A KECSKEMÉTI

LESTÁR PÉTER EGYSÉGES KÖZÉPISKOLA, SZAKISKOLA ÉS ÓVODA II. RÁKÓCZI FERENC TAGISKOLÁJA

HELYI TANTERVEI

2010.

A Lestár Péter Egységes Középiskola, Szakiskola és Óvoda II. Rákóczi Ferenc Tagiskolája a Pedagógiai Program módosításához az alábbi javaslatokat teszi – érvényes részprogramja alapján.

Helyi tanterv

Iskolánk az Apáczai Kiadó helyi tantervét fogadta el egységesen. Az ott leírt követelmények a mérvadóak, az esetleg más tankönyvek is csak eszközei a tanulásnak.

Óraterv

Az óratervek az alábbi érvényben lévő tantervi előírásoknak megfelelően készülnek.

Tanév	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
2009/2010	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT	CS	CS
2010/2011	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT	CS
2011/2012	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT
2012/2013	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT
2013/2014	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT	NAT

CS – a 2003. évi költségvetési törvény 103§(4) bekezdésében előírt óraszám és tananyag-csökkentés alapján felülvizsgált helyi tanterv

NAT – a 2003. évi törvénymódosítás és a NAT 2003 alapján felülvizsgált, valamint az Oktatási Minisztérium által 2004-ben kiadott kerettanterv alapján elkészített helyi tanterv

2009/2010

Tantárgy/évfolyam	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7	8.
Magyar nyelv és irodalom	9	9	9	8	4	4	4	4
Történelem és állampolgári ismeretek					2	2	2	2
Idegen nyelv				3/3	3/3/2	3/3/2	3/3/2	3/3/2
Matematika	5	5	4	4	4	4	3	3
Informatika	0/1	0/1	0/1	0/1	0/1	0,5/1	1/2	1/2
Környezetismeret	1	1	2	2				
Természetismeret					2	2		
Fizika							1,5	1,5
Biológia							1,5	2
Kémia							1,5	1,5
Földrajz							1,5	1,5
Ének-zene	1	1	1	1	1	1	1	1
Rajz	1	1	1	1	1	1	1	1
Technika és életvitel	1	1	1/1	1/1	1/1	1/1		
Testnevelés és sport	2/1	2/1	2/1	2,5/0,5	2,5/0,5	2/1	2/1	2/1
Osztályfőnöki					1	1	1	0,5/0,5
Tánc és dráma					1			
Hon és népismeret						0,5		
Informatika modul								
Ember és társadalomisme-ret,etika							1	
Mozgókép és médiaismeret								1
Egészségtan						0,5		
ÖSSZESEN	20/2	20/2	20/3	22,5/5,5	22,5/5,5	22,5/6	25/6	25/6,5
Képességfejlesztés	2,2	2,2	2,2	2,5	2,5	2,5	2,75	2,75

2010/2011

Tantárgy/évfolyam	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7	8.
Magyar nyelv és irodalom	9	9	9	8	4	4	4	4
Történelem és állampolgári ismere-tek					2	2	2	2
Idegen nyelv				3/3	3/3/2	3/3/2	3/3/2	3/3/2
Matematika	5	5	4	4	4	4	3	3
Informatika	0/1	0/1	0/1	0/1	0/1	0,5/1	1/2	1/2
Környezetismeret	1	1	2	2				
Természetismeret					2	2		
Fizika							1,5	1,5
Biológia							1,5	2
Kémia							1,5	1,5
Földrajz							1,5	1,5
Ének-zene	1	1	1	1	1	1	1	1
Rajz	1	1	1	1	1	1	1	1
Technika és életvitel	1	1	1/1	1/1	1/1	1/1		
Testnevelés és sport	2/1	2/1	2/1	2,5/0,5	2,5/0,5	2/1	2/1	2/1
Osztályfőnöki					1	1	1	0,5/0,5
Tánc és dráma					1			
Hon és népismeret						0,5		
Informatika modul								
Ember és társadalomismeret,etika							1	
Mozgókép és médiaismeret								1
Egészségtan						0,5		
ÖSSZESEN	20/2	20/2	20/3	22,5/5,5	22,5/5,5	22,5/6	25/6	25/6,5
Képességfejlesztés	2,4	2,4	2,4	2,7	2,7	2,7	3	3

Magyarázat az órahálóhoz

1. Informatikát a 3. -4. osztályban a technika tantárggyal bontva tanítunk.
2. A tánc és dráma modul 0,5-0,5 óráját az 5.-6. évfolyamon összevonjuk, minden 5. osztályban heti 1-1 órában tanítjuk.
3. A hon- és népismeret modul 0,5-0,5 óráját a 6. évfolyamra összevonjuk és a 6. évfolyamon önálló tárgyként tanítjuk heti 0,5 órában.
4. A 6. évfolyamon az informatika modul 0,5 óráját az informatika tantárgyba integráljuk, oktatását a következőképpen kívánjuk megoldani:
    - 6. évfolyam osztályaiban heti 1-1 óra – a technika és életvitel tantárggyal bontva.
    - A 7. és 8. évfolyamon heti 2 óra informatikát tanítunk csoportbontásban.
    - A pedagógiai program alapján első osztálytól kezdve két csoportban, heti 1 órában tanítunk informatikát. Ebben a rendszerben induló tanulóink, nagyon sikeresek a programozás területén.
5. Az ember és társadalomismeret, etika modult önálló tantárgyként kezeljük, és a 7. évfolyamon heti 1 órában tanítjuk.
6. A mozgókép és médiaismeret modult szintén önálló tárgyként kezeljük és a 8. évfolyamon heti 1 órában tanítjuk.
7. Az egészségtan modul 0,5 óráját a 6. évfolyamon a következőképpen kívánjuk megoldani. Az első félévben a 6.c és d osztályokban heti 1-1 óra, a II. félévben a 6.a és b osztályokban kerül 1-1 óra megtartásra.

   A 8. évfolyam 0,5 órás modulját integráljuk az évfolyam biológia óráiba.
8. Az idegen nyelv oktatása nívócsoportban történik. A csoportokat évfolyam szinten tudás alapú csoportokba rendezzük. A válogatás alapja az év végi szintmérő.
9. A szakköröket a nem kötelező (választható) órakeret terhére terveztük a következő módon:

Énekkar	1.-4. évfolyamon	2	óra
	5.-8. évfolyamon	2	óra
Diákszínjátszó		2	óra
Sportszakosztályi munka		10	óra

Szövegértés – szövegalkotás kompetenciaterület

1-4. évfolyam

„Könyvekből és tekercsekből csak azt tanulja meg az ember, hogy bizonyos dolgokat meg lehet csinálni. A valódi tanulás megköveteli, hogy meg is tegye ezeket a dolgokat.”

Frank Herbert

1. BEVEZETÉS

1.1. Az anyanyelvi nevelés célja – a kompetencia fejlesztés tükrében

A kisiskolás korosztály anyanyelvi nevelésének célja, hogy az iskolába kerülést megelőző nyelvi tapasztalatokra építve megindítsa a gyerekek anyanyelvi tudatosodásának folyamatát, megalapozza annak – a későbbiekben kiteljesedő – igényes és működőképes eszközi használatát.

A fejlesztés eredményeképpen a spontán anyanyelvhasználat a kezdő iskolaszakasz végére egyre tudatosabbá válik. Az új nyelvhasználati módok megtanulásával kiszélesedik a nyelvi tevékenységek köre, gazdagodik eszköztára, pontosabbá válik a megértés és a kifejezés, és differenciálódik az információs forrásokhoz való hozzáférés feltételrendszere.

Sikeressége szoros kölcsönhatásban áll a többi műveltségterület tanításával: meghatározza tanításuk eredményességét, de az ott folyó tanulás jótékonyan vissza is hat az anyanyelvi kompetenciák fejlődésére. Kapcsolódása az ember és társadalom, a művészetek, valamint az informatika műveltségterülethez kitüntetett szerepű.

1.2. Helyzetelemzés:

Az utóbbi évtizedekben az egész társadalmunkra jellemző – szociológiai értelemben vett „szétszakadás” – következményeként a gyerekek közötti készség- és képességbeli különbségek is radikálisan növekedtek.

A közoktatás tömegessé válásával az alapkészségek, képességek területén mutatkozó problémák egyre szélsőségesebben jelentkeznek.

A pedagógiai gyakorlat ezeket a tanulási folyamat sikerességét hosszú távon meghatározó különbségeket szervezetten nem méri fel, nem kezeli. Jellemzően a társadalmi változásokat okolja a tanulási zavarok ugrásszerű növekedéséért.

A kereszttantervi szövegértési-szövegalkotási program a NAT 2003 és a NFT célkitűzéseinek megfelelően a kompetenciafejlesztést a közoktatás egészét érintő feladatnak tekinti. A fejlesztés lehetőségét behatárolja a nyelvi kompetencia fejlődésének pszichikai háttere, hiszen az anyanyelvi kompetencia részeként megjelenő szövegértés és -alkotás képességstruktúrája csak határozottan egymásra építve képzelhető el.

Óraszámok az alsótagozatban

1. évfolyam : 9 óra
2. évfolyam : 8 óra
3. évfolyam : 8 óra
4. évfolyam : 7 óra

2. A SZÖVEGÉRTÉS-SZÖVEGALKOTÁSI KOMPETENCIA

Az anyanyelvi kompetencia fogalma az adott szituációnak megfelelő nyelvhasználati képességet jelenti.
Ennek területei a szövegértés és szövegalkotás a kommunikációs szempontoknak megfelelően.
A szövegértés a szövegbe kódolt üzenet rekonstruálása.

A kompetenciákat megalapozó alapkészségek, képességek kifejlődése többéves folyamat eredménye, és egyénenként nagy eltérést mutat. Ezért legfontosabb feladatunknak a készségek, képességek kifejlődését támogató stratégiák és módszerek kidolgozását és elterjesztését tekintjük. Külföldi és hazai kutatások azt bizonyítják, hogy egyféle képesség fejlesztése a gyakorlatban kivitelezhetetlen.
Éppen ezért a pedagógiai célok és feladatok meghatározásakor mindig szükséges végiggondolni és pontosan meghatározni, hogy egy adott programcsomag kidolgozása során mely képességcsoport fejlesztését tekintjük elsődlegesnek, s a fejlesztés milyen más képességekre lehet hatással.

Az **anyanyelvi kompetenciák** fejlesztése komplex folyamat, mely a speciális műveltségterületi célok megvalósítása során jelentős mértékben hozzájárul többféle kulcskompetencia és a

nemzeti alaptantervben meghatározott kiemelt fejlesztési feladatok eredményes megvalósulásához is.
A fejlesztés eszköze a tanulói aktivitást feltételező, integrált szemléletű változatos tevékenység-rendszer, melynek középpontjában a szóbeli és írásbeli szöveg megértése, valamint a szó- és írásbeli szövegalkotás áll.

A szövegértés és szövegalkotás képessége, tágabban a kommunikációs képességek, meghatározó módon befolyásolják az iskolai, a munkaerő-piaci és a társadalmi érvényesülést, sikerességet, az egyén elégedettségét, önbecsülését, érvényesülést, sikerességet, az egyén elégedettségét, önbecsülését.

2.1. A szövegértés fejlesztésében felmerülő tipikus tanulási nehézségek

- A beszédhanghallás zavarai
- A részképességek fejletlensége a beszédhangészlelés és a hangzódifferenciálás területein, illetve az ezekből fakadó olvasástechnikai - A beszédhanghallás zavarai
- Betűkapcsolási problémák, betűtévesztés
- A szókincs szegényessége
- Ismerethiány a kötőszavak és utalószavak jelentésével kapcsolatban
- Információgyűjtési gondok: a szövegben szereplő információk rangsorolásának problémája (lényeges-lényegtelen)
- A szöveg háttérközleményeinek felfedezése és értelmezése
- Helyzet-meghatározási gondok:
- Helyzet-meghatározási gondok:
  - a szövegben ábrázolt körülmények időbeli és térbeli viszonyai
  - a szövegben bemutatott szereplők és azok viszonyai
  - a szövegben ábrázolt szerepek (magán, publikus) feltérképezése
  - A normaismeret hiányosságai: a szerepnek megfelelő beszédmód, stílus, szókincs-regiszter
- Önelemzési problémák: a saját problémák feltérképezésének képtelensége

3. A KOMPETENCIAFEJLESZTÉS FELTÉTELEI

3.1. Személyi feltételek

Fontos, hogy a pedagógus tisztában legyen a differenciálás és a kooperálás jelentőségével, a felmerülő nehézségekkel, s kezelni tudja az esetleges problémahelyzeteket.

3.2. Az élethosszig tartó tanulás

A tanár-diák kapcsolata sokszor döntő hatású. A tanulók érzelmi fejlettségi szintje, a személyes kötődések az értelmi képességek fejleszthetőségére is kihatással vannak.
A hagyományos tankönyvek, tanmenetek, valamint a kizárólag az ismeretátadásra koncentráló, a tanulókat passzív befogadónak tekintő pedagógiai gyakorlat kifejezetten leszoktatják az egyébként érdeklődő gyerekeket a kíváncsiságról.

Egyre nyilvánvalóbb tény, hogy a gyermekek egész iskolai pályáját, majd munkaerő-piaci esélyeiket is befolyásolja, hogy a közoktatás kezdeti szakaszában az oktatás intézményei mennyire járulnak hozzá készségeik, képességeik megfelelő fejlődéséhez. A sikeres életpálya építésének és az élethosszig tartó tanulás feltételeként szükséges a „jó tanuló" hagyományos jellemzőitől eltérő vagy azokat kiegészítő más személyiségjegyek erősítése: önállóság, belső kontroll, nyitottság, rugalmasság, kreativitás, toleráns attitűd, együttműködési készség.

3.3. Készségek, képességek, amit ebben a szemléletben fejleszteni kívánunk

- sikeres munkaerő-piaci alkalmazkodáshoz szükséges, az egész életen át tartó tanulás megalapozását szolgáló képességek fejlesztése,
- a kompetenciaalapú oktatás elterjesztése,
- a kompetenciaalapú oktatás megvalósításához illeszkedő módszertan széleskörű megismerése és megvalósítása,
- a nevelőtestület módszertani kultúrájának fejlesztése,
- a tanulók képességeinek és kulcskompetenciának egyénre szabott fejlesztése,
- az esélyegyenlőség érvényesítése,
- újszerű tanulásszervezési eljárások bevezetése,
- digitális írástudás elterjesztése.

4. A PROGRAMCSOMAGOK JELLEMZŐI

4.1. Az Educatio Kht. a fejlesztés érdekében programcsomagokat bocsátott rendelkezésre. A tanítók ebből szabadon választhatnak.

A programcsomag egy adott céllal létrejövő tanulási-tanítási folyamat megvalósítását szolgáló teljes eszközrendszer, amely a különféle taneszközök mellett magában foglalja a folyamat megtervezését, megszervezését és értékelését segítő eszközöket is.

A programfejlesztés lényege a gyermekre irányuló figyelem, a fejlesztési lehetőségek által szabályozott tanítási stratégiák elterjesztése.

Szövegértés-szövegalkotás a magyarórán

Kihívást jelent a magyartanítás számára a modern piaci viszonyoknak és értékrendnek, illetve a modern tömegkultúra sokféle formájának térnyerése, melyek átalakították mind az észlelés és a befogadás természetét, mind a szabadidő-eltöltési szokásokat. A vizuális információk dominanciájának köszönhetően megváltozott az információfeldolgozás módja és mélysége is. A szöveg sokszor csak kiegészítője a vizuális információnak.
A fejlesztés egyik kulcskérdése a nyelvtan és irodalom tantárgy viszonyának tisztázása.
A hangsúly az anyanyelv működésének ismeretére, a mindennapi nyelvhasználatra és a kommunikációs készségek, képességek fejlesztésére tevődik.
Integrált magyartanításnak kell megvalósulnia, a hagyományos leíró nyelvtan tanítása helyett a kreatív nyelvhasználat fejlesztését kell előtérbe helyezni: az anyanyelvi kompetencia fejlesztése a cél. Ennek egyik része a hatékony kommunikációs képességfejlesztés:

- a különféle közlési helyzetekben és szövegtípusokban való kommunikáció tudatos stratégiáinak fölépítése,
- a kommunikációs magatartásmódok és tevékenységek egyszerre kreatív és normatív használata,
- az egyéni közlési stratégiák kialakítása és használata,
- a nyelvi norma, illetve az attól való célszerű eltérés lehetőségei közti választás képessége,
- a nyelvi problémaészlelés képességének folyamatos fejlesztése,

- a szövegértési és szövegalkotási automatizmusok kialakítása az egyes szövegtípusok szerkezeti és jelentéstani jellemzőinek fölfedeztetésével,
- a nem verbális önkifejezés képességének fejlesztése, illetve a partner nem verbális jelzéseinek értelmezése
- A kommunikációs képességfejlesztés feltétele a szövegértés-szövegalkotás kompetencia fejlesztésének. A működő nyelv vizsgálatával a szövegértés a következő szempontok szerint valósítható meg:
- a szöveg grammatikai alapjainak felfedeztetése és kommunikatív alkalmazása,
- szabályfelfedeztetés: a kontextus hatása a közlések jelentésére és formájára,
- a lineáris építkezés grammatikai szabályainak alkalmazása,
- a szavak, terminusok, mondatok és szövegkörnyezetek kétirányú viszonyainak felismertetése és alkalmazása,
- szövegtípusok interpretálása és alkotása,
- a szöveg logikai és tematikus szerkezete, nyelvtani tulajdonságai és a kommunikációs helyzet egysége mint problémamegoldó stratégia,
- a szöveg háttérmondatainak és előfeltevéseinek szerepe a szöveg értelmezésében,
- a racionális és sikeres vita stratégiáinak elsajátítása, stb.

A program alapelve a differenciált képességfejlesztés. Ennek megfelelően mind a szövegértési-szövegalkotási, mind a sajátosan irodalomértési feladatok rendszeresen visszatérnek. Az újonnan bevezetett képességfejlesztő tevékenységek mellett sok lehetőség nyílik a korábbiak gyakorlására, ismétlésére, elmélyítésére

4.2. A programra épülő modulok rendszere

Alapozás

- Nagymozgás-fejlesztés
- Testtudat fejlesztése
- Folyamatos szemmel követést elősegítő gyakorlatok
- Finommotorikát fejlesztő gyakorlatok
- Taktilis észlelés fejlesztése
- Vizuális észlelés és emlékezet, vizuomotoros koordináció fejlesztése
- Auditív észlelés és emlékezet fejlesztése

Beszéd

- Beszélgető-kör
- Napi mesehallgatás
- Légző gyakorlatok
- Mondókák, nyelvtörők
- Szókincsfejlesztés
- Szövegalkotás
- Dramatizálás

Írás

- Nyomtatott nagybetűs írás (író-olvasó környezet megteremtése az osztályban)
- Álló „cés” kötéses módszer
- Álló „helykijelölős” módszer
- Dőltbetűs írástanítás
- Írással kezdődő módszer

Olvasás – szövegértés – szövegalkotás

- Betűtanulás (Meixner-féle betűsorrenddel és betűtanítási algoritmussal)
- Szófejlesztés (betűkapcsolás tanítása szótagolás nélkül)
- Hétköznapi szövegek feldolgozása
- Én-történetek feldolgozása
- Irodalmi szövegek feldolgozása
- Ismeretterjesztő szövegek feldolgozása

5. ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK A SZÖVEGÉRTÉS - SZÖVEGALKOTÁS FEJLESZTŐ ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A fejlettségi szintek egymásra épülnek, de nem minden esetben jelentenek alacsonyabb vagy magasabb fejlettségi szintet. Mint tudjuk, a diákok igen eltérő módon fejlődnek, némelyikük előbb érheti el a többségnek általában nehezebb, magasabb szintet, mint a könnyebbnek tekintettet. Ezért az értékelés kizárólag diagnosztikus, nem minősítő -, szerepét akkor tölti be, ha pontos és folyamatos.

A fejlettségi szintek egymásra épülnek, de nem minden esetben jelentenek alacsonyabb vagy magasabb fejlettségi szintet. Mint tudjuk, a diákok igen eltérő módon fejlődnek, némelyikük

előbb érheti el a többségnek általában nehezebb, magasabb szintet, mint a könnyebbnek tekintettet. Ezért az értékelés kizárólag diagnosztikus, nem minősítő -, szerepét akkor tölti be, ha pontos és folyamatos.

5.1. Lehetséges értékelési szempontok:

- ☺ Munkavégzés, véleményalkotás önállósága
- ☺ Együttműködés foka
- ☺ Saját ötletek
- ☺ Önbizalom
- ☺ Dominancia
- ☺ Vitakészség
- ☺ Megalapozott ítéletalkotás
- ☺ Kitartás
- ☺ Bírálat feldolgozása

5.2. Célja: visszatekintés a munkára / folyamatokra, a teljesített és nem teljesített feladatokra.

Tervezése a tevékenység megkezdése előtt:

- ☺ *Mit?* (csoportfolyamatokat, közreműködést, és elért eredményeket)
- ☺ *Kik?* (diákok, tanárok, együttműködő partnerek)
- ☺ *Mikor?* (köztes, végső)
- ☺ *Hogyan?* (megfigyelés, non-verbális reagálás, beszélgetés, írásbeli produktumok, önértékelés)

5.3. Ki értékel?

5.3.1. Tanulói értékelés

Cél: minden tanuló maga lássa, hogy megkonstruált tudása mennyire használható, adaptív.

- ☺ Önértékelés
- ☺ Társ / csoportértékelés
- ☺ Projektfolyamat

Az ellenőrzés, értékelés kérdése

A konstruktív tanulásszervezési módok esetében a pedagógusok értékelő magatartásának és a tanulók önértékelésének jellemzője a pozitívumokra való támaszkodás, az elért sikerek, eredmények megerősítése.
Az értékelési szempontok összetettek, nem egy-egy tantárgyra, hanem a gyermek egész személyiségének fejlődésére koncentrálnak.

5.3.2. Pedagógiai értékelés – mindenkor legyen konkrét!

Tevékenység	Mikor vált képessé rá?
• Hallási figyelem	
• Akusztikus alak-háttér megkülönböztetés	
• Hallási differenciálás	
• Hallási differenciálás szeriális nehezítéssel	
• Hallási differenciálás alak háttér nehezítéssel	
• Hallási differenciálás beszédhangokkal	
• Magánhangzók akusztikus megkülönböztetése	
• Hallási emlékezet	
• Formafelismerés/Betűfelismerés	
• Vizuális alak-háttér felismerés	
• Olvasás- szövegértés a/ Az írott szöveg megértése	
• Beszédértés	
• Szóbeli szövegalkotás /Beszédbátorság/	
• A véleményalkotás bátorsága	
• Az írás funkcionális használata/Írásbeli szövegalkotás	

6. <u>A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI</u>

A tanuló az iskola magasabb évfolyamára akkor lép, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette.
A tanuló az 1.-3. évfolyamon csak akkor köteles megismételni az évfolyamot, ha követelményeket mulasztás miatt nem tudja teljesíteni.
A szülő kérésére a 1.-3. évfolyamon is engedélyezni kell az évfolyam megismétlését.

Ha a tanulónak egy tanítási évben az igazolt és igazolatlan mulasztásainak összege eléri a 250 órát, a tanév végén csak a nevelőtestület jóváhagyásával tehet a továbbhaladáshoz szükséges osztályozó vizsgát, ha mulasztásainak 50 %-át igazolni tudja.

A tanuló – a szülő kérésére – elsőtől negyedik évfolyamon az eredményesen befejezett évfolyamot megismételheti.

A fenntarthatósághoz szükséges taneszközök

CD, DVD a differenciáláshoz, magnetofon, applikációs táblák, írásvetítő, fóliák, diavetítő, diafilmek, interaktív tananyag, Apáczai Kiadó tankönyvcsaládja, interaktív tananyag, előírt fóliák, nyelvtani applikációs készlet, falitáblák, Ablak-zsiráf, helyesírási gyakorlólapok, szemléltető táblák a szójegyzékből, Írók, költők arcképei, fogalmazáshoz képek, történelmi olvasmányhoz képek, szótárak, lexikonok, térképek, tablók, betűtanításhoz hívóképek, betűsín, betűkirakó, betűk, szókártya, szótagkártya, háztartási csomagolópapír, filctoll, mágnes, tábla, kréta, fehér, színes kréta, táblatörlő szivacs, mágnes, bábok + paraván, nyomdák.

1. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 324 – heti óraszám: 9

Témakörök	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Az olvasás és az írás megtanításának előkészítése	45 óra
2. Az olvasás-szövegértés képességének fejlesztése: Betűismertetés és olvasásgyakorlás Az értő olvasás fejlesztése, szövegolvasás	 79 óra 53,5 óra
3. Írástanítás, az íráshasználat fejlesztése: Az írott betűalakok tanítása Írástechnikát fejlesztő gyakorlatok	 52 óra 38 óra
4. Ismétlések, rendszerező összefoglalások, felmérések a tanév során	10 óra

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS, GYAKORLÁS 54 ÓRA.

1. AZ OLVASÁS ÉS AZ ÍRÁS MEGTANÍTÁSÁNAK ELŐKÉSZÍTÉSE

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenység-formák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Szoktatás az iskolai életbe, az óvodából az iskolába való átmenet elősegítése. A tanulás eszközeinek és az eszközök használatának megismertetése, gyakorlása, elemi tanulási szokások kialakítása. Az iskolai tanuláshoz szükséges pszichikus funkciók, alapvető képességek célirányos fejlesztése (pl.: a figyelem tudatossága, tartóssága; feladattudat; a kivárás képessége; differenciált látási és hallási megfigyelések; mozgáskoordináció; finommozgások; beszéd és beszédértés).	A beszéd és a beszédértés fejlesztése	Beszédlégző, artikulációs, időtartam és helyes kiejtési gyakorlatok. Mondókák, versek, gyermekdalok, találós kérdések tanulása, mondása. Érzékelő, memóriafejlesztő játékok, bábozás, szerepjátékok. Témakörös szógyűjtésekkel szókincsfejlesztő gyakorlatok, képolvasás, mesemondás. Mesehallgatás, szóbeli feladatadás, utasítás követése, szövegének értelmezése.	Tiszta, érthető beszéd.
	Az olvasás és az írás megtanulását előkészítő tevékenységek és gyakorlatok.	Tapasztalatszerzés a szövegről, mondatról, szóról, hangokról. Hangok helyének, időtartamának megfigyelése szavakban. Hang kiemelése szóból, önálló hangoztatása és összekapcsolása más hanggal. Analizáló, szintetizáló feladatok:	Hang és betű biztos azonosítása.
	Az írás megtanulásának technikai alapozása.	A füzet és az írószerek használatának gyakorlása. Finommozgásokat, mozgáskoordinációt fejlesztő gyakorlatok. Vonalvezetési gyakorlatok, betűelemek vázolása, írása.	Vonalelemek felismerése és megnevezése.

2. AZ OLVASÁS-SZÖVEGÉRTÉS KÉPESSÉGÉNEK FEJLESZTÉSE

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A szóbeli kommunikációs készség fejlesztése. A tanulás iránti érdeklődés és motiváltság erősítése és továbbfejlesztése. Széles körű nyelvi tapasztalatszerzési lehetőségek teremtése. A nyelvhasználat tudatosodási folyamatainak megindítása. Intenzív szókincs- és beszédfejlesztésre alapozottan új nyelvhasználati módok (olvasás, írás) megismerése, eszközi használatának megalapozása. A nyelvi tudatosság fejlesztése.	**Betűismertetés és olvasásgyakorlás:** – a beszéd és a beszédértés fejlesztése	Artikulációs és légzőgyakorlatok. Szavak, szókapcsolatok, mondatok helyes kiejtése. Szavak értelmezése, mondatalkotások. Képolvasás. Beszélgetés képekről, eseményekről, élményekről. Válaszadás kérdésekre. Szóban elhangzó utasítások végrehajtása. Mese tartalmának követése hallás után. Egyszerű kérdések megválaszolása, feladatok megoldása.	A tanuló törekszik az érthető, értelmes beszédre. Nyelvi hibáit javítja tanítói segítséggel. Alkalmazza a köszönés, a kérés és a megköszönés tanult nyelvi fordulatait. Megérti az egyszerű utasításokat és szóbeli közléseket. Segítségadással beszámol olvasmányai tartalmáról, olvasásélményeiről. Játékokban, feladatmegoldásban, közös tevékenységben együttműködő.
	– betűismertetés – olvasási gyakorlatok	Hang kiemelése szóból; a hang és a betű azonosítása; a hallási, a látási kép és a beszédmozgás kapcsolatának kiépítése és megerősítése. Betű felismerése betűsorban, betűcsoportban, szavakban; betűk összeolvasása; szavak, szókapcsolatok, mon-	

	– tapasztalatszerzés az anyanyelvi ismeretek körében.	A szöveg, a mondat, a szó, a szótag, a hang és a betű felismerése és megnevezése konkrét esetekben. Megfigyelések a hangok képzéséről és fajtáiról; a szöveg és a mondat tagoltságáról (mondathatár, szavak külön írása). Helyesírási szabályosságok felismerése és alkalmazása: hangok időtartamának szerepe, jelölésük; mondatkezdés és zárás; nagy kezdőbetűs szavak	
	Az értő olvasás fejlesztése, szövegolvasás: – mesék, versek, történetek gyermekjátékok a népköltészet és a műköltészet köréből;	Tapasztalatszerzés a versek és a prózai szövegek formájának különbségeiről, a versek rímeiről. Olvasmányok tartalmának elmondása. Történet alkotása képsor segítségével; párbeszédek felolvasása szerepek szerint; telefonálás modellezése szituációs játékban.	Tapasztalati alapon megkülönbözteti a szöveget, a mondatot, a szót, szótagot, hangot és betűt. A szavakat szótagokra tudja bontani.
Szövegek olvasásával az értő olvasás fejlesztése. Az olvasottak megbeszélése során erkölcsi kérdések, konfliktusok, problémák, a megértést akadályozó tényezők kiemelése, megbeszélése Irányított tapasztalatszerzés és beszélgetés a mindennapi élet néhány jellemző szituációja kapcsán.	– beszélgetés a természetről és a természetvédelemről;	Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva az időjárás és a természet változásainak, az emberek, az állatok és a növények életének, életmódjának, szokásainak megfigyelése. Állatok, növények bemutatása olvasott szöveg és képek alapján.	A tankönyvi szövegeknek megfelelő nehézségű olvasmányok tartalmát néma olvasás útján megérti. Képes a tartalomra irányuló kérdéseket megválaszolni, egyszerű feladatokat megoldani.

	– empátia, pozitív és negatív viselkedés-minták;	Élethelyzeteket modellező szerepjátékokban különféle magatartásformák megidézése, gyakorlása, értelmezése, konfliktusok és kezelésük.	
	– önkifejezés és együttműködés;	Érzelmek kifejezése mimikával, mozdulattal. Dramatikus játékokban együttműködés a társakkal.	
	– a mindennapi érintkezés nyelvi fordulatai;	Szituációs játékokban a köszönés, a bemutatkozás, a kérés, az ajándék átadás, a köszöntés és a megköszönés különféle formái.	
	– az önálló tanulás képességének kialakítása: (elemi feladatmegoldási műveletek, segédeszközök használata; verstanulás).	A feladatmegoldás lépéseinek gyakorlása. Látogatás a könyvtárban. A könyvtárhasználat szabályainak megfigyelése. Ismerkedés gyermeklexikonokkal, digitális ismeretforrásokkal. Memoriterek megtanulása: 2-3 mondóka, soroló, találós kérdés, népdal; pl. Petőfi Sándor: *A tavaszhoz*; Weöres Sándor: *Szunnyadj, kis baba; Kocsi és vonat*; *Szánczengő;* Csanádi Imre: *Farkas üvölt*; Szabó Lőrinc: *Tavasz; Tekereg a szél;* Kányádi Sándortól 1-2 szabadon választott vers.	

Az önálló ismeretszerzés megalapozása. A tanulási képesség fejlesztése.	Az olvasástechnika differenciált fejlesztése: jól érthető, folyamatos, értő olvasás kialakítása.	Szövegek ismételt hangos és néma olvasása. Begyakorolt szöveg felolvasása az élő beszédhez közelítő hanglejtéssel.	Fejből tud (öt-hat) verset, (két-három) mondókát, nyelvtörőt. Találós kérdést. Érthetően, megfelelő hangerővel mondja el a memoritereket.
Az olvasási szokások kialakítása. Az olvasástechnika fejlesztése.			Ismert tartalmú és gyakorolt szöveget felkészülés után lassú folyamatossággal, szövegszerűen olvas fel. A mondat végét szünettel jelzi. Olvasási hibáit segítségadás mellett javítja.

3. ÍRÁSTANÍTÁS, AZ ÍRÁSHASZNÁLAT FEJLESZTÉSE

Fejlesztési feladatok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Az írás jelrendszerének differenciált elsajátítása. A helyes írásszokások kialakítása az egyéni képességkülönbségek figyelembevételével. Az írástechnika és a tetszetős, rendezett	Az írott betűalakok tanítása.	Írott kis- és nagybetűk alakítása, kapcsolása.	Ismeri és használja a magyar ábécé betűinek írott alakjait. Rövid szavakat, szókapcsolatokat és mondatokat betűcsere, betű-kihagyás nélkül másol nyomtatott mintáról is.

	Az írástechnikát fejlesztő gyakorlatok.	Gyakorlás betűk, betűkapcsolatok, rövid szavak írásával. A hangok időtartamának jelölése. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról: szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írása. Hat betűnél nem hosszabb szavak látó-halló tollbamondásra írása. Rövid szavak írása emlékezetből. Rövid mondatok írása tollbamondásra és emlékezetből. Szavak írása betűrendben.	

4. Ismétlések, rendszerező összefoglalások, felmérések a tanév során

Fejlesztési feladatok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Diagnosztikus értékelés: A jobb és balkezesség, Az irányokban való tájékozódás A tanulói munkák elemzése Egyéni tanulási és társas sajátosságok megfigyelése.		A tanulási folyamat szükség szerinti pontjain a tanultak ismétlése, gyakorlása különös tekintettel az egyéni képességkülönbségekre. Egyszerű feladatmegoldások formatív és szummatív jellegű felmérésekben. A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlások.	A tantervi követelmény elérése.

2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 324 – heti óraszám: 9

Témakörök	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése	15 óra
2. Az olvasás-szövegértés, bevezetés az irodalmi kultúrába: Szövegfeldolgozás Olvasásgyakorlás Az önálló tanulás képességének fejlesztése	45 óra 69,5 óra 17 óra
3. Írás, íráshasználat: Az írástechnika fejlesztése Az írás eszközi használatának gyakorlása	29 óra 22 óra
4. Ismeretek az anyanyelvről: Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása Helyesírási szabályismeret és alkalmazás	24 óra 46 óra
5. Ismétlések, rendszerező összefoglalások, felmérések a tanév során	10 óra

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS 54 ÓRA.

A heti óraszám javasolt felosztása:

olvasás: 5 óra
írás: 1 óra
nyelvtan: 3 óra

1. BESZÉDKÉSZSÉG, SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS A MEGÉRTÉS FEJLESZTÉSE

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A szóbeli és az írásos kommunikációban törekvés a megértésre és a megértetésre. Törekvés a mind biztosabb és önállóbb kommunikációra. A gondolatok, érzé-	Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése.	Légzőgyakorlatok, a beszédlégzés helyes beidegződésének gyakorlása. Artikulációs gyakorlatok az időtartam és a hangkapcsolatok helyes kiejtéséhez. Mondatok, szö-	A tanuló érthetően beszél. Megérti az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. A kérdésekre értelmesen válaszol. Használja a bemutatkozás, a fel-

sek, vélemények változatos kifejezése két vagy több mondat összekapcsolásával.		vegek olvasásával, memoriterek elmondásával a hanglejtés, a hangsúly szerepének megfigyelése és helyes alkalmazásának gyakorlása. A szókincs gazdagításához szavak, szinonimák gyűjtése, értelmezése, szókapcsolatok, mondatok alkotása, kiegészítése, átalakítása. Mondatok összekapcsolása. Összefüggő mondatok alkotása képek, képsorok segítségével, adott vagy választott témáról. Páros és csoportos beszélgetés. A kérdezés és a válaszadás gyakorlása. Beszélgetés mindennapi kapcsolatok, emberi viszonyok, érdekes témák kapcsán. Szituációs játékokban a megszólítás és a különféle köznapi szituációkra jellemző nyelvi fordulatok gyakorlása. Nem verbális jelzések tartalmának felismerése, használata beszéd közben. Dramatikus játékokkal mindennapi élethelyzetek modellezése különféle szituációkban alkalmazható magatartásformák és nyelvi formulák gyakorlásához.	nőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének udvarias nyelvi formáit. Bekapcsolódik a közös tevékenységekbe. Alkalmazkodik azok szabályaihoz. Eligazodik szűkebb környezete társas kapcsolatrendszerében. Vállal közösségi feladatot. Felismeri, értékeli és segíti társai ilyen irányú tevékenységét.

		Mímes játékok, felkészülés karácsonyi és anyák napi műsorra.	

2. AZ OLVASÁS-SZÖVEGÉRTÉS, BEVEZETÉS AZ IRODALMI KULTÚRÁBA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák	A fejlesztés várható eredménye
Az irodalomolvasás és a könyvek iránti érdeklődés megerősítése, az információhordozók használatával kapcsolatos jó gyakorlatok és problémák megismerése, kreatív és kritikus felhasználói szokások kialakítása. Különféle kommunikációs helyzetek, szociális kapcsolatok felidézésével és elemzésével a gyermek számára mindennapi társas helyzetekben való eligazodás elősegítése (pl. a baráti körben, az iskola közösségeiben, a tipikus felnőtt-gyerek kapcsolatokban) Az empátia, a beleélő képesség, a fantázia, a kreativitás és az önismeret fejlesztése. Erkölcsi értékek közvetítése, tudatosítása.	Szövegfeldolgozás: – prózai szövegek, versek, mondókák, találós kérdések a népköltészet és a műköltészet, a klasszikus és a mai magyar, valamint a szomszédos népek gyermekirodalmából; egyszerű, rövid ismeretterjesztő és hétköznapi szövegek;	Az olvasmány témájának, szereplőinek, főbb esenyeinek megnevezése. A szereplők cselekedeteinek megítélése, tulajdonságaik megfigyelése. Egyszerű oksági összefüggések felismerése. Mese és valóság megkülönböztetése. Tapasztalatszerzés szavak, kifejezések többletjelentéséről a szövegben. Gondolategységek lényegének összefoglalása, vázlatpont megfogalmazása. A cím és a tartalom kapcsolatának felismerése. Versek formájának megfigyelése, a ritmus, a rím, az ismétlődések felfedezése. Mesejellemzők megfigyelése, véleményalkotás az olvasottakról. Olvasmányok szerzőjének megnevezése. Az *író* és *költő* fogalom különbségéről tapasztalatok gyűjtése.	Az olvasott szöveg témáját, szereplőit, főbb eseményeit megnevezi. A szöveg használatával megoldja a szövegértést vizsgáló egyszerű, ismert feladatokat. Tanítója segítségével kiemeli az olvasottak lényegét. Képes két-három összefüggő mondat alkotására. Követhetően számol be élményeiről, olvasmányai tartalmáról.

	– barátság, kölcsönösség, felelősség egymásért;	A baráti kapcsolatokat, családi, iskolai közösségek életét meghatározó motívumok, rituálék megfigyelése, ezek érzelmi hátterének és nyelvi formájának vizsgálata az olvasottakhoz kapcsolódva.	
	– dramatikus játékok.	Rövid mesék, történetek dramatikus, bábos megjelenítése. Népszokások bemutatása. Az olvasmány tartalmához kapcsolódó improvizációs és beleélő játékok. A szövegmondás összekapcsolása mozgással, mimikával.	
Az első évfolyamon elsajátított új nyelvhasználati módok készségeinek továbbfejlesztése: Jól érthető, folyamatos, értő olvasás fejlesztése.	Olvasásgyakorlás.	Szavak, szókapcsolatok, mondatok és szövegrészletek ismételt hangos olvasása a pontosságra, a folyamatosságra, a hanglejtésre, a hangsúlyra, az írásjelekre irányuló valamely szempont figyelembevételével. Szempontokkal irányított felkészülés után ismert, begyakorolt szöveg (részlet) felolvasása.	Ismert és begyakorolt szöveget folyamatosságra, pontosságra törekvően olvas fel. A mondat végét és a vesszőt érzékelteti. Felismeri, szükség esetén modellkövetéssel javítja olvasási hibáit.
A tanulási képesség és az információkereső technikák megalapozása.	Az önálló tanulás képességének fejlesztése: – szövegmondás;	Mesemondás. Olvasmányok tartalmának elmondása saját megfogalmazásban. Beszámoló az olvasmányokhoz kapcsolódó személyes élményekről. Vázlat felhasználása a tartalomelmondáshoz.	
	– memoriterek tanulása;	Mondókák, sorolók, találós kérdések, népdalok. Petőfi Sándor: *Itt van az ősz, itt van*	Szöveghűen mondja el a memoritereket.

		újra.(részlet), *Anyám tyúkja*; József Attila: *Altató*; Szabó Lőrinc: *Csiga-biga*; Weöres Sándor és Kányádi Sándor verseiből szabadon választva. A szövegfeldolgozást előkészítő vagy annak folyamatához kapcsolódó érzékelő, utánzó és memóriafejlesztő játékok.	
Tájékozódás a könyvtárban.	– könyvtárhasználat.	Könyvek jellemző adatainak megfigyelése (szerző, cím, kiadó, kiadás éve, tartalomjegyzék, terjedelem, illusztráció). Tapasztalatszerzés a jellemzők olvasót segítő szerepéről. Az illusztráció és a szöveg kapcsolatának megfigyelése értelmezéssel. Tájékozódás a könyvekben, újságokban. A tartalomjegyzék használata. Egy gyermekújság szerkezetének, rovatainak megfigyelése. Olvasás a gyermekújságból. A könyvtárhasználat szabályainak értelmezése, alkalmazásuk gyakorlása. Könyvkeresés a könyvtárban szerző és cím szerint.	Tanítója segítségével használja az iskolai könyvtárat. Felsorolja a könyvek fő adatait.

3. ÍRÁS, ÍRÁSHASZNÁLAT

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az első évfolyamon elsajátított új nyelvhasználati módok készségeinek továbbfejlesztése: az írásmozgások automatizmusainak és az íráshoz kapcsolódó helyes szokásoknak a megerősítése.	Az írástechnika fejlesztése.	A szabályos betűalakítás és kapcsolás gyakorlása betűkapcsolások, szavak, szókapcsolatok, mondatok és rövid szövegek írásával. Figyelem az íráshasználat normáinak megtartására. Lendületfejlesztő gyakorlatok.	Írása rendezett, a betűket olvashatóan alakítja és kapcsolja egymáshoz. Másoláskor nem vét írástechnikai hibát. Szövegminta alapján felismeri és kijavítja hibáit. Percenként 15-20 betűt ír.
	Az írás eszközi használatának gyakorlása.	Két-három összefüggő mondat leírása másolás, tollbamondás után vagy emlékezetből. Válogató másolás. Válaszadás kérdésre. Mondatok kiegészítése, bővítése, bennük szavak kicserélése. Önállóan alkotott mondat leírása. Versek, olvasmányvázlatok leírása, illusztrálása. Összefüggő mondatok alkotása és leírása akaratlagos írással.	

4. ISMERETEK AZ ANYANYELVRŐL

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az anyanyelvhasználat tudatosításának megindítása, a helyesírás biztonságának megalapozása. A nyelvi elemzési készség fejlesztése és a nyelvtani fogalmak használatának tudatosítása.	Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása: – mondat, szó, hang, betű; szótagolás;	A mondat, a szó, a hang, a betű felismerése és megnevezése. Az ábécé hangjainak felsorolása. A betűrend használata gyakorlati feladatokban. A hangok csoportosítása fajtájuk és időtartamuk szerint. A szótagolás szabályszerűségeinek felismerése. A szavak jelentést hordozó szerepének megfigyelése.	Felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, szükség szerint felidézi és alkalmazza a helyesírási szabályokat begyakorolt szókészlet körében. 30-40 begyakorolt szó esetében helyesen jelöli a *j* hangot. Az egyszerű szavakat helyesen választja el.
	– szótő és toldalék;	Szavak megfigyelése a mondatban: tapasztalatok a szóalak és a jelentés változásairól, szótő-felismerési gyakorlatok. A toldalékok jelölésének felfedezése, felismerése szövegben is szövegértelmezéssel. Szavak toldalékos alakjának alkotása. *A -ba, -be, -ban, -ben, -val, -vel* ragos szóalakok helyes használata és leírása.	

	– mondatfajták.	Beszélői szándék felismerése a kijelentő és a kérdő mondatokban. Megnevezésük. Az *-e* kérdőszó helyes használatának gyakorlása. Tapasztalatszerzés a felkiáltó, az óhajtó és a felszólító mondatok használatáról.	
A helyesírási készség, a problémamegoldó gondolkodás és a memória fejlesztése.	Helyesírási szabályismeret és -alkalmazás: – *az időtartam jelölése:* *-o, -ó, -u, -ú, -ü, -ű, -i, -í;* *-ít, -ul, -ül;* *-tól, -től, -ból, -ből, -ról, -ről;* – a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok; – a hagyomány szerinti írásmód; – az elválasztás szabályai; – a kijelentő és a kérdő mondat jelölése.	Szabályszerűségek felismerése és alkalmazása írásbeli feladatokban. Hibajavításkor indoklás a szabály felidézésével. A helyesírási eset felismerése, a jelölés gyakorlása szóelemzés segítségével. A leírás és a helyes kiejtés együttes alkalmazása. A *j* és *ly* használata a tankönyvi szókincs körében. Szabályismeret és alkalmazás. A mondatkezdő nagybetű és a megfelelő mondatvégi írásjel jelölése, alkalmazása írásbeli feladatokban.	

5. ISMÉTLÉSEK, RENDSZEREZŐ ÖSSZEFOGLALÁSOK, FELMÉRÉSEK A TANÉV SORÁN

Fejlesztési feladatok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Témakörönként szerkesztett feladatlapokon diagnosztikus értékelés.		A tanultak felidézése, áttekintése és rendszerbe foglalása. A megszerzett tudás bizonyítása írásbeli feladatok megoldásával.	A tantervi követelmény elérése

		Az elsajátítás szintjét vizsgáló formatív és szummatív felmérések írása. A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlások.	

3. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 324 – heti óraszám: 9

Témakörök	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése	18 óra
2. Az olvasás-szövegértés, bevezetés az irodalmi kultúrába: *Szövegfeldolgozás* *Olvasásgyakorlás* *Az önálló tanulás képességének fejlesztése*	 30 óra 53 óra 16 óra
3. Írás, íráshasználat: *Az írástechnika fejlesztése* *Az írás eszközi használatának gyakorlása*	 14 óra 19 óra
4. Írásbeli szövegek alkotása: *Fogalmazási alapismeretek* *Szövegalkotási gyakorlatok*	 17 óra 25 óra
5. Ismeretek az anyanyelvről: *Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása* *Helyesírási szabályismeret és alkalmazás*	 26 óra 45,5 óra
6. Ismétlések, rendszerező összefoglalások, felmérések a tanév során	14 óra

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS 54 ÓRA.

A heti óraszám javasolt felosztása:

olvasás: 4 óra
írás: 1 óra
fogalmazás 1 óra
nyelvtan: 3 óra

1. BESZÉDKÉSZSÉG, SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS A MEGÉRTÉS FEJLESZTÉSE

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A beszéd tartalmának, hangzásának, stílusának és kifejező erejének egymással összefüggő fejlesztése. A szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése.	Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése.	A beszédlégzés, a helyes kiejtés és a mondatfonetikai eszközök alkalmazásának gyakorlása különféle kommunikációs helyzetekben. Szólások, közmondások, a hangzó beszéd, az olvasott szövegek értelmezésekor szavak jelentésének, stílusértékének megfigyelése. A tapasztalatok felhasználása szövegalkotáskor és beszélgetés közben. Felolvasáskor, szövegmondáskor nonverbális eszközök értelemszerű használata a kifejezés segítésében. Páros és csoportos beszélgetések a gyerekek élethelyzeteiből vett témákról. Vélemény igényes megfogalmazása. Figyelem a beszélgetőtársra. Az üzenet lényegének és érzelmi hátterének megfigyelése, értékelése. Értelmező versmondás. A segítségkérés és –adás jellemzőinek megfigyelése és használata a gyakorlatban szituációs játékokban. Üzenetek tartalmának pontos közvetítése.	A tanuló értelmesen, érthetően mondja el gondolatait. Bekapcsolódik a csoportos beszélgetésekbe. Figyel beszélgető társaira. Szívesen vesz részt a közös tevékenységekben. A közös produkciókban segítő, együttműködő attitűd és a szabályokhoz igazodásra törekvés jellemzi.

		Játékszabályok értelmezése, elmondása, a játék megszervezése.	

2. AZ OLVASÁS-SZÖVEGÉRTÉS, BEVEZETÉS AZ IRODALMI KULTÚRÁBA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A szövegelemzésben való jártasság elmélyítése, az irodalmi mű befogadása nyújtotta öröm átélése. Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a nemzeti kultúra hagyományainak megismerése. Új ismeretfeldolgozási technikák tanítása.	Szövegfeldolgozás: Prózai művek, versek, népköltészeti alkotások a hazai és a külföldi szépirodalomból. Történelmi tárgyú olvasmányok. Néphagyományokat feldolgozó, nemzeti ünnepeket, jelképeket, természeti és társadalmi jelenségeket bemutató írások. Hétköznapi szövegek. Népköltészet és műköltészet. Dramatikus játékok. Műélvezet, átélés, belefeledkezés.	Szövegek megismerése önálló, csendes olvasással. Beszélgetés a szövegről. Dramatizált feldolgozás, beleélés. A szöveghez kapcsolódó szövegelemző feladatokkal a szövegértés, értelmezés gyakorlása. Az események sorrendjének, a mesélő személyének megállapítása. Az olvasmányok szerkezeti jellemzőinek vizsgálata. Lényegkiemelés, vázlatkészítés. A szereplők tulajdonságainak értékelése. Érzelmek kifejezésének megfigyelése. Véleményalkotás cselekedetekről, helyzetekről, magatartásról. Jellegzetes irodalmi témák (pozitív és negatív emberi kapcsolatok, konfliktusok) megfigyelése, értékelése. Mesékre jellemző kezdő és befejező fordulatok, szókapcsolatok, ismétlődő motívumok megfigyelése.	Megnevezi olvasmányai szerzőjét, szereplőit és azok tulajdonságait. Magyarázza cselekedeteiket. Az olvasmányok témájával kapcsolatban kérdéseket fogalmaz meg, illetve az ilyen kérdésekre választ ad. Tanítója segítségével összefoglalja az olvasottak lényegét. A szövegrészekhez vázlatpontot fogalmaz. Konkrét esetekben felismer mesére jellemző fordulatokat, szókapcsolatokat, mesejellemzőket. Fél-egy oldal terjedelmű, életkorának megfelelő témájú és szövegnehézségű olvasmányt néma olvasás útján megért. Megoldja a megértést vizsgáló, ismert típusú szövegelemző feladatokat. Az egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések tartalmát időrendben, több összefüggő mondattal mondja el.

		Tapasztalatszerzés versekből művészi eszközökről (ritmus, rím, hasonlat, refrén). Hasonlóságok és különbségek felfedezése különféle irodalmi közlésformákban. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált koncentrációs és memóriafejlesztő gyakorlatok. Beleélő játékok: játék a tárggyal, tárgyak, személyek, más élőlények megjelenítése. Szövegek dramatizálása, megjelenítése. Egyéni és csoportos improvizációk. Gyermekversek előadása ritmus- és mozgásváltással. A produkciók megbeszélése. Olvasmányok szövegének reprodukálása, illusztrálása rajzzal, zenével, képzőművészeti alkotással. Műsorok összeállítása és előadása.	
Az olvasási készség eszközszintre emelése. E tevékenységben a kitartás és a folyamatjellegű gyakorlás ösztönzése.	Olvasásgyakorlás.	Folyamatosságra és pontosságra figyelő felolvasási tréningek. A szöveget értelmező felolvasás felkészülés után, a mondatfonetikai eszközök használatával. A nagyobb terjedelmű szövegek olvasását elősegítő értelmező olvasás tanulói és tanítói kérdések megválaszolásával.	Ismert tartalmú szöveget folyamatosan, kifejezően olvas felkészülés után. Felolvasása értelmező, az írásjelek szerint tagolt. Hanglejtése és tempója élő beszédéhez közelítő.

		Egyszerű szerkezetű ifjúsági regény elolvasása a tanító irányításával.	
A tanulási képesség fejlesztése. A tanulók önállóságának növelése: a feladatvégzésben; az információszerzésben és felhasználásban; a szabályalkalmazásban (pl. helyesírás, szövegalkotás, nyelvi érintkezés); az önellenőrzésben.	Az önálló tanulás képességének fejlesztése:	Tájékozódás a szövegben. A szövegből kiemelt tények, információk felhasználása új összefüggésben, más feladathelyzetben. Kutatómunka az olvasmányok szerzőjének, eseményeinek, szereplőinek megismeréséhez. Ismeretszerzési technikák tanulása: adatgyűjtés, elrendezés, feljegyzések készítése és felhasználása szóbeli beszámolóhoz. Lexikonok, szótárak, digitális források használata feladatmegoldáshoz. Olvasmánytartalmak szűkítő és bővítő elmondása. Beszámolók, pl.: kutató, gyűjtő munkáról több összefüggő mondattal.	Feladatainak megoldásakor szükség szerint használ lexikont, szótárt. A könyvtárban egyszerű kutatási feladatokat elvégez, tapasztalatairól beszámol.
	– könyv- és könyvtárismeret; – gyakorlatok a könyvtárban;	A könyvtár tereinek, elrendezésének, rendszerének megfigyelése. Könyvek csoportosítása, keresése, kiválasztása adott szempontok szerint. Könyvek adatainak ismertetése. Szépirodalmi és ismeretterjesztő alkotások megkülönböztetése a téma és a tartalomjegyzék alapján.	Eligazodik az iskola könyvtárában. Röviden ismertet egy általa olvasott könyvet, újságcikket vagy érdekesnek talált ismeretterjesztő filmet.

	– prózai szöveg- és verstanulási technikák.	Memoriterek tanulása: Mondókák, sorolók, találós kérdések, népdalok; *pl.* Vörösmarty Mihály*: Szózat (legalább az 1–2. vsz.);* Nagy László: *Dióverés;* Petőfi Sándor*: A füstbe ment terv;* Weöres Sándor*: Érennádon;* Gárdonyi Géza*: Éjjel a Tiszán;* József Attila*: Betlehemi királyok (1-2 vsz.); 5-8 soros prózai szövegek.*	Szöveghűen, jól érthetően mondja el a memoritereket. Kapcsolatot tart a hallgatósággal.

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

A tanulóknak olyan komplex feladatokat adunk, ahol a különböző tantárgyak tanulása során megszerzett ismereteiket összefüggésében dolgozzák fel

egyénileg vagy csoportosan

1. A régi és a mai iskolai élet összehasonlítása
2. Évszak-ábrázolás (vers, próza, képzőművészet…)
3. Jeles napok (megfigyelés, ajándékkészítés, műsor összeállítása…)
4. Az érzelmek ábrázolása az irodalmi művekben, a képzőművészetben
5. A magyar nép eredetéről
6. Mit tehetünk a madarakért?

3. ÍRÁS, ÍRÁSHASZNÁLAT

Fejlesztési feladatok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Az írás készségének eszközszintre emelése. E tevékenységben a kitartás és a folyamatjellegű gyakorlás ösztönzése. Az írástempó fokozása mellett a helyesség, az íráskép rendezettségének, esztétikumának értékként való elfogadtatása.	Az írástechnika fejlesztése: – írásszokások megszilárdítása; – lendület és tempó fokozása. Az írás eszközi használata.	A betűtorzulásokat és hibás kapcsolásokat javító alakítási és kapcsolási tréningek. Szavak, szószerkezetek, bővülő mondatok írásával az írás lendületének és tempójának fokozása.	Írása jól olvasható, lendületes. Füzetei rendezettek, tiszták.

		Hosszabb szövegek folyamatos írása különféle írástevékenységekben. Fogalmazások, nyelvtani feladatok javított változatának leírása. Vázlatírás, ábrák feliratozása. Néhány hétköznapi szövegműfaj gyakorlása (pl. meghívó tervezése, szövegezése, postai nyomtatványok kitöltése).	

4. ÍRÁSBELI SZÖVEGEK ALKOTÁSA

Fejlesztési feladatok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Az önkifejezés iránti igény erősítése, különféle formáinak és lehetőségeinek megismertetése, megvalósításának támogatása. Ösztönzés a kreativitásra.	Fogalmazási alapismeretek.	Tapasztalatszerzés olvasmányokból és tanulói fogalmazásokból: a cím szerepéről, jellemzőiről; a szövegek felépítéséről, az időrendről, az esemény, az előzmény és a következmény kapcsolatáról; a szöveg kohéziójáról, a tématartásról, a nyelvi megformáltságról, az elbeszélő szövegforma jellemzőiről.	A tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával kb. egy oldal terjedelmű elbeszélő fogalmazást készít. A tartalmi egységek kezdetét bekezdéssel jelzi. Tanítója útmutatásai alapján kijavítja fogalmazási és helyesírási hibáit.

	Szövegalkotási gyakorlatok.	A tanult fogalmazási ismeretek felhasználása szövegalkotásakor. Önálló írásbeli fogalmazások készítése elbeszélő szövegformában. A fogalmazásokba párbeszédes részek illesztése. Az önálló szövegalkotások elemzése, javítása a megismert szövegalkotási szabályok felidézésével.	

5. ISMERETEK AZ ANYANYELVRŐL

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A nyelvi tapasztalatok körének bővítése. A tapasztalatokra épülő nyelvi fogalomrendszer alapozásának megindítása a szófajok körében. A tanulók önállóságának növelése: a feladatvégzésben; az információszerzésben és felhasználásban; a szabályalkalmazásban; az önellenőrzésben. A nyelvi tudatosság fokozása.	Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása: - mondatfajták; - szavak; - szófajok.	A felkiáltó, a felszólító és az óhajtó mondatokban a beszélő szándékának felismerése és megnevezése. Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak szerepének felismerése és használatuk gyakorlása. Az ige felismerése és megnevezése szójelentés alapján. Különféle időben végbemenő cselekvések, történések, létezés megkülönböztetése. Az igék idejének felismerése és megnevezése. Az igekötők szerepének és írásmódjának megfigyelése, tudatos alkalmazása.	Felismeri, megnevezi, és megfelelően jelöli a mondatfajtákat. Toldalékos formájukban, szövegben is felismeri és megnevezi a tanult szófajokat. A szövegkörnyezetnek megfelelően használja az igeidőket és az igekötőket. A mondatot nagybetűvel kezdi és írásjellel zárja. A mondat szavait külön írja. A begyakorolt szókészlet körében biztonsággal alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat.

		Tapasztalatszerzés a rokon értelmű és ellentétes jelentésű igék szerepéről. Felismerésük és adekvát használatuk. A főnevek felismerése és megnevezése szójelentés alapján. Fajtáinak csoportosítása, megnevezése. A főnevek megfigyelése a mondatban. A többes szám jelölésének felfedezése, felismerése szövegben is szövegértelmezéssel. Többes számú főnevek alkotása. A *-ba, -be, -ban, -ben* ragos főnevek helyes használatának gyakorlása mondatalkotással, szövegértelmezéssel. A melléknév felismerése és megnevezése szójelentés alapján. Külső és belső tulajdonságot jelentő melléknevek megfigyelése, megkülönböztetése. A melléknév fokozhatóságának felismerése. Fokozott melléknévi alakok használata szövegalkotáskor. A tanult szófajok felismerése toldalékos formában is szócsoportokban, mondatban és szövegben.	

A helyesírási készség fejlesztése. A helyesírási szabályok megismerése és alkalmazása.	Helyesírási szabály-ismeret és -alkalmazás.	Mondatfajták jelölése írásban. Igekötős, valamint különféle idejű igék helyesírásának gyakorlása.	Tulajdonnevek, ragos főnévi alakok, *-ó, -ő, -ú, -ű* végű főnevek, *-ít, -ul, -ül* végű és a kiejtéstől eltérő írásmódú igék, *-s* végű toldalékos melléknevek írása. Újabb 20-30 szóban a *j* hang biztonságos jelölése a tanult szófajok körében.

6. ISMÉTLÉSEK, RENDSZEREZŐ ÖSSZEFOGLALÁSOK, FELMÉRÉSEK A TANÉV SORÁN

Fejlesztési feladatok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenység-formák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Témakörönként diagnosztikus felmérés, a szerkesztett feladatsorok szerint.		A tanultak felidézése, áttekintése és rendszerbe foglalása. A megszerzett tudás bizonyítása írásbeli feladatok megoldásával. Az elsajátított tudás bemutatása formatív és szummatív felmérésekben. A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlások.	A tantervi követelmények elérése.

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 288 – heti óraszám: 8

Témakörök	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése	16 óra
2. Az olvasás-szövegértés, bevezetés az irodalmi kultúrába: *Szövegfeldolgozás* *Olvasásgyakorlás* *Az önálló tanulás képességének fejlesztése*	46 óra 30 óra 20 óra
3. Írásbeli szövegek alkotása: *Fogalmazási alapismeretek* *Szövegalkotási gyakorlatok*	15 óra 34 óra
4. Ismeretek az anyanyelvről: *Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása* *Helyesírási szabályismeret és alkalmazás*	26 óra 56 óra
5. Ismétlések, rendszerező összefoglalások, felmérések	16 óra
ÖSSZESEN	**259 óra**

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS 36 ÓRA.

A heti óraszám javasolt felosztása: olvasás: 4 óra; fogalmazás: 1 óra; nyelvtan: 3 óra

1. BESZÉDKÉSZSÉG, SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS A MEGÉRTÉS FEJLESZTÉSE

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A beszéd és a megértés továbbfejlesztése, különös tekintettel a pontosságra, a folyamatosságra és a kifejezőerőre, valamint az aktív szókincs intenzív gyarapítására.	Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése	A mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazásának gyakorlása különféle kommunikációs helyzetekben (pl.: párbeszéd, felolvasás, kiscsoportos beszélgetés, vita, beszámoló). Nonverbális eszközök használata szituációs játékokban, beszélgetésben. A helyes beszédlégzés gyakorlása: gazdálkodás a levegővel, a pótlevegő vételének módja. Állandósult szókapcsolatok, a különböző tantárgyak tanulásakor használt szakkifejezések, olvasmányokból kiemelt ritkábban használt szavak célzott használatával, mondatbővítéssel, kiegészítésekkel az aktív szókincs gyarapítása. Több mondatos összefoglaló szöveg alkotása olvasmányok tartalmáról, gyűjtött tapasztalatokról, megfigyelésekről. Hosszabb szóbeli közlések tartalmának rövidített elmondása. Az egyetértés és az eltérő vélemény kulturált megfogalmazása. Párbeszédes forma alkalmazása olvasmányok tartalmának elmondásakor.	A tanuló értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat. Beszédstílusát beszélgető partneréhez igazítja. Bekapcsolódik csoportos beszélgetésbe, vitába, történetalkotásba, improvizációba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, értékelésbe. A közös tevékenységeket együttműködő magatartással segíti.

2. AZ OLVASÁS-SZÖVEGÉRTÉS, ELEMI ISMERETEK AZ IRODALOMRÓL

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Az irodalomolvasás folyamatában a mélyebb tartalmi rétegekbe hatoló elemzés útján az értő olvasás továbbfejlesztése, és az olvasással kapcsolatban kialakuló pozitív viszonyulás megerősítése az irodalommal való élményszerű találkozásokkal. – A tanításhoz felhasznált szemelvények tartalmára építve a nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés nemzeti és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományaival, az etikai normák iránti fogékonyság és az értéktudatos magatartás fejlesztése, az élő és az élettelen környezettel való harmonikus kapcsolat alapjainak megerősítése.	Szövegfeldolgozás: Prózai és verses alkotások, népi játékok, népszokás ismertetők a magyar és a hazai nemzetiségek, népcsoportok népköltészetéből. Elbeszélések és regényrészletek, versek a hazai és külföldi klasszikus és élő irodalom gyermekekhez szóló alkotásaiból. Történetek a magyarság múltjából, kiemelkedő események, személyiségek megismeréséhez. Nagyobb terjedelmű irodalmi szöveg (pl. ifjúsági regény) feldolgozása. Hétköznapi szövegek.	Szövegek megismerése csendes olvasással. Az olvasmányok témájának megfigyelése, azonos témájú szövegek összehasonlítása. Szereplők érzelmeinek felismerése, emberi kapcsolatok, szereplők magatartásának értékelése többféle szempont figyelembevételével. Olvasmányélmények megosztása társakkal. A szövegről folytatott beszélgetésben a szép, csúnya, vidám, szomorú, jó, rossz minősítő kifejezések használata és indoklása a szövegből vett bizonyítékok kiemelésével. Művészi eszközök keresése lírai és elbeszélő művekben (ritmus, rím, refrén, hasonlítások, megszemélyesítés). Mesefajták jellemzőinek megfigyelése. A mesék nyelvi és szerkezeti jellemzőinek felismerése. Jellegzetes irodalmi témák, motívumok felfedezése olvasmányokban.	Másfél oldal terjedelmű – életkorának megfelelő – szöveget megért néma olvasás útján. Az olvasottakkal kapcsolatos véleményét értelmesen fogalmazza meg. Elmondja az olvasottak lényegét. Megjegyzi és megnevezi olvasmányai írójának nevét. Önállóan elolvas egy nagyobb terjedelmű irodalmi művet, és azt tanítója irányításával feldolgozza.

		A művek szerkezeti jellemzőinek megfigyelése, a tér-idő változásainak felismerése. Nagyobb terjedelmű gyermekirodalmi alkotás elolvasása a tanító irányításával.	
	Drámajátékok	Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatok. Fantáziajátékok, elképzelt és valóságos helyzetek megjelenítése. Részvétel csoportos játékokban, állóképek tervezése, kivitelezése és megbeszélése. Mozgás a térben: térkitöltő, térkihasználó gyakorlatok. A mozgás és a szövegmondás összekapcsolása. Egyszerűbb drámai konvenciók és a színházi formanyelv alapjainak tapasztalati megismerése (jelenet, felvonás, kezdet és vég, díszlet, berendezés, jelmez, kellék, fény- és hanghatások). A tanultak felhasználása saját produkcióhoz, bábelőadások, színházi előadások megbeszélésekor.	
Az olvasástechnika differenciált fejlesztése. Olvasóvá nevelés az egyéni érdeklődés figyelembevételével.	Olvasásgyakorlás: – hangos olvasás; – néma olvasás.	Szövegek felkészülés utáni felolvasásakor a tartalom minél pontosabb kifejezéséhez a szövegfonetikai eszközök felhasználása. Párbeszédes szövegrészek értelmező felolvasása.	Felkészülés után folyamatosan, érthetően és értelmezően olvassa fel az ismert szöveget.

		Az interpretáló (értelmező) olvasás fejlesztéséhez kérdésekre válaszkeresés a szövegből. A kritikai és a kreatív olvasást fejlesztő feladatok megoldása. Nagyobb terjedelmű irodalmi mű olvasására való felkészülés folyamatolvasással.	
A különböző nyelvi tevékenységekben az elmélyültség, a kitartás és az igényesség fokozása. Az önálló tanulás technikai ismereteinek bővítése, az egyéni tanulási stílus alakulásának támogatása, tanulási szokások megerősítése. A könyvtár önálló használatának erősítése.	Az önálló tanulás képességének fejlesztése: – könyvtárismeret; – könyvtárhasználati gyakorlatok; – tanulási technikák bővítése; – memoriterek tanulása.	Adatgyűjtés, összefüggések keresése szövegből. Az adatok csoportosítása, felhasználása új feladathelyzetben. A szöveg kulcsszavainak kiemelése, szövegtömörítés és bővítés. Egyszerű szövegek vázlatának elkészítése. Ennek felhasználása tartalom elmondáshoz. Tájékozódás a történelmi időben és térben. Adatgyűjtés, rendezés, beszámoló a régió, a lakóhely irodalmi, történelmi nevezetességeiről, emlékeiről. A könyvtári állomány megfigyelése. Az állomány tárolásának, hozzáférési lehetőségének megismerése. A katalógus szerepének megfigyelése és használatának gyakorlása. Könyvkeresés szabad polcon. A tanítási órán szerzett ismeretek bővítése, elmélyítése könyvtári „kutatással” és a digitális források kritikus használatával.	Tanulási tevékenységét fokozatosan növekvő időtartamban (kb. 20-25 perc) képes tudatos figyelemmel irányítani. Feladatainak megoldásához szükség szerint igénybe veszi az iskola könyvtárát. Eligazodik a könyvek között. Használja az ismert kézikönyveket. A könyvekben, gyermekújságokban a tartalomjegyzék segítségével eligazodik. A memoritereket szöveghűen mondja el.

		Beszámoló a gyűjtőmunkáról. Feljegyzések az olvasottakról. Olvasmánynapló vezetése segítségadással. Közmondások, népdalok, rövid népmese. Kölcsey Ferenc: *Himnusz* (részletek); Petőfi Sándor*: Nemzeti dal, Csatadal, Tisza* (részletek); József Attila*: Mama;* Juhász Gyula: *Karácsony felé* (részlet); Nagy László*: Itthon vagyok;* prózai szövegekből 6-8 soros részletek.	

Ajánlott tevékenységek a témakör projektjellegű bővítéséhez:

A tanulóknak olyan komplex feladatokat adunk, ahol a különböző tantárgyak tanulása során megszerzett ismereteiket összefüggésében dolgozzák fel egyénileg
vagy csoportosan

1. A régi és a mai iskolai élet összehasonlítása
2. Színielőadás megtartása (mese dramatizálása)
3. Jeles napok (ünnepi szokások, ajándékkészítés, műsor összeállítása…)
4. Hazánk és lakókörnyezetünk kultúrájának bemutatása egy másik országban élő embernek
5. A Balaton két arca (megfigyelés, verselemzés, rajz…)
6. Népi játékok keletkezése, gyűjtése, eljátszása
7. A fa szerepe életünkben

3. ÍRÁSBELI SZÖVEGEK ALKOTÁSA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A képzelet, az önkifejezés aktivizálása újabb szövegformák megismerésével és az írásbeli szövegalkotás képességének továbbfejlesztésével. Az írásbeli szövegalkotó készség fejlesztése.	Fogalmazási alapismeretek.	A leírás tartalmi, szerkezeti jellemzőinek, a bemutatás sorrendjének, nyelvi eszközeinek megfigyelése irodalmi példákon és tanulói fogalmazásokon. Megírt levelek, üdvözlőlapok, postai levelezőlapok gyűjtése, megfigyelése, tartalmi és formai összehasonlításuk, jellemzőik összegyűjtése. A címzetthez igazodó stílus felfedezése.	Adott vagy választott témáról 8-10 mondatos fogalmazást készít a tanult fogalmazási ismeretek alkalmazásával.
	Szövegalkotás.	Szemléletes leírások készítése egyszerű tárgyról, növényről, állatról, emberről. Elbeszélő fogalmazás írása párbeszéd alkalmazásával. Levélírás füzetben, majd levélpapíron. Üdvözletek írása különféle alkalmakra. Igazodás a címzetthez. Az írásbeli fogalmazások elemzése, javítás a tanító irányításával.	

4. ISMERETEK AZ ANYANYELVRŐL

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az alsó tagozatban elsajátított anyanyelvi ismeretek rendszerbe foglalása, megerősítése és működőképességének fokozása. Az alapvető nyelvi készségek automatizmusainak megszilárdítása. Ösztönzés a megismert nyelvi eszközök, nyelvhelyességi és helyesírási szabályok alkalmazására a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatban.	Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek. A szófajokról tanultak bővítése, elmélyítése.	Szófaj-felismerési gyakorlatok. Az igék megfigyelése a mondatban. A személyes névmások és az igei személyragok szerepének megértése. Felismerésük és megnevezésük, alkalmazásuk gyakorlása. Az igemódok fogalmának megismerése. Az igemódok és a mondatfajták kapcsolatának felfedezése. Az igék különféle módú alakjainak helyes leírása. A tulajdonnevek csoportjainak megismerése: személynevek, állatnevek, földrajzi nevek, intézmények neve, márkanevek, címek. A névelők és a névutók szerepének megfigyelése. Felismerésük és megnevezésük mondatban, szövegben. A névelők helyes használata. A számnév fogalmának és fajtáinak felismerése és megnevezése. A fokozott számnévi alakok helyes használatának gyakorlása. Az állító és a tagadó mondatok tartalmának vizsgálata, összehason-	Az alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei rendszerezettek. Biztonsággal felismeri a tanult szófajokat és megnevezi azokat szövegben is. A begyakorolt szókészlet körében helyesen alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat. Nem ejt mondatkezdési, mondatzárási hibát, nem hagy ki vagy cserél fel betűket. Írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak. Helyesírását önellenőrzéssel felülvizsgálja, szükség esetén javítja.

		lításuk. Tapasztalatszerzés a szavak rendjéről a mondatban. Az egyszerű és az összetett szavak jelentésének megfigyelése. Szóalkotások: összetett szavak, tulajdonnévből képzett melléknevek.	
	Helyesírási szabályismeret és -alkalmazás.	Helyesírási szabályok alkalmazása különböző írástevékenységekben: igeidők, ragos és kiejtéstől eltérő írásmódú igék; felszólítást kifejező igealakok; igekötős igék; tulajdonnevek, fokozott mellék-	

5. ISMÉTLÉS, RENDSZEREZÉS, ÖSSZEFOGLALÁSOK, FELMÉRÉS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Témakörönként diagnosztikus felmérés, szerkesztett feladatlapokon.		Az alsó tagozatban tanult nyelvtani ismeretek rendszerezése. A tanultak alkalmazása az elsajátítás szintjét vizsgáló formatív és szummatív felmérésekben. A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlások.	A tantervi követelmények elérése.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az anyanyelv fejlettsége és fejlesztése szorosan összefügg a gondolkodás fejlettségével. A gondolkodás fejlettsége magasabb anyanyelv-használati szintet eredményez, az anyanyelv állapot fejlesztése pedig, árnyaltabb gondolkodást tesz lehetővé. Az anyanyelven való beszéd minden más tárgy tanulásának feltétele és eszköze, ezért a fejlesztés minden tantárgy feladata. A tanításnak nyelvhasználat-központúnak kell lennie, az értékelésnek ehhez alkalmazkodva

rendkívül toleránsnak, alkalmazkodva a gyermeki gondolkodás egyéni szintjeihez is.
A kisiskolások anyanyelvi nevelésében is kitüntetett szerepe van a tanulás folyamatát kísérő, folyamatos fejlesztő értékelésnek. Ennek módja elsősorban szóbeli, ritkábban írásbeli. Célja, hogy megőrizze a kezdeti tanulási motiváltságot, segítse az esetleges lemaradások pótlását és átsegítse a tanulókat az új nyelvhasználati módok elsajátításának nehézségein, orientálja az igényes anyanyelvhasználat és a kultúraelsajátítás képességeinek, készségeinek megalapozását.

A szóbeli értékelés általában a tanító feladata, de értékelhetik a tanulók is egymást, önmagukat is (pl. felolvasáskor, írásbeli feladatok esztétikumának megítélésekor, versmondáskor, olvasmányok tartalmával kapcsolatos szóbeli beszámolók, gyűjtőmunka, dramatikus játékok, megjelenítések kivitelezésének megbeszélésekor).

A tanulók fejlesztésében és fejlődésük követésében megkülönböztetett szereppel bír az írásbeli munkák azonnali javítása, értékelése és javíttatása, valamint az e tapasztalatokra épülő, folyamatos, személyre szabott, differenciált gyakorlás. Igen fejlesztő hatású, ha a tanító az írásbeli feladatok megoldását rövid, figyelemfelhívó, orientáló írásbeli szöveges észrevételekkel, megjegyzésekkel kommentálja a továbbhaladást segítendő (pl. írásmunkák tartalmának, kivitelezésének, fogalmazványok tartalmának, helyesírásának, külső alakjának, tollbamondásra írás helyességének, feladatlapos munkák tartalmának ellenőrzésekor).

A szóbeli és az írásbeli értékelés egyaránt két szempontot vesz tekintetbe. Vizsgálja a relatív teljesítményt, regisztrálja a fejlődést, illetve a tanuló aktuális teljesítményét/fejlettségét összeveti az elvárt normákkal, fejlettségi kritériumokkal. Akkor éri el célját, ha segíti a diákot a vele szemben támasztott követelmények megértésében és az ezeknek való megfeleléshez vezető utak, módok megtalálásában, felismerésében és megvalósulásában.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

Alapozó szakasz

5. osztály

Tananyagbeosztás:

A szövegértés-szövegalkotás kompetenciaterület lefedi a teljes tananyagot a magyar nyelv és irodalom tantárgy esetében

Heti óraszám: 4 óra

Éves óraszám: 144 óra

Témakör	
I. Könyvek varázsa	5 óra
II. Ritmusos játékok, játékos ritmusok	11 óra
- népdal – dal	
- kommunikáció	
III. Mesék bűvöletében	44 óra
- a mese fajtái	
- szavak alakja és szerkezete	
- hang és betű	
IV. Petőfi Sándor: János vitéz	44 óra
- a magyar helyesírás alapelvei	
V. Múltunk a mítoszban	4 óra
VI. Biblia világa	12 óra
VII. Az ember világa	16 óra
- Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk	
VIII. Ismétlés	8 óra

6. osztály

Tananyagbeosztás:

A szövegértés-szövegalkotás kompetenciaterület lefedi a teljes tananyagot a magyar nyelv és irodalom tantárgy esetében

Heti óraszám: 4 óra

Éves óraszám: 144 óra

Témakör

I. „ És azóta , hősök párja! Híretek száll szájrul szájra!”	31 óra
- monda, legenda, ballada, románc	
- kommunikáció	
- szófajok- az ige	
II. „Toldi Miklós képe úgy lobog fel nékem… ”	53 óra
- névszók	
- helyesírás	
III. Gárdonyi Géza: Egri csillagok	19 óra
- igenevek	
IV. „Hol vagytok, ti régi játszótársak… ?”	21 óra
- Fazekas Mihály: Lúdas Matyi	
- egyéb novellák	
- határozószók	
- viszonyszók	
V. „Egy dallam visz, de keresztezi száz…”	4 óra
- líra	
- mondatszók	
VI. Ismétlés, mérések	16 óra

Fejlesztő szakasz

7. osztály

Tananyagbeosztás:

A szövegértés-szövegalkotás kompetenciaterület lefedi a teljes tananyagot a magyar nyelv és irodalom tantárgy esetében

Heti óraszám: 4 óra

Éves óraszám: 144 óra

TÉMAKÖR-TEMATIKUS EGYSÉGEK

I. Kommunikáció, beszédművelés	6 óra
II. Szóbeli szövegek alkotása és megértése	6 óra
- a kiselőadás	
- a hozzászólás és felszólalás	
- a köszöntés és köszönetnyilvánítás	
- az alkalmi beszéd	
III. Írott szöveg megértése és alkotása	10 óra
- hozzászólás	
- szövegértés-szövegalkotás	
- vázlat	
- szövegátalakítás	
- szinonimák	
IV. Íráskép és helyesírás	8 óra
- szóalkotásmód	
- mellérendelő és alárendelő szóösszetételek	
- a különírás és egybeírás szabályai	
V. A tanulási képesség fejlesztése	4 óra
- anyaggyűjtés – könyvtár	
- IKT eszközök	
VI. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről	23 óra
- szószerkezetek	
- a mondat részei	

- az egyszerű mondat elemzése
- szóalkotásmód

VII. Irodalmi kultúra, irodalmi szövegek elemzése 23 óra

- Janus Pannonius
- Balassi Bálint
- Csokonai Vitéz Mihály
- Kölcsey Ferenc
- Vörösmarty Mihály
- Petőfi Sándor
- Arany János

VIII. Irodalmi kultúra, irodalmi szövegek elemzése /2./ 14 óra

- epikai művek
- Jókai Mór
- Mikszáth Kálmán

IX. Irodalmi kultúra, irodalmi szövegek elemzése és értelmezése /3./ 14 óra

- epika-dráma
- egy drámai mű feldolgozása
- figurateremtés

X. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése 6 óra

- műalkotások tematikus összehasonlítása
- vita
- élethelyzet, erkölcsi dilemmák

XI. Ismétlés, gyakorlás, összefoglalás 30 óra

8. osztály

Tananyagbeosztás:

A szövegértés-szövegalkotás kompetenciaterület lefedi a teljes tananyagot a magyar nyelv és irodalom tantárgy esetében.

Heti óraszám: 4 óra

Éves óraszám: 144 óra

TÉMAKÖR-TEMATIKUS EGYSÉGEK

I. Kommunikáció, beszédművelés	6 óra
II. Szóbeli szövegek megértése és alkotása	6 óra
- a kommunikációs folyamat	
- szórend és mondatrend	
- a vita	
- az érvelés	
III. Írott szövegek megértése és alkotása	16 óra
- szövegértés-szövegalkotás	
- ismertetés, könyvajánlás	
- önéletrajz, kérvény	
- sajtóműfajok	
- vázlat	
IV. Íráskép, helyesírás	6 óra
- az idézés	
- a szöveg központozása	
V. A tanulási képességek fejlesztése	4 óra
- a jegyzetkészítés	
- a vázlatírás	
- könyvtárhasználat	
- IKT eszközök	
VI. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről	23 óra
- az összetett mondatok fajtái	
VII. Irodalmi kultúra, irodalmi művek elemzése	28 óra
- Nyugat	
- Ady Endre	
- Móricz Zsigmond	
- Babits Mihály	
- Kosztolányi Dezső	
- Juhász Gyula	
- Tóth Árpád	
- Karinthy Frigyes	

- József Attila
- Radnóti Miklós

VIII. Irodalmi kultúra, irodalmi szövegek elemzése /2./ 10 óra

- egy drámai mű feldolgozása
- a mű értelmezése
- a szituáció előadása

IX. Irodalmi kultúra, irodalmi szöveg elemzése és értelmezése 15 óra

- a népszerű irodalom
- az irodalom nagy témái /gyermekkor, ifjúkor, felnőttkor, társas kapcsolatok, identitás, vándorlás, kaland, évszakok stb./

X. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése 10 óra

- műalkotások összehasonlítása
- különböző ízlésítéletek
- különböző nyelvhasználati módok
- élethelyzetek, erkölcsi dilemmák

XI. Ismétlés, gyakorlás, összefoglalás 20 óra

ÉRTÉKELÉS MÓDJAI

Csoportban, párban és egyénileg végzett órai munka értékelése szóban a tanár, a csoport, a társ által, valamint önértékelés.

Otthoni és órai szövegalkotási és szövegértési feladatok értékelése érdemjeggyel.

Témakörönként fejezetzáró dolgozatok értékelése érdemjeggyel.

Egyénileg és csoportban elvégzett projekt jellegű munkák értékelése.

Szövegalkotási feladatok helyesírási értékelése

Nyelvtani anyag értékelése.

Gyűjtőmunkák és szorgalmi feladatok értékelése.

A magyar nyelv és irodalom tantárgyat egy érdemjeggyel osztályozzuk a bizonyítványban.

MÉRÉSEK

Diagnosztikus mérés

Formatív - folyamatmérés-állapot jelző

Szummatív - záró mérés

MAGYAR NYELV

5–8. ÉVFOLYAM

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 72 – Heti óraszám: 2

Témakörök	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Év eleji ismétlés		3	1	4
Eligazodás a minden-napi kommunikációs helyzetekben	2	6	—	8
A beszélt nyelv	10	6	4	20
Az írott nyelv	12	8	4	24
A szavak jelentése és szerkezete	8	4	2	14
Könyv- és könyvtárhasználat,				folyamatos
Év végi összefoglalás			4	4

1. ÉV ELEJI ISMÉTLÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
	Diagnosztizáló mérések nyelvtanból és szövegértésből.	Az első órák egyikén írassuk meg. Értékelése után konkrétan tervezhető az év eleji ismétlés tartalma és terjedelme, szervezeti keretei, a nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	Az 1-4. évfolyamon tanult szófajok (ige, főnév, melléknév számnév) biztos felismerése és megnevezése szövegben. A tanult helyesírási szabályok helyes alkalmazása a begyakorolt szókészleten. Rendezett kiírt írás.
Az 1–4. osztályban elsajátított anyanyelvi ismeretek rendszerbe foglalásával az alapvető nyelvi ismeretek megszilárdítása. A tanult helyesírási és nyelvhelyességi sza-	Az 1–4. osztályban tanultak nyelvtani, helyesírási és nyelvhelyességi ismeretek ismétlése, alkalmazása szóbeli és írásbeli szövegalkotásban.	Eddig tanult anyanyelvi ismeretek felidézése csoportmunkában. A tapasztalt hiányosságok pótlására irá-	Kb. egy-egy oldal terjedelmű elbeszélő, magyarázó-értelmező és dokumentumszöveg megértése néma olvasás útján.

bályok kreatív alkalmazása a gyakorlatban. A hangos olvasási képesség fejlesztése gyorsolvasási tréningekkel (látószögnövelő, ritmikus szemmozgás fejlesztő, hibakereső stb.).	Különböző szövegműfajú szövegek néma és hangos olvasása, megértése.	nyuló feladatok megoldása egyéni, páros és/vagy csoportmunkában. Helyesírási szabályok alkalmazása különböző írástevékenységekben: másolás, tollbamondás, emlékezet utáni írás alkalmával. Szövegek felolvasása, szövegértés gyakorlása feladatok segítségével. Vázlatkészítés tanári segítséggel vagy önállóan.	Az olvasottakkal kapcsolatos vélemény értelmes megfogalmazása. A szövegek értelemtükröző felolvasása felkészülés után.

2. ELIGAZODÁS A MINDENNAPI KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEKBEN

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
A helyes és jól formált beszéd, a kiejtési képesség fejlesztése. A verbális és nem verbális kommunikáció eszközeinek és kódjainak, a különböző információhordozók üzeneteinek megértése és feldolgozása. A beszédhelyzetnek megfelelő, kulturált nyelvi magatartás meg-ismerése, egyénre szabott alkalmazása. Empátia és bizalom a beszédpartner iránt.	A hangsúlyozás, dallam, tempó és szünettartás szerepe a beszédben. Alapismeretek a kommunikáció tényezőiről: feladó, címzett, üzenet, kód, csatorna.	A helyes beszédlégzés, beszédszünet, az artikuláció, a megfelelő hangsúly és hangerő, beszédtempó, hanglejtés gyakorlása minden tanítási órán folyamatosan, tréning-szerűen. A kommunikáció tanult tényezőinek felismerése játékos formában. Pl.: Jelek a világűrből. Kinek üzen a költő? Stb. A kommunikációs zavarok felismerése filmrészletekben, regényrészletekben. Javaslatok a feloldásukra.	A hangsúly, a dallam, a tempó, a szünet adekvát használata egy-egy konkrét, a tanár által meghatározott szóbeli a kommunikációs helyzetben (pl.: élménybeszámoló társnak majd felnőttnek, véleménynyilvánítás olvasmányról)

Hallott szöveg megértése, mások véleményének megértése, ellenvélemény megfogalmazása szóbeli kommunikációs helyzetekben. Különböző nézőpontok megértése, figyelembe vétele szóbeli kommunikációs helyzetekben. Magatartási normák megfigyelése.	Mindennapi kommunikációs helyzeteink: kapcsolatfelvétel: köszönés, megszólítás, bemutatkozás szándéknyilvánítás: kérdés, tudakozódás, kérés, felszólítás, Véleménynyilvánítás.	Szituációs játékok (bemutatkozás, bemutatás, tudakozódás stb.) páros és csoportmunkában. A kapcsolatfelvétel és szándéknyilvánítás különféle formáinak megismerése, használata páros munkában a nem nyelvi kifejezőeszközök alkalmazásával. Rövid véleményalkotás közös élményről, pl.: kirándulás, olvasmányélmény, filmélmény. Mások véleményének meghallgatása ugyanarról az élményről.	A kapcsolatelvétel, a megszólítás, a köszönés, a kérdés különféle formáinak ismerete és adekvát alkalmazása. Saját vélemény tömör megfogalmazása, megvédése egy-két érv említésével.
	Beszélgetés		
	Hallott szöveg rövid szóbeli összefoglalása.		
Mások kommunikációs tevékenységének megfigyelése, értékelése.	A testbeszéd fő formáinak: arcjáték, gesztus, testhelyzet, távolságtartás, szemkontaktus, szerepe a kommunikációban.	Részvétel kiscsoportos beszélgetésben a tanár vagy a tanulók által meghatározott témában, pl.: Ki hogyan tölti a szabadidejét? Szituációs játékok: üzenet átadása; televízióban, interneten, rádióban, hallott hír elmondása osztálytársaknak. A testbeszéd komplex működésének megfigyelése filmrészleten vagy társon (pl.: felelet közben).	
Az önálló ismeretszerzés, a tanulási képesség fejlesztése.	A testbeszéd elemeinek kapcsolata a nyelvi kifejezőeszközökkel.		
Verbális és nem verbális kommunikáció összefüggéseinek megfigyelése.	Az emberi beszéd kialakulása, szerepe az emberiség történetében.		
A tartalom és a cím közötti összefüggés Az ok-okozati összefüggések felismerése, rögzítésük vázlatban.	Az írás kialakulása, fejlődése, szerepe az írásbeli kommunikációban.	A testbeszédről szóló rövid szövegek feldolgozása egyéni páros és/vagy csoportmunkában.	

A szövegelemzésben való jártasság elmélyítése.		A szóhasználat, a kiejtés, a testbeszéd összehangolása egyéni élmény vagy humoros történet elmondása, közben.	
Az elemi jegyzetelési technikák elsajátítása: rövidítések alkalmazása.		A cím és a tartalom közötti összefüggés vizsgálata közös megbeszéléssel. A címadás gyakorlása.	
Más kultúrákra jellemző tárgyak, szövegek idegenségének megtapasztalása, reflektálás a különbségre, tolerancia.		Az emberi beszéd kialakulásáról szóló szövegek feldolgozása kooperatív technikával heterogén csoportokban. Saját és társak munkájának értékelése. Az írás kialakulásáról szóló szöveg feldolgozása kooperatív munkaformában: információkeresés, tételmondatok alapján vázlatírás stb.	
		Bevezetés a jegyzetelés technikájába tanári irányítással, kiemelten a rövidítések alkotására. A jegyzet jellemzőinek összegyűjtése, a vázlat és a jegyzet összehasonlítása csoportmunkában. Rövid, a korosztály számára izgalmas ismeretterjesztő szövegek (az írás kialakulása kapcsán) értelmező hangos felolvasása. A különböző kultúrák eltérő létmódjának,	

		szemléletének, kommunikációjának megtapasztalása az írás kialakulásáról szóló szövegekben olvasottak alapján (inkák, egyiptomiak, sumérok, görögök stb.).	

3. A BESZÉLT NYELV

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az eltérő elképzelések figyelmes és türelmes meghallgatása, tisztelete. Saját álláspont megvédése vagy korrekciója. A feltevések összevetése a megfigyelt tapasztalatokkal és az olvasott információkkal.	A hangok, a beszédhangok keletkezése, a hangképzési folyamat.	A tanulók egyénileg hipotéziseket fogalmaznak meg a beszédhangok keletkezéséről. Az egyes feltevésekkel kapcsolatos érvek és cáfolatok ütköztetése tanári irányítással.	
Ábra jelentésének értelmezése. Csoporton belüli együttműködés. Meglévő tudás mozgósítása új szempont szerint.	Hang és betű.	A hangok keletkezésének megfigyelése egyszerű kísérleteken (pl.: különböző poharak ütögetése, gumi pengetése stb.). Rövid, a hangok keletkezéséről szóló ismeretterjesztő szöveg értelmezése. Ismertető megfogalmazása ábra alapján a beszélőszervek működéséről csoportmunkában. Az alsó tagozatban a beszédhangokról és a betűkről szerzett ismeretek aktualizálása helyesírási gyakorlatokhoz kapcsolva (pl.: betűrejtvények, szóegyenletek)	A hang és a betű megkülönböztetése. Hang – betű – írásjegy.

A tanult idegen és a magyar nyelv hangtani sajátosságainak összevetése a magyar nyelv hangtani sajátosságaival.	Beszédhangok csoportosítása: magán- és mássalhangzók	A hang, a betű és írásjegy fogalmának pontosítása (pl.: dzsessz = 3 hang, 4 betű, 7 írásjegy) Két tanáros órarészlet idegen nyelvet tanító pedagógus közreműködésével: hangtani érdekességek megfigyeltetése, tapasztalatok közös megfogalmazása.	A magán- és mássalhangzók közötti különbségek megfogalmazása képzésük és hangzásuk alapján.
Megfigyelési képesség fejlesztése megadott szempontok alapján.	Magánhangzók csoportosítása: - időtartam szerint		
Tapasztalatok pontos, más számára érthető megfogalmazása. A köznyelvi kiejtést tükröző írásmód, a helyesírási biztonság továbbfejlesztése.	- a nyelv vízszintes mozgása szerint	A magán és mássalhangzók képzésének megfigyelése: egyénileg vagy páros munkában. Tapasztalatok egyéni megfogalmazása. Helyesejtési és helyesírási gyakorlatok a magánhangzók időtartamának helyes érzékeltetésére.	
Ok-okozati összefüggések szabatos megfogalmazása.	A hangrend és az illeszkedés.	Az időtartam jelentés-megkülönböztető szerepének (pl.: *irat – írat, füzet – fűzet*) igazolása szómagyarázatok készítésével. A magas és mély hangok közötti különbség felfedezése ok-okozati összefüggések felismerésével. Pl.: összefüggés a hangszerek nagysága és hangmagasságuk között, a nyelv vízszintes mozgásának szerepe a szájüreg terjedelmének változásában. Azonos fogalomhoz (tárgyhoz) eszperente,	
	A mássalhangzók csoportosítása jegyeik és időtartamuk szerint.		
A hangrend és a szóhangulat közötti összefüggés felfedezése lírai művek olvasása közben.	Zöngés és zöngétlen mássalhangzók.		A zöngés és zöngétlen mássalhangzók ismerete.

Logikai kapcsolatok felismerésének képessége.	A mássalhangzótörvények	öszpöröntö, aszparanta meghatározások alkotása csoportmunkában.	Hangtörvények a hangok között, a beszédben létrejövő törvényszerűségek.
Az alsó tagozatban elsajátított ismeretek megerősítése és működőképességének fokozása.	Az ábécé és a betűrend. Az elválasztás.	Irodalomórán megismert versek hangrendi vizsgálata, a szóhangulat megállapítása. A hangrend szerepének megfigyelése a toldalékolásban. Az illeszkedés törvényének megfogalmazása anyanyelvi tapasztalatok alapján önállóan vagy tanári segítséggel.	A betűrendbe sorolás szabályainak ismerete. Az egyszerű és összetett szavak elválasztása.
Lényegkiemelő és rendszerező képesség fejlesztése.	Cselekményismertetés, beszámoló.	A mássalhangzók csoportosítása jegyeik és időtartamuk alapján önállóan. *Dz* és *dzs* betűk kettőzése.	
Az önálló ismeretszerzés képességének fejlesztése szótárak, lexikonok használatára való igény kialakításával.		Mássalhangzók zöngésség szerinti csoportosítása hangzásuk megfigyelése alapján. Zöngés – zöngétlen mássalhangzópárok rögzítése játékos formában: *kép–gép, volt–folt, sír–zsír* stb.	
A témának, a címzettnek megfelelő árnyalt kifejezésmód fejlesztése		A hangok egymásra hatásának megfigyelése beszéd közben. Az összeolvadás és a hasonulások rendszerének megismerése, meglétük okának felismerése.	
Az önkifejezés aktivizálása a szóbeli szövegalkotás képességének továbbfejlesztésével.		A betűrendbe sorolás szabályainak megismerése a helyesírási szabályzat szabálypontjai alapján. Gyakorlati alkalmazása	

		szótárak, lexikonok használata közben. Az egyszerű és az összetett szavak elválasztása közötti különbség megismerése. A szavak elválasztásának gyakorlása, összekapcsolása szómagyarázatokkal (pl.: meg-int, megint; gép-elem, gépelem stb.).	
		Közösen olvasott elbeszélés cselekményének ismertetése a saját nézőpont érzékeltetésével.	
		Beszámoló egyéni élményről a hallgatóság figyelmének ébrentartásával. A mondottakhoz való viszony tükrözése.	

4. AZ ÍROTT NYELV

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Hangos olvasási képességek fejlesztése a mondatfonetikai eszközök érvényesítésével. Kapcsolattartó képesség (szemkontaktus, mimika) fejlesztése felolvasás közben.	Különböző műfajú szövegek olvasása	Magyarázó-értelmező, valamint dokumentum szövegek néma és hangos olvasása. Olvasástechnikai gyakorlatok végzése differenciált csoportmunkában. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	Az élőbeszéd tempójával megegyező, folyamatos hangos olvasás.
Az idővel és az információval való hatékony gazdálkodás.	A szövegfeldolgozási algoritmus megismerése.	A szövegértési technikák gyakorlása: adatkeresés, lényegkiemelés stb. egyénileg, csoportosan önállóan vagy tanári irányítással.	A feldolgozott szövegek tartalmának elmondása vázlat alapján.

Vázlat felhasználása az önálló tanuláshoz. Az önálló tanulás technikai ismereteinek bővítése, helyes tanulási szokások megerősítése.	Az írástechnika tovább-fejlesztése.	Vázlat készítése a feldolgozott szövegek megértésének igazolására, fogalmazások írásához.	Hibátlan másolás, emlékezet utáni írás.
Az olvasható, kiírt írás képességének fejlesztése.	Elbeszélés, leírás és levél írása.	A jegyzetelési technikák megismerése differenciált munkában. A tanulási igényeknek megfelelő és rendezett írásmód gyakorlása (másolás, emlékezet utáni írás, tollbamondás) differenciált csoportmunkában. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	Egy-másfél oldalas elbeszélő, leíró szöveg alkotása.
A képzelet, az önkifejezés aktivizálása az írásbeli szövegalkotás képességének tovább-fejlesztésével.	A mássalhangzótörvények helyesírási kérdései, a helyesírási alapelvek.	Rövidebb szövegek: (leírás, elbeszélés, levél) alkotása egyéni munkában vázlat alapján. Magánlevél megfogalmazása; a szóhasználat, a levél hangnemének megválasztása a címzetthez igazodva.	
A kiírt írás eszközszintű használata.			
A lényegkiemelő, rendszerező képesség fejlesztése.		A helyesírás alapvető szabályainak gyakorlása és alkalmazása. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása. A helyesírás rendszerének a helyesírási alapelvek (kiejtés, szóelemzés, hagyomány, egyszerűsítés) megismerése, gyakorlati alkalmazása kiemelten az akaratlagos írás során. A helyesírási alapelvek alkalmazásakor a differenciált csoportmunkát érdemes alkalmazni a tanulók	
Az elmélyültség, az igényesség fokozása.	*A magyar helyesírási szabályai* című mű megismerése.		
Ösztönzés a helyesírási szabályok alkalmazására az írásbeli nyelvhasználatban. A problémaérzékenység, a problémamegoldó képesség fejlesztése.			

A tanulói önállóság növelése az önellenőrzésben. Számítógépes helyesírási programok használatával és kritikai alkalmazásával a digitális kompetencia fejlesztése.		eltérő helyesírási képessége miatt. Helyesírási ismeretek alkalmazása fogalmazásokban. A tanulók figyelmének felhívása az önkorrekció fontosságára. A helyesírási szabályzat felépítése, tartalma. A szükséges szabálypontok megkeresésének különböző módozatainak tárgymutató, tartalomjegyzék, szótár részi hivatkozás) megismerése kooperatív munkaformában. A hibafelismeréstől a hiba kijavításáig. Írásbeli munkák javítása tanári irányítással és önállóan.	

5. A SZAVAK JELENTÉSE ÉS SZERKEZETE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Fogalmak értelmezése és helyes felhasználása szövegértelmezésben.	A hangalak és a jelentés viszonya:	A hangalak és a jelentés közötti viszony felfedeztetése szövegfeldolgozás során tanári irányítással. Egyjelentésű szavak önálló gyűjtése, ellenőrzés értelmező szótárak segítségével. Beszélgetés arról, miért vannak többjelentésű és azonos alakú szavaink? A többjelentésű és azonos alakú szavak jelentése közötti különbség érzékeltetése	
Problémamegoldó képesség fejlesztése.	Az egyjelentésű szavak A többjelentésű és az azonos alakú szavak		

Az egyéni aktív és passzív szókincs gazdagítása. Ösztönzés szinonimák használatára a szóbeli és írásbeli szövegalkotásban. Szótárhasználat az írásbeli szövegalkotás képességének fejlesztéséhez. Az egyéni szókincs bővítése és árnyalása Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése pontos szóhasználattal. Képesség a szó szerintitől eltérő jelentések felismerésére. A szövegelemzésben való jártasság elmélyítésével a szövegértés színvonalának emelése. A szövegtől eltérő információhordozók (képi elemek, ábrák) megfelelő értelmezése.	A rokon értelmű szavak Az ellentétes jelentésű szavak A hasonló alakú szavak A hangutánzó és hangulatfestő szavak Szólások, szólásha-sonlatok, közmondások.	rajzok, ábrák, példamondatok segítségével. Csoportmunkában a *Magyar értelmező kéziszótár* szócikkeinek vizsgálata a többjelentésű és azonos alakú szavak megkülönböztetésére. Szinonimák gyűjtése gondolatok, érzések pontosabb, árnyaltabb kifejezésére, fogalmazások korrekciójához. Pl.: felesleges szóismétléseket tartalmazó fogalmazások javítása szinonimák alkalmazásával. A Magyar Szinonimaszótár használatának megismerése kooperatív munkaformában. A szövegkörnyezethez igazodó szinonimák használatának gyakorlása fogalmazások korrekciójával. Ellentétes szójelentéseken alapuló humoros versek olvasása és értelmezése közösen (pl.: Tamkó Sirató Károly: *Vándor móka*) Szöveg átalakítása ellentétes jelentésű szavak alkalmazásával (pl.: téli erdő – tavaszi erdő, napnyugata – napkelte).	Rokon értelmű szavak használata a felesleges szóismétlés elkerülésére szövegalkotáskor.

A kreativitás fejlesztése szövegalkotással. Az információszerzés képességnek fejlesztésével ösztönzés az önálló ismeretszerzésre.		Szövegkorrekció végzése, ahol a kommunikációs hibát a hasonló alakú szavak helytelen használata okozza (pl.: helység–helyiség, egyenlőre–egyenlőre) Szóbeli és/vagy írásbeli szövegek szemléletesebbé tétele hangulatfestő szavak használatával (pl.: *Elégtelent* kaptam, *Ötösre feleltem*) A szó szerinti jelentésen túli átvitt jelentések megtapasztalása szólásokban és közmondásokban. Szólások, közmondások eredetéről szóló szövegek néma, értő olvasása differenciált csoportmunkában. A szöveghez kapcsolódó illusztrációk megfigyelése, a szöveggel való összefüggésük felismerése egyéni munkában. Szólás vagy közmondás eredetének magyarázata egyéni fantázia alapján, hozzá illusztráció készítése. O. Nagy Gábor *Magyar szólások és közmondások* című könyvének használata páros munkában. Memoriterek tanulása: szólások, közmondások.	

Az alsó tagozatban megismert alaktani ismeretek rendszerbe foglalása és megerősítése.	A szavak szerkezete: szótő és toldalék: képző, jel, rag.	A szavak szerkezetének megfigyelése. A szóelemek (szótő, képző, jel, rag) felismerése és megnevezése tanári segítséggel, majd önállóan. Alaktani elemzések végzése tanári irányítással (pl.: szavakhoz szóképletek rendelése, illetve szóképletekhez szavak gyűjtése)	A szó és a szóelemek megkülönböztetése.

6. ÉV VÉGI ÖSSZEFOGLALÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanult nyelvi (hangtani, alaktani és jelentéstani) ismeretek rendszerezésével a rendszerezési képesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Az 5. osztályban tanult hangtani, alaktani, jelentéstani ismeretek összefoglalása.	A tanultak nyelvtani, helyesírási és nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása differenciált csoportmunkában. A tapasztalt hiányosságok pótlására irányuló feladatok megoldása egyéni, páros és csoportmunkában differenciáltan.	
A tanulói önállóság növelése a szabályalkalmazásban.	A helyesírási szabályok alkalmazása írásbeli tevékenységek során. Szövegértés gyakorlása különböző szövegtípusokon.	A tanév során megismert tanulást segítő szótárak önálló használata. Helyesírási feladatok megoldása differenciált munkában.	
Az önkontroll képességének aktivizálása felmérés írása közben.	Év végi felmérés szövegértésből, anyanyelvi ismeretekből és helyesírásból.	Rövid, a tanulók érdeklődésére számot tartó ismeretterjesztő szövegek néma és hangos olvasása. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az egyik legfontosabb alapelv, hogy a tanuló minden szóbeli és írásbeli produktumát értékeljük. Ez legtöbb esetben elegendő, ha néhány szavas vagy mondatos. Az értékelés pontos, lényegre törő és előremutató legyen, még akkor is, ha nem dicséretről van szó. A tanulónak éreznie kell, hogy figyelemmel kísérjük minden megmozdulását. Ezáltal a motiváltságát is ébren tarthatjuk.

Csak annyit írattassunk a tanulókkal, amennyit ellenőrizni, ellenőriztetni, értékelni, javítani és javíttatni tudunk. Minél több alkalommal végeztessünk a tanulókkal önellenőrzést, támaszkodva az 1–4. évfolyamon elsajátított és begyakorolt módszerekre. Nagyon jó megoldásnak tartjuk a füzetlapok alján lévő javító sorokat, így a javítás ugyanarra az oldalra kerül, ahol a hiba található.

Írásbeli szövegalkotáskor lehetőleg néhány mondatos szöveges értékelést is adjuk. A numerikus értékelés sok esetben nem ad a tanuló számára konkrét fogódzót, miben teljesít kiválóan, miben vannak hiányosságai, miben hibázott, s azt a következőkben hogyan kerülheti el.

Hosszabb szóbeli megnyilatkozáskor az értékelés folyamatába vonjuk be a többi tanulót is. Feltétlen adjuk számukra megfigyelési szempontokat, vagy közösen állapodjunk meg a szempontokban. Minden alkalommal adjunk lehetőséget az értékelt tanulónak is, hogy értékelje saját teljesítményét, esetleg ütköztesse a többiek véleményével. Ez a szocializálódási folyamat egyik lényeges állomása.

Értékeléskor törekedjünk arra, hogy a tanulót ne csak másokhoz viszonyítva, hanem önmagához képest is értékeljük. Biztosítsuk számára a javítás lehetőségét.

Nagyon fontos a diagnosztizáló mérések (év elején mindenképp) beiktatása a tanulási folyamatba. Ezek alapján tervezheti meg a pedagógus az egyes tanulók egyéni fejlesztési stratégiáját, így tudja hatékonyan megszervezni az egyes tanítási órákat. Így válhat a tanulási folyamat valódi szervezőjévé, így lesz mind tudatosabb a fejlesztési tevékenysége. Félévkor és év végén szükséges a tanulók teljesítményének numerikus értékelése. Javasolt a továbbhaladás ütemezéséhez, a további tanítási és tanulási stratégiák kialakításához témazáró felméréseket is beiktatni.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 72 – Heti óraszám: 2

A nem szakrendszerű oktatás idősávja a heti kötelező órákhoz viszonyítva évi **65 óra.** Ebből **52 óra** a kötelező órák + **13 óra** a nem kötelező órakeret terhére.

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Év eleji ismétlés		4	2	6
Páros és kisközösségi kommunikáció	2	6	—	8
Szóbeli és írásbeli szövegműfajok főbb ismérvei	4	5	1	10
A szavak jelentése és szerkezete, szófajtani besorolása	16	20	10	46
Könyv- és könyvtárhasználat				folyamatos
Év végi összefoglalás			4	4

1. ÉV ELEJI ISMÉTLÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Szelektáló, rendszerező és ismeretalkalmazási képesség fejlesztése.	Az 5. osztályos hangtani, jelentéstani és alaktani ismeretek átismétlése.	Az ismeretek felidézése, rendszerezése differenciált csoportmunkában és/vagy egyéni munkában.	
A tanult kifejezőeszközök változatos alkalmazása szövegalkotáskor.	Az 5. évfolyamon tanult helyesírási szabályok átismétlése.	Egyéni fejlesztés differenciáltan: másolás, hibajavítás, tollbamondás. Akaratlagos írás gyakorlása egyéni élményen alapuló, rövid elbeszélő szöveg alkotásával. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	
A szövegelemzésben való jártasság elmélyítése.	Különböző szövegműfajú szövegek néma és hangos olvasása, értése.		

2. PÁROS ÉS KISKÖZÖSSÉGI KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A szóhasználat, kiejtés, testbeszéd összehangolása a hatékony kommunikáció érdekében a szociális kompetencia fejlesztésére.	A nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök tudatos alkalmazása.	Beszédművelési gyakorlatok tréningszerű végzése minden tanítási órán: a beszédtempó, a hangmagasság, hangerő, hanglejtés tudatos alkalmazása. A hallgatósághoz, a beszédhelyzethez való alkalmazkodás, a személyiséghez illő fellépés érzékeltetése páros, szituációs játékokban (pl.: üzenet rövid, szóbeli összefoglalása, segítségkérés, tudakozódás társtól, felnőttől).	
Adatgyűjtés és rendszerezés, a lényeges adatok kiemelése, a feleslegesek szelektálása. Jegyzetkészítés. Az önálló tanulás technikai ismereteinek bővítése. A szociális kompetencia fejlesztése a hatékony kommunikáció erősítésével.	A testbeszéd önkéntelen és szándékos gesztusai Kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás. Véleménynyilvánítás.	A gesztusokról szóló, rövid szövegek olvasása és feldolgozása egyéni vagy páros munkában. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása. A kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás különböző módozatainak gyakorlása páros munkában (pl.: köszönés, névnapi köszöntés).	A beszédhelyzethez (szándék, címzett, tartalom) és a nyelvi illem alapvető szabályaihoz alkalmazkodó beszédmód a kommunikáció iskolai helyzeteiben (pl.: tanítási órán, szünetben, iskolai ünnepségeken).
A kulturált vitatkozás alapvető szabályainak ismerete: ellentétes vélemény meghallgatása, tisztelete; saját álláspont érvekkel történő alátámasztása, esetleges korrigálása. A szabályok betartásával a szociális kompetencia fejlesztése.	Vita.	Saját vélemény megfogalmazása és megvédése a témának és beszédhelyzetnek megfelelően. Mások	

		véleményének meghallgatása, megértése kisközösségi (iskolai, baráti) helyzetekben. A vitatkozás kulturált formájának megismerése, gyakorlása páros és csoportmunkában. Olyan vitatémákat kell megadni, amiről a tanulóknak van ismeretük, mondanivalójuk. A vitára előzetes felkészülési időt kell adni, legalább 3-4 napot.	

3. SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI SZÖVEGMŰFAJOK FŐBB ISMÉRVEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Lényegkiemelő képesség fejlesztése a fontos és lényegtelen elemek szelektálásával. A szókincs, kifejező képesség fejlesztése az olvasott szövegekben található kifejezések felhasználásával. Nézőpontok feltárása és következtetések levonása. Az önkifejezést, a kommunikációs partner megértését elősegítő kommunikációra való képesség.	Az olvasottak reprodukálása. A nézőpont szerepe az elbeszélésben és a leírásban, nézőpontváltás. Elbeszélés alkotása párbeszéddel.	Rövidebb, különböző műfajú szövegek (elbeszélés, leírás, jellemzés) fontosabb gondolatainak összefoglalása, elmondása társnak. A páros munka során hallgató kérdéseket tehet fel, így a beszélő megtapasztalja, milyen lényeges elemet nem mondott el. Elbeszélés és leírás alkotása különböző nézőpontból a címzett megváltoztatásával (pl.: felelet elmesélése barátnak, szülőnek; ruházat leírása divatbemutatóra, barátnak). Szépirodalmi szöve-	

	A jellemzés	gekben a párbeszéd megfigyelése (megfogalmazás, leírás formai követelményei) egyénileg. Narratív szövegrész (pl.: mondarészlet) átalakítása párbeszéddé páros munkában, majd a párbeszéd lejegyzése egyéni munkában.	
Elemző képesség fejlesztése.			
	Kombinált jellegű szövegek alkotása.	Szépirodalmi művek (pl.: Toldi) jellemzést tartalmi részeinek olvasása, elemzése. A különféle jellemzési módok megfigyelése csoportmunkában. Néhány soros jellemzés alkotása osztálytársról. Rövid önjellemzés írása. Az önjellemzések alapján az osztálynak ki kell találnia ki írta magáról. Akit nem ismernek fel, annak baj van az önértékelésével.	Másfél-két oldal terjedelmű elbeszélés írása jellemzéssel személyes élmény alapján.
A kritikai érzék, az önértékelési képesség fejlesztésével a szociális kompetencia fejlesztése.			
	Elbeszélés, leírás, jellemzés az ismeretterjesztésben.		
	Kreatív fogalmazás alkotása.		
Ismeretszerző és alkalmazó képesség fejlesztése. Információk keresése, összegyűjtése és feldolgozása, kritikus alkalmazása. Önkifejezés és kreativitás fejlesztése.		Elbeszélés ötvözése leírással (pl.: kirándulás történetének bővítése helyszín bemutatásával), levél bővítése jellemzéssel (pl.: új osztálytárs jellemzése barátnak írt levélben). Könyvtárban ismeretterjesztő könyvek olvasásakor elbeszélő, leíró és jellemző részek keresése, ezekhez kapcsolódó feladatok megoldása kooperatív munkában.	

		Mi lenne, ha…? típusú fogalmazások témája lehet: *Mi lenne, ha 2201-et írnánk? Mi lenne, ha életre kelnének a dinoszauruszok?* Ösztönözzük a tanulókat szabad témaválasztásra.	

4. A SZAVAK JELENTÉSE ÉS SZERKEZETE, SZÓFAJTANI BESOROLÁSA

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
A szövegértő képesség kiterjesztése a vizuális információkra. A szófajok kialakulásával kapcsolatos információk keresése az internet keresőprogramjaiban. Hatékony önálló tanulás és a problémamegoldás ösztönzése.	A szófajok kialakulása.	Rövid, a korosztály számára érthető szövegek (a szófajok kialakulása kapcsán) értelmező néma olvasása. A tipográfiai megoldások (pl.: kiemelések eltérő betűtípusokkal) megfigyelése. Jegyzet készítése tanári irányítással. A szófajok fogalmának kialakításakor a hangsúlyt a jelentésre helyezzük, ne a kérdőszavakra! A bevezető szakaszban (1–4. osztály) megszerzett szófajtani ismeretek aktivizálása differenciált osztálymunkában szófajfel-ismerési és helyesírási gyakorlatokkal. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	Szavak szófajának felismerése, megnevezése szövegben (ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, igenév, viszonyszó, mondatszó). A szófajok jelentéstani és alaktani jellegzetességeinek ismerete.
	A magyar nyelv szófaji rendszere.		
A tapasztalatokon alapuló nyelvi fogalomrendszer kialakítása a szófajok körében.	Az ige.		
Analizáló, szintetizáló, absztrakciós képesség fejlesztése az új szófajok tanulása közben. Problémamegoldás, szabályalkotás.		Az ige jelentése a tanulók nyelvi tapasztalatai alapján: cselekvés vagy történés a szövegkörnyezettől függően (pl.: *Éva*	

A nyelvi tapasztalatok körének bővítése. Álláspont kialakítása nyelvhelyességi kérdésekben nyelvtani ismeretek alapján. A helyesírási problémaérzékenység továbbfejlesztése, a helyesírási szabálygyűjtemények tudatos használata.	A névszók. A főnév. A tulajdonnevek helyesírás.	*versenyre készül. Készül az ebéd.*) Az igékhez járuló személyragok elkülönítése alaktani elemzések során az alanyi és tárgyas ragozás megnevezése nélkül. Az igemódokról tanultak felidézése differenciált csoportmunkában. Az igemódok és a mondatfajták közötti kapcsolat tudatosítása mondat- és szövegátalakítási feladatok segítségével (pl.: ételrecept elmondása különböző címzettnek kijelentő, illetve felszólító módban). Az igemódok és igeidők kapcsolatának felfedeztetése elbeszélő szöveg értelmezése és spontán nyelvhasználat közben. Az ikes igék helyes használata. Beszélgetés a nyelvi állapot megőrzésének fontosságáról. Az igékkel kapcsolatos nyelvhelyességi problémák tisztázása, korrekciója, önkorrekciója (pl.: „nákozás”, „suksükölés, szukszükölés”). Nyelvhelyességi hibák gyűjtése a médiákból. Szituációs játék: Hogyan figyelmeztessék társukat vagy egy felnőttet, ha nyelv-	

A helyesírási problémaérzékenység fejlesztése a helyesírási szótárak használatára való szoktatás. Szövegértő képesség elmélyítése az okokozati összefüggések felfedeztetésével. Az önálló tanulás technikai ismereteinek bővítése. A hagyományőrzés, a magyarságtudat erősítése a névválasztás kapcsán. Az ismeretszerző és -alkalmazó képesség fejlesztése. A kifejezőképesség fejlesztése a szófajtani ismeretek felhasználásával, a szövegkohézió tudatos biztosítása.	A melléknév. A számnév. A névmások. A névszókhoz járuló jelek. Az igenevek.	használati hibát vét. Az igékhez kapcsolódó helyesírási problémákat mindig az adott anyagrésznél tisztázzuk és gyakoroltassuk. Így biztosítjuk a folyamatos képességfejlesztést. A főnévről a bevezető szakaszban tanultak felidézése, az ismeretek bővítése metanyelvi szöveg értelmezésével. A kulcsszavak tipográfiai kiemelésével a jegyzetkészítés segítése. Az új fogalmak (konkrét és elvont főnév, egyedi név, anyag- és gyűjtőnév) reproduktív definíciójának megfogalmazása páros munkában. A tulajdonnevek fajtáinak tanulásakor a helyesírási szempont kerüljön előtérbe. A személynevek kialakulásáról, a névadási szokásokról szóló szöveg néma, értelmező olvasása. Ok-okozati összefüggések felismerése, történelmi ismeretek felhasználása a szövegértelmezésben. A földrajzi és az intézménynevek helyesírásának egyszerűbb esetei, gyakorlás, alkalmazás differenciált csoportmunkában.	A szófajok helyesírására, helyes használatára vonatkozó szabályok ismerete és alkalmazása szóbeli és/vagy írásbeli nyelvhasználat során.

A különféle szociális kapcsolatok elemzésével a mindennapi társas helyzetekben való eligazodás erősítése, kulturált nyelvhasználatra való ösztönzés. A nyelvi elemzési készség és a rendszerező képesség fejlesztése, a nyelvtani fogalmak tudatos használata. A nyelvi eszközök (határozószók, viszonyszók) alkalmazása szóbeli és írásbeli nyelvhasználatban.	A határozószók. A viszonyszók. A mondatszók. A szófajok helyesírási és nyelvhelyességi kérdései.	Korrektorjáték: helyi, területi folyóiratokban a földrajzi és intézménynevek helyesírásának ellenőrzése. A földrajzi és az intézménynevekből képzett melléknevek helyesírásának gyakorlása egyszerű esetekben a helyesírási szabályzat felhasználásával. A melléknév fokozásakor viszonyítási alapok megkeresése. A szófajjal kapcsolatos szófajtani ismeretek elmélyítése a helyesírási szabályok rendszerezésével csoportmunkában. Számnevek alkalmazása a mindennapi életben (pl.: csekk, pénzes utalványok kitöltése, grafikonok, diagramok értelmezése stb.) Nyelvhasználati hibák javítása önállóan (pl.: sok emberek, hat kerület stb.) indoklással. A névmások fogalmának kialakítása a főnév, melléknév és számnév fogalmának összevetésével, tanári irányítással. A névmások fajtáinak megismerése. A névmásítás szerepe a szövegalkotásban szövegkorrekciós feladatok megoldásá-	Jártasság a korosztály számára készült helyesírási szótárak használatában.

A tanulók önállóságának növelése a feladatvégzésben, a szabályalkalmazásban. Önellenőrzés helyesírási szótárak, számítógépes ellenőrzőprogramok felhasználásával.		val önállóan. A felesleges szóismétlés elkerülése névmásokkal. A tegezés, magázás, önözés kialakulásáról szóló szöveg feldolgozásával a helyes nyelvi forma kiválasztása adott kommunikációs helyzetben szerepjátékkal. A vonatkozó névmás fogalmát jobb 8. osztályban az összetett mondat tanításakor tisztázni. Alaktani elemzések végzésével a jelek (többesjel, birtokjel, birtoktöbbesítő jel, birtokos személyjelek, fokjelek) szerepének tudatosítása. A bevezető szakaszban a főnévi igenévről tanultak átismétlése, az ismeretek bővítése. Táblázat kiegészítése vagy készítése önállóan nyelvi tapasztalat alapján a főnévi igenév személyragozásáról. A melléknévi igenév képzésmódja szabályjáték alkalmazásával. A melléknévi igenevek fajtáinak megfigyelése rövid, szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegeken, használatuk szövegalkotáskor. A határozói igenévvel bővebben a 7. osztá-	

		lyos tananyagnál, a határozók kifejező-eszközeinél érdemes foglalkozni. A határozószók szerepének megfigyelése szövegalkotáskor: eseményleírások pontosítása, játékos szókincsfejlesztő gyakorlatok (pl.: Mondd a párját! sebbel-…., üggyel-…, kézzel-… stb.; Mondd az ellentétét! elöl-... alul-... stb.). Helyesírási szabályok alkalmazása a határozószók körében (pl.: *-ul, -ül*). A névelő, névutó, igekötő helyes használatának megfigyelése rövid szövegeken, helyesírási, nyelvhelyességi problémák tisztázása. A kötőszó szerepe a szövegkohézió megteremtésében mondatok befejezésével, összekapcsolásával. A mondatok értelmének árnyalása, módosítása módosítószókkal. Szerepük a nézőpont megváltoztatásában. A szófajokhoz kapcsolódó helyesírási és nyelvhelyességi szabályok összegyűjtése, rendszerezése, táblázatba foglalása kooperatív munkaformában.	

		A helyesírási szabályzat használatának gyakorlása differenciált osztálymunkában, a tárgymutató szerepe a szabálykeresésben. Tanulók által írt szövegek helyesírási ellenőrzése, értékelése önállóan, a társ munkájának ellenőrzése, javítása. A szófajtani ismeretek felhasználása a szövegek műfajának meghatározásakor (pl.: az elbeszélésben több az ige, a leírásban a névszó – főnév, melléknév; az igeidőváltás élénkebbé teszi a szöveget stb.)	

5. ÉV VÉGI ÖSSZEFOGLALÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A szófajok elkülönítésével és rendszerezésével a rendszerezési képesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Az 6. osztályban tanult szófajtani, alaktani és jelentéstani ismeretek rendszerezése.	Az összefoglaló táblázatok segítségével a magyar nyelv szófaji rendszerének összeállítása kooperatív munkaformában. Különböző műfajú szövegek szavainak szófajtani statisztikájának összeállítása csoportmunkában. Differenciált osztálymunkában a helyesírási ismeretek alkalmazása tollbamondás, akaratlagos írás (pl.: SMS, e-mailüzenet stb.) közben.	Korábban az egyes témaköröknél megfogalmazott ismeretek, képességek, jártasságok megléte.
A helyesírási képesség aktivizálása akaratlagos írás közben.	A helyesírási szabályok alkalmazása írásbeli tevékenységek során.		

Szövegértési képesség, a megfelelő hatékonyságú műveletvégzés, valamint a szerzett információ felhasználása képességének fejlesztése.	Szövegértés gyakorlása különböző szövegtípusokon. Év végi felmérés szövegértésből, anyanyelvi ismeretekből és helyesírásból.	Az egészséges táplálkozással kapcsolatos szöveg értelmezése, átalakítása tanácsokká. Saját álláspont kifejtése az olvasottakról, kérdések, válaszok megfogalmazása. Nem szakrendszerű oktatás beiktatása.	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az alapozó szakasz második évfolyamában az értékeléskor ugyanazokat a szempontokat kell figyelembe venni, amelyeket az 5. évfolyamnál már felsoroltunk. A „nem szakrendszerű” órákon az elért fejlődést szöveges értékeléssel ismerjük el. A reális értékelések segítik a tanulók önértékelésének és az önbizalmának fejlődését. Külön fordítsunk figyelmet a tanuló írásának rendezettségére. Az egyéni írásmód ne jelentheti azt, hogy az írás olvashatatlanná válik. Az iskolai és otthoni írásbeli szövegalkotást továbbra is javítani, javíttatni és szövegesen (is) értékelni kell. Értékelésekor a tanulót saját képességeihez mérten, a fejlődését figyelve vizsgáljuk.

7. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 72 óra – Heti óraszám: 2

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Év eleji ismétlés		4	2	6
Magán- és közéleti kommunikáció	6	8		14
Az egyszerű mondat	18	8	6	36
Helyesírási ismeretek	3	7	2	12
Könyv- és könyvtárhasználat				folyamatos
Év végi összefoglalás			6	6

1. ÉV ELEJI ISMÉTLÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Szelektáló, rendszerező képesség és ismeretalkalmazási képesség fejlesztése A helyesírási képesség fejlesztése. A hangos olvasási és szövegértő képesség fejlesztése. A szociális kompetencia fejlesztése a hatékony kommunikáció erősítésével.	Az 6. osztályos szófajtani és alaktani ismeretek rendszerezése. Különböző szövegműfajú szövegek néma és hangos olvasása, értése. Egyszerű, érthető és hatékony közlés változatos kommunikációs helyzetekben. Diagnosztizáló mérések nyelvtanból és szövegértésből	Az ismeretek felidézése, rendszerezése differenciált csoportmunkában és/vagy egyéni munkában. Egyéni fejlesztés differenciáltan: másolás, hibajavítás, tollbamondás. Akaratlagos írás gyakorlása egyéni élményen alapuló, rövid elbeszélő szöveg alkotásakor. Különböző műfajú szövegek feldolgozása egyéni vagy páros munkában. Felkészülés utáni hangos olvasás.	

2. MAGÁN- ÉS KÖZÉLETI KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Lényegkiemelő, összehasonlító képesség fejlesztése. Források keresése könyvtárban és interneten, kritikus felhasználásuk.	A szóbeli és írásbeli közlésmód kifejezési formáinak azonossága és különbsége a magán- és a közéleti kommunikációban.	Szóbeli és írásbeli szövegek közötti azonosságok és különbségek felismerése, megnevezése a magán- és közéleti kommunikációban kooperatív módszerrel folyóiratok, internetes portálok, rádió- és tévéfelvételek felhasználásával,	

A kulturált vitatkozás alapvető szabályainak ismerete és betartása.	A közéleti kommunikáció iskolai helyzetei és műfajai: Megbeszélés, vita.	Alkalmazkodás a kommunikációs folyamat tényezőihez különféle konkrét beszédhelyzetekben páros és/vagy csoportos iskolai, osztálybeli események megbeszéléskor, vita esetében. A vita témáját előre meg kell adni (pl.: egy regényalak személyisége, az osztálykirándulás helyszíne stb.), hogy a tanulók kialakíthassák álláspontjukat, érveket gyűjtsenek, és azokat tudatosan fogalmazhassák meg.	Udvarias együttműködés felnőtt és kortárs beszédpartnerekkel.
Mások véleményének meghallgatásával, saját vélemény korrekciójával a szociális kompetencia fejlesztése.	Felszólalás, hozzászólás.		Részvétel a közéleti kommunikáció iskolai helyzeteinek különféle formáiban felszólalás, hozzászólás formájában.
			A mindennapi élet problémáiról saját vélemény megfogalmazása az érvelés szabályait követve.
Megfelelő stílus és magatartás megtalálása a közéleti kommunikációs helyzetben.	Rövid alkalmi beszéd.	Mintaadás: Kossuth Lajos országgyűlési felszólalásának elemzése, szerkezeti egységeinek bejelölésével és megnevezésével. Rövidebb felszólalások (pl.: diákönkormányzati ülésre) anyagának gyűjtése, rendszerezése, írása tanári segítséggel, csoportosan vagy önállóan. A felszólalás és hozzászólás közötti különbségek tisztázása pl. országgyűlési ülések részletének lejátszásával, azok elemzésével. A felszólalás és hozzászólás gyakorlása osztályközösséget érintő témák megvitatásakor.	Vázlat készítése szóbeli megnyilatkozáshoz, cselekményvázlat írása.
Előadói, kapcsolattartó képesség fejlesztése a testbeszéd és a mondatfonetikai eszközök alkalmazásával.	Kiselőadás.		
Önálló állásfoglalást kifejező képesség fejlesztése a különböző nézőpontok megértésével és figyelembevételével.			

A témához illő szakirodalom gyűjtésével, források keresésével a könyvtárban és/vagy az interneten a digitális kompetencia fejlesztése. A források kritikus felhasználásának képessége.		Egy nemzeti ünnepen, iskolai ünnepségen elhangzott ünnepi beszéd szövegének elemzése vázlatának összeállítása közösen, tanári irányítással. Rövid ünnepi beszéd megfogalmazása egyéni, páros vagy csoportmunkában (pl.: ballagásra a nyolcadikosokat búcsúztató beszéd megírása, egyéni előadása). A kiselőadás szerkezeti felépítésének megfigyelése egy kiselőadás szövegén (pl.: Jókai Mór gyermek- és ifjúkora) szövegértelmező feladatok megoldásával. Anyaggyűjtés könyvtárban vagy interneten a kiselőadáshoz egyéni vagy páros munkában. A jegyzetelési technikák alkalmazása a kiselőadáshoz való felkészüléskor. A kiselőadás megtartása.	

3. AZ EGYSZERŰ MONDAT

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Szelektáló, összehasonlító képesség és az együttműködési készség továbbfejlesztése.	A szövegek kommunikációs szempontú csoportosítása.	Különböző szövegfajták (közlő, érzelemkeltő stb.) biztonságos, értelmező felolvasása.	A megértést biztosító hangos és néma olvasás, szöveghű folyamatos felolvasás.

Szövegértelmező képesség fejlesztése szóbeli és írásbeli szöveg esetén.	Szóbeli és írásbeli szövegek.	A műfaji sajátosságok megfigyelése, táblázatba rendezése kooperatív munkával. Ugyanarról a témáról szóló (pl.: közös kirándulásról) szóbeli és írásbeli szöveg közötti különbségek megfigyelése szempontok alapján. A szóbeli szöveget rögzíthetjük magnón (többszöri meghallgatás lehetősége az írásbeli szöveggel való összehasonlításhoz).	
Hangos olvasási képesség fejlesztése a mondatfonetikai eszközök tudatos és változatos alkalmazásával. A logikus gondolkodás fejlesztése tagadások, kettős tagadások, állítások értelmezésével.	A mondat fogalma. A mondat fajtái: a mondatok a beszélő szándéka szerint. A mondatok logikai minősége.	Az eddig tanultak felidézése a mondatról fogalmi jegyek pontosítása, kiegészítése. A mondat tartalmát és a beszélő szándékát tükröző ejtésmód eszközeinek alkalmazása (hangsúly, hanglejtés stb.), a különféle mondatfajták változatos és tudatos használata a közlési célnak és szándéknak megfelelően. Mondatátalakítási gyakorlatok (állítóból tagadó) önállóan.	A mondatfajták biztos megkülönböztetése.
A szöveges és vizuális információk együttes felfogásával az egyéni tanulási stratégiák továbbfejlesztése.	Feleletterv készítésének tanulása.		
A tapasztalatokra épülő nyelvi fogalomrendszer megindítása a mondatrészek körében. A folyamattervezési képesség fejlesztése a mondatelemzés lépéseinek tudatosításával.	Az egyszerű mondat szerkezete. A mondatrészek és a szószerkezetek (szintagmák). A predikatív szerkezet. A tőmondat. Az állítmány és az alany fogalma, szófaja, fajtái.	Feleletterv minta értelmezése, felépítésének megfigyelése, megszerkesztésének módja.	Az egyszerű mondat elemzése. A mondatrészek megnevezése.

Vizuális információk értelmezésével a hatékony tanulás képességének fokozása. Nyelvhasználati kérdések megítélésében nyelvtani (szófajtani, mondattani) ismeretek alkalmazása.		A feleletterv készítése folyamatos feladat a fokozatosság elvének betartásával (sorba rendezés, kiegészítés, önálló megalkotás). Metanyelvi szövegeken (Az egyszerű mondat szerkezete) szövegelemzés eljárásainak önálló alkalmazása (pl.: cím és tartalom összefüggése, téma-megállapítás, lényegkiemelés, ok-okozati összefüggések felismerése stb.), jegyzetkészítés tanári segítséggel vagy önállóan. Jegyzet alkotó felhasználása tanuláskor.	
Tipográfiai elemek, ábrák értelmezésével a szövegértelmező képesség fejlesztése.	A bővítmények.		
Definíció alkotásával a lényegkiemelő képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése.			
Kritikus gondolkodás fejlesztése nyelvhelyességi hibák javításával.	A tárgy, a tárgyas szintagma. A tárgy alakja, fajtái. Az alanyi és tárgyas ragozás.	A nyelvtani fogalmak kialakítása deduktív úton nyelvi tapasztalatok hozzárendelésével. A mondatelemzés algoritmusának kialakítása tanári irányítással, az ágrajzok olvasása és ágrajzok készítésének technikája. A mondatrészek tanításakor az azonos szófajba tartozó szavak összefüggése mondatbeli viselkedésükkel (pl.: ige csak állítmány lehet, határozószó csak határozó stb.).	
A mondatrészek közötti viszony megállapításával a logikus gondolkodás fejlesztése.	A határozók, a határozós szintagmák. A határozó fogalma, fajtái és kifejezőeszközei.		

Elemző képesség fejlesztése mondatok elemzésével, pontos kérdésfeltevéssel. Következtetések levonásával a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. Rendszerező képesség fejlesztése a megszerzett tudáselemek táblázatba rendezésével.	A mellérendelő szintagmák. A jelzők, a jelzős szerkezetek. A jelző fogalma, fajtái és kifejezőeszközei. A szintagmákról, mondatrészekről tanultak összefoglalása. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentése.	Nyelvhelyességi problémák tisztázása mondattani szempontból (alany és állítmány egyeztetése, tárgyas alakok: őtet, aztat stb.). A bővítményekről szóló metanyelvi szöveg értelmezése önállóan szövegértelmező feladatok megoldásával. A szöveg fizikai, vizuális környezetének tájékoztató szerepe. Meghatározás (alaptag, bővítmény) alkotása a szövegben olvasott információk alapján. A nyelvhelyességi problémák tisztázása mindig az adott mondatrészhez kötve, a 6. osztályos szófajtani ismeretekre is építve önállóan. A mondatelemzés gyakorlása bővített mondatokon tanári irányítással vagy önállóan. A kétféle igeragozási rendszer jelentésmegkülönböztető szerepe a kommunikációs helyzetekben (pl.: Imi filmet néz. Imi egy filmet néz. Imi a filmet nézi.). Tárgyas szerkezetet tartalmazó szólások, közmondások gyűjtése.	

Szövegkörnyezethez illő jelzők használatával a kifejező képesség fejlesztése. Az ismétlés, összefoglalás, rendszerezés fontosságának megértetésével a hatékony tanulási képesség fejlesztése. Nézőpontok és következtetések levonása párbeszédek olvasásával.		Az alárendelő szintagma fogalmának pontosítása mondatelemzéssel. A határozók rendszerének megismerése táblázat alapján, értelmezése. A határozói irányhármasság megfigyelése, helyes használatuk életszerű helyzetekben (pl.: iskolából jövök, iskolába megyek, iskolában tanulok). A határozók fajtáihoz kapcsolódó mondatalkotási, -elemzési gyakorlatok differenciált osztálymunkában. Az összetéveszthető határozók fogalmának kialakítása (pl.: eszköz-társ, cél-ok stb.) összehasonlítással. Összefoglaló táblázat kiegészítése egyéni vagy páros munkában. A leggyakrabban használt mellérendelő szintagmák (kapcsolatos, ellentétes, választó) felismerése, megnevezése ábrázolása önálló mondatelemzés közben. A ritkábban használt (magyarázó és következtető) mellérendelő szintagmákról metanyelvi szöveg értő olvasása.	

		A jelzők szerepének megfigyelése a különböző műfajú (szépirodalmi, matematikai, természetismereti) szövegeken. Szókincsfejlesztő gyakorlatok szótárakkal, lexikonokkal, nyelvi játékokkal csoportmunkában. Komplex mondatelemzési gyakorlatok differenciált osztálymunkában: aláhúzással, ágrajzzal, kifejezőeszközök megnevezésével. A mondattanhoz kapcsolódó nyelvhelyességi ismeretek összegyűjtése. Az összefoglalás sajátosságainak ismerete. Összefoglalás készítése megadott szempontok alapján tanári irányítással, csoportosan vagy egyéni munkában. A pragmatikai funkció felfedezése a mondat (szöveg) kommunikációs helyzetben betöltött szerepének vizsgálatával (közös nyelvűség, háttérismeret, nézőpont, rejtett szándék és cél stb.). Többféle nézőpont (pl.: ironikus, gúnyos, felmagasztaló, lekicsinylő stb.) érvényesülése ugyanazon esemény értékelése Kapcsán.	

		Pragmatikai előfeltevések megfogalmazása mondatokhoz (pl.: Petra már megint késik. – Petra már máskor is elkésett).	

4. HELYESÍRÁSI ISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Különböző információhordozók (helyesírási szótárak, számítógépes helyesírási ellenőrző programok) alkalmazása a helyesírási képesség fejlesztése céljából.		A helyesírási rendszer grammatikai meghatározottságának felismerése, az ismeretek bővítése, gyakorlati alkalmazása egyéni munkában vagy differenciált csoportmunkában a helyesírási szótárak, számítógépes programok felhasználásával. A helyesírás folyamatos gyakorlása a mondatrészek tanulásakor. Helyesírási hibák javítása egyre növekvő önállósággal. Az egyszerű mondatokhoz kapcsolódó helyesírási tudnivalóinak felidézése (mondatvégi írásjelek) új szabályok megismerése és alkalmazása a nyelvtani ismeretek aktivizálásával: vessző, gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontos vessző használata.	A tanult és helyesírási szabályok megfelelő alkalmazása.
A helyesírási problémamegoldó képesség fejlesztése.	Az egyszerű mondat központozása.		Az egyszerű mondatok leírásakor a mondatvégi és a mondatközi írásjelek helyes használata.
A tanulók önállóságának növelése a szabályalkotásban és szabályalkalmazásban.	A tulajdonnevek helyesírási ismereteinek bővítése.	A tulajdonnevekhez kapcsolódó helyesírási szabályok bővebb megismerése a helyesírási szabályzat	A tanulmányok során előforduló tulajdonnevek, a belőlük képzett melléknevek helyesírásának ismerete és megfelelő alkalmazása. Olvasható, esztétikus írás Rendezett, egyéni

		alapján. Az egybe-, külön- és kötőjeles írásmódú földrajzi nevek és intézménynevek helyesírásának gyakorlása *-i* képzős alakjaikkal együtt egyéni és páros munkában. Szó- és nyelvi rejtvények megoldása a földrajzi nevek helyesírásának gyakorlására, térképhasználat, útvonaltervek készítése, adatlapok kitöltése.	íráskép.

5. ÉV VÉGI ÖSSZEFOGLALÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az egyénileg vagy csoportosan gyűjtött információk elrendezésének képessége. Tömörítő és lényegkiemelő képesség, a képi elemek használatának képessége összefoglaláskor. Helyesírási információhordozók használatának képessége. Az anyanyelvi és idegen nyelvi ismeretek összevetésének képessége.	A 7. osztályban tanult mondattani ismeretek rendszerezése. A tanult helyesírási szabályok rendszerezése, tudatos alkalmazása. Az anyanyelvi és a tanult idegen nyelvi mondattani ismeretek összehasonlítása Év végi felmérés szövegértésből, anyanyelvi ismeretekből és helyesírásból.	Felismerési, mondatelemzési és helyesírási gyakorlatok egyénileg és/vagy csoportosan. A helyesírási szótárak önálló használata önellenőrzéskor, javításkor. Nyelvtani összefoglaló táblázatok önálló értelmezése. Rövid írásbeli szövegek (levél, SMS) alkotása közben a tanév során elsajátított ismeretek alkalmazása. Kooperatív technikák alkalmazása a két nyelv összehasonlításakor.	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A fejlesztő szakasz első évfolyamán egy-egy tananyag feldolgozása során már elsajátíthatnak annyi anyanyelvi ismeretet, hogy előtérbe helyezhetjük a szóbeli feleletet. A felelet is szövegalkotó tevékenység. Tehát értékeléskor ezt a szempontot is figyelembe kell venni. A szóbeli felelete értékelése következetesnek, de egyben tapintatosnak is kell lennie. Ne felejtsük el, hogy sok tanuló küzd lámpalázzal, még akkor is, ha régóta ismert közösség előtt kell megszólalni. Bár a felelet meghallgatása időigényes, de lemondani róla súlyos pedagógiai vétség lenne. Azt is szem előtt kell tartanunk, hogy a tanulói munka értékelése egyben az önértékelés fejlődését is segíti. Alkalmat kell adni a tanulónak, hogy saját teljesítményét értékelje, illetve vonjuk be az osztálytársakat is teljesítményének értékelésébe.

Szükséges – még ebben a szakaszban is – a tanulók olvasási képességének verbális és numerikus értékelése.

A terjedelmes mondattani tananyag miatt a folyamatos értékelés mellett szükség van három tudásszintmérő dolgozat megírására is, és osztályzattal történő értékelésére is.

8. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 72 óra – Heti óraszám: 2

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Év eleji ismétlés		3	1	4
A tömegkommunikáció	3	2		5
Az összetett mondat	10	4	4	18
A szóalkotási módok	3	6	2	11
Helyesírási ismeretek	3	3		6
Kitekintés a magyar nyelv életére	3			3
Szövegműfajok és kifejezésformájuk		5		5
Könyv- és könyvtárhasználat				folyamatos
Év végi összefoglalás		2	1	3

KÉPESSÉGFEJLESZTÉSRE 18 ÓRA.

1. ÉV ELEJI ISMÉTLÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A szelektáló és rendszerező képesség fejlesztése Helyesírási, nyelvhelyességi hibák javításának képessége a helyesírási szabályzat használatával, illetve a nyelvtani ismeretek alkalmazásával.	Az 5–6–7. osztályos nyelvtani, helyesírási, nyelvhasználati ismeretek ismétlése, rendszerezése.	A tanulók képességeinek ismeretében differenciált csoportmunka és egyéni munka megszervezése: a tanuló azt ismételje, amiben hiányossága van. Az 5. és 6. osztályos ismeretek felidézése a tanév közbeni felzárkóztatás tervezéséhez szükséges. Rövid, helyesírási, nyelvhelyességi szövegek önálló javítása, korrekciója.	

2. A TÖMEGKOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A szövegértelmező képesség fejlesztése közlő és befolyásoló szövegeken. Az értelemtükröző hangos olvasási képesség fejlesztése a mondatfonetikai eszközök tudatos alkalmazásával a mondottakhoz való viszony érzékeltetésével.	Alapismeretek a tömegkommunikációról elsősorban a befogadás oldaláról.	Publicisztikai szövegek önálló olvasása és megértése. A szövegelemzés alapvető eljárásainak önálló alkalmazása (adat-keresés, lényegkiemelés, okokozati összefüggés, vázlat-, jegyzetkészítés, összefoglalás stb.)	A szöveg értő befogadását biztosító olvasás, különféle műfajú szövegek kifejező felolvasása, elmondása.
	A tömegkommunikáció néhány gyakori szövegműfaja: hír, tudósítás; cikk, kommentár, kritika; interjú, riport.	Különféle tömegkommunikációs szövegműfajok kommunikációs technikáinak alkalmazása és érté-	Tájékozottság és ítéletalkotás az alapvető tömegkommunikációs műfajokban, a média szerepének és hatásának felismeré-

Információhordozók kritikai használati képességének továbbfejlesztése tömegkommunikációs műfajok olvasásával és értelmezésével. A tanulók önállóságának növelése az információk felhasználásában.	A reklám, a hirdetés, az apróhirdetés eszközei és hatása.	kelése (pl. a szándék és hatáskeltés eszközei a kommunikáció eredményessége szempontjából.) közösen, egyéni tapasztalatok felhasználásával. Tájékoztató és véleményközlő műfajok közötti különbségek (hír és kommentár) megfigyelése szövegek értelmezésével. Az információ kritikus befogadásának megalapozása (pl.: azonos témáról különböző forrásból származó rövidebb információk összevetése tanári irányítással, csoportosan). A reklám, a hirdetés, az apróhirdetés vizuális környezetének átlátása, ábrák, illusztrációk értelmezése.	se.

3. AZ ÖSSZETETT MONDAT

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az önálló tanulás képességének fejlesztése tananyagrészek önálló feldolgozásával. Pozitív tanulási szokások erősítése.	Az összetett mondat szerkezete, a tagmondatok sorrendje, stílusértéke és hatása a szövegben. A vonatkozó névmás.	Az összetett mondat fogalmi jegyeinek összegyűjtése, rendszerezése önállóan metanyelvi szöveg feldolgozása alapján. A mondatrend változatainak megfigyelése, tudatos alkalmazása.	Alárendelő és mellérendelő mondattok felismerése és megnevezése. A szórend és a jelentés összefüggésének fölismerése. Összetett mondatok elemzése egyszerűbb esetekben.

Folyamattervező képesség fejlesztése algoritmus értelmezésével. A tagmondatok közötti viszony megállapításával a logikai készség fejlesztése. Feleléttervek önálló készítésével lényegkiemelő, összefüggést felfedező, problémafeltáró- és megoldó, általánosító képesség fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése feleléttervek kreatív felhasználásával felelet közben. A ismeretalkalmazó és problémamegoldó képesség fejlesztése a tagmondatok közötti kapcsolat felfedezésével.	Sajátos jelentéstartalmú mondatok. Az alárendelő összetett mondat fajtái, jelölésük, ábrázolásuk: állítmányi alanyi tárgyi határozói jelzői A mellérendelő összetett mondat fajtái: kapcsolatos ellentétes választó következtető magyarázó A többszörösen összetett mondat. A mondat és a szöveg viszonya.	Az utalószó és kötőszó felismerésének, jelölésének gyakorlása páros munkában. A vonatkozó névmás fogalmának pontosítása metanyelvi szöveg, táblázat értelmezésével. A sajátos jelentéstartalmú mellékmondatok megismerése, jelentésmódosító hatásuk a kommunikációban. Helyes kötőszóhasználat gyakorlása differenciált osztálymunkában. Az alárendelő összetett mondatok elemzési algoritmusának elsajátítása tanári irányítással vagy önállóan. Az alárendelő összetett mondatok fajtáinak felismerése, összehasonlítása, különbözőségek felfedezése, ismeretek táblázatba rendezése. Szerkezeti ábrák értelmezése és készítése tanári irányítással, majd önállóan. Mondatzsugorítási gyakorlatok (pl. a különböző határozói mellékmondatok felismerése, megnevezése a zsugorított mondat határozója alapján. Feleléttervek önálló készítése az egyes anyagrészekhez ábrák felhasználásával.	Mondattani nyelvhasználati ismeretek alkalmazása szóban és írásban.

A szövegek vizuális környezetét átlátó képesség. A meglévő ismeretek újszerű elrendezésének képessége. Az anyanyelv és a tanult idegen nyelv összevetésével az összehasonlító képesség fejlesztése.	Tanulói rövid írásbeli szövegek (fogalmazások) vizsgálata nyelvtani, szerkezeti szempontból. Az anyanyelv és a tanult idegen nyelv közötti mondattani azonosságok és különbözőségek.	A mellérendelő összetett mondatok fajtái. A tagmondatok közötti tartalmi és logikai kapcsolatok nyelvi kifejezési módjainak megfigyelése. Mondatelemzési gyakorlatok, szerkezeti rajzok készítése. A következtető és magyarázó mellérendelő összetett mondatok összehasonlítása, különbözőségük meghatározása tanári irányítással. A többszörösen összetett mondatok vizsgálata. Elemzési gyakorlatok differenciált osztálymunkában. A szöveg mibenléte. A szöveg mikroszerkezete: a mondategész, mondategység, a tagmondat felismerése, szerepük megfigyelése a szövegszerkesztésben, szövegalkotásban metanyelvi, elemző szöveg segítségével. A makroszerkezet: bevezetés, tárgyalás, befejezés tudatos, stílusos használata egyéni élményen alapuló szövegalkotáskor. Kombinált órarészlet az idegen nyelvet tanító szaktanár bevonásával.	

4. A SZÓALKOTÁSI MÓDOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Analizáló, szintetizáló, konkretizáló, általánosító képesség fejlesztése önálló ismeretszerzéssel.	A szóösszetétel.	A szóösszetétel fogalma.	Az alárendelő és a mellérendelő szavak megkülönböztetése.
	Az alárendelő összetett szavak.	Az alárendelő összetett szavak fajtáinak: (alanyos, tárgyas, határozós, jelzős) megismerése kooperatív munkaformában.	
	A mellérendelő összetett szavak.	A mellérendelő összetett szavak: szóismétlés, ikerszavak, jelentéssűrítő összetételek megkülönböztetése differenciált osztálymunkában. Helyesírási problémák felismerése.	
Ismeretalkalmazó képesség fejlesztése korábban tanult ismeretek felidézésével, alkalmazásával. Az egyéni aktív és passzív szókincs fejlesztése kreatív szóalkotási feladatokkal.	A szóképzés.	A korábbi évfolyamokon megismert képzők rendszerezése: gyakori névszó és igeképzők. Alaktani elemzések, játékos nyelvi feladatok a szóalkotás gyakorlására differenciált osztálymunkában.	
	A ritkábban használt szóalkotási módok.	A szóelvonás, szóvegyülés, mozaikszóalkotás, rövidülés megfigyelése konkrét nyelvi példákon.	

5. HELYESÍRÁSI ISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Helyesírási szabályok önálló alkalmazásának képessége.	A magyar helyesírás alapelvei.	A helyesírási rendszer grammatikai meghatározottságának felismerése, az	

Készség az önkontrollra, az önálló hibajavításra. A helyesírási képesség fejlesztése az összetett mondatokhoz kapcsolódó nyelvtani ismeretek alkalmazásával. A számítógép keresőprogramjának felhasználásával, az idézet forrásának megjelölésére a digitális kompetencia fejlesztése. A helyesírási képesség fejlesztése önállóan helyesírási szótárak és a helysírási szabályzat felhasználásával.	Az összetett mondat központozása. Az idézetek írásmódja. A szóösszetételek helyesírása.	ismeretek bővítése, rendszerezése folyamatosan, mindig a tanult nyelvtani ismerethez kapcsolva. A kiejtés, a szóelemzés, a hagyomány és az egyszerűsítés elvének érvényesítése a tanuló írásbeli munkái során. Az összetett mondatok központozása: a mondatközi (vessző, pontosvessző, kettőspont) és a mondatvégi írásjelek helyes használata. Az egyenes és függő idézet írásmódja. Az idézetek helyes alkalmazása írásbeli szövegek alkotásakor. Egybe-, külön- és kötőjeles írásmód gyakorlása differenciált osztálymunkával párban vagy csoportban. Olvasható, esztétikus írásmód a tanulási szintnek megfelelően.	Az alárendelő és mellérendelő összetett mondatok mondatvégi írásjelének helyes használata. Az egyenes (szó szerinti) idézet helyesírása. A begyakorolt alárendelő és mellérendelő összetett szavak helyesírása. A tanulmányokhoz szükséges eszközszintű íráskészség, jól olvasható esztétikus írás.

6. KITEKINTÉS A MAGYAR NYELV ÉLETÉRE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A magyar nyelv eredetével kapcsolatos, az interneten a keresőprogramok segítségével megtalált források kritikus felhasználásával a digitális kompetencia fejlesztése.	Nyelvünk eredete és nyelvrokonaink.	Anyanyelvünk eredetéről kiselőadás írása egyéni vagy páros munkában.	Tájékozottság a magyar nyelv eredetéről, helyéről a világ nyelvei között.

Tolerancia és tisztelet más népek nyelve iránt. A kulturált vitatkozás szabályainak betartása. Régi szövegek olvasásával a régi és mai nyelvállapot közötti különbség felfedezésével a megfigyelő, összehasonlító és logikus gondolkodás képességének fejlesztése Önálló információgyűjtő képesség Elemző, megfigyelő, hipotéziseket alkotó képesség fejlesztése. A nyelvi normaszegés felismertetésével és értelmezésével a kulturált nyelvi magatartás erősítése.	A magyar nyelv korábbi állapotának megtapasztalása. típusa: néhány hangtani, alaktani, mondattani sajátossága, szórendjének jellemzői. Nyelvváltozatok és nyelvi normák a mai magyar nyelvben.	Vita a magyar nyelv rokonságával kapcsolatos nézetekről megbízott (a kiselőadást tartó) tanuló irányításával. Rövidebb, a mai köznyelvtől eltérő, régi, archaikus szövegek olvasása, idegenségük megtapasztalása (néhány hangtani, alaktani, mondattani sajátosság), megértésük segédeszközökkel (pl. egynyelvű szótárakkal) kooperatív munkaformában. A szókincs mai rétegződéséről szóló szöveg feldolgozásával a nyelvi állandóság és változás megfigyelése. A változást előidéző okok keresése a témáról való beszélgetés során. A diáknyelv és a szleng szókincsének vizsgálata közösen, az etikai normák figyelembe vételével.	A köznyelv, a tanult szaknyelv, a társalgás és a szleng szókészletében meglévő eltérések felismerése és a kommunikációs helyzetnek megfelelő használatuk.

EMBER ÉS TÁRSADALOM

TÖRTÉNELEM

5–8. évfolyam

BEVEZETÉS

A NAT *Ember és társadalomra* vonatkozó korábbi értelmezések kisebb-nagyobb változtatásokkal adaptálhatók a NAT 2007 alapelemeibe, a célok pedig lényegében nem változtak. Érdemi változás csupán az 5–6. évfolyam tantervében történt. A folyamatosságot az iskolák a helyi tanterveikben úgy valósíthatják meg, ha az eddig jól működő oktató-nevelő munkájukat nem borítják fel. Ez nem jelenti azt, hogy a szükséges, a rendelet által előírt korrekciókat nem hajtják végre. (Ezekre a fejlesztési feladatok, a kulcskompetenciák, illetve az órahálók részletezése során visszatérünk.)

Alapelvek, célok

Az *Ember és társadalom* műveltségi terület középpontjában az emberiség története áll. Ennek az alapvető műveltségi területnek három fontos eleme van: a *történelem,* az *emberismeret* és a *társadalomismeret* (jelenismeret).

A történelem a társadalom közös emlékezete. Tanításának célja a történelmi műveltség elsajátítása, amely a közös kommunikációs alapot és ez által a kölcsönös megértés lehetőségét biztosítja a szűkebb és tágabb közösség (a lakóhelyünktől a nemzetünkön és európai közösségünkön át az emberiségig) számára. Mindez nélkülözhetetlen a közösséghez tartozás tudatának, különösen a nemzeti és az európai identitástudatnak az elmélyítéséhez. A történelmi folyamatok megértése alapozza meg a történelmi tudat kialakulását, vagyis annak konkrét belátását, hogy egyrészt a jelen – saját életünket is beleértve – nagymértékben a múlt eseményeinek eredménye, másrészt mai életünk hatást fog gyakorolni a jövő nemzedékek sorsára. Ezért fontos, hogy a történelmi múlttal való találkozás és a történelemből fakadó tanulságok feldolgozása a tanulók számára személyes, megélt élményt jelentsen.

Az *emberismeret,* az *etika,* az *antropológia* és a *pszichológia* alapfogalmainak, értelmezési kereteinek bemutatásával hozzájárul önismeretünk elmélyítéséhez, továbbá megalapozza a középiskolai tanulmányokat. Betekintést nyújt az embert másokhoz és önmagához, a társada-

lomhoz és a természethez fűző szellemi kapcsolatok világába. Segít tudatosítani az ember sorsától elválaszthatatlan értékdilemmákat, megismertet az erkölcsi vitákban használatos érvelésmódokkal, fejleszti az önálló tájékozódáshoz, a felelős döntéshez, a mások álláspontjának megértéséhez szükséges attitűdöket és képességeket.

A *társadalomismeret* ahhoz segít hozzá, hogy tájékozódni tudjunk saját korunk társadalmi, gazdasági és politikai jelenségei között. A társadalomismeret az ismereteken túl mindenek előtt a társadalmi problémák iránti érzékenység növelését, valamint a konfliktusok elemzéséhez szükséges képességek fejlesztését igényli. A társadalomismeret tanulása során ismerkedhetnek meg a tanulók a gazdaság, a gazdálkodás, a vállalkozás és a pénz világával is. Látóköre kiterjed a lakóhely, az ország, Európa és az egységesülő világ problémáira, ezáltal készít fel a demokratikus közéletben való tudatos részvételre.

A társadalmi tapasztalatoknak és ismereteknek az alsóbb évfolyamokon a játékokban, a konkrét szituációkban, az életszerű helyzetekben van kitüntetett szerepük. A felsőbb évfolyamokon fokozatosan előtérbe kerül az önálló tanulás, a politikai-társadalmi-gazdasági mozgások és változások figyelemmel kísérése, az egyéni vélemények megfogalmazása, továbbá a vita, s mindezekből eredően a demokratikus polgári lét magatartásformáinak kialakítása.

A fejlesztés kiemelt területei: a személyiség és emberi jogok tiszteletére nevelés, a nemzeti identitás, a történelmi és állampolgári tudat erősítése, a szociális érzékenység, az életkornak megfelelő társadalmi problémák iránti nyitottság, a környezetért érzett felelősség, más kultúrák megismerése és elfogadása, a humánus, értékeket védő magatartás, valamint a demokratikus intézményrendszer használatához szükséges ismeretek és képességek fejlesztése.

A fejlesztési feladatok szerkezete

1. Ismeretszerzés, tanulás
2. Kritikai gondolkodás
3. Kommunikáció
4. Tájékozódás térben-időben
5. A tartalom kulcselemei
6. A reflexiót irányító kérdések

Az első négy fejezet a fejlesztendő képességeket sorolja fel és rendszerezi. Az ötödik fejezet már a tananyagról szól. Az itt felsorolt tartalmi elemek azonban semmiképpen nem tekinthetők tantervi témáknak: különböző témákhoz kapcsolódhatnak, és feldolgozásuk a tananyag kiválasztásának és elrendezésének egészen különböző modelljei keretében történhet. Az utolsó fejezet olyan – nem egyértelműen megválaszolható és a filozófiai gondolkodás felé is utakat nyitó – kérdéseket fogalmaz meg, amelyeket az adott szakaszban a gondolkodásfejlesztés középpontjába kell állítani. A többi fejezettől eltérően itt nincs átfedés az egyes szakaszok között; ez azonban csak annyit jelent, hogy a képzési szakaszok központi kérdéseit fogalmazzuk meg, amelyek természetesen más képzési szakaszokban is relevánsak lehetnek.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

1. Ismeretszerzés, tanulás

5−6. évfolyam

- Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyeléséből, hallott és olvasott elbeszélő szövegekből, az erre a célra készült animációs, oktató filmekből.
- Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelése.
- A műveltségi területhez kapcsolódó szövegek értő olvasása.
- Információk gyűjtése adott témához iskolai vagy más könyvtárban, médiatárban, múzeumokban.
- Segédkönyvek, atlaszok, gyermeklexikonok használata.

7−8. évfolyam

- Ismeretszerzés az alapozó szakaszban meghatározottakon túl ismeretterjesztő-, játék- és dokumentumfilmekből, a továbbá más tömegkommunikációs eszközökből.
- A műveltségi területhez kapcsolódó kulcsszak és kulcsmondatok keresése a szövegekben.
- Információk gyűjtése adott témához iskolai vagy más könyvtárban, médiatárban, múzeumokban, interneten. A gyűjtött adatokról rövid tartalmi ismertető készítése.
- Néhány kézikönyv, atlasz, lexikon használata.
- A tanultak felhasználása új helyzetekben.

2. Kritikai gondolkodás

5–6. évfolyam

- Kérdések önálló megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban.
- A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből.
- A fikció megkülönböztetése az igaz történettől.
- Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése.
- Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról.
- A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása.
- Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból.
- Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi, történelmi eseményekről, jelenségekről és személyekről.
- Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására.
- Ellenérvek gyűjtése az ellenvélemények cáfolására.
- A különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán.
- Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítéléséről (például helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).

7–8. évfolyam

- A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből, továbbá tételmondat meghatározása, szövegtömörítés, szöveg átfogalmazása adott szempont szerint.
- Adott történetben a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése.
- Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása.
- Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése.
- Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása.
- Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból.
- Önálló vélemény megfogalmazása, érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására, szükség esetén vita a témáról.

- Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek hátteréről, feltételeiről, okairól.
- Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen.

3. Kommunikáció

5–6. évfolyam

Beszélgetés és vita egy-egy emberismereti, társadalmi, történelmi témáról.
A tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése.

- Saját vélemény érthető megfogalmazása.
- Mások véleményének türelmes maghallgatása és figyelembevétele.
- Események, történetek elbeszélése emlékezetből élőszóban.
- Szóbeli beszámoló a saját tapasztalatokról, önálló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretekről.
- Fogalmazás írása valamely történelmi-társadalmi témáról.
- Rajz készítése történelmi és társadalmi témáról.
- Rajzos vázlat készítése.
- Modellek, makettek, tárgyak másolatának készítése.
- Tárgyak készítése hagyományos kézművestechnikákkal.
- Egyes események, történetek, jelenségek mozgásos dramatikus megjelenítése.

7–8. évfolyam

- A tárgyilagos érvelés megfogalmazása úgy, hogy az a saját véleményt érthetően, logikusan támassza alá.
- Mások véleményének maghallgatása, figyelembevétele, s beépítése a saját érvrendszerünkbe.
- Események, történetek elbeszélése olvasott szövegből, emlékezetből, élőszóban.
- Szóbeli beszámoló a saját tapasztalatokról, önálló gyűjtőmunkából, majd arról fogalmazás írása.
- Rajz, ábra, diagram készítése történelmi vagy társadalmi témáról, adatokról.
- Rajzos vázlat készítése.
- Modellek, makettek, tárgymásolatok készítése.
- Tárgyak készítése hagyományos kézművestechnikákkal.

4. Tájékozódás térben-időben

5–6. évfolyam

- Az idő tagolására szolgáló kifejezések használata: perc, óra, nap, hét, hónap, év, évtized, évszázad, emberöltő.
- Időmeghatározás már korábban megismert eseményre, jelenségre való utalással (például amikor a piramisok épültek, honfoglalás után, Mátyás uralkodása idején) Krisztus előtt, Krisztus után.
- Viszonyítások gyakorlása: előbb, később, ugyanakkor, most, régebben, nagyon régen.
- Az idő ábrázolása tér-vizuális eszközökkel (például időszalag készítése, homokóra bemutatása).
- Néhány kiemelt esemény, jelenség időpontjának ismerete.
- A tanultak elhelyezése az időben a kiemelt időpontokhoz képest.
- Egyszerű kronológiai számítások. Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása.
- Egyszerű térképek másolása kézi munkával.
- A térkép legfontosabb elemeinek felismerése: vizek, domborzati jelölések, államhatárok, települések.
- Események jelenségek leolvasása történelmi térképekről.
- Távolságok becslése és számítása történelmi térképeken.
- Egyszerű alaprajzok készítése.
- Történelmi helyszínek modellezése.
- Események kapcsolása a tanult helyekhez.

7–8. évfolyam

- Az idő tagolása, az idő pontos meghatározása ismert eseményre, illetve jelenségre való utalással.
- Az idő ábrázolása tér-vizuális eszközökkel, kronológiai adatok rendezése.
- Kiemelt események, jelenségek, híres személyiségek tettei időpontjának ismerete.
- A tanultak elhelyezése az időben a kiemelt időpontokhoz képest.
- Egyszerű kronológiai számítások.
- Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása.
- Térképek másolása, vaktérképek kitöltése kézi munkával.

- A térkép legfontosabb elemeinek felismerése: vizek, domborzati jelölések, államhatárok, települések.
- Események jelenségek leolvasása történelmi térképekről.
- Távolságok becslése és számítása történelmi térképeken.
- Egyszerű alaprajzok készítése.
- Történelmi helyszínek modellezése, illetve események és földrajzi helyek összekapcsolása térképen.

5. A tartalom kulcselemei

5–6. évfolyam

Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy

- további ismereteket szerezzenek a helyi hagyományokról; a lakóhely múltjáról, továbbá a környék, a lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről;
- megismerjenek néhány mondát, elsősorban a magyar történelemből; a történelmi múlt egy-egy térben és időben határolt darabját mélységében tanulmányozzák (például a honfoglalók élete, Mátyás udvara);
- egy-egy jelenség változását az időben több korszakot átfogóan is tanulmányozzák (például a közlekedési eszközök fejlődése, a higiénés szokások alakulása);
- ismereteket szerezzenek a magyar állam és a magyar nép történetének legfontosabb fordulópontjairól, megismerkedjenek a magyar történelem első fél évezredének kiemelkedő személyiségeinek történetével;
- ismereteket szerezzenek arról, milyenek voltak az emberek hétköznapjai a különböző korokban és kultúrákban;
- különbözőképpen értelmezzenek egyes történeteket a múltból aszerint, hogy melyik szereplő nézőpontját fogadják el; további ismereteket szerezzenek a magyar és nemzetiségi népszokásokról, a hagyományos életmódról; ismerkedjenek a lakóhelyen élő nemzeti és etnikai kisebbségek életével, kultúrájával, közös múltunkkal;
- tájékozódjanak arról, hogyan élnek napjainkban az emberek – és különösen a gyerekek – a világ különböző pontjain, különböző civilizációkban; felkészültségüknek megfelelő szinten kommunikációt folytassanak olyan témakörökről, mint az emberek közötti különbségek, a nemek közötti kapcsolatok, az egyén és a közösség viszonya, továbbá a gazdálkodás kérdései.

7–8. évfolyam

Legyen alkalmuk a tanulóknak arra,

- hogy további ismereteket szerezzenek a helyi hagyományokról; a lakóhely múltjáról, a környék, továbbá a tágabb lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről;
- a történelmi múlt egy-egy térben és időben határolt darabját mélységében tanulmányozzák;
- egy-egy jelenség változását az időben több korszakot átfogóan is tanulmányozzák;
- további ismereteket szerezzenek a magyar állam és a magyar nép történetének legfontosabb fordulópontjairól, megismerkedjenek a magyar történelem kiemelkedő személyiségeinek történetével, további ismereteket szerezzenek az európai történelem jelentős állomásairól és legalább egy Európán kívüli civilizációról;
- ismereteket szerezzenek arról, milyenek voltak az emberek hétköznapjai a különböző korokban és kultúrákban; ismereteket szerezzenek a politikai konfliktusokról (forradalmakról, háborúkról), különösen azok hétköznapi, emberi, erkölcsi, kulturális vonatkozásairól;
- különbözőképpen értelmezzenek egyes történeteket a múltból aszerint, hogy melyik szereplő nézőpontját fogadják el;
- ismerkedjenek a lakóhelyen élő nemzeti és etnikai kisebbségek életével, kultúrájával, közös múltunkkal; felkészültségüknek megfelelő szinten kommunikációt folytassanak olyan témakörökből, mint az emberek közötti különbségek, a nemek közötti kapcsolat egyén és a közösség viszonya, a gazdálkodás kérdései, a demokrácia és az emberi jogok; szembesüljenek a szabadság és a felelősség emberi dimenzióival a magán- és a közélet különböző területein;
- ismerkedjenek olyan köznapi és kiélezett élethelyzetekkel, konfliktusokkal, amelyek rávilágítnak az erkölcsi értékminőségek és az emberi helytállás jelentőségére, illetve azokkal kapcsolatos problémákra.

6. A reflexiót irányító kérdések

5−6. évfolyam

Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy választ keressenek olyan kérdésekre, mint a következők:

- Mi az ember? Miben különbözik az állatoktól?
- Miben hasonlítunk mindannyian? Honnan erednek az emberek közötti különbségek? Miért gondolkodnak másként a különböző életkorú emberek?
- Mi mindentől függhet a döntések és tettek megítélése?
- Miért vannak szegények és gazdagok? Milyen mértékben határozza meg a természeti környezet az emberek mindennapi kultúráját?

7−8. évfolyam

Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy választ keressenek olyan kérdésekre, mint a következők:

- Mit jelent az, hogy minden embert egyenlő méltóság illet meg?
- Mit tehet az egyes ember másokért, a közösségért, a rászorulókért?
- Van-e fejlődés a történelemben?
- Miért vannak háborúk?
- Milyen szerepet játszik a természeti környezet az egyes országok, civilizációk életében?
- Mitől függnek az egyes emberek, embercsoportok érdekei?
- Miért vannak gazdag és szegény országok?
- Milyen mértékben hatnak a „nagy emberek” a történelmi eseményekre és folyamatokra?
- Mi a hit, a vallás szerepe az egyes ember és a társadalmak életében?
- Van-e célja az emberi életnek, illetve az emberi történelemnek?
- Miért van az, hogy ugyanazt a történelmi eseményt vagy jelenséget különbözőképpen élik át az emberek?

KULCSKOMPETENCIÁK ÉRVÉNYESÜLÉSE AZ EMBER ÉS TÁRSADALOM MŰVELTSÉGI TERÜLETEKNÉL

A 21. század elején az iskolai nevelés-oktatás tetemes idő- és energiaráfordítást, illetve anyagiakat igényel. Az *Ember és társadalom* műveltségi terület, amely magába foglalja a történelem tantárgyat, a társadalmi és gazdasági ismereteket, továbbá a hon- és népismeret, valamint az etika témaköreit, műfajából eredően igényli azt az oktatási, nevelési gyakorlatot, amelyet a kulcskompetenciák nyújtanak. Továbbá megfogalmazható az a kitétel is, hogy a kulcskompetenciák nélkül nem lehet eredményesen tanítani, átadni az Ember és társadalom műveltségi terület egyik szeletét sem.

Anyanyelvi kommunikáció

Könnyen belátható, hogy tárgyaink elsőrendű közvetítő közege az *anyanyelv*. Mind szóban, mind írásban otthon kell lennie a tanulónak az anyanyelvi kommunikációban, hiszen a legfontosabb fogalmak, gondolatok, tények, források csak így mélyülhetnek el. Az Ember és társadalom igényli a magyarázatot, a vitát, a véleménynyilvánítást, nemkülönben az olvasást, vázlatkészítést, dolgozatok, előadások lejegyzetelését. A nyelvhasználat tárgyunk esetében valóban kulcskérdés.

Idegen nyelvi kommunikáció

Az európai történelem tanítása, a források megjelölése műfajából eredően a latin nyelvre támaszkodik. Óhatatlanul találkozunk az 5−8. évfolyamon olyan szavakkal, fogalmakkal, amelyek az idegen nyelv alapjainak ismeretét feltételezik.

Matematikai kompetencia

Műveltségi területünk alapkövetelménye az idő fogalmának megértése, az idő számítása. A matematikai gondolkodás elengedhetetlen. Hasonlóképpen szükséges ez a kompetencia például egy földterület kiszámításához, az oszlop- és kördiagramok megrajzolásához, továbbá a táblázatok kitöltéséhez, értelmezéséhez.

Természettudományok és azok alkalmazásának kompetenciája

A történelem, továbbá a hon- és népismeret egészén végighúzódik a természeti jelenségeknek, a természeti világ alkotóelemeinek hatása és kölcsönhatása. Gondoljunk az időszámítás, a

naptár, a Nap, a Hold, a Föld csillagászati jelenségeire, valamint az időjárás és a termésered-mények összefüggéseire.
Végeredményben a történelem választ ad arra, hogy az emberi tevékenység az évezredek során miképpen változtatta meg a természetet, a világot. A történelem tárgya lehet az is, hogy a tudomány, a technológiai módszerek, a találmányok alkalmazása hogyan köti össze a társadalmi és természeti folyamatokat.

Digitális kompetencia
Információs társadalmunkban a digitális technológiák alkalmazása az ember és társadalom műveltségi terület hatékonyabb megértéséhez, tanulásához is nélkülözhetetlenek.
Hatékony, önálló tanulás
A tanuló legyen képes a kitartó, önálló tanulásra, rohanó világunkban legyen képes gazdálkodni idejével, energiájával. Tudja az új ismereteket megérteni, feldolgozni, s eddigi ismereti mellé beépíteni. Ehhez szükséges az információs kommunikációs technológiák (IKT) biztos kezelése, illetve azok segítségével a kreativitás fejlesztése. A hatékonyság, önállóság segítse a problémamegoldást, a konfliktusok kezelését, az új tanulási lehetőségek felkutatását. A módszerek, a kimeneti követelmények felkészítik a tanulót a továbblépésre, végső soron a középiskolai tanulmányokra.

Szociális és állampolgári kompetencia
A szociális, azaz személyes, valamint a személyek közötti, továbbá az emberek kulturális igényei és életszínvonala mentén történő közösségi beilleszkedés, a harmonikus életvitel mind része annak, hogy az egyén hogyan tud érvényesülni az egyre színesebbé, változatosabbá váló társadalmunkban. Az Ember és társadalom műveltségi terület, kiváltképpen a történelem és az etika foglalkozik a szociális és állampolgári kompetencia kérdéseivel.
A történelmet az egyének és a csoportok tevékenysége viszi előre, s a demokráciát az állampolgárok egymáshoz való viszonya alakítja, fejleszti.

Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia
A tudás, a kreativitás, a kockázatvállalás, az újítás korunkban egyre nagyobb hangsúlyt kap. Azok a speciális ismeretek, képességek, amelyek kialakítják a tanulókban a vállalkozói tevékenységet, a tanulás folyamatában kiemelt hangsúlyt kapnak. Ebben a folyamatban a gazdasági ismeretek elsajátítása a felnövekvő nemzedék életének alapjait jelenthetik. A történelem erre a kompetenciára is választ ad.

Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség

A művészetek, stílusok, az ember mindennapjait kísérő olyan dolgok, mint az öltözködés, a lakás, a szórakozás, a szabadidő eltöltése (zene, tánc, kirándulás, utazás stb.) olyan kísérő elemei az életnek, amelyek a történelem s a honismeret révén közvetíthetők az egyén felé.

A történelem, a társadalmi ismeretek, az azokban történő elmélyedés lehetőséget teremt arra, hogy az óriási mennyiségű információözönből a tanuló kiválassza az értékeset, az esztétikusabbat, a művészeti értéket magába rejtő információkat.

A történelem a maga eszközeivel – például a korstílusok megismertetésével – a tradíciókat képes rendszerbe foglalni, s ez által az esztétikai-művészeti értékeket, mint alapvető kompetenciát elsajátíttatni a tanulókkal.

KIEMELT FEJLESZTÉSI FELADATOK

A kerettanterv eddigi jól bevált gyakorlatára, azaz a hagyományokat őrző koncepciójára, a pedagógusokkal kiépített kapcsolatára hagyatkozva kiemelt fejlesztési területként kezeli a *Hon- és népismeret* modult. A magyar múlt személyi, nyelvi, tárgyi értékei, szokásrendszere oly gazdag és szerteágazó, hogy azok ápolását kiemelt feladataink közé soroljuk. Célunk tehát, hogy a tanulók ismerjék meg népünk kulturális örökségének jellemző sajátosságait, *nemzeti kultúránk* legjelentősebb értékeit. Ennek érdekében tanulmányozzák a kiemelkedő magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók tevékenységét, munkásságát. Ismerjék meg a haza földrajzát, irodalmát, történelmét, mindennapi életét. Sajátítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és a velünk együtt élő más népek megismeréséhez, megbecsüléséhez, s a velük való azonosuláshoz vezetnek.

Ismerjék meg a városi és a falusi élet hagyományait, jellegzetességeit. Alapvető nevelési célnak tartjuk, hogy a tanulók a társadalmi és természeti környezet szűrőjén át alapozzák meg a nemzettudatukat, nemzeti önismeretüket, végeredményben pedig a hazaszeretetüket. Ismerjék meg és tiszteljék a hazánkban és környezetünkben élő más népek kultúráját, eredményeit! Ösztönözzük fiataljainkat a szűkebb és tágabb környezet történelmi és vallási emlékeinek, hagyományainak feltárására, ápolására! Késztessük őket az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre!

Egyéb kiemelt fejlesztési feladatok

A 21. század elején egységesülő Európa olyan tudást, ismereteket követel meg polgáraitól, amelyek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy az egyén tájékozódni, érvényesülni tudjon az *európai nyitott társadalmakban***.** Ehhez ismerni kell az *egyetemes emberi civilizáció* legfőbb jellemzőit, részt kell venni a nemzetközi kapcsolatok ápolásában. Ennek a tudásnak legmegfelelőbb közvetítője az *Ember és társadalom* műveltségterület, akárcsak a *demokrácia***,** az *aktív állampolgárságra* nevelésnek.

Átfogó tudást nyújtó műveltségterületünk alkalmas arra is, hogy a *gazdasági nevelést***,** a tudatos fogyasztóvá válást, s az ezzel összefüggő *környezettudatosságra nevelést* megvalósítsa.

Hosszú távon olyan személyiségek nevelésére van szükség, akik *testi és lelki egészség* harmóniájában élnek, s akik tudatosan készülnek *a felnőtt lét szerepére***.**

ALAPOZÓ SZAKASZ I.

Az alapozó szakasz a 10-12 éves korosztály, az 5−6. évfolyam tanulóinak fejlesztését, a továbbképzéshez szükséges képességek megszerzését tűzi ki célul. Ebben a szakaszban a tanítás és a tanulás folyamatának erőteljes tagolódása történik meg.

A helyi tantervek átdolgozásakor kiemelt figyelmet kell fordítani az alábbiakra:

- önálló tanulás, jegyzetelési technikák tanítása 10-12 éves korban,
- információszerzés és feldolgozás (forrásból tájékozódás, szelektálás, rendszerezés, felhasználás, új kontextusban való alkalmazás),
- kommunikációs képességek (például: műfajok ismerete, értése, nyelvhelyessége, helyesírása, alkotása hétköznapi helyzetekben),
- szociális kompetenciák fejlesztése,
- térbeli, időbeli, mennyiségi viszonyokban való tájékozódás.

Az 5. és 6. évfolyamokon megfontolt, jól megszervezett és előkészített differenciálást érdemes megvalósítani. Ajánlatos, hogy a kijelölt műveltségi területeken legalább három csoport (haladók, közepesek, gyengék) kialakítására kerüljön sor. Összességében véve tehát a *kézségek, képességek, ismeretek* megszerzésére kell törekedni a tanulócsoporton belül.

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 72 - **Heti óraszám**: 2

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Bevezetés. A történelem és kutatásának fogalmai	5
2. Az őskor	6
3. Az ókori Kelet világa	8
4. Az ókori görögök	13
5. Az ókori rómaiak	15
6. A magyar történelem kezdetei	9

A feldolgozás egyéb formái	Óraszám
Rendszerezés, összefoglalás	6
Ellenőrzés, témazáró	5
Beszámolók, kiselőadások	4
Helytörténet, múzeumlátogatások	3

1. BEVEZETÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Kapcsolat teremtés az alsó tagozatban tanult történelmi *olvasmányok* és az események időben való elhelyezése között. A néprajz, és más segédtudományok forrásainak fontosságának felismerése. Alapozás a már ismert tudásanyagra, illetve a *történelem korszakainak* tanításakor a *család tagjainak* eltérő korára és tapasztalataira.	1. A történelem kezdete 2. Ismerjük meg a múltat! 3. A régészek munkája 4. A történelem korszakai (kiegészítő anyag)	Használja a tanuló a *tankönyv* és más elérhető forrás képanyagát. Fedezze fel az összhangot a *rajz*, a *környezet*, valamint a *honismeret* tantárgyakkal. Ajánlott a *múzeumi* látogatás, a *jegyzetelés* műveleteinek folyamatos gyakoroltatása. *Történelmi térképek* megismerése, annak kapcsolata a korábban megismert térképekkel. *Időszalag készítése*, segítséggel.	Tudjon a tanuló segítséggel tájékozódni a *térben* és *időben*. Legyen képes az első 4-5 óra után felismerni a *történelem forrásait*. Végezzen *gyűjtőmunkát*, tudja a gyűjtött információkat részben segítséggel feldolgozni, *rendszerezni*. A tanulók mindegyikének lehetőséget kell teremteni arra, hogy tartson *kiselőadásokat*.

2. AZ ŐSKOR

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A *tankönyv* képei és más *források*, különösen az ide vonatkozó ismeretterjesztő filmek segítségével az ősember környezetének elképzelése. Az emberi fejlődés lépcsőfokainak megkülönböztetése, ezzel párhuzamosan az *időben* és *térben* való tájékozódás. Filmek, képek, s különösen CD játék segítségével az ősember életmódjának felfedezése. Az étkezés, öltözködés, lakásviszonyok maival történő *összevetése* sokat segít ebben. Magyarázat, hogy mi tartotta életben a *gyűjtögető,* illetve a *termelő* embert.	1. Az ősember környezete 2. Az őskori ember élete 3. A termelő ember 4. Az első mesterségek és a csere-kereskedelem kialakulása 5. Varázslat és művészet	*Készítsen* a tanuló szakócát, tűzfúrót, kőbaltát, ősemberi ruházatot. *Kutasson* otthon vagy a könyvtárban a témához tartozó képek után. *CD játék otthoni, önálló használata* segít az őskor egyes fejezeteinek jobb megértésében. *Gyakorlás kérdések, feladatok segítségével*, amelyek segítik az önálló tanulást. Jó lehetőséget kínál a *szituációs* játék (például a nagyvad elejtésétől a varázstáncig).	Tudjon a diák – egyre kevesebb segítséggel – *gyűjtőmunkát* folytatni. Találjon ki maga *szituációs játékokat*, s társaival játssza el. Készítsen a tárgyalt korról *rajzokat*. Tudja kezelni a *számítógépes* játékot, s a megoldásokat hasznosítsa az őskor témájának feldolgozása során. Tudja a régi és a mai kor emberét *párhuzamba állítani,* és a különbségeket felismerni, megfogalmazni. Sajátítsa el a *kézművesség* fogalmát és az *anyagok ismeretét*, mert ezek hiánya a felsőbb évfolyamokon visszatérő probléma.

3. AZ ÓKORI KELET

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az *időben* való tájékozódás képessége. Az őskornál még elegendő a nagyon régen, régen *időmeghatározás*. Az ókorhoz azonban be kell vezetni a konkrét (5-6000 évvel ezelőtt) történéseket. Az ese-	1. Az ember és a múló idő (kiegészítő anyag) 2. Mezopotámia 3. Egyiptom, a Nílus ajándéka 4. A piramisok rejté-	Gyűjtsön történeteket a TV *ismeretterjesztő, dokumentum-* és *játékfilmjeiből.* Rendszeresítsük a tanulók felkészüléséhez a *kiselőadásokat*, a *gyűjtőmunkát*, s egy-egy témakörnél nagyon hasznos lehet a	Tudjon a tanuló *önállóan* feladatokat megoldani. Segítséggel tudja *megrajzolni, kitölteni* a vaktérképeket. Tudja megmagyarázni, hogy miért a nagy folyók mentén alakultak ki az első nagy birodalmak.

mények *egymás mellé* (például Egyiptom és Mezopotámia azonos időben való kialakulása) és *egymás után* (például a piramisok építése előbb volt, mint a kínai nagy falé) rendezése. I*dőszalag készítés*. Az időben való tájékozódás mellett a *térben* történő *eligazodás* alapelemeit is el kell sajátítani. A *vaktérkép* felismerése, használata. Az állam (birodalom) és a városállam közötti eltérés	lye és a vallás 5. Az ősi India 6. Az ókori Kína 7. A Biblia népe	*szituációs játék*. (Például a fáraó udvarában, a bibliai történetekben). *Kutass*anak együtt azután a térképen, hogy ma melyik ország fekszik a tanult ókori birodalmak helyén.	Tudjon *különbséget tenni* a több- és egyistenhívő vallások között. Tudjanak csoportosan *szituációs játékokat* előadni, *múzeumlátogatásra* felkészülni. Tudjon *értelmezni, elemezni* forrásszemelvényeket, olvasmányokat. A topográfiai ismeretek, a források feldolgozása és a múzeumlátogatások nélkülözhetetlenek a felsőbb évfolyamba történő továbblépéshez

4. AZ ÓKORI GÖRÖGÖK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az ókori görögök történelmének elhelyezése az *időben*, továbbá az ókori és a mai Görögország *földrajza* közötti párhuzam felállítása. Mit örökölt a modern Európa az ókori görögöktől (például olimpiák, művészetek, színház, írás, építkezés). Az életmód, a szórakozás, vagy éppen a pénz fontossága tekintetében meg kell állapítani, hogy mennyire voltak az ókori görögök hasonlatosak hozzánk. A *demokrácia* szó *tartalmának elsajátítása*, s mai,	1. A krétai mondakör 2. A görög istenvilág 3. A trójai háború 4. A poliszok hajósai és kereskedői 5. Az ókori görög olümpiák 6. Athén. A királyságtól a demokráciáig 7. Spárta, a katonaállam	Használjuk rendszeresen a kézi atlaszbeli és a fali *térképet*. Támaszkodjunk azon tanulók *beszámolóira, gyűjtőmunkáira*, akik már jártak – vagy valamelyik családtagjuk már járt – Görögországban. Használják a képes albumokat, amelyek révén be lehet mutatni az ókori görög világ egy-egy szeletét. A népszerű *filmeket* a megfelelő tanári irányítással és kritikával elemezzük. (Trója, Nagy Sándor, 300, Odüsszeusz). Az *ismeretterjesztő filmek* ugyancsak sok	Meg kell tudni *különböztetni* a tanulóknak a Balkán, a Kis-ázsiai partvidék és a szigetvilág *földrajzi* egységét. Ismerje fel a tanuló a görög művészet jeles alkotásait, amelyeknek eredetije és másolata a mai Európában számtalan helyen látható. Az épületekben *ismerje fel az ókori görög* hatást. Tudja a forrásokat, olvasmányokat *tanári segítséggel* feldolgozni, értelmezni, s *jegyzetet* készíteni.

általunk is megélt gyakorlata. Az ókori görög család és a mai magyar család életmódjának összevetése.	8. Csaták és hősök. A görög-perzsa háborúk 9. Athén Periklész korában 10. Mesterek, művészek, tudósok 11. Történetek Nagy Sándorról 12. A család és a nevelés (kiegészítő anyag)	lehetőséget nyújtanak a tananyag feldolgozásához, akárcsak a *szituációs játékok*. Készítsen a tanuló *fogalomkártyákat,* s adjon elő társaival *szituációs játékokat,* amelyekre a görög történelem jó lehetőségeket kínál. Keressünk olyan alkotásokat, fogalmakat, amelyek igazolják a kultúra folyamatosságát. (Például a színház, olimpia, az építészet, a demokrácia, filozófia, gimnázium, pedagógus stb.) *Játszszuk* el a cserépszavazást egy aktuális témára. Olvassák el Schliemann életrajzát, amely sok tizenéves gyerek példaképe lehet.	Tudja az *időszalagot* önállóan tovább fejleszteni, használni.

5. AZ ÓKORI RÓMA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Képanyagról *beszélgetés*. A képek felhasználásával *különbségtétel* Görögország és Róma között. Hasonlóság bizonyítása a görög és a római kultúra között. A Tiberis-parti kistelepülésből hogyan lett egy világbirodalom bemutatása. Ennek érdekében a római hadsereg szerepének érzékeltetése, a fegyelem és szervezettség	1. Róma születése 2. Róma a köztársaság korában 3. Nagy csaták, nagy római győzelmek 4. Válságban a köztársaság 5. Julius Caesar 6. Köztársaságból császárság	Kutatómunka. A *szituációs játékok*, a jól ismert római szállóigék, a közismert hősök (Brutus, Crassus, Augustus, Spartacus, Pompeius) támaszt nyújtanak a *téma feldolgozásához*. Rajzoljanak le egy legiót, illetve a római hadseregben használt bármilyen fegyvert (például pajzs, döfőorr, csapóhíd, „vadszamár”,	Tudjon a tanuló *önállóan beszámolót* készíteni, *vaktérképet* kitölteni, *gyűjtőmunkát* végezni. Tudjon *tájékozódni* a Római Birodalom területén, s megnevezni néhány országot, amelyek ma, a volt birodalom területén fekszenek. Tudatosuljon a tanulóban, hogy mind a tanulási módszereket,

birodalomépítő hatása. Az Itália földjén élő népek kultúrájának az azt magába záró római sokszínűséggel együtt való bemutatása. A római mondák, az azokban megismert hősök példája alapján *bizonyítás*, hogy Róma erejét, nagyságát a város polgárai teremtették meg, és hogy Julius Caesar és Augustus a névsor csúcsát jelentik. A római számok ismerete, az *általános műveltség* mellett mindennapjaink velejárói is.	7. Róma császárai és műemlékei (kiegészítő anyag) 8. Róma, a birodalom fővárosa 9. Családi élet Rómában 10. A rómaiak Pannóniában 11. A kereszténység születése 12. Jézus kálváriája 13. A keresztény egyház kezdete 14. A népvándorlás viharában	kard, sisak, sarü stb.). Külön blokkban dolgozzuk fel a Biblia Újszövetség részét, illetve Jézus tanításait. *Tantárgyi koncentrációként* alkalmazhatjuk a *vizuális* nevelés (művészettörténet-tanórán tanultakat). *Látogatás* egy ókori római város romjaihoz. (Óbuda, Tác, Szombathely, Pécs stb.)	mind a tananyagot illetően a római fejezet elsajátítása sokat segít a felsőbb évfolyamra történő lépésben, s a későbbi középiskolai tanulmányokban.

6. A MAGYAR TÖRTÉNELEM KEZDETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Annak felismerése, hogy ahogyan a görögöknek vagy a rómaiaknak, úgy a magyar népnek is van őstörténete, mondavilága. Mint minden ősregének, a magyar mondáknak is vannak valós és mesei elemei. A*z összhang megtalálása* a többféle tudományos kutatás között. Az Uráltól a Kárpát-medencéig tartó főbb *földrajzi helyek* egymás után, akár vaktérképen való elhe-	1. A magyar nép eredete a krónikák szerint 2. A tudományos kutatások 3. Hunok és avarok a Kárpát-medencében 4. A vándorló magyarok életmódja 5. A magyar nép vándorlása 6. A honfoglaló magyarok	A *tankönyv* s más források igénybevételével *állítsuk párhuzamba* őseink társadalmát más pusztai népekével. A *szituációs játékok* kitűnő lehetőséget adnak (például a vándorlás, jurtaállítás, kazár fogságból való kitörés, a vérszerződés, fejedelemválasztás és más események) eljátszására. *Vaktérkép használata.*	Tudja a 10-11 éves tanuló a magyarok vándorlásának feltételezett *útvonalát*, néhányat a legrégebbi *szavaink* közül, s a szomszédos népek nevét. Tudnia kell a tanulónak *hét vezér* és a *hét törzs* nevét, továbbá a törzs-nemzetség-nagycsalád felépítést. Tudja elhelyezni a tanuló a *földrajzi* neveket a *térképen*. Hiszen ez a környezetismerethez, s a to-

lyezése. Más nomád népek közül a sztyeppei magyarok kultúrájának, benne az öltözködésnek, a harcmodorának, gazdasági életének, továbbá a magas színvonalú ötvösművészetének a felismerése. Felismerése annak, hogy őseink tehetsége és szerencséje abban állt, hogy a korabeli népek tengerében, melyek közül sok véglegesen eltűnt – néhány kivételtől eltekintve –, mi megmaradtunk és államot alapítottunk.	7. A honfoglalás 8. Berendezkedés a Kárpát-medencében	Lehetőség szerint *látogassunk el* legalább egyszer a Hősök terére és Ópusztaszerre, a Nemzeti Történelmi Emlékparkba.	vábblépéshez, továbbá a felsőbb évfolyamokban megkövetelt ismeretekhez szükséges. Tudja használni az *időszalagot*.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 72 Heti **óraszám**: 2

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Bevezető. Év eleji ismétlés	2
2. Képek a középkori Európa életéből	13
3. Magyarország az Árpádok idején	11
4. A virágzó középkor Magyarországon	12
5. Az újkor kezdetén	9
6. Magyarország az újkor kezdetén	11

A feldolgozás egyéb formái	Óraszám
Rendszerezés, összefoglalás	6
Ellenőrzés, témazáró	5
Beszámolók, kiselőadások	2
Helytörténet, múzeumlátogatás	3

1. BEVEZETÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Emlékszel még? címmel az 5. évfolyamos tananyagtartalmakat a 6. évfolyamon *összefoglaló térképek* alapján ismételjük át.	1. Bevezetés a 6. osztályos történelem tananyagba 2. Az 5. évfolyamos tananyag átismétlése	Támaszkodjunk a 6-os taneszközök *térképes összefoglalóira,* illetve az 5. évfolyamos taneszközökre. Javasolt, hogy az egyes fő témaköröket egy-egy *kiscsoport* (3-4) fős dolgozza fel, és ismertesse. Így minden tanuló kap feladatot.	Tudják megfogalmazni a tanulók *ókor* és a *középkor átmenetének* legfőbb jellemzőit.

2. KÉPEK A KÖZÉPKORI EURÓPA ÉLETÉBŐL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A középkori Európa kialakuló új államainak elhelyezése a történelmi *térképén*. A tanuló korábbi ismereteire való alapozás, az *összefüggések, a történelmi folyamatok*, ami az ókori nagy birodalmak uralkodói és alattvalóik, illetve a középkori királyságok királyai és alattvalóik között fennállt felismertetése. A *történelem folyamatának* és a *társadalmi változásoknak* máig ható üzenetének megértése. Annak megértése, hogy az ókor fejlődését hogyan váltotta fel, és vitte tovább a közép-	1. A felbomlott Római Birodalom 2. Középkori emberek 3. Élet az uradalomban 4. A nemesek és a jobbágyok élete 5. Az Arab Birodalom és az iszlám* kialakulása 6. Nagy Károly Frank Birodalma 7. A középkori keresztény egyház 8. Szerzetesek és kolostorok	A középkor első fejezetének feldolgozását kövesse végig a *kiscsoportos munka,* amelynek része a *kooperatív tanulásszervezés.* Így minden tanuló aktívan részt vesz a munkában. Szakítsunk időt a *tanulói kiselőadásokra,* hiszen a tananyag műfajából eredően (lovagok, szerzetesek, jobbágyok, élete, az uradalom, az egyház szervezete, céhek, városok kialakulása, stílusirányzatok) erre számos kitűnő alkalom kínálkozik. A tanulók folyamatosan alkalmazzák a *topográfiai ismerete-*	Tudjon a tanuló tanári segítséggel *következtetéseket levonni* a kialakuló új Európa rendjéről, országainak társadalmi berendezkedéséről. Váljon a tanulók rendszeres gyakorlatává a *könyvtári* és az *internetes kutatómunka,* a *források* feltárása. Legyen képes a tanuló a tanári magyarázat, a szövegek és képek, továbbá feladatok alapján a tanult anyagrész *reprodukálására*. *Tudja megfogalmazni* a kereszténység kialakulásának lényegét, továbbá kettészakadásának máig ható következményeit.

kor, s abból miképpen jöhetett létre mai, modern társadalmunk. Annak ismerete, hogy *mi maradt meg* napjaink társadalmában a középkorból (például a római katolikus egyház, a királyság intézménye, valamint számos épület) és *mi nem maradt meg* (például a feudalizmus rendszere, az inkvizíció, az istenítéletek, és számos épület). Az első fejezet *kulcsfogalmainak* (dézsma, hűbériség, feudalizmus, szerzetes, kolostor, jobbágy, földesúr, céh, iszlám stb.) *ismerete*, mert a magyar középkor tárgyalásakor többek között majd erre kell alapozni. *Topográfiai ismeretek*re pedig szűkebb hazánk és a tágabb Európa ismerete okán kell szert tenni.	9. Európa középkori városai 10. Iparosok, kereskedők, céhek 11. A román és gótikus művészet 12. A reneszánsz és a humanizmus kezdete	*ket*, hiszen Európa kialakulása e nélkül nem érthető meg. Segít a gazdag *térkép kínálat*. A különböző *források, olvasmányok* feldolgozása vagy azok alapján újak beszerzése a *kutatómunka* lehetőségét rejti magában. Legyen a megismerés egyik módja a *fotózás, rajzolás,* majd a fotók, rajzok rendszerezése. *Múzeumlátogatás* a téma tanulásához elengedhetetlen.	*Ismerje fel* a középkor három meghatározó stílusirányzatának jegyeit, s végezzen *gyűjtőmunkát e témában. Tudja alkalmazni* a korszakra vonatkozó *időszalagokat, vaktérképeket,* azaz a térbeli és időbeli tájékozódás legelemibb ismereteit.

3. MAGYARORSZÁG AZ ÁRPÁDOK IDEJÉN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A magyar nép vándorlásának, majd végleges letelepedésének *okai*, máig ható *összefüggései, ezek megértése* kapcsolódva az 5. évfolyamos tananyaghoz. A Kárpát-medencével összefüggésben a *népvándorlás népei közül* azoknak a be-	1. Letelepedés a Kárpát-medencében 2. A Magyar Királyság megalapítása 3. Szent István, az államalapító 4. Trónviszályok és pogánylázadások	Legyen alapvető *forrás a tankönyv* szövege, képei, ábrái, térképei. Ennek alapján *gyűjthetnek,* s *kutathatnak,* újabb *források* után. A *tanulói kiselőadások* és a *kollektív munka egymásra építése* a tanulás egyik alapja. A lehetőségtől függő-	Tudjon a tanuló *önállóan* vagy kevés segítséggel *következtetést levonni* a honfoglalás és az államalapítás eseményei között. Tudjon *beszámolót, kiselőadást* tartani az Árpád-ház nagy alakjairól és fontosabb eseményeiről. *Időszalag, vaktérkép,*

mutatása, amelyek a magyar néppel *társadalmi, topográfiai,* vagy *hadi* cselekmények vonatkozásában, kapcsolatban voltak. Annak magyarázata, hogy a honfoglalást és az államalapítást előkészítő *fejedelmek milyen szerepet* játszottak történelmünkben. Hogyan lehetett az, hogy számos, a magyarnál erősebb, nagyobb nép eltűnt a népvándorlás viharában, a mi őseink pedig megmaradtak. A *kifejezőkészség* az események bemutatása mellett nyilvánuljon meg az olyan *fogalmak használatával*, mint a félnomád, gyula, kende, várjobbágy, székelyek, szászok, szerviensek, familiaritás, tatárok. T*ájékozódás időben* a vándorlás, a honfoglalás, a kalandozások, az államalapítás, a német támadások, vagy a tatárjárás eseményeinek sorba rendezésekor. Tájékozódás *térben,* a térképolvasáskor: Etelköz, Bizánc, Itália, Kárpát-medence, vagy éppen Erdély, Dunántúl, a Vereckei-hágó, Pozsony, Esztergom, Ópusztaszer. A *Képes Krónika egyes részletei* segítségével válaszok az Árpád-kor történelmi összefüggéseire.	kora 5. Szent László (1077 −1095) 6. Könyves Kálmán (1095−1116) és kora 7. Országépítő és törvényhozó királyok 8. A tatárjárás (1241−1241) 9. A második honalapítás. Az Árpád-ház kihalása 10. Az Árpád-kori magyarság műveltsége	en sokat segíthet egy-egy *tanulmányi kirándulás* (pl. Esztergom, Fehérvár, Lébény, Ópusztaszer, Ják, Zsámbék, Ócsa, Velem, Pécs, Csempeszkopács, Pécsvárad, Tákos, Csaroda, Vésztő, Veszprém, Öskü, Szekszárd, Eger, Rudabánya, Muhi, Szalonna, Feldebrő). Az egyéni, vagy kiscsoportos módon készített *tabló,* fogalomkártya, *beszámoló, királyok családfája* továbbá a *szituációs játékok* hálás témája a vérszerződés, a korona vagy kard, az Aranybulla kiadása, Szent Margit, Szent Erzsébet legendája. A *Szent Korona története* külön feldolgozandó.	*kronológia* segítségével tudjanak a tanulók *tájékozódni térben és időben.*

4. A VIRÁGZÓ KÖZÉPKOR MAGYARORSZÁGON

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
K*ifejtése annak,* hogy mit jelent a trónviszály, illetve a bárók hatalma, Hogyan hatott Károly Róbert trónra kerülése az ország sorsára. A szétforgácsolódás, illetve a központi hatalom egymást váltó időszakainak *történelmi törvényszerűségeinek felismerése*. Az Árpád-korról szerzett *tapasztalatokból kiindulva következtetések levonása* a jól működő gazdaság, az erős hadsereg és a hazájának elkötelezett király és nemesség jó együttműködéséről. Annak felismerése, hogy hatalom és gazdasági élet harmóniája esetén rend van, és fejlődés. A tárgyalt korszak *kiemelkedő alakjainak* (Károly Róbert, Nagy Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás) bemutatása úgy, hogy az eltérő dinasztiákból érkező uralkodók között *párhuzamot vonunk*. (A *hasonlóságok* és az *eltérések kiemelése.*) Az *időrend,* a *topográfia* megfelelő helyen kezelése. A kulcs-	1. Károly Róbert „kincses Magyarországa” 2. Nagy Lajos, a lovagkirály 3. Luxemburgi Zsigmond uralkodása 4. A középkori magyar városok 5. Az Anjou- és a Zsigmond-kor műveltsége 6. A törökverő Hunyadi János 7. A nándorfehérvári diadal 8. Hunyadi Mátyás uralkodása 9. A hódító Mátyás reneszánsz udvara 10. A Jagellók kora (1490−1526) 11. A mohácsi vész. A három részre szakadt ország	*Egyéni munkára, feladatmegoldásokra* is számtalan lehetőség adódik (a magyar lovagkor, egy virágzó bánya- vagy királyi város, a fekete sereg, a reneszánsz Buda vagy Visegrád, a mohácsi csatatér). A fejezet feldolgozása során a tanuló részesítse előnyben a *kutató* és a *gyűjtőmunkát.* Erre számtalan lehetőség adódik. *Koncentráció* más tantárgyakkal: *irodalom* (Janus Pannonius, Toldi), Jó lehetőséget ad a témakör a *szituációs gyakorlatokra* (lovagi párviadal, Hess András nyomdája, adók beszedése, nándorfehérvári diadal, mohácsi csata). Készítsünk *középkori használati tárgyakat* (ruha, fegyver, viaszpecsét, cserépedény, cégér stb.).	Tudjon a tanuló *önállóan,* vagy segítséggel *következtetéseket levonni* a fejezetcímben szereplő jelző alapján. („Kincses Magyarország”) Ismerje a tanuló a *korszak idő* és *térbeli jellemzőit.* Tudjon *választ adni* a tanuló arra, hogy miért nevezik ezt a korszakot a „vegyes házi királyok” korának. *Kapcsolja össze* a törökverő Hunyadi János személyén keresztül a kormányzó fogalmát, s a nándorfehérvári diadal jelentőségét. A tárgyalt topográfiai adatok Tudjon választ adni arra, hogy miért tekinti az utókor Mátyást ma is az egyik legnagyobb magyar királynak.

események *évszámokhoz* (1301, 1351, 1456, 1490, 1526, 1541) rendelése. A *kifejezőkészség* és az *ismeretszerző képesség* fejlesztésének bővülése az események bemutatásakor az állami jövedelmek, bandérium, báró, ősiség, pallosjog, úriszék, városfejlődés, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, zsoldos, reneszánsz, fekete sereg, corvina kifejezésekkel.			

5. AZ ÚJKOR KEZDETÉN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A t*opográfiai ismeretek bővítése,* amikor Európa országainak megismerése után az Újvilágot, azaz Amerikát is meg kell találni a térképen. Ezzel együtt jár a Föld óceánjainak megismerése is. A topográfiai tanulmányok mellett az eddig tanult európai társadalmak után az attól eltérő *idegen kultúrák* tanulmányozása. Annak megértése, hogy a *topográfiai (térbeli) kitágulás* nem jár együtt az idő hasonló változásával. A nagy felfedezések Mátyás uralkodását követő – a török Európára tö-	1. A nagy földrajzi felfedezések 2. Amerika őslakói. Két világ találkozása 3. A felfedezések hatása Európára 4. Reformáció és ellenreformáció 5. A spanyol világbirodalom és Németalföld 6. Angliától Nagy-Britanniáig 7. A Napkirály Franciaországa és Nagy Péter Oroszországa	A tanárnak a *tantárgyi koncentrációt* mindenképpen ki kell használni a tanulók felkészülése során: *Beszámolók készítésére* (Kolumbusz naplója, maják, aztékok, inkák kultúrája, Luther és Kálvin élete, tevékenysége, a németalföldi és az angliai forradalom, a spanyol inkvizíció, a Napkirály építkezései, Péter cár utazásai, illetve a nagy tudósok alkotásai és a földrajzi felfedezések). A témák *csoportmunkában* is feldolgozhatók. Lehet tankönyvi képek, ábrák, térképek alapján *rajzolni,*	Tudja a tanuló az alapvető *topográfiai követelményeket,* tehát tudja megmutatni térképen az Újvilágot és az óceánokat. Tudja térképen megmutatni, illetve *vaktérképen* berajzolni a nagy felfedezők (Kolumbusz, Díaz, Magellán) útját. Tudja a tanuló felsorolni, és röviden bemutatni a legfontosabb *új protestáns irányzatokat,* s tudjon melléjük egy-egy országot rendelni, ahol a jelzett vallás először elterjedt. Tudja összefoglalni a *polgárosodás,* illetve a *polgári forradalom*

résének – évtizedeiben zajlottak le. Ezek összefüggéseinek magyarázata, illetve a *két különböző világ egymásra hatásának* (gazdasági, kulturális, vallási) elemzése. Annak felismerése, hogy a *polgárosodás* (reformáció, manufaktúra, a tőke és tőkés megjelenése, a polgári forradalmak) illetve annak eredményei a mai modern korszakunkban is éreztetik hatásukat. *Világosan kell látni,* hogy a feudalizmus ellen fellépő, hatalomra törő *új rend,* a *polgárság vallása* a *reformáció.* A nagy változások társadalmi, topográfiai kísérőjelenségei az *angliai* és a *németalföldi események.* A világ felosztását, a *hatalom, pénz, vallás* mentén zajló *változások összefüggéseit* Kolumbusz, Luther, Cromwell neve jelzi. Ezzel egy időben Európa más országaiban pedig a feudalizmust konzerváló napkirályok terjesztették ki hatalmukat (XIV. Lajos és Nagy Péter). A *csillagászat,* és a *fizika* fejlődésének ismerete, mely tudományok gyökeres fordulatot idéztek elő a világ *szellemi* és *tudományos életében.*	8. Tudomány és művészet kora újkorban	*vaktérképet* kitölteni, s további *források* után a *könyvtárban* és az *interneten* kutatni. A fejezet eseményei nagyszerű alkalmakat szolgáltatnak a *szituációs játékhoz.* A tanulók *készítsenek fogalomkártyákat,* amelyet *összefoglaló órán* használhatnak. Készíthetnek *fogalomtáblát,* amelybe folyamatosan jegyzetelhetnek, s amely alapján tarthatnak *kiselőadást*. Lehet készíteni *életrajzokat* a nagy felfedezőkről, a leghíresebb reformátorokról és a nagy tudósokról. A témát a lényegre törő *feladatlapok* megoldása vagy a *múzeumlátogatás* könnyíti meg.	lényegét, s ezzel összefüggésben a *tőkés társadalom kialakulásának* folyamatát.

6. MAGYARORSZÁG AZ ÚJKOR KEZDETÉN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Összefüggést teremtése a *mohácsi vész, Buda elfoglalása* s az *ország három részre szakadása között.* Az események a leglátványosabban a *topográfiai* (három szín, három országrész) megoldással magyarázhatók. Új elem az eddig tanultakhoz képest a *Török Hódoltság*. A valaha egységes, a 16. század derekától a *három* különböző *kultúra, három vallás, három ország* összefüggéseinek bemutatása. A *reformáció* különböző ágainak elterjedése a *szászok* és *magyarok* között. A magyarországi helyzet összevetése például a *németalföldivel*. Kíséri-e Magyarországon a reformációt a polgárosodás? Annak *megfogalmazása, hogy* a hazánkban miért nem alakult ki a nyugati államokéhoz hasonló polgárosodás. A történelmi jelentőségű fejedelmeknek, szabadsághősöknek, nemzeti érzelmű politikusok (I. Rákóczi György, Bocskai István, Beth-	1. A három részre szakadt Magyarország 2. A várháborúk hősei 3. A Királyi Magyarország és az Erdélyi Fejedelemség 4. A reformáció elterjedése Magyarországon 5. Bocskai István szabadságharca. Az ellenreformáció 6. Erdély aranykora 7. Zrínyi Miklós a függetlenségi mozgalom élén 8. Buda visszavétele és a török kiűzése Magyarországról 9. II. Rákóczi Ferenc a szabadságharc élén 10. A Rákóczi-szabadságharc bukásához vezető út. Az emigráció	*Alkalmazzák* a tanulók az eddig tanult *fogalmakat* (iszlám, református, evangélikus, római katolikus, fejedelem, várháborúk, ellenreformáció, barokk stb.). Ajánlott a *kiscsoportos* és az *önálló* tanulási módszer. Használják a tankönyvi *térképeket, vaktérképeket.* Tankönyvi és más *források, olvasmányok* elemzése. A témakör tartalmából adódóan (török világ, várháborúk, Bocskai és a hajdúk, Zrínyi halála, főúri összeesküvés, a Rákóczi-szabadságharc számos hadvezére, Zrínyi Ilona Munkács védője stb.) számos lehetőséget kínál *szituációs játékokhoz,* illetve *egyéni* és *kiscsoportos* munkához.	Tudja a tanuló a három országrész, a legfontosabb várak, a három szabadságharc (Bocskai, Thököly, Rákóczi) *topográfiai* alapkövetelményeit. Tudja a tanuló, hogy a 1526−1711 közötti szűk *két évszázad* hogyan *határozta* meg *Magyarország fejlődését, jövőjét.* Tudjon választ adni arra a kérdésre is, hogy a *Bocskai-*, illetve a *Rákóczi-szabadságharc milyen eredménnyel járt,* mi volt a máig ható kisugárzása.

len Gábor, Zrínyi Miklós, Zrínyi Ilona, Thököly Imre, II. Rákóczi Ferenc) magyar történelemben játszott szerepének értelmezése. A *három szabadságküzdelem* (Bocskai, Thököly, II. Rákóczi Ferenc), összevetése a nyugati, *római katolikus* Zrínyi Miklóst az erdélyi *protestáns* Bethlen Gáborral és a felvidéki *evangélikus* Thökölyvel. Magyarország *három országrészének állapotának összevetése a török kiűzése utáni* Magyarország állapotával, amikor az országrészek újra egyesültek.			

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ AZ ALAPOZÓ SZAKASZ UTÁN

Az *értékelés* az alapozó szakasz megismerési folyamatának zárása. Természetesen magába foglalja az *elsajátítási időszak* (két tanév) *egészét*.

Az értékelés irányul egyrészt a *tanuló tudására* (képességek, készségek, tantárgyi tartalmak), másrészt a *tanári tevékenységre* (didaktikai, módszertani alapelvek átadására, s főleg gyakorlatban való alkalmazására), eljárásokra. Az értékelés célja a *tanuló előrehaladásának* mérése, s ezzel együtt a *tanár által alkalmazott módszerek, eljárások* eredményességének vizsgálata. (Ne feledkezzünk meg soha arról a nagyon fontos, sokszor mellőzött tényről, hogy a bármilyen jó taneszközök, a legjobban kidolgozott módszerek is csak akkor érvényesülnek, ha a *tanár személyisége, tudása, a* gyerekekkel kialakított jó kapcsolata azokat „működésbe” hozza.)

Az értékelés legegyszerűbb, „kézzel fogható” módja az *ellenőrzés*, amely történhet *szóban* és *írásban.*

a) *Szóbeli ellenőrzés:*

Klasszikus módja a *feleltetés,* amelyre az utóbbi időben az idő szűkössége miatt egyre ritkábban kerül sor. Pedig egy-egy lecke (témakör) szóban történő elmondása a kifejezőkészséget, a szövegértést, egyáltalán a kommunikációs készséget növelné hatékonyan. Jó lehetőséget teremt a tanuló számára a *kiselőadás* vagy *beszámoló,* amely egy-egy témában (életrajz, csoport (kunok, hajdúk) élete, csata, családfa, vallás) való elmélyülésre s az önálló kutatómunkára serkent.

Hasznos az ellenőrzés során a *vita,* amikor egy-egy arra alkalmas témában (vallási eltérések, szemben álló felek, szabadságharc szereplői stb.) kapnak lehetőséget az érvelésre.

A *szituációs játék* szintén fejleszti a *kifejezőkészséget* és a *dramatikus* képességeket. A *forráselemzés* szóban történő megnyilvánulása szintén az önálló kutatómunkát, a szövegértést és annak „lefordítását" teszi lehetővé.

Összefoglalva: a szóbeli megnyilvánulások a *reprodukálás* képességét és a *kifejezőkészséget* fejlesztik, ezért alkalmazásukra feltétlenül szükség van.

b) *Írásbeli ellenőrzés:*

A 10-12 éves gyerekek táblai ábrázoláson, illetve írásvetítőn, projektoron keresztül tudjanak *vázlatot* készíteni. Ez a lényeglátás fejlesztésére, az otthoni tanulás megkönnyítésére szolgál. Látja a szülő is a tanítás-tanulás folyamatát.

Adott témában készíthet (készítsen) a tanuló *esszét.* Az esszéírás önállóságra, kutatómunkára, lényeglátásra nevel.

A *forráselemzés* nem csak szóban, hanem írásban is elvégezhető. Növeli a szövegértést, íráskézséget.

A *teszt-feladatlapok* a számonkérés, ellenőrzés leggyakoribb formái. Hátránya a személyes kontaktus hiánya, előnye a sokszínűség, játékosság, a sokféle, szerteágazó ismeretek ez által történő mederbe terelése (hiszen a tesztlapon szerepelhet keresztrejtvény, hiányos szöveg pótlása, feleletválasztás, párba állítás, fogalmak, események, évszámok, adatok pótlása, társítása, ábrák kitöltése, vaktérkép megoldása, ábrák felismerése, adók kiszámítása stb.).

Az írásbeli ellenőrzéshez sorolhatjuk még a *tablókészítést* is, hiszen a gyűjtött képeket a tanuló feliratokkal, képaláírásokkal, magyarázó szövegekkel látják el.

Az értékelés természetesen sokkal szélesebb skálát ölel fel, mint az említett ellenőrzési formák. Az értékelés tulajdonképpen az egész tanéven áthúzódó *tanítás-tanulás folyamatos kontrollja.*

Lehet eredményes az a tanuló is, aki esetleg a konkrét számonkérések alkalmával nem a legeredményesebb, de érdeklődő, „ott van az órán lélekben is", gyakran hoz szorgalmit, elmegy a tanár által szervezett órán kívüli programokra (múzeumlátogatás, helytörténeti kirándulás, országjárás, bemutatók megtekintése stb.).

Figyelembe kell venni a *szülők, nagyszülők visszajelzéseit,* mert azok sokat segíthetnek a tanuló objektív megítélésében.

Értékelni kell az internetről, tévéműsorokból letöltött szöveges és képes, filmes anyagokat, amelyek a jövőben egyre nagyobb hangsúlyt kapnak. A történelemtanítás különösen gazdagodhat műfajából eredően a képi világ alkalmazásával.

Ezek azok a tényezők, amelyek lehetőséget adnak a visszacsatolásra, korrekcióra, s egyéb finomításokra.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 72 - **Heti óraszám:** 2

A FEJLESZTŐ SZAKASZ I.

A fejlesztő szakasz feladata, hogy kapcsolódva az előző alapozó szakaszhoz, a változó és egyre összetettebb tudástartalmakat rendszerbe foglalja. Célja, hogy teremtsen összefüggést a már megalapozott kompetenciák fejlesztése, megerősítése, finomítása, bővítése, egyszóval hatékonyabbá tétele között.

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Bevezetés. Az alapozó szakasz átismétlése	3
2. A polgári átalakulás kora Európában és az Európán kívüli világban	11
3. Magyarország a Habsburg Birodalomban. A reformkor Magyarországon	10
4. Forradalom és szabadságharc Magyarországon 1848–49-ben	8
5. A nemzeti államok és birodalmak kora (1849–1871)	6
6. Megtorlás, kiegyezés, boldog békeidők	7
7. Európa nagyhatalmai és Magyarország az imperializmus korában. Az első világháború	9

A feldolgozás egyéb formái	Óraszám
Rendszerezés, összefoglalás	6
Ellenőrzés, témazáró	6
Beszámolók, kiselőadások	4
Helytörténet, múzeumlátogatás	4

1. BEVEZETÉS. AZ ALAPOZÓ SZAKASZ ÁTISMÉTLÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A 6. évfolyamos témakörök legfontosabb *történelmi csomópontjainak* felidézése, ha kell, segítséggel. T*érben* (Európa és Amerika), *időben* (6−17. század) való tájékozódás.	1. Bevezetés 2. Alapozó szakasz átismétlése I. 3. Alapozó szakasz átismétlése II.	Használja az átismétléshez a tanuló a *6. osztályos tankönyvét*, továbbá a kézi *atlaszt*, s az elmúlt tanév során készített *jegyzeteit* és *vázlatfüzetét*.	Tudja *önállóan* felidézni a tanuló a középkor nagy fordulópontjait, a feudalizmus egyes szakaszait, s a *feudalizmusból a polgári társadalomba történő átmenet* törvényszerűségeit. Tudjon a *tőkés felhalmozásról*, a *protestáns* vallásról, valamint a polgári *forradalmak* közötti *összefüggésekről* rövid beszámolót tartani.

2. A POLGÁRI ÁTALAKULÁS KORA EURÓPÁBAN ÉS AZ EURÓPÁN KÍVÜLI VILÁGBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az alapozó szakaszban tanult *topográfiai* ismeretek (Amerika és Európa) összehangolása a polgárosodással, továbbá a felvilágosodás eszméivel. Kapcsolatteremés a németalföldi és angol *polgári forradalom*, valamint az eu-	1. A polgárság megerősödése Nyugat-Európában 2. A feltörekvő államok: Franciaország és Poroszország. A felvilágosodás kora 3. Észak-Amerika	Az *önálló* és *kiscsoportos tanulás,* kifejeződhet egy-egy anyagrész feldolgozásában. A *gyűjtőmunka* révén bemutathatók a kor nagy emberei (például Washington, Napóleon, James Watt, Voltaire). *Helytörté-*	Tudjon a tanuló a feldolgozandó témák bármelyikéről *önállóan következtetést* levonni szóban és írásban. Tudjon a *könyvtárban kutatni,* s újabb forrásokat feldolgozni. Készítsen önállóan *kiselőadásokat, be-*

rópai és észak-amerikai *történelmi változások* között. Az angol, holland és ír telepesek hatása mellett a francia társadalmi változások hatásának felfedezése (többek között a Függetlenségi Nyilatkozat szövegében). A *gazdasági fejlődés,* a tőke hatalma és a *társadalmi változások* közötti összefüggések meglátása, s ezzel kapcsolatos *demográfiai adatok* gyűjtése és értelmezése. Az események bemutatása kapcsán fejlődik a *kifejezőkészség,* amikor az új szakszavakat (farmer, ültetvényes, szenátus, alapító atyák, harmadik rend, jakobinusok, diktatúra, felvilágosodás, géprombolók, liberalizmus, nacionalizmus) beemeljük a témakör tanulásakor. Az *időben való tájékozódás* tartama szűkül, hiszen itt csak évtizedeket kell (18. század) sorrendbe rakni. Ettől azonban az időben való tájékozódás nem lesz könnyebb. A *technikai,* sőt az *ipari fejlődés* összekapcsolása James Watt találmányával. *Napóleon* történelmi nagysága a korszak eseményeibe beillesztve, továbbá pár-	angol gyarmatosítása. A gyarmatok összefogása Anglia ellen 4. A francia forradalom előzményei. A királyság bukása 5. A polgári köztársaságtól a jakobinusok rémuralmáig 6. Franciaország és Európa Napóleon idején 7. A mezőgazdasági és az ipari forradalom 8. Az ipari forradalom gazdasági és társadalmi következményei 9. A Szent Szövetség kora. Új eszmei irányzatok	*neti kirándulás* is szervezhető, a fővárosi és vidéki *múzeumokban,* amelyek a 18−19. századot mutatják be. Összeállíthatnak a tanulók *szituációs gyakorlatot,* lehet készíteni *tablót* a kor nagy embereiről, eseményeiről. Támaszkodjanak egyre gyakrabban a *forrásokra,* hiszen a 13-14 éves korosztály már képes a bonyolultabb szövegeket is értelmezni, elemezni. A	*számolókat.* Tudja a tanári magyarázatot *reprodukálni,* illetve a gyűjtött *információkból* tanári segítséggel egy adott *téma vázlatát,* majd teljes *anyagát összeállítani.* Ismerje a korszak legfontosabb *időbeli* és *térbeli* jellemzőit. Tudja a tanuló az adott témakör legfontosabb üzenetét, nevezetesen az USA megalakulásának körülményeit felvázolni, másrészt az ipari forradalom hatását, a társadalom fejlődésének összefüggéseit elemezni. Tudjon a tanuló következtetni a 19. század első éveinek, a *Napóleont követő* Európa változásaira, illetve az új európai rendből fakadó *eszmeáramlatokra* következtetni.

huzamba állítva Napóleont az *ókor* és a *középkor* nagy alakjaival. A 19. század szellemi áramlatainak ismertetése.			

3. MAGYARORSZÁG A HABSBURG BIRODALOMBAN. A REFORMKOR MAGYARORSZÁGON

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A Rákóczi-szabadságharc utáni társadalmi, politikai és *topográfiai* állapotok felismerése. A térképen a Habsburg Birodalom, benne Magyarország határainak meghatározása. A *térbeli* tájékozottság összhangba hozása az *időbeli* állapottal. Ez növeli a *kifejezőkészséget*, amit új fogalmak (betelepítés, úrbér, vándormozgalom, vallási türelem, oktatáspolitika, alsótábla, felsőtábla, örökváltság, zsellér, reformkor, felelős kormány, nemzetiség stb.) beemelésével gazdagítunk. A politikai erővonalak finomodásának, végeredményben pedig a pártok megalakulásának megértése, feldolgozása.	1. Magyarország beillesztése a Habsburg Birodalomba 2. Mária Terézia és II. József kora 3. Magyarországon a francia forradalom és a napóleoni háborúk időszakában 4. A reformokhoz vezető út 5. A reformkori magyar társadalom. A pozsonyi országgyűlések 6. Gróf Széchenyi István a reformkori küzdelmek és a polgári átalakulás élén 7. Kossuth Lajos fellépése és politikai pályája 8. A reformkori Magyarország élete. Az első politikai pártok	Hasznos a témakör hatékonyabb feldolgozásához a *tanári koordináció,* amely jelentheti az *egyéni* és a *csoportmunka* összehangolását s a *tantárgyi koncentrációt.* A témakör tárgyalásánál leghatékonyabban a *magyar irodalom* segít, tekintettel a reformkor nagy költőire, íróira (Petőfi, Jókai, Vörösmarty, Eötvös). Sokat segít, ha visszautalnak az alapozó szakasz *hon- és népismereti* tanulmányaikra. Eredményes lehet a *fotózás,* a *források* gyűjtése, elemzése, feldolgozása. A *tankönyv* továbbá a *prezentációs* anyag mindenhez biztos alapot nyújt.	Tudjon a tanuló önállóan *vázlatot, kiselőadást, beszámolót* készíteni, illetve azt szóban megadott témáról előadni. Tudjon a tanuló egyszerű *táblázatokat, grafikonokat, diagramokat* (kör és oszlop) készíteni. Tudja a tanuló a neves történelmi személyiségeket a megfelelő történelmi korba és földrajzi helyre tenni, cselekedeteiket, ha kell, tanári segítséggel pontosan jellemezni. Tudja térkép alapján megállapítani, hogy kik voltak a 19. századi Magyarország legnagyobb létszámú nemzetiségei, s hogy az ország melyik részén éltek.

	megalakulása 9. A soknemzetiségű Magyarország tudományos és művészeti élete		

4. FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC MAGYARORSZÁGON 1848−49-BEN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A *forradalom célkitűzéseinek ismerete*. A korábban tanult (például az angol és francia) forradalmak előzményeinek összevetése, azok között közös pontok találása. A reformkor eseményeinek főbb követelései. A reformkor és a forradalom eseményeinek a korszak jeles személyiségein keresztül való értelmezése (Petőfi, Kossuth, Wesselényi, Széchenyi, Görgey, Ferenc József, Batthyány, Deák). A *kifejezőképesség,* továbbá az *ismeretszerzési* és *feldolgozási képesség* fejlesztése érdekében a 12 pont és a Batthyány-kormány névsorának megtanulása. Az áprilisi törvények lényegének ismerete, a jobbágyfelszabadítás, az örökváltság, a nyelvrendelet, a közös teherviselés fogalmainak használata. Biztos tájékozódás a *térképen* a Kárpát-	1. A márciusi fordulat 2. A Batthyány-kormány megalakulása és az 1848. évi törvények 3. A magyar szabadságharc kezdete 4. Az udvar újabb támadása 5. A dicsőséges tavaszi hadjárat 6. A szabadságharc sorsa	Fontos a tanári segítség a sűrűn zajló események *koordinálására*. Ez a topográfiai és harci cselekmények összehangolására fokozottan igaz. A tanuló a *topográfia* gyakorlása révén tud eligazodni a szabadságharc sűrűn változó csataterein. A *gyűjtőmunka* az *egyéni* és a *csoportos* tanulásra, a *topográfiai* és az *időbeli* ismeretek rendszerezésére egyaránt kiterjedhet. Fontos a *tantárgyi koncentráció.* Nélkülözhetetlen az *irodalom* (Petőfi, Arany, Jókai, Vörösmarty stb.), a *földrajz* (Erdély, Felvidék, Kárpátok stb.). A *munkafüzet* feladatlapjai, a *források,* a korszakot feldolgozó albumok, mind-mind gazdagítják a tanulók ismereteit. Szervezzenek a tanulók önállóan, vagy tanári, szülői irányítással *tanulmányi kirándulást,*	Tudjon a tanuló a források elemzése, képek, könyvek, fotók, prospektusok *gyűjtése, múzeumlátogatás* alapján *önállóan következtetéseket* levonni a forradalom és a szabadságharc kirobbanásának okairól. Tudjon a tanári magyarázat után kiselőadást tartani, illetve tudja azt *reprodukálni.* Ismerje a korszak *időbeli, térbeli* jellemzőit. Tudjon a tanuló *vaktérképes* feladatokat megoldani. *Készítsen* a csata helyszíneken *fotókat*, csináljon azokból *tablót*, vagy albumot. *Rajzkészítés* a korabeli ruhákról, fegyverekről. Tudja a tanuló a forradalom és szabadságharc eseményeit és történelmi törvényszerűségeit magabiztosan kezelni

medence csatateren, a jeles városaiban Pozsonytól Nagyszebenig és Temesvárig. A *topográfiai* és *történelmi,* valamint *társadalmi* események kapcsán annak felmérése, hogy mit jelentett az orosz támadás Magyarország ellen.		amely terjedjen ki a helytörténeti és a múzeumok meglátogatására, csatatérekre, emlékhelyekhez.	

5. NEMZETÁLLAMOK ÉS BIRODALMAK KORA (1849−1871)

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Eddigi ismeretek alapján annak a *folyamatnak a felismerése*, amelyben a nagyhatalmak (Anglia, Franciaország) felosztják maguk között a világot, továbbá amint az USA megszilárdítja belső társadalmi, politikai, gazdasági hatalmát. A *kifejezőképesség,* továbbá az *ismeretszerzési* és *feldolgozó képesség* fejlesztése érdekében beemeljük az olyan fogalmakat, földrajzi neveket (mint a polgárháború, nemzetállam, szabad verseny, gyarmatbirodalom, szociálpolitika, monopólium), illetve olyan földrajzi neveket (Indokína, Marsala, Königratz, Észak-Dél ellen), amelyek a történelmi ismeretek mellett *térben* is eligazítanak.	1. Európa nagyhatalmai 2. A nagyhatalmak versengése a gyarmatokért 3. Olaszország egységének kialakulása 4. Az egységes Németország kialakulása 5. Polgárháború az Egyesült Államokban 6. A második ipari forradalom. Új technikai találmányok 7. Az állam új feladatai	Éljenek a tanulók a *tanári koordináció* adta lehetőségekkel, hiszen a tananyag olyan *topográfiai* ismereteket kíván, amelyek részben ismeretlen terepet jelentenek a tanuló számára. Használjuk ki a *tantárgyi koncentrációt,* amely az *irodalom*, a *földrajz*, az *idegen nyelv* tekintetében érvényesülhet. Sokat segítenek a témával kapcsolatos *ismeretterjesztő* és *játékfilmek,* a *könyvtári gyűjtőmunka,* az *internet* használata. A *rajzolás*, *fotózás* hozzájárul a tudás elmélyítéséhez. Folyamatosan használja a tanuló a *tankönyve és a térképet.* A *források* elemzése ennél a témakörnél is ajánlott és hasznos. A téma feldolgozása jó	Tudja a tanuló a téma kapcsán a *térképen* elhelyezni a nagyhatalmakat (anyaországokat) és azok meghódított gyarmatbirodalmát. Követelmény a konkrét tananyag topográfiai ismerete mellett a modern Európa kialakulásának gyökereit felismerni. Tudjon párhuzamot felállítani az *időben* és történelmi *térben.* Használja biztonsággal Európa, Ázsia, Afrika és Amerika *térképét*. Tudjon *tablót*, *fogalomtáblát* készíteni.

Az *időben* való *tájékozódás* a 19. század derekára, második felére tolódott. Fontos annak felismerése, hogy a bukott magyar szabadságharc után a külföldi csatatereken harcoltak a legjobb magyar tisztek és közkatonák. Része volt a magyaroknak az olasz egység megteremtésében, a krími háborúban, s az amerikai polgárháborúban.	8. A társadalom és az életmód változása a XIX. század második felében 9. A munkásmozgalom kialakulása és főbb áramlatai 10. Úton a nagy háború felé	lehetőséget kínál a következő tanévekben szükséges tanulástechnikák elsajátítására is. Például a topográfia, és a történelmi események mellett fel kell tudni dolgozni az ipari forradalom mentén (robbanásszerű technikai fejlődés) kialakuló társadalmi változások mélyáramlatait is	

6. MAGYARORSZÁG A DUALIZMUS KORÁBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A reformkor gazdasági, kulturális *fejlődésének felismerése*. Hazánk a 19. század második felében (*időben* való tájékozódás) felzárkózott Európa *(topográfia*) nagyhatalmaihoz ennek elemzése. Az új fogalmak, földrajzi nevek (dualizmus, kiegyezés, passzív ellenállás, dzsentri, nagypolgárság, aszszimiláció, millennium, Zágráb, Pest-Buda, Arad, Osztrák-Magyar Monarchia) segítségével a *kifejezőképesség*, illetve az *ismeretszerző* és *ismeretátadó képesség fejlesztése.* A tananyag *lényegének*	1. Magyarország az önkényuralom éveiben 2. A kiegyezéshez vezető út 3. A kiegyezés és az Osztrák-Magyar Monarchia 4. Magyarország gazdasági „aranykora” 5. A polgári Magyarország kialakulása 6. Világváros születik. Budapest 7. A Millennium és a századforduló Magyarországa	Éljenek a tanulók a téma feldolgozása kapcsán az *egyéni* és *kiscsoportos* munka *tanári koordinálásával*. A *tantárgyi koncentráció* pedig elsősorban az *irodalom* (Jókai, Arany, Tompa Mihály, Vajda János, Vörösmarty), a *földrajz* (Monarchia) (feltalálók és találmányaik, például Eötvös Loránd, Irinyi János, Ganz Ábrahám, Baross Gábor, Bánki Donát stb.) tantárgyak bevonásával érvényesül. Hasznos a *gyűjtőmunka*, a *múzeumlátogatás*, továbbá az *idegenvezetés*, terve-	Tudjon a tanuló *önálló következtetéseket* levonni. Tudja a gyűjtött *információkat feldolgozni*, s a magyarországi helyzetet *összevetni* a nyugat-európai államok ipari, társadalmi fejlettségével. Legyen képes a tanuló a tanári magyarázatot *reprodukálni*, s ismerje a korszak *időbeli* és *térbeli* jellemzőit.

megfogalmazása: a magyar alkotóerő sok nagy tettre és teljesítményre képes.	8. A falusi társadalom hagyományos életkerete	zése is.	

7. AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A 19−20. század fordulójára felgyülemlett politikai, gazdasági, társadalmi *bajok felismerése*. A korszak *térbeli* és *időbeli* összefüggéseinek megértése, s a témáról rövid, egyszerű *beszámoló* készítése. A *kifejezőképesség* fejlesztése érdekében olyan új kifejezések, fogalmak, mint például (front, imperializmus, antant, nőmozgalom, villámháború, tömeghadsereg, bolsevik, állóháború, anyagcsata) használata. A mondott és írott szöveg *reprodukálása*, a szembenálló nagyhatalmak bemutatása. A sűrűn változó, egy időben, párhuzamosan történő események *időbeli* és *térbeli* elhelyezése, következményei. A (térkép és a béke szövegének egy részlete alapján) a nagy háború utáni békekötés (Trianon) legigazságtalanabb döntésének felvázolása.	1. Az első világháború kirobbanása 2. Tömegek és gépek háborúja 3. Az Osztrák-Magyar Monarchia az első világháborúban 4. Az oroszországi forradalom 5. A központi hatalmak veresége	Szükséges a téma feldolgozása során a *tanári koordináció*. A tanulók a tanév utolsó fejezetéhez érve számos *tanulási technikát* (mint például diagramok, források, pártok, eszmék, politizálás, párhuzamba állítás) megtanultak és *alkalmaznak*. A sok ország sokféle célja, programja azonban bonyolult történelmi helyzetet teremt. Ennek tisztázásához kell a *tanári magyarázat*. Sokat segít a feldolgozásában a *múzeumlátogatás* (helytörténeti kiállítások, temetők, emlékhelyek, Budapesten a Hadtörténeti és a Közlekedési Múzeum). A tanulók a *gyűjtőmunkát* a könyvtárban és az interneten végezhetik. A téma fontosságát kiemeli, hogy a 20. század történelmi tanulmányaihoz az első világháború törvényszerűségeinek ismerete nélkülözhetetlen. Ebből adódóan ez a téma a továbblépés alapfeltétele.	Tudjon a tanuló a szerzett ismeretek alapján *következtetéseket levonni* a szembenálló hatalmi tömbök céljáról. Tudjon önállóan *beszámolót* készíteni, *kiselőadást* tartani. Tudja *kifejteni* a tanuló, hogy az 1914−1918 közötti háború miért volt világháború, s miért mondható arról el, hogy az összecsapás a *tömegek és gépek csatája* volt. Tudja, mely fegyverek jelentették az *újítást*, a *technika fejlődését*. Tudjon választ adni arra, hogyan függött össze a fejlett világban végbemenő technikai fejlődés a nagy háborúval. Tudja biztonsággal követni a *térképen* a háború eseményeit, s bejelölni azokat *vaktérképen*.

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 108- Heti óraszám: 3

Az állampolgári ismeretek hatékony tanítása érdekében illesztettük be a 3. órát.

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Bevezetés. Alapozó és fejlesztő szakasz I. átismétlése	3
2. Háborútól háborúig. Európa és az USA a húszas és a harmincas években	9
3. Magyarország a két világháború között	9
4. A második világháború. Magyarország részvétele a világháborúban	9
5. A globalizálódó világ	8
6. Magyarország története 1945-től napjainkig	8
7. Állampolgári ismeretek	6

A feldolgozás egyéb formái	Óraszám
Rendszerezés, összefoglalás	6
Ellenőrzés, témazáró	6
Beszámolók, kiselőadások	5
Helytörténet, múzeumlátogatás	5

1. BEVEZETÉS. ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ I. ÁTISMÉTLÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A *történelem tantárgy* lényegének meghatározása, mivel foglalkozik, s mi a célja. Az *alapozó szakasz* legfontosabb ismeretanyagának *felidézése*. Az első ismétlő óra anyaga az őskortól a honfoglalásig, a második óra témája a Rákóczi-szabadságharc végéig, a harmadik összefoglaló óra pedig az első világháborúig tart.	1. Bevezetés 2. Az 5. és 6. évfolyamos alapozó szakasz ismétlése 3. A 7. évfolyamos fejlesztő szakasz I. ismétlése	A tanuló ismételje át a *feladatokat*, felidézve a *vaktérképeket*, a kulcsmondatokat, a legfontosabb *fogalmakat*, neveket és földrajzi neveket. A hatékonyabb tanulást segítik a jegyzetek, térképek, vázlatfüzetek, s az egyéb gyűjtött anyagok, például a fotók, a múzeumi emlékek.	Tudjon a tanuló az *alapozó* és az eddig tanult *fejlesztő* szakasz minden fejezetéből egy-egy lényeges eseményt kiemelni, elmondani. Az ismétlés során a kifejezőkészség segítségével tudjon a tanuló *térben* és *időben* tájékozódni és szóban, írásban tájékoztatást adni.

Az emberiség történetének, benne kiemelten Európa és a magyar *történelem törvényszerűségeinek kiemelése*.		Az ismétlő órák főszereplői a tanulók, amikor egy-egy adott témát egy-egy vállalás alapján ismertetnek.	Tudjon a tanuló *különbséget* tenni, illetve kapcsolatot teremteni a *történelmi korok* és a történelem legnagyobb hatású *személyiségei* között.

2. HÁBORÚTÓL HÁBORÚIG. EURÓPA ÉS AZ USA A HÚSZAS ÉS A HARMINCAS ÉVEKBEN

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Az első világháború kirobbanásának oka, legfontosabb hadi és politikai eseményei, s végeredményének értelmezése. A *térképek* segítségével a háború előtti, s a háború utáni *területi változások értelmezése*. Annak *megfigyelése*, hogy mely népek, illetve nemzetiségek kerültek új országba. F*elismerése annak* a történelmi törvényszerűségnek, hogy az igazságtalan béke újabb békétlenséghez, háborúhoz vezet. A *kifejezőképességet*, s az *ismeretszerző képességet* újabb fogalmak, nevek (békediktátum, hadikommunizmus, személyi kultusz, terror, fasizmus, koncentrációs tábor, fajelmélet, kolhoz, New Deal, ötéves terv, GULAG) beemelésével fejleszthetjük. A téma feldolgozása során az *időben egy-*	1. Az antant békerendszere 2. A Monarchia szétesése. Új államok születése 3. A Szovjetunió megalakulása 4. A világ elmaradott térségei 5. A nagy háború utáni gazdasági és társadalmi fordulat 6. A nagy gazdasági világválság (1929−1933) 7. Az európai fasizmusok hatalomra jutása 8. Úton egy újabb világháború felé. Spanyolország	A tanulók a *tanári koordinációt* figyelembe véve, az adott történelmi kor bonyolult viszonyait könnyebben fel tudják dolgozni. A korszak megértését a *dokumentum-* és *játékfilmek* közös megnézésével, megbeszélésével könnyíthetik meg. G*yűjtőmunka.* A *források feldolgozása* könyvtári és internetes kutatások révén történik. Szerencsés, ha a tanulók az egyes témákat egymással párhuzamosan, *egyéni* vagy *csoportos* módszerrel dolgozzák fel. Ennek érdekében készíthetnek *fogalomtárat*, de előkészülhetnek *kiselőadásra*, *beszámolóra*, sőt *szituációs játékra* is.	Tudjon a tanuló *önállóan következtetéseket* levonni arra vonatkozóan, hogy a szembenálló felek milyen célokért küzdöttek, s hogy a békekötés kielégítő volt-e mindegyik ország számára. Tudja a tanuló az eseményeket *időben* és *térben* követni, azaz térképen megmutatni, szóban *megmagyarázni* a háború utáni nagy változásokat, különös tekintettel a Monarchiára. Tudja a 20. századi Európára vonatkozó legfontosabb *következtetéseket* levonni, aminek lényege a *fasizmus* és a *kommunizmus* hatalomra kerülése. Ezzel párhuzamosan tudja elmondani a *New Deal* (USA) irányvonalát, a *demokrácia* lényegét.

szerre történő (helyszín változó) eseményeket a maguk helyén kell kezelni.			

3. MAGYARORSZÁG A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az előző fejezetben tanultak alapján következtetés *levonása* arra, hogy Magyarország útja a következő világégés során hova fog vezetni. A *térben* való ismeretek kiterjesztése hazánk területére, illetve az elszakított országrészekre. Az *időben* történő tájékozódás a két háború közötti két évtizedet ölelje fel, szem előtt tartva az *ezzel egy időben* Európa nyugati és keleti térségeiben zajló eseményeket, illetve az USA-ban végbemenő folyamatokat. A *kifejező,* továbbá az *ismeretszerző* és *feldolgozási képességet* új fogalmak, nevek (mint például revízió, infláció, nacionalizmus, Vix-jegyzék, kormányzó, vörös és fehérterror, népbiztos, statárium, direktórium, népiskola, nemzetiszocialista) beemelésével erősíthetjük.	1. Az őszirózsás forradalom és az első Magyar Köztársaság 2. Tanácsköztársaság Magyarországon 3. A Horthy-korszak kezdete 4. A trianoni békerendszer 5. Bethlen István konszolidációs rendszere 6. Gazdasági és politikai válság a harmincas évek Magyarországán 7. Életmód, kultúra, művelődés a két háború közötti Magyarországon 8. Magyarország útja a második világháború felé	Az *egyéni* és a *csoportos* tanulást *tanári koordináció* megkönnyíti, hiszen szaporodnak az elvont gondolkodást feltételező anyagrészek A *gyűjtőmunka*, a *múzeumlátogatás* (helytörténeti kiállítások, temetők, Budapesten a Hadtörténeti, az Iparművészeti és a Mezőgazdasági Múzeum) a lehetőségek gazdag tárházát nyújtja.	Tudja az eseményeket *időben* és *térben* elhelyezni, s a trianoni béke igazságtalanságát a szövegek és a térkép alapján *bizonyítani*. Tudja a Horthy-korszak alapján a háború előtti *Magyarországot* összevetni a maival. Tudja *kezelni* a tanuló az *audio-vizuális* eszközöket, hogy azok használatával sokoldalú ismeretekhez juthasson.

4. A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ. MAGYARORSZÁG RÉSZVÉTELE A VILÁGHÁBORÚBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az első és a második világháború kirobbanása körülményeinek párhuzamba állítása, továbbá a második világégés *közvetlen okainak levezetése*. A második háború legfontosabb szakaszainak eseményeinek *térben* és *időben* való elhelyezése. A háború kezdeti szakasza, majd a szovjet front, s a partraszállás *vaktérképen való* jelölése. A *kifejezőképesség*, továbbá az *ismeretszerzési* és *feldolgozási képesség* fejlesztése érdekében számos új fogalmat (mint például korridor, gettó, radar, furcsa háború, kamikaze, háromhatalmi szerződés, nyilasok, holokauszt, sárga csillag, partizánok, háborús bűnös, deportálás) kell beemelni a *feleletbe*, a *kiselőadásba*. A világháborút összetettségének és bonyolultságának magyarázata, s az abban résztvevő népek szerepvállalásának elhelyezése.	1. A második világháború kezdete 2. Franciaország kapitulál, Anglia ellenáll 3. A háború kiterjedése újabb földrészekre 4. A Szovjetunió megtámadása. Az Egyesült Államok hadba lépése 5. Magyarország bekapcsolódása a második világháborúba 6. Fordulat a világháború történetében 7. Magyarország a voronyezsi katasztrófa után. A német megszállás 8. A második világháború befejeződése. A háborút lezáró békeszerződések	A tanuló a témakör feldolgozásához alkalmazza a *tanári koordinációt*. Fontos a *tantárgyi koncentráció*: az *irodalom* (nagy írók, költők, Németh László, Szerb Antal, Veres Péter, Illyés Gyula), a *földrajz* (az európai és a világ más csatáterein történő tájékozódást segíti, amikor a nyugati front, a Don és a Volga folyó, Észak-Afrika, vagy a Csendes-óceán szigetvilága helyeit meg tudja határozni a tanuló). A *médiaisme-retek* a sok második világháborús játék- és dokumentum-film, például *A halál ötven órája*, a *Pearl Harbor*, a *Sztálingrád* stb. sokat segítenek a háború értelmezését illetően). Fontos a *gyűjtőmunka*, ami (újságok, pénzek, könyvek, plakátok, képek) másolatát is jelentheti. A *múzeum-látogatás* (pl. a Hadtörténeti és Budapest Történeti Múzeum, Terror Háza Múzeum, helytörténeti és más kiállítások) mellett a kiadványok, *családi emlékek*, fotók szemléle-	Tudja a tanuló a világháború kirobbanásának okait. Legyen képes a gyűjtött *források* (szöveges, képes) alapján *feldolgozni, rendszerezni* az információkat, továbbá tudja azt *szóban előadni*. Tudjon *önállóan* (vagy kevés segítséggel) összehasonlítást végezni megadott téma alapján (események, nagyhatalmak, helyszínek, fegyverek). Ismernie kell a tanulónak a korszak *időbeli* és *térbeli* jellemzőit. Tudjon *önállóan internetes* és *könyvtári* kutatómunkát végezni, az előbbit megfelelő ellenőrzés mellett. Tudjon a második világháború, általa ismert eseményei alapján *következtetéseket* levonni.

		tesebbé teszik a tananyagot. A fentie-ken kívül *fotózás*, *fogalomtár*, *tablókészítés* is gazdagíthatja a tanuló ismereteit.	

5. A GLOBALIZÁLÓDÓ VILÁG

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
A konkrét *ismeretekre*, a tantárgyhoz fűződő *tanulási technikákra*, *tapasztalatokra* támaszkodva annak meghatározása, hogy milyen folyamatok kezdődtek el a második világháborút követően a világ egyes térségeiben. K*övetkeztetések levonása* a *kétpólusú világ* lényegére, a két, egymással szemben álló hatalmi tömb kialakulásának körülményeire. A *térbeli* és *időbeli* jellemzők különválasztása, s a térképen a tárgyalt országok (például NDK, NSZK, vagy India, Kuba, Vietnám), térségek megjelölés. A *kifejezőképességet*, valamint az *ismeretszerző* és *feldolgozási képességet* az új fogalmak, nevek (mint például NATO, vasfüggöny, katonai tömbök, cionista, KGST, berlini fal, nukleáris, SALT, diáklázadás, integráció, harmadik világ,	1. A kétpólusú világ kialakulása 2. A kommunista diktatúrák hatása a háborút követő évtizedekben 3. A gyarmati rendszer felbomlása. A „harmadik világ” kialakulása 4. A világgazdaság szocialista és kapitalista útja 5. Úton az egyesült Európa felé 6. A globalizáció előnyei és veszélyei 7. Az európai szocialista rendszerek összeomlása	A tananyag feldolgozása során a tanulók éljenek a *tanári koordináció* lehetőségével. *Tantárgyi koncentráció*: *irodalom* (a 20. század második felének íróit, költőit sorakoztatja fel), *földrajz* (az egész világ átfogó térképét ismerteti), *vizuális nevelés* (divat, sport, építészet, új formák a bútorok, autók, használati tárgyak vonatkozásában), *médiaismeretek* (a film- és fotóművészet új és legújabb alkotásai), *ének-zene* (a beat korszak és az azt követő modern zenei irányzatok hatása), *informatika* (a számítógép adta lehetőségek kihasználása), *idegen nyelv* (az angol mint világnyelv ismerete).	Tudjon a tanuló *önálló* feldolgozás alapján *kiselőadást* tartani. Tudjon a *források*, a *tankönyv*, a tanári magyarázat, a *gyűjtött* anyagok, s egyéb információk alapján „*egységes*” *képet alkotni* a 20. század második felének kétpólusú világáról. Tudjon *szóban* és *írásban* a korszak nagy eseményeiről és jeles személyiségeiről *beszámolót* készíteni, illetve *kiselőadást* tartani.

olajárrobbanás, környezetkárosítás, túlnépesedés) beemelésével gazdagítjuk. A 20. század közepétől napjainkig tartó *folyamatok* felvázolása.		Javasolt a *fotózás*, a *gyűjtőmunka* (korunk tárgyai, relikviái, amelyekkel együtt élünk, a közeli jövőben már történelmi tárgynak fognak számítani).	

6. MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETE 1945-TŐL NAPJAINKIG

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az előző fejezetekben tárgyalt ismeretek alapján *önálló megfogalmazása annak*, hogy Magyarország a kétpólusú világ melyik részéhez tartozott, s az a különböző korszakokban (Rákosi-korszak, 1956, Kádár-korszak) hogyan működött. Az események *térben* és *időben* való elhelyezése. A *kifejező*, továbbá az *ismeretszerzési* és *feldolgozó képességet* olyan új fogalmak és nevek (mint például a szalámitaktika, málenkij robot, fényes szelek, sortüzek, B-lista, padlássöprés, egypártrendszer, téeszesítés, háztáji, államosítások, pufajkások, privatizáció) beemelésével erősítjük.	1. Magyarország szovjet megszállás alá kerül (1945−1948) 2. A Rákosi-rendszer az 1948-1950 közötti Magyarországon 3. Az „ötvenes évek” és Nagy Imre reformkísérlete 4. Az 1956-os forradalom és szabadságharc 5. A Kádár-korszak (1956−1988) 6. A határainkon túl élő magyarok helyzete 7. A pártállam csődje és összeomlása. A rendszerváltás.	A tanuló a tananyag jobb megértéséhez igényli a *tanári koordinációt*. Sokat segít a tantárgyi *koncentráció*: *irodalom* (kortársírók, költők), *földrajz* (Magyarország részletes térképe, a határon túli magyarok szülő- és lakhelye), médiaismeretek (ismeretterjesztő, játék- és dokumentumfilmek, például *A tanú*, ismeretterjesztő műsorok), *informatika* (internet, játékok stb.) *matematika* (diagramok, táblázat, grafikonok), *vizuális ismeretek* (fotók, szobrok, képek, épületek). A *múzeumlátogatás* sorában első helyen a 20. századdal foglalkozó gyűjtemények és a helytörténeti kiállítások állnak. Tegyenek *látogatást* az 1956-os *emlékhelyeken*. Budapesten (például a 301-es parcellához, a forradalom	Tudjon a tanuló a korszak témakörét illetően *önállóan következtetéseket* levonni, s azt *megfogalmazni*, majd saját szavaival *előadni*. Tudja a tanuló a magyarországi eseményeket *térben* és *időben* elhelyezni. Tudja az *egyetemes történelem* kapcsán tanult eseményeket *összeegyeztetni* a 20. század második felének *magyarországi történelmével*.

A 20. század második felének nagy fordulópontjainak, főbb eseményeinek kiemelése, s a magyarországi történésekkel való összevetése.		jeles helyszíneihez a: Széna téren, a Bem téren, a Corvin közben, a Műegyetemen, a Rádiónál, a Felvonulási téren), vidéken pedig a forradalmi emlékhelyekhez: (Miskolc, Mosonmagyaróvár, Salgótarján Győr stb.)	

7. ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A Magyar Köztársaság alkotmányos rendjének legfontosabb elemeinek *ismerete*, s annak *gyakorlatának megfigyelése* a saját lakóhely önkormányzatán át. Adott szempontok szerint a *televízió* híradóinak adásainak figyelemmel kísérése. Annak *lejegyezése*, hogy milyen napi ügyek, események kapcsán láthatunk, hallhatunk híradást, például az *alkotmánybíróságról*, a *parlamentről*, a *kormányról*, az egyes *minisztériumokról*, a *rendőrségről*, *tűzoltóságról*, a *bíróságról*, az *ügyészségről*, a *kisebbségekről*, vagy éppen a *választásokról* és a *népszavazásról*. Egy-egy életből ellesett mozzanat hitelessé teszi, s általa a 14 éves állampolgár	1. Államformák és kormányzati rendszerek 2. Az állampolgár alapvető jogai és kötelességei 3. Parlamenti és önkormányzati választások 4. Az állam feladatai és a legfőbb hatalmi ágak 5. Az igazságszolgáltatás. A helyi önkormányzat	A tananyag feldolgozása mintegy „rákényszeríti” a tanulót a napi *kormányzati*, *társadalmi* és *helyi* folyamatok tanulmányozására. A tanulókat is érintő napi dolgok iránt az *önálló* és *csoportos* módon történő feldolgozás a leghatékonyabb. A következő órán a csoportok a megfigyeléseiket összevetik, ami sok tanulságot fog a felszínre hozni. A tanulók élnek a *gyűjtőmunka*, a *fotózás*, az *internet* használata, *újságok* figyelésének lehetőségeivel. Készítsenek adott téma elemzésével *kiselőadást*, vagy *beszámolót*. *Tantárgyi koncentrációt* lehet teremteni az irodalommal, a médiaismerettel, a földrajzzal, az informatikával és az idegen	Tudjon a tanuló *önállóan*, vagy *kiscsoportban* dolgozva a napi események kapcsán *következtetéseket* levonni az állam, a parlament, a bíróság, az alkotmánybíróság, az ügyészség tevékenységét elemezve. Tudja a tanuló, hogy melyek a *gyerekek* és a *felnőttek alapjogai* és *kötelességei*. Ismerje a könyvtári és az internetes *hozzáféréseket*, ahol minden, állampolgárt érintő jognak, törvénynek utána lehet nézni. Tudjon a tanuló a politikai, társadalmi eseményekről, ami a *nagyvilágban* és *idehaza* történik.

jobban *megismerheti* a *magyar állam* belső *életét*. A nagyon hasonló berendezkedésű szomszédos államok is más törvények alapján működnek, mint hazánk. Az *állampolgári jogok* és *kötelességek* dolgában jártasság szerzése. A határon belül élő más *vallású*, más bőrszínű, a többségtől eltérő *nemzetiségű*, vagy *kisebbségben* élő polgártársaink jogok és kötelességek ismerete. A *határon túl élő magyarok jogai és kötelességei, valamint kapcsolatuk* az anyaországgal.		nyelvvel.	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ A FEJLESZTŐ SZAKASZ UTÁN

Az *értékelés* a fejlesztő szakasz megismerési folyamatának a zárása. Természetesen magába foglalja az *elsajátítási időszak* (két tanév) egészét. Az értékelés egyrészt a *tanuló tudására* (képességek, készségek, tantárgyi tartalmak), másrészt a *tanári tevékenységre* (didaktika, módszertani alapelvek gyakorlata) irányul. Az életkori sajátosságokból eredően kiemelten fontos a tudásanyagnak a gyakorlatban történő alkalmazása.

Más szempontból az életkori sajátosság – kiváltképpen a 8. évfolyamon – a 20−21. század történéseivel párosulva, a személyiség fejlődése mellett erőteljesen hat a *világnézet alakulására*. Meghatározó a tanár személyisége, hiszen a sokféle hatás (család, televízió, internet, barátok, ismerősök) mellett a tanár, különösen a történelemtanár személyisége alakíthatja a 14 éves tanuló gondolkodását.

Az értékelés legegyszerűbb, közvetlenül mérhető módja az *ellenőrzés*, amely történhet *szóban* és *írásban*.

a) *Szóbeli ellenőrzés*

A leggyakoribb közvetlen szóbeli ellenőrzés a *feleltetés*. Havonta legalább egy alkalommal kellene minden tanulót szóban feleltetni, erre azonban reménytelenül kevés a heti két óra.

A szóbeli ellenőrzés másik lehetősége a *kiselőadás*, amely egy-egy adott témában való elmélyülésre, valamint kutatómunkára ad lehetőséget.

Hasznos szóbeli ellenőrzési módszer a *vita*, amelynek előnye, hogy abban egyszerre, adott idő alatt két vagy több tanuló is részt vehet.

A szóbeli értékelések közé sorolhatjuk a *forráselemzést*, ami nem csak írásban, hanem élőszóban is alkalmas a megnyilvánulásra, a kritikai gondolkodás minősítésére.

A szóbeli értékeléshez sorolhatjuk a *szituációs játékot*, hiszen ez által a kifejezőkészséget, a dramatikus képességet is fejleszthetjük.

Ide sorolhatjuk a *vetélkedőt* is, amelynek számos szóbeli eleme van.

Összefoglalva: a szóbeli megnyilvánulások bármelyik formája a *reprodukálás* képességét és a *kifejezőkészséget* fejleszti. Alkalmazására feltétlenül szükség van.

b) *Írásbeli ellenőrzés*

Az írásbeli ellenőrzést, tekintettel arra, hogy dokumentálható, a NAT követelményei jobban körülírják, mint a szóbelit. A 13-14 éves tanulóknak – készülve a középiskolába – meg kell tanulniuk *jegyzetelni, vázlatot készíteni*. Ez a lényeglátás fejlesztését, az otthoni tanulás folyamatát, a szülő tájékoztatását is lehetővé teszi.

Készíthet a tanuló adott témában *esszét*, amely kutatómunkára, önállóságra, a lényeg felfedezésére nevel. A *forráselemzés* írásban is elvégezhető.

Az ellenőrzés gyakori formái közé tartoznak a *teszt-feladatlapok*. Hátránya a „szűkszavúság”, a személyes kibontakozás lehetőségének hiánya. Előnye a sokféle módszer kipróbálásának lehetősége, a játékosság, a sokszínűség, az agytorna (hiszen a tesztlapokon szerepelhet keresztrejtvény, vaktérkép, betűrejtvény, párba állítás, időrendbe állítás, fogalmak, események, földrajzi nevek, történelmi személyiségek adatainak pótlása, esszék, források felismerése, értékelése, gazdasági mutatók kiszámítása, grafikus, diagramos, táblázatos ábrázolása).

Írásbeli ellenőrzés lehet a *tablókészítés*, hiszen a gyűjtött képeket a tanulók feliratokkal látják el.

Az értékelés a felsoroltaknál természetesen jóval több lehetőséget ölel fel, magába foglalva a tanév minden egyéb mozzanatát. Az értékelés a *tanítás-tanulás folyamatos kontrollja* kell hogy legyen (például a tanuló, aki az órai szereplései után csupán közepes teljesítményt

nyújt, de „lélekben is ott van az órán”, gyakran hoz szorgalmi munkát, elmegy a tanár által szervezett, órán kívüli programokra (múzeum, helytörténet, városnézés, kirándulás), mindenképpen értékelendő.

Figyelni kell a *szülők, nagyszülők visszajelzéseit*, mert azok sokat segíthetnek a tanuló objektív megítélésében.

Értékelnie kell a tanárnak az *internetről, tévéműsorokból* letöltött, felvett anyagokat, amelyeknek elemzése jó lehetőséget ad egyes témáknak más szemszögből való megközelítéséhez. Ráadásul ezek az elektronikus források a jövőben egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert.

A bizonyítványba, ellenőrzőbe kerülő, kifelé (szülők, önkormányzat, társadalom) szánt értékelés történhet érdemjeggyel, illetve szöveges formában megfogalmazva is, ami az iskola helyi programjától függ.

ANGOL NYELV

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 108 – heti óraszám: 3

KÉPESÉGFEJLESZTÉS 15,5 ÓRA

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. BEMUTATKOZÁS, KÖSZÖNÉSEK; ÁBÉCÉ, SZÍNEK, SZÁMOK	8-10 óra
2. A CSALÁD ÉS AZ OTTHON (Én és a családom, bemutatkozás, a család bemutatása; a szűkebb környezet: a lakás bemutatása; helyiségek a lakásban, a lakószoba bemutatása; kedvenc játékok)	10-12 óra
3. ÁLLATOK A LAKÁSBAN ÉS A HÁZ KÖRÜL (Kedvenc állatok)	8-10 óra
4. VÁSÁRLÁS, ÉTKEZÉS, RUHADARABOK (Napi étkezések, kedvelt és kevésbé kedvelt ételek, italok; öltözködés: ruhadarabok télen és nyáron, testrészek)	12-15 óra
5. MINDENNAPI ÉLETÜNK, SZABADIDŐ, SZÓRAKOZÁS (Egy átlagos nap napirendje, szabadidős tevékenységek, hobbi, kedvenc időtöltés, a hét napjai, az iskola és az osztályterem tárgyai)	12-15 óra
6. ÁLLATOK A VILÁG KÜLÖNBÖZŐ TÁJAIN	8-10 óra
7. MESÉK, ÜNNEPEK, JÁTÉKOK	8-10 óra

1. BEMUTATKOZÁS, KÖSZÖNÉSEK; ÁBÉCÉ, SZÍNEK, SZÁMOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon bemutatkozni, másokat bemutatni. Tudjon köszönni (ismerősnek, ill. napszak sze-	Betűzés, számolás, színek megismerése. Köszönés, elköszönés, bemutatkozás, bemutatás, igenlő és	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, „mingling”. Dalok, versek tanulása, eljátszása.	Ismerje a számokat 1-től 20-ig és a legfontosabb színeket. Tudjon köszönni és bemutatkozni, a saját

rint). Ismerje az angol ábécé betűit és a számokat 1-től 20-ig. Képes legyen a szí-nek megnevezésére. Tudja elbetűzni saját és mások nevét, és szavakat betűzés után leírni. Ismerje a sze-mélyes névmásokat és a létige *am/are/is* formáit.	nemleges válasz. Létezés kifejezése, mennyiségi és minő-ségi viszonyok.	(Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	nevét betűzni.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- számok leírása hallás után - számok színezése hallás után	- egy angol gyerek bemutatkozása	- bemutatkozás, egymás bemutatá-sa	- néhány mondatos bemutatkozás

2. A CSALÁD ÉS AZ OTTHON

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékeny-ségformák Módszertani javas-latok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen ké-pes a közvetlen csa-ládtagok és az otthon főbb részeinek meg-nevezésére. Tudjon a családdal és az ott-honnal kapcsolatos egyszerű kérdéseket feltenni, és azokra válaszolni. Ismerje a birtoklás kifejezését: a *have got/has got* szerkezetet.	A családtagok nevei és a hozzájuk kapcso-lódó hagyományos szerepek, cselekvések kifejezése. A család bemutatása, érdeklődés a testvé-rek felől. A birtoklás kifejezésének megis-merése. Néhány szo-ba, a ház főbb részei-nek megismerése. Köszönés, elköszö-nés, bemutatkozás, bemutatás, igenlő és nemleges válasz. Cselekvés, történés, létezés kifejezése, birtoklás kifejezése, térbeli viszonyok kifejezése, mennyisé-gi és minőségi viszo-nyok.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, sze-repjáték, „mingling”. Dalok, versek tanulá-sa, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tudja megnevezni és bemutatni a közeli családtagokat, vala-mint a ház legfonto-sabb helyiségeit és néhány tárgyat.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- számok leírása hallás után - tárgyak színezése hallás után - mi hol van (párosítás)	- egy angol és magyar család - a ház helyiségei	- köszönés, bemutatkozás - családtagok bemutatása - családtagok külső jellemzése néhány mondatban	- néhány mondatos bemutatkozás - családtagok rövid bemutatása (hogy hívják, hány éves)

3. ÁLLATOK A LAKÁSBAN ÉS A HÁZ KÖRÜL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje fel és tudja megnevezni a lakásban és a ház körül élő állatokat. Legyen képes megmondani, hogy milyen állata van, illetve tudjon mások állatairól érdeklődni (*Have you got…?).*	Kinek milyen állata van: érdeklődés és bemutatás, az állatok legfőbb jellemzői. Információkérés, információadás, bemutatás, tetszés, nemtetszés, dolgok, személyek megnevezése. Cselekvés, történés, létezés kifejezése, birtoklás kifejezése, mennyiségi és minőségi viszonyok.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, „mingling”. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tud megnevezni néhány állatot. Meg tudja mondani, milyen állataik vannak. Ismer néhány alapvető melléknevet.

Tevékenységformák:

Listening	Reading	Speaking	Writing
- állatok nevének leírása hallás után - kinek milyen állata van (párosítás hallás után)	- kedvenc állatok a lakásban és a ház körül	- kinek milyen állata van, kedvenc állatok	- képek alapján állatokat felismerni és nevüket leírni - állatok jellemzése

4. VÁSÁRLÁS, ÉTELEK, RUHADARABOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon megnevezni ételeket, italokat, játékokat és ruhadarabokat. Tudja azokat elkérni és megköszönni. Szerepjátékokban részt véve tudjon „vásárolni” (*Can I have…, please? Thank you.*). Tudja megnevezni a testrészeket. Tetszését, nemtetszését ki tudja fejezni (*I like/I don’t like…*).	Gyümölcsök, egyszerű ételek, ruhák, játékok nevének megismerése s egyszerű formában való kérése vásárlásnál. Életszerű helyzetekben való eligazodás, pl. üzletben. A ruhadarabok nevének megismerése. Az egyes és többes számú ruhadarabok megkülönböztetése. A megszámolható és nem megszámolható ételek fogalmának bevezetése. A gyermekeket a valós életben körbevevő tárgyak megismerése. Köszönés, elköszönés, köszönet. Információkérés, információadás, bemutatás, tetszés, nemtetszés, dolgok, személyek megnevezése. Cselekvés, történés, létezés kifejezése, birtoklás kifejezése, mennyiségi és minőségi viszonyok.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, „mingling”. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tud megnevezni néhány ételt, használati tárgyat, ruhadarabot. Tud valamit elkérni és azt megköszönni.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- tárgyak nevének leírása hallás után - kinek mije van (párosítás hallás után)	- tárgyak (pl. ruhadarabok, játékok) és azok leírásainak párosítása	- ki milyen ruhát visel - kedvenc ételek	- képek alapján tárgyakat, (pl. ruhadarabokat, játékokat) felismerni és nevüket leírni

5. MINDENNAPI ÉLETÜNK ÉS TÁGABB KÖRNYEZETÜNK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló értse meg a napirenddel kapcsolatos mondatokat, tudjon kifejezni egyszerű tevékenységi formákat, megnevezni szokásos cselekvéseket. Tudjon érdeklődni mások szokásos cselekvései iránt. Ismerje az egyszerű jelen időt.	Egy szokásos napunk programjai. Az egyszerű jelen idő nyelvtani elemeinek bevezetése. Heti elfoglaltságaink, különórák. Az egyes szám harmadik személyű alakok bevezetése, a tagadás, kérdés formai elemeinek megfigyelése, gyakorlása. Információkérés, információadás, bemutatás, tetszés, nemtetszés, dolgok, személyek megnevezése. Igenlő vagy nemleges válasz adása. Cselekvés, történés, létezés kifejezése, időbeli, mennyiségi és minőségi viszonyok.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, „mingling”. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tud néhány, a napirenddel kapcsolatos cselekvést megnevezni egyszerű mondatban. Ismeri a hét napjait.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- étkezéssel kapcsolatos szavak, napirenddel kapcsolatos mondatok hallás utáni kiválasztása. Napok és szabadidős programok párosítása.	- ki mit eszik reggelire, ebédre - egy angol család egy napja	- egy átlagos nap elmesélése röviden - délutáni és/vagy szabadidős tevékenységekről pár mondatos beszámoló és érdeklődés	- napirend egyszerű leírása - egy ebéd fogásainak összeállítása - napok neve

6. ÁLLATOK A VILÁG KÜLÖNBÖZŐ TÁJAIN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje fel és tudja megnevezni a vadon élő és az állatkertekben található (a világ távolabbi tájain élő) állatokat és azokról egyszerű jellemzést adni.	Érdeklődés és bemutatás, az állatok legfőbb jellemzői. Információkérés, információadás, bemutatás, tetszés, nemtetszés, dolgok, személyek megnevezése. Cselekvés, történés, létezés kifejezése, mennyiségi és minőségi viszonyok.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, „mingling”. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tud megnevezni néhány (vadon vagy állatkertben élő) állatot. Ismer néhány külső jellemzésre szolgáló melléknevet.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- állatok nevének felismerése hallás után	- séta az állatkertben	- állatok felismerése, megnevezése jellemzése - kedvenc állat bemutatása	- képek alapján állatokat felismerni és nevüket leírni - állatok rövid jellemzése

7. MESÉK, ÜNNEPEK, JÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló képes legyen részt venni összehangolt csoportmunkában és egy mese vagy érdekes történet megismerésében, előadásában. Ismerje meg egy másik ország néhány szokását, kultúráját, nevezetességélt. Meg tudja nevezni legfontosabb ünnepeinket.	A mese vagy történet életszerű mondataival folyamatos, összefüggő szöveg reprodukálása. Az ezekben szereplő kifejezések, nyelvi elemek megismerése, használata. A mesék, történetek eljátszása szereposztással, összehangolt csoportmunkával.	Összehangolt csoportmunka, szerepjáték. A meséhez vagy történethez kapcsolódó dalok, versek tanulása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Megért és tud reprodukálni néhány mondatot elemzés nélkül.

	Információ megértése, gyűjtése egyszerű szövegeken keresztül. Köszönés, elköszönés, bemutatkozás, bemutatás, köszönet, tetszés, nemtetszés, dolgok és személyek megnevezése, információkérés, információadás. Cselekvés, történés, létezés kifejezése birtoklás kifejezése. Térbeli, időbeli, mennyiségi, minőségi viszonyok.		

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- a történet szövegének kirakása hallás után - a történet lényegének megértése képek segítségével	- mese vagy történet olvasása - események sorba állítása - képek mondatokkal való párosítása	- mese vagy történet eljátszása szerepek szerint - a megismert nyelvi elemekkel rövid párbeszédek eljátszása	- szavak behelyettesítése a történetbe - szövegbuborék kitöltése megadott mondatokból

A TANULÓI TEVÉKENYSÉGEK ÖSSZEFOGLALÓ TÁBLÁZATA

Listening	A tanult szavak hallás utáni felismerése. Ismert nyelvi elemeket tartalmazó szöveg hallás utáni megértése.
Speaking	Egyszerű kérdés feltevése és arra rövid válasz adása. A tanult mintamondatokban egy-egy szó cseréjével önálló mondatalkotás.
Reading	Tanult kifejezéseket tartalmazó szöveg megértése, magyarra fordítása. Ismert szöveg megközelítően helyes kiejtéssel való, érthető felolvasása.
Writing	Kis segítséggel néhány mondat leírása, lemásolása.

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló megért

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott rövid kérést, utasítást, arra cselekvéssel válaszol;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott rövid kérdést.

Beszédkészség

A tanuló

- egy szóval vagy hiányos, egyszerű mondatban válaszol az ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésre,
- ismert dolgokat megnevez,
- néhány mondókát, verset, dalt reprodukál.

Olvasott szöveg értése (a szóbeli kezdő szakasz után)

A tanuló

- felismeri a tanult szavak írott alakját,
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szóból álló mondatot megért;
- ismert nyelvi elemekből álló egymondatos szövegben fontos információt megtalál.

Íráskészség (a szóbeli kezdő szakasz után)

A tanuló

- helyesen lemásol ismert szavakat.

TARTALMAK

a) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Köszönés	*Good morning. Hello Tom.* *Hi! Hello, how are you?*	*Good morning. Hello Mary. Hi!* *Very well, thank you.*
Elköszönés	*Goodbye. Bye-bye.*	*Goodbye. Bye!*
Bemutatkozás	*My name is…*	*Hello. Hi!*
Köszönet és arra reagálás	*Thank you very much.*	*No problem.*

Személyes beállítódás és vélemény kifejeződésére szolgáló kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Tetszés, nemtetszés	*Do you like it?*	*I like it. I don't like it.* *Yes, I do. No, I don't.*

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Dolgok, személyek megnevezése	*What is it?* *Who's that?*	*It's…*
Információkérés	*How old are you?* *Where is he?*	*I'm ten.* *He is in the classroom.*
Információadás	*What is she doing?*	*She is sleeping.*
Igenlő vagy nemleges válasz	*Where is it?*	*I don't know.*

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök		**Nyelvi kifejezések**	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése	Jelenidejűség	***Present forms of verb 'be'***	*I'm a boy. Are you… ?*
Kérés, felszólítás kifejezése		***Imperatives***	*Sit down, please.*
Birtoklás kifejezése		***Possessive adjectives***	*My book…*
		Present forms of 'have got'	*I've got a cat.*
			Have you got…?
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás		*Where?* *Here / there; left / right*
			In, on, under
Időbeli viszonyok			*What time is it?*
			It's 9 o'clock.
Mennyiségi viszonyok		***Singular/plural forms***	*How many…?*

		Cardinal numbers	*1–20 (20–100)*
Minőségi viszo-nyok			*It's big/small.*
			What colour is it?
			It's red/blue…

NÉMET NYELV

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 108 – heti óraszám: 3

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS 15,5 ÓRA.

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	**A témakör feldolgozására javasolt óraszám**
1. BEMUTATKOZÁS, KÖSZÖNÉSEK, SZÍNEK, SZÁMOK (Szóbeli bevezető, ismerkedés az idegen nyelvvel)	
Bemutatkozás, köszönések	6-8 óra
Színek	4-6 óra
Számok	6-8 óra
2. A CSALÁD ÉS AZ OTTHON	
Család	8-12 óra
Ház, szobák	7-10 óra
Bútorok, tárgyak	7-10 óra
3. ÁLLATOK A LAKÁSBAN ÉS A HÁZ KÖRÜL	
Állatok	7-10 óra
4. VÁSÁRLÁS, ÉTELEK, RUHADARABOK	
Testrészek	2-4 óra
Ruházat	5-7 óra
Ételek, italok, gyümölcsök	3-5 óra
5. MINDENNAPI ÉLETÜNK ÉS TÁGABB KÖRNYEZETÜNK	
Járművek	2-3 óra
Évszakok, hónapok, napok	2-4 óra
6. MESÉK, ÜNNEPEK, JÁTÉKOK	2-3óra

1. BEMUTATKOZÁS, KÖSZÖNÉSEK, SZÍNEK, SZÁMOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon bemutatkozni, másokat bemutatni. Tudjon köszönni (ismerősnek, ill. napszak szerint). Ismerje a színeket és a számokat és meg tudja azokat nevezni.	Bemutatkozás, bemutatás. Köszönések (ismerősnek, ill. napszak szerint). A színek és a számok megnevezése, azokkal kapcsolatos kérdések és válaszok.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjátékok. Dalok, versek tanulása, eljátszása. Hallás utáni értési gyakorlatok (pl. színezés, számok felismerése).	Tud köszönni és bemutatkozni. Felismeri az alapszíneket és a számokat (legalább 1-től 12-ig). Reagál a témával kapcsolatos egyszerű felszólításokra.

2. A CSALÁD ÉS AZ OTTHON

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes a közvetlen családtagok megnevezésére, bemutatására, az otthon főbb részeinek felismerésére és megnevezésére.	A családtagok nevei, a család bemutatása, érdeklődés a testvérek felől. Néhány szoba, a ház főbb részeinek megismerése. Létezés kifejezése, birtoklás kifejezése, mennyiségi és minőségi viszonyok, kérés, felszólítás kifejezése.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjátékok. Projekt: *Az én családom.* Dalok, versek tanulása, eljátszása. Hallás utáni értési gyakorlatok (pl. melyik családtag melyik helyiségben van − párosítás).	Értse meg és tudja megnevezni a közeli családtagokat, valamint a ház legfontosabb helyiségeit.

3. ÁLLATOK A LAKÁSBAN ÉS A HÁZ KÖRÜL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje a leggyakrabban lakásban tartott és háziállatokat és tudja őket megnevezni.	Az állatok nevei, érdeklődés egymás háziállatai felől. Létezés kifejezése, birtoklás kifejezése, mennyiségi és minő-	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjátékok. Projekt: *A mi állatainkink* vagy *Kedvenc állatom*.	Tud megnevezni néhány állatot, és értse meg ezek nevét.

	ségi viszonyok. Kérés, felszólítás kifejezése.	Dalok, versek tanulása, eljátszása. Hallás utáni értési gyakorlatok (pl. állatok felismerése).	

4. VÁSÁRLÁS, ÉTELEK, RUHADARABOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon megnevezni ételeket, italokat, játékokat és ruhadarabokat. Tudja azokat elkérni és megköszönni. Szerepjátékokban részt véve „vásárolni”. Ismerje a testrészeket. Tetszését, nemtetszését ki tudja fejezni.	Gyümölcsök, ételek, ruhák, játékok, testrészek, ruhadarabok nevének megismerése, megnevezése és egyszerű formában való kérése. Életszerű helyzetekben való eligazodás, pl. üzletben, étteremben. Cselekvés, történés, létezés kifejezése, birtoklás kifejezése, mennyiségi és minőségi viszonyok. Kérés, felszólítás kifejezése.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjátékok. Projekt: *Szeretem / Nem szeretem…* Dalok, versek tanulása, eljátszása. Hallás utáni értési gyakorlatok (pl. színezés, párosítás).	Ismer néhány testrészt és ruhadarabot. Reagál a témával kapcsolatos egyszerű felszólításokra. Tud egyszerű formában kérni és valamit megköszönni.

5. MINDENNAPI ÉLETÜNK ÉS TÁGABB KÖRNYEZETÜNK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje és tudja megnevezni a hónapokat és a napokat. Az iskola és az osztályterem tárgyait ismerje fel és nevezze meg. Egyszerű tevékenységi formákat ki tudjon fejezni, szokásos cselekvéseket megnevezni. Tudjon megnevezni távolabbi tájakon élő állatokat.	A hónapok, a hét napjai nevének felismerése, megnevezése. A gyermekeket az iskolában körbevevő tárgyak megismerése. Egy szokásos nap programjai. Cselekvés, történés, létezés kifejezése, időbeli, mennyiségi és minőségi viszonyok.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjátékok. Projekt: *Az én születésnapom.* Dalok, versek tanulása, eljátszása. Hallás utáni értési gyakorlatok (pl. napok és cselekvések párosítása).	Tud megnevezni néhány tárgyat az osztályban. Értse meg a hónapok és napok nevét. Reagál a témával kapcsolatos egyszerű felszólításokra.

6. MESÉK, ÜNNEPEK, JÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló képes legyen részt venni összehangolt csoportmunkában és egy mese vagy érdekes történet megismerésében, előadásában. Ismerje meg egy másik ország néhány szokását, kultúráját, nevezetességeit. Meg tudja nevezni legfontosabb ünnepeinket.	A mese vagy történet életszerű mondataival folyamatos, összefüggő szöveg reprodukálása. Az ezekben szereplő kifejezések, nyelvi elemek megismerése, használata. A mesék, történetek eljátszása szereposztással. Cselekvés, történés, létezés kifejezése, birtoklás kifejezése. Térbeli, időbeli, mennyiségi, minőségi viszonyok.	Összehangolt csoportmunka, szerepjáték. A meséhez vagy történethez kapcsolódó dalok, versek tanulása.	Tud reprodukálni néhány mondatot elemzés nélkül.

TARTALMAK

a) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Köszönés	*Guten Morgen/Tag! Hallo, wie geht's?*	*Guten Morgen/Tag! Danke, gut. Und dir?*
Elköszönés	*Auf Wiedersehen! Tschüs!.*	*Auf Wiedersehen! Tschüs!.*
Bemutatkozás	*Ich heiße...*	*Hello. Hi! Mein Name ist...*
Köszönet	*Danke!*	*Bitte!*

Személyes beállítódás és vélemény kifejeződésére szolgáló kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Tetszés, nemtetszés	*Wie findest du....?*	*Ich finde es gut/ blöd!*

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Dolgok, személyek megnevezése	*Was ist das? Wer ist das?*	*Das ist...*
Információkérés és információadás	*Wie ist...?Wie alt bist du?*	*Prima. Ich bin zehn.*
Igenlő vagy nemleges válasz	*Bist du Peter?Ist das dieTorte?*	*Ja./ Nein./ Nicht.*

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök			Nyelvi kifejezések
Cselekvés, történés, létezés kifejezése	Jelenidejűség	*Präsens*	*Ich bin zu Hause. Die Sonne scheint schön.*
Kérés, felszólítás kifejezése		*Imperativ*	*Steht auf! Komm her, bitte!*
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás		*hier, dort*
			links, rechts,
			oben, unten
Időbeli viszonyok	Időpont	um, am, wann?	*Um 8 Uhr* *Am Freitag*
Mennyiségi viszonyok	Határozott mennyiség		*eins, zwei.../1-12/* *ein Ball, eine Schülerin*
Minőségi viszonyok		Wie?	*Ich bin groß. Meine Freundin ist klein.*
Esetviszonyok	Névszók a mondatban	Nominatív	*Die Katze ist schwarz.*
Szövegösszetartó eszközök	Kötőszók, névmások		*und, oder, aber; das; ich, mein*

A TANULÓI TEVÉKENYSÉGEK ÖSSZEFOGLALÓ TÁBLÁZATA

Hallott szöveg értése	A tanult szavak hallás utáni felismerése. Ismert nyelvi elemeket tartalmazó szöveg hallás utáni megértése.
Beszéd	Egyszerű kérdés feltevése és arra rövid válasz adása. A tanult mintamondatokban egy-egy szó cseréjével önálló mondatalkotás.
Olvasott szöveg értése	Néhány szóból álló, ismert nyelvi elemeket tartalmazó mondat megértése.
Írás	Kis segítséggel egy-egy szó leírása, lemásolása.

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló megért

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott rövid kérést, utasítást, arra cselekvéssel válaszol;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott rövid kérdést.

Beszédkészség

A tanuló

- egy szóval válaszol az ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésre,
- ismert dolgokat megnevez,
- néhány mondókát, verset, dalt reprodukál.

Olvasott szöveg értése:

- felismeri a tanult szavak írott alakját.

Íráskészség (a szóbeli kezdő szakasz után)

A tanuló

- segítséggel helyesen lemásol egy-egy ismert szót.

ANGOL NYELV

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 108 – Heti óraszám: 3

Ebből kb.

- 50 óra új anyag feldolgozására
- 25 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre
- 7,5 óra ellenőrzésre és értékelésre
- 10 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra)

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS 15,5 ÓRA

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Én és a családom, háziállataink	12
2. Személyi adatok (életkor, születésnap, lakcím, foglalkozás)	10
3. Ünnepek (családi ünnepek, néhány fontos magyar és brit állami ünnep)	8
4. Emberek külső és belső jellemzése; állatok, tárgyak külsejének leírása	10
5. Lakóhelyünk bemutatása (otthonunk helyiségei, fontosabb tárgyai; falu / kisváros / nagyváros és környéke)	12
6. Napirend; iskolai és otthoni tevékenységek, órarend, szabadidő	12
7. Öltözködés, ruhadarabok	10

1. ÉN ÉS A CSALÁDOM, HÁZIÁLLATAINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes a szituációnak megfelelően köszönni és elköszönni, bemutatkozni és bemutatni szűkebb családját, közelebbi rokonait. Családfa alapján ismerje fel az alapvető rokonsági fokokat. Tudjon érdeklődni más családjáról (pl.: hány testvére van). Tudjon beszélni saját állatairól és megnevezni egyéb, kedvtelésből tartott állatokat is.	Kb. 45 szó, ill. kifejezés (elsősorban rokonsági fokokat kifejező főnevek, háziállatok; üdvözléssel, bemutatkozással, bemutatással kapcsolatos kifejezések, köszönések; személyes, birtokos és mutató névmások).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** önismeret, természetismeret, országismeret, illemtan.	Tudjon köszönni, bemutatkozni és elköszönni. Ismerje a szűkebb családtagokat megnevező szavakat. Tudja megmondani, milyen állata van és ismerje néhány más háziállat nevét is.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- hallás után lejegyezni egy család tagjait, a család „házi-kedvenceit”	- tipikus angol és magyar családról szóló szövegek - gyakoribb angol nevek - képek és szövegek párosítása: kinek milyen állata van	- saját család bemutatása fénykép alapján - saját háziállat bemutatása - szituációs játékok (pl. ismerkedés) - betűzés kérése, betűzés	- *scrapbook*: családfa készítése, milyen háziállata van, ill. nincs háziállata

2. SZEMÉLYI ADATOK (ÉLETKOR, LAKCÍM, SZÜLETÉSNAP, FOGLALKOZÁS)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes megmondani és az iránt érdeklődni, ki hány éves és mikor van a születésnapja, mi a címe, a telefonszáma és a foglalkozása. Tudja ezeket az adatokat kérdőívbe beírni, borítékot helyesen megcímezni, rövid e-mailt, üzenetet, születésnapi meghívót (minta alapján) írni. Ismerje a leggyakoribb foglalkozásokat és munkahelyeket. Használja a birtokos névmásokat, szerkezeteket.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (tő- és sorszámnevek 100-ig; napok, hónapok, évszakok; foglalkozások; országok, nemzetiségek, néhány külső és belső tulajdonságra utaló melléknév)	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, matematika.	Tudja megmondani, hány éves és mikor van a születésnapja. Ismerje a számokat, hónapokat, napokat. Legyen képes minta alapján rövid üzenetet, jókívánságot írni. Tudja megnevezni szülei foglalkozását.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- fontosabb adatok (életkor, születésnap, telefonszám, lakcím és foglalkozás) hallás utáni lejegyzése	- születésnapi meghívó - születésnap Nagy-Britanniában, születésnapi buli, képeslapok	- szituációs játékok - érdeklődés a családtagok, barátok, híres emberek adatai iránt, saját adatok összefüggő ismertetése - telefonbeszélgetés : információkérés és -adás	- rövid üzenet, e-mail - boríték megcímezése - születésnapi meghívó - egyszerű kérdőív kitöltése (személyi adatok)

3. ÜNNEPEK – CSALÁDI ÜNNEPEK, NÉHÁNY FONTOSABB BRIT ÉS MAGYAR ÁLLAMI ÜNNEP

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes megnevezni a fontosabb ünnepeket (születésnap, névnap, karácsony, húsvét, pünkösd, szilveszter, újév). Ismerjen néhány angolszász nyelvterületre jellemző ünnepet (pl.: *Guy Fawkes Day, Halloween, Valentine's Day*). Használja az évszámokat és a dátumokat.	Kb. 30 szó, ill. kifejezés (ünnepek, családi események neve és az azzal kapcsolatos kifejezések és cselekedetek, néhány étel és ital).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** történelem, földrajz, hon- és népismeret.	Ismer néhány (családi és nemzeti) ünnepet. Tudja megmondani az aznapi dátumot.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- események dátumának lejegyzése	- ünnepek Nagy-Britanniában és Amerikában, az ezekhez kapcsolódó szokások	- ünnepeink a családban és az iskolában - szokások nálunk és más országokban	- karácsonyi, húsvéti, Bálint-napi képeslap írása - rövid gratuláció írása

4. EMBEREK KÜLSŐ ÉS BELSŐ JELLEMZÉSE, ÁLLATOK ÉS TÁRGYAK KÜLSEJÉNEK LEÍRÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes személyek, állatok, tárgyak külsejét leírni, megnevezni néhány fontosabb belső tulajdonságot. Mások leírása alapján az adott személyt, állatot, tárgyat több közül kiválasztani. Tudjon tetszést / nemtetszést nyilvánítani és ezt röviden (egy mondatban) megindokolni, valamint mások véleményét megkérdezni. Tudja fokozni a melléknevеket, ezáltal összehasonlítást tenni. Képes rövid jellemzést írni saját magáról, egyéb személyekről, állatokról és tárgyakról. Használja a személyes névmások tárgyas alakját és a melléknevek fokozott alakjait.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (testrészek, külső és belső tulajdonságokra utaló melléknevek, a minket körülvevő leggyakoribb tárgyak, anyagok neve; érzelmeket / tetszést / nemtetszést kifejező igék, kedvelt és nem kedvelt tevékenységek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** természetismeret, biológia, művészetek, médiaismeret.	Ismer néhány külső és belső tulajdonságokra utaló melléknevet. Tud tetszést / nemtetszést nyilvánítani. Ismerje a személyes névmásokat és néhány szokásos cselekvésre utaló igét.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- állat, személy v. képzeletbeli alak (szörny, marslakó) rajzolása hallás után - egy bizonyos személy, állat, tárgy több közül kiválasztása leírás alapján	- képek és leírások párosítása - egy ismert személy - egy érdekes állat	- saját maga és általa ismert személyek jellemzése - interjú készítése / adása (mit kedvel, mi a véleménye) - barkohba	- rövid jellemzés, leírás fogalmazása - kérdőív kitöltése (kedvelt és nem kedvelt dolgok)

5. LAKÓHELYÜNK BEMUTATÁSA (OTTHONUNK HELYISÉGEI, FONTOSABB TÁRGYAI; FALU / KISVÁROS / NAGYVÁROS ÉS KÖRNYÉKE)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes 5-6 összefüggő mondatban bemutatni saját otthonát, további 5-6 összefüggő mondatban lakóhelyét. Tudjon érdeklődni más lakásáról, lakóhelyéről. Tudjon néhány mondatot mondani Magyarországról és Nagy-Britanniáról. Tudja megnevezni a lakás berendezési tárgyait, a falu / kisváros / nagyváros jellemző helyeit, épületeit, természeti környezetére vonatkozó kifejezéseket.	Kb. 60 szó, ill. kifejezés (berendezési tárgyak, lakás helyiségei, épületek, természeti formák, melléknevek, elöljárószavak, képességhez kötött cselekvések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, médiaismeret.	Tud néhány mondatot mondani a lakóhelyéről. Ismeri a legfontosabb berendezési tárgyakat. Legyen képes pár mondatot mondani arról, hogy mit tud és mit nem tud csinálni.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- helymeghatározás alapján beazonosítani v. térképre berajzolni tárgyakat, épületeket - lejegyezni egy ház helyiségeit, egy településen található látnivalókat	- egy tipikus magyar, ill. brit falu / kisváros / nagyváros - egy tipikus angol otthon - apróhirdetések - prospektusok	- szituációs játékok - *information gap* - képleírás - saját lakás, lakóhely bemutatása, érdeklődés máséról	- rövid ismertető és programjavaslat a saját lakóhelyről - *scrapbook*: az én otthonom / az én lakóhelyem (falum / városom)

6. NAPIREND; ISKOLAI ÉS OTTHONI TEVÉKENYSÉGEK, ÓRAREND, SZABADIDŐ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes elmondani, hogyan tölti egy átlagos napját, illetve hétvégéjét. Milyen tantárgyakat tanul, melyiket szereti, ill. nem szereti. Mivel tölti szabadidejét, milyen sportokat kedvel, mi a hobbija. Tudjon a fentiekről érdeklődni. Legyen képes megmondani, mennyi az idő, ill. mit mikor szokott csinálni. Használja az egyszerű jelen időt és az idővel kapcsolatos elöljárószókat.	Kb. 60 szó, ill. kifejezés (mindennapi cselekvések, hobbik, sportok, tantárgyak, idővel kapcsolatos kifejezések, elöljárószók)	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** testi és lelki egészség, tanulás, kultúra, médiaismeret, földrajz.	Tudj néhány mondatot mondani a leggyakoribb napi tevékenységeiről. Ismeri a fontosabb tantárgyakat. Tud megnevezni néhány sportágat és szabadidős tevékenységet. Meg tudja kérdezni és mondani, mennyi az idő.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- időpontokat feljegyezni (pl. menetrend, mozifilm kezdési időpontja) - egy személy napirendje - tanórákat, sportokat, egyéb tevékenységeket felismerni zajok vagy szövegek alapján	- egy ismert személy napirendje - érdekes hobbik, különleges sportok - brit gyermekek órarendje, tipikus napja - időzónák	- interjúkészítés, -adás (napirend, kedvelt / nem kedvelt tantárgyak és tevékenységek) - egy nap (hétköznap, hétvége) elmesélése	- rövid levél / e-mail írása a mindennapi tevékenységekről - kérdőív kitöltése - *scrapbook*: az én órarendem

7. ÖLTÖZKÖDÉS, FONTOSABB RUHADARABOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje a leggyakoribb ruhadarabok nevét, legyen képes leírni saját és mások ruházatát. Tudja a fontosabb anyagneveket, mintákat, ezeket leíró mellékneveket. Használja az öltözködéssel kapcsolatos igéket, a folyamatos jelen időt.	Kb. 35 szó, ill. kifejezés (ruhadarabok, öltözködési kellékek, anyagok, minták, melléknevek, öltözködéssel kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** történelem, divattörténet, képzőművészetek, médiaismeret	Meg tud nevezni néhány fontosabb ruhadarabot és az azokkal kapcsolatos melléknéveket.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- egy személyt több közül kiválasztani a ruházata alapján	- divat - öltözékek régen és most - katalógus	- képleírás - kedvenc ruhadarabjaim - egy személy ruházatát leírni	- ruházati katalógus megrendelőlapján ak kitöltése - rövid leírás egy személy ruházatáról

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel kifejezett kérést, utasítást megért, arra cselekvéssel válaszol;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdéseket megért;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr.

Beszédkészség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatban válaszol;
- tanult minta alapján egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz, kérdéseket tesz fel;
- megértési probléma esetén segítséget kér.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szóból álló mondatokat elolvas;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokból álló szövegben fontos információt megtalál;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megérti.

Íráskészség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, rövid mondatokat helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket tanult minta alapján írásban megfogalmaz.

TARTALMAK

a) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Megszólítás	*Excuse me.*	*Yes?*
Üdvözlési formák	*Good morning / afternoon / evening / night.* *Hello / Hi.* *How are you?* *Goodbye / Bye / See you.*	*Good morning / afternoon / evening / night.* *Hello / Hi.* *I'm fine / very well, thanks / thank you.* *Goodbye / Bye / See you.*

Köszönet	*Thanks.* *Thank you (very much).*	*That's all right.* *You're welcome.*
Bemutatkozás, bemutatás	*I'm...* *My name is...* *This is...*	*Hello.* *Hi.*
Érdeklődés hogylét iránt	*How are you (today)?* *What's the matter?*	*Fine / OK / Much better, thanks.* *I'm afraid I'm not very well.*
Bocsánatkérés	*I'm sorry.*	*That's alright.* *Never mind.*
Jókívánságok	*Merry Christmas!* *Happy Birthday / New Year!* *Have a nice holiday!*	*Merry Christmas!* *Happy Birthday / New Year!* *Thank you.*

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés	*What do you think (of...)?* *Do you like...?*	*I think it is...* *I like it / I don't like it.*
Érzelmek és lelkiállapot kifejezése	*I'm (so) happy / sad.*	*Great!* *Oh dear.* *Oh no!*

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása	*What / Who is it?* *What's ... in English?* *What does ... mean?* *What is ... like?*	*It's ... / That's...* *It means...* *It's...*
Tudás, nemtudás	*Where does he live?*	*I don't know. Now I know.*

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés	*Can I have..., please?* *Give me..., please.*	*Yes, of course.* *Here you are.* *Sorry, I need it.*
Javaslat	*Let's go to the...*	*Good idea.*

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Megértés biztosítása - visszakérdezés, ismétléskérés - betűzés kérése, betűzés - nemértés	*Sorry? Pardon?* *Repeat it, please.* *Can you spell it, please?* *Sorry, I don't understand.* *What does it mean?*

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök	Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése - jelenidejűség	*Present Simple* *Present Continuous*	*I get up at...* *Now I'm sitting.*
Birtoklás kifejezése	*Possessive adj.* *Have / has got* *Genitive 's*	*My, your, his, her...* *Tom's sister*
Térbeli viszonyok - irányok, helymeghatá-rozás	*Prepositions* *Prepositional phrases* *Adverbs*	*In, on, under...* *On the left / right...* *Here, there...*
Időbeli viszonyok	*When?* *What time?* *What's the time?*	*Now, on Monday...* *At 6 o'clock...* *It's half past ten.*
Mennyiségi viszonyok	*Irregular plurals* *Cardinal numbers 1-100* *Ordinal numbers*	*Children, men...* *One, two...* *First, second...*
Minőségi viszonyok	*Comparative* *Superlative*	*Younger, better...* *The highest, the best...*
Modalitás	*Ability: can*	*I can swim...*
Logikai viszonyok	*Linking words*	*And / or / but*
Szövegösszetartó esz-közök	*Articles* *Some, any + plural noun* *Nominative personal pronouns I, you, he...* *Accusative pers. pr.* *Demonstrative pronouns*	*A / an / the* *There are some pens.* *There aren't any pens.* *Me, him, us...* *This, that, these...*

NÉMET NYELV

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 108 – Heti óraszám: 3

Ebből kb.

- 50 óra új anyag feldolgozására,
- 25 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre,
- 7,5 óra ellenőrzésre és értékelésre,
- 10 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra).

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS 15,5 ÓRA

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óra-szám
1. Én és a családom, háziállataink	12
2. Személyi adatok (életkor, születésnap, lakcím, foglalkozás)	10
3. Ünnepek (családi ünnepek, néhány fontos magyar és német állami ünnep)	8
4. Emberek külső és belső jellemzése; állatok, tárgyak külsejének leírása	10
5. Lakóhelyünk bemutatása (otthonunk helyiségei, fontosabb tárgyai; falu / kisváros / nagyváros és környéke)	12
6. Napirend; iskolai és otthoni tevékenységek, órarend, szabad- Idő	12
7. Öltözködés, ruhadarabok	10

1. ÉN ÉS A CSALÁDOM, HÁZIÁLLATAINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes a szituációnak megfelelően köszönni és elköszönni, bemutatkozni és bemutatni szűkebb családját, közelebbi rokonait. Családfa alapján ismerje fel az alapvető rokonsági fokokat. Tudjon érdeklődni más családjáról (pl.: hány testvére van). Tudjon beszélni saját állatairól és megnevezni egyéb, kedvtelésből tartott állatokat is.	Kb. 45 szó, ill. kifejezés (elsősorban rokonsági fokokat kifejező főnevek, háziállatok; üdvözléssel, bemutatkozással, bemutatással kapcsolatos kifejezések, köszönések; személyes, birtokos és mutató névmások).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** önismeret, természetismeret, országismeret, illemtan.	Tud köszönni, bemutatkozni és elköszönni. Ismerje a szűkebb családtagokat megnevező szavakat. Tudja megmondani, milyen állata van és ismeri néhány más háziállat nevét is.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- hallás után lejegyezni egy család tagjait, a család „házi-kedvenceit”	- tipikus német és magyar családról szóló szövegek - gyakoribb angol nevek - képek és szövegek párosítása: kinek milyen állata van	- saját család bemutatása fénykép alapján - saját háziállat bemutatása - szituációs játékok (pl. ismerkedés) - betűzés kérése, betűzés	- *Tagebuch:* családfa készítése, milyen háziállata van, ill. nincs háziállata

2. SZEMÉLYI ADATOK (ÉLETKOR, LAKCÍM, SZÜLETÉSNAP, FOGLALKOZÁS)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes megmondani és az iránt érdeklődni, ki hány éves és mikor van a születésnapja, mi a címe, a telefonszáma és a foglalkozása. Tudja ezeket az adatokat kérdőívbe beírni, borítékot helyesen megcímezni, rövid e-mailt, üzenetet, születésnapi meghívót (minta alapján) írni. Ismerje a leggyakoribb foglalkozásokat és munkahelyeket. Használja a birtokos névmásokat, szerkezeteket.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (tő- és sorszámnevek 100-ig; napok, hónapok, évszakok; foglalkozások; országok, nemzetiségek, néhány külső és belső tulajdonságra utaló melléknév).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, matematika.	Tudja megmondani, hány éves és mikor van a születésnapja. Ismerje a számokat, hónapokat, napokat. Legyen képes minta alapján rövid üzenetet, jókívánságot írni. Tudja megnevezni szülei foglalkozását.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- fontosabb adatok (életkor, születésnap, telefonszám,	- születésnapi meghívó - születésnap Németországban,	- szituációs játékok - érdeklődés a családtagok, barátok, híres	- rövid üzenet, e-mail - boríték megcímezése

lakcím és foglalkozás) hallás utáni lejegyzése	születésnapi buli, képeslapok	emberek adatai iránt, saját adatok összefüggő ismertetése - telefonbeszélgetés : információkérés és -adás	- születésnapi meghívó - egyszerű kérdőív kitöltése (személyi adatok)

3. ÜNNEPEK – CSALÁDI ÜNNEPEK, NÉHÁNY FONTOSABB BRIT ÉS MAGYAR ÁLLAMI ÜNNEP

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes megnevezni a fontosabb ünnepeket (születésnap, névnap, karácsony, húsvét, pünkösd, szilveszter, újév). Ismerjen néhány német nyelvterületre jellemző ünnepet (pl. Martinstag, Valentinstag, Oktoberfest usw.). Használja az évszámokat és a dátumokat.	Kb. 30 szó, ill. kifejezés (ünnepek, családi események neve és az azzal kapcsolatos kifejezések és cselekedetek, néhány étel és ital).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** történelem, földrajz, hon- és népismeret.	Ismer néhány (családi és nemzeti) ünnepet. Tudja megmondani az aznapi dátumot.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- események dátumának lejegyzése	- ünnepek német nyelvterületen, az ezekhez kapcsolódó szokások	- ünnepeink a családban és az iskolában - szokások nálunk és más országokban	- karácsonyi, húsvéti, Bálint-napi képeslap írása - rövid gratuláció írása

4. EMBEREK KÜLSŐ ÉS BELSŐ JELLEMZÉSE, ÁLLATOK ÉS TÁRGYAK KÜLSEJÉNEK LEÍRÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes személyek, állatok, tárgyak külsejét leírni, megnevezni néhány fontosabb belső tulajdonságot. Mások leírása alapján az adott személyt, állatot, tárgyat több közül kiválasztani. Tudjon tetszést /nemtetszést nyilvánítani és ezt röviden (egy mondatban) megindokolni, valamint mások véleményét megkérdezni. Tudja fokozni a melléknevеket, ezáltal összehasonlítást tenni. Legyen képes rövid jellemzést írni saját magáról, egyéb személyekről, állatokról és tárgyakról. Használja a személyes névmások tárgyas alakját és a melléknevek fokozott alakjait.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (testrészek, külső és belső tulajdonságokra utaló melléknevek, a minket körülvevő leggyakoribb tárgyak, anyagok neve; érzelmeket/ tetszést/ nemtetszést kifejező igék, kedvelt és nem kedvelt tevékenységek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** természetismeret, biológia, művészetek, médiaismeret.	Ismer néhány külső és belső tulajdonságokra utaló melléknevet. Tud tetszést/ nemtetszést nyilvánítani. Ismeri a személyes névmásokat és néhány szokásos cselekvésre utaló igét.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- állat, személy v. képzeletbeli alak (szörny, marslakó) rajzolása hallás után - egy bizonyos személy, állat, tárgy több közül kiválasztása leírás alapján	- képek és leírások párosítása - egy ismert személy - egy érdekes állat	- saját maga és általa ismert személyek jellemzése - interjú készítése/ adása (mit kedvel, mi a véleménye) - barkohba	- rövid jellemzés, leírás fogalmazása - kérdőív kitöltése (kedvelt és nem kedvelt dolgok)

5. LAKÓHELYÜNK BEMUTATÁSA (OTTHONUNK HELYISÉGEI, FONTOSABB TÁRGYAI; FALU/KISVÁROS/ NAGYVÁROS ÉS KÖRNYÉKE)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes 5-6 összefüggő mondatban bemutatni saját otthonát, további 5-6 összefüggő mondatban lakóhelyét. Tudjon érdeklődni más lakásáról, lakóhelyéről. Tudjon néhány mondatot mondani Magyarországról és Németországról. Tudja megnevezni a lakás berendezési tárgyait, a falu/ kisváros/ nagyváros jellemző helyeit, épületeit, természeti környezetére vonatkozó kifejezéseket.	Kb. 60 szó, ill. kifejezés (berendezési tárgyak, lakás helyiségei, épületek, természeti formák, melléknevek, elöljárószavak, képességhez kötött cselekvések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, médiaismeret.	Tud néhány mondatot mondani a lakóhelyéről. Ismerje a legfontosabb berendezési tárgyakat. Tud pár mondatot mondani arról, hogy mit tud és mit nem tud csinálni.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- helymeghatározás alapján beazonosítani v. térképre berajzolni tárgyakat, épületeket - lejegyezni egy ház helyiségeit, egy településen található látnivalókat	- egy tipikus magyar, ill. német falu/ kisváros / nagyváros - egy tipikus angol otthon - apróhirdetések - prospektusok	- szituációs játékok - képleírás - saját lakás, lakóhely bemutatása, érdeklődés máséról	- rövid ismertető és programjavaslat a saját lakóhelyről - *Tagebuch*: az én otthonom/ az én lakóhelyem (falum/ városom)

6. NAPIREND; ISKOLAI ÉS OTTHONI TEVÉKENYSÉGEK, ÓRAREND, SZABADIDŐ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes elmondani, hogyan tölti egy átlagos napját, illetve hétvégéjét. Milyen tantárgyakat tanul, melyiket szereti, ill. nem szereti. Mivel tölti szabadidejét, milyen sportokat kedvel, mi a hobbija. Tudjon a fentiekről érdeklődni. Legyen képes megmondani, mennyi az idő, ill. mit mikor szokott csinálni. Használja az egyszerű jelen időt és a jelen idővel kifejezett jövő idővel kapcsolatos elöljárószókat.	Kb. 60 szó, ill. kifejezés (mindennapi cselekvések, hobbik, sportok, tantárgyak, idővel kapcsolatos kifejezések, elöljárószók).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** testi és lelki egészség, tanulás, kultúra, médiaismeret, földrajz.	Tud néhány mondatot mondani a leggyakoribb napi tevékenységeiről. Ismeri a fontosabb tantárgyakat. Tud megnevezni néhány sportágat és szabadidős tevékenységet. Tudja megkérdezni és megmondani, mennyi az idő.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- időpontokat feljegyezni (pl. menetrend, mozifilm kezdési időpontja) - egy személy napirendje - tanórákat, sportokat, egyéb tevékenységeket felismerni zajok vagy szövegek alapján	- egy ismert személy napirendje - érdekes hobbik, különleges sportok - német gyermekek órarendje, tipikus napja - időzónák	- interjúkészítés, -adás (napirend, kedvelt / nem kedvelt tantárgyak és tevékenységek) - egy nap (hétköznap, hétvége) elmesélése	- rövid levél/ e-mail írása a mindennapi tevékenységekről - kérdőív kitöltése - *Tagebuch*: az én órarendem

7.ÖLTÖZKÖDÉS,FONTOSABB, RUHADARABOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje a leggyakoribb ruhadarabok nevét, legyen képes leírni saját és mások ruházatát. Tudja a fontosabb anyagneveket, mintákat, ezeket leíró mellékneveket. Használja az öltözködéssel kapcsolatos igéket, a folyamatos jelen időt.	Kb. 35 szó, ill. kifejezés (ruhadarabok, öltözködési kellékek, anyagok, minták, melléknevek, öltözködéssel kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** történelem, divattörténet, képzőművészetek, médiaismeret.	Tud megnevezni néhány fontosabb ruhadarabot és az azokkal kapcsolatos mellékneveket.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- egy személyt több közül kiválasztani a ruházata alapján	- divat - öltözékek régen és most - katalógus	- képleírás - kedvenc ruhadarabjaim - egy személy ruházatát leírni	- ruházati katalógus megrendelőlapján ak kitöltése - rövid leírás egy személy ruházatáról

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel kifejezett kérést, utasítást megért, arra cselekvéssel válaszol;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdéseket megért;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr.

Beszédkészség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatban válaszol;
- tanult minta alapján egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz, kérdéseket tesz fel;
- megértési probléma esetén segítséget kér.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szóból álló mondatokat elolvas;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokból álló szövegben fontos információt megtalál;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megért.

Íráskészség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, rövid mondatokat helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket tanult minta alapján írásban megfogalmaz.

ANGOL NYELV

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 108 – Heti óraszám: 3

Ebből kb.

- 50 óra új anyag feldolgozására
- 25 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre
- 7,5 óra ellenőrzésre és értékelésre
- 10 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra)

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS 15,5 ÓRA

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Ételek, étkezések otthon és étteremben; viselkedés az asztalnál	12
2. Vendégségben: bemutatkozás, bemutatás, ismerkedés, kínálás	12
3. Meghívás, programjavaslat	10
4. Tárgyak leírása (forma, anyag, használat)	8
5. Hobbik, szórakozás, vásárlás (mindennapos, ajándék), pénz	12
6. Kedvenc együttes, tévéműsor, játék, sport	8
7. Híres emberek, múltbeli események	12

1. ÉTELEK, ÉTKEZÉSEK OTTHON ÉS ÉTTEREMBEN; VISELKEDÉS AZ ASZTALNÁL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje az alapvető étkezéseket, ételféleségeket mind Magyarországra, mind Nagy-Britanniára jellemzően. Tudjon étlapról udvariasan rendelni, az ételekről, italokról információt kérni, véleményt nyilvánítani. Legyen képes helyesen viselkedni étkezéskor. Tudja elmondani egy egyszerűbb étel receptjét. Használja a *would* segédigét, ismerje a megszámlálható és megszámlálhatatlan kategóriát.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (étkezések, ételek, evőeszközök, edények, főzéssel kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** gasztronómia, egészségtan, hon- és népismeret.	Ismer és tud megnevezni néhány egyszerű ételt és italt. Igazodjon el egy angol nyelvű étlapon. Tudjon valamit kérni és azt megköszönni.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- leírni egy étel hozzávalóit - étlapon bejelölni, ki mit rendelt	- hagyományos brit ételek - néhány nagyon egyszerű recept (pl. szendvics, saláta) - különböző vendéglátóipari üzemegységek Magyarországon és külföldön (pl. McDonald's, hagyományos éttermek, önkiszolgáló éttermek, büfék stb.)	- éttermi párbeszédek: rendelés, rendelésfelvétel - asztali párbeszédek - kedvenc étel ismertetése - teafőzés	- néhány egyszerűbb recept - étlap összeállítása

2. VENDÉGSÉGBEN: MEGHÍVÁS, BEMUTATKOZÁS, BEMUTATÁS, ISMERKEDÉS, KÍNÁLÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes udvariasan bemutatkozni, másokat bemutatni, ismerkedést kezdeményezni, ill. arra megfelelően reagálni. Tudja, hogyan illik viselkedni vendégként, ill. vendéglátóként; kínálni és kínálást elfogadni, ill. visszautasítani. Tudjon egyszerű meghívót írni. Használja udvarias kéréshez a *could* és a *may*, javaslattevéshez a *shall* segédigéket.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (udvariassági formulák; kommunikáció kezdeményezése, fenntartása, zárása; telefonálással kapcsolatos kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** hon- és népismeret, illemtan, egészségtan.	Tud bemutatkozni és valakit bemutatni. Ismeri a leggyakoribb udvariassági formulákat. Tud valamit kérni és azt megköszönni. Minta alapján tudjon rövid meghívót írni.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- emberek közti viszonyok felismerése - telefonon kapott információ lejegyzése	- érdekes szokások más országokban - hivatalos és baráti meghívók	- szituációs játékok: meghívás, vendégségben, bemutatás - telefonbeszélgetés	- meghívás

3. PROGRAMJAVASLAT, HOBBI, SZÓRAKOZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes szóban és írásban is beszámolni kedvenc időtöltéséről, néhány ismertebb társasjátékot megnevezni (pl. *Activity, Scrabble, 20 questions*), tudjon érdeklődni mások szabadidős	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (egyéni és szervezett szabadidős tevékenységeket kifejező igék, azokkal kapcsolatos főnevek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tudja megnevezni hobbiját, kedvenc időtöltését, és ismerjen néhány más szabadidős tevékenységre utaló főnevet. Tud rövid programot javasolni néhány egyszerű mondatban.

tevékenységéről. Tudjon vendégének programot összeállítani (jó és rossz időre is), s azt megindokolni.		**Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** médiaismeret, sport, képzőművészetek, kultúra, egészségtan, természetismeret.	

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- programjavaslat (megfelelőt kiválasztani)	- ki hogyan tölti a szabadidejét - viccek - újsághirdetések	- párbeszéd, szituációs gyakorlatok: programjavaslat - kedvenc időtöltésem, hobbim (indoklással) - képleírás	- program összeállítása külföldi vendég részére (jó időre, rossz időre) - *scrapbook*: az én hobbim

4. TÁRGYAK LEÍRÁSA (FORMA, ANYAG, HASZNÁLAT)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló jellemezni tudja a mindennapi tárgyakat: formájukat, anyagukat és elmondani, hogy mire használatosak. Tud kérdéseket feltenni adott tárgyakkal kapcsolatban. Használja az *It's made of…* és az *It's used for…* szerkezeteket.	Kb. 25 szó, ill. kifejezés (használati tárgyak, anyagnevek, a tárgyakat leíró melléknevek és a használatukkal kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** életvitel és gyakorlati ismeretek, vizuális kultúra, természetismeret.	A mindennapi használati tárgyakról tud egy-két mondatot mondani és írni. Ismer néhány ezzel kapcsolatos melléknevet és igét.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- tárgyak felismerése	- katalógusok, reklámok, áruismertetők, blokkok, jótállási jegyek	- árucikkek ismertetése, „reklámja" - barkochba	- árucikk ismertetése - *scrapbook:* kedvenc tárgyam

5. VÁSÁRLÁS (MINDENNAPOS, AJÁNDÉK), PÉNZ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló képes megnevezni a mindennap vásárolt árucikkeket és a fontosabb egyéb árucikkeket; az üzletfajtákat, áruházi osztályokat. Tudja használni a vásárláskor használatos leggyakoribb kifejezéseket, az árucikkekről információt kérni, azok árát megérteni.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (alapvető árucikkek, boltfajták, áruházi osztályok, szolgáltatások, vásárlással kapcsolatos igék, kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** hon- és népismeret, médiaismeret, természetismeret, illemtan, életvitel és gyakorlati ismeretek.	Ismer néhány üzletfajtát és alapvető bolti cikket. Tud valamit kérni és azt megköszönni. Legyen képes elolvasni és megérteni az árcédulán szereplő összeget.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- üzlet, áru megnevezése vásárláskor történő párbeszédek alapján	- katalógusok, reklámok, áruismertetők, blokkok, jótállási jegyek	- szituációs játékok (vásárlás) - napi bevásárlás	- rendelés katalógusból - postai feladóvevény kitöltése

5. KEDVENCEINK (EGYÜTTES, TÉVÉMŰSOR, JÁTÉK, SPORT STB.)
6.

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes kedvenc együtteséről, zenei stílusáról, könyveiről, tévé- vagy rádióműsoráról, filmjéről, játékáról stb. néhány mondatban beszámolni, azokról mástól érdeklődni, véleményt	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (zenei stílusok, tévéműsorok, filmek fajtái, gyakoriságot kifejező határozószók, játékokkal, sporttal, szórakozással kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más**	Tud néhány mondatot mondani kedvenc együtteséről, énekeséről és tévéműsoráról. Tudja kifejezni tetszését vagy nemtetszését. Legyen képes kitölteni egyszerű kérdőívet saját magáról.

nyilvánítani. Igazodjon el tévé-, rádió- vagy moziműsorban. Pontosan használja az időmeghatározással kapcsolatos kifejezéseket.		**műveltségi területekkel:** ének-zene, sport, irodalom, képzőművészet, médiaismeret.	

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- zenei stílusok felismerése - kezdési időpontok lejegyzése	- részlet (könnyített) egy ifjúsági műből - tévé-, rádió-, moziműsor - film, színdarab könnyített szinopszisa	- kedvenc együttes, műsor, könyv stb. bemutatása - interjúkészítés, -adás (milyen gyakran csinál bizonyos dolgokat)	- kérdőív kitöltése (milyen gyakran csinál bizonyos dolgokat) - *scrapbook*: kedvenc együttesem

7. HÍRES EMBEREK, MÚLTBELI ESEMÉNYEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes saját életrajzát röviden elmondani, ill. néhány általa jól ismert híres személyiség életét ismertetni. Tudjon múltbeli eseményeket néhány mondatban elmesélni, ill. múltra vonatkozó kérdéseket feltenni és azokra válaszolni. Ismerje a létige és a leggyakoribb igék múlt idejű alakját.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (életrajzzal kapcsolatos kifejezések, igék rendhagyó múlt idejű alakjai, foglalkozások, felfedezések, találmányok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** irodalom, történelem, képzőművészet, földrajz stb.	Tud saját életéről néhány mondatot mondani. Értse meg egy általa is ismert személy életéről szóló szöveg lényegét. Ismerje a leggyakoribb igék múlt idejű alakját.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- évszámok és életrajzi adatok párosítása - egy érdekes múltbeli történet	- egy ma élő és egy régebben élt ismert személy érdekes élete	- életrajz ismertetése (saját és másé)	- önéletrajz - kérdőív kitöltése (életrajzi adatok)

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Az európai minimumszint fele: A1

Ezen a szinten a diák

- megérti a legegyszerűbb ismert utasításokat, kéréseket, és röviden válaszolni tud,
- megérti a tanult témákhoz kapcsolódó ismerős szavakat, fordulatokat,
- képes egyszerű kérdéseket feltenni és azokra válaszolni,
- felismeri és megérti az ismerős szavakat, igen egyszerű mondatokat.
- a tanult szavakat le tudja írni, ismerős szövegbe be tudja írni.

TARTALMAK

(Az előző évfolyamokhoz képest újonnan belépő kommunikációs szándékok, fogalomkörök és új példák)

a.) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Köszönet	*Thanks a lot.* *It's very kind of you.*	*No problem* *Don't mention it..*
Bemutatkozás, bemutatás	*Can I / Let me introduce myself.* *Can I / Let me introduce you to...?*	*Pleased / Nice to meet you.*
Bocsánatkérés	*I beg your pardon.*	*It doesn't matter.* *No problem.*
Jókívánságok	*Many happy returns of the day!* *Congratulations!* *All the best!* *Cheers!*	*Thank you.* *The same to you.* *Cheers!*

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés	*How do you like it?*	*I think it is...* *I like it / I don't like it.*
Akarat, kívánság	*Would you like ...?*	*I'd like...* *I want...*
Valaki igazának elismerése / el nem ismerése	*You are right.* *You are wrong.*	

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása	*What is it?* *What is ... like?*	*It's a kind of...* *It's used for...* *It's...*
Tudás, nemtudás	*Where does he live?*	*I have no idea.*
Információkérés, -adás	*Did you see him?*	*Yes, I did. / No, I didn't.*

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés	*Could you give me a...?* *Could you pass the sugar, please?*	*Yes, sure.* *Here you are.*
Javaslat	*Why don't we...?*	*Good idea.*
Meghívás	*Would you like to come to...?* *Can we meet at 6?* *Are you free on Monday?* *Let's...*	*Yes, I'd love to.* *That's very kind of you, but...* *I'm sorry, I can't.* *I'm afraid I can't.* *Yes, that would be OK.* *What shall we do?*
Kínálás	*Would you like another drink?* *What would you like?* *Help yourself.* *Have a piece of cake.*	*That's very kind of you.* *Yes, please. / No, thanks.* *An orange, please.*

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Megértés biztosítása - visszakérdezés, ismétléskérés - nem értés	*Can you say that again slowly, please?*

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök	**Fogalomkörök nyelvi kifejezései**	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése - múltidejűség - jövőidejűség	*Past Simple* *Present Cont.*	*I got up at...* *What are you doing tomorrow?*
Birtoklás kifejezése	*Past forms of have*	*I had to go.*
Térbeli viszonyok - irányok, helymeghatározás	*Prepositions* *Prepositional phrases*	*opposite, above...* *In the middle...*
Időbeli viszonyok - gyakoriság	*How often?*	*Always, often, never...* *Once a week...*
Mennyiségi viszonyok	*Cardinal numbers over 100* *Countable nouns* *Uncountable nouns*	*Two thousand...* *How many?* *A lot of / few CDs...* *How much?* *A little cheese...*
Logikai viszonyok	*Linking words*	*so / because*
Szövegösszetartó eszközök	*Some, any + singular noun* *Indefinite pronouns*	*There is some rice.* *There isn't any water.* *somebody, everybody, nobody...*

NÉMET NYELV

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 108 – Heti óraszám: 3

Ebből kb.

- 50 óra új anyag feldolgozására,
- 25 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre,
- 7,5 óra ellenőrzésre és értékelésre,
- 10 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra).

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS 15,5 ÓRA

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Ételek, étkezések otthon és étteremben; viselkedés az asztalnál	12
2. Vendégségben: bemutatkozás, bemutatás, ismerkedés, kínálás	12
3. Meghívás, programjavaslat	10
4. Tárgyak leírása (forma, anyag, használat)	8
5. Hobbik, szórakozás, vásárlás (mindennapos, ajándék), pénz	12
6. Kedvenc együttes, tévéműsor, játék, sport	8
7. Híres emberek, múltbeli események	12

1. ÉTELEK, ÉTKEZÉSEK OTTHON ÉS ÉTTEREMBEN; VISELKEDÉS AZ ASZTALNÁL

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje az alapvető étkezéseket, ételféleségeket mind Magyarországra, mind Németországra jellemzően. Tudjon étlapról udvariasan rendelni, az ételekről, italokról információt kérni, véleményt nyilvánítani. Legyen képes helyesen viselkedni étkezéskor. Tudja elmondani, egy egyszerűbb étel receptjét. Ismerje a megszámlálható és megszámlálhatatlan kategóriát.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (étkezések, ételek, evőeszközök, edények, főzéssel kapcsolatos igék)	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** gasztronómia, egészségtan, hon- és népismeret.	Ismer és tud megnevezni néhány egyszerű ételt és italt. Igazodjon el egy angol nyelvű étlapon. Tudjon valamit kérni és azt megköszönni.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- leírni egy étel hozzávalóit - étlapon bejelölni, ki mit rendelt	- hagyományos német ételek - néhány nagyon egyszerű recept (pl. szendvics, saláta) - különböző vendéglátóipari üzemegységek Magyarországon és külföldön (pl. Imbiss, McDonald's, hagyományos éttermek, önkiszolgáló éttermek, büfék stb.)	- éttermi párbeszédek: rendelés, rendelésfelvétel - asztali párbeszédek - kedvenc étel ismertetése - teafőzés	- néhány egyszerűbb recept - étlap összeállítása

2. VENDÉGSÉGBEN: MEGHÍVÁS, BEMUTATKOZÁS, BEMUTATÁS, ISMERKEDÉS, KÍNÁLÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes udvariasan bemutatkozni, másokat bemutatni, ismerkedést kezdeményezni, ill. arra megfelelően reagálni. Tudja, hogyan illik viselkedni vendégként, ill. vendéglátóként; kínálni és kínálást elfogadni, ill. visszautasítani. Tudjon egyszerű meghívót írni. Használja udvarias kéréshez a *möchte* és a *können*, javaslattevéshez a *wollen* segédigéket.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (udvariassági formulák; kommunikáció kezdeményezése, fenntartása, zárása; telefonálással kapcsolatos kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** hon- és népismeret, illemtan, egészségtan.	Tud bemutatkozni és valakit bemutatni. Ismerje a leggyakoribb udvariassági formulákat. Tud valamit kérni és azt megköszönni. Minta alapján tudjon rövid meghívót írni.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- emberek közti viszonyok felismerése - telefonon kapott információ lejegyzése	- érdekes szokások más országokban - hivatalos és baráti meghívók	- szituációs játékok: meghívás, vendégségben, bemutatás - telefonbeszélgetés	- meghívás

3. PROGRAMJAVASLAT, HOBBI, SZÓRAKOZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes szóban és írásban is beszámolni kedvenc időtöltéséről, néhány ismertebb társasjátékot megnevezni (pl. *Activity, Scrabble*), tudjon érdeklődni mások szabadidős tevékenységéről. Tudjon vendégének programot összeállítani (jó és rossz időre is), s azt megindokolni.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (egyéni és szervezett szabadidős tevékenységeket kifejező igék, azokkal kapcsolatos főnevek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** médiaismeret, sport, képzőművészetek, kultúra, egészségtan, természetismeret.	Tudja megnevezni hobbiját, kedvenc időtöltését, és ismerjen néhány más szabadidős tevékenységre utaló főnevet. Tudjon rövid programot javasolni néhány egyszerű mondatban.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- programjavaslat (megfelelőt kiválasztani)	- ki hogyan tölti a szabadidejét - viccek - újsághirdetések	- párbeszéd, szituációs gyakorlatok: programjavaslat - kedvenc időtöltésem, hobbim (indoklással) - képleírás	- program összeállítása külföldi vendég részére (jó időre, rossz időre) - *Tagebuch*: az én hobbim

4. TÁRGYAK LEÍRÁSA (FORMA, ANYAG, HASZNÁLAT)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudja jellemezni a mindennapi tárgyakat: formájukat, anyagukat és elmondani, hogy mire használatosak. Tudjon kérdéseket feltenni adott tárgyakkal kapcsolatban. Használja a *stammt von…, kommt aus…* szerkezeteket.	Kb. 25 szó, ill. kifejezés (használati tárgyak, anyagnevek, a tárgyakat leíró melléknevek és a használatukkal kapcsolatos igék) igék.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** életvitel és gyakorlati ismeretek, vizuális kultúra, természetismeret.	A mindennapi használati tárgyakról tudjon egy-két mondatot mondani és írni. Ismer néhány ezzel kapcsolatos melléknevet és igét.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- tárgyak felismerése	- katalógusok, reklámok, áruismertetők, blokkok, jótállási jegyek	- árucikkek ismertetése, „reklámja” - barkohba	- árucikk ismertetése - *Tagebuch:* kedvenc tárgyam

5. VÁSÁRLÁS (MINDENNAPOS, AJÁNDÉK), PÉNZ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló képes megnevezni a mindennap vásárolt árucikkeket és a fontosabb egyéb árucikkeket; az üzletfajtákat, áruházi osztályokat. Tudja használni a vásárláskor használatos leggyakoribb kifejezéseket, az árucikkekről információt kérni, azok árát megérteni.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (alapvető árucikkek, boltfajták, áruházi osztályok, szolgáltatások, vásárlással kapcsolatos igék, kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** hon- és népismeret, médiaismeret, természetismeret, illemtan, életvitel és gyakorlati ismeretek.	Ismer néhány üzletfajtát és alapvető bolti cikket. Tudjon valamit kérni és azt megköszönni. Legyen képes elolvasni és megérteni az árcédulán szereplő összeget.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- üzlet, áru megnevezése vásárláskor történő párbeszédek alapján	- katalógusok, reklámok, áruismertetők, blokkok, jótállási jegyek	- szituációs játékok (vásárlás) - napi bevásárlás	- rendelés katalógusból - postai feladóvevény kitöltése

6. KEDVENCEINK (EGYÜTTES, TÉVÉMŰSOR, JÁTÉK, SPORT STB.)

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes kedvenc együtteséről, zenei stílusáról, könyveiről, tévé-	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (zenei stílusok, tévéműsorok, filmek	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel,*	Tud néhány mondatot mondani kedvenc együtteséről, énekeséről és tévéműsorá-

vagy rádióműsoráról, filmjéről, játékáról stb. néhány mondatban beszámolni, azokról mástól érdeklődni,	fajtái, gyakoriságot kifejező határozószók, játékokkal, sporttal, szórakozással kapcsolatos igék).	*Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.*	ról. Tudja kifejezni tetszését vagy nemtetszését. Tudjon kitölteni egy egyszerű kérdőívet saját magáról.
véleményt nyilvánítani. Igazodjon el TV-, rádió- vagy moziműsorban. Használja pontosan az időmeghatározással kapcsolatos kifejezéseket.		Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** ének-zene, sport, irodalom, képzőművészet, médiaismeret.	

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- zenei stílusok felismerése - kezdési időpontok lejegyzése	- részlet (könnyített) egy ifjúsági műből - TV-, rádió-, moziműsor - film, színdarab könnyített szinopszisa	- kedvenc együttes, műsor, könyv stb. bemutatása - interjúkészítés, -adás (milyen gyakran csinál bizonyos dolgokat)	- kérdőív kitöltése (milyen gyakran csinál bizonyos dolgokat) - *Tagebuch*: kedvenc együttesem

7. HÍRES EMBEREK, MÚLTBELI ESEMÉNYEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes saját életrajzát röviden elmondani, ill. néhány általa jól ismert híres személyiség életét ismertetni. Tudjon múltbeli eseményeket néhány mondatban elmesélni, ill. múltra vonatkozó kérdéseket feltenni és azokra válaszolni. Ismerje a létige és a leggyakoribb igék múlt idejű alakját.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (életrajzzal kapcsolatos kifejezések, igék rendhagyó múlt idejű alakjai, foglalkozások, felfedezések, találmányok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** irodalom, történelem, képzőművészet, földrajz stb.	Tud saját életéről néhány mondatot mondani. Értse meg egy általa is ismert személy életéről szóló szöveg lényegét. Ismerje a leggyakoribb igék múlt idejű alakját.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- évszámok és életrajzi adatok párosítása - egy érdekes múltbeli történet	- egy ma élő és egy régebben élt ismert személy érdekes élete	- életrajz ismertetése (saját és másé)	- önéletrajz - kérdőív kitöltése (életrajzi adatok)

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Az európai minimumszint fele: A1

Ezen a szinten a diák

- megérti a legegyszerűbb ismert utasításokat, kéréseket, és röviden válaszolni tud;
- megérti a tanult témákhoz kapcsolódó ismerős szavakat, fordulatokat;
- képes egyszerű kérdéseket feltenni és azokra válaszolni;
- felismeri és megérti az ismerős szavakat, igen egyszerű mondatokat;
- a tanult szavakat le tudja írni, ismerős szövegbe be tudja írni.

Hallott szöveg értése

A tanuló

– jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, utasításokat, kérdéseket, közléseket megért;
– jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr;
– jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szöveg lényegét megérti.

Beszédkészség

A tanuló

– jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre válaszol;
– tanult minta alapján egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz;
– tanult minta alapján kérdéseket tesz fel;
– tanult minta alapján egyszerű párbeszédben részt vesz.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

– jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokat elolvas;
– jórészt ismert nyelvi eszközökkel egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegben fontos információt megtalál;
– jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megért.

Íráskészség

A tanuló

– ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokat helyesen leír;
– egyszerű közléseket és kérdéseket tanult minta alapján írásban megfogalmaz;
– egyszerű szöveget (baráti üzenet, üdvözlet) tanult minta alapján létrehoz.

TARTALMAK

a) Kommunikációs szándékok

Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Köszönés, elköszönés	*Guten Morgen/Tag! Auf Wiedersehen!*
Köszönet és arra reagálás	*Danke! Bitte!*
Bemutatkozás	*Ich heisse… Ich bin…*
Megszólítás	*Entschuldigung, …*
Érdeklődés hogylét iránt, arra reagálás	*Wie geht's dir? Danke, prima.*
Bocsánatkérés és arra reagálás	*Entschuldigung! Kein Problem!*
Gratuláció, jókívánságok, arra reagálás	*Herzlichen Glückwunsch zum…, Danke.* *Fröhliche Weihnachten !*

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés, arra reagálás	*Magst du Mathe? Ja.*
Valaki igazának az elismerése, el nem ismerése	*Da hast du (nicht) recht!*
Egyetértés, egyet nem értés	*Ja, das stimmt! Nein, du hast nicht recht!*
Tetszés, nemtetszés	*Das finde ich gut/blöd!*
Akarat, kívánság, képesség	*ich will…, ich möchte…, ich kann…*
Kedvtelés	*ich mag…., ich spiele gern Fußball*

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása	*Das ist… Meine Mutter ist…*
Információkérés, -adás	*Wie ist…? Prima. /Wie alt bist du?*
Ígenlő vagy nemleges válasz	*ja, nein, nicht, kein, doch*
Tudás, nemtudás	*Ich weiss (nicht).*

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés	*Gib mir bitte…!*
Javaslat, arra reagálás	*Möchtest du…? Spielen wir…! Ja, gerne!*
Meghívás és arra reagálás	*Kommst du mit? Ja. Nein, es tut mir leid.*
Kínálás és arra reagálás	*Noch ein Stück Kuchen?* *Ja, bitte. Nein, danke.*

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Visszakérdezés	*Wie bitte?*
Nemértés	*Ich verstehe nicht.*
Betűzés kérése, betűzés	*Buchstabiere bitte.*

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök (5-6. évfolyam)		**A fogalomkörök nyelvi kifejezései**	
Cselekvés, történés létezés kifejezése	**Jelenidejűség**	*Präsens*	*Ich bin heute zu Hause.* *Die Sonne scheint.*
		Präsens mit Vokalwechsel, *Er liest das Buch vor.* *trennbare Verben , sich-Verben* *Ich freue mich.*	
	Múltidejűség	*Präteritum (haben, sein)*	*Er hatte ein Fahrrad.* *Ich war schon in England.*
		Perfekt	*Ich habe ein Eis gegessen.*
	Jövőidejűség	*Futur (mit Präsens)*	*Ich bleibe morgen zu Hause.*
Birtoklás kifejezése		*Sich-Verben*	*Ich freue mich.*
		Haben *Possessivpronomen*	*Ich habe einen Bruder.* *Das ist meine Familie.*
Térbeli viszonyok	**Irányok, helymeghatározás**	*Hier, dort, links, rechts,* *oben, unten, hinten… in,* *auf, vor, hinter, neben (A/D)*	*Ich lege das Heft* *auf den Tisch.* *Das Bild hängt an der Wand.*
Időbeli viszonyok	**Gyakoriság**	*Wie oft, selten, manchmal,* *oft, immer, nie*	*Ich spiele oft mit Peter.*
	Időpont **Dátum**	*In, um, am, wann?*	*Im Winter, um 8 Uhr,* *am Freitag , der 14. April, am 14-ten April*
Mennyiségi viszonyok	**Határozott mennyiség, határozatlan mennyiség**	*Alles, viel, wenig, nichts*	*Eins, zwei, eine Portion Pommes* *Ich lerne viel, und ich habe* *wenig Zeit.*
Minőségi viszonyok	**Melléknevek összehasonlítás**	*Wie?*	*Ich bin zufrieden. Das finde ich prima.* *…besser, als…* *…so schön, wie….*
	Származás	*Woher…?*	*stammt aus.., kommt von...* *besteht aus…*

Modalitás		*möchte* *können, wollen* *mögen*	*Ich möchte ein Eis.* *Er kann nicht schwimmen.* *Ich will nach Hause.* *Er mag Tischtennis.*
Esetviszo-nyok	**Felszólítás**	*névszók a mon-datban* *Nominativ, Akkusativ*	*Komm morgen wieder!* *Spielt Tennis!* *Mein Freund zeichnet Bilder.*
Szövegösz-szetartó eszközök	**Kötőszók, névmások**	*und/oder/aber/de nn* *das/ich, mich, mein/dieser/man*	

ANGOL NYELV

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 108 – Heti óraszám: 3

Ebből kb.

- 60 óra új anyag feldolgozására
- 30 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre
- 10 óra ellenőrzésre és értékelésre
- 7 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra)

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Időjárás, képleírás	10-15
2. Utazás, nyaralás: előkészületek, közlekedési eszközök	12-15
3. Útbaigazítás, tömegközlekedés	10-15
4. Barátság; levelezés, e-mail, internet	8-10
5. Egészség, betegség	12-15
6. Sportolás télen és nyáron; a teremben és a szabadban	10-15
7. Telefonálás, posta	8-10
8. Magyarország	10-12

1. IDŐJÁRÁS, KÉPLEÍRÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon az évszakhoz tartozó legfontosabb természeti, időjárási jelenségekről, illetve az egyes időjárással kapcsolatos öltözködésről beszélni (a már tanult ruhadarabok megnevezésével), valamint az egyes évszakokhoz tartozó legfontosabb tevékenységekről. Tudjon képekről beszélni, azokon egyes részletek helyét megérteni és meghatározni. Tudjon különbséget tenni a folyamatos és egyszerű jelen idő között.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (időjárási jelenségek megnevezése, évszakokhoz kötött tipikus tevékenységek, gyümölcsök, zöldségek, téli sportok). Helymeghatározással kapcsolatos kifejezések, elöljárószavak.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** természetismeret, hon- és népismeret, sport, egészségtan.	Tud néhány mondatot mondani az aktuális időjárásról, ill. röviden jellemezni az egyes évszakokat. Tud rövid képleírást adni szóban és/vagy írásban. Ismerje fel az egyszerű és a folyamatos jelen időt.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- időjárás-jelentés - tevékenységek felismerése	- hogyan élnek az emberek távoli tájakon (pl. Kanada, Ausztrália, Új-Zéland)	- képleírások - beszédszituációk: kedvenc évszakom (indoklással)	- időjárás-jelentés - *scrapbook:* kedvenc évszakom

2. UTAZÁS, NYARALÁS: ELŐKÉSZÜLETEK, KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZÖK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes információt szerezni utazásról, utazási lehetőségekről, tudjon jegyet váltani. Tudjon az előkészületekről és az utazásról beszámolni. Ismerje a közlekedési eszközöket, azok főbb előnyeit, hátrányait. Használja a múlt idejű igealakokat és a *going to* jövő időt.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (közlekedési eszközök, utazással kapcsolatos kifejezések, további rendhagyó múlt idejű igealakok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** földrajz, természetismeret, technika.	Legyen képes az utazással kapcsolatos legfontosabb információkat szövegből / prospektusból kiszűrni. Tud megnevezni közlekedési eszközöket. Ismerje a leggyakoribb igék múlt idejű alakját.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- pályaudvaron, repülőtéren (utazással kapcsolatos információk lejegyzése)	- menetrend - menetjegyek - híres utazók, nagy utazások	- szituációs játékok - (utas–ügyintéző; utas–utas) - beszámoló egy utazásról - képleírás	- utazási terv összeállítása (néhány látnivalóval) - beszámoló levélben vagy e-mailben egy utazásról

3. ÚTBAIGAZÍTÁS, TÖMEGKÖZLEKEDÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes útbaigazítást kérni és adni, a térképen eligazodni. Ismerje a tömegközlekedési eszközöket és használatuk módját (jegyváltás, mozgólépcső	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (tömegközlekedési eszközök, útbaigazításhoz szükséges kifejezések, városban található dolgok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Értsen meg és tudjon adni egyszerű útbaigazítást. Ismerje és tudja megnevezni a leggyakoribb tömegközlekedési eszközöket.

stb.), alapvető előnyeiket és hátrányaikat.		**Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** földrajz, természetismeret, technika, illemtan.	

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- térképen eligazodás - adott úti cél megtalálása	- menetjegyek - metrótérkép - jegykezelő automata használati utasítása	- szituációs gyakorlatok: útbaigazítás - egy tömegközlekedési eszköz bemutatása - jegyvásárlás	- üzenet írása - *scrapbook:* hogyan jövök iskolába

4. BARÁTSÁG; LEVELEZÉS, E-MAIL, INTERNET

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes másokat bemutatni, kifejezni az alapvető emberi tulajdonságokat. A tulajdonságok alapján tudja véleményét kifejezni (tetszés / nemtetszés / helyeslés / rosszallás). Ismerje az angol levélírás sajátosságait, ezeket tudja alkalmazni. Tudjon e-mailt írni. Tudja elmondani pár mondatban, mire való az internet. Helyesen használja a hasonlítás különböző formáit.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (levélíráshoz szükséges kifejezések, melléknevek, informatikai kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** informatika, illemtan, irodalom.	Tud másokat bemutatni, kifejezni az alapvető emberi tulajdonságokat. Tudja véleményét kifejezni (tetszés / nemtetszés). Tudjon rövid e-mailt / levelet írni. Ismerje a melléknevek fokozott alakjait.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- személyek jellemzés alapján történő kiválasztása	- levél - e-mail - internetes honlap - újságcikkek	- barátja jellemzése - képleírás	- baráti levél - e-mail - internetes kérdőív kitöltése

5. EGÉSZSÉG, BETEGSÉG

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon válaszolni az egészségére vonatkozó alapvető kérdésekre, legyen képes elmondani a leggyakoribb panaszokat (fejfájás, láz, köhögés, hasmenés stb.) és ezek iránt érdeklődni. Ismerje a leggyakoribb betegségeket. Tudja elmondani, hogyan zajlott le egy betegsége, mi történt az orvosnál. Tudjon egyszerű tanácsokat adni. Tudjon néhány mondatot mondani az egészséges életmódról, pl.: mit együnk/ne együnk, sport, fitness, dohányzás mellőzése stb.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (betegségek, tünetek, gyógyszerek, orvos utasításai).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** egészségtan, biológia, természetismeret, történelem, kémia, fizika, orvostudomány.	Tud a hogylétére vonatkozó kérdésre választ adni, legyen képes megmondani, ha fáj valamije, tudja megnevezni a testrészeket. Ismer néhány gyakori betegséget és azok tüneteit.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- betegség felismerése tünetek alapján	- gyógyszerek használati utasításai - elsősegélynyújtás - betegségek régen és most (pl. a londoni pestisjárvány)	- szituációs játékok: orvosnál, patikában - egy betegség lezajlása - egészséges életmód (táplálkozás, fitness) - képleírás	- tanácsadás - mielőbbi gyógyulást kívánó üdvözlőlap írása

6. SPORTOLÁS TÉLEN ÉS NYÁRON; TEREMBEN ÉS A SZABADBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje a különféle sportágakat, tudja őket csoportosítani (téli sportok, teremsportok, küzdősportok, labdajátékok stb.). Tudjon beszámolni saját sportolási szokásairól, és tudjon erről érdeklődni. Tudja elmondani, milyen sportolási lehetőségek vannak az iskolában.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (sportágak, sportfelszerelések, helyszínek, sportolással kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** testnevelés és sport, egészségtan, hon- és népismeret.	Ismeri a különféle sportágakat. Néhány egyszerű mondatban tudjon beszámolni saját sportolási szokásairól és kedvenc sportjáról.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- sportversenyek eredményeinek lejegyzése	- híres sportolók - extrém sportok - hagyományos sportok Angliában	- beszámoló a kedvenc sportágról, kedvenc sportoló / csapat bemutatása - sportolási lehetőségek az iskolában - képleírás	- *scrapbook:* kedvenc sportom vagy sportolóm / focicsapatom

7. TELEFONÁLÁS, POSTA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes egyszerűbb telefonbeszélgetésre; telefonhívást fogadni és kezdeményezni, majd lezárni, üzeneteket lejegyezni, ill. átadni. Tudja elmagyarázni, hogyan	Kb. 20-30 szó, ill. kifejezés (telefonálással, levél- és csomagküldéssel kapcsolatos kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerep-játék, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tudja megmondani a telefonszámát és értse meg másét. Legyen képes egyszerűbb telefonbeszélgetésre, rövid üzeneteket lejegyezni.

használjuk a mobiltelefont (ennek előnyeit és hátrányait).		**Kapcsolatok más műveltségi területek-kel:** informatika, illemtan, technika és életviteli ismeretek.	

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- telefonbeszélgetés ből bizonyos információkat kiszűrni - telefonszámokat, egyéb üzeneteket lejegyezni	- nyilvános készülék használati utasítása - hogyan telefonáljunk külföldről	- telefonbeszélgetés - elmagyarázni, hogy működik a telefon / mobiltelefon - képleírás	- postai feladóvevény kitöltése - *scrapbook*: az én mobiltelefonom

8. MAGYARORSZÁG

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes 6-8 összefüggő mondatot mondani Magyarországról, 6-8 mondatot annak történelméről. Tudja ismertetni a legnépszerűbb idegenforgalmi célpontok (Balaton, Budapest) és néhány nagyobb város látnivalóit (képek alapján), és természetesen saját lakóhelyének nevezetességeit. Tudjon érdeklődni egy idegen vidék látnivalóiról.	Kb. 40-50 szó, ill. kifejezés (nevezetességek, földrajzi nevek, történelemmel kapcsolatos kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, kultúra, idegenforgalom.	Tud néhány összefüggő mondatot mondani Magyarországról és saját lakóhelyének nevezetességeiről. Tud érdeklődni egy másik hely látnivalóiról.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- adatok lejegyzése egy ország / tájegység / város ismertetőjéből	- egyszerűsített prospektusok, idegenforgalmi kiadványok	- Magyarország nevezetességeinek bemutatása (különös tekintettel a saját lakóhely és környékére) - szituációs játék: érdeklődés egy utazási irodában - képleírás	- prospektus összeállítása - *scrapbook*: az én lakóhelyem

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, utasításokat, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből a fontos információt kiszűri;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből kikövetkezteti ismeretlen nyelvi elemek jelentését

Beszédkészség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz;
- kérdéseket tesz fel;
- tanult minta alapján eseményeket mesél el;
- részt vesz egyszerű párbeszédben;
- beszélgetést kezdeményez, befejez.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget elolvas;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megérti;
- egyszerű, képekkel illusztrált szöveget megért;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti.

Íráskészség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmaz;
- egyszerű szöveget (baráti üzenet, üdvözlet) létrehoz;
- tanult minta alapján tényszerű információt közvetítő szöveget ír.

TARTALMAK

(Az előző évfolyamokhoz képest újonnan belépő kommunikációs szándékok, fogalomkörök és új példák)

a.) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Megszólítás	*Excuse me.*	*Yes, can I help you?*
Elköszönés	*Take care.*	*Thanks. Bye!*
	Have a good trip.	*Thanks. OK, bye.*
Bemutatkozás, bemutatás	*May I introduce myself. May I introduce you to...?*	*Hello. Hi! Pleased to meet you. Nice to meet you.*
Köszönet	*I'd like to thank you for your help.*	*My pleasure.*
Bocsánatkérés	*Please, forgive me.*	*No problem.*

Megszólítás és elbúcsúzás személyes levélben	*Dear John, Best wishes, Love (from), I am looking forward to hearing from you soon.*	

Érzelmek és lelkiállapotok kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Csodálkozás	*This is a book for you.*	*What a surprise!*

Személyes beállítódás és vélemény

Véleménykérés	*What's your opinion about it?* *You are right.*	*I think it is difficult. I don't like it. I think it's fair enough.*
Valaki igazának elismerése és el nem ismerése	*You are wrong.*	
Egyetértés, egyet nem értés	*Do you agree?* *How do you feel about it?*	*OK. / All right.* *I'm afraid I don't agree.* *I think he's wrong/right.*
Kötelezettség, szükségesség, lehetőség	*Must we fill in this form now?* *When do we have to leave?*	*We must fill it in now* *Right now.*
Ígéret	*Will you come and meet me at the station?*	*Don't worry, I will.* *I promise to be there at five.*
Szándék, kívánság	*What would you like to do?* *Would you like to have a rest?*	*I'd like to see that film.*

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Események leírása	*What happened?*	*First she opened the window, then she phoned the ambulance...*
Információkérés, -adás	*How do you make an omelette?* *Please, can you tell me the way to the station?*	*You take two eggs and some milk and flour.* *Take the second turning on the right*
Bizonyosság	*Do you think they will come?*	*I think they will come.*

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés	*Could you give me your tele-* *phone number?* *Would you pass me the sugar* *please?*	*Yes, sure.* *Of course.* *Yes, of course.*
Kínálás és arra reagá-lás	*How about...?*	*That's very kind of you.*

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok / Kommunikációs stratégiák

Megértés biztosítása. Visszakérdezés, ismétlés	*Did you say the castle?* *Sorry, where does she live?*
Nem értés, magyarázatkérés, magya-rázatértés ellenőrzése	*Could you understand?*

b.) Fogalomkörök

Fogalomkörök	Fogalomkörök nyelvi kifejezései
Cselekvés, történés, létezés kifejezése **Jövőidejűség**	***Going to*** *- What are you going to do on Saturday?*
Birtoklás kifejezése	***Have with will*** *- I will have a Porshe.*
Térbeli viszonyok	***Picture location*** *- in the corner of the room,* *at the top of/at the bottom of,* *on the left hand side…*
Időbeli viszonyok **Időtartam** **Mennyiségi viszonyok**	***How long? + Past Simple*** *- How long were you in hospital?* *For two weeks.* ***Uncountable nouns*** *- A cup of tea, a piece of cake*
Modalitás	*Must / needn't - I must read it.*
Minőségi viszonyok	***What does it look/taste/sound/feel like?*** *It's too big, it's not small enough.* ***Should/shouldn't*** *- You should ask her.*
Függő beszéd	***Reported speech with present reporting verb*** *–* *He says he's tired. I don't know where he lives.* *Tell him to stop it.*

NÉMET NYELV

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 108- heti óraszám 3

Ebből kb.

- 60 óra új anyag feldolgozására,
- 30 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre,
- 10 óra ellenőrzésre és értékelésre,
- 7 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra).

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Időjárás, képleírás	10-15
2. Utazás, nyaralás: előkészületek, közlekedési eszközök	12-15
3. Útbaigazítás, tömegközlekedés	10-15
4. Barátság; levelezés, e-mail, internet	8-10
5. Egészség, betegség	12-15
6. Sportolás télen és nyáron; a teremben és a szabadban	10-15
7. Telefonálás, posta	8-10
8. Magyarország	10-12

1. IDŐJÁRÁS, KÉPLEÍRÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon az évszakhoz tartozó legfontosabb természeti, időjárási jelenségekről, illetve az egyes időjárással kapcsolatos öltözködésről beszélni (a már tanult ruhadarabok megnevezésével), valamint az egyes évszakokhoz tartozó	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (időjárási jelenségek megnevezése, évszakokhoz kötött tipikus tevékenységek, gyümölcsök, zöldségek, téli sportok). Helymeghatározással	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tud néhány mondatot mondani az aktuális időjárásról, ill. röviden jellemezni az egyes évszakokat. Tud rövid képleírást adni szóban és/ vagy írásban. Ismerje fel az egyszerű és a folyamatos jelen időt.

legfontosabb tevékenységekről. Tudjon képekről beszélni, azokon egyes részletek helyét megérteni és meghatározni. Tudja használni az igék múlt idejű alakjait.	kapcsolatos kifejezések, elöljárószavak.	**Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** természetismeret, hon- és népismeret, sport, egészségtan.	

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- időjárás-jelentés - tevékenységek felismerése	- hogyan élnek az emberek távoli tájakon (pl. Kanada, Ausztrália, Új-Zéland)	- képleírások - beszédszituációk: kedvenc évszakom (indoklással)	- időjárás-jelentés - *Tagebuch:* kedvenc évszakom

2. UTAZÁS, NYARALÁS: ELŐKÉSZÜLETEK, KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZÖK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes információt szerezni utazásról, utazási lehetőségekről, tudjon jegyet váltani. Tudjon az előkészületekről és az utazásról beszámolni. Ismerje a közlekedési eszközöket, azok főbb előnyeit, hátrányait. Használja a múlt idejű igealakokat és a jövő időt a *werden* segédigével.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (közlekedési eszközök, utazással kapcsolatos kifejezések, további rendhagyó múlt idejű igealakok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** földrajz, természetismeret, technika.	Legyen képes az utazással kapcsolatos legfontosabb információkat szövegből / prospektusból kiszűrni. Tud megnevezni közlekedési eszközöket. Ismerje a leggyakoribb igék múlt idejű alakját.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- pályaudvaron, repülőtéren (utazással kapcsolatos információk lejegyzése)	- menetrend - menetjegyek - híres utazók, nagy utazások	- szituációs játékok - (utas – ügyintéző; utas – utas) - beszámoló egy utazásról - képleírás	- utazási terv összeállítása (néhány látnivalóval) - beszámoló levélben vagy e-mailben egy utazásról

3. ÚTBAIGAZÍTÁS, TÖMEGKÖZLEKEDÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes útbaigazítást kérni és adni, a térképen eligazodni. Ismerje a tömegközlekedési eszközöket és használatuk módját (jegyváltás, mozgólépcső stb.), alapvető előnyeiket és hátrányaikat.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (tömegközlekedési eszközök, útbaigazításhoz szükséges kifejezések, városban található dolgok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Értsen meg és tudjon adni egyszerű útbaigazítást. Ismerje és tudja megnevezni a leggyakoribb tömegközlekedési eszközöket.
		Kapcsolatok más műveltségi területekkel: földrajz, természetismeret, technika, illemtan.	

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- térképen eligazodás - adott úti cél megtalálása	- menetjegyek - metrótérkép - jegykezelő automata használati utasítása	- szituációs gyakorlatok: útbaigazítás - egy tömegközlekedési eszköz bemutatása - jegyvásárlás	- üzenet írása - *Tagebuch:* hogyan jövök iskolába

4. BARÁTSÁG; LEVELEZÉS, E-MAIL, INTERNET

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes másokat bemutatni, kifejezni az alapvető emberi tulajdonságokat. A tulajdonságok alapján tudja véleményét kifejezni (tetszés/ nemtetszés/ helyeslés/ rosszallás). Ismerje a német levélírás sajátosságait, ezeket tudja alkalmazni. Tudjon e-mailt írni. Legyen képes elmondani pár mondatban, mire való az internet. Használja helyesen a hasonlítás különböző formáit.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (levélíráshoz szükséges kifejezések, melléknevek, informatikai kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** informatika, illemtan, irodalom.	Tud másokat bemutatni, kifejezni az alapvető emberi tulajdonságokat. Tudja véleményét kifejezni (tetszés/ nemtetszés). Tud rövid e-mailt/ levelet írni. Ismerje a melléknevek fokozott alakjait.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- személyek jellemzés alapján történő kiválasztása	- levél - e-mail - internetes honlap - újságcikkek	- barátja jellemzése - képleírás	- baráti levél - e-mail - internetes kérdőív kitöltése

5. EGÉSZSÉG, BETEGSÉG

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon válaszolni az egészségére vonatkozó alapvető kérdésekre, legyen képes elmondani a leggyakoribb panaszokat (fejfájás, láz, köhögés, hasmenés stb.) és ezek iránt érdeklődni. Ismerje a	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (betegségek, tünetek, gyógyszerek, orvos utasításai).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulá-	Tud a hogylétére vonatkozó kérdésre választ adni, legyen képes megmondani, ha fáj valamije, tudja megnevezni a testrészeket. Ismer néhány gyakori betegséget és azok tüneteit.

leggyakoribb betegségeket. Legyen képes elmondani, hogyan zajlott le egy betegsége, mi történt az orvosnál. Tudjon egyszerű tanácsokat adni. Tudjon néhány mondatot mondani az egészséges életmódról, pl. mit együnk/ ne együnk, sport, fitness, dohányzás mellőzése stb.		sa, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** egészségtan, biológia, természetismeret, történelem, kémia, fizika, orvostudomány	

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- betegség felismerése tünetek alapján	- gyógyszerek használati utasításai - elsősegélynyújtás - betegségek régen és most (régimódi, hagyományos, népi gyógymódok)	- szituációs játékok: orvosnál, patikában - egy betegség lezajlása - egészséges életmód (táplálkozás, fitness) - képleírás	- tanácsadás - mielőbbi gyógyulást kívánó üdvözlőlap írása

6. SPORTOLÁS TÉLEN ÉS NYÁRON; TEREMBEN ÉS A SZABADBAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje a különféle sportágakat, tudja őket csoportosítani (téli sportok, teremsportok, küzdősportok, labdajátékok stb.). Legyen képes beszámolni saját sportolási szokásairól és tud erről érdeklődni. Tudja elmondani, milyen sportolási lehetőségek vannak az iskolában.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (sportágak, sportfelszerelések, helyszínek, sportolással kapcsolatos igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.*, Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Ismeri a különféle sportágakat. Néhány egyszerű mondatban tudjon beszámolni saját sportolási szokásairól és kedvenc sportjáról.

		Kapcsolatok más műveltségi területekkel: testnevelés és sport, egészségtan, hon- és népismeret.	

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- sportversenyek eredményeinek lejegyzése	- híres sportolók - extrém sportok - hagyományos sportok Németországban	- beszámoló a kedvenc sportágról, kedvenc sportoló/ csapat bemutatása - sportolási lehetőségek az iskolában - képleírás	- *Tagebuch:* kedvenc sportom vagy sportolóm / focicsapatom

7. TELEFONÁLÁS, POSTA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes egyszerűbb telefonbeszélgetésre; telefonhívást fogadni és kezdeményezni, majd lezárni, üzeneteket lejegyezni, ill. átadni. Tudja elmagyarázni, hogyan használjuk a mobiltelefont (ennek előnyeit és hátrányait).	Kb. 20-30 szó, ill. kifejezés (telefonálással, levél- és csomagküldéssel kapcsolatos kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.,* projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** informatika, illemtan, technika és életviteli ismeretek.	Tudja megmondani a telefonszámát és értse meg másét. Legyen képes egyszerűbb telefonbeszélgetésre, rövid üzeneteket lejegyezni.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- telefonbeszélgetés ből bizonyos információkat kiszűrni - telefonszámokat, egyéb üzeneteket lejegyezni	- nyilvános készülék használati utasítása - hogyan telefonál-junk külföldről	- telefonbeszélgetés - elmagyarázni, hogy működik a telefon/ mobiltelefon - képleírás	- postai feladóvevény kitöltése - *Tagebuch*: az én mobiltelefonom

8. MAGYARORSZÁG

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes 6-8 összefüggő mondatot mondani Magyarországról, 6-8 mondatot annak történelméről. Tudja ismertetni a legnépszerűbb idegenforgalmi célpontok (Balaton, Budapest) és néhány nagyobb város látnivalóit (képek alapján), és természetesen saját lakóhelyének nevezetességeit. Tudjon érdeklődni egy idegen vidék látnivalóiról.	Kb. 40-50 szó, ill. kifejezés (nevezetességek, földrajzi nevek, történelemmel kapcsolatos kifejezések).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, kultúra, idegenforgalom.	Tud néhány összefüggő mondatot mondani Magyarországról és saját lakóhelyének nevezetességeiről. Tud érdeklődni egy másik hely látnivalóiról.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- adatok lejegyzése egy ország / tájegység / város ismertetőjéből	- egyszerűsített prospektusok, idegenforgalmi kiadványok	- Magyarország nevezetességeinek bemutatása (különös tekintettel a saját lakóhely és	- prospektus összeállítása - *Tagebuch*: az én lakóhelyem

		környékére) - szituációs játék: érdeklődés egy utazási irodában - képleírás	

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, utasításokat, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből kikövetkezteti ismeretlen nyelvi elemek jelentését.

Beszédkészség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz;
- kérdéseket tesz fel;
- tanult minta alapján eseményeket mesél el;
- részt vesz egyszerű párbeszédben;
- beszélgetést kezdeményez, befejez.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget elolvas;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megérti;
- egyszerű, képekkel illusztrált szöveget megért;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti.

Íráskészség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmaz;
- egyszerű szöveget (baráti üzenet, üdvözlet) létrehoz;
- tanult minta alapján tényszerű információt közvetítő szöveget ír.

ANGOL NYELV

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 108 – Heti óraszám: 3

Ebből kb.

- 60 óra új anyag feldolgozására
- 30 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre
- 10 óra ellenőrzésre és értékelésre
- 7 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra)

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Földünk nevezetes tájai, természeti környezetünk; A természet megóvása, veszélyeztetett növények és állatok	10-15
2. Utazás egy angliai nyelvtanfolyamra	12-15
3. A tenger (a tenger élővilága, felfedezők, hajótörés, kalózok, csempészek, lakatlan sziget, rejtelmes sziget…)	10-15
4. Egy kis történelem	12-15
5. Házimunka; Főzés, receptek, egészséges életmód	12-15
6. Otthoni és iskolai rendszabályok	12-15
7. Tervek a szünidőre és a jövőre; Továbbtanulás, pályaválasztás	12-15

1. FÖLDÜNK NEVEZETES TÁJAI, TERMÉSZETI KÖRNYEZETÜNK. A TERMÉSZET MEGÓVÁSA, VESZÉLYEZTETETT NÖVÉNYEK ÉS ÁLLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerjen néhány jellegzetes, más földrészen élő állat- és növényfajt. Tudjon néhány mondatot mondani a legégetőbb környezetvédelmi problémákról, veszélyeztetett növény- és állatfajokról.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (növények, állatok, földrajzi fogalmak, országok, népek, nyelvek, környezetvédelemmel kapcsolatos fogalmak).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** földrajz, biológia, természetismeret, környezetvédelem.	Tud néhány mondatot mondani a fontosabb állatokról és növényekről, a legégetőbb környezetvédelmi problémákról, veszélyeztetett növény- és állatfajokról.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- nyelvek felismerése - állatok, növények azonosítása	- veszélyeztetett állat- és növényfajok - Földünk néhány nevezetes tája - a Világörökség részei (főként Magyarországon)	- képleírás (növények, állatok, tájak) - beszámoló irányított kérdések alapján	- plakát készítése (veszélyeztetett növény- és állatfajok) - egy ország rövid ismertetése

2. UTAZÁS EGY ANGLIAI NYELVTANFOLYAMRA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje azokat az alapvető szavakat, kifejezéseket, amelyek szükségesek egy angliai nyelvtanfolyamra való jelentkezéshez, az utazáshoz és a részvételhez. Tudja, hogyan kell visel-	Kb. 60 szó, ill. kifejezés (jelentkezési lap kitöltéséhez szükséges szavak, mindennapi tevékenységgel, kirándulással, nyelvórával kapcsolatos kifejezések, tárgyak nevei).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tud eligazodni alapvető élethelyzetekben. Tud segítséget kérni, és legyen képes egyszerű helyzetekben a mindennapi kommunikációra.

kedni egy vendéglátó családban, legyen képes a velük való alapvető kommunikációra.		**Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** földrajz, hon- és népismeret, illemtan.	

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- repülőtéren vagy kompon hallható információ - idegenvezető által mondottakból fontos információ kiszűrése	- tájékoztató a nyelvtanfolyamról - prospektusok, szórólapok - figyelmeztető feliratok	- szituációs gyakorlatok, párbeszédek a vendéglátó családdal - segítségkérés - érdeklődés nevezetességekkel kapcsolatban - beszámoló egy (képzelt) utazásról fényképek alapján	- jelentkezési lap kitöltése - kiszállókártya (landing card) kitöltése - tanfolyam-értékelési kérdőív kitöltése - beszámoló levélben vagy e-mailben a tanfolyamról és a családról

3. A TENGER

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes megnevezni néhány, a tengerrel és a hajózással kapcsolatos dolgot, fogalmat. Tudjon egy rövid történetet elmesélni (pl. Robinsonról, a Titanicról vagy Cook kapitányról). Értse meg egyszerűbb újságcikkek lényegét.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (tengerrel, hajózással kapcsolatos főnevek, pl. apály, dagály, vitorla, sirály stb., valamint igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** természetismeret, földrajz, technika.	Tud megnevezni néhány katasztrófafélére. Értse meg egyszerűbb újságcikkek lényegét.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- rádiós hírek katasztrófákról	- újságcikkek	- túlélőként beszámoló egy képzelt esetről - szituációs játékok	- minta alapján rövid cikk írása

4. EGY KIS TÖRTÉNELEM

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes pár mondatban hazánk és a világtörténelem néhány jelentős eseményét elmondani. Ismerjen néhány jelentős brit és amerikai történelmi személyiséget, tudjon róluk pár mondatot mondani. Értse meg a történelemről szóló egyszerűbb szövegek, regényrészletek lényegét.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (történelmi eseményekkel kapcsolatos igék, népek, helyszínek, fegyverek stb.).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** történelem, földrajz, hon- és népismeret, irodalom.	Legyen képes megérteni általa ismert történelmi eseményről szóló rövid olvasmány lényegét. Ismer néhány jelentős történelmi személyiséget, tudjon róluk pár mondatot mondani.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- történelmi eseményből információkat kiszűrni, lejegyezni	- népekről (pl. vikingek, indiánok) - egy történelmi ifjúsági regény egyszerűsített részlete - angol királyok, királynők	- egy történelmi esemény bemutatása - képleírás - szerepjátékok (indiánok / cowboyok)	- *scrapbook*: kedvenc királyom (vagy egyéb történelmi személyiségem)

5. HÁZIMUNKA; FŐZÉS, RECEPTEK, EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes beszámolni a mindennapos, illetve ritkábban végzett házimunkákról, a családi munkamegosztásról, valamint érdeklődni ezekről a tevékenységekről. Ismerje a leggyakoribb ételeket, konyhai és egyéb háztartási eszközöket és tevékenységeket. Tudja elmondani néhány egyszerű étel receptjét. Tudjon pár mondatot mondani az egészséges életmódról; mit együnk / ne együnk; igyunk / ne igyunk; hogyan éljünk.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (házimunkával kapcsolatos igék, háztartási gépek, konyhai eszközök, alapanyagok, ételek, italok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** gasztronómia, egészségtan, technika és életviteli ismeretek.	Tud pár mondatot mondani a mindennapos házimunkákról. Ismerje a leggyakoribb ételeket, konyhai és egyéb háztartási eszközöket és tevékenységeket. Értse meg néhány egyszerű étel receptjét.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- egy étel hozzávalóinak, elkészítési módjának lejegyzése	- receptek - háztartási gépek használati utasítása - prospektusok, reklámok	- beszámoló a kedvelt / nem kedvelt házimunkákról - egy étel elkészítési módjának ismertetése - tanácsadás -	- *scrapbook*: kedvenc ételem, italom

6. OTTHONI ÉS ISKOLAI RENDSZABÁLYOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon szóban és írásban beszámolni iskolai munkájáról, pozitív és negatív iskolai élményekről, az iskola adottságairól, környezetéről, véleményt mondani mindezekről, valamint mástól ezek iránt érdeklődni.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (iskolai élettel kapcsolatos igék, főnevek; tanításon kívüli eseményekre utaló szavak és kifejezések, otthoni kötelességek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** természetismeret, illemtan, hon- és népismeret.	Tud néhány mondatot mondani és írni iskolai munkájáról, az általa kedvelt és nem kedvelt tantárgyakról.

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- utasítássorozatból a lényeges információt kiszűrni	- tiltó táblák, feliratok - szokások brit és egyéb külföldi iskolákban	- beszámoló az iskolai és az iskolán kívüli tevékenységekről, kötelességekről	- poszter készítése: mit szabad és mit nem szabad az iskolában

7. TERVEK A SZÜNIDŐRE ÉS A JÖVŐRE: TOVÁBBTANULÁS, PÁLYAVÁLASZTÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes közelebbi és távolabbi terveiről beszélni, azokat megindokolni, más tervei felől érdeklődni. Ismerje az iskolatípusokat, a választott iskoláról tudjon néhány mondatot mon-	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (foglalkozások, az ezekkel kapcsolatos igék, iskolatípusok, melléknevek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *mingling*, projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi**	Tud néhány egyszerű mondatot mondani és írni közelebbi és távolabbi terveiről, ismerjen néhány foglalkozást.

dani. Ismerjen minél több foglalkozást.		**területekkel:** pályaorientáció, technika és életvitel, földrajz.	

Tevékenységformák

Listening	Reading	Speaking	Writing
- útitervek közül a megfelelő kiválasztása - foglalkozások felismerése	- prospektusok, reklámok - iskolák a világban	- nyaralás tervezése, szervezése - beszámoló közeli és távolabbi tervekről - képleírás	- önéletrajz írása - jelentkezési lap ki töltése - levélírás a választott iskoláról, szakmáról

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, utasításokat, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- ismeretlen nyelvi elem jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szövegből kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott kb. 100 szavas szövegben képes lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni.

Beszédkészség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz;
- kérdéseket feltesz;
- eseményeket elmesél;
- fenntartja a beszélgetést, pl. új témát kezdeményez.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveget elolvas;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- egyszerű történetet megért;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott kb. 100 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben a lényeges információt a lényegtelentől elkülöníti.

Íráskészség

A tanuló

- egyszerű szöveget (üzenet, üdvözlet, baráti levél) létrehoz;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott – ismert struktúrák felhasználásával – tényszerű szöveget helyesen leír;
- információt közvetítő kb. 50 szavas szöveget ír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmaz;
- kb. 50 szavas jellemzést, beszámolót ír.

TARTALMAK

(Az előző évfolyamokhoz képest újonnan belépő kommunikációs szándékok, fogalomkörök és új példák)

a) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

		Kezdeményezés és válasz
Megszólítás	*I am sorry to disturb you.*	*Yes, can I help you?*
Elköszönés	*Give me a ring some time.* *Keep in touch!*	*Thank you, I will.* *I will. OK, bye.*
Bemutatkozás, bemutatás	*May I introduce myself?* *May I introduce you to...?*	*Hello. Hi! Pleased to meet you. Nice to meet you.*
Engedélykérés	*May I use your telephone? Do you mind if I open the window?*	*Yes, go ahead. Not at all.*

Érzelmek és lelkiállapotok kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Öröm, sajnálkozás, bánat	*Are you happy about that?*	*I am so glad.* *I am glad to hear that.* *I am so pleased that…* *Good for you.* *Congratulations.*
	How do you feel about that?	*I feel so happy for…* *I'm sorry to hear that.* *What a pity.* *I feel so sorry for…*
Elégedettség, elégedetlenség, bosszúság	*What do you think of…?* *Are you happy with…?*	*That was fine/good/ nice* *I'm quite happy with…* *It's not good enough.* *That wasn't very good.* *I'm tired of…*
Csodálkozás	*Jane has lost her money.* *Tom is twenty.*	*Really?* *Is he?*
Remény	*What are you hoping for?* *What are you looking forward to?*	*I am looking forward to…* *I hope you'll come.*

Személyes beállítódás és vélemény

Egyetértés, egyetnemértés	*What's your opinion?*	*I think he's wrong/right.*
Tetszés, nemtetszés	*You like meat, don't you?*	*I don't think it's good.*
Akarat, kívánság	*I want you to pay.*	
Kötelezettség, szükséges-ség, lehetőség	*It may rain. She might be late.*	*People must sleep sometimes..*

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Információkérés, -adás	*How far is your school?* *How long does it take to get there?*	*It's 20 minutes by bus.*
Bizonyosság, bizonytalanság	*Do you think they will come?* *How old do you think she is?*	*They will probably come.* *She can't be very old. She must be 25.*

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés	*I'd like you to…*	*Yes, sure. I'm afraid I can't.*
Tiltás, felszólítás	*Keep off the grass. You must not smoke here.*	
Javaslat	*I suggest going to...* *Which one do you prefer?*	*Yes, let's go to…* *I prefer...*
Kínálás	*Let me get you a drink.*	*That's very kind of you.*

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok / Kommunikációs stratégiák

Megértés biztosítása **Visszakérdezés, ismétléskérés**	*Sorry, what did you say?* *Could you say that again slowly, please?*
Nem értés, magyarázatkérés, magyarázatértés ellenőrzése	*Am I making myself clear?*

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök	**Fogalomkörök nyelvi kifejezései**	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése - Jelenidejűség - Múltidejűség	***Present Perfect Simple*** ***Past Simple Continuous***	*Have you done your room?* *I haven't finished it yet.* *I was irining when he came in.*
Időbeli viszonyok	***Adverbs of time with Present Perfect Simple***	*already, yet, just*

Mennyiségi viszonyok		*All, both, none, neither* *Each, every*
Modalitás	***Should/shouldn't***	*You should ask her.*
Logikai viszonyok	***Conditional 1*** ***Conditional 2*** ***Infinitive to express purpose***	*We'll stay at home if it rains.* *If I had some money, I would buy it.* *I've been to London to visit the Queen.*
Függő beszéd	***Reported speech with past reporting verb***	*He said he was tired.*
Szövegösszetartó eszközök	***Reflexive pronouns***	*myself, yourself…*

NÉMET NYELV

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 108 – Heti óraszám: 3

Ebből kb.

- 60 óra új anyag feldolgozására,
- 30 óra a kommunikációs szándékok gyakorlására és képességfejlesztésre,
- 10 óra ellenőrzésre és értékelésre,
- 7 óra szabadon tervezhető (aktualitások, pl. ünnepek; vetélkedők, jelenetek; országismeret; videós v. számítógépes óra).

JAVASOLT TÉMAKÖRÖK ÉS ÓRASZÁMOK

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
8. Földünk nevezetes tájai, természeti környezetünk; A természet megóvása, veszélyeztetett növények és állatok	10-15
9. Utazás egy németországi nyelvtanfolyamra	12-15
10. A tenger (a tenger élővilága, felfedezők, hajótörés, kalózok, csempészek, lakatlan sziget, rejtelmes sziget…)	10-15
11. Egy kis történelem	12-15
12. Házimunka; Főzés, receptek, egészséges életmód	12-15
13. Otthoni és iskolai rendszabályok	12-15
14. Tervek a szünidőre és a jövőre; Továbbtanulás, pályaválasztás	12-15

1. FÖLDÜNK NEVEZETES TÁJAI, TERMÉSZETI KÖRNYEZETÜNK. A TERMÉSZET MEGÓVÁSA, VESZÉLYEZTETETT NÖVÉNYEK ÉS ÁLLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerjen néhány jellegzetes, más földrészen élő állat- és növényfajt. Tudjon néhány mondatot mondani a legégetőbb környezetvédelmi problémákról, veszélyeztetett növény- és állatfajokról.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (növények, állatok, földrajzi fogalmak, országok, népek, nyelvek, környezetvédelemmel kapcsolatos fogalmak).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** földrajz, biológia, természetismeret, környezetvédelem.	Tud néhány mondatot mondani a fontosabb állatokról és növényekről, a legégetőbb környezetvédelmi problémákról, veszélyeztetett növény- és állatfajokról.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- nyelvek felismerése - állatok, növények azonosítása	- veszélyeztetett állat- és növényfajok - Földünk néhány neezetes tája - a Világörökség részei (főként Magyarországon)	- képleírás (növények, állatok, tájak) - beszámoló irányított kérdések alapján	- plakát készítése (veszélyeztetett növény- és állatfajok) - egy ország rövid ismertetése

2. UTAZÁS EGY NÉMETORSZÁGI NYELVTANFOLYAMRA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló ismerje azokat az alapvető szavakat, kifejezéseket, amelyek szükségesek	Kb. 60 szó, ill. kifejezés (jelentkezési lap kitöltéséhez szükséges szavak, minden-	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel,*	Tud eligazodni alapvető élethelyzetekben. Tud segítséget kérni, és legyen képes

egy németországi nyelvtanfolyamra való jelentkezéshez, az utazáshoz és a részvételhez. Tudja, hogyan kell viselkedni egy vendéglátó családban, legyen képes a velük való alapvető kommunikációra.	napi tevékenységgel, kirándulással, nyelvórával kapcsolatos kifejezések, tárgyak nevei).	*Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** földrajz, hon- és népismeret, illemtan	egyszerű helyzetekben a mindennapi kommunikációra.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
repülőtéren vagy kompon hallható információ idegenvezető által mondottakból fontos információ kiszűrése	tájékoztató a nyelvtanfolyamról prospektusok, szórólapok figyelmeztető feliratok	szituációs gyakorlatok, párbeszédek a vendéglátó családdal segítségkérés érdeklődés nevezetességekkel kapcsolatban beszámoló egy (képzelt) utazásról fényképek alapján	jelentkezési lap kitöltése kiszállókártya (landing card) kitöltése tanfolyam-értékelési kérdőív kitöltése beszámoló levélben vagy e-mailben a tanfolyamról és a családról

3. A NÉMET NYELVŰ ORSZÁGOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes 6-8 összefüggő mondatot mondani Németországról, Ausztriáról és Svájcról, 6-8 mondatot annak történelméről. Tudja ismertetni a legnépszerűbb idegenforgalmi	Kb. 40-50 szó, ill. kifejezés (nevezetességek, földrajzi nevek, történelemmel kapcsolatos kifejezések.	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka.	Tud néhány összefüggő mondatot mondani Magyarországról és saját lakóhelyének nevezetességeiről. Tud érdeklődni egy másik hely látnivalóiról.

Célpontok és néhány nagyobb város látnivalóit (képek alapján), és természetesen saját lakóhelyének nevezetességeit. Tudjon érdeklődni egy idegen vidék látnivalóiról.		Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, kultúra, idegenforgalom.	

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- adatok lejegyzése egy ország/ tájegység / város ismertetőjéből	- egyszerűsített prospektusok, idegenforgalmi kiadványok	- a német nyelvű országok nevezetességeinek bemutatása - szituációs játék: érdeklődés egy utazási irodában - képleírás	- prospektus összeállítása - *Tagebuch*: a kedvenc országom

4. A TENGER

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes megnevezni néhány, a tengerrel és a hajózással kapcsolatos dolgot, fogalmat. Tudjon egy rövid történetet elmesélni (pl. Robinsonról, a Titanicról vagy Cook kapitányról). Értse meg egyszerűbb újságcikkek lényegét.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (tengerrel, hajózással kapcsolatos főnevek, pl. apály, dagály, vitorla, sirály stb. valamint igék).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** természetismeret, földrajz, technika.	Tud megnevezni néhány katasztrófafféleséget. Értse meg egyszerűbb újságcikkek lényegét.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- rádiós hírek katasztrófákról	- újságcikkek	- túlélőként beszámoló egy képzelt esetről - szituációs játékok	- minta alapján rövid cikk írása

5. EGY KIS TÖRTÉNELEM

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes pár mondatban hazánk és a világtörténelem néhány jelentős eseményét elmondani. Ismerjen néhány jelentős német történelmi személyiséget, tudjon róluk pár mondatot mondani. Értse meg a történelemről szóló egyszerűbb szövegek, regényrészletek lényegét.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (történelmi eseményekkel kapcsolatos igék, népek, helyszínek, fegyverek stb.).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** történelem, földrajz, hon- és népismeret, irodalom.	Legyen képes megérteni általa ismert történelmi eseményről szóló rövid olvasmány lényegét. Ismerjen néhány jelentős történelmi személyiséget, tudjon róluk pár mondatot mondani.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- történelmi eseményből információkat kiszűrni, lejegyezni	- népekről (pl. - egy történelmi ifjúsági regény egyszerűsített részlete) - német királyok, királynők -	- egy történelmi esemény bemutatása - képleírás - szerepjátékok	- *Tagebuch*: kedvenc királyom (vagy egyéb történelmi személyiségem)

6. HÁZIMUNKA; FŐZÉS, RECEPTEK, EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes beszámolni a mindennapos, illetve ritkábban végzett házimunkákról, a családi munkamegosztásról, valamint érdeklődni ezekről a tevékenységekről. Ismerje a leggyakoribb ételeket, konyhai és egyéb háztartási eszközöket és tevékenységeket. Tudja elmondani néhány egyszerű étel receptjét. Tudjon pár mondatot mondani az egészséges életmódról; mit együnk/ ne együnk; igyunk/ ne igyunk; hogyan éljünk.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (házimunkával kapcsolatos igék, háztartási gépek, konyhai eszközök, alapanyagok, ételek, italok).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** gasztronómia, egészségtan, technika és életviteli ismeretek.	Tud pár mondatot mondani a mindennapos házimunkákról. Ismeri a leggyakoribb ételeket, konyhai és egyéb háztartási eszközöket és tevékenységeket. Értse meg néhány egyszerű étel receptjét.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- egy étel hozzávalóinak, elkészítési módjának lejegyzése	- receptek - háztartási gépek használati utasítása - prospektusok, reklámok	- beszámoló a kedvelt/ nem kedvelt házimunkákról - egy étel elkészítési módjának ismertetése - tanácsadás	- *Tagebuch*: kedvenc ételem, italom

7. OTTHONI ÉS ISKOLAI RENDSZABÁLYOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló tudjon szóban és írásban beszámolni iskolai munkájáról, pozitív és negatív iskolai élményekről, az iskola adottságairól, környezetéről, véleményt mondani mindezekről, valamint mástól ezek iránt érdeklődni.	Kb. 40 szó, ill. kifejezés (iskolai élettel kapcsolatos igék, főnevek; tanításon kívüli eseményekre utaló szavak és kifejezések, otthoni kötelességek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.)	Tud néhány mondatot mondani és írni iskolai munkájáról, az általa kedvelt és nem kedvelt tantárgyakról.
		Kapcsolatok más műveltségi területekkel: természetismeret, illemtan, hon- és népismeret.	

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- utasítássorozatból a lényeges információt kiszűrni	- tiltó táblák, feliratok - szokások német és egyéb külföldi iskolákban	- beszámoló az iskolai és az iskolán kívüli tevékenységekről, kötelességekről	- poszter készítése: mit szabad és mit nem szabad az iskolában

8. TERVEK A SZÜNIDŐRE ÉS A JÖVŐRE: TOVÁBBTANULÁS, PÁLYAVÁLASZTÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A tanuló legyen képes közelebbi és távolabbi terveiről beszélni, azokat megindokolni, más tervei felől érdeklődni. Ismerje az iskolatípusokat, a választott iskoláról tudjon néhány mondatot mondani. Ismerjen minél több foglalkozást.	Kb. 50 szó, ill. kifejezés (foglalkozások, az ezekkel kapcsolatos igék, iskolatípusok, melléknevek).	Láncjáték, pármunka, csoportmunka, szerepjáték, *Wechselspiel, Lückentexte, Wörtertreppen, Buchstabenqaudrat oder- salat usw.* Projektmunka. Dalok, versek tanulása, eljátszása. (Részletesebben lásd a külön táblázatot.) **Kapcsolatok más műveltségi területekkel:** pályaorientáció, technika és életvitel, földrajz.	Tud néhány egyszerű mondatot mondani és írni közelebbi és távolabbi terveiről, ismerjen néhány foglalkozást.

Tevékenységformák

Hörverstehen	Leseverstehen	Sprechen	Schreiben
- útitervek közül a megfelelő kiválasztása - foglalkozások felismerése	- prospektusok, reklámok - iskolák a világban	- nyaralás tervezése, szervezése - beszámoló közeli és távolabbi tervekről - képleírás	- önéletrajz írása - jelentkezési lap kitöltése - levélírás a választott iskoláról, szakmáról

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI ÖSSZEFOGLALVA

Hallott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, utasításokat, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- ismeretlen nyelvi elem jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szövegből kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott kb. 100 szavas szövegben képes a lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni.

Beszédkészség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz;
- kérdéseket feltesz;
- eseményeket elmesél;
- fenntartja a beszélgetést, pl. új témát kezdeményez.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveget elolvas;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;

- egyszerű történetet megért;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott kb. 100 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben a lényeges információt a lényegtelentől elkülöníti.

Íráskészség

A tanuló

- egyszerű szöveget (üzenet, üdvözlet, baráti levél) létrehoz;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott – ismert struktúrák felhasználásával – tényszerű szöveget helyesen leír; információt közvetítő kb. 50 szavas szöveget ír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmaz;
- kb. 50 szavas jellemzést, beszámolót ír.

TARTALMAK

a) Kommunikációs szándékok

Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Megszólítás	*Entschuldigung,…*
Köszönés, elköszönés	*Guten Morgen/Tag! Auf Wiedersehen!*
Köszönet és arra reagálás	*Danke! Bitte!*
Bemutatás, bemutatkozás	*Das ist Peter. Ich heisse… Ich bin…*
Érdeklődés hogylét iránt, arra reagálás	*Wie geht's dir? Danke, prima. Was fehlt dir? Ich habe Kopfschmerzen.*
Engedélykérés, arra reagálás	*Kann ich das Fenster öffnen? Ja, bitte.*
Bocsánatkérés és arra reagálás	*Entschuldigung! Kein Problem!*
Segítségkérés	*Könne Sie mir bitte sagen,…!*
Gratuláció, jókívánságok, arra reagálás	*Herzlichen Glückwunsch zum… Danke, Fröhliche Weihnachten. Gute Besserung!*
Személyes levélben megszólítás, elbúcsúzás	*Liebe(r) … Dein(e) …, Viele Grüße.*

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Sajnálkozás	*Es tut mir leid!*
Öröm	*Ich freue mich, dass…/Toll!*
Elégedettség, elégedetlenség	*Es ist prima, dass… Schade, dass…*
Csodálkozás	*Oh, das ist aber schön!*
Remény	*Ich hoffe, du kannst kommen!*
Bosszúság	*Das ist aber schlimm!*

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés, arra reagálás	*Magst du Mathe? Ja.*
Véleménynyilvánítás	*Was meinst du dazu?*
Valaki igazának az elismerése, el nem ismerése	*Da hast du (nicht) recht!*
Egyetértés, egyet nem értés	*Ja, das stimmt! Nein, du hast nicht recht!*
Tetszés, nemtetszés	*Das finde ich gut/blöd! Das gefält mir (nicht)!*
Akarat, szándék, kívánság, képesség	*ich will…, ich möchte…, ich kann*
Ígéret	*Ich mache das schon!*
Dicséret	*Klasse!*

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása	*Das ist… Meine Mutter ist…*
Események leírása	*Zuerst… dann…, zum Schluss. Es war einmal…*
Információkérés, -adás	*Weißt du…? Können Sie mir, bitte sagen?*
Igenlő vagy nemleges válasz	*Ja, nein, nicht, kein, doch*
Tudás, nemtudás	*Ich weiß (nicht), dass/ob…*
Bizonyosság, bizonytalanság	*Ich weiss es (nicht) genau. Ich bin mir (nicht) sicher, dass/ob…*

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés 7. o.	*Gib mir bitte…! Kannst du bitte…?*
Felszólítás 7. o.	*Schreib noch nicht. Öffne die Tür!*
Javaslat, arra reagálás 8. o.	*Möchtest du…? Ja, gerne! Können wir gehen?*
Meghívás és arra reagálás 7. o.	*Kommst du mit? Ja. Nein, es tut mir leid.*
Kínálás és arra reagálás 7. o.	*Noch ein Stück Kuchen? Ja, bitte. Nein, danke.*

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Visszakérdezés, ismétléskérés	*Wie, bitte? Wiederholen Sie bitte.*
	Sag es noch einmal!
Nemértés, magyarázatkérés	*Ich verstehe nicht. Warum….?*
	Entschuldigung, ich habe es nicht verstanden.
Betűzés kérése, betűzés	*Buchstabiere bitte.*
Felkérés lassabb, hangosabb beszéd-re	*Kannst du bitte langsamer/leuter schprechen?*

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök (7–8. évfolyam)		A fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése	**Jelenidejűség**	*sein, es gibt Präsens Präsens mit Vokalwechsel,* *trenn-bare Verben*	*Ich bin heute zu Hause. Hier gibt es keinen Hamburger. Die Sonne scheint.* *Er liest das Buch vor.*
	Múltidejűség	*Präteritum (haben, sein)* *Perfekt*	*Er hatte ein Fahrrad.* *Ich war schon in England.* *Ich habe ein Eis gegessen.*
	Jövőidejűség	*Futur* *sich-Verben*	*Ich werde morgen zu Hause bleiben.* *Ich freue mich.*
	Személytelenség	*es*	*Es ist kalt.* *Es regnet.*
Birtoklás kifejezése		*haben gehören Wessen?* *von, -s*	*Ich habe einen Bruder. Die Tasche gehört mir. Das buch von Peter,* *Peters Geschichte*
		Possessivpronomen	*Das ist meine Familie.*
Térbeli viszonyok	**irányok, helymeghatározás**		
		Lokaladverbien	*hier, dort, links, rechts, oben, unten, hinten…*
		an, auf, in, hinter, neben, über, unter, vor, *zwischen (A/D)*	*Ich lege das Heft auf den Tisch.*
		durch, um (A) *bei, zu, von (D)*	*Gehen Sie durch den Park!* *Die Bücher sind bei Karl.* *Ich komme von meiner Oma.*
Időbeli viszonyok	**Gyakoriság**	*Wie oft? selten, manchmal, immer, nie*	*Ich spiele oft mit Peter.*

Az ötödik évfolymatól heti plusz kettő óra nívó csoportos oktatás témakörei,

- kommunikáció,
- nyelvtani ismeretek
- tehetséggondozás

Matematika

HELYI TANTERV

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

1-4. évfolyam

BEVEZETÉS

A célok megfogalmazásában kiemelt szerepet kap a tapasztalatszerzésen nyugvó megismerési módszerek átadása, azaz a sokoldalú képességfejlesztés lehetősége. A fejlesztési feladatokat az alapvető matematikai gondolkodáshoz szükséges tevékenységformák gyakorlásán keresztül teljesítjük, a tananyagot a képességfejlesztés célszerű eszközeként választjuk. A fejlesztés közös, általános és részletes feladatait a NAT életkori szakaszokra osztva körvonalazza. A kerettanterv évfolyamokra bontva írja elő a fejlesztési célokat, a tananyagot, az ajánlott tevékenységi formákat, valamint a továbbhaladás feltételeit. A matematika tanításának középpontjába azoknak a képességeknek a fejlesztése kerül, amelyek biztosítják a tantárgy iránti érdeklődés fenntartását, a tevékenységhez kötött alkotó gondolkodás kiépülését, a problémalátást és problémamegoldást, valamint az önálló ismeretszerzés és felfedezés örömét a korosztály életkori sajátosságainak figyelembevételével.

A tananyag mennyiségi növelése helyett a tanultak elmélyítésére, a „minőségre” helyezzük a hangsúlyt. Apró lépésekkel, spirális felépítésben dolgozzuk fel a tananyagot!

A kerettantervben leírtak szerint a felső tagozatba lépés alapvető feltételeit is a „kevesebb, de alaposabb” tudás határozza meg. A kerettanterv nagy hangsúlyt fektet a felzárkóztatásra, célja, hogy hozzájáruljon az esélyegyenlőtlenség csökkentéséhez, lehetőséget biztosítson a tehetséggondozásra az 1–4. évfolyamon. Így jobban biztosíthatja a tanulók egyéni képességeinek fejlesztését.

1.1 Értékek:

- Gyakorlat-központúság

- Tevékenység-centrikusság

- Módszertani felkészültség (pl.: projektmódszer, egyéb kooperatív technikák)

- Kommunikáció-központúság

- A tanulási folyamatirányító, segítő, támogató és innovatív tanári attitüd

- Motiváló tanulási környezet

1.2 Alapelvek:

Mindennapi munkánknak elsősorban a gyerekek fejlődésének érdekét kell szolgálnia, így minden tevékenységet annak rendelünk alá, mindenek előtt azt vesszük figyelembe, hogy azok miként hatnak a tanulókra.

- Gyakorlatközpontúság és alkalmazható tudás

Arra törekszünk, hogy tanulóink a tanulási folyamat során minél önállóbban és a lehetőségek szerint a valós környezetben szerezzék meg a mindennapi életben, a közvetlen természeti és társadalmi környezetben megismerhető tudáselemeket. A hasznosítható, folyton változó társadalmi környezet igényének megfelelő ismereteket kell a műveltségi területnek közvetítenie, az azzal kapcsolatos tudást kell átadnia és megszereztetnie.

- Ismeretbe ágyazott képességfejlesztés

A kompetencia alapú programcsomagok bevezetésével lehetővé válik az ismeretbe ágyazott képességfejlesztés. A képességeket ismeretek nélkül nem lehet fejleszteni, ezért az oktatás során mindkettőnek megfelelő teret biztosítunk. Az adaptálási folyamat során arra törekszünk, hogy a képességfejlesztési módszereket a hozzájuk kapcsolódó tartalmi lehetőségekkel megfelelő arányban, együtt alkalmazzuk.

- A tanulói személyiség egészének fejlesztése

Az értelmi képességek fejlesztése mellett kiemelt fontosságúként kezeljük a tanulói személyiség egészének fejlődését szolgáló tevékenységterületeket, az énkép, önismeret, a nonverbális készségek, a kreativitás, a divergens gondolkodás és társadalmi kompetenciák fejlesztését, a társadalmi érzékenység, a nyitott, befogadó és empatikus személyiség kialakítását, a társas aktivitást.

- Tevékenységközpontú tanítási-tanulási gyakorlat megvalósítása

A tanítási folyamatok során olyan élményszerű helyzeteket teremtünk, - az életkori sajátosságoknak megfelelő szinten -, mely által a tanulók tapasztalatokat szerezhetnek, maguk fedezhetik fel a környezeti elemek közötti kapcsolatokat és összefüggéseket, azokból következtetéseket vonhatnak le, korábbi tapasztalataikat, ismereteiket és készségeiket alkalmazhatják. Lehetőséget biztosítunk ahhoz, hogy a tanulók megfogalmazzák egyéni és csoportosan kialakított véleményeiket, azokat meg tudják védeni érvekkel és meg tudják vitatni.

- Differenciált fejlesztés és esélyegyenlőség

Alkalmazzuk a heterogén összetételű csoportok együttes kezelésének módszereit, a differenciált tanulásszervezési módszereket, lehetővé téve a tanulók személyi szükségleteinek, tudásának, képességeinek, érdeklődésének és érdekeltségének megfelelő fejlesztést, biztosítva ezzel a hatékony tanulás szempontjából nélkülözhetetlen helyes énkép alakulását.

- Valóságos tanulási környezet biztosítása

Az ismeretszerzésnek a hagyományosnál nagyobb mértékben kell épülnie a valóságra annak közvetlen és közvetett megtapasztalása, megfigyelése és vizsgálata által. Hozzásegítjük a tanulókat ahhoz, hogy a tanulás során kedvező kapcsolatuk alakuljon ki a környezettel. A tartalmakat és a megközelítéseket úgy választjuk, hogy a tanulási helyzeteket a terepmunkán keresztül tapasztalják meg.

- Új típusú tanári attitűd

Iskolánk nyitott, befogadó az új elképzelésekre, módszertani eljárásokra, az innovációra. Felkészültek vagyunk az innovációval járó szerepváltásra, szemléletváltásra, szakmailag együttműködünk a jó gyakorlat jegyében. Érzékenyen reagálunk a társadalmi-gazdasági kontextus igényeire. A szülőkkel való kapcsolattartásunkban nagy hangsúlyt fektetünk a szemléletformálásra.

- A pedagógiai módszertani kultúra megújítása

Ennek eszközeként a problémaközpontú tanítást, a projekt módszert tekintjük, melyek a cselekvésből kiinduló gondolkodásra nevelés, a felfedező tanítás-tanulás, a megértésen alapuló fejlesztést célozzák meg. Pedagógusaink szakmai kompetenciájának bővítését mentori tevékenységek, módszertani továbbképzések, tréningek, szakmai konzultációk, bemutató foglalkozások, műhelyfoglalkozások segítik.

- Fokozatosság és folyamatosság

A kompetencia alapú programcsomagok, az egymásra épülő modulrendszerek alkalmazásával biztosítjuk a folyamatosságot és a folytonosságot, számolva a tanulók különbözőütemű mentális- és képességfejlődésével, az egyes képesség- és kompetenciaterületek éveken át tartó fejlődési folyamatával. Arra törekszünk, hogy a tanulókban kialakuljon az igény arra, hogy - egyéni képességeik, lehetőségiek figyelembevételével - egész életük során képezzék magukat, bővítsék ismereteiket.

- Integrációs elv

Az önálló matematikai, informatikai és szövegértés-szövegalkotás programok mellett a hatékony kompetenciafejlesztés érdekében olyan modulok és modellek alkalmazását is szorgalmazzuk, amelyek az egyes műveltségi területek más műveltségi területekkel és az alaptanterv közös követelményeivel („kereszttantervekkel”) való kapcsolatának megteremtését, erősítését jelentik. Nemcsak a tantárgyi, hanem a képességterületi és a nevelési integrációs lehetőségeket is fejlesztjük.

2. Célunk matematika tanításunk megújítása, a matematikai kompetencia fejlesztése.
A cél elérését szolgáló legfontosabb feladataink:

A kognitív önszabályozás kialakulásának segítése, a tanulók önálló tanulási képességének fejlesztése.

A kezdő szakaszban a cselekvő, személyes tapasztalatszerzésre építünk. A tevékenységek rendjét döntően a gyermekek életkori és egyéni sajátosságai határozzák meg. A matematika iránti érdeklődés felkeltése és a tanulási folyamatban az aktív részvételhez a motiváció biztosítása. A bemenet vezérlésű építkezés a kezdő szakaszban a pedagógus számára jelöl ki feladatokat, és kisebb hangsúlyt kapnak a gyermekkel szemben támasztott elvárások. Elsősorban a haladás irányát kívánja kijelölni, és a fejlesztés várható eredményeit fogalmazza meg.

A matematika értelmező és problémamegoldó tevékenység kialakítása, segítése, melynek alapját a problémák manipulatív, tárgyi tevékenységgel való cselekvő megoldása képezi. A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése a problémák önálló megoldása által, az alkotó gondolkodásra nevelés az alkotások létrehozásával történik.

A problémafelvetés, ahol csak lehet, életszerű helyzetekből indul ki, ez a gyermekeket körülvevő világ jobb megértését segíti. Olyan autentikus, életszerű helyzetek teremtése, amelyek személyes jelentéssel bírnak a tanulók számára és jellemzőek azokra a feladatokra és problémákra, amelyekre a diákoknak a későbbiekben alkalmazniuk kell tudásukat és készségeiket.

A tanulók „iskolába kívülről behozott" előzetes tudásának felhasználása.

A diákok fogalmi és metakognitív felfogásának fejlesztése azáltal, hogy kis csoportban megvitatják azokat és reagálnak rájuk. Ösztönözni kell őket arra, hogy saját tanulási tevékenységüket felidézzék és reflektáljanak rá.

A matematika-specifikus gondolkodási képességek fejlesztése. Ezek közül a rendszerzés és a kombinativitás fejlesztése a kisiskolás korban a legintenzívebb.

A szakmai nyelv, a matematikai kifejezések tárházának fokozatos bővítése. Az eljátszás, megjelenítés, modellezés, rajzolás elősegíti a fogalomfejlődést, a szakszavak, jelölések, jelölésrendszerek használatát.

A matematikai készségek – számlálás, számolás, mennyiségi következtetés, becslés, mérés, mértékegységváltás – fejlesztése a matematikai tevékenység végzése során.

A matematikai feladatok, a definíciók, tételek alakítása, matematikai szövegek értelmezése érdekében fontos feladat a szövegértés és a szövegesfeladat-megoldó képesség fejlesztése.

3. A digitális pedagógiai elterjesztésével kapcsolatos tevékenységek, célkitűzések

<u>A digitális pedagógiai módszertan 3-as célú kompetenciafejlesztés:</u>

- Tantárgyi ismeretek bővítése, rendszerezése
- IKT eszközök készségszintű alkalmazásának fejlesztése
- A konstruktív munkaformák alkalmazásával a szociális kompetenciák fejlesztése

Az IKT által támogatott tanulásszervezési módok:

- Csoportmunka
- Pármunka-tanulópár
- Egyénre szabott munka
- Részben egyénre szabott munka
- Önálló munka

A digitális pedagógiai módszertan többszintű differenciálásra is lehetőséget biztosít,amelynek a következők a megvalósulási formái:

- Mennyiségi differenciálás
- Minőségi differenciálás
- Tanulási követelmények differenciálása

Óratípusok:

- Új ismeretanyag feldolgozása
- Alkalmazás-gyakorlás
- Összefoglalás, ellenőrzés-diagnosztikus mérés

Alkalmazására szánt feladattípusok:

- Problémamegoldó csoportfeladatok
- Alkotó feladatok
- Felfedező, kutató feladatok
- Érvelésre-vitára alkalmas feladatok
- Ellenőrzés, értékelés

Digitális tartalmak:

- az intézmény saját belső hálózatán tárolt digitális oktatási anyagok,
- multimédia tartalmak (pl. képek, mozgóképes állományok, animációk, hangállományok),
- multimédia CD-k, DVD-k, egyéb tömegtároló eszközök.

IKT-val támogatott mérés-értékelési tevékenységek

A tanórán alkalmazott diagnosztikus, fejlesztő-formatív és szummatív célú pedagógiai ellenőrzési, értékelési, mérési eljárások és feladatok IKT eszközök és szolgáltatások alkalmazásával, támogatásával történő megvalósítása, elősegítve ezzel a NAT célkitűzéseinek megfelelően az egyénre szabott tanulási követelmények érvényesülését, a differenciált tanulásszervezési eljárások elterjedését, valamint a hatékony és önálló tanulás kialakulását.

Az IKT-val támogatott mérési, értékelési módszerek alkalmazása a tanár és tanuló számára azonnali, egyénre szabott visszajelzést tesz lehetővé, támogatja a tanulók egyéni tanulási stratégiáinak kialakítását, illetve elősegíti a tanulók aktivitásának optimális kibontakozását, a digitális kultúra elterjedését.

Lehetőségek:

- számítógép segítségével kitöltött tesztek, más, értékelésre alkalmas feladatok megoldása (önértékelési, központi kiértékelési lehetőséggel)
- bemeneti (a tanóra elején) mérés (pl. annak megállapítására, hogy a tanulók felkészültsége megfelelő szintű-e az új tartalom befogadására, elsajátítására)
- fejlesztő célú mérés, értékelés (a tanóra során ellenőrző feladatok megoldása a továbbhaladás, illetve a megértés, elsajátítás szintjének ellenőrzésére)
- összegző, szummatív értékelési eljárások alkalmazása a tanulók teljesítményének, tudásszintjének mérésére
- számítógéphez kapcsolható audio-vizuális és/vagy multimédia eszközök (projektor, hangosítás, VHS, DVD, kamera, digitális fényképezőgép, stb.) igénybevétele a tanórán a mérési-értékelési folyamatban
- interaktív tábla alkalmazása.
- csoportos feladatmegoldás esetén egyéni teljesítmény értékelését lehetővé tévő eszközök, eljárások alkalmazása (szoftverek, hálózati megoldások, stb.)
- mérési, értékelési eljárásban internet, elektronikus kommunikáció igénybevétele (SDT, internetes feladatbankok, házi dolgozat, projektfeladat megoldása, távoli elérés, stb.)

1. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 180 – heti óraszám: 5

Témakörök, tananyagbeosztás

Témakör	Óraszám
Számtan, algebra	106 óra
Sorozatok, függvények	22 óra
Geometria, mérés	30 óra
Valószínűség, statisztika	22 óra

A matematikatanítás kiemelt területei az első osztályban

- A tapasztalatok, megfigyelések minél többféle módon történő kifejezése. Az első évfolyamon különösen döntő fontosságú a tapasztalatszerzés. Ezen belül a megfigyelés, ennek kifejezése tevékenységgel, szóban majd írásban, először konkrétan, majd általánosan is.
- Valóságtartalomra épülő biztos számfogalom a 20-as számkörben.
- Számolási készségek alapozása, számolási eljárások kialakítása, alkalmazása. Sorozatok folytatása adott vagy felismert szabály alapján, az összeadás, kivonás, bontás, pótlás fogalmának kialakítása, elmélyítése.
- Geometriai fogalmak alapozása, tulajdonságok felismerése. Térbeli és síkbeli tájékozottság megalapozása (alak, irány, méret).
- Mennyiségfogalmak kialakítása, mérések alkalmilag választott és szabvány mérőeszközökkel. Gyakorlottság kialakítása tényleges mérésekben.
- Kombinatorika és a valószínűség fogalmának szemléletes alapozása.
- A matematikai szaknyelv tudatos bevezetése, az életkornak megfelelő használata.

GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK ALAPOZÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az érzékelés pontosságának fejlesztése. A figyelem fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülön-	Tárgyak, síkidomok, testek, számok (20-as számkörben).	Tárgyak, alakzatok, személyek megfigyelése, összehasonlítása, (több, kevesebb, kisebb, nagyobb, alacsonyabb, magasabb stb.) válogatása, rendezése, csoportosítá-	A továbbhaladás feltételei az egyes témakörökben jelennek meg.

böztetés, jelölésük. Rendezés a tulajdonságok alapján: sorba rendezés, osztályozás.		sa, halmazok képzése közös és eltérő tulajdonságok alapján. Játék a logikai lapokkal, színes rudakkal.	
Észlelés pontosságának fejlesztése. A logikai gondolkodás előkészítése.	Állítások igazságtartalmának eldöntése. Igaz, hamis állítások, nyitott mondatok.	Állítások, kérdések megértésének megmutatása rajzzal, művelettel, szöveggel.	
A kombinatorikus gondolkodás alapozása.		Babák, macik öltöztetése, zászlók színezése gyöngyfűzés, pénzhasználat (Hányféleképpen fizetheted ki?).	Néhány eset előállítása.

SZÁMTAN, ALGEBRA. SZÁMFOGALOM A 20-AS SZÁMKÖRBEN

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
A számfogalom tapasztalati úton való alakítása a 20-as számkörben. A valóság és a matematika elemi kapcsolatainak felismerése.	Természetes számok a 20-as számkörben Személyek, tárgyak, dolgok érzékelhető tulajdonságainak felismerése, válogatása közös és eltérő tulajdonság alapján.	Válogatások saját szempont szerint, megnevezett tulajdonság alapján, megkezdett, de meg nem nevezett válogatás folytatása. Kakukktojás keresése. Barkohba-játékok.	Személyek, tárgyak érzékelhető tulajdonságainak felismerése, megnevezése. Szétválogatás (közös és eltérő tulajdonság alapján).
A mennyiségi jellemzők kifejezése számokkal; a számok értelmezése a valóság mennyiségeivel; A természetes szám modellként való kezelése.	A természetes szám többféle tapasztalati bázisa: darabszám, mérőszám, sorszám.	Mérések csoportmunkában. *Mi változott meg?* – játék. Számlálás egyesével, kettesével, növekvő, csökkenő sorrendben.	Számfogalom a 20-as számkörben; biztos számlálás, mérés.
Egyszerű matematikai szakszavak és jelölések bevezetése a fogalmak megnevezésére.	Személyek, tárgyak megszámlálása, leszámlálása.	Csoportosítások (kettesével, hármasával…).	Számok írása, olvasása.

Szabály felismerése, követése.	Tárgyak hosszúságának, szélességének, tömegének, űrtartalmának összehasonlítása, összemérése. A természetes számok előállítása mennyiségek mérőszámaként, a számok megjelenése sorszámként.	Játék a számkártyákkal, korongokkal, pálcikákkal különféle munkaformákban: párokban, csoportokban. Viszonyítások, rendezések; a számok helyének megkeresése számegyenesen. Kisebb, nagyobb több, kevesebb, ugyanannyi, reláció használata.	Páros és páratlan számok felismerése. A számok szomszédainak ismerete. Számok elhelyezése a számegyenesen. Növekvő és csökkenő számsorozatok képzése adott szabály szerint.
	A számok jele. Számok tulajdonságainak megismerése: összeg- és különbségalakjaik, bontott alak, számjegyek száma, páros, páratlan számok. Számok kapcsolatai: kisebb, nagyobb, egyjegyű, kétjegyű. Számszomszédok. Számok helye a számegyenesen.		

SZÁMTAN, ALGEBRA. MŰVELETEK ÉRTELMEZÉSE, MŰVELETVÉGZÉS

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Műveletfogalom alakítása, összeadás, kivonás értelmezése többféle módon. Műveletek tárgyi megjelenítése, matematikai jelek, műveleti jelek használata.	Az összeadás és kivonás értelmezése tevékenységgel, rajzzal és szöveges feladattal (egyváltozós: hozzáadás, elvétel; kétváltozós: két halmaz egyesítése, ill. ennek a tevékenységnek a megfordítása, két halmaz összehasonlítása).	A számok közötti összefüggések felismerése; a műveletek értelmezése tárgyi tevékenységgel (darabszám és mérőszám alapon): színes rudakkal, korongokkal, ujjakkal, mérőszalaggal, tömegmérleggel, számegyenessel.	Hozzátevés, elvétel tevékenységgel, megfogalmazása szóban

A becslési képesség alapozása. Ismeretek tudatos memorizálása, felidézése; a megtanulást segítő eszközök megismerése. Tényismeretek memorizálása, mozgósítása (pl. a kéttagú összegek és a megfelelő különbségek a 20-as számkörben). Ismeretek megtanulásához összefüggések felhasználása. Algoritmusok, analógiák megismerése, alkalmazása a műveletvégzések során. Konkrét matematikai modellek értemezése. Az önellenőrzés igényének felkeltése, képességének alakítása, az eredményért való felelősségvállalás.	Pótlás. Műveleti jelek; számok összetett alakjainak használata. Rajzolt, illetve tárgyi jelek értelmezése tevékenységgel, történés kitalálásával; matematikai jelek, műveleti jelek (>, <, +, –, =) értése, használata. Egyszerű műveleti tulajdonságok (pl. az összeadás tagjainak felcserélhetősége; az összeadás tagjainak csoportosítása). A bontás és a pótlás műveletének értelmezése, gyakorlása.	Halmaz elemszámának növelése hozzáadással, csökkentése elvétellel. Képolvasások (mi változott meg?), szövegalkotás, lejegyzés számfeladattal. Két halmaz egyesítése, kiegészítő halmaz előállítása. Két halmaz (mennyiség) összehasonlítása. Két- és háromtagú összeadások alkotása kirakásokról (korongokról, színes rudakról, rajzokról). Kivonás a különbség szemléltetésére. Számok bontása két szám összegére, játékos formában. Pótlás (hiányos összeadás) tevékenységgel – *Tedd egyenlővé!* – lejegyzés számfeladatként. Játékos feladatmegoldás önállóan, párban, csoportban és frontálisan (képkirakó, *Kelj fel, Péter!,* memóriajáték, színezős feladatok). Bűvös négyzet megoldása. Művelet megfogalmazása képről, művelet megjelenítése képpel, kirakással. Több megoldás keresése. Számolási eljárások megismerése tevékenységgel, gyakorlá-	Kéttagú összeg- és különbségalakok ismerete húszas számkörben. Gyakorlottság az összeadás, kivonás, bontás, pótlás alkalmazásában kirakás segítségével, lejegyzés számokkal

		suk. Analógiák építése a kétjegyű számok összeadásában (színes rudak, számegyenes használata). Fele, kétszerese. Szorzás, osztás előkészítése. Az önellenőrzés képességének alakítása feladatlapokkal.	

ÖSSZEFÜGGÉSEK, KAPCSOLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Elmondott, elolvasott történetre, problémákra való emlékezés; szöveges feladat lényegileg pontos felidézése; emlékezést segítő rajzok készítése, visszaolvasása. Esemény folytatásának elképzelése, a képzelt folytatás lejátszása. Mondatok szerkezetének panelként való használata, felfogása. Saját gondolatok közlése egyszerű állítások formájában; ilyen közlések értése. Értő-elemző olvasás alapozása, fejlesztése. Kérdés tartalmának megértése adott tárgyi szituációban és megfogalmazott problémában.	A szöveges feladatok megoldásának előkészítése. Szöveges feladat megjelenítése eljátszással, tárgyi tevékenységgel, rajzzal. Adatok és kapcsolatok lejegyzése számokkal, jelekkel. Szövegből számfeladat alkotása – számfeladathoz szöveg alkotása. Műveletek értelmezése szöveg alapján. Szöveges feladatok megoldása modellek segítségével. Fordított szövegezésű feladatok megoldása.	Elmondott, olvasott történés, helyzet képzeletben való követése; megjelenítése lejátszással, kirakással, képpel. Tevékenységről, képről szöveges feladat alkotása. Szöveges feladat megjelenítése tárgyi tevékenységgel, rajzzal. Adatok értelmezése, lényeges elemek kiválasztása, jelölése. Szövegről számfeladat alkotása. Matematikai szöveg alkotása adott számfeladathoz. Műveletek értelmezése szöveg alapján. A szöveges feladat megoldási algoritmusának megismerése, alkalmazása.	Egyszerű szöveges feladat értelmezése tevékenységgel, modell választása. Szövegösszefüggés lejegyzése számokkal, művelettel. Megoldási terv készítése, kiszámítás. Válasz a feladat kérdésére. Különböző modellek ismerete.

Válasz megfogalmazása szóban, később írásban is. Gondolatmenet kiépítése. Manuálisan elvégzett tevékenység gondolati lépésként való értelmezése, tudatosítása. Adatokra és összefüggéseikre való együttes emlékezés rajzok, ábrák alapján. Állítások megítélése igazságértékük szerint; nyitott mondatok lezárása behelyettesítéssel, megoldásuk.	Egyszerű nyitott mondatok megoldása.	Szituáció, változás, szöveges feladat, értelmezése lejátszással, kirakással egyszerűsített rajzzal, átfogalmazással; adatok felfogása, lényegtelenek elhagyása, lényegesek kiemelése, rögzítése, kapcsolatuk feltárása, szerepük értése; adatokra és összefüggéseikre vonatkozó jelölések használata, értése; folyamat fordított lejátszása; az időbeliség megértése. Nyitott mondatok lezárása igazzá, hamissá tevéssel. Egyszerűbb esetekben teljes megoldásra törekvés.	Állítások igazságtartalmának eldöntése.

SOROZATOK, FÜGGVÉNYEK

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Összefüggés felismerő képesség fejlesztése. Rendezőképesség fejlesztése. Változások, periodikusság, ritmus megfigyelése, felismerése, értelmezése, sorba rendezése. Számok, mennyiségek közötti elemi kapcsolatok felismerése, megjelenítése, általánosítás, az összefüggések megfogalmazása, szabály keresése.	Függvényre vezető szöveges feladatok megoldása egyszerű esetekben. Számsorozatok folytatása, kiegészítése adott vagy felismert szabály alapján. Szabályjátékok, gépjátékok.	Tárgysorozat képzése, ismétlődések, tulajdonságok megfigyelése. Kapcsolatban levő elemek (tárgyak, személyek, hangok, szavak, számok) összekeresése, párosítása egyszerű esetekben. Számok, mennyiségek közötti kapcsolatok jelölése nyíllal. Számok táblázatba rendezése, szabályjátékok (gépjátékok).	Egyszerű sorozat képzése kirakással, rajzzal. Növekvő és csökkenő számsorozatok felismerése, képzése adott szabály alapján. Összetartozó elempárok keresése egyszerű esetekben.

A kreatív gondolkodás fejlesztése: többféle megoldási mód keresése, a különböző megoldások összevetése.		Egyszerűbb összefüggések, szabályszerűségek felismerése. A változások megfigyelése, felismert szabályok követése, ismétlődések, ritmus értelmezése mozgással, hanggal, szóval, számmal. Játék a logikai lapokkal (egy vagy két tulajdonságban különböző sorozatok folytatása), színezős feladatok. Játékos feladatmegoldás önállóan, párban, csoportban. Sorozatok folytatása megadott, választott, felismert szabály alapján. Növekvő és csökkenő számsorozatok képzése. A képzés szabályának megfogalmazása két irányból. Szabályjáték szabályának megfogalmazása, felírása többféleképpen. Sorozatok kiegészítése. Szabályosság vizsgálata.	Sorozatok szabályának felismerése.

GEOMETRIA, MÉRÉS. TÉRBELI TÁJÉKOZÓDÁS, TESTEK, SÍKIDOMOK (EGYSZERŰ) TRANSZFORMÁCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Térszemlélet alapozása. Térbeli tájékozódás fejlesztése.	Tájékozódás, helymeghatározás, irányok, irányváltoztatások.	Játékos helymeghatározás (babák, macik elhelyezése különböző berendezési tárgyakhoz viszonyítva).	Helymeghatározás a tanult kifejezések alkalmazásával (pl. alatt, fölött, mellett).
Mozgási memória fejlesztése.	Tájékozódás a külső világ tárgyai szerint; tudatosított tájékozódási pontok szerint; a tájékozódást segítő viszonyok megismerése (pl. mellett, alatt fölött, között, előtt, mögött). Tájékozódás a tanuló saját mozgó, forgó testének aktuális helyzetéhez képest (pl. a bal, jobb szavak megjegyzése a gyerek testi dominanciája szerint, illetve dominancia hiányában saját testi jelhez kötötten). Tájékozódás (pl. az osztályban, iskolában, iskola környékén) nagytesti mozgással; mozgássor megismétlése.	Finommotoros mozgáskoordinációk: apró tárgyak, korongok, pálcikák, rudak rakosgatása, ceruza, füzet, négyzethálós lap, vonalzó használata stb. Viszonyítások: előtte, mögötte, fölötte, alatta, jobbra, balra stb. kifejezések értelmezése. Játékos feladatmegoldás önállóan, párban, csoportban. *Tűz-víz* játék.	Térbeli és síkbeli alakzatok azonosítása és megkülönböztetése néhány megfigyelt geometriai tulajdonság alapján.

	Tájékozódás a síkban (pl. tájékozódás a füzetben, könyvben; tájékozódás a síkban ábrázolt térben; tájékozódás szavakban megfogalmazott információk szerint).		
Tárgyak tulajdonságainak kiemelése (analizálás); összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; sorba rendezés különféle tulajdonságok szerint a különféle érzékszervek tudatos működtetésével; a figyelem terjedelmének és tartósságának növelése. Közös tulajdonságok felismerése; tulajdonság tagadása, mint szintén közös jellemző.	Geometriai tulajdonságok felismerése, viszonyítások, összehasonlítások. Egyszerű geometriai formák megnevezése, hasonló formák felismerése (négyzet, kör, háromszög). Testek építése modell alapján. Síkidomok előállítása tevékenységgel. Alakzatok néhány megfigyelt tulajdonsága.	Tárgyak válogatása geometriai tulajdonságok alapján – csoportban Párkérő játék. Kirakások, építések színes rudakkal másolással modell, ábra alapján feltételek szerint. Statikus helyzetek, képek, tárgyak megfigyelése. Sík-és térbeli alakzatok szétválogatása tulajdonságok alapján. Háromszögek, négyszögek alkotása kirakással, nyírással, rajzolással. Játékos tapasztalatszerzés síktükörrel. Tükrözések mozgással, tükörkép előállítása, megfigyelése tükörrel. Tapasztalatszerzés a logikai lapok segítségével.	Kör, négyszög, háromszög megkülönböztetése.

GEOMETRIA, MÉRÉS. MÉRHETŐ TULAJDONSÁGOK, MÉRÉSEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Tájékozódás a világ mennyiségi viszonyai között. Mennyiségek fogalmának alapozása. A mennyiségi jellemzők kifejezése számokkal; a számok értelmezése a valóság mennyiségeivel. Becslés, mérés. A múlt, jelen, jövő megértése adott időpillanatban (pl. előbb, ezután). A múlt, jelen, jövő, mint folytonosan változó fogalmak, például az előtte, utána (korábban, később) viszonyok megértése, Összefüggések, kapcsolatok felismerésének fejlesztése.	Tárgyak, személyek, alakzatok, jelenségek, összességek összehasonlítása mennyiségi tulajdonságaik (magasság, szélesség, hosszúság, tömeg, űrtartalom, idő). Mérés alkalmilag választott mérőeszközökkel. Mérőeszközök megismerése. Mérés szabvány egységekkel. A méter, kilogramm, liter, hét, nap, óra megismerése. Kapcsolatok felismerése mennyiségek, mértékegységek és mérőszámok között. Időpont és időtartam.	Mérési eljárások: kirakás, különböző mennyiségek mérése azonos mértékegységgel, azonos mennyiségek mérése különböző mértékegységekkel. Összehasonlítások, összemérések a gyakorlatban (pl. magasabb, alacsonyabb, hosszabb, rövidebb…) páros, csoportos munkával. Mérés alkalmilag választott mértékegységekkel (színes rudakkal…) Játékos időmérések, pl. mondókákkal. Azonos mennyiségek mérése különböző mértékegységekkel. A szabványegységek használata számfeladatokban, alkalmazásuk egyszerű szöveges feladatokban. Időpont és időtartam tapasztalati úton történő megkülönböztetése.	Összehasonlítás, mérés gyakorlati tevékenységgel, az eredmény megfogalmazása a tanult kifejezésekkel. A *m, kg, l* egységek használata szám és egyszerű szöveges feladatokban. A hét, nap, óra időtartamok helyes alkalmazása.

VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A valószínűségi és a statisztikai szemlélet alapozása. A logikus gondolkodás fejlesztése. Kifejezőképesség fejlesztése a sejtések megfogalmazásával.	Adatok gyűjtése, ábrázolása.	Oszlopdiagram építése (tárgyi tevékenység formájában). Sejtések megfogalmazása, tapasztalatok összevetése sejtésekkel, megállapítások megfogalmazása. Események, ismétlődések játékos tevékenység során „biztos”, „lehetséges, de nem biztos”, „lehetetlen” érzékelése találgatással, próbálgatással.	

2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 180 – heti óraszám: 5

Témakörök, tananyagbeosztás

Témakör	Óraszám
Számtan, algebra	110 óra
Sorozatok, függvények	22 óra
Geometria, mérés	30 óra
Valószínűség, statisztika	18 óra

A matematikatanítás kiemelt területei a második osztályban

- A gondolatok, megfigyelések minél többféle módon történő kifejezése. A második évfolyamon különösen döntő fontosságú a tapasztalatszerzés, ezen belül a megfigyelés, ennek kifejezése tevékenységgel, szóban majd írásban, először konkrétan, majd általánosan is.
- Valóságtartalomra épülő biztos számfogalom a 100-as számkörben.

- Számolási készségek, számolási eljárások, alkalmazása. Sorozatok folytatása adott vagy felismert szabály alapján, a bontás, összeadás, kivonás, pótlás fogalmának elmélyítése 100-as számkörben.
- A szorzó és a bennfoglaló táblák megismerése, összefüggések felismerése, alkalmazása.
- Szöveges feladatok megoldása a tanult algoritmus alapján.
- Geometriai fogalmak, tulajdonságok bővítése. Térbeli és síkbeli tájékozottság továbbfejlesztése.
- Mennyiségfogalmak kialakítása 100-as számkörben, mérések alkalmilag választott és szabvány mérőeszközökkel. Gyakorlottság kialakítása tényleges mérésekben.
- Kombinatorikai és valószínűségi játékok.
- A matematikai szaknyelv tudatos bevezetése, az életkornak megfelelő használata.

GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK ALAPOZÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az érzékelés pontosságának fejlesztése. A figyelem fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés, lényegi tulajdonságok kiemelése. Rendezés a tulajdonságok alapján: sorba rendezés, osztályozás.	Tárgyak, személyek, szavak, síkidomok, testek, számok (100-as számkörben) tulajdonságainak megfigyelése, összehasonlítása, halmazba rendezése. Tárgyak, síkidomok, testek, számok felhasználásával sorozatalkotások, sorba rendezések, osztályozás.	Tárgyak, személyek, szavak, síkidomok, testek, számok (100-as számkörben) szétválogatása, a részek jellemzése állításokkal. Kétfelé válogatások – a két rész jellemzése tulajdonsággal és tagadásával. Játék a logikai lapokkal, színes rudakkal, barkohbák, kakukktojás-keresés.	A továbbhaladás feltételei az egyes témakörökben jelennek meg.
Észlelés pontosságának fejlesztése. A logikai gondolkodás fejlesztése. Állítások megítélése igazságértékük szerint; nyitott mondatok lezárása behelyettesítéssel és kvantorok-	Állítások igazságtartalmának eldöntése. Igaz, hamis állítások, nyitott mondatok lezárása kis alaphalmaz minden elemének behelyettesítésével, kvantorokkal („minden”, „van olyan”).	Állítások, kérdések megértésének igazolása rajzzal, művelettel, szöveggel.	Állítások igazságértékének megítélése.

kal; megoldásuk. Elmondott gondolatmenet követése.			
A kombinatorikus gondolkodás alapozása, fejlesztése.		Kombinatorikus játékok, alkotások, feladatok (babák öltöztetése, zászlók színezése, építések térben, síkban, szavak alkotása megadott betűkből, számalkotások számkártyákból, gyöngyfűzés, pénzhasználat (Hányféleképpen fizetheted ki?).	

SZÁMTAN, ALGEBRA. SZÁMFOGALOM A 100-AS SZÁMKÖRBEN

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
A természetes szám fogalmának továbbépítése: a természetes szám fogalma a 100-as számkörben. A valóság és a matematika elemi kapcsolatainak felismerése. A mennyiségi jellemzők kifejezése számokkal. Absztrakció. Becslőképesség fejlesztése. Számrendszeres gondolkodás alapozása. Algoritmikus gondolkodás alakítása.	Természetes számok a 100-as számkörben. Gyakorlati tevékenységre épülő, az életkornak megfelelő számfogalom kialakítása, használata. Becslés. A természetes számok értelmezése a valóság mennyiségeivel; a természetes szám modellként való kezelése, (mérőszám, darabszám, sorszám, értékmérő). Számok írása, olvasása.	A számfogalom kiépítése 100-as számkörben. Számhalmazok képzése. Számlálás egyesével, kettesével, hármasával, négyesével, ötösével … tízesével növekvő, csökkenő sorrendben. Hosszúságmérés, tömegmérés, űrtartalom, idő mérése alkalmi egységekkel és szabványegységekkel *(m, dm, cm, kg, dkg, l, dl, év, hónap, hét, nap, óra, perc)* − páros munkában.	Számfogalom a 100-as számkörben; biztos számlálás. Halmazok összehasonlítása, meg- és leszámlálások. Számok írása, olvasása 100-as számkörben. Tájékozottság a tízes számrendszerben. Az egyes, tízes fogalmának ismerete.

Egyszerű matematikai szakszavak és jelölések bevezetése a fogalmak megnevezésére.	A számok jele 100-ig. Számok tulajdonságainak, kapcsolatainak megismerése, páros, páratlan, számok nagysága, számszomszédok (egyes, tízes). Számok helye a számegyenesen. Számok közelítő helye a többféle beosztású számegyenesen. Páros, páratlan számok.	Csoportosítások (kettesével, hármasával, négyesével…), leltárkészítés, pénzváltás. Játék a számkártyákkal, játékpénzzel, színes rudakkal különféle munkaformákban: párokban, csoportokban. Számok bontása tízesek és egyesek összegére. Algoritmusok megfigyelése és követése a tízes számrendszerben. Római számok írása, olvasása az I, V, X jelek segítségével. Viszonyítások, rendezések, számok helyének megkeresése számegyenesen. Számok közelítő helye a többféle beosztású számegyenesen. Számok leolvasása bontott alakú kirakásról, képről – összeg- és különbségalakról képalkotás, kirakás – csoportos munkában. Számképzés adott számokkal, adott feltételekkel – páros munkában. Számtulajdonságok vizsgálata, gyakorlása barkohba-játékkal. Sorozatalkotások.	Páros és páratlan számok felismerése. A számok szomszédainak ismerete. Adott szám jellemzése tulajdonságaival. A számok közötti kapcsolatok felismerése. Számok helye a számegyenesen, nagyság szerinti sorrendjük.

		Több, kevesebb, ugyanannyi, fogalmának használata – igazhamis állítások megfogalmazása számokról – játékos feladatok, csoportos munka. Kitekintés 1000-ig.	

SZÁMTAN, ALGEBRA. MŰVELETEK ÉRTELMEZÉSE, MŰVELETVÉGZÉS

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Algoritmikus gondolkodás fejlesztése. Analógiás gondolkodás fejlesztése. A műveletfogalom mélyítése. Műveletek tárgyi megjelenítése. Műveleti jelek; számok összetett alakjainak használata. Kreativitás fejlesztése. A műveletfogalom kiterjesztése.	Az összeadás és kivonás értelmezése tevékenységgel, rajzzal és szöveges feladattal a 100-as számkörben. Az összeadás és a kivonás kapcsolata. Az összeadás műveleti tulajdonságai: a tagok felcserélhetősége, csoportosíthatósága, összefüggés a tagok növelése, csökkentése és az összeg változása között. Az összeadás és a kivonás kapcsolata: pótlás, hiányos kivonás, zárójel használata (összeg, különbség elvétele).	Összeadás, kivonás értelmezésének kiterjesztése a százas számkörre. Analógiák kiépítése pénzzel, színes rudakkal, számegyenesen. Sorozatalkotások tízesével (növekvő és csökkenő) Algoritmusok követése az egyesekkel és a tízesekkel végzett műveletek körében. Az összeadás, kivonás gyakorlása golyós számológéppel, számtáblázatokkal. – párban. Bűvös négyzetek, szöveges feladatok, láncszámolás – csoportmunka. *Számolj ügyesen!* – játékos feladatmegoldások a tagok felcserélésének, csoportosíthatóságának gyakorlására.	Alapműveletek (összeadás, kivonás, szorzás, részekre osztás, bennfoglalás, maradékos osztás) értelmezése kirakással. Műveletek megoldása szóban. A kis egyszeregy biztonságos ismerete. A számok közötti kapcsolatok műveletekkel történő megjelenítése. A műveletek közötti kapcsolatok felismerése, kifejezése szóban. Tagok felcserélhetőségének, csoportosíthatóságának felhasználása számolási feladatokban. Fordított műveletek alkalmazása.

Matematikai modellek megértése; átkódolás más modellbe. Adott modellhez számfeladat, probléma megfogalmazása. Egyedi tapasztalatok, modellek; általánosítás. Jelek szerepe, alkotása, használata (·, :, /). A becslési képesség alapozása, fejlesztése. Ismeretek tudatos memorizálása, felidézése; a megtanulást segítő eszközök megismerése. Ismeretek megtanulásához összefüggések felhasználása. Algoritmusok, analógiák megismerése, alkalmazása a műveletvégzések során. Konkrét matematikai modellek (pl. műveletek, nyitott mondat) megértése, értelmezése. Önellenőrzés, az eredményért való felelősségvállalás.	Szorzó-és bennfoglaló táblák felépítése 100-as számkörben („kis egyszeregy”). A bennfoglalás és a részekre osztás megkülönböztetése szöveggel adott feladatokhoz kapcsolódóan. Szorzás műveletnél a szorzótényezők felcserélhetősége. A maradékos osztás értelmezése. Műveleti sorrend; a zárójel bevezetése.	Szorzás bevezetése az egyenlő tagok összeadásával, számlálás kettesével, ötösével, tízesével. Szorzás, osztás, értelmezése a százas számkörben. Szorzótáblákról összefüggések leolvasása. Részekre osztás, bennfoglalás kirakással, jelölés bevezetése (részekre osztás 15/5, bennfoglalás 15:3). Maradékos osztás kirakással, maradék jelölése. Számok válogatása maradékosztályok szerint. Művelet megfogalmazása képről, megjelenítése képpel, kirakással. Több megoldás keresése. Játékos feladatmegoldás önállóan, párban, csoportban: bűvös négyzetek, számrejtvények, tréfás feladatok, számpiramisok stb. Műveletek közti kapcsolatok felfedezése, felhasználása számolási feladatokban (pl. különféle számalakok, állítások; műveleti tulajdonságok; számolás műveleti tulajdonságok és kapcsolatok alapján, analógiák segítségével). Műveletek sorrendje. A tényezők felcserél-	

		hetőségének értelmezése, leolvasása tárgyi tevékenységről. A zárójel használatának bevezetése. Szorzás és osztás kapcsolata. Összeg és különbség szorzása, zárójel használata – szöveges feladatokhoz kapcsolva. Háromtagú összegek kiszámítása. Műveletek alkotása számhalmazokból adott műveleti jelekkel − játékosan csoportban. Kéttényezős szorzatok kiszámítása a kis egyszeregyen kívüli esetekben is − sorozatalkotásokkal. Az önellenőrzés képességének alakítása.	

ÖSSZEFÜGGÉSEK, KAPCSOLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Kommunikációs képesség fejlesztése. Értő-elemző olvasás alapozása, fejlesztése. Emlékezet, képzelet fejlesztése. Problémamegoldó képesség fejlesztése. Analizálás-szintetizálás. Modellezés. Kreativitás. Algoritmus használata.	Egyszerű és összetett szöveges feladatok megoldása modellek segítségével: sorozatok, táblázatok, rajzok, grafikonok. Fordított szövegezésű feladatok megoldása. A szöveges feladat megoldási algoritmusának megismerése, alkalmazása.	Elmondott, olvasott történés, helyzet képzeletben való követése; megjelenítése lejátszással, kirakással, képpel. Elmondott, elolvasott történetre, problémákra való emlékezés; szöveges feladat lényegileg pontos felidézése; emlékezést segítő rajzok készítése, visszaolvasása.	Egyszerű szöveges feladat értelmezése tevékenységgel; modell választása. Szövegösszefüggés lejegyzése számokkal, művelettel. Szöveges feladatok megoldási algoritmusa.

		Esemény folytatásának elképzelése, a képzelt folytatás lejátszása. Tevékenységről, képről szöveges feladat alkotása. Szöveges feladat megjelenítése tárgyi tevékenységgel, rajzzal. Adatok értelmezése, lényeges elemek kiválasztása, jelölése. Szövegről számfeladat alkotása. Matematikai szöveg alkotása adott számfeladathoz. Műveletek értelmezése szöveg alapján. A szöveges feladat megoldási algoritmusának megismerése, alkalmazása. Szituáció, változás, szöveges feladat értelmezése lejátszással, kirakással egyszerűsített rajzzal, átfogalmazással; adatok felfogása, lényegtelenek elhagyása, lényegesek kiemelése, rögzítése, kapcsolatuk feltárása, szerepük értése; adatokra és összefüggéseikre vonatkozó jelölések használata, értése; folyamat fordított lejátszása; az időbeliség megértése.	Szöveges feladatok önálló megoldása: feladatterv készítése, kiszámítás, válaszadás a kérdésre
Absztrahálás. Tudatosítás. Metakogníció. Logikai gondolkodás fejlesztése.			

Mondatok szerkezetének panelként való használata, felfogása. Saját gondolatok közlése egyszerű állítások formájában; ilyen közlések értése. Manuálisan elvégzett tevékenység gondolati lépésként való értelmezése, tudatosítása.	Állítások megítélése igazságértékük szerint; nyitott mondatok lezárása behelyettesítéssel, megoldásuk próbálgatással.	Feladatmegoldás önállóan, párban, csoportban: nyitott mondatok (egy- és kétváltozós) megoldása próbálgatással, eszköz segítségével, tervszerűen. A megoldás lépéseinek visszaidézése. Egyszerűbb esetekben teljes megoldásra törekvés. Egyenes és fordított szövegezésű feladatok megoldása. Egyszerű nyitott mondatok megoldása. Nyitott mondatról, műveletről szöveg készítése. Tréfás szöveges feladatok. Gondolkodtató feladatok. Műveletek értelmezése szöveg alapján. Becslés, megoldás, válaszadás szóban és írásban. A megoldás lépéseinek visszaidézése. Ugyanannak a feladatnak többféle művelettel történő megoldása.	Állítások megfogalmazása tevékenységről, rajzról. Állítások igazságának megítélése. Nyitott mondat kiegészítése – igazzá tevés. Nyitott mondat készítése ábráról.

SOROZATOK, FÜGGVÉNYEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Összefüggés-felismerő képesség fejlesztése. Rendezés. Az „összefüggés” megalkotása a sorozat elemei közti kapcsolat általánosításaként; ellenőrzése. Többféle megoldási mód keresése, az alternatív megoldások összevetése – a kreativitás fejlesztése.	Megfigyelésben, mérésben, számlálásban, számolásban gyűjtött adatok, elemek sorozatba rendezése; a keletkező sorozat tulajdonságai szabályosságának vizsgálata (például periodikus sorozatok, számtani sorozat). Egyszerű tapasztalati függvények. Számsorozatok folytatása, kiegészítése adott vagy felismert szabály alapján. Szabályjátékok, gépjátékok. Függvényre vezető egyszerű szöveges feladatok megoldása.	Tárgy-, rajz- és jelsorozatok kiegészítése, folytatása adott vagy felismert összefüggés szerint. Számok, mennyiségek közötti kapcsolatok jelölése nyíllal. Egyszerűbb összefüggések, szabályszerűségek felismerése. Játékos feladatmegoldás önállóan, párban, csoportban: a változások megfigyelése, felismert szabályok követése. Sorozatok folytatása megadott, választott, felismert szabály alapján. Sorozatok kiegészítése. Szabályosság vizsgálata. Számsorozatok képzése növekvő-csökkenő sorrendben. Összefüggések keresése adatok között, táblázatba rendezés. Gépjátékok: számpárok, számhármasok közötti kapcsolatok	Adott szabályú sorozat folytatása. Sorozatok képzése.

		megállapítása, (szabályjátékok) szabályuknak felírása többféleképpen.	

GEOMETRIA, MÉRÉS TESTEK, SÍKIDOMOK (EGYSZERŰ) TRANSZFORMÁCIÓK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Térszemlélet fejlesztése. Tájékozódás a külső világ tárgyai szerint; saját helyzethez viszonyítva térben és síkban. Mozgási memória fejlesztése.	Tájékozódás, helymeghatározás, irányok, irányváltoztatások. Tájékozódás a tanuló saját mozgó, forgó testének aktuális helyzetéhez képest. Tájékozódás nagytesti mozgással; mozgássor megismétlése.	Tudatosított tájékozódási pontok szerint; a tájékozódást segítő viszonyok használata (pl. mellett, alatt fölött, között, előtt, mögött). Megkezdett minta folytatása színezéssel.	Viszonyítások: előtte, mögötte, fölötte, alatta, jobbra, balra stb. kifejezések helyes használata.
Tárgyak tulajdonságainak kiemelése (analizálás); összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; sorba rendezés különféle tulajdonságok szerint a különféle érzékszervek tudatos működtetésével; a figyelem terjedelmének és tartósságának növelése. Közös tulajdonságok felismerése; tulajdonság tagadása mint szintén közös jellemző.	Tájékozódás a síkban. Testek és síkidomok geometriai tulajdonságainak megfigyelése. Geometriai tulajdonságok felismerése, viszonyítások, összehasonlítások. Testek építése modell alapján Téglatest, kocka – élek, csúcsok, lapok felismerése. Síkidomok előállítása tevékenységgel.	Testek válogatása, osztályozása megadott és választott szempont szerint. Játékos feladatmegoldás önállóan, párban, csoportban: sík- és térbeli alakzatok szétválogatása tulajdonságok alapján; testek másolása modellről; építés különféle helyzetben; tükörkép építése egyszerű esetekben. Síkidomok másolása, előállítása megadott feltételek szerint, kirakás, befedés, máso-	Testek létrehozása másolással megadott egyszerű feltétel szerint. Síkidomok létrehozása másolással, megadott egyszerű feltétel szerint. Csoportosítás, válogatás tulajdonságok szerint.

	Sokszögek néhány megfigyelt tulajdonsága. Téglalap, négyzet. Tükrözés, tükörkép tulajdonságainak megfigyelése.	lás átlátszó papírral, sablonnal, vonalzóval. Tükörképek építése logikai lapokkal.	

GEOMETRIA, MÉRÉS. MÉRHETŐ TULAJDONSÁGOK, MÉRÉSEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Mennyiségek fogalmának alapozása, fejlesztése. A mennyiségi jellemzők kifejezése számokkal; a számok értelmezése a valóság mennyiségeivel. Becslési képesség fejlesztése. Tájékozódás az időben. A múlt, jelen, jövő, mint folytonosan változó fogalmak, például az előtte, utána (korábban, később) viszonyok megértése. Az érzékelés, észlelés pontosságának fejlesztése.	Tárgyak, személyek, alakzatok, jelenségek, összességek összehasonlítása mennyiségi tulajdonságaik (hosszúság, űrtartalom, tömeg, idő) alapján. Mérés alkalmilag választott és szabvány egységekkel *(m, dm, cm, kg, dkg, l, dl, óra, perc, nap, hét, hónap, év).* Időpont és időtartam megkülönböztetése.	Mérési eljárások: kirakás, különböző mennyiségek mérése azonos mértékegységgel, azonos menynyiségek mérése különböző mértékegységekkel. A *m, dm, cm, kg, dkg, l, dl, óra, perc, nap, hét, hónap, év* egységek használata szám és egyszerű szöveges feladatokban. Időpont és időtartam tapasztalati úton történő megkülönböztetése.	Gyakorlati mérések a tanult egységekkel. A tanult szabvány-mértékegységek ismerete; használata.

VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A valószínűségi és a statisztikai szemlélet alapozása.	Adatok gyűjtése, lejegyzése, ábrázolása.	Adatok ábrázolása táblázat, grafikon, oszlopdiagram segít-	Adatok leolvasása

Kombinatorikus képességek fejlesztése. Kifejezőképesség fejlesztése a sejtések megfogalmazásával.	Adatokról megállapítások leolvasása. Valószínűségi játékok, kísérletek megfigyelése.	ségével (tárgyi tevékenység formájában). Valószínűségi játékok, kísérletek szám- és betűkártyákkal, dobókockákkal, színes golyókkal stb. Sejtések megfogalmazása, tapasztalatok összevetése sejtésekkel, megállapítások megfogalmazása. Események, ismétlődések játékos tevékenység során „biztos”, „lehetséges, de nem biztos”, „lehetetlen” érzékelése találgatással, próbálgatással. Példák gyűjtése a mindennapi életben előforduló véletlen, lehetséges események előfordulásáról. Az elképzelés és a valóság összevetése. Könyvajánlás, búvárkodásra ösztönzés, adatok gyűjtése megadott szempontok szerint.	Sejtések megfogalmazása Kísérletek a biztos, lehetséges, lehetetlen esetekre

3. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 144 – heti óraszám: 4

Témakörök, tananyagbeosztás

Témakör	Óraszám
Számtan, algebra	83 óra
Sorozatok, függvények	18 óra
Geometria, mérés	25 óra
Valószínűség, statisztika	18 óra

A matematikatanítás kiemelt területei harmadik osztályban

· A gondolatok, megfigyelések minél többféle módon történő kifejezése. A megfigyelés kifejezése tevékenységgel, szóban majd írásban, először konkrétan, majd általánosan is.

· Valóságtartalomra épülő biztos számfogalom 1000-es számkörben.

· Számolási készségek, számolási eljárások, alkalmazása. A tanult műveletek fogalmának elmélyítése 1000-es számkörben.

· Írásbeli összeadás és kivonás 1000-es számkörben.

· Írásbeli szorzás egyjegyű szorzóval 1000-es számkörben.

· Összefüggések felismerése, alkalmazása – szabályjátékok, sorozatok, nyitott mondatok.

· Szöveges feladatok megoldása.

· Geometriai fogalmak, tulajdonságok bővítése. Térbeli és síkbeli tájékozottság továbbfejlesztése.

· Kerület mérése, számítása.

· A területmérés alapozása − parkettázás.

· Mennyiségfogalmak kialakítása 1000-es számkörben, mérések alkalmi és szabványegységekkel. Gyakorlottság kialakítása tényleges mérésekben.

· Kombinatorikai és a valószínűségi játékok.

· A matematikai szaknyelv tudatos alapozása, az életkornak megfelelő használata.

GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK ALAPOZÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A halmazszemlélet kialakítása. Az érzékelés pontosságának fejlesztése. Tárgyak tulajdonságainak kiemelése (analizálás): összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés, osztályokba sorolás, sorba rendezés különféle tulajdonságok szerint.	Természetes számok, alakzatok, törtszámok. Halmazábrázolás.	Tárgyak, alakzatok, számkártyák válogatása, osztályozása páros, illetve csoportmunkában. Halmazok alkotása két szempontú osztályozás szerint, előállítás gumigyűrűvel, fonallal. Halmazok kapcsolatainak megfigyelése: van közös elemük, nincs közös elemük.	A továbbhaladás feltételei az egyes témakörökben konkretizálódnak.

A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése. Osztott figyelem fejlesztése. Közös tulajdonságok felismerése, tulajdonság tagadása, mint szintén közös jellemző.		Kakukktojás-játék. Játék a logikai készlettel: a „mindegyik”, „van olyan”, „egyik sem”, „nem mind”, kifejezések használata konkrét tevékenységek kíséretében.	
Észlelés pontosságának fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés fejlesztése.	Alakzatok, természetes számok.	Állítások, kérdések megfogalmazása képről, helyzetről, történésről. Állítások megítélése igazságértékük szerint.	
Kombinatív gondolkodás fejlesztése.		Babaöltöztetés, zászlószínezés. Számképzés dobókockákkal, számkártyákkal.	

SZÁMTAN-ALGEBRA. SZÁMFOGALOM 1000-ES SZÁMKÖRBEN

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Gyakorlati tevékenységre épülő, az életkornak megfelelő számfogalom használata. Megfigyelőképesség, becslőképesség fejlesztése. Számrendszerek alkotása, számrendszeres gondolkodás a számfogalom épülésében. Biztonságos tájékozódás kialakítása a 10-es számrendszerben és helyiérték-rendszerben 1000-es számkörön belül. Az anyanyelv és a szaknyelv elvárható szintű alkalmazásának	Természetes számok 1000-es számkörben. A természetes szám, mint halmazok számossága és mint mérőszám. Becslések (mennyiségek, halmazok számossága). Helyiérték, alaki érték, valódi érték. Nagyságviszonyok, számok helye a számegyenesen.	A 10-es számrendszer értelmezése, kialakítása. Csoportosítások 10-esével. Számképzés kombinatorikai feladatokkal, játék számkártyákkal páros munkában, csoportban, számkártyák válogatása. Helyiérték-táblázat kitöltése. Helyiértékek és jelölésük: egyes (e), tízes (t), százas (sz), ezres (E). Számok helye a	Számok helyesírása, olvasása 1000-ig. Számok nagyságrendjének és helyi értékének biztos ismerete. Számok képzése, helyiérték szerinti bontása.

fejlesztése. Elnevezések, jelölések értése, egyszerű szakszavak és jelölések a fogalmak megnevezésére, a kifejezések pontosítása (pl.: számok és jelöléseik, műveletek jelölése, mérések, mértékegységek).	Számszomszédok, kerekített értékek.	számegyenesen. Közelítő helyek meghatározása. Számok jellemzése tulajdonságaikkal. Számbarkohba.	
A természetes szám modellként való kezelése (különféle fogalmi tartalmak − darabszám, mérőszám szerint), törtszám, negatív szám, számegyenes.	Negatív szám értelmezése: hőmérséklet. Törtszám értelmezése: egységtörtek, egységtörtek többszörösei. Az egységtörtek nagyságviszonyai. Pótlás egy egészre. *Római számok: I, V, X, L, C, D,*	Hőmérséklet, -változások megfigyelése, leolvasása, lejegyzése nyíljelöléssel. Hőmérsékletek leolvasása hőmérőről, beállítások hőmérőmodellen. Egységtörtek és többszöröseik előállítása kirakással, papírhajtogatással, színezéssel.	

SZÁMTAN, ALGEBRA. MŰVELETEK ÉRTELMEZÉSE, MŰVELETVÉGZÉS

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Tanult algoritmusok felidézése, használata, analógiák alapján való műveletvégzések. Rugalmas gondolkodás fejlesztése többféle megoldás keresésével. A pontos feladatvégzés igényének fejlesztése. A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése.	Számolási analógiák alkalmazása az 1000-es számkörben szóbeli számolások körében. A szorzótábla kiterjesztése kétjegyű számokra (nagy egyszeregy). A négy alapművelet elnevezéseinek tudatos használata. A műveleti eljárások kiterjesztése az írásbeli műveletek körére.	Műveletek értelmezése: a változás lejátszása saját testi mozgással, manipulatív úton tárgyi eszközökkel, visszafordítása saját testi mozgással, manipulatív úton. Kapcsolatok leolvasása ábráról, rendezések, becslések. Bűvös négyzetek, számpiramisok, számrejtvények megoldása.	Műveletek leolvasása ábráról, megjelenítése tevékenységgel. Az alapműveletek eljárásainak alkalmazása szóban és írásban.

	Műveletek leolvasása ábráról, megjelenítése tevékenységgel. Az alapműveletek eljárásainak alkalmazása szóban és írásban. Műveleti tulajdonságok: felcserélhetőség, csoportosíthatóság. Összeg, különbség változásai. A helyes műveleti sorrend és a zárójelhasználat.	Dobókockás játékok műveletvégzésre páros munkában.	
Becslési képesség fejlesztése. Az önellenőrzés különböző módjainak alkalmazása, az eredményért való felelősségvállalás. Közös munka vállalása, együttműködés, egymásra figyelés, egyéni felelősség és közös felelősség vállalása.	Becslés értelmezése és alkalmazása: kellő pontosságú becslések számítások előtt. A „közelítő érték” fogalmának bevezetése, a ≈ jel megismerése, alkalmazása.	Önellenőrzésre alkalmas feladatok (pl.: színezések, szóalkotások) megoldása önállóan, illetve páros munkában.	

ÖSSZEFÜGGÉSEK, KAPCSOLATOK

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Matematikai szövegértő és szóbeli kifejezőképesség fejlesztése: lényegkiemelő képesség fejlesztése. Szavakban (pl.: szöveges feladatokban) megfogalmazott hely-	Szöveges feladatok megoldása modellek segítségével: sorozatok, táblázatok, rajzok, grafikonok. Szöveges feladatról	Adatok lejegyzése, rendezése, ábrázolása. Elmondott, elolvasott történés, helyzet képzeletben való követése,	Szöveges feladatok értelmezése, adatainak lejegyzése, megoldási terv készítése. Szöveges feladat megoldása közvetlenül az

zet, történés megfigyelése, a figyelem irányítása, tartósságának növelése, értelmezése: lényeges és lényegtelen információk szétválasztása. Szavakban megfogalmazott helyzetről, történésről készült matematikai szöveg értelmezése. Konkrét matematikai modellek (nyitott mondat) értelmezése a modellnek megfelelő szöveges feladat alkotásával. Esemény folytatásának elképzelése, a képzelt folytatás lejátszása. Történés, szituáció elképzelése, tárgyhű képek és jelek alapján. A probléma megoldásának elképzelése, becslés, sejtés megfogalmazása: megoldás után a képzelt és tényleges megoldás összevetése. Elmondott, elolvasott történetre, problémákra való emlékezés, szöveges feladat lényegileg pontos felidézése. Adatokra és összefüggéseikre való együttes emlékezés. Megoldási algoritmusok megismerése, alkotása, alkalmazása. A kreativitás fejlesztése többféle megoldás keresésével.	nyitott mondat készítése, többféle megoldási mód keresése. Kapcsolatok felismerése, jelölése szöveges feladatokban.	megjelenítése lejátszással, kirakással, képpel. Rajz, kirakás, adatok értelmezése: a lejátszott történés visszaidézése, az elmondott, elolvasott történet visszaidézése. Emlékezést segítő ábrák, rajzok készítése. Szövegek megjelenítése tevékenységgel, ábrázolással. Helyzetről, képről kirakás, rajz, egyszerűsített kirakás. Egyszerűsített rajz készítése lényeges elemek megőrzésével, lényegtelenek figyelmen kívül hagyásával. Szavakban megfogalmazott helyzetről, történésről matematikai szöveg írása. Matematizálás: matematikai modellek választása, keresése, készítése, értelmezése adott szituációkhoz (pl.: egyszerűsített rajz, számfeladat, nyitott mondat, sorozat, táblázat).	értelmezésre szolgáló tevékenységgel, ábrákkal és matematikai modellekkel. A számítások helyességének ellenőrzése és az eredmény értelmezése.
Logikai gondolkodás fejlesztése az igaz és	Állítások igazságának megítélése.	Rajzolt, illetve tárgyi jelek értelmezése tevé-	Egyszerű nyitott mondat kiegészítése igazzá,

hamis állítások megítélésével. Jelek szerepe, alkotása, használata. A matematikai logika nyelvének megalapozása. A matematikai logika nyelvének alapozása. Saját gondolatok közlése egyszerű állítások formájában; ilyen közlések értése. Írásban kapott utasítás végrehajtása.	Adott állításokhoz halmazok képzése. Nyitott mondatok igazsághalmazának megkeresése módszeres próbálgatással, közelítéssel. Egyszerű esetekben összes megoldás keresése. Nyitott mondatok megoldása műveletek gyakorlására. Nyitott mondatok megértése, lejegyzése, megoldása számelméleti fogalmakat, kifejezéseket tartalmazó matematikai szöveg alapján (nem szöveges feladat). Relációk leolvasása két irányból.	kenységgel, matematikai jelek, műveleti jelek használatával. (<, >, =, ≈, ≤, ≥) Tárgyak, képek, számkártyák válogatása, rendezése állításokhoz.	hamissá. Nyitott mondat igazsághalmazának megkeresése kis véges alaphalmazon, behelyettesítéssel.

SOROZATOK, FÜGGVÉNYEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Alkotó gondolkodás, összefüggés-felismerő képesség fejlesztése. Szabály intuitív követése, tudatos megfigyelés, akaratlagos figyelem fejlesztése, szabály felismerése, kifejezése, tudatosítása. Becslő, (felismerő és alkotó) képesség fejlesztése problémafelvetésekkel. Döntési képesség formálása.	Számsorozatok folytatása, kiegészítése adott vagy felismert szabály alapján. Összefüggések felismerése a sorozat elemei között.	Sorozatok alkotása. Megfigyelésben, mérésben, számlálásban, számolásban gyűjtött adatok, elemek sorozatba rendezése. A keletkező sorozat szabályosságainak vizsgálata. Megkezdett sorozat folytatása, kiegészítése adott szabály szerint, felismert összefüggés alkalmazásával. Játék a logikai lapokkal páros munkában.	Egyszerű sorozatok szabályának megállapítása. Egyszerű sorozat folytatása.
Függvényfogalom előkészítése.	Kapcsolat keresése, felismerése táblázatban rögzített tapasz-	Tapasztalati adatok táblázatba való lejegyzése, rendezése,	Kapcsolatok keresése táblázatok adatai között.

Becslő, (felismerő és alkotó-) képesség fejlesztése problémafelvetésekkel. Döntési képesség formálása.	talati adatok között. Függvényre vezető szöveges feladatok megoldása egyszerű, esetekben.	Megkezdett párosítások folytatása.	

GEOMETRIA, MÉRÉS. TESTEK, SÍKIDOMOK, (EGYSZERŰ) TRANSZFORMÁCIÓK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Térszemlélet és kreativitás fejlesztése. A sík- és térgeometriai szemlélet fejlesztése geometriai modellek segítségével. Tájékozódás a külső világ tárgyai szerint, a tájékozódást segítő viszonyok tudatos használata, elmélyítése (pl.: mellett, alatt, fölött, között, mögött stb.).	Testek tulajdonságai. Téglatest, kocka. Téglatest (kocka) kiválasztása más testek közül, megnevezésük. Jellemző tulajdonságaik: lapok, élek, csúcsok száma.	Testek építése, szabadon, másolással és adott feltételekkel (modellezése másolással és adott feltételekkel) páros, illetve csoportmunkában. Testek építése: gyurmából, modellező készlettel.	Testek építése modellről. Síkidomok előállítása tevékenységgel.
Tájékozódás síkban (pl. füzetben, könyvben, négyzethálós papíron). Tájékozódás a tanuló saját mozgó, forgó testének aktuális helyzetéhez képest (pl.: bal, jobb szavak helyes használata).			
Tájékozódás vonalon, síkban, térben. Finommotoros mozgáskoordinációk fejlesztése. Az észlelés pontosságának fokozása.	Síkidomok tulajdonságai. Négyszögek, négyzet, téglalap. Téglalap és négyzet tulajdonságai: oldalak, csúcsok száma.	Síkidomok előállítása nyírással, rajzolással (körzővel is), hajtogatással, kirakással 1-2 feltételnek megfelelően. Szétválogatás 1-2 tulajdonság szerint. A kocka és a téglatest	A téglalap és a négyzet tanult tulajdonságainak felsorolása modell segítségével.

Tárgyak tulajdonságainak kiemelése, analizálás, összehasonlítás, megkülönböztetés, sorba rendezés különféle tulajdonságok szerint a különféle érzékszervek tudatos működtetésével. A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése, tudatos, céliránYos figyelemfejlesztés.		összehasonlítása a négyzettel és téglalappal. A tulajdonságok összehasonlítása. Tájékozódás térképen. Torpedó-játék páros munkában. Csoszogó játék.	
A szimmetria felismerése a valóságban: tárgyakon, természetben, művészeti alkotásokon. Esztétikai érzék fejlesztése. Körző és vonalzó használata.	Tengelyes tükrözés. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok. Körzőhasználat. *Pontok, vonalak. Vonalak tulajdonságai: egyenes, görbe, zárt, nyitott.*	Tapasztalatok gyűjtése síkbeli tükrözésről. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok válogatása, előállítása papírhajtogatással. Szimmetrikus alakozatok színezése és rajzolása négyzetrácsba és körzővel.	Szimmetrikus alakzatok felismerése. A tükör helyének megkeresése.
Modellalkotás feltételeknek megfelelően. A közös tulajdonságok felismerése.	Nagyítás, kicsinyítés.	Nagyítás, kicsinyítés egyszerű esetekben: papírhajtogatással, rajzzal négyzetrácsos papíron.	

GEOMETRIA, MÉRÉS. MÉRHETŐ TULAJDONSÁGOK, MÉRÉSEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenység-formák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A mennyiségi jellemzők kifejezése számokkal, a számok értelmezése a valóság mennyiségeivel (pl. mérőszám és darabszám). Érzékelés, észlelés pontosságának fejlesztése. A matematika és a valóság kapcsolatának építése. Mérőeszközök és mértékegységek ismerete és önálló használata. A becslési képesség fejlesztése. A pontosság mértékének kifejezése gyakorlati mérésekben.	Tárgyak, személyek, alakzatok összehasonlítása mennyiségi tulajdonságaik szerint (magasság, szélesség, hosszúság, tömeg, űrtartalom). Mérések alkalmi egységekkel. Mérések szabványegységekkel: hosszúság – *mm, cm, dm, m, km,* tömeg – *g, dkg, kg, t,* űrtartalom – *ml, cl, dl, l, hl,* időmérés – *óra, perc, másodperc.* Mértékegység és mérőszám kapcsolata.	Kapcsolatok, összefüggések megállapítása – átváltások konkrét mérések esetében. Mértékegységek használata és átváltása szöveges és számfeladatokban.	Mérés alkalmi és szabványegységekkel. A gyakorlatban végrehajtott mérések alapján a mértékegység és mérőszám kapcsolatának megállapítása. Át- és beváltások a tanult mértékegységekkel, gyakorlati mérésekhez kapcsolódva. A tanult szabványegységek gyakorlati alkalmazása.
Mérések, a mérőeszközök használata. A kerület fogalmának kialakítása. A területmérés alapozása.	Kerületmérés. Sokszögek kerületének mérése, számítása. A téglalap és a négyzet kerületének számítása.	A kerület, terület fogalmának alapozása konkrét tevékenységekkel. Kerületmérés körülkerítéssel páros, illetve csoportmunkában. Területmérés lefedéssel, parkettázással.	
A szög fogalmának előkészítése.	A szög fogalmának értelmezése.	Pont körüli elfordulás megfigyelése mozgásos játékokkal, óramodellen a mutatók elfordításával. Derékszög előállítása hajtogatással. Szögek mérése derékszöggel.	

VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A valószínűségi és statisztikai szemlélet alapozása. Kifejezőképesség fejlesztése a sejtések megfogalmazásával. Logikus gondolkodás fejlesztése. A matematika és a valóság kapcsolatának folyamatos figyelemmel kísérése.	Valószínűségi játékokban a lehetséges és lehetetlen fogalmak értelmezése. A biztos és a véletlen esetek megállapítása. Adatok gyűjtése, rendezése, grafikon értelmezése, szabályszerűségek észrevétele.	Konkrét valószínűségi játékok alapján, a biztosan bekövetkező, lehetséges, a lehetetlen események megkülönböztetése. Próbálgatások tárgyi tevékenységek kíséretében. Sejtések megfogalmazása, egybevetés a kísérlettel. Adatok gyűjtése, rendezése, ábrázolása, táblázatok és grafikonok olvasása, felhasználása számolási eljárások gyakorlására. Adatok gyűjtése, rendezése, szélsőértékek és leggyakoribb adat megkeresése csoportmunkában.	A biztos és a véletlen megkülönböztetése konkrét tapasztalatszerzés útján.

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 144 – heti óraszám: 4

Témakörök, tananyagbeosztás

Témakör	Óraszám
Számtan, algebra	73 óra
Sorozatok, függvények	27 óra
Geometria, mérés	29 óra
Valószínűség, statisztika	15 óra

A matematikatanítás kiemelt területei negyedik osztályban

· A gondolatok, megfigyelések minél többféle módon történő kifejezése. A megfigyelés kifejezése tevékenységgel, szóban majd írásban, először konkrétan, majd általánosan is.

· Valóságtartalomra épülő biztos számfogalom a 10000-es számkörben.

· Számolási készségek, számolási eljárások, alkalmazása. A tanult műveletek fogalmának elmélyítése 10000-es számkörben.

· Írásbeli szorzás kétjegyű szorzóval.

· Írásbeli osztás egyjegyű osztóval.

· Összefüggések felismerése, alkalmazása – szabályjátékok, sorozatok, nyitott mondatok.

· Szöveges feladatok megoldása.

· Geometriai fogalmak, tulajdonságok bővítése. Térbeli és síkbeli tájékozottság továbbfejlesztése.

· Kerület mérése, számítása.

· Területmérés parkettázással, következtetés a terület számítására.

· Mennyiségfogalmak kialakítása 10000-es számkörben. Gyakorlottság fejlesztése konkrét mérésekben.

· Kombinatorikai és a valószínűségi játékok.

· Adatok gyűjtése, rendezése táblázatban, jelölése grafikonon, diagramon.

· A matematikai szaknyelv tudatos fejlesztése, az életkornak megfelelő használata.

GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK ALAPOZÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Halmazszemlélet fejlesztése. Halmazok eszközjellegű használata. Osztott figyelem fejlesztése. Közös tulajdonságok felismerése, tulajdonság tagadása, mint szintén közös jellemző. Fogalmak egymáshoz való viszonya: alá és fölérendeltségi kapcsolatok felismerésének alapozása. Mellérendeltség.	Tárgyak, alakzatok, természetes számok válogatása, rendezések. Halmazok ábrázolása Venn-diagrammal.	Két- és többszempontú válogatások. Közös tulajdonságú elemek kiválasztása. Játék valós tárgyakkal, a logikai készlettel, számkártyákkal. Barkohba.	A továbbhaladás feltételei az egyes témakörökben konkretizálódnak.
Egyszerű következtetések megfogalmazása. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés fejlesztése. Különbözőségek, azonosságok megállapítása, jelölése. Megértett állításokra, szabályokra, összefüggésekre való emlékezés.	Állítások megítélése igazságtartalmuk szerint. Állítások tagadása. A logikai és, vagy szavak használata állítások megfogalmazásában. Összehasonlításokhoz szükséges kifejezések használata: *legalább, legfeljebb, mindegyik, van olyan, egyik sem.*	Tárgyak, képek, számkártyák válogatása, rendezése páros munkában. Elemek kiválasztása adott állításhoz.	Állítások megértése és megfogalmazása

Kombinatorikai képesség fejlesztése. Rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok megismerése, alkalmazásuk megalapozása.	Rendezett párok képzése. Számképzés. Fa-diagram. Táblázat.	Táblázat, fa-diagram készítése rendezett párok képzéséhez: táncos párok alkotása, számképzés számkártyákkal. Dominó készítése.	Rendezés
A valószínűségi szemlélet alapozása.	Valószínűségi játékok, kísérletek, megfigyelések.	Játékok, feladatok különböző témakörökben.	Valószínűségi játékok elvégzése

SZÁMTAN, ALGEBRA. SZÁMFOGALOM A 10 000-ES SZÁMKÖRBEN

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
A valóság és a matematika kapcsolatának erősítése. A számrendszeres gondolkodás megalapozása. Analógiás gondolkodás fejlesztése. A számok helyesírásának fejlesztése.	Számok olvasása és írása 10000-ig. A természetes szám, mint halmazok számossága, összehasonlítások. Számok nagyságviszonyai. Számok helye a számegyenesen. Közelítő értékek, becslés, kerekített értékek. Számok tulajdonságai, kapcsolatai. Összeg, különbség, szorzat, hányados és összetett alakjaik, számszomszédok. Helyi érték, alaki érték, valódi érték. Római számok: I, V, X, L, C, D, M	Csoportosítások, leltárkészítések négyesével, ötösével. Számbarkohba. Számképzések számkártyákkal, helyiértékkerék segítségével. Számok megjelenítése bontott alakokban a négy alapművelet bármelyikével (összetett alakok is). Analógiák megfigyelése, jelölése 100-as táblákban. Adott területek színezése mm-papíron. Római számok írásának gyakorlása.	Számok helyesírása, olvasása 10000-ig. Számok nagyságrendjének és helyi értékének biztos ismerete. Számok képzése, helyiérték szerinti bontása. A tízes, százas, ezres számszomszédok meghatározása. A kerekítés szabályainak ismerete.

A számfogalom továbbfejlesztése. A negatív szám értelmezése, mint történések, viszonyok matematikai modellje.	A negatív szám fogalmának előkészítése modellek segítségével: irányított mennyiségek (pl. hőmérő), ill. a tényleges hiány megtapasztalásával:(hőmérséklet) vagyon-, adósságcédulák.	Hőmérséklet leolvasása hőmérőmodellről. Játék vagyon- és adósságcédulákkal páros munkával.	Hőmérséklet leolvasása hőmérőről. Hőmérsékleti értékek rendezése nagyságviszonyok szerint.
A tört szám értelmezése, mint történések, viszonyok matematikai modellje.	Törtszámok előállítása tárgyi tevékenységgel, értelmezése különféle mennyiségek mérőszámaként.	Hajtogatások, színezések, kirakások, csoportban. Nemzetek zászlóinak készítése hajtogatással, színezéssel. Hímzésminták rajzolása, színezése.	

SZÁMTAN, ALGEBRA. MŰVELETFOGALOM

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Biztos műveletfogalom és számolási készség az alapműveletek körében. Az anyanyelv és a szaknyelv elvárható szintű alkalmazása. Becslések, kerekítések az önellenőrzés különböző módjai. Kisebb számok körében megfigyelt analógiák kiterjesztése a „nagy” számokra is. Az írásbeli műveletek alkalmazásszintű felhasználása.	Műveletek értelmezése tevékenységgel, ábrával és szöveggel. Becslés, közelítő érték. Műveleti tulajdonságok kiterjesztése 10000-es számkörre. A műveletek közötti kapcsolatok. A négy alapművelet végzése fejben kerek számok esetében. Szorzás, osztás 10-zel, 100-zal, 1000-rel. Írásbeli összeadás, kivonás négyjegyű számokkal. Írásbeli összeadás több taggal is. Négyjegyű számok írásbeli szorzása egyjegyű szorzóval.	Villámszámolások. Számkeresztrejtvények. Láncszámolások. Számpiramisok. Lapozó játék a szóbeli számolás gyakorlására. Start − Cél játékok. Önellenőrzésre alkalmas számfeladatok megoldása. Hiányos írásbeli műveletek megoldása játékos szöveggel, csoportmunkában.	Szóbeli és írásbeli műveletek értelmezése és megoldása. A becslés, ellenőrzés eszközként való alkalmazása. A helyes műveleti sorrend ismerete és alkalmazása a négy alapművelet körében.

	Írásbeli szorzás kétjegyű számmal. Írásbeli osztás egyjegyű számmal. A zárójel használata, a helyes műveleti sorrend. Számelméleti alapfogalmak formálása: osztója, osztható, többszörös.		

ÖSSZEFÜGGÉSEK, KAPCSOLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A problémamegoldó gondolkodásban való gyakorlottság és eredményesség fokozása: önállóság növelése a feladatok szövegének értelmezésében; megoldási algoritmusok kialakítása és alkalmazása; szöveges feladathoz többféle megoldás keresése. Tanulási szokások továbbfejlesztése: kerekített értékekkel végzett becslés; az ellenőrzés többféle módjának ismerete; megoldási terv készítése feladatokhoz, írásbeli válaszadás szöveges feladathoz. Elmondott, elolvasott történetre, problémákra való emlékezés, szöveges feladat lé-	Szöveges feladatok. Értelmezés, adatok gyűjtése, ábrázolása, modell készítése. Megoldási algoritmus alkalmazása. Tervszerű próbálgatás alkalmazása a megoldás keresésére (közelítő módszer).	Szöveges feladatok megoldása: értelmezés, adatok kigyűjtése, rendszerezése, modellkészítés, összefüggések elemzése, a probléma megoldása, válasz megfogalmazása, az eredmény összevetése a valósággal. A tervszerű próbálgatás alkalmazása a megoldás keresésére páros munkában: Fej-láb példák Életkoros példák Emlékezést segítő ábrák, rajzok készítése. Szövegek megjelenítése tevékenységgel, ábrázolással. Helyzetről,	Szöveges feladathoz tartozó számfeladat alkotása és ezzel a szöveges feladat megoldása. Szöveges feladatok megoldása, megoldási algoritmusok alkalmazása.

nyegileg pontos felidézése. Adatokra és összefüggéseikre való együttes emlékezés. Matematikai szövegértő és szóbeli kifejezőképesség fejlesztése: lényegkiemelő képesség fejlesztése. Szavakban (pl.: szöveges feladatokban) megfogalmazott helyzet, történés megfigyelése, a figyelem irányítása, tartósságának növelése, értelmezése: lényeges és lényegtelen információk szétválasztása. Szavakban megfogalmazott helyzetről, történésről készült matematikai szöveg értelmezése. Konkrét matematikai modellek (nyitott mondat) értelmezése a modellnek megfelelő szöveges feladat alkotásával. Esemény folytatásának elképzelése, a képzelt folytatás lejátszása. Történés, szituáció elképzelése, tárgyhű képek és jelek alapján. A probléma megoldásának elképzelése, becslés, sejtés megfogalmazása: megoldás után a képzelt és tényleges megoldás összevetése. Megoldási algoritmu-		képről kirakás, rajz, egyszerűsített kirakás. Egyszerűsített rajz készítése lényeges elemek megőrzésével, lényegtelenek figyelmen kívül hagyásával. Szavakban megfogalmazott helyzetről, történésről matematikai szöveg írása. Matematikai modellek választása, keresése, készítése, értelmezése adott szituációkhoz. (Pl.: egyszerűsített rajz, számfeladat, nyitott mondat, sorozat, táblázat.)	

sok megismerése, alkotása, alkalmazása. A kreativitás fejlesztése többféle megoldás keresésével.			
A matematikai logika nyelvének alapozása. Saját gondolatok közlése egyszerű állítások formájában; ilyen közlések értése. Írásban kapott utasítás végrehajtása. A kreativitás fejlesztése többféle megoldás keresésével. Logikai gondolkodás fejlesztése az igaz és hamis állítások megítélésével.	A nyitott mondatok megoldása véges alaphalmazon, egyszerű esetekben következtetéssel. A matematikai relációs szókincs használata konkrét helyzetekben: *nem, és, vagy, van olyan, mindegyik, legalább, legfeljebb* szavak értelmezése, használata.	Nyitott mondat igazsághalmazának megkeresése véges alaphalmazokon, egyszerű esetekben következtetéssel, rajzos formában is. Tárgyak, képek számkártyák halmazairól állítások megfogalmazása; a matematikai relációs szókincs használata konkrét helyzetekben páros munkában. Az állítások lejegyzése a jelek alkalmazásával.	Nyitott mondat igazsághalmazának megkeresése véges alaphalmazokon.

SOROZATOK, FÜGGVÉNYEK

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
A gondolkodási műveletek körének bővítése (pl. osztályozás, szabályfelismerés, (grafikon készítése), elemi algoritmus alkalmazása). Lényegkiemelő- és általánosító képesség fejlesztése, következmények meglátására való képesség fejlesztése.	Számsorozatok folytatása, kiegészítése adott vagy felismert szabály alapján. Többféle folytatás lehetőségének felismerése. Adatok sorba rendezése, folytatásra vonatkozó sejtések megfogalmazása.	Összefüggések keresése egyszerű sorozatok elemei között. Képzési szabályok megállapítása. Többféle folytatás lehetősége. Játék képkártyákkal csoportban. Számlánc készítése számkártyákból páros munkában. Hímzésminták készítése, színezése feladatlapon.	Sorozat szabályának felismerése. Sorozat folytatása. A szabály megfogalmazása egyszerű formában.

Összefüggések észrevétele és megfogalmazása. Az általánosításra való törekvés. A kifejezőkészség alakítása: világos, rövid megfogalmazás. Absztrakciós képesség alapozása. A konstruktív gondolkodás, az összefüggés -felismerő képesség fejlesztése. Táblázat hiányzó adatainak keresése adott vagy felismert kapcsolat alapján. A döntési képesség formálása.	Grafikonok készítése, olvasása. Relációk felismerése, megállapítása, alkalmazása, megjelenítése a matematika különböző területein. Hozzárendelések. A kapcsolatok felismerése, elemzése, önálló lejegyzése után táblázat készítése, elempárok alkotása. Függvényre vezető szöveges feladatok megoldása.	Grafikonok, táblázatok értelmezése csoportmunkával, pl.: emlősállatok adatainak elemzése, összehasonlítások: hosszúság, tömeg, újszülöttek adatai. A kapcsolatok felismerése, elemzése, elempárok alkotása páros munkában, táblázat készítése feladatlapon. Összetartozó mennyiségek keresése, rendezése csoportmunkában, pl.: Magyarország felszíni formái és földrajzi helységeinek rendezése.	Egyszerű összefüggés felismerése a táblázat elemei között. Összetartozó elemek táblázatba rendezése.

GEOMETRIA, MÉRÉSEK. TESTEK, SÍKIDOMOK, TRANSZFORMÁCIÓK

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
A térszemlélet fejlesztése. A konstrukciós képesség alakítása. A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése, tudatos, célirányos figyelemfejlesztés.	Testek tulajdonságai. Téglatest, kocka. Testhálók. Testek nézetei.	Testek másolása és előállítása modellező készlettel; már ismert és újabb szempontok szerint csoportmunkában: – legyen párhuzamos lapja vagy oldala; – legyenek merőleges lapjai, oldalai; – legyenek egybevágó lapjai.	Adott feltételeknek megfelelő geometriai alakzatok építése síkban és térben. A téglatest és a kocka tulajdonságainak ismerete. Geometriai tulajdonságok felismerése, alakzatok kiválasztása a felismert tulajdonság alapján.

Sík- és térgeometriai tapasztalatok szerzése. Az alakzat egészének és részeinek érzékelése. Finommotoros mozgáskoordinációk fejlesztése. Az észlelés pontosságának fokozása.	Síkidomok tulajdonságai. Sokszögek. Téglalap. Négyzet. *Konvex és nem konvex alakzatok.*	Síkidomok másolása és előállítása modellező készlettel; már ismert és újabb szempontok szerint páros munkában: – legyen párhuzamos oldala, – legyenek merőleges oldalai. Tangram. Építések, kirakások színes rudakkal.	Adott feltételeknek megfelelő geometriai alakzatok készítése, rajzolása síkban. A téglalap és a négyzet tulajdonságainak ismerete.
	Párhuzamos, merőleges: • síkidomok oldalai, • testek határoló lapjai, • egyenesek.	Rajzolások, színezések négyzetrácson és pontrácson. Párhuzamos- és merőleges egyenesek hajtogatása. Vonalzóhasználat.	
A hasonlóság fogalmának tapasztalati előkészítése. Vonalzó- és körzőhasználat fejlesztése.	Eltolás, forgatás Tengelyes tükrözés, tengelyesen szimmetrikus alakzatok. Tükrös alakzatok a térben. Egybevágó, hasonló alakzatok. Kicsinyítés, nagyítás.	Tükörképek előállítása rajzzal négyzetrácson, pontrácson. Tapasztalatok gyűjtése egybevágóságról, hasonlóságról. Kicsinyítés, nagyítás négyzetrácsos papíron, pontrácson, fehér kiskockákkal. Egybevágó síkidomok előállítása eltolással, forgatással, tengelyes tükrözéssel. Vonalzó- és körzőhasználat.	Tükörképek előállítása négyzetrácsban, pontrácson. Transzformációk létrehozása eltolás és tükrözések segítségével.
Tájékozódás és kreativitás fejlesztése. (A helymeghatározás képességének fejlesztése.)	Tájékozódás térben és síkban.	Tájékozódás a sakktáblán, térképen. Csoszogó játék. Torpedó játék.	

GEOMETRIA, MÉRÉSEK, MÉRHETŐ TULAJDONSÁGOK, MÉRÉSEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A mérés fogalmának mélyítése. Mérőeszközök használata. Összehasonlítás, analizálás, absztrahálás. Együttműködő képesség fejlesztése. Érzékelés, észlelés pontosságának fejlesztése.	Tárgyak személyek, alakzatok összehasonlítása mennyiségi tulajdonságaik szerint (magasság, szélesség, hosszúság, tömeg, űrtartalom).	Mérések alkalmi egységekkel. A mérőszám és mértékegység viszonyának megfigyelése, megfogalmazása.	Mérés szabványegységekkel.
A matematika és a valóság kapcsolatának építése. Mérőeszközök és mértékegységek ismerete és önálló használata. A becslési képesség fejlesztése. A pontosság mértékének kifejezése gyakorlati mérésekben.	A mennyiségi jellemzők kifejezése számokkal, a számok értelmezése a valóság mennyiségeivel (pl. mérőszám és darabszám). Hosszúságmérés. Űrtartalommérés. Tömegmérés. Időmérés.	Konkrét mérések végzése párban, csoportmunkában. Átváltások szabványmértékegységekkel az összefüggések ismeretében, szám- és szöveges feladatokban. Mértékdominó, páros játék.	Át- és beváltások a tanult mértékegységekkel gyakorlati mérésekhez kapcsolva, illetve ezek felidézése nyomán.
A területmérés alapozása.	Területmérés lefedéssel. Szabványegységek: $1mm^2$; $1cm^2$; $1dm^2$; $1m^2$ stb.	A terület mérése lefedéssel, a terület kiszámítása a területegységek összeszámolásával. Téglalap területének mérése, számolása a kirakást felidéző módon.	Számítások a kerület és terület megállapítására.
A térfogatmérés alapozása.	Térfogatmérés	Térfogatmérés kirakással építéssel. Testek építése fehér kiskockákkal, Lego elemekből csoportmunkában. Építő elemek számának megfigyelése.	

A szögfogalom előkészítése tapasztalati úton. Összehasonlítások, viszonyítások. Ismeretek önálló alkalmazása.	Szögmérés derékszöggel, felével, negyedével.	Hajtogatott derékszögmérő készítése.	

VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. A valószínűségi és statisztikai szemlélet alapozása. Tapasztalatok szerzésével későbbi fogalomalkotás előkészítése (a biztos, a lehetséges és a lehetetlen események). A *gyakoriság*, a *valószínű, kevésbé valószínű* értelmezése konkrét példákon. Kifejezőképesség fejlesztése a sejtések megfogalmazásával. (A logikus gondolkodás fejlesztése.)	Valószínűségi játékok, kísérletek, megfigyelések. Adatok gyűjtése, rendezése. Táblázatok, grafikonok értelmezése, leolvasása, készítése. Néhány szám számtani közepe, az átlag.	A véletlen események gyakoriságának megállapítása kísérletek végzésével. Sejtések megfogalmazása adott számú kísérlettel. Sejtés, kísérletezések, a kísérleti eredmények összevetése a sejtéssel, az esetleges eltérés megállapítása és magyarázata. Játékok számkártyákkal, dobókockákkal páros vagy csoportmunkában. Adatok gyűjtése, rendezése és ábrázolása grafikonon. Hőmérsékleti grafikon készítése. Táblázat készítése magánhangzók és mássalhangzók előfordulásának adatairól. *A számtani közép értékének (osztás) keresése.*	Példák megfogalmazása a *biztos*, a *lehetséges* és a *lehetetlen* fogalmának használatával. Adatgyűjtés táblázatok leolvasásával. Adatok rögzítése táblázatban.

A TANULÓK TELJESÍTMÉNYÉNEK ÉRTÉKELÉSE

A kisgyerek matematikai teljesítményét, ismereteit az iskolába lépéstől kedve folyamatosan megfigyeljük, ellenőrizzük és értékeljük. Az 1−3. évfolyamon félévkor és tanév végén, valamint a negyedik évfolyamon félévkor szöveges minősítéssel történik a tanuló teljesítményének értékelése. A 4. évfolyam végén és a felsőbb osztályokban az 5 fokozatú osztályzatok/érdemjegyek skálájával értékelünk.

Az ellenőrzés és értékelés folyamatának kulcsfogalmai (NAT)

- Kommunikáció
- Probléma-felismerés
- Problémamegoldó döntések
- Együttműködés
- Konfliktuskezelés
- Kritikai gondolkodás
- Megbízhatóság
- Felelősségvállalás
- Pozitív viszonyulás
- Állampolgárrá válás alapjai

Megfigyelés

A gyerekek szóbeli és írásbeli tevékenysége közben történik.

- Különböző munkaformákban: önálló, páros, csoportos tevékenység.
- A tanulási folyamatban megfigyeljük a munkatempót, használatát stb.

Ellenőrzés

Az ellenőrzés lehet:

- tanítói: megfigyelés,
- tanulói: önellenőrzés vagy a tanulók egymás munkáját ellenőrzik (pl. padtárs).

Értékelés

Az értékelés alapjai a helyi tantervben rögzített továbbfejlesztéshez szükséges ismeretek, készségek és képességek. A tanuló egyéni fejlődése önmagához képest. Fajtái: szóbeli; írásbeli: szöveges értékelés; teljesítményszintek jelölése százalékosan és érdemjeggyel.

A tudásszint mérése

- Tanév eleji tájékozódó mérés, félévi és tanévvégi felmérés.
- Témaközi és témazáró felmérés, diagnosztikus értékeléssel.

MATEMATIKA

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

5–8. évfolyam

BEVEZETÉS

A *matematika kerettanterv* az Oktatási és Kulturális Minisztérium által kiadott hivatalos Nemzeti Alaptanterv (NAT) 2007. alapelvei szerint készült.

A kerettanterv a hagyományosan igényes oktatáson kívül nagy hangsúlyt fektet az *alapozó szakaszban* (1−6. évfolyam) keretén belül az 5−6. évfolyamon a *nem szakrendszerű oktatás* keretében a felzárkóztatásra, amely hozzájárul az *esélyegyenlőtlenség csökkentéséhez.* Továbbá a kerettanterv lehetőséget biztosít a tehetséggondozásra is mind a négy évfolyamon. Így jobban a biztosítható a tanulók egyéni képességeinek fejlesztése. Ezzel az oktatás minőségét és hatékonyságát emeljük.

Az óraszámok az Oktatási Törvényben meghatározott lehetséges számokhoz igazodnak.

Évfolyam	5.	6.	7.	8.
Heti óraszám	4	4	3+1	3+1
Éves óraszám	144	144	144	144
Ebből a nem szakrendszerű oktatás óraszáma	36	36	0	0

A témaköröket tartalmazó táblázatban megjelöltük azokat a tananyagrészeket, amelyekhez kiegészítő órákat alkalmazunk a *nem szakrendszerű oktatás* keretén belül. (5–6. évfolyamon az alapozó szakaszban.)

ÁLTALÁNOS CÉLOK ÉS FELADATOK

Az általános iskola 5−8. évfolyamán a matematikaoktatás megismerteti a tanulókat az őket körülvevő világ konkrét mennyiségi és térbeli viszonyaival, megalapozza a korszerű, alkalmazásra képes matematikai műveltségüket és az életkoruknak megfelelő szinten biztosítja a többi tantárgy tanulásához szükséges matematikai ismereteket és eszközöket. Alapvető célunk a gondolkodás képességének folyamatos fejlesztése és a kompetenciák kialakítása.

Az általános iskola 5−8. évfolyama egységes rendszert alkot, de – igazodva a gyermeki gondolkodás fejlődéséhez, az életkori sajátosságokhoz − két, pedagógiailag elkülöníthető periódusra tagolódik. Az alapozó szakasz utolsó két évében a tanulók gondolkodása erősen kötődik az érzékelés útján szerzett tapasztalatokhoz, ezért itt az integratív-képi gondolkodás fejlesztése a cél. A 7−8. évfolyamon elkezdődik az elvont fogalmi és elemző gondolkodás kialakítása is.

Ez a tanterv a NAT 2007-ben megfogalmazott fejlesztési célokhoz és a kijelölt legfőbb kompetenciaterületekhez kapcsolódó tananyagrendszert tartalmazza a fejlesztés-központúságot szem előtt tartva. A fejlesztő munkát a matematikai tevékenységek rendszerébe kell beépíteni. Ezért alapvető fontosságú, hogy az alapozó szakaszban a tevékenységek részletesen legyenek kifejtve, így például a mérések, a fogalomalkotást előkészítő játékok, az alapszerkesztések és a geometriai transzformációk tulajdonságainak megtapasztalása. Ezeket kiegészítik a tananyag feldolgozásában megjelenő munkaformák: a pár-, illetve csoportmunka, valamint a

projektfeladatok. Természetesen az önálló feladatmegoldást, a differenciált munkaformát továbbra is alkalmazzuk.

A tevékenységek tárházába tartozik az eszközök használata, különös tekintettel az elektronikus eszközökre, azon belül az oktatási célú weblapokra az interneten.

Fejlesztendő a tanulók kommunikációs képessége, saját gondolataik szabatos megfogalmazása szóban és írásban; mások gondolatainak megértése, a vitákban érvek és ellenérvek logikus használata.

Az általános iskola felső tagozatán egyre nagyobb szerepet kap az elemző gondolkodás fejlesztése, a problémamegoldások mellett a felvetett kérdések igazságának, vagy hamisságának eldöntése, a döntések igazolása. A tanulók legnagyobb része ebben a korban jut el a konkrét gondolkodástól az absztrahálásig. Ezért a legfontosabb cél a konstruktív gondolkodás kialakítása, amelyet a tanulók életkorának megfelelően manipulatív tevékenységek elvégeztetésével, az összefüggések önálló felfedeztetésével érhetünk el. Az önellenőrzéssel növeljük a tanulók önbizalmát, a változatos módszerekkel, a korosztálynak megfelelő játékos formákkal, kis lépéseken keresztül, természetes módon hangoljuk őket a matematika tudományának befogadására.

Fontos, hogy a valóságban előforduló problémákra a tanulók meg tudják találni a megfelelő matematikai modellt, azokat helyesen tudják alkalmazni. Ezért nagy hangsúlyt kell fektetni a szövegértő, elemző olvasásra. Ugyanakkor azt is el kell érni, hogy a matematikában tanult ismereteket a tanulók alkalmazni tudják más műveltségi területeken is.

Fokozatosan kell kialakítani a matematika szaknyelvének pontos használatát és jelölésrendszerének alkalmazását.

Az általános iskolai matematikaoktatás alapvető célja, hogy a megszerzett tudás az élet minden területén, a gyakorlati problémák megoldásában is alkalmazható legyen.

FEJLESZTÉSI CÉLOK

1. Tájékozódás

- Tájékozódás a térben
- Tájékozódás az időben
- Tájékozódás a világ mennyiségi viszonyaiban

2. Megismerés

- Tapasztalatszerzés
- Képzelet
- Emlékezés
- Gondolkodás
- Ismeretek rendszerezése
- Ismerethordozók használata

3. Ismeretek alkalmazása

4. Problémakezelés és - megoldás

5. Alkotás és kreativitás: alkotás öntevékenyen, saját tervek szerint; alkotások adott feltételeknek megfelelően; átstrukturálás

6. Akarati, érzelmi, önfejlesztő képességek és együttéléssel kapcsolatos értékek

- Kommunikáció
- Együttműködés
- Motiváltság
- Önismeret, önértékelés, reflektálás, önszabályozás

7. A matematika épülésének elvei

KULCSKOMPETENCIÁK

Matematika kompetenciaterületek

Figyelem (A figyelem terjedelme, a figyelem változásának mértéke, megfigyelőképesség, körültekintő figyelem, összpontosítás)

Értelmezés (ismeretszerző, ismeret feldolgozó, rendszerező kompetencia, szövegértés, szövegértelmezés, adatok, információk figyelembevétele, csoportosítása, ismeretek rendszerezése, felesleges adatok kiszűrése, információk együttes kezelése, súlyozása. Értő, elemző olvasás és információ feldolgozás, ismeretszerző képesség, tanult ismeretek hatékony alkalmazása, a szaknyelv használata, a megszerzett tudás integrálása.)

Kreativitás (Eredetiség, innováció. Észlelő gondolkodási képességek, ötletesség, szemléletváltás képessége, több oldali megközelítés, újszerűség, konstruktivitás, javaslattétel, alkotókészség, intuitív gondolkodási képesség.)

Logika (Relációk felismerése, analógiás gondolkodás, összefüggések felismerése, matematikai-logikai lépések alkalmazási képessége. Arányérzék, egymásra épülés, kombinativitás az adatsokaságban, táblázatok-grafikonok-algoritmusok értelmezése, képi-tárgyi-írásos adatok értelmezése, ezek értékelésének képessége, szabálykövetés képessége, tervezés, elrendezés, függvényszemlélet. Számolási készség, a műveleti sorrend értése és helyes alkalmazása, műveletek értelmezése.)

Memória (Rövid, közép, hosszú távú memória terjedelme, vizuális memória.)

Szimbolizálás (Vizualitás, modellezés képessége, absztrahálás, reprezentáció, megjelenítés, absztrahálási képesség fejlettsége, analizáló-szintetizáló képesség, specifikáció.)

Kritika (Érvelés, bizonyítás képessége, személyes kompetencia, önértékelés, önellenőrzés, döntéshozatali képesség, előrejelzés, tervezés, becslés, célok kijelölése, a gondolkodási folyamat irányítása, folyamatos ellenőrzése.)

Problémamegoldás (Probléma érzékenység, nyitottság, problémamegoldó készség, motiváltság. Feladatmegoldó képesség.)

Geometria szemlélet (Térszemlélet, térlátás, vizuális arányérzékelés. Vizuális transzformáció. Irányok érzékelése)

A legfontosabb értékek

- gyakorlat-központúság
- tevékenység-centrikusság
- módszertani felkészültség (pl.: projektmódszer, egyéb kooperatív technikák)
- kommunikáció-központúság
- a tanulási folyamatirányító, segítő, támogató és innovatív tanári attitüd
- motiváló tanulási környezet

- A matematikai kulcskompetenciák folyamatos fejlesztése:
  - számlálás, számolás
  - mennyiségi következtetés, valószínűségi következtetés
  - becslés, mérés
  - problémamegoldás, metakogníció
  - rendszerezés, kombinativitás
  - deduktív és induktív következtetés

- A tanulók értelmi képességeinek − logikai készségek, problémamegoldó, helyzetfelismerő képességek − folyamatos fejlesztése
- A tanulók képzelőerejének, ötletességének fejlesztése
- A tanulók önellenőrzésének fejlesztése
- A gyors és helyes döntés képességének kialakítása
- A problémák, egyértelmű és egzakt megfogalmazása, megoldása
- A tervszerű és célirányos feladatmegoldási készség fejlesztése
- A kreatív gondolkodás fejlesztése
- A világról alkotott egyre pontosabb kép kialakítása
- A tanult ismeretek alkotó alkalmazása más tudományokban, a mindennapi életben

A helyes tanulási szokások, attitűdök kialakítása

A tanulók

- a számítások, mérések előtt becsléseket végezzenek,
- a feladatmegoldások helyességét ellenőrizzék,
- a feladatok megoldása előtt megoldási tervet készítsenek,
- a geometriai szerkesztések elkészítése előtt vázlatrajzot készítsenek,
- a szöveges feladatok megoldásánál a szöveget pontosan értelmezzék, és a választ valamint az ellenőrzést szabatosan írják le.

A tanulók

- gondolataikat pontosan, életkoruknak megfelelően a szaknyelv használatával tudják elmondani,
- a számolási készség kialakulása után használják a zsebszámológépet,
- szakirodalomból, internetről, egyéb ismerethordozókból önállóan is gyarapítsák tudásukat,
- tájékozódjanak a korosztálynak megfelelő újságok, folyóiratok és szaklapok körében,
- ismerjék a tananyaghoz kapcsolódó matematikatörténeti érdekességeket.

Javasolt projektfeladatok a tantervben megjelenő témakörökhöz

SZÁMTAN, ALGEBRA

- Becslések szükségessége a mindennapi életben
- Számelméleti problémák az ókori matematikában
- A hatványértékek „rohamos” növekedése, nevezetes példák felkutatása
- Arányosságok, összefüggések a mindennapi életben
- A számrendszerek kialakulása, fejlődése a matematika története során
- Negatív számok, nem racionális számok a matematika történetében

ÖSSZEFÜGGÉSEK, FÜGGVÉNYEK, SOROZATOK

- Helymeghatározás terepen, térképeken, csillagászatban
- Sorozatok előfordulása a környezetünkben
- Nevezetes sorozatok a matematika történetében
- Számítógépes függvényábrázoló program bemutatása
- Grafikonok mindenütt (pl.: más tudományágakban)

GEOMETRIA, MÉRÉS

- Mennyiségek mérése különböző mértékegységekkel (régi magyar mértékegységek, angol mértékegységek)
- Szimmetria az építészetben, a művészetekben
- A kör az ókori matematikában
- Számítógépes szerkesztőprogram bemutatása
- Térbeli alakzatok és a valóság (fotóalbumok, makettek készítése)
- Hasonlóság alkalmazása megjelenése a mindennapi életben
- Pitagorasz és tanítványai
- Magyar matematikusok

VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

- Nevezetes problémák a valószínűségi játékok történetében (kockajátékok)
- Szerencsejátékok
- Kiválasztott statisztikai adatsokaságok különböző szempontok szerinti bemutatása

A négy év során tudatosan kell fejleszteni a tanulók lényegkiemelő képességét, analizáló és diszkussziós készségét, átfogó, nagyobb összefüggések felfedezésére is képes gondolkodását. Erre irányul a matematikaoktatásban a sokféle logikai feladat, a felfedeztető tanítás, az ismétlés, a rendszerezés, a szövegelemzés, a megoldások vizsgálata, a matematikai tartalmú játékok, és a tanár egyéniségétől, igényeitől függő, változatos módszertani megoldás. Kiemelt cél a *matematikai kompetenciák* megszerzése, amelyeket új módszerek bevezetésével lehet elősegíteni. Ilyenek például a *csoport-, illetve a projektmunkák.* A közösen, csoportban (vagy párban) végzett munka során ki kell alakítani a tanulók közötti együttműködést, a helyes munkamegosztást, az egyéni és a közösségi felelősségvállalást. A közös eredmény érdekében előtérbe kerül egymás személyének tiszteletben tartása, a szolidaritás, a tolerancia, a segítőkészség. Ebben a szocializációs folyamatban könnyebben fejleszthetők a tanulók egyéni képességei, könnyebben kialakul az intenzív érdeklődés és a kíváncsiság, ami elősegíti a hatékonyabb tanulást.

„A matematikai kompetencia: az alapműveletek és arányképzés alkalmazásának képessége a mindennapok problémáinak megoldása érdekében, a fejben és papíron végzett számítások során. A hangsúly a folyamaton és a tevékenységen, valamint a tudáson van. A matematikai kompetencia felöleli – eltérő fokban – a matematikai gondolkodásmód alkalmazásának képességét és az erre irányuló hajlamot (logikus és térbeli gondolkodás), valamint az ilyen jellegű megjelenítést (képletek, modellek, szerkezetek, grafikonok, táblázatok).

A matematika kompetenciához szükséges *tudás* magában foglalja a számok, a mértékek és szerkezetek, az alapműveletek és alapvető matematikai fogalmak és koncepciók és azon kérdések megértését, amelyekre a matematika válasszal szolgálhat.

Az egyénnek rendelkeznie kell azzal a készséggel, hogy alkalmazni tudja az alapvető matematikai elveket és folyamatokat a mindennapok során, otthon és a munkahelyen, valamint hogy követni és értékelni tudja az érvek láncolatát. Képesnek kell lennie arra, hogy matematikai úton indokoljon, megértse a matematikai bizonyítást és a matematika nyelvén kommunikáljon, valamint hogy megfelelő segédeszközöket is alkalmazzon.

A matematika terén a pozitív *hozzáállás* az igazság tiszteletén és azon a törekvésen alapszik, hogy a dolgok okát és azok érvényességét keressük." */Kulcskompetenciák az élethosszig tartó tanuláshoz − Európai referenciakeret* anyagából/

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 144 – Heti óraszám: 4

Témakör	Szakrendszerű óraszám	Nem szakrendszerű oktatás óraszáma
Gondolkodási módszerek	Folyamatosan fejlesztendő	Folyamatosan fejlesztendő
Számtan, algebra	82 = 22 + 12 + 26 + 22	24 = 8+ 6 + 6 + 4
Összefüggések, függvények, sorozatok	Folyamatosan fejlesztendő	Folyamatosan fejlesztendő
Geometria, mérés	46 = 20 + 6 + 14 + 6	12 = 3 + 3+ 3 + 3
Valószínűség, statisztika	Folyamatosan fejlesztendő	Folyamatosan fejlesztendő

A szabadon hagyott órák felhasználása

Szakrendszerű oktatásban	Nem szakrendszerű oktatásban
• TSZAM (Továbbhaladáshoz Szükséges Alapismeretek Mérése), illetve diagnosztizáló felmérők írása • szükség szerinti gyakorlás • tehetséggondozás • projektfeladatok megbeszélése	A csoport igényeinek megfelelő felhasználása

1. A GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK ALAPOZÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az érzékelés pontosságának fejlesztése, a tudatosodás segítése. Tárgyak tulajdonságainak kiemelése; összehasonlítás, azonosítás, megkülön-	Alakzatok.	Tárgyak megfigyelése, csoportosítása önállóan. Barkochba − frontális játék. Memóriajáték csoportban.	Az egyes témakörökben konkretizálódnak.

böztetés; osztályokba sorolás. A tudatos célirányos figyelem fejlesztése.			
Rendezés. Közös tulajdonságok felismerése; tulajdonság tagadása.	Természetes számok, egész számok, törtek. Sorba rendezés különféle tulajdonságok szerint.	Számsorozatok képzése, szabályainak felismerése. Játékkártyákkal csoportban. Számlánc.	
Megosztott figyelem. .	Alakzatok, természetes számok, egész számok, törtek. Szétválogatás két szempont szerint; megosztott figyelem; két, több szempont egyidejű követése.	Alakzatok csoportosítása, számok nagyság szerinti osztályozása, a relációk helyes alkalmazása. Síkidomok válogatása pármunkában. Játékkártyákkal.	
Halmazok eszköz jellegű használata.		Közös tulajdonságú tárgyak, alakzatok, számok kiválasztása, az adott tulajdonsággal nem rendelkező elemek kiszűrése.	
Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.	Alakzatok előállítása, számalkotások, elemek kiválasztása, sorba rendezése.	Építések síkban és térben adott feltételekkel, számalkotások adott feltételek szerint számkártyákból. Néhány elem manipulatív sorbarendezése, közülük bizonyos elemek kiválasztása majd a lehetséges esetek összeszámlálása.	.
A nyelv logikai elemeinek használata. A matematikai logika nyelvének megismerése, tudatosítása.	Állítások megítélése igazságértékük szerint, nyitott mondatok lezárása, a *„nem”, „és”, „vagy”, „minden”, „van olyan”…*	Folyamatosan fejlesztendő.	
Problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.	Szöveges feladatok megoldása.	Változatos tartalmú szövegek értelmezése, modellalkotás, megoldás, adott modellhez probléma megfogalmazása.	

Gondolkodás a saját gondolkodási folyamatokról.	Feladatok megoldási folyamatának elemzése.	Saját megoldási folyamat lépésenkénti felidézése, mások gondolatainak követése.	
A valószínűségi és a statisztikai gondolkodás fejlesztése.	A relatív gyakoriság és a valószínűség fogalmának előkészítése.	Valószínűségi játékok, tapasztalatok gyűjtögetése.	
Absztrahálás, konkretizálás.	Fogalmak megalkotása, besorolás adott fogalom alá.	Hasonló tulajdonságú síkidomoknak, testeknek közös elnevezés kitalálása.	

2. SZÁMTAN, ALGEBRA

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
A számfogalom mélyítése, egyre bővülő számkörben. A természetes szám modellként való kezelése (különféle fogalmi tartalmak – darabszám, mérőszám, értékmérő, jel – szerint), törtszám, negatív szám, egész szám, modellként való kezelése; számegyenes, mint modell alkalmazása az új számkörökben.	Természetes számok milliós számkörben, egészek. Alaki érték, helyiérték. Negatív szám értelmezése. Törtek kétféle értelmezése, tizedes törtek. Ellentett, abszolút érték.	Helyiérték-táblázat használata a természetes számkörben és a tizedes törteknél. Postai csekkek kitöltése, a számok helyesírása. Játék számkártyákkal, a „tökéletes pénztárgéppel”. Negatív szám fogalmának alapozása modellek segítségével: irányított mennyiségek (pl. hőmérő, számegyenes), ill. a tényleges hiány megtapasztalásával: adósság – készpénzcédulák, ezek eszközként való használata. A törtrészek előállítása hajtogatással, színezéssel, kirakással csoportmunkában.	Tudja a tanult számokat helyesen leírni, olvasni, számegyenesen ábrázolni, két számot összehasonlítani.
Kétváltozós aritmetikai műveletek értelmezésének kiterjeszté-	Műveletek szóban (fejben) és írásban, szemléltetés szám-	Láncszámolás. Számkorongok használata az egész szá-	Tud összeadni, kivonni, szorozni, kétjegyűvel osztani a természe-

se, mélyítése (tapasztalati előkészítése; kétváltozós műveletek értelmezése, műveleti jelek; számok összetett alakjainak használata). Algoritmus követése, értelmezése. Számolási készség fejlesztése a kibővített számkörben.	egyenesen. Műveleti jelek, számok összetett alakjainak használata. Szorzás, osztás 10-, 100- 1000-rel. Szorzás, osztás többjegyű számmal. Összeadás, kivonás az egészek és a törtek körében. Törtek és a tizedes törtek szorzása, osztása egésszel. (0 szerepe a szorzásban, az osztásban).	mok összevonásánál. Számpiramis és számrejtvények megfejtése. Önellenőrzésre alkalmas számolási feladatok önálló megoldása.	tes számok körében. Tud egyjegyű pozitív nevezőjű törteket összeadni, kivonni két tag esetén. Tud egyjegyű nevezőjű pozitív törteket és legfeljebb ezredeket tartalmazó tizedes törteket összeadni és kivonni.
Matematikai jelek értelmezése tevékenységgel, számjelek, műveleti jelek, <, >, =, ≠, ≈, ≤, ≥, (...) stb.) értése.	Természetes számok, egész számok, törtek helye a számegyenesen, nagyságrendi összehasonlítások.	Demonstrációs számegyes használata a tanult számkörben, a tanulók egymást követve versenyeznek a táblánál.	Ismeri a <, >, = relációjeleket és helyesen használja azokat.
Fegyelmezettség, következetesség fejlesztése.	A helyes műveleti sorrend ismerete a négy alapművelet esetén. Zárójelhasználat.	Önellenőrzésre alkalmas számolási feladatok önálló megoldása.	Ismeri a helyes műveleti sorrendet a négy alapművelet esetén.
Becslési készség fejlesztése. Közelítő értékek szükségességének alakítása. Értő-elemző olvasás, problémamegoldó képesség fejlesztése, következtetési készség fejlesztése	A kijelölt művelet eredményének előzetes becslése. A kapott eredmények helyes kerekítése. Egyszerű elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel, lebontogatással, ellenőrzés behelyettesítéssel.	A valóságból vett problémák felvetése, azok helyes értelmezése. A megoldások becslése. A kapott eredmények ellenőrzése a valóságban. Számfeladatokhoz szöveg megfogalmazása pl. „feladatküldő” csoportmunkában.	Megold egyszerű szöveges feladatokat következtetéssel.

3. ÖSSZEFÜGGÉSEK, FÜGGVÉNYEK, SOROZATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Tájékozódás (pl. az osztályban, iskolában, iskola környékén) nagytesti mozgással; mozgási memória fejlesztése.	Derékszögű koordinátarendszer előkészítése.	Mozgásos játék, a megadott (oszlopok és sorok az osztályban) pontok megkeresése. Memóriajáték a rendezett számpár fogalmának kialakítására.	
Tájékozódás a külső világ tárgyai szerint; tudatosított tájékozódási pontok szerint; a tájékozódást segítő viszonyok megismerése. Tájékozódás a számegyenesen, a síkban, a térben, megfogalmazott információk szerint.	Tájékozódás földgömbön, térképen, sakktáblán. A külső környezetben való tájékozódás (iskola, lakhely környéke).	A tanulók feladatokat adnak egymásnak pármunkában meghatározott tárgyak megkeresésére. Borítékcímzés. Színházjegy, mozijegy. Projektmunkában térkép készítése a környékről.	
Helymeghatározás, adott tulajdonságú pontok keresése. Tájékozódás a derékszögű koordinátarendszerben.	Számegyenes, számintervallumok ábrázolása. Descartes-féle derékszögű koordinátarendszer.	Ponthalmazok keresése számegyenesen, a kijelölt ponthalmazok algebrai megfogalmazása és leírása. Feladatlapok kitöltése önállóan. Torpedójátékkal a rendezett számpár fogalmának tudatosítása. Különböző figurák megrajzolása meghatározó pontjainak koordinátáival, pármunka.	Tud pontokat ábrázolni koordinátarendszerben, leolvassa pontok koordinátáit.
Összefüggések felismerésének fejlesztése. Táblázat hiányzó adatainak keresése adott szabálynak, összefüggésnek megfelelően, illetve felismert kapcsolat szerint.	Változó mennyiségek közötti kapcsolatok. Egyszerűbb szabállyal megadott táblázatok kitöltése. Arányos következtetések (szabványértékek és átváltásuk).	Csoportmunkával táblázatok, grafikonok, poszterek értelmezése és készítése.	

Táblázatok, grafikonok értelmezése és készítése. A függvény fogalmának előkészítése.		Kétváltozós kapcsolatok felfedezése (pl.: arányosságok).	
Szabály intuitív követése, tudatos megfigyelés, akaratlagos figyelem fejlesztése, szabály felismerése, kifejezése, tudatosítása.	Sorozatok képzése. Megfigyelésben, számlálásban, számolásban gyűjtött elemek sorozatba rendezése. Megkezdett sorozat folytatása, kiegészítése adott szabály vagy a felismert összefüggés szerint.	Periodikus motívumok gyűjtése és készítése.	

4. GEOMETRIA, MÉRÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az érzékelés pontosságának fejlesztése, a tudatosodás segítése. Tárgyak tulajdonságainak kiemelése, összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; osztályokba sorolás különféle tulajdonságok szerint. A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése, tudatos, célirányos figyelem; elemek, tulajdonságok megnevezése. Közös tulajdonságok felismerése; tulajdonság tagadása. Fogalomalkotás előkészítése.	Testek csoportosítása adott tulajdonságok alapján. Téglatest (kocka) tulajdonságai, hálózata. Párhuzamosság, merőlegesség. Térelemek kölcsönös helyzete. Síkidomok és sokszögek szemléletes fogalma, tulajdonságai.	A lényeges geometriai tulajdonságok kiemelése valós tárgyakon. Memóriajáték, barkochba. Demonstrációs mértani testek vizsgálata és csoportosítása. A sík parkettázása különböző alakú síkidomokkal, pármunkában.	Felismeri a kockát és a téglatestet. Ismeri a háromszöget és a speciális négyszögeket.
A térszemlélet fejlesztése. Adott tárgy más nézőpontból való elképzelése, például testek építése különböző	Testek építése, tulajdonságai. Különböző nézetekben megadott testek elkészítése.	Csoportmunkában testet építése különböző alapelemekből. Különböző nézetekben megadott testek elkészítése csoportmunkában.	

nézeteikből, vetületeikből. Vizuális képzelet fejlesztése.		Testhálók készítése, testhálók testek párosítása csoportmunkában.	
Az alkotó képzelet fejlesztése. Lényegkiemelés. (Egyszerűsített rajz készítése lényeges elemek megőrzésével, lényegtelenek figyelmen kívül hagyásával.) Problémamegoldó képesség fejlesztése. Célszerű eszközhasználat. Fogalomalkotás.	Egyszerűsített rajz készítése lényeges elemek megőrzésével, lényegtelenek figyelmen kívül hagyásával. Körző, vonalzó használata. Két vonalzóval párhuzamosok és merőlegesek rajzolása. Háromszögek, négyszögek és tulajdonságaik, valamint szerkesztésük. Távolság fogalma. Adott tulajdonságú pontok keresése. A kör és a gömb. Szakaszfelező merőleges. A szög fogalma, mérése, szögfajták.	Önálló munka. Különböző alaprajzok megismerése, készítése (pl.: telek, ház, lakás…). Az eszközhasználat fejlesztésére különböző rajzok készítése csak körzővel és vonalzóval. (Pl.: állatok, kertek rajza, pom-pom készítése fonalból stb.) Mérőegységként használt szögek előállítása hajtogatással.	Ismeri a háromszöget és a speciális Négyszögeket. Tud szakaszt másolni. Tud két vonalzóval párhuzamosokat és merőlegeseket rajzolni. Ismeri a szakaszfelező merőlegest. Ismeri a szögfajtákat.
Mérések, mérőeszközök használata. A becslés képességének fejlesztése.	A szögmérő helyes használata.	Különböző mérőeszközök használata (pl.: szögsablonok, szögmérő, zsineg, vonalzó…), konkrét mérések elvégzése.	
A kerület, terület, felszín és térfogat fogalmának előkészítése. Számolási készség fejlesztése. A becslőképesség fejlesztése.	Téglalap kerülete, területe. Téglatest (kocka) hálója, felszíne és térfogata. Mértékegységek átváltása.	Tetszőleges alakzatok, síkba kiteríthető tárgyak kerületének és területének mérése különböző eszközökkel (zsineg, egységnégyzet, egységháromszög stb.)	A hosszúság és terület szabványegységei és egyszerűbb átváltások konkrét gyakorlati feladatokban. A térfogat, űrtartalom, idő, tömeg mértékegységei. Tud mértékegységeket átváltani.

5. VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Változó helyzetek megfigyelése: a változás lejátszása manipulatív úton tárgyi eszközökkel. A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése, tudatos, célirányos figyelem. Rendszerezés. A valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése. A számolási készség fejlesztése.	Valószínűségi kísérletek elvégzése, megfigyelése. Relatív gyakoriság. Adatsokaság rendezése, csoportba foglalása adott szempont szerint.	Valószínűségi játékok. Kísérletek (pl. valószínűségi kísérletek) végzése, a történés többszöri megfigyelése. Adatok megfigyelése, rendezése, ábrázolása. Valószínűség előzetes becslése.	Relatív gyakoriság kiszámítása néhány kísérlet alapján. Megkülönbözteti a biztos és a lehetetlen eseményt.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A matematikában az értékelésnek különösen fontos szerepe van. A diagnosztizáló felmérők segítségével felmérhető, hogy a tanulók eljutottak-e arra a szintre, ahonnan tanulmányaikat tovább folytathatják. A mérés elvégzése után az adott anyagrészben a továbbiakban differenciáltan foglalkozunk a tanulókkal.

Az ellenőrzés, értékelés típusa függ az értékelni kívánt anyagrész tartalmától és nagyságától. Kisebb anyagrészek lezárásakor röpdolgozatot íratunk, amelyet minden osztályban egységesen osztályozunk, illetve nem kell feltétlenül osztályozni. Visszacsatolást adhat a tanárnak és a diákoknak egyaránt a hiányosságok meglétéről, azok pótlása folyamatosan végezhető, vagy egy másik anyagrész tanítása után a nehéznek tűnő anyagrésszel való foglalkozást „pihentetve” később lehet rá visszatérni.

A jelentősebb fejezetek lezárásakor témazáró felmérőt íratunk. Az egyes feladatok megoldását pontozással értékeljük ügyelve a helyes részeredmények pozitív értékelésére is. Az osztályzatot egyértelműen, a gyerekek, a szülők számára is érthető százalékos eredmények határozzák meg (ezek szintén egységesek). A felmérő a továbbhaladáshoz szükséges ismereteket kéri számon.

Ennél a korosztálynál a szóbeli feleltetés nem jellemző matematikából. A tanulók kommunikációs képességét folyamatosan fejlesztjük, részben a csoportmunkák folyamán a társakkal való viták kapcsán, részben a frontális óravezetésnél. A tanulók verbális megnyilvánulásait korrigáljuk, ha szükséges, dicsérjük őket, ha megérdemlik; de ne m vagy csak ritkán feleltetünk!

Szóbeli megnyilvánulás a projektmunkák bemutatása, amely a tanári gyakorlatnak megfelelően értékelhető: jó pont, képecske, kisötös, vagy hagyományos osztályzat. Itt fontos, hogy a csoport minden tagja ugyanazt az osztályzatot kapja.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 144 – Heti óraszám: 4

Témakör	Szakrendszerű oktatásra javasolt óraszám	Nem szakrendszerű oktatásra javasolt óraszám
Gondolkodási módszerek	Folyamatosan fejlesztendő	Folyamatosan fejlesztendő
Számtan, algebra	82 = 22 + 12+ 26 + 22	24 = 8+ 6 + 6+ 4
Összefüggések, függvények, sorozatok	Folyamatosan fejlesztendő	Folyamatosan fejlesztendő
Geometria, mérés	28 = 11 + 17	33 = 15 + 18
Valószínűség, statisztika	Folyamatosan fejlesztendő	Folyamatosan fejlesztendő

A szabadon hagyott órák felhasználása

Szakrendszerű oktatásban	Nem szakrendszerű oktatásban
• TSZAM, illetve diagnosztizáló felmérők írása • szükség szerinti gyakorlás • tehetséggondozás • projektfeladatok megbeszélése.	A csoport igényeinek megfelelő felhasználása

1. A GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A matematika értékeinek és eredményeinek megismerésére való igény felkeltésével pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készség fejlesztése		Matematikatörténeti érdekességek bemutatása, kiselőadás. Könyvtár és informatikai eszközök használata, projektmunka.	Az egyes témakörökben konkretizálódnak.
A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. Pozitív motiváció kialakítása. Rendezés.	Néhány elem rendszerezett felsorolása. Az esetek számának összeszámolása. A rendezést segítő eszközök és algoritmusok megismerése. Fadiagram, táblázat.	A tanulók aktív tevékenységgel tapasztalják meg a sorbarendezési lehetőségek számát (modellezés, kártyák).	
A matematikai nyelv logikai elemeinek helyes használata. Kommunikációs készség fejlesztése.	Összehasonlításhoz, viszonyításhoz szükséges kifejezések értelmezése, használata (pl.: egyenlő, kisebb, nagyobb, legalább, legfeljebb). Állítások igazságának eldöntése (és, vagy, minden, van olyan). Igaz és hamis állítások megfogalmazása.	Matematikatörténeti érdekességek bemutatása, kiselőadás. Könyvtár és informatikai eszközök használata, projektmunka.	
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	A biztos, a lehetséges és a lehetetlen fogalma.	Valószínűségi kísérletek végzése, megfigyelése.	
Szövegértelmező és szövegalkotó képesség fejlesztése.	Változatos tartalmú szöveges feladatok értelmezése, matematikai modellek megalkotása, megoldása. Számfeladathoz, nyitott mondathoz szöveg alkotása. A szaknyelv fokozatos elsajátítása.	A szaknyelv fokozatos elsajátítása. Egyszerű matematikailag is értelmezhető hétköznapi szituációk megfogalmazása szóban és írásban.	

Gondolatmenet kiépítése. A tervkészítés módjának megalkotása. Megoldási stratégia alkotása. Ellenőrzés igényének kialakítása.	Megoldások megtervezése, eredmények ellenőrzése.	Megoldási terv készítése szöveges feladatokhoz, megértett probléma részletproblémákra bontása, sorrendbe állítása. Csoportban a munka tervezése, szervezése, megosztása.	

2. SZÁMTAN, ALGEBRA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A számfogalom továbbfejlesztése egyre bővülő számkörben. A műveletfogalom mélyítése, kiterjesztése. A számolási készség fejlesztése. Együttműködési készség, önellenőrzés fejlesztése.	Törtek, tizedestörtek, és kapcsolatuk. A számok reciproka. Műveletek racionális számkörben. - szorzás, osztás törttel, tizedestörttel, - alapműveletek negatív számokkal. Műveleti tulajdonságok. A helyes műveleti sorrend.	Láncszámolás. Pármunkában egymásnak adott számolási feladatok megoldása és azok ellenőrzése. Önellenőrzésre alkalmas feladatok számolási feladatok megoldása (találós kérdések, keresztrejtvény, eredmény alapján történő színezés).	A tört, a tizedes tört, a negatív szám fogalmát ismeri.
A számok többféle alakja. Kétváltozós műveletek értelmezésének tapasztalati előkészítése; kétváltozós műveletek értelmezése (mint a különféle konkrét tartalmú műveletek szintézise); műveleti jelek; számok összetett alakjainak használata.	Törtek egyszerűsítése, bővítése, tizedestört alakja. Vegyes szám szorzása, osztása egész számmal.	Önálló gyakorlás feladatlapokon. Eszközhasználat: törtes dominó, számpiramis kitöltése.	A négy alapműveletet ismeri ebben a számkörben. Tudja a műveletek sorrendjét, a zárójelhasználatát.
A becslési készség fejlesztése.	Becslés a törtek körében.	A becslések elvégzése gyakorlati feladatokon keresztül.	
A bizonyítási igény felkeltése.	Oszthatósági szabályok (10-zel, 100-zal, 1000-rel, 2-vel, 5-tel, 4-gyel, 25-tel).	2-vel, 5-tel, 10-zel, 100-zal való oszthatósági szabályok felfedeztetése számkártyák szétválogatásával.	Alkalmazza 2-vel, 5-tel, 10-zel, 100-zal való oszthatósági szabályokat.

A következtetési képesség fejlesztése. Szövegértés fejlesztése.	Arányossági következtetések, egyenes, fordított arányosság. Egyenes és fordított arányosság felismerése gyakorlati feladatokban. A százalék fogalma.	A mindennapi életben felmerülő egyszerű arányossági feladatok megoldása következtetéssel. Csoportmunka.	A mindennapi életben felmerülő egyszerű, konkrét arányossági feladatokat megoldja következtetéssel.
A nyelv és a gondolkodás összefonódása, kölcsönhatása Szövegértés, kommunikációs képességek fejlesztése. Az ellenőrzési igény kialakítása. Önellenőrzés, az eredményért való felelősségvállalás.	Elsőfokú, egyismeretle-nes egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása lebontogatással, mérlegelvvel. Az egyenlő, nem egyenlő fogalmának elmélyítése. A megoldások ábrázolása számegyenesen. Szöveges feladatok megoldása egyenlettel.	Egyenlettel leírható szöveges feladatok átírása matematikai jelekkel, vagy értelmező ábrák segítségével. Szöveg alkotása egy vagy két műveletet tartalmazó számfeladathoz, nyitott mondathoz.	Egyszerű elsőfokú egyenleteket megold szabadon választható módszerrel.

3. ÖSSZEFÜGGÉSEK, FÜGGVÉNYEK, SOROZATOK

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Együttváltozó mennyiségek összetartozó adatpárjainak jegyzése: tapasztalati függvények alkotása, értelmezése matematikai modell keresése a változások leírására.	A változó mennyiségek közötti kapcsolatok, azok ábrázolása derékszögű koordinátarendszerben.	A függvény fogalmának előkészítése feladatlapokkal. Összetartozó és össze nem tartozó elemek vizsgálata.	Biztosan tájékozódik a derékszögű koordinátarendszerben.
Megfigyelőképesség, összefüggés felismerő képesség, rendszerező képesség fejlesztése.	Megfigyelésben, számlálásban, számolásban gyűjtött elemek sorozatba rendezése. Sorozatok képzése. Megkezdett sorozat folytatása, kiegészítése adott szabály vagy a felismert összefüggés szerint.	Geometriai alakzatok tulajdonságait leíró összefüggések sorozatba rendezése (szögek mértéke, átlók száma).	

A gyakorlati életből vett egyszerű példákban a kapcsolatok felismerése. A függvényszemlélet fejlesztése.	Az egyenes és fordított arányosság grafikonja. Példák konkrét sorozatokra.	Az arányosságokban az összetartozó értékpárok ábrázolása koordinátarendszerben tanári irányítással, írásvetítőn lapozható fóliákkal.	Az egyenes arányosság grafikonjához tartozó értékpárokat ábrázolja a koordinátarendszerben.

4. GEOMETRIA, MÉRÉS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A matematika kapcsolata más tudományágakkal, a gyakorlati élettel. A térszemlélet fejlesztése térbeli analógiák keresésével. Esztétikai érzék fejlesztése.	A tengelyes szimmetria felismerése a természetben és a művészetben. Tükrös alakzatok térben és síkban.	Művészeti alkotások és a természetben előforduló tengelyesen szimmetrikus tárgyak vizsgálata manipulációval. Szimmetrikus síkidomok és síkszimmetrikus testek keresése. Poszterek készítése szimmetrikus alakzatok felhasználásával.	
A hozzárendelés fogalmának elmélyítése. Megfigyelőképesség, összehasonlítás, tudatosítás.	A tengelyes tükrözés. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok. Geometriai transzformációkban megfigyelt megmaradó és változó tulajdonságok tudatosítása.	Adott alakzat tengelyes tükörképének megszerkesztése. Euklideszi szerkesztő program használata.	Adott alakzat tengelyes tükörképét megszerkeszti.
Vizuális képzelet fejlesztése.	Feltételeknek megfelelő alkotások elképzelése, azok elkészítése előtt vázlatos ábrák rajzolása; a tényleges alkotás összevetése az elképzelttel.	Makettek és azok vázlatának elkészítése projektmunkában.	
Problémamegoldó képesség, alkotóképzelet fejlesztése. Szerkesztési eszközök célszerű használata.	Körző, vonalzó és szögmérő használata. Megoldási terv készítése.	Önálló szerkesztési feladatok elvégzése, a szerkesztések gyakorlása.	Ismeri a szimmetrikus háromszög tulajdonságait. Az elemi szerkesztési feladatok elvégez.

A területfogalom továbbfejlesztése.	A tengelyesen szimmetrikus háromszögek, négyszögek kerülete és területe.	Területképletek felfedezése síkbeli ábrák szétdarabolásával.	Háromszögek, négyszögek kerületét kiszámítja.
Ismeretek alkalmazási képességének fejlesztése. Fejlesztés a gyakorlati mérések, és mértékegységváltások helyes elvégzésében. Önellenőrzés.	Mértékegységek átváltása konkrét gyakorlati példák kapcsán.	Önellenőrzésre alkalmas feladatlapok megoldása. Átváltások gyakorlása dominóval.	Az alapvető mértékegységeket biztosan ismeri (szög, hosszúság, terület).
Absztrakciós képesség fejlesztése. Pontos munkavégzésre nevelés, és az esztétikai készségek fejlesztése.	Kör és részei, kör és egyenes együttes szimmetriája. Szakaszfelező merőleges. Szögmásolás, szögfelezés.	Hajtogatással tapasztalatszerzés, majd a kapott tapasztalatok tudatos megfogalmazása.	Tud párhuzamos és merőleges egyeneseket előállítani, szöget másolni, szakaszfelező merőlegest szerkeszteni.
A térszemlélet fejlesztése térbeli analógiák keresésével.	Téglatest hálója, felszíne, térfogata.	Téglatest építése különböző építő anyagokból csoportmunkában. A vázas és a tömör modell összehasonlítása. Zsinóros modell készítése önállóan szorgalmi feladatként.	Konkrét esetekben meghatározza a téglatest felszínét és térfogatát. A térfogat és az űrtartalom mértékegységeit átváltja.

5. VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűségi játékok és kísérletek. Relatív gyakoriság meghatározása egyszerű esetekben. Egyenlően valószínű események valószínűségének meghatározása egyszerű esetekben.	Kísérletek elvégzése, adatok lejegyzése, táblázatba foglalása, relatív gyakoriság kiszámítása.	Konkrét feladatok kapcsán a biztos és a lehetetlen eseményeket felismeri.
Megfigyelőképesség, elemzőképesség fejlesztése.	Adatok gyűjtése, rendezése.	Projektmunkában adatok gyűjtése, azok elemzése, ismertetése az osztálynak.	Ki tudja számítani két szám számtani közepét.

Számolási készség fejlesztése. Rendszerező képesség, rendszerszemlélet fejlesztése.	Adathalmaz jellemzése, ábrázolása oszlop-, illetve kördiagramon. Számtani átlag kiszámítása néhány adat esetén.		

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A matematikában az értékelésnek különösen fontos szerepe van. A diagnosztizáló felmérők segítségével felmérhető, hogy a tanulók eljutottak-e arra a szintre, ahonnan tanulmányaikat tovább folytathatják. A mérés elvégzése után az adott anyagrészben a továbbiakban differenciáltan foglalkozunk a tanulókkal.

Az ellenőrzés, értékelés típusa függ az értékelni kívánt anyagrész tartalmától és nagyságától. Kisebb anyagrészek lezárásakor röpdolgozatot íratunk, amelyet minden osztályban egységesen értékelünk, nem kell feltétlenül osztályozni. Visszacsatolást adhat a tanárnak és a diákoknak egyaránt a hiányosságok meglétéről, azok pótlása folyamatosan végezhető, vagy egy másik anyagrész tanítása után a nehéznek tűnő anyagrésszel való foglalkozást „pihentetve” később lehet rá visszatérni.

A jelentősebb fejezetek lezárásakor témazáró felmérőt íratunk. Az egyes feladatok megoldását pontozással értékeljük, ügyelve a helyes részeredmények pozitív értékelésére is. Az osztályzatot egyértelműen, a gyerekek, a szülők számára is érthető százalékos eredmények határozzák meg. A felmérő a továbbhaladáshoz szükséges ismereteket kéri számon.

Ennél a korosztálynál a szóbeli feleltetés szintén nem jellemző matematikából. A tanulók kommunikációs képességét folyamatosan kell fejlesztjük, részben a csoportmunkák folyamán a társakkal való viták kapcsán, részben a frontális óravezetésnél. A tanulók verbális megnyilvánulásait korrigáljuk, ha szükséges, dicsérjük őket, ha megérdemlik, de nem, vagy csak ritkán feleltetünk!

Szóbeli megnyilvánulás a projektmunkák bemutatása, amely a tanári gyakorlatnak megfelelően értékelhető: jó pont, képecske, kisötös, vagy hagyományos osztályzat. Itt fontos, hogy a csoport minden tagja ugyanazt az osztályzatot kapja.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 144 – Heti óraszám: 3+1

A szabadon hagyott órák száma: 12

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Gondolkodási módszerek	Folyamatosan fejlesztendő
Számtan, algebra	45 = 16 + 12 + 17
Összefüggések, függvények, sorozatok	35=17 + 18
Geometria, mérés	52 = 18 + 21 + 13
Valószínűség, statisztika	Folyamatosan fejlesztendő

1. GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Összességek alkotása adott feltétel szerint; halmazalkotás; definiáló tulajdonság megalkotása; a tulajdonság tagadásának megalkotása a komplementer halmaz elemeinek közös, meghatározó ismérveként. A halmazszemlélet fejlesztése.	Példák konkrét halmazokra. Unió, metszet, részhalmaz, kiegészítő halmaz megalkotása. Halmazok ábrázolása Venn- diagram segítségével. Skatulyaelv.	Tárgyak, elemek, számok halmazokba rendezése. A kapott halmazok közötti kapcsolatok felfedezése csoportmunkában Unió, metszet, részhalmaz, kiegészítő halmaz megalkotása. Halmazok ábrázolása Venn- diagram segítségével.	Halmazokba rendez konkrét tárgyakat, elemeket, számokat.
Rendszeralkotás: elemek elrendezése különféle szempontok szerint; rendszerezést segítő eszközök használata, készítése. A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.	Tapasztalatszerzés az összes eset rendszerezett felsorolására. Sorbarendezés, kiválasztás néhány elem esetén. Fadiagram, útdiagram, táblázatok használata, készítése. Sorbarendezés ismétlés nélkül és ismétlésel.	Az ismétléses és az ismétlés nélküli esetek különbségének felfedezése pármunkában.	Tud sorbarendezni legfeljebb négy elem esetén.
Sejtések megfogalmazása; divergens gondolkodás. Megértett probléma „eredményének” elképzelése, előrevetítése; a sejtés megfogalmazá-	Különféle szöveges feladatok szövegének értelmezése a valóságban és a matematikai gondolkodásban, ábrák, jelölések alkalmazása a problé-	Önálló feladatmegoldás feladatlapok segítségével, párban vagy csoportban. Egymás munkájának ellenőrzése.	Az egyes témakörökben konkretizálódnak.

sa, lejegyzése, az ellenőrzés, önellenőrzés igényének alakítása.	ma lejegyzésére, megoldási terv készítése.		
A szaknyelv logikai elemeinek helyes használata. A matematikai fogalmak egyértelmű körülírása korábban megismert fogalmak segítségével. A kommunikációs készség fejlesztése.	Az *„és”, „vagy”, „ha”, „akkor”, „nem”, „van olyan”, „minden”* kifejezések jelentése. Egyszerű állítások átfogalmazása, cáfolata konkrét példákkal. Fogalmak, állítások logikai kapcsolata. Definíciók megfogalmazása.	Viták kezdeményezése. Érvek és ellenérvek megfogalmazása. A lényeges és a lényegtelen tulajdonságok megfogalmazása szóban.	Gondolatait világosan, érthetően közli szóban és írásban. El tudja dönteni egyszerű állítások igazságát.

2. SZÁMTAN, ALGEBRA

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
A racionális számkörben a számolási készség kialakítása. Zsebszámológép használata.	Műveletek a racionális számok körében.	Csoportmunkában számkártyákkal, feladatlapok kitöltésével a műveletek gyakorlása. Ellenőrzésként a zsebszámológép használata.	Tudja a négy alapműveletet helyesen elvégezni törtek és tizedestörtek körében. A műveleti sorrendet biztosan alkalmazza.
Kétváltozós műveletek értelmezése és alkalmazása. Az algebrai kifejezések fogalmának előkészítése. Gyakorlati problémák összefüggéseinek leírása a matematika nyelvén.	Egynemű algebrai kifejezések, és azok helyettesítési értékének kiszámítása. Több tag összevonása. Összeg szorzása egytagú kifejezéssel.	Az egyszerű azonosságok felfedezése számolási feladatok és geometriai ábrák segítségével. Ezekről poszterek készítése. Eszköz: memóriajáték, dominók.	
Pontos munkavégzésre nevelés. Algoritmusok helyes alkalmazása. Az egyenlő, nem egyenlő fogalmának elmélyítése. Számolási készség fejlesztése.	Elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel, mérlegelvvel, grafikusan algebrai és grafikus megoldással. Alaphalmaz, megol-	Önellenőrzésre alkalmas feladatlapok kitöltése. Próbálgatás az alaphalmaz elemeivel az egyenlőtlenségek megoldásánál.	Tud elsőfokú egyenleteket megoldani a mérlegelv alkalmazásával

	dáshalmaz, az egyenletek, egyenlőtlenségek megoldásainak az alaphalmazhoz való viszonya.		
Kérdés tartalmának megértése a megfogalmazott problémában. Adatok felfogása, lényegtelenek elhagyása, lényegesek kiemelése, rögzítése, kapcsolatuk feltárása, szerepük értése; adatokra és összefüggéseikre vonatkozó jelölések használata. A következtetési készség fejlesztése összetettebb feladatokban.	Szöveges egyenletek megoldása. Arány, aránypár, arányos osztás. Egyenes és fordított arányosság. Arányossági összefüggések gyakorlati esetekben. Százalékszámítási feladatok.	A mindennapi élet problémáinak, összefüggéseinek leírása a matematika nyelvén. Csoportmunkában szöveges egyenletek értelmezése, különböző megoldási módszerek keresése, a megoldás szövegszerű ellenőrzése.	Tud egyszerűbb szöveges feladatokat megoldani. Felismeri az egyenes és fordított arányosságot, és alkalmazza konkrét feladatokban. Számol aránypárral. Egyszerű százalékszámítási feladatokat megold következtetéssel.
Fogalmak alkotása, módosulása újabb tapasztalatok, ismeretek szerint; egy-egy fogalom újabb fogalommá bővítése. Fogalmak alkotása specializálással, definíciók megfogalmazási igényének felkeltése.	A hatványozás fogalma pozitív egész kitevőre. A hatványozás azonosságai konkrét példákban. Normálalak.	Egynemű kifejezések szorzásának elvégzése közben a hatványozás fogalmának előkészítése. A hatványértékek növekedési ütemének bemutatása érdekes példákon keresztül, kutatás szakirodalmakban és az interneten.	10 pozitív egész kitevőjű hatványait ismeri.
Matematikatörténeti érdekességek megismerése iránti igény felkeltése.	Prímtényezős felbontás. Két szám legnagyobb közös osztója, legkisebb közös többszöröse. Oszthatósági szabályok (3-mal, 9-cel, 8-cal, 125-tel, 6-tal).	Prímtéglákkal osztha-tósági feladatok kirakása. Természetes számok csoportosítása, halmazokba sorolása oszthatósági szempontok szerint. Matematikatörténeti érdekességek feldolgozása csoportmunkában.	Osztó, többszörös, két szám közös osztóinak, és néhány közös többszörösének megkeresése.

3. ÖSSZEFÜGGÉSEK, FÜGGVÉNYEK, SOROZATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Modell alkotása fogalmakhoz, szöveges feladatokhoz, összefüggésekhez: reláció, függvény. Együttváltozó mennyiségek összetartozó adatpárjainak lejegyzése: tapasztalati függvények készítése a változások leírására.	Egyértelmű hozzárendelések ábrázolása a derékszögű koordinátarendszerben. Lineáris függvények. Példa néhány nemlineáris függvényre.	Táblázatok, grafikonok készítése konkrét összefüggések, képletek esetén. Grafikonok gyakorlati alkalmazása csoportmunkában.	Tud lineáris függvényeket ábrázolni értéktáblázattal.
Együttváltozó mennyiségek összetartozó adatpárjainak lejegyzése, sorozatok alkotása, értelmezése matematikai modell keresése változások leírására. Számolási készség fejlesztése a racionális számkörben.	Sorozatok vizsgálata, számtani sorozat.	Pármunkában adatok, elemek, számok sorbarendezése. A számtani sorozat képzési szabályának felfedezése, szöveges feladatok értelmezése és megoldása.	Egyszerű sorozatokat folytat adott szabály szerint.

4. GEOMETRIA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A matematika kapcsolata a természettel és a művészeti alkotásokkal. A térszemlélet fejlesztése térbeli analógiák keresésével. Esztétikai érzék fejlesztése.	A középpontos szimmetria felismerése a természetben és a művészetben.	Művészeti alkotások és a természetben előforduló szimmetrikus tárgyak vizsgálata manipulációval. Szimmetrikus síkidomok és testek keresése. Poszterek készítése szimmetrikus alakzatok felhasználásával.	Tengelyesen és középpontosan szimmetrikus alakzatokat megkülönböztet.
A hozzárendelés fogalmának alkalmazása. Geometriai transzfor-	A középpontos tükrözés. Középpontosan szimmetrikus alakzatok a	Adott alakzat középpontos tükörképének megszerkesztése. Transzformációk vég-	Egyszerű alakzatok középpontos tükörképét megszerkeszti.

mációkban megfigyelt megmaradó és változó tulajdonságok tudatosítása. A transzformációs szemlélet továbbfejlesztése.	síkban. A paralelogramma és tulajdonságai. Speciális négyszögek szerkesztése. Szögpárok (egyállású, váltó, kiegészítő szögek). Szabályos sokszögek.	rehajtása a sík mozgatásával. Másolópapírral való rajzolás. Euklideszi szerkesztő program használata.	
A vitakészség fejlesztése, igaz és hamis állítások megfogalmazása.	A háromszög magasságvonala. Paralelogramma, trapéz deltoid, kerületük és területük. A kör kerülete és területe.	Szólánc a tulajdonságok felsorolására. Kártyákra írt állítások párjának megkeresése. Halmazábrák készítése a négyszögek tulajdonságai alapján.	A tananyagban felsorolt négyszögeket felismeri. A háromszög területét kiszámítja.
A bizonyítási igény felkeltése.	A háromszög belső és külső szögeinek összege. A négyszögek belső szögeinek összege.	A szögösszegek felfedezése parkettázással, hajtogatással, tépegetéssel.	Háromszögek és konvex négyszögek belső szögeinek összegét kiszámítja.
A lényeges és a lényegtelen adatok megkülönböztetése. Algoritmikus gondolkodás fejlesztése. Esztétikai nevelés.	Háromszög szerkesztése alapesetekben. A háromszögek egybevágósági alapesetei.	A szerkesztés lépéseinek önálló végrehajtása (adatok kikeresése a szövegből, vázlatkészítés, a szerkesztés menetének megtervezése és végrehajtása).	Egyszerű háromszög szerkesztési feladatokat elvégez.
Térszemlélet fejlesztése. A valóság tárgyainak modellezése. Együttműködésre nevelése.	Egyenes hasábok, forgáshenger hálója, felszíne, térfogata.	Makettek, modellek, testhálók készítése csoportmunkában. Projektmunkával fotóalbum készítése, amelyben olyan épületek fényképei vannak, amikről ebben a témakörben tanultak.	Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábokat, valamint a hengert felismeri, jellemzi.
Fejlesztés a gyakorlati mérések, és mértékegységváltások helyes elvégzésében. Együttműködésre, önállóságra, önellenőrzésre nevelés.	Megoldási terv készítése kerület, terület, felszín és térfogat számítási feladatoknál. Mértékegységek átváltása konkrét gyakorlati példák kapcsán.	Önellenőrzésre alkalmas feladatlapok megoldása. Átváltások gyakorlása dominóval.	Az alapvető mértékegységek biztosan ismeri (szög, hosszúság, terület, térfogat).

5. VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Ez a tananyag beépül a különböző témakörökbe.		Gyakoriság, relatív gyakoriság fogalmát alkalmazza egyszerű kísérletekben.
Statisztikai adatok elemzése, értelmezése.	Adatok gyűjtése, rendszerezése, adatsokaság szemléltetése, grafikonok készítése.	Adatok gyűjtése, értelmezése. Adatsokaság szemléltetése oszlop- és kördiagramon.	Egyszerű grafikonokat értelmeze, készít.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A matematikában az értékelésnek különösen fontos szerepe van. A diagnosztizáló felmérők segítségével felmérhető, hogy a tanulók eljutottak-e arra a szintre, ahonnan tanulmányaikat tovább folytathatják. A mérés elvégzése után az adott anyagrészben a továbbiakban differenciáltan foglalkozunk a tanulókkal.

Az ellenőrzés, értékelés típusa függ az értékelni kívánt anyagrész tartalmától és nagyságától. Kisebb anyagrészek lezárásakor röpdolgozatot íratunk, amelyet minden osztályban egységesen értékelünk, nem kell feltétlenül osztályozni. Visszacsatolást adhat a tanárnak és a diákoknak egyaránt a hiányosságok meglétéről, azok pótlása folyamatosan végezhető, esetleg később vissza lehet rá térni.

A jelentősebb fejezetek lezárásakor témazáró felmérő íratunk. Az egyes feladatok megoldását pontozással értékeljük, ügyelve a helyes részeredmények pozitív értékelésére is. Az osztályzatot egyértelműen, a gyerekek, a szülők számára is érthető százalékos eredmények határozzák meg. A felmérő a továbbhaladáshoz szükséges ismereteket kéri számon.

Ennél a korosztálynál a szóbeli feleltetés esetleges matematikából. A tanulók kommunikációs képességét folyamatosan fejlesztjük, részben a csoportmunkák folyamán a társakkal való viták kapcsán, részben a frontális óravezetésnél. A tanulók verbális megnyilvánulásait korrigáljuk, ha szükséges; dicsérjük őket, ha megérdemlik; de csak ritkán feleltetünk!

Szóbeli megnyilvánulás a projektmunkák bemutatása, amely a tanári gyakorlatnak megfelelően értékelhető: jó pont, képecske, kisötös vagy hagyományos osztályzat. Itt fontos, hogy a csoport minden tagja ugyanazt az osztályzatot kapja.

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 144 – Heti óraszám: 3+1

A szabadon hagyott órák száma: 12, amely felhasználható a középiskolára való felkészítésre

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Gondolkodási módszerek	Folyamatosan fejlesztendő
Számtan, algebra	45 = 16 + 12+17
Összefüggések, függvények, sorozatok	35 =17 +18
Geometria, mérés	52 = 18 + 21 + 13
Valószínűség, statisztika	Folyamatosan fejlesztendő

1. GONDOLKODÁSI MÓDSZEREK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A matematika tanulásához szükséges nyelvi-logikai szerkezetek fokozatos megismerése. Állítások tagadásának megfogalmazása, A „*ha..., akkor*”, „*csak akkor..., ha*”; helyes használata. A köznyelv és a matematikai nyelv tudatos megkülönböztetése. Mások gondolatainak megértésére törekvés (példák és ellenpéldák keresése, kérdések megfogalmazása érvek ellenérvek mentén.) Mások gondolataival való vitába szállás és a kulturált vitatkozás elsajátítása.		Állítások megfogalmazása és a megfogalmazott állítások cáfolata. Csoportmunkában elvégzett feladatmegoldások ismertetése az osztály előtt.	Az egyes témakörökben konkretizálódnak.
Saját gondolatok kifejezése, rögzítése matematikai szöveg írása, értelmezése, jegyzet készítése.		Kiselőadások megtartása. A matematikai jelölések tudatos alkalmazása.	

Szövegelemzés, értelmezés, lefordítás a matematika nyelvére. Az önellenőrzés igényének fejlesztése.	Szöveges feladatok értelmezése, megoldási terv készítése, megoldása és a szöveg alapján történő ellenőrzése.	Könyvtár és informatikai eszközök használata.	Szöveges feladatok megoldása.
Rendszerszemlélet fejlesztése. A tanult ismeretek közötti összefüggések felismerése, azok értő alkalmazása.	A geometriai transzformációk között fennálló kapcsolatok. Skatulyaelv.	Különböző sorrendben elvégzett többféle transzformáció eredményének elemzése pármunkában.	A halmazműveletek alkalmazása két halmazra a matematika különféle területein.
Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.	Egyszerű kombinatorikai feladatok megoldása változatos módszerekkel.	Fadiagram készítése. Különböző szövegek kiolvasási lehetőségeinek összeszámlálása különböző módszerekkel csoportmunkában.	Sorbarendezés, kiválasztás néhány elem esetén.

2. SZÁMTAN, ALGEBRA

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Eljárásokra, módszerekre való emlékezés: a tanult algoritmusok felidézése, használata, analógiák alapján való műveletvégzések. Induktív, deduktív gondolkodás fejlesztése.	Műveleti azonosságok rendszerező áttekintése. Algebrai egész kifejezések, képletek átalakításai (nevezetes azonosságok). Szorzattá alakítás kiemeléssel egyszerű esetekben. Algebrai egész kifejezések szorzása, osztása. A hatványozás azonosságainak előkészítése.	Az egyszerű azonosságok felfedezése számolási feladatok és geometriai ábrák segítségével. Eszköz: memóriajáték, párkeresés, dominók. Feladatlapok önálló kitöltése, ellenőrzés páros munkával.	Egyszerű algebrai egész kifejezések (képletek) átalakítása, helyettesítési értékek kiszámítása.
Gondolatmenet kiépítése: „megoldási terv” szöveges feladathoz. Megértett probléma részletproblémákra bontása modell nélkül vagy modell segítségével; a részletproblémák	Elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek algebrai és grafikus megoldása. Alaphalmaz, megoldáshalmaz. Szövegértelmezés, lefordítás a matema-	Változatos szövegű és témájú, a gyakorlati életből merített szöveges feladatok feldolgozása csoportmunkában. A feladatok megoldásának ismertetése az osztály előtt az elő-	Egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel, egyenlettel és a megoldás szöveg szerinti ellenőrzése.

sorrendbe állítása, tervkészítés. Az eltervezett megoldás lépéseinek végrehajtása; a részeredmények értelmezése, a végeredmény vonatkoztatása az eredeti problémára, válaszadás diszkusszió nélkül, illetve diszkusszióval.	tika nyelvére. Különféle szöveges feladatok megoldása.	adókészség fejlesztése érdekében.	
A zsebszámológép használata. A becslés képességének fejlesztése és gyakoroltatása.	A racionális szám fogalma: véges, végtelen tizedes törtek. Példák nem racionális számra: végtelen, nem szakaszos tizedestörtek. A négyzetgyök fogalma.	Feladatlapok becslésre, pontos számításra. Zsebszámológéppel való számolás gyakorlása.	Alapműveleteket helyes sorrendben elvégzi a racionális számkörben.
A rendszerező képesség fejlesztése.	A természetes, az egész és a racionális számok halmazának kapcsolata. Kitekintés a racionális számkörből.	Műveletekkel megadott számok csoportosítása, elhelyezése Venn-diagramon, pármunkában. A számok többféle alakjának tudatosítása számdominóval.	A racionális számok tulajdonságait ismeri, velük való számolási készsége meg van.

2. ÖSSZEFÜGGÉSEK, FÜGGVÉNYEK, SOROZATOK

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Célirányos, akaratlagos figyelem fejlesztése. Tudatos megfigyelés adott tulajdonságok szerint, és a tulajdonságok közötti kapcsolatteremtés képességének fejlesztése.	Lineáris függvények: elsőfokú és konstans függvények, az egyenes arányosság és grafikonjaik. Az $x \mapsto \lvert x \rvert$, $x \mapsto x^2$ és az $x \mapsto \frac{1}{x}$ függvények tulajdonságai és grafikonjainak ábrázolása.	Egy adott összefüggésben az összetartozó elemek értéktáblázatának elkészítése. A számpároknak megfelelő pontok ábrázolása a koordinátarendszerben.	Az $x \mapsto ax+b$ függvény grafikonját ábrázolja konkrét racionális együtthatók esetén.

	Egyismeretlenes egyenletek grafikus megoldása.	Poszterek készítése különböző függvénykapcsolatok grafikonjairól, projektmunkában. Számítógépes programok alkalmazása a függvényábrázolásnál.	
Együttváltozó mennyiségek összetartozó adatpárjainak lejegyzése, sorozatok alkotása, értelmezése matematikai modell keresése változások leírására. A szabályosság felismerése.	Sorozatok vizsgálata, mértani sorozat.	Adatok, elemek, számok sorbarendezése. A mértani sorozat képzési szabályának felfedezése, szöveges feladatok értelmezése és megoldása. Számtani, mértani és egyéb sorozatok szétválogatása csoportmunkában.	Sorozatokat folytat adott szabály szerint.

3. GEOMETRIA

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Állítások, kérdések megfogalmazása képről, helyzetről. Saját gondolatok megfogalmazása; elképzelések, definíciók és tételek alkotása, kimondása, leírása.	Pitagorasz-tétel. Háromszögek nevezetes vonalai és körei. A háromszög körülírt köre, beírt köre. Sokszögekre vonatkozó ismeretek. Kör és részei (ív, húr, átmérő, körcikk, körszelet, körgyűrű). A kör érintője és szelő egyenesei.	A Pitagorasz-tétel felfedezése tapasztalati úton csoportmunkában. Érvelés, cáfolás, bizonyítási módszerekkel való ismerkedés. Korábbi ismeretek új helyzetekben való alkalmazása a háromszögek és négyszögek esetén. Számolási feladatok megoldása, ellenőrzés párban.	A Pitagorasz tételt felhasználja számítási feladatokban. Négyszögeket, sokszögeket csoportosít.
A hozzárendelés fogalmának elmélyítése.	A vektor fogalma, két vektor összege és különbsége. Eltolás síkban. Párhuzamos szárú szögek.	Adott alakzat eltolt képének megszerkesztése. Transzformációk végrehajtása a sík mozgatásával. Másolópapírral való rajzolás.	Tud adott alakzatot eltolni adott vektorral.

Geometriai transzformációkban megfigyelt megmaradó és változó tulajdonságok tudatosítása. A transzformációs szemlélet továbbfejlesztése. Diszkusszió. A lehetőségek számbavétele. A feltételekkel való összevetés során annak tudatosítása, hogy miben és hogyan befolyásolják a feltételek a végeredményt.	A tanult egybevágósági transzformációk rendszerezése. Középpontos hasonlóság és tulajdonságai.	Hasonlóság alkalmazása a környezetünkben. Gyűjtőmunka csoportokban. Önállóan elvégzett szerkesztési feladatok, és azok diszkusszziójának megvitatása osztály előtt.	A kicsinyítést és nagyítást felismeri a valóság tárgyain és alkalmazza más tantárgyakban.
A térszemlélet fejlesztése. A térfogat és a felszín fogalmának elmélyítése. Algebrai műveletek alkalmazása geometriai feladatokban. Zsebszámológép használata. Együttműködés, önállóság fejlesztése.	A forgáskúp, a gúla, a gömb. A tanult testek rendszerezése. Számításos geometriai feladatok a geometria különböző területeiről.	Testek építése. A síkba kiteríthető testek hálójának elkészítése. Testek különböző nézeteinek lerajzolása, a nézetekből a test kitalálása csoportmunkában Activity-játék a testek tulajdonságairól. Geometriai feladatok (kerület, terület, felszín, térfogat számítás) megoldása páros munkában.	A hasábokat, hengereket, gúlákat, kúpokat felismeri. Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábok felszínét és térfogatát ki tudja számítani.

4. VALÓSZÍNŰSÉG, STATISZTIKA

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Önálló eljárások keresése, megoldási kísérletek, tippelések szabad végzése, összevetése a kapott információkkal, valósággal.	Valószínűségi kísérletek megfigyelése, lejegyzése. Biztos, lehetetlen események. A valószínűség előzetes becslése, szemléletes fogalma.	Különféle valószínűségi kísérletek elvégzése csoportmunkában.	A relatív gyakoriságot kiszámítja.

Valószínűségi szemlélet fejlesztése.			
Táblázatok készítése. Megfigyelésben, számlálásban, kísérletben gyűjtött adatpárok, rendezése, kapcsolatok vizsgálata. A statisztikai szemlélet fejlesztése.	Adatsokaságok elemzése. Középértékek: *átlag, medián, módusz* fogalma. Diagramok fajtái.	Adatok gyűjtése, azok értékelése csoportmunkában. Poszterek készítése és azok bemutatása az osztály előtt. Grafikonok és diagramok készítése önállóan adott adatsokaság alapján. Hétköznapi életből (újságokból, internetről) vett grafikonok elemző olvasása.	A leggyakoribb és a középső adatot meghatározza konkrét adathalmazban. Tud grafikonokat készíteni, olvasni egyszerű esetekben.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A matematikában az értékelésnek különösen fontos szerepe van. A diagnosztizáló felmérők segítségével felmérhető, hogy a tanulók eljutottak-e arra a szintre, ahonnan tanulmányaikat tovább folytathatják. A mérés elvégzése után az adott anyagrészben a továbbiakban differenciáltan foglalkozunk a tanulókkal.

Az ellenőrzés, értékelés típusa függ az értékelni kívánt anyagrész tartalmától és nagyságától. Kisebb anyagrészek lezárásakor röpdolgozatot íratunk, amelyet minden osztályban egységesen értékelünk, nem kell feltétlenül osztályozni. Visszacsatolást adhat a tanárnak és a diákoknak egyaránt a hiányosságok meglétéről, azok pótlása folyamatosan végezhető, vagy egy másik anyagrész tanítása után a nehéznek tűnő anyagrésszel való foglalkozást „pihentetve” később lehet rá visszatérni.

A jelentősebb fejezetek lezárásakor témazáró felmérő íratunk. Az egyes feladatok megoldását pontozással értékeljük, ügyelve a helyes részeredmények pozitív értékelésére is. Az osztályzatot egyértelműen, a gyerekek, a szülők számára is érthető százalékos eredmények határozzák meg. A felmérő a továbbhaladáshoz szükséges ismereteket kéri számon.

Külön foglalkozunk azokkal a tanulókkal, akiknek a középiskolai felvételét a matematika írásbeli dolgozat határozza meg.

Korábbi évek felvételi feladatsorai közül többet megoldanak a tanulók, nem feltétlenül értékelés céljából, hanem hiányosságaik kiderítése és azok pótlása miatt.

Ennél a korosztálynál a szóbeli feleltetés esetleges matematikából. A tanulók kommunikációs képességét folyamatosan fejlesztjük, részben a csoportmunkák folyamán a társakkal való viták kapcsán, részben a frontális óravezetésnél. A tanulók verbális megnyilvánulásait korrigáljuk, ha szükséges; dicsérjük őket, ha megérdemlik; de csak ritkán feleltetünk!

Szóbeli megnyilvánulás a projektmunkák bemutatása, amely a tanári gyakorlatnak megfelelően értékelhető: jó pont, képecske, kisötös, vagy hagyományos osztályzat. Itt fontos, hogy a csoport minden tagja ugyanazt az osztályzatot kapja.

INFORMATIKA

BEVEZETÉS
3-4. ÉVFOLYAM

ÁLTALÁNOS IRÁNYELVEK ÉS CÉLKITŰZÉSEK A 3-4. ÉVFOLYAMON

A NAT felülvizsgálatának egyik fontos eredményeként a kerettantervben megvalósult az informatikai műveltséganyag reformja. Az oktatási folyamatban egyfelől a tartalmilag korszerű, a technológiai fejlődéssel lépést tartó ismereteket kell biztosítani, másfelől a mindennapi életünk szerves részévé vált, és egyre bővülő eszköztár gyakorlati alkalmazhatóságát – mind az oktatási környezetben, mind a tanulókat körülvevő külső világban – is el kell fogadtatni.
Mivel az informatikai termékek átszövik világunkat, és a számítógép mellett intelligens eszközök sokasága jelent meg, és jelenik meg folyamatosan, és csak azok fogják tudni jól kihasználni az információs társadalom adta lehetőségeket, akik ismerősként, rendszeresen alkalmazzák ezeket az újabb és újabb eszközöket. Az új médiumok és a hozzájuk fűződő kapcsolataink minden korábban feltételezett elképzelésünkhöz képest gyökeresen átalakították világunkat. A műveltségfelfogás pragmatikus-praktikus irányba változott: ki kell alakítani az élethosszig tartó tanulás készségét, és ennek alapfeltételeként a tanulás iránti pozitív beállítódást. Az élethosszig tartó tanulás igénye az oktatási intézmények kapuin is bezörgetett. A tanulás iránti pozitív beállítódás viszont csak a multimédiával támogatott oktatási intézményi környezetben valósítható meg. A digitalizált taneszközök használata már eddig is formálta, de a jövőben alapvetően át fogja alakítani a közoktatást. Az iskolában klasszikus értelemben oktató tanár helyzete csaknem reménytelen, és a tanulni vágyó diáké sem rózsás: „a multimédiát használó gyermeknek éppen az oktatás kezdetén nem kis fáradságot jelent, hogy abból a rengeteg médiumból, ami őt éppen körülveszi, pontosan egyetlenre figyeljen, és csak egyetlenegyre koncentráljon - és ez az egyetlen médium rendszerint valamilyen idősebb úr vagy idősebb hölgy, aki kifejtve beszél, és ennyiben a modern médiával képtelen konkurálni" (W. Bergmann). A régi pedagógiai módszerek és eszközök már nem alkalmasak az ismeretközvetítésre sem. A gyorsan változó világ, a napi tájékozottság megköveteli a világháló használatát. A digitalizált taneszközök használata is egyre terjed, szinte nincs olyan tantárgy, amelynek ne lenne saját oktatási szoftverbankja. Persze azt is figyelembe kell vennünk, hogy nemcsak kifejezetten tananyagokat feldolgozó szoftvereket, hanem a szórakoztató elektronika egyéb eszközeit is sikerrel alkalmazhatjuk az oktatásban, nevelésben. Az elektronikus játékok éppen úgy, mint a különböző TV csatornák programjai - tapasztalati élmények formájában - részévé

válnak a tanulási feltételrendszernek, és elég gondot okozhatnak az iskolák falain belül. Képes lesz-e az intézményi struktúra a rengeteg érzelmi és értelmi adat kanalizálására?

Az informatika tantárgy, amely magában foglalja a számítástechnikát, a multimédia, az internet- és a könyvtár használatát, hivatott első sorban arra, hogy rendet vágjon ebben a dzsungelben. Éppen ezért nagyon fontos a tantárgyi oktatás indítása. A bevezető foglalkozások hangulata, az érzelmi azonosulás vagy elutasítás életre szóló élményként megmarad. A diákok természetes kíváncsiságának, nyitottságának megőrzése, kezdeményező készségük, kreativitásuk hasznosítása több mint kívánatos. Némi túlzással azt is állíthatjuk, hogy ez a néhány óra szélesre tárhatja vagy akadályokkal töltheti meg a digitális kompetencia fejlesztésének sztrádáját. Itt dőlhet el, hogy diákjaink majdan elsajátítják-e az információs társadalom technológiáinak magabiztos és kritikus használatát a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén. Készek lesznek-e az: információ felismerésére, visszakeresésére, értékelésére, tárolására, előállítására, bemutatására és cseréjére; továbbá kommunikációra és hálózati együttműködésre az interneten keresztül? Képesek lesznek-e az információ megkeresésére, összegyűjtésére és feldolgozására, a kritikus alkalmazásra, a valós és a virtuális kapcsolatok megkülönbözetésére? Az alsó tagozatos informatikaoktatás legfontosabb célja, hogy a diákok örömmel kapcsolódjanak be a virtuális világot megérteni, és okosan használni tudók „hálópolgárok" közösségébe.

A NAT 2007 jelentős módosításokat hozott az alsó tagozatos informatikaoktatás területén. Az első négy évfolyamon eddig projektként vagy kerettantervi modulként létező tárgyat egyenjogúsította, és a felsőbb osztályok fejlesztési követelményeinek szerkezetébe beillesztette.

A kimeneti kritériumait is úgy adta meg, hogy azok az ötödik évfolyamtól induló alapozó szakaszhoz szervesen illeszkednek. A kerettanterv informatikából lineáris szerkezetű, így - a matematikához hasonlóan – nagyon komolyan kell venni a számon kérést Ez azonban nem okozhat gondot, mivel a géphasználat messzemenően támogatja a differenciált fejlesztést: ha van kellő számú gyakorló feladatunk, illetve megfelelő oktatóprogramunk, a gyengébben teljesítők felzárkóztatása viszonylag egyszerűen megoldható.

Ugyanakkor a harmadik évfolyamon kezdődő és a negyedik évfolyam végéig tartó, az ún. kezdő szakasz, más vonatkozásban az első évfolyamon kezdődő és a második évfolyam végéig tartó bevezető szakasznak felel meg, hiszen ez a periódus valójában az informatikai írni-olvasni tudás, a digitális eszközök használatának a kezdete. Itt ismerik a számítógépes nyelv betűkészletének egy részét, itt alkotják az első „szavakat", a legegyszerűbb algoritmusokat. És itt éri őket az az élmény, hogy igaz mondatokat is tudnak állítani, a tervezett program működik.

Általános fejlesztési követelmények a 3-4. évfolyamon

Az általános fejlesztési követelmények szerkezete a NAT 2007 szerint:

1. Az informatikai eszközök használata
2. Informatika-alkalmazói ismeretek
2.1 A gyakorlati életben használt legfontosabb írásos formátumok gépi megvalósítása, igény a mondanivaló lényegét tükröző esztétikus külalak kialakítására
2.2 Adatbázisok, adattáblák alkalmazása, keresés az adatbázisban
3. Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)
3.1 Az adott probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása
3.2 Algoritmizálás, adatmodellezés (a hétköznapi életben és az iskolában előforduló tevékenységek algoritmizálható részleteinek felismerése és különféle formákban történő megfogalmazása)
3.3 Egyszerűbb folyamatok modellezése, a paraméterek módosítása
4. Infokommunikáció
4.1 Információkeresés, információközlés
4.2 Információs technológián alapuló kommunikációs formák
5. Médiainformatika
6. Az információs társadalom
7. Könyvtári informatika

Ennek megfelelően:

A tanuló ismerje meg az informatikai eszközök használatának szabályait, tartsa be a számítógépes környezet, a gépteremben végzett munka előírásait

A balesetek megelőzése érdekében a tanári utasításokat pontosan betartva, fegyelmezetten dolgozzon.

Sajátítsa el a számítógépnek és perifériáinak kezelési tudnivalóit:

a számítógép bekapcsolásának és kikapcsolásának helyes sorrendjét

a hálózatba való bejelentkezés menetét (azonosító, jelszó) és a kilépés folyamatát.

Vegye észre a számítógép sokoldalú alkalmazhatóságát, és azt is, hogy hálózat esetén e lehetőségek kiszélesednek, új probléma megoldási lehetőséget nyújtanak a felhasználók számára. Váljék igényévé az informatikai környezet célszerű felhasználása.

Legyen képes játékos didaktikai szoftverek, a több érzékszervre ható, de egyszerű kezelésű, „felhasználóbarát”, gyermekeknek készített multimédia-programokon keresztül a számítógéppel való interaktív kapcsolattartásra.

Ismerjen meg számítógépes oktatójátékokat, olyan nyitott programok, amelyekkel alkotni lehet.

Törekedjen önálló számítógépes alkotások elkészítésére (szövegek, rajzok, animációk, dallamok, stb.)

Szerezzen jártasságot a megismert szoftverek kezelésében, ismerje meg annak kezelőfelületét, menürendszerét, legfontosabb funkcióit.

Tudjon minta után egyszerűbb dokumentumokat (pl. faliújság-szöveg, felirat, plakát, illusztráció) létrehozni. Legyen igénye az esztétikus külalak kialakítására

Gyűjtsön adatokat a mindennapi életből, törekedjen ezek megkülönböztetésére, lejegyzetelésére, adott szempont szerinti rendezésére.

Keressen a különböző tantárgyakhoz kapcsolódóan tematikusan adatokat, illetve szerezzen információkat az iskolában vagy otthon rendelkezésre álló dokumentumokból.

Értse meg, hogy az információknak változatos megjelenési formája van. Legyen képes a különféle módon megjelenő információt felismerni (szöveg, ikon, kép, hang…), értelmezni, és szerezzen jártasságot az információk kezelésében. Lássa, hogy nem öncélúan gyűjtötte az adatokat, kereste az információkat, tapasztalja meg, hogy ezeket fölhasználják. Érezze az információszerzés és feldolgozás gyakorlati hasznát, előnyeit

Ismerjen fel és értelmezzen mindennapi algoritmusokat, és tudja annak adatait, folyamatát megfelelő eszközkészlettel rögzíteni, leírni. Vegye észre az algoritmusokban a sorrend fontosságát, értse meg az ismétlések szerepét és a változások mértékét. Törekedjen önállóan algoritmusok készítésére vagy ezek értelmezésére. Tudjon megfelelő fejlesztőrendszer használatával egyszerű algoritmusokat a számítógép számára megfogalmazni.

Ismerkedjen meg a világháló információszerzési lehetőségével. Keressen fel a rendelkezésre álló böngészőprogrammal olyan honlapokat, amelyeket érdekesnek, szórakoztatónak tart, illetve az egyes tantárgyak ismeretszerzésében segíti őt. Tudja önállóan elérni az iskola honlapját, keressen kapcsolatot a diák honlapfejlesztőkkel. Legyen tudomása a világhálón való szörfölés kockázatairól, veszélyeiről is, és óvakodjon a túlzott számítógép-használat káros hatásaitól.

Ismerkedjen meg valamilyen gyermekújság internetes változatával. Tájékozódjon a média szerepéről, esetenként használja a hagyományos és modern eszközöket a tanulási folyamatban és a szabadidőben

Igazodjon el a könyvtár tereiben, állományrészeiben, tudja igénybe venni szolgáltatásait. Használja rendszeresen az iskolai könyvtárat. Ismerje és alkalmazza a könyvtárhasználat szabályait és kövesse a könyvtárban való viselkedés normáit.
Tapasztalatai alapján lássa a könyvtár szerepét az ismeretszerzésben, a szabadidő tartalmas eltöltésében. Az iskolai könyvtár rendszeres igénybevételén túl ismerje meg és használja a lakóhelyi közkönyvtárat is.

A műveltségi terület fejlesztésének kiemelt területei a 3-4. évfolyamon

Az esélyegyenlőséget biztosító életvitelhez szükséges informatika eszközhasználati technikák elemi színtű elsajátítása
A gyermekek időnként párosan is dolgozzanak-alkossanak a számítógépnél, elosztva a feladatokat, ezzel is segítve az együttgondolkodást, a munkamegosztás kialakulását.
Az egyéni feladatmegoldáson alapuló géptermi tevékenységgel párhuzamosan az egyéni munkák eredményeit közösen értékeljük, a legjobb munkákat dicsérjük, jutalmazzuk, hasznosítsuk.
Azok a gyermekek, akik otthon vagy másutt már találkoztak a számítógéppel, sőt esetleg használták is azt, ismereteiket osszák meg „kezdő” társaikkal, segítve azok első próbálkozásait.

A tantárgy célja

Az Informatika c. tantárgy egyik legfőbb célja olyan tanulási környezet kialakítása, amely segíti a felfedezést, fejleszti a kreativitást, a multimédiás kommunikációt, a távoli partnerekkel való együttműködést, az egyéni vagy csoportos munkát, a megszerzett tapasztalatok adaptációját, ezáltal erősíti az ismeretszerzést, a tudásanyag elsajátítását és a képességfejlesztést.
Mivel az informatikai eszközök alkotó használata és az informatikai eszközökkel elérhető szolgáltatások révén életminőség-javulás érhető el, az egyén érdeke, hogy időben hozzájusson a munkájához, életvitele alakításához szükséges információkhoz, hogy képes legyen azokat céljának megfelelően feldolgozni és alkalmazni. A digitális kompetencia birtoklásával elérhető érdekérvényesítés a tantárgy másik alapvető célkitűzése. A tanórákon megoldott feladatok, és a kapcsolódó otthoni munkák lehetővé teszik a megfelelő információszerzési, -

feldolgozási, adattárolási, -szervezési és -átadási technikáknak valamint az információkezelés jogi és etikai szabályainak elsajátítását, ami közvetlen tantárgyi célként értelmezhető.
Cél továbbá annak bemutatása is, hogy figyelmet kell fordítani az informatikai ismeretek folyamatos megújítására, és ebben egyre nagyobb szerepet kell kapnia az intelligens és interaktív hálózati technológiának, valamint a vizuális kommunikációnak.
Végül azért is oktatandó a tárgy, hogy a földrajzi elhelyezkedésből, származásból és az anyagi lehetőségek különbözőségéből adódó esélyegyenlőtlenségek csökkenjenek, és az informatikai eszközök elterjedésével a nagyobb társadalmi nyilvánosság révén a demokratikus intézményrendszer működése erősödjék.

3. évfolyam

Éves óraszám: 36 - heti óraszám: 1

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Az informatikai eszközök használata	2	3	1	6
Informatika alkalmazói ismeretek	3	8	2	12
Infotechnológia	3	5	1	9
Infokommunikáció	1	2	0	3
Médiainformatika		2		2
Könyvtári informatika	1	2	1	4

Az informatikai eszközök használata (6 óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható minimum eredménye
Ismerkedés az adott informatikai környezettel	A számítógépes tanterem különössége Teremrend Munka és balesetvédelem A számítógép és perifériái, A számítógép fő részei.	Irányított beszélgetés, pl: engedély nélküli géphasználat, a gép „megjavítása”, a problémás szituáció korrigálása „lefagyás” és ennek értékelése. a számítógép és a monitor helyes be- és kikapcsolása	a gépterem rendjének elfogadása a munka és balesetvédelmi előírások megértése.
A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás ismert programokon keresztül.	Az egér használata A billentyűzet használata. Egyéb adatbeviteli eszközök megismerése	Adatok kódolása, jelátalakítása. Kódtábla fogalma. Billentyűzet használata, billentyű kombinációk. Gépelés gyakorlása. Egyéb eszközök használata, pl. játékkonzol, kormány, vonalkód olvasó, scanner működése.	Billentyűzeten található jelek ismerete, szöveg begépelése. Speciális billentyűk ismerete, használata. Egyéb beviteli eszközök felismerése, működési elvének megértése.
Számítógépes játékok, egyszerű fejlesztő szoftverek megismertetése	Fejlesztő játékok	A rendelkezésre álló oktatójáték programok, egyszerű fejlesztő szoftverek alkalmazása	Lehetőleg minden órán 5-10 perc játék

Informatika alkalmazói ismeretek (12 óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható minimum eredménye
2.1 A gyakorlati életben használt legfontosabb írásos formá-	Egyszerű rajzos dokumentumok készítése Személyes dokumentumok készítése Egyszerű zenés alkalmazások, animá-	Rövid szöveges dokumentum készítése. A szöveg begépelése, javítása, színezése önállóan, mentése és nyomtatása segítséggel	Készítsen a számítógéppel: egyszerű rajzos dokumentumokat, az iskolai és mindennapi élethez kapcsolódó tematikus rajzokat, szövegeket.

tumok gépi megvalósítása, igény a mondanivaló lényegét tükröző esztétikus külalak kialakítására	ciók elkészítése és használata A feladat megoldásához szükséges, mások által összeépített alkalmazói környezet használata	Egyszerű rajzok, ábrák, elkészítése. A rajzos dokumentum nyomtatása. Mintafeladatok, irányított feladatok megoldása. Tanári demonstráció (pl.: kivetítéssel), a technikai kérdések megoldásában. Szövegkezelés fontos feladatainak nyomon követése a gyakorlati munka során.	Mentse el és nyomtassa ki segítséggel. a dokumentumokat
2.2 Adatbázisok, adattáblák alkalmazása, adatbázisban keresés	Közhasznú információforrások megismerése Pl. menetrend használata, (MÁV) Adattábla felépítése, oszlopok sorok. Egy elem helye az adattáblában.	Adatok gyűjtése, értelmezése, csoportosítása és feldolgozása	Végezzen keresése-ket, adjon meg feltételeket a találatok szűkítéséhez. Rendszerezze, csoportosítsa, értelmezze a kapott adatokat.

Infotechnológia (9)

Képességfejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható minimum eredménye**
3.1 Az adott problémа megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása	Információ kifejezése beszéddel, írással, rajzzal, jelekkel Informatikai eszközökkel történő problémamegoldás gyakorlása Egyszerű problémák megoldása részben tanári segítséggel, részben önállóan.	állítások, kérdések, kérések, utasítások, parancsok, közvetlen és közvetett információ átadás, pl. beszédhelyzetek: párbeszéd meghatározott helyen, és vonalas telefon ill. mobil telefonon ill. skype-on	Tudjon példát mondani az információ különböző megjelenési formáira Tudjon egyszerű titkosírást készíteni, és az írást alkalmazni (kódolni és dekódolni)
3.2 Algoritmizálás, adatmodellezés	Egyszerűbb algoritmusok felismerése, megfogalmazása, végrehajtása. Az algoritmusokban használt adatok értelmezése Mindennapi adatok leírása *(pl. számok,*	cselekedetek időbeli sorrendbe állítása kódírás Képek elemekre, algoritmusokra bontása tevékenység elemekre,	Ismerje fel, fogalmazza meg, jegyezze le és/vagy játssza el a mindennapi élet algoritmusait Értelmezze és írja le az algoritmus adatait,

	szövegek, rajzok) Egyszerű, összetett keresések algoritmusa. Adatok csoportosítása, értelmezése, keresési feltételek megadása, programozási tételek alkalmazása	algoritmusokra bontása Csoportok létrehozása, értelmezése, és feldolgozása: keresés algoritmizálása.	logikáját (számmal, betűvel, rajzzal…).

Infokommunikáció (4 óra)

Képességfejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható minimum eredménye**
Információszerzés az internetről, irányított keresés	Keresőprogram használatának bemutatása Közvetlen kapcsolattartás (pl. chat)	Google, Yahoo, MSN,	web oldalak megtekintése együtt adatok, információk magtalálása, rendszerezése

Médiainformatika (2 óra)

Képességfejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható minimum eredménye**
Az új, informatikai eszközöket alkalmazó média egyes lehetőségeinek megismertetése	A digitális fényképezés bemutatása mobil telefonnal és összehasonlítása az „elődökkel” - a hagyományos fényképezőgépek két lehetőségével (negatív és diapozitív filmre rögzített jelek) és a hagyományos polaroid fényképezőgéppel	Négy osztálykép készítése és (ha van még régi típusú fotolabor, a negatívok és diapozitívok előállítását is meg lehet mutatni – ha nincs, valamilyen filmet lehet erről fölhasználni) „visszanézése” (adó – kódoló – közvetítő – dekódoló – vevő kapcsolat modell konkrét bemutatása) A kódolt információ megőrzésének kérdése	Értse meg, hogy minőségi változást jelent a digitális eszközök használata

		Az információ tárolás korlátainak kérdése További példák: higanyos és digitális lázmérő, mechanikus szerkezetű, kvarckristályos, digitális kijelzésű órák, stb.	

Könyvtári informatika (4 óra)

Képességfejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható minimum eredménye**
Felfedező keresés az életkornak megfelelő információhordozókban	Az iskolai könyvtár tér- és állományszerkezetében való eligazodás A főbb dokumentumfajták megkülönböztetése, tartalmának és adatainak megállapítása	Tanóra az iskolai könyvtárban A szolgáltatások – a helyben olvasás és kölcsönzés szabályai, audiovizuális eszközök	Tudja aktívan használni a könyvtár gyermekirodalmát a tanulásban. Tudjon célszerűen információt keresni adott könyvtári környezetben.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ – FIGYELEMBE VÉVE A BEMENETI OLDALT

- az egyéni tevékenység megfigyelése és közvetlen vagy (ha dicsérhető) nyilvános szóbeli megbeszélése,
- az elkészített dokumentumok előre megadott szempontok szerinti elemzése és értékelése,
- a gyűjtőmunka bemutatása, közös értékelése,
- játékos feladatlapok, „tudáspróbák” összeállítása, pl. hiányzó szavak beírása, kép és szöveg összekapcsolása, kifejezések csoportosítása, kakukktojás kiválasztása,
- a tanév végi szöveges értékelés a tanév során végzett időszakos ellenőrzések eredményein alapuljon.

Milyen mértékben felelt meg az alábbi követelményeknek:

- Ismerje a számítógép üzemeltetésének rendjét.
- Ismerje és tartsa be az egészség-, vagyon- és balesetvédelemmel kapcsolatos szabályokat.
- Tudjon egyszerű folyamatokat algoritmikus elemekre bontani.

- Tudjon a megismert programokkal egyszerű produktumot (szöveget, rajzot) létrehozni.
- Ismerjen és értelmezzen egyszerű jeleket, piktogramokat.
- Ismerje a számítógép legfontosabb részeinek nevét, a legalapvetőbb informatikai fogalmakat.
- Tudja az alkalmazott programokat elindítani, használni, bezárni.
- Ismerje az alfanumerikus billentyűzetet, tudja az egeret kezelni.
- Alapszinten tudjon tájékozódni grafikus környezetben.

4. évfolyam

Éves óraszám: 36 - Heti óraszám: 1

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Az informatikai eszközök használata	2	3		5
Informatika alkalmazói ismeretek	2	9	2	12
Infotechnológia	3	6	1	10
Infokommunikáció	1	2		3
Médiainformatika	1	2		3
Könyvtári informatika	1	1	1	3

Az informatikai eszközök használata (5 óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Újabb találkozás az adott informatikai környezettel	A számítógépterem rendje, egészségnevelés: megfelelő távol-		A gépterem rendjének elfogadása a munka és baleset-

	ság a monitortól, egyenes hát, laza kar és csukló. Ismétlés: A számítógép részei. A gép. be- és kikapcsolása, program elindítása és bezárása. A billentyűzet és az egér használata.	A fontosabb billentyűk szerepének felidézése ismert szoftver segítségével	védelmi előírások megértése Tudja megnevezni a számítógép fő részeit és perifériáiból az általa használtakat, ismerje ezek funkcióit.
A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás ismert programokon keresztül	A monitor A felhasználói felület jeleinek, ikonjainak értelmezése Képernyő működésének elve. Egyéb kiviteli eszközök megismerése. Ablakkezelés. Gombok, listák, szövegmezők használata.	Monitor által létrehozott kép. Képfrissítés, képpontok, felbontás. Hogyan lehet a képernyőn látható jeleket információvá alakítani. Egérkurzor a képernyőn. Ablakok tulajdonságai, beállítások, előforduló párbeszédpanelek használata.	Legyen tájékozott a számítógép grafikus felhasználói felületén, ismerje a használt ikonokat, tudjon önállóan futtatni programokat, igyekezzen minél kevesebb segítséggel kiválasztani és használni egyes menüelemeket.
Számítógépes játékok, egyszerű fejlesztő szoftverek megismertetése	Logikus gondolkodást fejlesztő játékok használata .	A tanár a tananyagot követve mutatja be az egyes funkciókat, vagy önálló feldolgozásra adja ki az anyagot	Legyen tisztában a környezetek közti különbségekkel, ismerje a gyakrabban használt alapszavak különböző környezetekben elérhető változatait

Informatika alkalmazói ismeretek (12 óra)

Képességfejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**Továbbhaladás feltételei**
2.1 A gyakorlati életben használt legfontosabb írásos formátumok gépi megvalósítása, igény a mon-	Egyszerű szövegíró/szerkesztő és rajzoló program kiválasztása, elindítása Személyes dokumentumok készítése rajzzal, képpel, szöveggel.	Mintafeladatok, irányított feladatok megoldása. Tanári demonstráció (pl.: kivetítéssel), a technikai kérdések megoldásában. Rövid szöveges dokumentum készítése. A szöveg begépelése, javítása, betű, stílus	Ismerje meg egy szövegszerkesztő és rajzoló szoftver alapvető szolgáltatásait, alkalmazásukkal tudjon egyszerű szöveges dokumentumot létrehozni, illetve ábrát, rajzot, illusztrációt készíteni. Tudja (segítséggel) munkáját

danivaló lényegét tükröző esztétikus külalak kialakítására	Egyszerű zenés alkalmazások, animációk elkészítése és használata .	és színválasztás A szövegkezelés fontos feladatainak (készítés, korrigálás, elmentés, visszatöltés, kinyomtatás) nyomon követése a gyakorlati munka során. Szövegbe kép, rajzba szöveg beillesztése.	elmenteni és visszatölteni, ill. kinyomtatni. Bátorításra merjen IKT eszközöket használva kísérletezni, saját ötletei alapján alkotni
2.2 Adatbázisok, adattáblák alkalmazása, adatbázisban keresés	Adatok csoportosítása, értelmezése Egyes közhasznú információforrások, mindennapi adatbázisok megismerése Keresés indextáblázatok, lekérdezések alkalmazásával. Keresési eredmények rögzítése	Mindennapi adatok gyűjtése és lejegyzése (szöveggel, számmal, rajzzal). Az adatok, csoportosítása, válogatása, rendezése. Az egész számok, szövegek és rajzos adatok megkülönböztetése.	Tudjon adatokat gyűjteni, értelmezni (csoportosítani és rendezni) és feldolgozni a rendelkezésre álló adathalmazból. Adatkeresés, információgyűjtés. Egyes közhasznú információforrások, mindennapi adatbázisok megismerése.

Infotechnológia (10 óra)

Képességfejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**Továbbhaladás feltételei**
3.1 Az adott probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása	Információ kifejezése beszéddel, írással, rajzzal, jelekkel Informatikai eszközökkel történő problémamegoldás gyakorlása Egyszerű problémák megoldása részben tanári segítséggel, részben önállóan	több utasítás megjegyzése, végrehajtása. Részekből egész szintetizálása, egészből oszthatatlan elemekre bontás. Összetett folyamat tervezése strukturált programozással. Elágazások, feltételek teljesülése, nem teljesülése. Többször végrehajtott utasítások.	Gyűjtsön információkat változatos módon és forrásokból. Kódolja az információt beszéddel, írással, rajzzal, jelekkel, mozgással, tapssal, hangjelekkel stb. Egyszerű problémára adjon megoldási javaslatokat, és gyakorolja a problémamegoldást informatikai eszközökkel

3.2 Algoritmizálás, adatmodellezés	Egyszerűbb algoritmusok felismerése, megfogalmazása, végrehajtása. Az algoritmusokban használt adatok értelmezése Mindennapi adatok rendezése *(pl. számok, szövegek, rajzok*). A rendezések logikai elvének megértése. Több rendezési elv megismerése.	Rendezések algoritmusának megismerése, megértése. Rendezések lejátszása, végrehajtása.	Ismerje fel, fogalmazza meg, jegyezze le és/vagy játssza el a mindennapi élet algoritmusait Értelmezze és írja le az algoritmus adatait (számmal, betűvel, rajzzal…). Hajtsa végre az algoritmust a számítógépen, és értelmezze az eredményt.

Infokommunikáció (3 óra)

Képességfejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**Továbbhaladás feltételei**
Információszerzés az internetről, irányított keresés	Ismert honlap meglátogatása. A kapott adatok letöltése, mentése, kezelése. Keresési eredmények rögzítése	Az iskolai honlap (esetleg más iskoláé) megtekintése http://www.egyszervolt.hu/ http://javacska.lib.unideb.hu/ http://www.elvira.hu/ http://www.okm.gov.hu/	A hatékony és céltudatos keresésben logikai kapcsolatok felismerése és alkalmazása. Web-oldalak keresése, megtekintése, ugrópontok használata

Médiainformatika (3 óra)

Képességfejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**Továbbhaladás feltételei**
Az új, informatikai eszközöket alkalmazó média egyes lehetőségeinek megismertetése	Képek tárolásának lehetőségei. Hangok tárolásának lehetőségei. Média lejátszók használata. Képszerkesztők használata.	További ismerkedés az elektronikus multimédia lehetőségeivel. Hangzóanyagok, képek, animációk, filmek létrehozása, letöltése és/vagy lejátszása informatikai eszközökkel. Beszélgetés a ha-	Az eszközök kipróbálása (pl. videó, digitális fényképezőgép, kamera, DVD, elektronikus adattárak: könyv, lexikon, szótár, stb.)

		gyományos és virtuális világ jellemzőiről, eltéréseiről	

Könyvtári informatika (3 óra)

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Felfedező keresés az életkornak megfelelő információhordozókban	Az iskolai könyvtár tér- és állományszerkezetében való eligazodás A főbb dokumentumfajták megkülönböztetése, tartalmának és adatainak megállapítása	Segédkönyvek: lexikon, szótár, enciklopédia. Műfaji sajátosságaik, szerkezeti jellemzőik, a tájékozódásban betöltött szerepük. Segédkönyv nyomtatott és elektronikus formában A lakóhelyi könyvtár „fizikai” látogatása, az Országos Széchenyi Könyvtár, OSZK http://oszk.hu és a Magyar Elektronikus Könyvtár http://mek.oszk.hu virtuális látogatása	Tudjon tájékozódási feladatokat megoldani, (tények, adatok keresése az életkori sajátosságoknak megfelelő segédkönyvekben

KÖRNYEZETISMERET

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

1–4. évfolyam

ALAPELVEK, CÉLOK

Az *Ember a természetben* műveltségterületen az oktatás-nevelés a természeti folyamatok, összefüggések és az ember ezekkel való kapcsolatára, megértésére épül.

A tanulás során létrejött tudásrendszernek alkalmasnak kell lennie a mindennapi tevékenységekben való alkalmazásra.

E műveltségterületen megnövekedtek az elvárások. Ez természetesen nem mennyiségi, hanem minőségi változást kíván.

Az ismeretközpontú pedagógiai modell helyett az átfogó személyiségfejlődést szolgáló pedagógiát kell előtérbe helyeznünk. Középpontban van az ember a maga sokoldalúságával, esetlenségével, ugyanakkor alkotó- és értelmezőképességével. A cselekvés válik a tanulás eszközévé.

A tanulók tudása a természeti, technológiai és társadalmi környezettel való gazdag interakciók során formálódik – fejlődik a személyiségük.

Tudásra nem csupán tapasztalati úton tehetnek szert. Az új tudás a tanulók előzetes ismeretei alapján is formálódik. Nem egyszerűen átveszik, ők konstruálják.

A legtöbb tudás társas kapcsolatok útján jön létre. A tanulás bizonyos helyzetekhez kötődik. Ha a tudást sokféle tevékenység közben építjük, kimunkáltabb lesz.

A sikeres tanulás feltétele a sokféle tanulási stratégia. Fontos, hogy a tanulók gondolkodjanak el arról, amit tanulnak, képzeljék el azt, hozzák kapcsolatba a már tanultakkal. Keressék az értelmét megszerzett tudásuknak.

A pedagógusnak elő kell segítenie az információfeldolgozást. Tanulásnak kell tekintenünk azokat a helyzeteket is, ahol nem tények elsajátítása történik, hanem a társas érintkezés, a közösségi interakciók által gazdagodik a személyiség.

Fenntartható fejlődés

A világ kihívásait rendszerben kell kezelni. A gazdaság, a társadalom és a környezet egy rendszert alkotnak. A globális válságok úgy oldhatók meg, ha a fenti három elem egyikét sem részesítjük túlzottan előnyben. Elegendő forrást kell hagynunk a jövő generáció életműködésének jobbítására.

Holisztikus szemlélet

A holisztikus szemléletű oktatás a teljes személyiség fejlesztésével foglalkozik: elme-, test-, lélekfejlődés. Egyensúlyba kell hozni az élet racionális, intellektuális és materiális aspektusait, az emberi természet intuitív és emocionális oldalát. Az egyén egészsége, jóléte szoros kapcsolatban van a társadalom egészségével és jólétével. Fordítsunk figyelmet a tanulási környezet és a tanulási kapcsolatok emberi minőségére.

Hagyományok őrzése, értékek megmentése a múltból

A hagyományok nem csupán a múltból megmaradt szokásrendszerek. Jelenünket is átszövik, folyamatosan változnak a társadalom és környezete állapota szerint. A természettel együttlétezést tükröző hagyományok (városi, vidéki) ápolása.

Az *Ember a természetben* műveltségterület keretében lehetőséget kell biztosítani a tanulóknak arra, hogy korszerű, természettudományos világképet, gondolkodás- és szemléletmódot építsenek ki magukban. Szoros kapcsolatban kell lennie más műveltségi területekkel, mert csak így lehet megérteni az ember, a társadalom és a természet viszonyát. Az ember része a természetnek, és azzal megbonthatatlan egységet alkot.
A társadalmi és személyes cselekedetek egyaránt a természet folyamatainak részei. Mind az emberiségnek, és minden egyes embernek nagy a felelőssége, a természeti, társadalmi, technikai problémákra érzékeny, aktív, kreatív módon változtatni képes embereket kell nevelnünk.

Az 1–4. évfolyam feladata a természeti világ elemi megismerése. Az alábbi módszerekkel a tanulók elsajátíthatják a tudományos megismerés legelemibb módjait és a megismeréssel kapcsolatos tudásrendszereket, illetve műveleteket:

- megfigyelések, kísérletek tervezése – hipotézisalkotás;
- a környezetben szerzett tapasztalatok megfogalmazása szóban és írásban, rögzítésük rajzban;
- a problémamegoldás elemi műveletei;
- a tájékozódás és ismeretszerzés kisiskoláskorban elérhető és gyakorolható módszerei;
- az ökológiai gondolkodás kialakítása és fejlesztése;
- a tanulók rendszerben, kölcsönhatásban, kapcsolatokban történő gondolkodásának erősítése;
- a tudomány, a tudományos kutatás mint társadalmi tevékenység bemutatása.

KULCSKOMPETENCIÁK

Anyanyelvi kompetencia

A hallott és olvasott szöveg megértése, szövegalkotás, helyes és kreatív nyelvhasználat.

Matematikai kompetencia

A gondolkodás fejlesztésének, alkalmazásának képessége, felkészülés a mindennapok problémáira.

Természettudományos kompetencia

Készséget, képességet jelent arra, hogy a különböző ismeretekkel, módszerekkel magyarázatokat, előrejelzéseket alkossunk a természetben. Magyarázatot adjunk az ember és a természeti világ kölcsönhatása között lezajló folyamatokra, és irányítsuk tevékenységünket.

Digitális kompetencia

Használata a munkában, kommunikációban, szabadidőben.

A következő készségeken alapul: információ felismerése, visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása, cseréje. Kommunikáció az interneten keresztül.

Szociális, állampolgári kompetencia

Felöleli a magatartás minden olyan formáját, amelyek segítségével hatékony és építő módon vehet részt a tanuló a társadalmi életben. Tudását felhasználva kreatívan, aktívan lehet részese a közügyeknek. A személyes, interperszonális, interkulturális, szociális és állampolgári kompetenciák a harmonikus életvitel, a közösségi beilleszkedés feltételei.

A hatékony, önálló tanulás

A tanuló képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportosan.

Hatékonyan gazdálkodik az idővel és az információval. Előzetes tanulási, illetve élettapasztalataira építve tudását és képességeit aktívan használja az életben. Fontos a motiváció és a magabiztosság, az új ismeretek szerzése, feldolgozása, beépülése, útmutatások keresése, alkalmazása.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

A fejlesztési feladatok a kulcskompetenciákra épülnek.

Énkép, önismeret

Az önismeret folyamatos fejlesztése a társak, a pedagógusok és a szülők segítségével. Ebben az életkorban a kisiskolások önismerete naiv önismeret. Ne hagyjuk ebben magukra őket! Az önismeret az önfejlesztés alapja.

Hon- és népismeret

A városi és vidéki élet hagyományainak megismerése, tisztelete. Néhányuk feldolgozása játékos formában (pl.: szüreti mulatság összeállítása, eljátszása).

Magyar és más népek tudósainak, feltalálóinak munkássága, információk az életükről.

Európai azonosságtudat, egyetemes kultúra

Nyitottság, elfogadás más népek és más kultúrák iránt. Lehetőségek: nemzetközi gyermektalálkozók, táborok, kulturális rendezvények, csereüdültetés, testvériskolák, testvértelepülések kapcsolatainak ápolása.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés

A társadalmi együttélés szabályainak kölcsönös betartása. Részvétel a lakóhely életének kulturális és egyéb rendezvényein (fesztivál, falunap, ünnepi hetek, népművészeti vásárok).

Részvétel a környezetvédelmi akciókban, azok megszervezésében. A lakóhely öröm- és bánattérképének elkészítése, a problémák megfogalmazása, elküldése az önkormányzathoz. A lakóhely cselekvő szeretete. (Aki akar valamit, az módszert keres, aki nem, az kifogást.)

Gazdasági nevelés

A tanulók váljanak tudatos fogyasztókká. Ebben legyen szempont és érvényesüljön a környezet védelme. Fogalmazzanak meg kritikákat a reklámokról. Nem csak a mának, a jövőnek is kell élnünk!

Környezettudatosságra nevelés

A tanulók legyenek képesek úgy élni, hogy ne veszélyeztessék a természet megóvását és a társadalom fenntartható fejlődését. Szükséges az egy életen át tartó tanulás, a kreatív gondolkodás, felelősségvállalás az egyéni és közös tettekért.

A tanulás tanítása

A hatékony tanulás módszereinek és technikáinak elsajátítása, az önművelés igényének kialakítása. Valamennyi értelmi képesség fejlesztése iskolán belül és kívül.

A tanulási stratégia tanítható. Az általános tanulási stratégiák – mint például az összehasonlítás, részletezés, problémamegoldás stb. –megtanulhatók és használhatók. A tanulási stratégiák fejlesztik a tanulók információfeldolgozó képességét, alkalmasabbá teszik őket az összetettebb gondolkodásra.

A tevékenységi formák kialakítása és tervezése során tartsuk szem előtt a vezetés és önállóság helyes arányát. Szervezzünk minél differenciáltabban, személyre szabottabban!

Tevékenységi formák:

- figyelés (tanári magyarázat, szemléltetés figyelemmel kísérése)
  szóbeli munka (válaszadás a tanár kérdéseire, előzetes felkészülés alapján beszámoló az osztálynak, megbeszélés kis csoportban, gyakorlat vagy feladatmegoldás közben)
- írásbeli munka (jegyzetelés a tanórán, feladatlapok kitöltése, fogalmazás készítése a megadott témában, gyakorlati munkanapló készítése (pl. az időjárásról, állatok-növények megfigyeléséről)
- látványfeldolgozás (képek-rajzok elemzése, értelmezése, fotózás, rajzolás)
- konstrukció (modellek készítése, gyűjtemények összeállítása /nem növénygyűjtemény/)
- kísérletek (csoportos és egyéni kísérletek a tanteremben)
- terepmunka (élményszerzés, megfigyelések, kirándulások, látogatások, erdei iskola, folyamatos megfigyelés, méréssorozat)
- információszerzés (könyvtárhasználat, internet, televízió, ismeretterjesztő folyóiratok, napi sajtó, kérdezés, véleménykutatás, meghívott vendég segítségével)
- számítás, mérés, adatfeldolgozás (mérések elvégzése, adatrögzítés írásban vagy a számítógép adatbázisában, számítási gyakorlófeladatok megoldása)
- ismeretfeldolgozás, gondolkodás (új tapasztalatok, megszerzett ismeretek és a belső modell összevetése, módosítás, új modell állítása, a modellek összekapcsolása, tudásrendszerré szervezésük)
- művelődés, tájékozódás (olvasás, televízió, internetes honlapok, rádióból szerzett információk és multimédiás CD-k segítségével)

- játék, az igazi gyermeknyelv (csoportos és szerepjátékok, utánzások, egyéni és csoportos játékos fejtörők, versenyek)
- bemutatás (tabló, poszter összeállítása, kiállítások rendezése, bemutatása másoknak, videofilm-készítés)
- projektmunka (aktív részvétel, feladat-végrehajtás, szervezés, irányítás).

Testi és lelki egészség

A harmonikus, egészséges életre való törekvés, és ennek értékként való tisztelete. Egészséges életvitel és magatartás a mindennapi életben, amelyet elősegít a pedagógusok példamutató életvitele. Az emberi kapcsolatok, a barátság, a szeretet fontossága. Az értelmi és érzelmi nevelés egyensúlya. (Amihez érzelmekkel kötődünk, jobban hat ránk, és jobban meg is marad bennünk.)

Az oktatás-nevelés során mindig vegyük figyelembe a gyermek személyiségének meghatározó tényezőit:

- belső tényezők: öröklött és veleszületett sajátosságok (adottságok)
- külső tényezők: környezeti-társadalmi hatások (család, iskola, kortárscsoport).

Alakítsunk ki jó, együttműködő kapcsolatot a szülőkkel, vonjuk be őket a különböző iskolai programokba.

Módszertani kultúránkból ne hiányozzon a játékosság, a humor!

1. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 – heti óraszám: 1

Témakörök	A témakörök feldolgozására javasolt óraszám
1. Tájékozódási alapismeretek	5 óra
2. Az élettelen természet alapismeretei	13 óra
3. Az élő természet alapismeretei	9 óra
4. Testünk, életműködéseink	6 óra
5. Összefoglalás, ismétlés	3 óra

A tanulmányi séták egy részét tanórán belül, más részét a délutáni napközis programokkal összehangolva tervezhetjük. Egy vagy két hétvégén vonjuk be a szülőket is egy közös kirándulásra a természetben.

A MEGISMERÉSI MÓDSZEREK FOLYAMATOS ALAPOZÁSA

1. TÁJÉKOZÓDÁSI ALAPISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A megismerési módszerek folyamatos elsajátítása: megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, mérés. A különböző folyamatok nyomon követésének képessége. Kommunikációs és együttműködési képesség fejlesztése. A közlekedési szabálytudat kialakítása, döntési képesség. A megismerő-, befogadó-, érzelmi képesség fejlesztése.	Az iskola neve, címe. Az iskolában található helyiségek és funkciójuk. Ismerkedés az ott dolgozó felnőttekkel és munkájukkal. Tájékozódás az iskola környékén. Saját testhez viszonyított irányok: előtte, mögötte, fölötte, alatta, jobbra, balra. A gyalogos közlekedés szabályai, veszélyhelyzetei. Szabályos gyalogos közlekedés a kisebb településeken. A lakóhely, településrész megismerése. A település, településrész neve, jellegzetességei.	Tapasztalatszerzés az iskoláról és környezetéről. Beszámolók az óvodai környezetről, összehasonlítások. Viselkedési szabályok gyakorlása az iskolában. Az otthontól az iskoláig vezető útvonal megtétele (szülői segítséggel). Az utcák nevének és a nevezetesebb épületeknek a megfigyelése. Játékos gyakorlatok az irányok helyes használatára. Koncentráció: matematika. Séta az iskola környékén. Közös gyalogos közlekedési tapasztalatok megbeszélése. A közlekedési lámpák és a közlekedési rendőr karjelzéseinek megfigyelése lehetőség szerint. Dramatikus játékok a közlekedés gyakolására.	Az iskolai viselkedési szabályok ismerete. Rendszeretet, a szép környezetre való igényesség. Az irányok pontos használata. A gyalogos közlekedési szabályok ismerete, betartása. Óvja környezete szépségét, értékeit.

		Az iskola megközelítése során adódó veszélyhelyzetek elkerülési lehetőségeinek eljátszása. Az iskola környékének bejárása. Parkok, játszóterek, utcák fontosabb épületek, szobrok, emlékművek megfigyelése. Beszélgetés. Mi szép? Mi elszomorító látvány?	

2. AZ ÉLETTELEN TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A vizuális és auditív felfogóképesség fejlesztése.	Az évszakok. Az évszakok sorrendje, a hónapok neve és sorrendje. Az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek, helyi szokások.	Az óvodából és az életből hozott tapasztalatok felelevenítése. Évszakok, hónapok, napszakok sorba rendezése időrend alapján, képek segítségével. Az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek, helyi szokások megjelenítése dramatikus játékokkal (pl. szüreti mulatság, karácsony, húsvét, a természet ünnepei).	Az évszakok, hónapok nevének pontos használata. Az évszakok jellemzői. Az évszakok jellemzőinek elmondása szóban. A tanult ünnepek tartalmának elmondása röviden.
Empátia készség fejlesztése	Segíts a madarakon!	Beszélgetés. Miért kell a nagy hidegben etetnünk a madarakat? Mit adhatunk nekik? Fontos a rendszeresség. Madárkalács készítése. Rendezzünk madárkarácsonyt! Aggassunk egy fára sok-sok eleséget!	Érezzen felelősséget az állatok iránt
A megfigyelő-, összehasonlító és elemzőkészség fejlesztése.	Az időjárás elemei: napsugárzás, hőmérséklet, szél, felhőzet, csapadék. A víz megjelenési formái a természetben.		Megfigyelés, tapasztalat alapján rövid beszámoló a napi időjárásról.

A megismerő-, befogadó-, érzelmi, akarati képesség fejlesztése. A gondolkodási, kombinatív képesség fejlesztése. Az elemzőkészség fejlesztése. A kombinatív, megismerő-, alkotóképesség fejlesztése. A kombinatív, manuális képességek fejlesztése. A szociális, életviteli és kritikai készség fejlesztése.	Az időjárás okozta veszélyhelyzetek felismerése tapasztalat, kép, film alapján (hóvihar, villámcsapás, árvíz). A nap időtartama. A napszakok változása, jellemzőik. Használati tárgyaink anyaga. Ismerkedjünk a levegő tulajdonságaival! A levegő tisztasága. A víz tulajdonságai. A vizek tisztaságának óvása. A mi házunk, otthonunk, családunk. Munkamegosztás a családban.	Az időjárás elemeinek megfigyelése. Szóbeli beszámoló a napi időjárási megfigyelésekről, ábrázolás rajzos jelekkel. A víz különböző megjelenési formáinak érzékszervi megtapasztalása évszakonként (eső, hó, zúzmara, dér, jég, köd, pára). Védekezési lehetőségek megbeszélése a balesetek, katasztrófák megelőzésére. Hogyan telik el egy napom? Szóbeli beszámolók, képsorok alkotása. Koncentráció: matematika, anyanyelv. Az óvodából és az életből hozott ismeretek, tapasztalatok megerősítése, bővítése. Különféle anyagok, csoportosítása, felismerése játékosan, az érzékszervek segítségével. Játékok a levegő jelenlétének és nélkülözhetetlenségének bizonyítására. Spontán megnyilatkozások meghallgatása, a levegő szennyezettségének kimutatása egyszerű kísérletekkel. (Pl.: három napra fehér rongyot helyezünk az ablakpárkányra. A tiszta leve-	A napszakok nevének helyes használata. A mindennapi használati tárgyak anyagának felismerése, megnevezése. A víz és a levegő megismert tulajdonságainak felsorolása. A levegő és a víz néhány jellemző tulajdonságának felsorolása. Rendszeres feladatvállalás a házimunkában.

Kommunikációs és kifejezőkészség fejlesztése.	Foglalkozások. Akik segítenek a bajban. Látogatás a tűzoltóságon vagy a mentőknél. Hívószámuk.	gő fontosságának felismertetése. Játékok a vízzel és színes folyadékokkal. A víz nélkülözhetetlen az élőlények számára. Bizonyítás kísérletekkel. Mimetikus játékok: a szomjas ember, állat, növény „testbeszéde”. A vízzel való takarékoskodás gyakorlása (vízhasználat a kéz- és fogmosásnál). Játékok a folyadékokkal (folyadékok színezése, különböző formájú edényekbe öntése, zenélés egyforma poharakba öntött különböző magasságú folyadékkal, találós kérdések. Hogyan tehetjük szebbé, barátságosabbá otthonunkat? Mit vállalok rendszeresen és alkalmanként a házimunkából? Egyszerű háztartási gépek, pl. porszívó használata felnőtt segítségével és felügyelete mellett. Szóbeli és rajzos beszámolók a család közös programjairól. Koncentráció: rajz, anyanyelv, ének. A foglalkozások sokfélesége, érdekessége, megbecsülése. Szülők meghívása a tanórára. Kérdések felvetése a munkájukkal kapcsolatban.	Néhány mondatos beszámoló a szülők foglalkozásáról, munkájáról.

3. AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenység-formák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A megismerő- mozgásos, érzelmi, akarati, összehasonlító, megkülönböztető képesség fejlesztése. Az emlékezeti, ténymegállapító képesség fejlesztése.	A közvetlen környezetben előforduló gyakori növények. Elemi ismeretek a növénygondozásról. Állatok a parkban, kertben. A közvetlen környezetben előforduló állatok és társállatok megfigyelése. Érzékszervekkel megtapasztalható különbségek az állatok között. A vadon élő és a háziállatok életmódja közötti különbségek megláttatása.	Séta a parkban, kertben. A növényzet megfigyelése. Növénygondozási munkák megfigyelése. Segítés a növények gondozásában, a tanteremben és otthon. Növényi részek csoportosítása, rajzolása. Csigavendéglátás 2-3 napon át. Megfelelő életfeltételek biztosítása, majd visszajuttatása az élőhelyére. Csendben meghallgatjuk a reszelőnyelve munkálkodását a salátalevélen. Kirándulás egy falusi portára vagy egy állatkereskedésbe, az állatkert háziállatparkjába. Egy-egy állat jellegzetességeinek felsorolása, kérdések alapján. Saját tapasztalatok, információk hozzáfűzése, elmondása. Az állatok iránt érzett felelősség kialakítása, életfeltételeik-életkörülményeik megfelelő biztosítása Állatmesék eljátszása dramatikus játékokkal vagy egy állatcsalád napja. A mese és a valóság összehasonlítása.	Néhány, a környezetben előforduló növény felismerése, megnevezése. Néhány, a környezetben előforduló állat felismerése, megnevezése, jellemzése.

4. TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az önálló ismeretszerzés képességének megalapozása. A tanulási képesség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése. A megismerési, kombinatív, akarati készség fejlesztése.	A testünk részei. A szervezetünk megfigyelhető ritmusai (szívdobogás, légzés, mozgások, ébrenlét, alvás). Az érzékszerveink szerepe környezetünk megismerésében. Az érzékszerveink óvása. Egészség, betegség. Az egészséges életmód. A helyes tisztálkodási szokások, az időjárásnak megfelelő öltözködés. Egészséges fejlődésünk feltétele a rendszeres, változatos táplálkozás. Változtatás a helytelen étkezési szokásokon. A kulturált étkezés igényének kialakítása.	Tájékozódás a saját testen. A légzés megfigyelése. Játékos légzőgyakorlatok. Társ szívdobogásának meghallgatása. Testünk működése különböző környezeti hatásokra történő változásának megfigyelése. Játékos felismerési gyakorlatok az érzékszervek segítségével. Helyzetgyakorlatok a helyes öltözködés, tisztálkodás gyakorlására. Dramatikus játékok, különböző élethelyzetek eljátszása (l. orvosnál, baleset történt stb.). Séta a piacra, vásárcsarnokba. A gyümölcs- és zöldségfélék érzékszervi vizsgálata, jelentőségük táplálkozásunkban. Gyümölcs- és zöldségsaláták készítése. Ehető gyümölcs- és zöldségszobrok alkotása. Táplálékcsoportok alkotása képek, és különféle táplálékok segítségével. Rajzos napi étrend készítése, megbeszélése. A helyes terítés és a kulturált étkezés gyakorlása.	A testrészek megnevezése. Páros testrészek ismerete. A helyes tisztálkodási szokások elsajátítása. A leggyakrabban fogyasztott zöldség- és gyümölcsfélék felismerése, megnevezése, szerepük az egészséges táplálkozásban.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSHEZ

Év eleji attitűd felmérés.

Kérdésekkel, szituációk teremtésével meg kell győződni arról, hogy a gyerekek milyen környezetszemléletet hoztak magukkal.

Folyamatos szóbeli és egy félévi, év végi szöveges értékelés ajánlott.

Az értékelés szempontjai:

- Hogyan valósult meg a természettudományokban begyakorolható megismerési módszerek alkalmazása?
- Pontosan használja-e a tanuló a tanult fogalmakat?
- Mennyire tudja a megszerzett ismereteket alkalmazni, összekapcsolni?
- Felismeri-e a tanuló az összefüggéseket, oksági kapcsolatokat?
- Le tud-e vonni elemi következtetéseket a tanult ismeretek alapján?
- Mennyire viszonyul pozitívan a feladatvégzéshez?
- Mindennapi életében, cselekvéseiben hogyan nyilvánul meg az elsajátított ismeretek alkalmazása?

2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 – heti óraszám: 1

Témakörök	A témakörök feldolgozására javasolt óraszám
1. Tájékozódási alapismeretek	3 óra
2. Az élettelen természet alapismeretei	8 óra
3. Az élő természet alapismeretei	11 óra
4. Testünk, életműködéseink	11 óra
5. Összefoglalás, ismétlés	3 óra

1. TÁJÉKOZÓDÁSI ALAPISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az életvezetési, információs, szociális képesség fejlesztése. Az emlékezeti, ténymegállapító, akarati, megfigyelőképesség fejlesztése.	Tájékozódási alapismeretek bővítése. Helyes viselkedés a járműveken. A felszín formái a lakóhelyen és környékén.	A megismerési módszerek folyamatos alapozása. Megfigyelések az iskola tágabb környé-kén. A szabadidő eltöltésének helyei; intézmények, nevezetes épületek, közlekedési eszközök megfigyelése. A környezet tisztaságának megfigyelése. Megfigyelések: az emberi tevékenység hatása a környezet állapotára. Javaslatok a környezetszennyezés megszüntetésére. Fotózás. Közös élményszerzés különböző helyi közlekedési eszközökön. A balesetmentes felszállás, elhelyezkedés, leszállás. Az udvariassági szabályok betartása. Séta, kirándulás a település környékére. A felszín természeti formáinak megfigyelése. Ábrázolás rajzban, képgyűjtemény készítése.	Beszámoló a megfigyelésekről, tapasztalatokról kérdések alapján. A lakóhely bemutatása néhány rövid mondatban.

2. AZ ÉLETTELEN TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az összehasonlító, megkülönböztető, szelekciós, ténymegállapító képesség fejlesztése. A manipulációs, emlékezeti, elemző-, következtetőképesség fejlesztése. Problémamegoldó, környezeti nevelés, döntési képesség fejlesztése. A tanulás, problémamegoldás, kommunikációs képességek fejlesztése	Anyagok a környezetünkben. Az anyagok további vizsgálata érzékszervi tapasztalással és játékos kísérletekkel. Az anyagok mérhető és nem mérhető tulajdonságai. A szelektív hulladékgyűjtés. A víz és a levegő segítségével, energiájával működő szerkezetek nem szennyezik a környezetet. Ismerkedés néhány technikai eszközzel és működésével. Kerékpár, roller. Mérések. A hosszúság mérése. Hosszúság mérő eszközök, mértékegységek (dm, cm). Űrtartalom mérése. Mérőeszközök, mértékegységek. (dl, l)	A környezetben előforduló anyagok érzékelhető tulajdonságainak megfigyelése (szín, alak, hőmérséklet, felület, keménység, rugalmasság, íz, szag). Kapcsolat keresése az anyag és a belőle készült tárgy funkciója között. Ismerkedés néhány környezetszennyező és környezetbarát anyaggal. Újrahasznosítható anyagok. A szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása. Szilárd anyagok, a víz, a levegő tulajdonságainak vizsgálata. A víz három halmazállapotának bemutatása kísérletekkel. A történés és az eredmény rövid megfogalmazása szóban. A levegő tulajdonságainak vizsgálata. Lufi- és szappanbuborék-fújás. Csináljunk gyenge és erős szelet legyezővel, hajszárítóval, ventilátorral. Mimetikus játék: legyünk fák szellőben, szélben, viharban. Az eszközök balesetmentes használatának és működésének megbeszélése.	Felismeri a környezetében leggyakrabban előforduló anyagokat, és ismeri azok tulajdonságait. Taneszközeiben előnyben részesíti a környezetbarát anyagokat. A látott és elvégzett kísérletek egyszerű megfogalmazása szóban. Becsülje az emberi gondolkodás, alkotás korszerű eredményeit. Ismerje a kerékpár működését. Használja az ismert mértékegységeket a mindennapi életben. Tájékozódjon az időben, tudja leolvasni a pontos időt.

	A tömeg mérése. Mérőeszközök, mértkegységek. ((kg, dkg) Az idő mérése. Év, hónap, nap, óra, perc.	Bemutatás képekben Milyenek voltak az első kerékpárok? Milyen fejlődésen mentek át? Mit tud egy mai kerékpár? Karbantartás, tárolás. Csoportmunka. Mérések, becslések alkalmilag választott mértékegységekkel. Kifejezések a népmesékből: arasz, kőhajításnyi, egynapi járóföld, stb. A mai hosszúságmérő eszközök használatának gyakorlása: mérőszalag, vonalzó. Mérések alkalmi mérőeszközökkel: csészényi, kanálnyi, öt csepp. Folyadékok töltögetése különböző formájú és nagyságú edényekbe. Melyikben van több? Becslés, mérés deciliteres és literes mérőedénnyel. Tömeg becslése, mérése. Játék: bevásárlás. Mérés konyhai mérlegen. Régi, és a különböző helyeken használatos mérlegek képeinek bemutatása. A gyerekek testtömegének mérése fürdőszobai mérlegen. Viszonyítás, sorba rendezés. Napóra, virágóra bemutatása képekben. A homokóra működése. Beszélgetés: Milyen napszakot jelentenek a kifejezések: alko-	

		nyatkor, hajnalban, a nap fent jár az égen. Különböző órák működésének tanulmányozása, az idő leolvasása. Vers a hónapokról: Balogh József: Virágszirom tizenkettő. Melyik hónaphoz milyen családi, társadalmi ünnepek kötődnek?	

3. AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A megfigyelő-, elemző-, következtetőképesség fejlesztése. Az összehasonlító, megkülönböztető képesség fejlesztése. Az érzelmi, empatikus képességek fejlesztése.	Kirándulás az őszi erdőbe. Az erdő életközösségének megfigyelése. Jellegzetes fák, cserjék, erdei virágok. Rovarok, madarak, emlősök. A mező élővilága. A szántóföld, a rét és a legelő közös neve: mező. A mezőn élő néhány jellemző növény- és állatfaj megismerése.	Az erdőjárás szabályainak megbeszélése. A tananyagban említett élőlények spontán megfigyelése halkan, a kitaposott ösvényen. Vajon milyen állattal találkozunk? Letelepedés az erdei tisztáson. Élményrajz készítése. A tapasztalatok kiegészítése a tankönyv információival, filmekkel, a könyvtárban szerzett ismeretterjesztő olvasmányokkal. Az információk feldolgozása csoportmunkában. Móra Ferenc: *Sétálni megy Panka* c. verse. Kirándulás a tavaszi mezőre. Spontán és irányított	A kirándulások, természetjárások során környezettudatos magatartást tanúsít. Fel tudja sorolni néhány megismert élőlény jellemző tulajdonságait. Röviden jellemezzen két-három megismert élőlényt.

Az összefüggések felismerésének képessége. A mozgásos képesség fejlesztése. A mérési képesség fejlesztése.	A természet ritmusai. Ismerkedés a természet könnyen megfigyelhető ciklusaival: évszakok, időjárási jelenségek. Mozgások az élővilágban, állandóság és változás.	tapasztalatszerzés. Megfigyelések. A szántóföldet az ember műveli, a legelőn az állatok legelnek, a rétet lekaszálják a háziállatok téli etetésére. Játékok a réten, hempergőzés a fűben, a tavaszi virágok színe, illata. Letelepedés egy vakondtúrás körül, vakondmese meghallgatása. A szorgalmas méhek, hangyák és gyönyörű pillangók megfigyelése. Közös éneklés a pillangókról. Egy kedves élőlény lerajzolása. A tapasztalatok kiegészítése a tankönyv, a természetfilm és az ismeretterjesztő könyvek információival – feldolgozás csoportmunkában. A megfigyelések, az eredmények rögzítése. Az idő érzékelése, becslése, mérése. A mozgásban megnyilvánuló állandóság és változás tanulmányozása egyszerű példák segítségével. Mimetikus játék a	

		hely- és helyzetváltoztató mozgásra az élővilágban.	

4. TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A ténymegállapító, mozgásos, ítéletalkotási, megkülönböztető, önértékelő képesség fejlesztése. Az értelmi, szociális, interperszonális képesség fejlesztése. Összefüggések megláttatása, honismeret, környezeti nevelés.	Életműködéseink főbb jellemzői (mozgás, táplálkozás, légzés, növekedés, fejlődés). A természet ritmusai. Egészséges életrend, napirend, testmozgás, táplálkozás. Melyik érzékszervünkkel érzékeljük? Az érzékszervek védelme. Aki más, mint én. Napi étrend készítése önállóan, írásban. Ilyen vagyok. Táplálkozz egészségesen! Óvjuk egészségünket! A helyes fogápolás.	Az élőlények jellemző tulajdonságainak megjelenítése dramatikus játékokkal. Megfigyelések saját testen, társakon, családtagokon. Szóbeli beszámolók a tapasztalatokról. Szemléltetés folyamatábrákkal, fotókkal. Életkori sajátosságoknak megfelelő napirend készítése, a napirendek véleményezése társak által. Véleménycsere. Játékok. Bizonyos érzékszervek kiiktatásával különböző anyagok, tárgyak felismerése. A szemüveget vagy hallókészüléket viselő társak iránt való figyelmesség. Önértékelés. Megvitatás társakkal, pedagógusi segítséggel. Az ismert táplálékcsoportok fogyasztásának helyes aránya. Önkritika. Milyen táplálékból fogyasztasz sokat vagy keveset?	Igyekszik betartani az általa készített napirendet. Óvja saját és társai testi épségét. Elfogadja és tolerálja a másságot, önként segítséget nyújt a társainak. Fel tudja sorolni a tanult táplálékcsoportokat néhány példával. Tudja és belátja, hogy az egészségmegőrzés egyik feltétele a rendszeres orvosi ellenőrzés.

	Hogyan kerül a kenyér az asztalunkra? A tej útja	Látogatás egy orvosi rendelőben vagy dramatikus játék. Viselkedéskultúra. A védőoltások szerepe, a lázmérés gyakorlása, a lázcsillapítás módja. A helyes fogmosás bemutatása. Kisfilm megtekintése a búza és rozstermesztésről, az aratásról a régi kenyérsütésről. Látogatás egy pékségben. A munkafázisok főbb folyamatainak megismerése. Anyag- nyersanyag, termék. Milyen gépeket használnak? Friss kenyérkóstolás. Filmrészlet megtekintése a szarvasmarhatartásról, a tejfeldolgozásról régen és most. Beszélgetés: Milyen fizikai munkáktól kímélik meg az embereket a gépek, hogyan segítik a nyersanyag higiénikusabb feldolgozását?	Tudjon különbséget tenni az anyag, nyersanyag és termék között, és vegye észre a közöttük lévő összefüggéseket.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSHEZ

Értékelés szóban, rajzban, írásban.

A szóbeli értékelés folyamatosan történik. A megadott szempontok megkönnyítik a gyerekek számára a feleletet, segítik a lényegretörőbb, rövidebb megfogalmazást, és előkészítik a későbbi összefüggő feleletet. Adjunk lehetőséget a saját tapasztalatok és információk elmondására a témával kapcsolatosan.

A második osztály végén szükséges a diagnosztizáló felmérés

Az értékelés szempontjai:

- Hogyan valósult meg a természettudományokban begyakorolható megismerési módszerek alkalmazása?
- Pontosan használja-e a tanuló a tanult fogalmakat?
- Mennyire tudja a megszerzett ismereteket alkalmazni, összekapcsolni?
- Felismeri-e a tanuló az összefüggéseket, oksági kapcsolatokat?
- Le tud-e vonni elemi következtetéseket a tanult ismeretek alapján?
- Mennyire viszonyul pozitívan a feladatvégzéshez?
- Mindennapi életében, cselekvéseiben hogyan nyilvánul meg az elsajátított ismeretek alkalmazása?

3. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 72 – heti óraszám: 2

Témakörök	A témakörök feldolgozására javasolt óraszám
1. Tájékozódási alapismeretek	22
2. Az élettelen természet alapismeretei	13
3. Az élő természet alapismeretei	20
4. Testünk, életműködéseink	12
5. Összefoglalás, ismétlés	5

1. TÁJÉKOZÓDÁSI ALAPISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Tájékozódási képesség, kreativitás, problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.	Hogyan tájékozódunk? Irányok, távolságok Tájékozódás a Nap segítségével Hogyan terjed a fény? Tájékozódás a természetben iránytű nélkül	Előzetes feladat: Hogyan tájékozódnak az állatok?(lepkék, méhek, kutyák, madarak) Szóbeli beszámolók meghallgatása. Gyakorlati példák a tárgyak, élőlények helyzetének viszonylagosságára. Gyakorlati példák: A Nap	Elemi szintű tájékozódás a természetben iránytű nélkül

A térbeli tájékozódási képesség fejlesztése. Az elemző-, értelmező-, analizáló-, szintetizáló-, összehasonlító, feladatmegoldó képesség fejlesztése. A kooperációs, döntési, kommunikációs képesség fejlesztése, A szociális képességek fejlesztése.	Az iránytű. A négy világtáj és a mellékvilágtájak. A felszínformák. Hegyek, dombok, síkságok. A felszíni vizek. Álló- és folyóvizek. Tájékozódás a lakóhely környékén. A lakóhely és környékének természetföldrajzi jellemzői. Fekvése, felszíne időjárása, növények, állatok. A lakóhely kulturális élete, hagyományai.	felkel, magasan áll, lenyugszik. Példák a mesék világából. A fény terjedésének megfigyelése egyszerű kísérletek bemutatásával. Játékok a fénnyel és árnyékkal. Mi segít a tájékozódásban a természetben? Meserészletek olvasása. (Moha a fák törzsén, a csillagok) Az állatok lakóhelyének bejárata: mókusok odúja, hangyaboly, a szalmakazal megbontása. Tájoló rúd. Ismerkedés az iránytűvel. Olvasmány az iránytű történetéről. Játékos vizsgálódások mágnesekkel. Mit vonz a mágnes? Következtetések megfogalmazása. Ismerkedés a mágnessel működő eszközökkel a környezetünkben (zárak, sakktábla, hangszóró). Az iránytű működésének bemutatása. Tájékozódási gyakorlatok az iskola környékén iránytű segítségével. Csoportmunka. Egyszerű alaprajzok, útvonalrajzok készítése jól ismert terepről, csoportosan tervezett saját térképjelekkel. Előzetes megfigyelések, tapasztalatok, képek, filmek alapján	A világtájak megnevezése iránytű, árnyék, növényzet segítségével. A felszínformák felismerése a környezetben, képen, filmen. A lakóhely és környékének felszínformái. A lakóhelyre látogató vendégek helyes útbaigazítása, tájékoztatása.

Kommunikáció, honismeret, környezeti nevelés	A lakóhely ipara, mezőgazdasága. A közlekedés és hírközlés története. A lakóhely közlekedése. Hagyományok, régi mesterségek. Kulturális értékek, lakóhelyi közösségek.	a felszínformák kialakítása homokasztalon, homokozóban. A felszínformák nevét és színét jelző táblácskák kitűzése a megfelelő helyre. A felszínformák színei és a világtájak a tanulmányozása Magyarország domborzati térképén. Tanulmányi séta előzetes megfigyelési szempontok alapján. Jegyzetelés, rajzolás, fotózás. Csoportmunka. Az információk feldolgozása csoportokban, beszámolók. Feldolgozás csoportmunkában, előzetes gyűjtőmunka alapján. Egy ipari létesítmény, vagy egy növénytermesztési terület, vagy állattenyésztés meglátogatása. Kérdésfeltevés az ott dolgozó embereknek. Közlekedés régen, és ma. Beszélgetés, szemléltetés képekkel, filmbejátszásokkal. A lakóhely közlekedésének jellemzői, közlekedési eszközök. Hírközlés régen, és most. Játék: Üzenetek morzejelekkel. Beszélgetés a hírközlés	Ismerje lakóhelye hagyományait, fejlődését, az emberi munka eredményeit. Legyen rá büszke.

		fejlődéséről, a legkorszerűbb eszközökről. Beszámoló a lakóhely néhány hagyományáról előzetes gyűjtőmunka alapján. Régi mesterségek cégérei képekben, tárgyak bemutatása. Beszélgetés a lakóhelyi közösségek pozitív hatásairól. (néptánccsoport, színjátszó kör, sakkszakkör, nyugdíjas klub, és a különböző sportok.)	

2. AZ ÉLETTELEN TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Összefüggések felismerése, a manipulációs, gondolkodási, ténymegállapító képesség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése. Az elemző-, értelmező-, következtető-, mozgásos képesség fejlesztése.	Halmazállapotok. A szilárd anyagok (a porok nem kemény, de szilárd anyagok). A folyadékok (víz, olaj, gélek). A légnemű anyagok (oldódás, olvadás, égés). A víz tulajdonságainak vizsgálata (alaktartás, átlátszóság, összenyomhatóság). Az időjárás. A víz előfordulási formái a természetben. Időjárási hatások.	Az anyagok érzékszervekkel tapasztalható tulajdonságai. Csoportos és tanítói kísérletek az oldódás, olvadás, forrás, párolgás, lecsapódás bemutatására. Az anyagok nem tűnnek el. A levegő páratartalmának és a gőz erejének bizonyítása kísérletekkel. A kísérletek szükséges eszközeinek, módjának, folyamatának, eredményének megfogalmazása segítséggel. Az időjárás megfigyelése több napon át. Lejegyzés jelek segítségével.	A különféle halmazállapotú anyagok főbb jellemzőinek ismerete. A tapasztalatok, megfigyelések, mérések rögzítése előzetes megbeszélés alapján. A hőmérő helyes leolvasása. A tanult mértékegységek helyes használata.

	A vizek védelme. Az égés. Éghető és éghetetlen anyagok A tűz haszna és káros hatásai. A tűzoltás módjai. A tűzesetek megelőzése.	A hőmérő önálló használata, leolvasása. Előzetes kutatómunka a csapadékfajtákról. A különböző tisztaságú vízminták vizsgálata érzékszervekkel és egyszerű eszközökkel Tanítói kísérlet bemuta-tása. A tűzoltás módja-inak bemutatása tanítói kísérlettel (homok, hab, víz). Gyakorlatok. A tanterem és az épület elhagyása az iskola tűzriadó terve szerint. Beszélgetés a tűzoltók munkájáról, hívószámuk.	A vízszennyezés káros hatásának ismerete, következményei. Az égés feltételeinek felsorolása. A tűz veszélyének és hasznának ismerete

3. AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A vizuális és auditív képesség fejlesztése. Az összehasonlító, megkülönböztető-, problémafelismerő és -megoldó képesség fejlesztése. A térbeli tájékozódás, az emlékezeti, kooperációs, innovatív képesség fejlesztése.	A vizek, vízpartok élővilága. A vizek, vízpartok néhány jellegzetes növény- és állatfajának megismerése. Az ember felelőssége a környezetért.	Élőlények, anyagok és egyszerű természeti jelenségek megfigyelése. Célzatos és spontán megfigyelések egyre sokoldalúbb információs, kommunikációs technikák segítségével. Tapasztalatok kifejezése szóban, rajzban, írásban. Tanulmányi séta. Spontán és célzott megfigyelések. A megfigyelések rövid lejegyzetelése.	Tapasztalatok lejegyzése rajzban, írásban A tapasztaltak és a tanultak kifejezése szóban, írásban, rajzban. Az élőlények egyszerű csoportosítása. A természet cselekvő szeretete. A helyes viselkedési

Az összehasonlító, elemző-, szintetizáló-, következtetőképesség fejlesztése.	A kert, a park, az erdő, a mező és a vizek-vízpartok jellemző élőlényei, életfeltételei.	Összehasonlítás az eddig megismert élőhelyekkel. A környezet tisztaságának, szennyezettségének megfigyelése. Letelepedés a vízparton. A táj „hangjai”. Rövid neszvers alkotása csoportonként, a társak verseinek meghallgatása. A növények testfelépítésének tanulmányozása – összefüggése a környezettel. Növényi részek lerajzolása, fotózás. Állatok megfigyelése csendben, kitartóan – távcső használata. Vízminta vétele, érzékszervi vizsgálata. Határozókönyvek, lexikonok használata, keresés az interneten, versek, mesék, dalok a vizek, vízpartok élőlényeiről. Lehetőség szerint hajózás. A látott környezet öröm- és bánattérképének elkészítése. Tisztaság, szépség, különféle hulladékok feltérképezése. Mit tehetünk? Kreatív ötletek a környezet szépségének megóvására, megőrzésére. Megbeszélés. A segítség megszervezése felnőttek közreműködésével. Az eddig megismert élőhelyek összehasonlítása.	kultúra a természetben. Együttműködés a társakkal. Néhány megismert élőlény jellemző tulajdonságainak megfogalmazása röviden szóban, felsorolásuk írásban. Részvétel környezetvédelmi tevékenységekben Az életfeltételek pontos ismerete.

4. TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A mentális, értelmi, szociális, interperszonális képesség fejlesztése. A döntési képesség fejlesztése. Az empatikus képesség fejlesztése. Az önelfogadás, önértékelés képességének fejlesztése.	Az egészséges életmód. A táplálkozás. A fontosabb élelmiszercsoportok. A táplálkozási ártalmak. A légzés. A tiszta levegő hatása az egészségünkre. A levegő útja testünkben. A betegségek. Viselkedéskultúra a környezetünkben előforduló fertőző betegségek esetén. Hogyan előzhetjük meg a betegségeket? Találkozás önmagaddal.	A helyes időbeosztáson, a rendszeres testmozgáson és tisztálkodáson kívül a társas kapcsolatok fontossága. Beszélgetés irányított kérdésekkel, vélemények meghallgatása. Élelmiszerek csoportosítása az előző évfolyamokon szerzett ismeretek segítségével Irányított beszélgetés a tapasztalatok alapján A gyomorrontás, hányás, hasmenés okai. Étvágytalanság vagy túlzott evés. A helyes orrfújás gyakorlása. Irányított beszélgetés. Milyen érzés, ha megjövünk egy kirándulásról, vagy játszottunk a szabadban? Miért szükséges a csecsemőket rendszeresen levegőre vinni? A dohányzás káros hatásai. A levegőt szennyező különböző anyagok. Irányított beszélgetés. A betegségek lehetnek testi és lelki eredetűek.	A tanuló tisztában van főbb testméreteivel, és ezt rendszeres időközökben ellenőrzi. Ismeri a helyes táplálkozási szokásokat, a táplálékcsoportokat. Össze tudja állítani napi egészséges étrendjét. Tud lázat mérni, ismeri a lázcsillapítás módszereit. Megfelelő magatartást tanúsít a beteg emberekkel szemben.

A szociális, interperszonális képesség fejlesztése. Döntési képesség fejlesztése	Madarat tolláról, embert barátjáról. (értelmezés, példa keresése) Hogyan hat rám a reklám?	Saját és családi tapasztalatok elmondása az előfordult betegségek okáról. Hogyan segítettem beteg családtagjaimat? Előzetes kutatás, tapasztalatok alapján: Az orvos és a természetgyógyász munkája. A kuruzslás veszélyei. Az önismeret további fejlesztése. Kitalálós játék: társak jellemzése név nélkül. Kiről van szó? Önkritika. A társak, felnőttek véleményének meghallgatása. Irodalmi példák, szemelvények felolvasása tudósok feltalálók életéről Beszélgetés. „A barátod vize édesebb az ellenség mézénél.” A barátságban nélkülözhetetlen az egymás iránti tisztelet, a türelem, őszinteség, alkalmazkodás, segítőkészség. A barátság mint érték. Értelmezés példákkal. Játék: ki ő? Tulajdon-ságok felsorolása alapján a barát nevének megfejtése. Beszélgetés, vita a pozitív és negatív hatású reklámokról.	Törekszik a folyamatos önismeretre, önértékelésre. Elfogadja önmagát, a kritikát, tudja, hogy mely tulajdonságain kell változtatnia. Próbálja meg kiszűrni segítséggel a negatív reklámokat

		Van kedvenc reklámod? Miért tetszik neked? (szép látvány, jó a szövege, zenéje). Néhány reklám közös elemzése. Készíts reklámot a legkedvesebb játékodról!(rajz, ismert dallamra szöveg írása.) Készítsétek el csoportmunkában egy zöldségféle reklámját!	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSHEZ

Értékelés szóban, rajzban, írásban.

A szóbeli értékelés folyamatosan történik. A megadott szempontok megkönnyítik a gyerekek számára a feleletet, segítik a lényegretörőbb, rövidebb megfogalmazást, és előkészítik a későbbi összefüggő feleletet. Adjunk lehetőséget a saját tapasztalatok és információk elmondására a témával kapcsolatosan.

Rövid írásos, rajzos témazáró felmérések.

Az értékelés szempontjai:

- Hogyan valósult meg a természettudományokban begyakorolható megismerési módszerek alkalmazása?
- Pontosan használja-e a tanuló a tanult fogalmakat?
- Mennyire tudja a megszerzett ismereteket alkalmazni, összekapcsolni?
- Felismeri-e a tanuló az összefüggéseket, oksági kapcsolatokat?
- Le tud-e vonni elemi következtetéseket a tanult ismeretek alapján?
- Mennyire viszonyul pozitívan a feladatvégzéshez?
- Mindennapi életében, cselekvéseiben hogyan nyilvánul meg az elsajátított ismeretek alkalmazása?

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 72 – heti óraszám: 2

Témakörök	A témakörök feldolgozására javasolt óraszám
1. Tájékozódási alapismeretek	15 óra
2. Az élettelen természet alapismeretei	15 óra
3. Az élő természet alapismeretei	22 óra
4. Testünk, életműködéseink	12 óra
5. Összefoglalás, ismétlés	8 óra

1. TÁJÉKOZÓDÁSI ALAPISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Ok-okozati összefüggések megláttatása, problémamegoldó és döntési képesség fejlesztése, kommunikációs készség fejlesztése.	Földünk, helyünk a világegyetemben. A Föld alakja- a földgömb. A Föld mozgásai. A forgás és keringés következményei. Óvjuk, védelmezzük Földünket!	Föld, Naprendszer, Tejútrendszer, Világegyetem. A fogalmak szemléltetése filmmel, képekkel, modellezéssel. Beszélgetés, vita. Létezhet-e a Földön kívül is élet? A Föld alakjáról szóló régi elképzelések, hiedelmek ismertetése előzetes kutatás alapján (könyvtár, internet, tudományos ismeretterjesztő filmek). A Föld gömb alakja. Északi sark, Déli sark. Problémafelvetés: Találkozhat-e a pingvin egy jegesmedvével a Délisarkon? Szárazföldek, vizek ábrázolása a földgömbön, Magyarország helye.	A tanultak alapján fogadja el a világegyetemmel kapcsolatos tudományos magyarázatokat. Olvasson, kutasson önállóan tovább ezen a területen is. Legyen képes felmérni saját környezete állapotát, és cselekvő szeretettel tegyen érte. Tudja, hogy a fenntarthatóság csak a Föld népeinek összefogásával valósulhat meg.

Az elemző-, értelmező-, problémamegoldó képesség fejlesztése. Az információs, kommunikációs képességek fejlesztése.	A térkép titkai. A mi hazánk: Magyarország (felszínformák, vizek, települések). A mi hazánk: Magyarország. Képzeletbeli utazás Magyarország tájain. Hazánk fővárosa: Budapest.	A Föld forgásának és keringésének modellezése. A Nap, mint karmester, a négy évszak jellemzése. A kis környezetbarát c. film megtekintése. Lokális és globális problémák megbeszélése. (A levegő, az erdők, a vizek, a talaj, a növények, az állatok, az emberiség veszélyeztetettsége.) A lakóhely és környéke öröm és bánat térképének elkészítése közös munkával. Mit és hogyan segíthetünk? Problémák esetén levél írása a polgármesternek, vagy környezetvédő szervezeteknek. Újságcikk megfogalmazása a pozitív tapasztalatokról. Figyelemfelhívás, őrizzük meg, vigyázzunk rá! Tájékozódás Magyarország domborzati és közigazgatási térképén. A titkok, azaz a térképjelek megismerése. Játékos gyakorlatok a térképpel frontálisan és párosan. Beszélgetés, vita. Hazánk jelképeinek ismerete és tisztelete, más népek jelképeinek tisztelete. Zászló, címer, Himnusz, Szózat.	Jelképeink pontos ismerete. A magyar nép és más nálunk élő népcsoportok tisztelete. Más népek tisztelete. Hazánk tájainak, néhány nevezetességének elemi ismerete. Budapest néhány nevezetességének felismerése képekről.

		Útvonal- és kirándulástervek készítése útikönyvek alapján, az internet felhasználásával. Menetrendek tanulmányozása. Internethasználat a tanórán. Képes olvasmányok ismertetése hazánk tájairól és a nemzeti parkokról. Koncentráció az anyanyelvvel. Előzetes felkészülés alapján csoportmunka. Budapest történelme, fekvése, közlekedése, művelődési intézményei, nevezetes épületei, szobrai.	

2. AZ ÉLETTELEN TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az innovatív, mentális képességek fejlesztése. A megfigyelő-, elemző-, következtető-, ténymegállapító képesség fejlesztése. Az összefüggések felismerésének képessége.	Élőhelyünk a Föld. Az időjárás elemei. Az időjárás hatása életünkre. Óvjuk, védelmezzük Földünket! A hulladék nemcsak szemét, hasznos is lehet. A Föld és az univerzum. A Föld mozgásai és az évszakok közötti összefüggés.	A heti időjárás megfigyelése, lejegyzése. Egy napi időjárásjelentés elmondása szóban. Tájékozódás az időjárás hatásairól életünkben. Előzetes felkészülés a talaj, a vizek a levegő, az erdők, az állatok, az emberiség védelmével kapcsolatosan. Előzetes gyűjtőmunka. Beszélgetés az újrahasznosítható anyagokról.	A környezetszennyezés egészségkárosító hatásának ismerete, a folyamatok megelőzése.

	Az energia. Az energiafajták, energiahordozók, energiaforrások. A megújuló és nem megújuló energiaforrások. Az energia terjedése.	Beszélgetés az égitestekkel kapcsolatos régi és saját elképzelésekről. Elemi ismeretek gyűjtése égitestekről. Egy budapesti kirándulás alkalmával a Planetárium meglátogatása. Mitől van energiánk? Beszélgetés, vita. Beszélgetés az energia szerepének felismeréséről a mindennapi életünkben. Egyszerű játékok, kísérletek a hang, a fény, és a hő terjedésével kapcsolatban.	A kísérletek folyamatának és eredményének elmondása.

3. AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A szociális, interperszonális képesség fejlesztése.	Az információforrások. A tanulók környezetében megfigyelhető növények főbb jellemzői, kapcsolatuk a környezetükkel.	A megismerés módszereinek alapozása, folyamatos bővítése. Közvetlen információforrások – a személyesen gyűjtött anyagok: utazás, látogatás, filmezés, rajzolás, az emberek megkérdezése (interjú, kérdőív, személyes beszámoló). Közvetett információforrások – a mások által gyűjtött és feldolgozott adatok: könyvek, újságok, filmek, folyóiratok, tv-műsorok, internet.	Az információk helyes kiválasztása, biztos könyvtárhasználat, a látottak-tapasztaltak lényegre törő megfogalmazása szóban és írásban. Rövid szóbeli vagy írásbeli beszámoló az adott növényekről, szempontok alapján.

Az emlékezeti, leíró-, ténymegállapító, összehasonlító, megkülönböztető, érzelmi, akarati képesség fejlesztése. A szociális, problémafelismerő képesség fejlesztése. A lényegkiemelő, emlékezeti, szelekciós, érzelmi, akarati, leíróképesség fejlesztése.	Akácfa, vadgesztenye, hárs, petúnia, muskátli, tulipán. A gyomnövények. A gyógynövények, mérgező szobanövények. A kisebb gyerekek és testvérek óvása. A tanulók környezetében megfigyelhető állatok főbb jellemzői (élőhelyük, testfelépítésük, életmódjuk, táplálkozásuk, szaporodásuk, tulajdonságaik, jelentőségük az életünkben). Éti csiga, katicabogár, feketerigó, veréb, kutya, macska, ló.	A tanulmányi sétán szerzett tapasztalatok és a különböző információk alapján a környezetben előforduló növények jellemzése megadott szempontok szerint: élőhelye, részei, életfeltételei, gondozása, szaporodása, szépsége, jelentősége életünkben. Csoportmunka, beszámolók. Néhány gyomnövény felismerése képek, határozókönyvek alapján. Problémafelvetés: Mitől olyan szívósak, életképesek? Együtt keressük a választ. Néhány gyógynövény felismerése képekről. Gyógyteák főzése, kóstolása. A dobozon lévő utasítások felolvasása, pontos betartása. Néhány szobanövény felismerése, megnevezése. Néhányuk szájba kerülve mérgező. Tanulmányi séta egy lovardába vagy falusi istállóba. A lovak tulajdonságai, gondozásuk megfigyelése. Lovaglás lehetőség szerint. A sport- és gyógylovaglás jelentősége.	Egy fás szárú és egy lágy szárú növény részeinek felismerése, megnevezése. A növények jellemző tulajdonságai, környezeti feltételeik felsorolása. Elemi növénygondozási munkák ismerete. Egy puhatestű, egy rovar, egy emlős, egy madár testrészeinek felismerése, jellemző tulajdonságaik megfogalmazása, életfeltételeik ismerete. Felelősségtudat, pozitív viszony az állatokkal kapcsolatosan.

		A felsorolt állatok megfigyelése megadott szempontok alapján. Önálló beszámolók röviden szóban és írásban. Gyűjtőmunka: az állatok megjelenése a művészetekben. Festmények, fotók, filmek versek, mesék, történetek, dalok.	

4. TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenység-formák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az intellektuális, mentális képességek fejlesztése. A manipulációs, ténymegállapító, gondolkodási, tanulási képesség fejlesztése.	Az ember életkori szakaszai. Helyes és helytelen szokásaink. A szenvedélybetegségek. Alkoholizmus, dohányzás, drogok. Az ásványi anyagok, növényi rostok, vitaminok szerepe a táplálkozásunkban, életünkben. A rostok szerepe emésztésünkben.	Előzetes feladat: családi fotók összegyűjtése. Saját fotók. Rendezés fejlődési sorrendbe. Az életkori szakaszok megnevezése segítséggel, jellemzőik. Példák a környezetből, saját példák (pl.: ujjszopás, körömrágás). Beszélgetés: A leszokás akarat és önfegyelem kérdése. Előzetes felkészülés a környezetben tapasztaltak és az információforrások felhasználásával. A betegségek következményei. Csoportmunka. Különböző élelmiszerek, Tej, üdítőitalok dobozának, tasakjának vizsgálata. Mit tartalmaznak a feliratok?	Az ember életkori szakaszainak ismerete, jellemzése. Ismeri az élvezeti szerek fogyasztásának veszélyeit Törekvés a tudatos táplálkozási és vásárlási szokások kialakítására.

A tolerancia és empatikus képesség fejlesztése. Az érzelmi, akarati képesség fejlesztése.	Kapcsolatom a társaimmal. A szeretet.	Ismerjünk meg néhány anyagot! Beszélgetés és felolvasás előzetes kutatás alapján: 2-3 fontosabb ásványi anyag és vitamin megnevezése, szerepe az életünkben. Szent-Györgyi Albert munkássága. A kapcsolatainkat pozitívan befolyásoló jó tulajdonságok értelmezése példák segítségével: tapintat, figyelem, megbízhatóság, titoktartás, kedvesség, bátorság, humor. A szeretet jóakaratban, gyengédségben, önzetlenségben, ragaszkodásban megnyilvánuló érzelem. Beszélgetés: A fenti kifejezések értelmezése. Családi és irodalmi példák felelevenítése. Milyen cselekedetekkel bizonyítjuk az életben? A szeretet legmagasabb foka az önfeláldozó szeretet (Móra Ferenc: *A szánkó* c. elbeszélése a legszebb példája).	Tolerancia, empátia mások iránt.

TERMÉSZETISMERET

5-6. évfolyam

BEVEZETÉS

Az intézményi gyakorlatnak megfelelően az 5-6. évfolyamos természetismeret tantárgy az „Ember a természetben” és a „Földünk-környezetünk” műveltségterületek tartalmait egységes tantárgyba foglalja össze. Több ponton kapcsolódik az „Ember és társadalom” műveltségterület egyes témaköreihez is.

A tantárgy tanítása során a tanulók korszerű természettudományos alapműveltséget szereznek, és formálódik a természettudományos világképük is. Az alapozó szakaszban megszerzett ismereteik és képességeik magasabb szinten továbbfejlődnek, és az újabb tapasztalatok megszerzésével kiszélesednek.

A tárgy tanításának fontos alapelve, hogy a tanulók a természeti jelenségeket egységükben és komplex módon értelmezzék. Ennek érdekében az élő és élettelen természet biológiai, földrajzi, fizikai, kémiai alapjelenségeit – ahol erre lehetőség van – integráltan dolgozza fel.

A tárgy tanulása során a tanulók érzékelik a Föld és a természeti jelenségek egységét, az élő és élettelen természet szoros kapcsolatát. A sikeres tanulás elengedhetetlen feltétele a tárgy iránti érdeklődés felkeltése, és magas szinten tartása, továbbá a természeti környezetben zajló folyamatok megfigyelésével a közvetlen tapasztalatszerzések biztosítása.

A TERMÉSZETISMERET TANTÁRGY TANÍTÁSÁNAK CÉLJAI ÉS ALAPELVEI

A TANÍTÁS CÉLJAI

A **természetismeret** tantárgy oktatásának-nevelésének céljai tartalmukban és szemléletükben az 1–4. évfolyamos **környezetismeret tantárgyra épülnek**, azzal egységes rendszert alkotnak. A természetismeret tantárgy pedagógiailag az ott elsajátított ismeretekre, képességekre, beállítódásokra alapoz. A tantárgyi koncentráció elvének megfelelően visszatér a korábban megszerzett ismeretekre, de azokat magasabb szinten kibővíti és továbbfejleszti.

1. A komplex szemlélet érvényesítése

Az élő és élettelen természetet **komplex módon**, a maga összefüggéseiben, kölcsönhatásaiban, konkrét valóságában, **interdiszciplináris szemlélettel kell a tanulókkal megismertetni.** Ez egyben azt is jelenti, hogy a természetismeret tantárgy nem az egyes résztudományok alapjait tartalmazza, nem azok elvont fogalmi rendszerét és definícióit tanítja.

2. A képességek fejlesztése

Az 5–6. évfolyamos tanulók gondolkodása képszerű, az elvonatkoztatás képessége még kezdetleges. A megismerési folyamatban ezért döntő a **sokoldalú érzéki megismerés**en alapuló **tapasztalatszerzés**. Ennek módszerei: az élő és élettelen természet sokféleségének megfigyelése, közvetlen tapasztalatok szerzése, vizsgálódások, kísérletek, mérések, összehasonlítások végzése stb. Az így kialakult **képzetek** biztosítják, hogy a természetben zajló folyamatokat, összefüggéseket felfogják, megértsék, helyesen értelmezzék, és reálisan szemléljék.
A tapasztalatszerzéssel párhuzamosan fejlődnek a tanulók értelmi képességei.

Az **értelmi képességek** közül a megfigyelőképesség fejlesztése, a fogalomalkotáshoz szükséges emlékezet és a gondolkodási műveletek gyakorlása a cél. A tárgy tanulása során képessé kell válniuk tapasztalataik, képzeteik alapján összehasonlítások végzésére, következtetések levonására, általánosításokra és elemi szinten ítéletek megfogalmazására, problémák felvetésére, ill. megoldására.

A tantárgy keretében fejleszteni kell önálló ismeretszerzési képességüket. Ennek érdekében végezzenek minél több önálló megfigyelést, majd legyenek képesek a megfigyelések eredményét elemezni, a lényeges jegyeket kiemelni, és önállóan véleményt formálni.

Legyenek képesek egyre nagyobb önállósággal – egyéni érdeklődésüknek megfelelően is – ismereteket szerezni, és az információforrásokat (ismeretterjesztő irodalom, elektronikus média stb.) felhasználni.

3. A környezettudatos magatartás kialakítása

A természetismeret tanítása során ki kell alakítani a környezet állapota iránti pozitív attitűdöket Ennek érdekében a tanulóknak közvetlen tapasztalatokat kell szerezniük lakóhelyük és környékének, majd a hazai tájak legjellemzőbb füves, fás, vizes élőhelyeinek környezeti állapotáról, az élőhelyek veszélyeztetettségéről, a szennyezések formáiról és következményeiről.

A környezetet veszélyeztető tényezők tudatosításával párhuzamosan kell megismerniük a hazai tájak élő és élettelen természeti értékeit, mivel védeni csak azt lehet, amit ismerünk.

A hazai tájak élőhelyei, élőlényei, valamint az élettelen környezetükkel való szoros kapcsolatuk bemutatásával kell megalapozni az ökológiai szemléletet, a környezetük iránti felelősségtudat fejlesztésével pedig a környezettudatos magatartást.
A tárgy tanításának célja, hogy a megszerzett ismeretek, képességek, a formálódó természettudományos szemlélet és gondolkodásmód biztosítsa a tanulóknak a rá épülő tantárgyak eredményes tanulását, valamint alapozza meg **a 7. évfolyamtól a természettudományos tantárgyak** (biológia, egészségtan, földrajz, fizika, kémia) sikeres elsajátítását.

A TERMÉSZETISMERET TANÍTÁSÁNAK ALAPELVEI

A **Nemzeti alaptanterv „Kiemelt fejlesztési feladatai”** az uniós elvárásokat is figyelembe véve készültek. Mindezek alapján a **természetismeret tanításának alapelvei** a következők:

A tanulók **énképe és önismerete** alapjaiban meghatározza bármilyen jellegű tevékenységük irányát, aktivitását és hatékonyságát. Ha a tanuló elvárása (igényszintje) alacsony saját teljesítményével szemben, akkor az aktivitása, a tanulási teljesítménye alacsony színvonalú lesz. A jó énképpel rendelkező tanulók többnyire sikerorientáltak, aktívak, kezdeményezők, és szeretik az önállóságukat érvényesíteni. A rossz énképű tanulók kudarckerülők, önállótlanok, nem szívesen vállalnak feladatokat, mivel félnek a sikertelenségtől, a kudarcoktól.

A természetismeret tanításában – az énkép alakítása érdekében – folyamatosan motiválni kell a tanulókat, hogy elfogadják, és magukénak érezzék a tantárgy által közvetített értékeket. A tárgy tanítási céljainak elfogadása akkor sikeres, ha a tanulók a mindennapi életük során látják az elsajátított ismeretek és képességek értelmét, fontosságát. Az elvont, elméleti jellegű tananyag a 10-12 éves életkorban nem alkalmas az énkép ilyen irányú fejlesztésére. A tárgy tanítása számos alkalmat teremt a tanulóknak önmaguk megismerésére, a felelősségtudatuk kialakítására, az önállóságuk és az önművelődés igényének fokozatos fejlesztésére is.

Az énkép és az önismeret kialakításában jelentősége van a folyamatos tanári értékelésnek. Ez akkor fejlesztő hatású, ha jobbító szándékú, kellően objektív és mindig segíti a tanulót hiányosságai kiküszöbölésében. Ötleteket, javaslatokat ad a hatékonyabb tanuláshoz, illetve megerősíti a tanuló pozitív tevékenységeit, segíti mindezek megszilárdítását és tartóssá tételét.

A tanulók énképének fejlesztéséhez közvetlen, elfogadó, személyközpontú, empatikus tanár kell. Ha nem rendelkezik a felsorolt képességekkel, az értékelés nem éri el célját.

Az önbírálat, a reális önértékelés képességének kialakítása szintén fontos eszköz az énkép és az önismeret fejlesztésében.

A természetismeret tanításának sajátos lehetőségei vannak a **hon- és népismeret** kiemelt fejlesztési feladat területén.

Mind a földrajzi, mind a biológiai tartalmak feldolgozása során bővül a hazáról alkotott kép. Megismerik a szülőföldjüket, annak tágabb környezetét, majd hazánk nagy tájait. Tapasztalatokat szereznek az erdős, a füves, a vizes élőhelyek legjellemzőbb növény- és állatfajairól. A hazaszeretet elmélyítése érdekében mutassuk be az élőhelyek és az élővilág sokféleségét, az élő és élettelen természeti értékeinket.

A hon- és népismeret érdekében az elmúlt évszázadokra visszatekintve mutassuk be a Kárpát-medencében élő emberek és a természet kapcsolatát, együttélését (történelmi ökológiai). Továbbá régi mesterségeket, néprajzi emlékeket, amelyek az ember és a természet több évszázados kapcsolatát szemléltetik (halászat, vadászat, ártéri mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, legeltető állattenyésztés, mezőgazdasági termékek feldolgozása stb.).

Ismertessük, hogyan változott meg ez a kapcsolat és hogyan vezetett a természeti erőforrások kizsákmányolásához, a környezeti állapot romlásához.

Az **aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés** sajátos lehetőségei a természetismeret tanításában:

A lehetőségeknek és érdeklődésüknek megfelelően kapcsolódjanak be a természetvédelmi egyesületek, környezetvédelmi mozgalmak, állatvédő egyesületek gyermek- és ifjúsági tagozatainak a munkájába. Számos helyen arra is van lehetőség, hogy a tanulók bekapcsolódjanak az élőhelyek aktív megőrzésére, rekonstrukciójára, védelmére szerveződő mozgalmak, táborok, egyesületek munkájába.

A felsorolt tevékenység során erősödnek a hazához és annak természeti értékeihez fűződő pozitív érzelmeik, alkalmazhatják a tanórai keretek között megszerzett tudásukat. Mindezek mellett az aktív állampolgári lét elemeit is gyakorolhatják, melynek alapelvei: a társadalmi együttélés szabályainak betartása (erőszakmentesség, emberi jogok tiszteletben tartása) és a demokrácia értékeinek tisztelete. Olyan sajátos állampolgári léthez tartozó képességek is fejlődhetnek, mint a konfliktuskezelés, az együttműködési készség és a társadalmi kapcsolatrendszerek felismerése. Az attitűdök közül pedig a felelősségtudat, az önállóság, a megbízhatóság, a tolerancia és a társadalmilag elfogadott viselkedés.

A környezettudatosságra nevelés

A természetismeret tantárgy alapvető célja a környezeti nevelés, a környezeti kultúra és az ökológiai szemlélet megalapozása. Reálisan elérhető cél, hogy a tanulók életmódjának része legyen a természet védelme, tisztelete és a felelősségteljes magatartás. Lehetőség szerint kapcsolódjanak be közvetlen környezetük természeti értékeinek megóvásába, gyarapításába. Tekintsék megőrizendő értéknek a hazai élővilág sokféleségét, tudatosítsák, hogy azok pótolhatatlan értéket képviselnek.

Mindezek mellet hosszabb távú feladat a környezettudatosság fejlesztése, melynek átfogó célja, „hogy elősegítse a tanulók magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti válságelmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését." (Nemzeti alaptanterv. „Kiemelt fejlesztési feladatok").

A természetismeret tanulása során folyamatosan megismerkednek a környezeti problémákkal (szennyezések, természetes élőhelyek és élőlények pusztulása stb.). A hazai és távoli tájak életközösségeinek tanításakor mutassuk be az egyes tájegységeket és az életközösségeket közvetlenül veszélyeztető környezeti ártalmakat, valamint azok következményeit.

A hazai példákon kívül szerezzenek ismereteket a Föld globális környezeti problémáiról és azok hatásairól.

A **tanulás tanítása** fejlesztési feladat terén a természetismeret tantárgy a maga sajátos lehetőségeivel járuljon hozzá a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott feladatokhoz: „A tanulás a pszichikum tartós módosulása külső tényezők hatására, tehát nem csupán ismeretelsajátítás és a figyelem, emlékezet működése. Tág értelmezése magában foglalja valamennyi értelmi képesség és az egész személyiség fejlődését, fejlesztését. Ez az iskola alapfeladata."

A tanulás tanításának feladatai:

- az érdeklődés felkeltése a természettudományos tartalmak iránt
- folyamatos segítségadás az elsajátításban lemaradó tanulóknak, a tanulási esélyegyenlőség segítése
- az önállóság fejlesztése az egyéni tanulási feladatok végrehajtásában
- segítségadás a tanulás feltételeinek megteremtésében.

A tanulás hatékonyságának növelése érdekében:

- a természetismeret tanulása során is folyamatosan fejleszteni kell az alapkészségeket (pl. értő olvasás, íráskészség, verbális kommunikáció);

- az értelmes tanulás érdekében, az új témakörök feldolgozásakor mindig építeni kell az előzetes tudásra, a korábbi tapasztalatokra (tantárgyon belüli és tantárgyak közötti koncentráció); meg kell tanítani a természetismeret tanulásának sajátos módszereit; folyamatos gyakorlással egyre magasabb szintre kell hozni a kooperatív és csoportmunkához szükséges képességeket; nagy hangsúlyt kell fektetni a sikeres tanuláshoz nélkülözhetetlen értelmi képessége fejlesztésére, pl. a megfigyelőképességre, az emlékezet (bevésés, megtartás, felidézés) és a képzelet fejlesztésére, a gondolkodásra, a gondolkodási műveletek megtanítására (analízis, szintézis, elvonatkoztatás, általánosítás, következtetés, összefüggések keresése, problémamegoldás, ítéletalkotás).

A tárgy tanulása során különösen jó lehetőségek adódnak az önálló munka módszereinek alkalmazására, továbbá az önművelődés és az egész életen át tartó tanulás fontosságának a bemutatására. Ismerjék meg és az iskolai, ill. otthoni tanulás során egyre gyakrabban alkalmazzák az ehhez szükséges forrásanyagokat és eszközöket (elektronikus média, könyvtárak ismeretterjesztő irodalom, szakfolyóiratok), valamint alakítsuk ki a használatukhoz szükséges képességeket (anyaggyűjtés, rendszerezés, csoportosítás, tömörítés, lényegkiemelés, beszámoló összeállítása stb.).

A testi és lelki egészség kiemelt fejlesztési feladatok megoldásának néhány lehetősége a természetismeret tanítása során:

- a tananyag feldolgozása során ismertetni kell az egészséges testi, lelki és szociális fejlődés lényegét
- ki kell alakítani a pozitív beállítódásokat, magatartásokat és szokásokat az egészséges életmóddal kapcsolatban
- tudatosítani kell, hogy az egészséges életmód nem csak betegségmegelőzést jelent – kezeljék értékként az egészséget.

A természetismeret órákon megismerik a termesztett zöldség- és gyümölcsféléinket, a tenyésztett haszonállatokat. A témák jó lehetőséget biztosítanak arra is, hogy tudatosítsuk az egészséges táplálkozás lényegét, a tápanyagok összetételének fontosságát, az egyes vitaminok, ásványi anyagok jelentőségét az egészséges testi fejlődésben.

Értsék meg, hogy a tizenéves korosztály számára különösen fontos a rendszeres mozgás, sportolás, szabad levegőn való tartózkodás. Ismerjék fel, hogy az elhízás veszélyforrás az egészségre nézve.

Az ember szervrendszereinek alapszintű megismerése során tudatosítsuk a diákokban a függőséghez vezető, egészségromboló és az élet minőségét veszélyeztető helytelen szokások kialakulásának folyamatát, az alkohol, a dohányzás, a kábítószer romboló hatását.

KULCSKOMPETENCIÁK ÉS AZOK ÉRVÉNYESÍTÉSE A TERMÉSZETISMERET TANÍTÁSÁBAN-TANULÁSÁBAN

Az Európai Unió országaiban meghatározták azokat a kulcskompetenciákat, amelyek az iskolai képességfejlesztő munka alapjait jelentik. Olyan képességeket, amelyek birtokában az unió polgárai gyorsan és hatékonyan tudnak alkalmazkodni a világhoz.

Az iskolai műveltség tartalmának meghatározásakor a kulcskompetenciákból kell kiindulni. A kulcskompetenciákra minden egyénnek szüksége van. Ezek a feltételei a személyes boldogulásnak, a társadalmi beilleszkedésnek és a sikeres munkavégzésnek. Valamennyi egyformán fontos, azonos módon járul hozzá a sikeres élethez és a tudásalapú társadalomhoz.

Anyanyelvi kommunikáció

A természetismeret tanításában az alábbi konkrét lehetőségek adódnak a fejlesztésére:

- tanórákon a tények, fogalmak, gondolatok, érzések, vélemények felfogása, értelmezése, kifejezése, vagyis a szövegalkotás és a szövegértés az **anyanyelv használatá**val történik
- az anyanyelv használatához kapcsolódó **nyelvhelyességi szabályok** gyakorlati **alkalmazása** (és betartása) a természetismeret órákon is alapvető képességfejlesztési feladat
- a tananyag feldolgozása során **bővül az általános és speciális** (a természettudományos megismerés során kialakuló) **szókincs**ük, **fejlődik szóbeli és írásbeli kommunikációs képességük**
- a természetismeret művelődési anyaga lehetőséget biztosít, hogy ismeretterjesztő irodalomból, digitális információhordozókból gyakoroltassuk a tananyaghoz kapcsolódó **leírások, képek, ábrák** szempontok szerinti összegyűjtését, azok **feldolgozás**át és értékelését**.**

Matematikai kompetencia

Az élőlények szervezettani felépítésének és azok szabályszerűségeinek felismertetése fejleszti a *matematikai tudásuk alkalmazási képességeit.* Számos lehetőség adódik, pl**.** a térképeken való mérések, becslések elvégzésére, a növekedési, fejlődési és az életfolyamatok szabályozását bemutató *grafikonok* adatainak *elemzésére.* A matematikai kompetenciák szükségesek továbbá a táplálkozási, tápanyag - összetételi *táblázatok értékelésére, matematikai számítások végzésére* (pl. pulzus, légzésszám, vérnyomás, az úszó, lebegő, aljzatra süllyedő

vízi élőlények felszíne, tömege, térfogata, sűrűsége stb.). A tanulók a kapott adatokat, a vizsgálatok, számítások eredményeit szintén a matematikai kompetenciák segítségével értékelik és indokolják.

A természettudományokhoz és azok alkalmazásához kapcsolódó kompetenciák

A természettudományok iránti megismerő tevékenységben a 10-12 éves korosztály számára meghatározó erejű a **motiváció**. A természetismeret órák feladata olyan attitűdök kialakítása, amelyek biztosítják a folyamatos érdeklődést és az aktivitás magas szintjét a természetben zajló folyamatok megismerésére.

A **természettudományos szemléletet és gondolkodásmód**ot a természeti, ill. a gazdasági-társadalmi folyamatok kölcsönhatásainak bemutatásával és értelmezésével alapozhatjuk meg.

A kompetencia fejlesztése során olyan ismeretek, képességek, készségek kialakítása is szükséges, amelyek birtokában a tanulók **elemi magyarázatokat és előrejelzéseket képesek adni** a természeti folyamatokról.

A tárgy tanulása során ismerjék meg az alapvető természettudományos fogalmakat, az emberi beavatkozások különböző formáit, azok hatásait a **bioszféré**ra. Mindezek birtokában értsék meg a beavatkozások kockázatait, és tudjanak véleményt mondani a különböző **döntéshozatal**okról és azok **erkölcsi kérdései**ről.

A természetismeret tanítása során ismerjék meg az emberi tevékenység negatív hatásait a természeti környezetre, és szerezzenek elemi ismereteket a **fenntartható fejlődés** lényegéről, az **emberi felelősségtudat**ról.

A természettudományos műveltségüknek alkalmasnak kell lennie arra, hogy segítse az **eligazodást a hétköznapi élet problémáiban**. A kompetenciáknak biztosítani kell, hogy a tanulók segítségükkel felismerjék a **tudományellenes megnyilvánulásokat és az áltudományos nézetek**et.

Digitális kompetencia

A természetismeret tanítása-tanulása számos lehetőséget nyújt a digitális kompetencia fejlesztésére. El kell érni, hogy a tanulók **legyenek képesek** a digitális eszközöket (számítógép, tv, fényképezőgép, kamera, digitális táblák) tanári segítséggel **használni és a művelődési anyaghoz kapcsolódó információkat összegyűjteni**, ill. ismeretforrásként tanári segítséggel, majd egyre nagyobb önállósággal felhasználni.

A hatékony, önálló tanulás

A természetismeret tanítása-tanulása – a többi tantárgyhoz hasonlóan – fejleszti a hatékony és az önálló tanuláshoz szükséges alapképességeket (írás, olvasás, szövegértés, lényegkiemelés, informatikai eszközök használata), amelyekre az új ismeretek elsajátítása, feldolgozása épül.

A tanórákon fejleszteni kell az **önálló tanuláshoz** (tanulási stratégiák kidolgozása, motiváció, a figyelem, kitartás, nehézségek leküzdése, a saját munkájuk értékelése) és a **közös** (páros vagy csoport) **munkához szükséges képességeket** (együttműködés, feladatmegosztás, felelősségtudat stb.).

A hatékony tanulás képességeinek – így a természetismeret tanulási képességeinek is – biztosítani kell, hogy a tanulók **ismereteiket alkalmazzák, segítve ezzel a mindennapi élet problémáinak, akadályainak leküzdését.**

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 72 - Heti óraszám: 2

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Gyümölcseink, zöldségféléink és károsítóik	13
2. Tájékozódás a térképen és a természetben	9
3. Változások a környezetünkben	7
4. Időjárás, éghajlat	7
5. A földfelszín változása	14
6. Testfelépítésünk és életműködéseink	8
7. Háziállatok, ház körül élő állatok	14

A javasolt óraszámok magukban foglalják az ismétlésre, összefoglalásra, gyakorlásra, ellenőrzésre, kísérletek-vizsgálatok végzésére és kiegészítő anyagok feldolgozására fordítható órákat is.

1. GYÜMÖLCSEINK, ZÖLDSÉGFÉLÉINK ÉS KÁROSÍTÓIK

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A gyümölcs- és zöldségféléink termesztési körzeteinek megismerésekor a „Tájékozódás a térképen és a természetben” témakörben megszerzett ismeretek és képességek alkalmazása.	A szilvafa jellemzői. A csonthéjas termés részei. Csonthéjas termésű gyümölcseink.	Megfigyelések, vizsgálatok: A szilva, az alma, a szőlő, viaszos héjú termése, a vöröshagyma viaszos levele (vízlepergetés). A magot védő csonthéj és a hártyás rekeszek. Vad gyümölcsfák terméseinek és a kinemesített fajták terméseinek megfigyelése. A termések monília gomba fertőzése (kézinagyítóval). A szőlőmagvak olajtartalmának kimutatása. A burgonya gumó keményítő tartalmának kimutatása jódoldattal. Keményítőkészítés. A paradicsom szárán, levelén lévő mirigyszőrök kézi nagyítós megfigyelése. Savanyú káposzta készítése, tapasztalatszerzés az erjedés biológiai folyamatról. Az erjesztő baktériumok mikroszkópos megfigyelése.	Ismeri a tanult zöldség- és gyümölcsfélék nevét.
	A szilvafa kártevője a szilvamoly. A szilvamoly fejlődése.		Tudja a tanult növények termésének felépítését.
A megszerzett ismeretek alapján összefüggések keresése, az összefüggések feltárásával érvelés, állítások valós ismeretekkel való alátámasztása,	Az almafa jellemzői. Az almatermés részei, Az almamoly fejlődése és kártétele.		Tud példákat mondani a zöldség- és gyümölcsfélék termesztési feltételeire.
Ismereteket alkalmazva egyszerűbb általánosítások végzése, pl.: a növények környezeti feltételekhez való alkalmazkodására (kacs; áttelelő hagyma és főgyökérzet; viaszos levél és termés; mirigyszőr).	A szőlő jellemzői. A bogyótermés és részei.		Érti az egynyári, kétnyári, évelő növény fogalmak lényegét.
Összefüggés felismerése a termesztett növényeink szaporítási módjai és hazánk éghajlati adottságai között.	A paprika és a paradicsom felépítése, főbb jellemzőik (egynyári növények, bogyótermés, magas vitamintartalom).		Ismeri a leggyakoribb kártevők nevét.
A megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek konkrét tapasztalataiból következtetések levonása.		Megfigyelések, vizsgálatok az állati kártevőkről:	Érti a kártevők fejlődését.

A vad gyümölcsfák terméseinek és a belőlük kinemesített fajták terméseinek összehasonlítás, a megváltoztatott tulajdonságok értelmezése.	A sárgarépa és a petrezselyem jellemzői (hidegtűrő, raktározó főgyökérzet, kétnyári növények).	Néhány alma- vagy szilvamoly hernyójának felnevelése inszektáriumban. Növekedésük, táplálkozásuk, fejlődésük (vedlés) folyamatos megfigyelése.	Tudja, hogy a kártevők ellen különböző módon védekeznek. Ismeri a kártevők természetes ellenségeit.
A zöldség- és gyümölcsöskertben tett tanulmányi kirándulások során szempontok alapján megfigyelések végzése, azok tapasztalatainak összegzése, csoportosítása, és rövid írásos vagy szóbeli megfogalmazása.	A fejes káposzta és egyéb káposztaféléink felépítése és jellemzői. A káposztalepke fejlődése és a hernyók kártétele.	Folyamatos megfigyelések: Magvetésről néhány zöldségféle szaporítása, és a fejlődés megfigyelése. Kifejlett hagyma hajtatása, a mellékgyökérzet és a hengeres, viaszos levelek megfigyelése. Kifejlett sárgarépa gyökérzetének elültetése, a levelek, a virágzat és a termés megjelenésének megfigyelése. A burgonya gumójának hajtatása, a járulékos gyökerek kifejlődése a rügyekből. Néhány iskola környéki gyümölcsfa életének a megfigyelése a virágzástól a termésérésig.	Tudja a zöldségek és gyümölcsök fontosságát az egészséges táplálkozásban.
A szakszerűtlen műtrágya- és a növényvédőszerfelhasználás és a környezeti károk közötti összefüggés felismerése. A biogazdálkodás és a nagyüzemi termelés összehasonlítása. Érvelés az előnyök és hátrányok mellett. A környezetbarát növényvédelem fontosságának megértése.	A vöröshagyma felépítése és termesztése. A burgonya növény és gumójának jellemzői. A burgonyabogár fejlődése és kártétele. A zöldség és gyümölcsfélék jelentősége az egészséges táplálkozásban.	Lényegkiemelő vázlatrajzok készítése: a tanult zöldség- és gyümölcsfélék tulajdonságairól (félbevágott termések, gyökérzetek, levelek alakja, erezete stb.) és a kártevő rovarok főbb tulajdonságairól (testrészek száma, a szárny felépítése, a szájszerv, stb.)	Ismeri a környezetbarát növénytermesztés lényegét.
Az énekesmadarak (és más állatcsoportok) jelentőségének felismerése a termesztett növényeink kártevőivel szembeni védekezésben.	A májusi cserebogár testfelépítése, szaporodása, kártétele. A vegyszeres növényvédelem környezeti ártalmai.		Tudja, hogy a vegyszeres növényvédelem és tápanyagpótlás (műtrágyázás) környezeti károkat okozhat.

A növénytermesztés konkrét példáit elemezve következtetések levonása a gondatlan vegyszerfelhasználásáról és a műtrágyázás káros hatásairól.	A környezetbarát növénytermesztés fogalma, jelentősége. Környezeti károk a vegyszerek és műtrágyák nem megfelelő alkalmazása során. Környezetbarát zöldség- gyümölcstermesztés és a tápanyagpótlás (pl. komposzt) alapismeretei.	Gyakorlati feladatok: Lehetőségek szerint komposztkészítés az iskola környékén. A komposztkészítés összekapcsolása a szelektív hulladékgyűjtéssel. Madárvédelem, madáretetés. Etetők kihelyezése, majd az etetőanyag folyamatos biztosítása.	
	A kártevők természetes ellenségei (katicabogarak, énekesmadarak, vakond, sün,).	Információforrások használata (CD, internet, könyvek, folyóiratok,) és önálló vagy csoportmunkában anyaggyűjtés	
	A biogazdálkodás, és a biotermékek fogalma, jelentősége. Az egészséges táplálkozás. Ételeink, élelmiszereink tápanyag összetétele.	Tanulmányi kirándulás egy lakóhely környéki zöldséges- vagy gyümölcsöskertbe. Szempontok alapján megfigyelések végzése (termesztés, növényápolás, tápanyagpótlás, védekezés a kártevők ellen, betakarítás, tárolás,).	
	A zöldségek és gyümölcsök jelentősége az egészséges táplálkozásban.	Koncentráció: Környezetismeret, 1-4. évf. Technika, 1-4. évf. Természetes és a mesterséges környezet. Az ember természetátalakító munkája. Természetismeret, 5. évf. Hazánk éghajlatának jellemzői. A hőmérséklet évi és napi változása.	

		Az emberi tevékenység felszínformáló hatása.	

2. TÁJÉKOZÓDÁS A TÉRKÉPEN ÉS A TERMÉSZETBEN

Képességfejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**Továbbhaladás feltételei**
	Az alapvető szakkifejezések megismertetése, és helyes használatuk gyakorlása.	A témához kapcsolódó információk értelmezése és feldolgozása tanári irányítással, egyéni és csoportmunkában. Könyvek, lexikonok, enciklopédiák, térképek használata csoportmunkában.	
A matematikai kompetencia fejlesztése a térképen történő mérések és becslések végzésével a térképen.			Ismerje a térkép fogalmát.
	Térképészeti alapismeretek.	Felismerés, keresés, iránymeghatározás Magyarország domborzati térképén. A keresőhálózat használatának gyakorlása. Mérés és becslés a térképen. Útvonaltervek készítése turista- és autóstérkép segítségével.	Legyen alkalmas az elemi térképhasználatra a leggyakoribb térképjelek alapján.
A lakóhelyen, valamint annak szűkebb és tágabb környezetében való tájékozódás képességének fejlesztése.	A térkép méretaránya, a vonalas mérték.		
	A domborzat ábrázolása a térképen. A magasság meghatározása a térképen.		
	A leggyakoribb térképjelek értelmezése.		
	Az irány és távolság meghatározása térképen.		Legyen képes az iránymeghatározásra és az egyszerű mérések elvégzésére a térképen a vonalas mérték segítségével.
A térkép segítségével való eligazodás és tájékozódás képességének fejlesztése.	A keresőhálózat, kilométer-hálózat használata. Tájékozódás a mindennapokban használatos térképeken (települési, autós-, turistatérképen).	Tájékozódási gyakorlatok a lakóhelyen és annak környékén. A hely, az irány és a távolság meghatározása, a világtájakra és a térképekre vonatkozó ismeretek használatának gyakorlása terepen.	Ismerje az iránytű használatát. Értse az iránytű működését.

Azon képesség fejlesztése, hogy a különböző tartalmú térképek közötti összefüggéseket fel tudja ismerni tanári irányítással.	Tájékozódás a természetben iránytű nélkül és iránytűvel. Az iránytű működésének értelmezése a mágneses kölcsönhatás vizsgálatával. A térkép betájolása. Tájékozódási gyakorlatok Magyarország térképén. Tematikus térképek.	Vázlatrajz készíttetése a lakóhelyről és környékéről. Iránytű készítése. Egyszerű kísérletek mágnesekkel A mágnesek és a mágnesezhető anyagok között fellépő hatások vizsgálata A különböző tartalmú térképek közötti összefüggések felismertetése tanári irányítással. Elemi leolvasások és eligazodás domborzati, közigazgatási, egyszerű tematikus és a lakóhelyi környezetet ábrázoló térképeken, tanári irányítással. Tematikus térképek elemzése. Egyszerű tematikus térképek készítése megadott adatok alapján.	Ismerje a mágneses kölcsönhatás alapvető jelenségeit Tudjon információt leolvasni a legegyszerűbb tematikus térképekről.

3. VÁLTOZÁSOK A KÖRNYEZETÜNKBEN

Képességfejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**Továbbhaladás feltételei**
A természet- és társadalom-tudományi gondolkodásmód alapjainak megismerése. A környezettudatos, a természet-re nyitott gondolkodás alapjainak kiépítése.	A hőmérséklet észlelése, mérése.	Megfigyelés, kísérletezés, mérés elvégzése vizsgálódásokhoz, modellalkotáshoz, problémamegoldásokhoz kötötten, megfelelő tanulói eszközök használatával – önállóan és csoportmunkában is.	Tudjon elvégezni egyszerű kísérleteket. Legyen képes következtetések levonására az elvégzett kísérletek alapján.

A mérésekben és a mértékegységek használatában való jártasság fejlesztése. Az egyszerű természeti jelenségek és folyamatok okainak magyarázat Digitális kompetencia fejlesztése az ismeretek önálló feldolgozása során.	Hőtágulás. Hogyan terjed a hő? Halmazállapot-változások a természetben: olvadás, fagyás, párolgás, forrás, lecsapódás. A fény és az anyag egyszerű kölcsönhatásainak vizsgálata: visszaverődés, törés, prizma, színek.	A hőmérő helyes használatának, leolvasásának gyakorlása. A hőmérséklet mérése különböző hőmérőkkel. A hőtágulás bemutatását szolgáló egyszerű kísérletek. Kísérletek a hőterjedés megfigyelésére A halmazállapot-változáshoz kapcsolódó kísérletek. A vizsgálati eszközök balesetmentes használata. Egyszerű játékok a hang, a fény és a hő terjedésével kapcsolatban.	Ismerje a folyadékos hőmérő részeit és működését. Tudja hogyan terjed a hő a különböző halmazállapotú anyagokban. Ismerje a halmazállapot fogalmát, változásait Tudjon példákat felsorolni a természetben végbemenő halmazállapot-változásokra.

4. IDŐJÁRÁS, ÉGHAJLAT

Képességfejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák** **Módszertani javaslatok**	**Továbbhaladás feltételei**
A természet- és társadalomtudományi gondolkodásmód alapjainak megismerése. Az egyszerű természeti jelenségek és folyamatok okainak magyarázata.	A levegő és a légkör. A gázok jellemzői, a levegő mint anyag, a levegő nyomása. Napsugárzás, napfény.	Megfigyelés, kísérletezés, mérés elvégzése vizsgálódásokhoz, modellalkotáshoz, problémamegoldásokhoz kötötten, megfelelő tanulói eszközök használatával – önállóan és csoportmunkában is.	Ismerje a levegő, mint gáz halmazállapotú anyag legfontosabb fizikai tulajdonságait és a légnyomást.

A mindennapi élet problémáinak megoldása során a már meglévő elemi természettudományos ismeretek felhasználása és alkalmazási képességük fejlesztése. A matematikai kompetencia fejlesztése az időjárási jellemzők kiszámítása során.	A napsugárzás mint fontos megújuló energiaforrás.	A levegő, mint gáz halmazállapotú anyag tulajdonságainak vizsgálata egyszerű kísérletekkel	Ismerje az időjárás és az éghajlat elemeit. Tudja összehasonlítani, elemezni az egyes évszakok időjárását.
	A hőmérséklet napi és évi változása, a hőingadozás. Az üvegházhatás és következményei.	Játékos feladatok megoldása. Egyszerű időjárási jellemzők kiszámítása – napi és évi középhőmérséklet, napi és évi közepes hőingadozás.	
	A szél keletkezése, iránya. A szélenergia.		
A mindennapokban használatos mérésekben és a mértékegységek használatában való jártasság fejlesztése.	A csapadék keletkezése. A csapadékformák. A víz körforgása.	Egyszerű vizsgálati eszközök készítése: papírkígyó, szélirányjelző, csapadékgyűjtő edény.	Legyen képes összekapcsolni a halmazállapot-változásokról tanultakat az időjárási jelenségekkel. Tudjon példákat felsorolni a természetben végbemenő halmazállapot-változásokra. Ismerje az időjárást alakító tényezőket.
	Az időjárás és az éghajlat.		
Az információszerzés és -feldolgozás képességének fejlesztése a gyűjteményekben, ill. a bennük található információs anyagokban való tájékozódással és válogatással.	A meteorológia jelentősége a társadalmi-gazdasági életben. Az időjárás megfigyelése régen és ma. Időjárás-megfigyelési gyakorlatok.	Népi időjóslás – gyűjtemény készítése. Az időjárás elemeinek mérése, megfigyelése egy héten keresztül. Az adatok és tapasztalatok leírása, rögzítése megadott táblázatban.	
Az együttműködés, a konfliktuskezelés képességének továbbfejlesztése a közös munka során.	Az éghajlati elemek alakulása hazánk éghajlatában. A szélsőséges időjárás okozta katasztrófák: belvíz, árvíz, villámcsapás, erdőtűz, szélvihar, hóvihar.	Gyűjtőmunka, majd tablókészítés Az utóbbi évek időjárási szélsőségei és azok következményei c. témában.	Tudjon elvégezni egyszerű kísérleteket. Legyen képes következtetések levonására az elvégzett kísérletek alapján.

5. A FÖLDFELSZÍN VÁLTOZÁSA

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A tanuló földrajzi-környezeti kíváncsiságának felébresztése. A digitális kompetencia fejlesztése az animációk, szimulációk értelmezése közben.	A földfelszín állandó változása. Felszínformák és domborzati elemek: lejtő, síkság, völgy, medence, fennsík, hegy, hegység, domb, dombság.	A felszínformák terepasztali modellezése. Vázlatrajz készítése a lakóhely és környéke felszínformáiról.	Legyen képes felismerni és jellemezni a tanult felszínformákat. Ismerje a felszínváltozások főbb folyamatait, és tudja őket bemutatni példákon keresztül. Ismerje fel a változási folyamatok eredményeit. Ismerje fel az időjárás eseményei és a felszín változása közötti összefüggéseket.
Az együttműködés, a konfliktuskezelés képességének továbbfejlesztése a közös projektmunka során.	A hegységek kialakulása – vulkánizmus, gyűrődés, vetődés. Földrengések.	A belső erők munkáját szemléltető animációk, szimulációk bemutatása és azok elemzése. Projekt tervezése, szervezése, kivitelezése A vulkánok világa c. témában.	
A logikai gondolkodás képességének fejlesztése a természetföldrajzi összefüggések felismerésével, tanári irányítással.	A legjellemzőbb kőzetek tulajdonságai. A kőzetek és a felszín formakincse közötti kapcsolat. Kőzetvizsgálati gyakorlatok: a leggyakoribb hazai kőzetek vizsgálata. Ásványi nyersanyagok és csoportosításuk.	Kőzetvizsgálati gyakorlatok megadott szempontok alapján, csoportmunkában és önállóan. Megfigyelések, vizsgálatok menetének és tapasztalatainak leírása, rögzítése, értelmezése tanári segítséggel. Kőzetgyűjtemény összeállítása.	Tudja jellemezni a megfigyelt kőzetmintákat. Legyen képes felismerni a kőzetanyag, a külső erők és a felszín formakincse közötti összefüggéseket.
	A külső erők szerepe a felszín formálásában A hőingadozás felszínformáló hatása – aprózódás, fagyaprózódás. A szél építő és pusztító munkája.	A külső erők munkájának terepasztali modellezése.	

Az egyszerű terepi természetföldrajzi megismerési és vizsgálódási módszerek technikái elsajátításának fejlesztése. Az információszerzés és a megszerzett információk feldolgozási képességének fejlesztése. Az energiatakarékos magatartás megalapozása. A környezettudatos magatartás formálása.	A folyadékok tulajdonságai. A folyadékok nyomása, a testek úszása, lebegése. A folyóvizek jellemzői: főfolyó, mellékfolyó, vízgyűjtő terület, vízválasztó, a folyók vízjárása, esése. Hazánk legnagyobb folyója, a Duna. A tavak: jellemzőik, keletkezésük és pusztulásuk. Magyarország legnagyobb tava, a Balaton. Az édesvizek gazdasági jelen-tősége. A vizek szennyezése, és annak következménye az ember életére. A víz tisztítása egyszerű módszerekkel. A víz felszínformáló munkája. A víz munkája a hegységek belsejében (mészkőhegységek). A jég és a felszín formakincse. A belső és a külső erők munkájának eredménye: a síksá-	Egyszerű megfigyelések, kísérletek a folyadékok tulajdonságainak feltárására. A környéken lévő természetes víz vizsgálata. A témakörhöz kapcsolódó tanulmányi kirándulás – terepi munka, megfigyelések megadott szempontsor alapján. A könyvtárhasználat gyakorlása. Könyvek, lexikonok, enciklopédiák, térképek, használata csoportmunkában. Adott irodalomból meghatározott szempontok szerinti információk kigyűjtése. A lakóhely közelében található élővíz szennyezettségének vizsgálata egyszerű módszerekkel. A földrajzi környezetre kifejtett emberi hatások és az azokból adódó problémák felismertetése, megoldási módok keresése. Talajvizsgálat.	Ismerje a folyadékok fizikai tulajdonságait. Tudja mi a különbség a szilárd testek úszása, lebegése és merülése között. Mindezekre tudjon példát mondani. Ismerje fel az emberek földrajzi környezetet veszélyeztető tevékenységét. Váljon életformájává a környezet állapotának megőrzése.

	gok kialakulása. A talaj keletkezése, jellemzői. A talaj védelme. Az ember felszínformáló tevékenysége.	Anyaggyűjtés az internet segítségével, a gyűjtött anyagokból tabló készítése az ember felszínátalakító tevékenységéről.	

6. TESTFELÉPÍTÉSÜNK ÉS ÉLETMŰKÖDÉSEINK

Képességfejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**Továbbhaladás feltételei**
Magyarázó rajzok, makettek, filmek szempontok alapján történő megfigyelése, és a megfigyelések tapasztalatainak kiemelése, szóbeli és írásbeli rögzítése. A vizsgálatok eredményeinek (pulzusszám, percenkénti lélegzetvételek száma, vérnyomás stb.) értékelése. A különböző adatok összehasonlítása a matematikai kompetenciák segítségével. A zöldségekről, gyümölcsökről tanultak alkalmazása az egészséges táplálkozásban. A tanultak alapján a környezetben előforduló egészségkárosító környezeti hatások felismerése.	Az ember testfelépítése: sejtek, szövetek, szervek, szervrendszerek, szervezet fogalma. Az ember bőre. A bőr egészséges működése, általános egészségtana. A mozgásszervrendszer felépítése. A csontváz és az izomzat feladata. A mozgásszervrendszer gyakoribb betegségei. A csontok, izmok egészséges fejlődésének feltételei. A légzés lényege, fontosabb légzőszerveink.	Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek az ember életműködéseiről: A pulzus mérése, az adatok összehasonlítása, magyarázatok az eltérések okairól. A tüdő befogadóképe-égek vizsgálata. A ki- és belélegzett levegő térfogata. Az érzékszervek működésének vizsgálata (bőrérzékelés, színlátás, hallásküszöb stb.) Az emésztőmirigyek működése, a lebontás folyamata (zsírok, fehérjék, szénhidrátok emésztése). Megfigyelések az izmok működésről: a hajlításról és a feszítésről, az izületek és a csontok mozgásáról. Az izomerő mérése. Csoportmunkában és önálló munkával ismeretszerzés és anyaggyűjtés (ismeretterjesztő könyvek-	Ismerje az emberi test főbb részeit. Tudja a főbb szervrendszerek nevét és alapműködéseit. Ismerje a szervrendszerek egészségmegőrzésének főbb szabályait. Ismerje az egészséges életmód összetevőit. Ismerje az egészséges táplálkozás követelményeit.

Az érzékszervek működésével kapcsolatban a szemléltető képek és a működést leíró szöveg kapcsolatának felismerése. Összefüggések keresése a helytelen táplálkozás, a nem megfelelő életmód és bizonyos betegségek kialakulása között.	A légzés egészségtana. A környezetszennyezés hatása a légzőszervekre. A táplálkozás és az emésztés főbb szervei. A tápanyagok emésztése és felszívása. Folyamatában. Az egészséges táplálkozás főbb ismérvei. A vérkeringés feladata, a szív és az erek alapműködései. A szív és az érrendszer egészségtana. A kiválasztás folyamatának lényege. Az ember szaporító szervrendszere. A nemi érés jelei fiúknál, lányoknál. Testi és lelki változások a prepubertás- és a pubertáskorban. Érzékszerveink (látás, hallás, szaglás, ízlelés, bőrérzékelés) jelentősége. Az érzékszervek egészségmegőrzésének főbb tudnivalói. Az idegrendszere működésének lényege Az egészséges életmód jelentősége a testi és a lelki egészség megőrzésében.	ből, lexikonokból, elektronikus médiából): a csontok, izmok egészséges fejlődésének és működésének megőrzéséről, az egészséges életmód és a helyes táplálkozás jelentőségéről. Tanári segítséggel a táplálkozással, emésztéssel kapcsolatban vizsgálatok, kísérletek végzése, azok eredményeinek a tanultak felhasználásával való magyarázata és értékelése. Diagramok, grafikonok elemzése a szívműködésről, a tüdő működéséről, az élelmiszerek tápanyag- és ásványi anyag összetételéről. Koncentráció: Környezetismeret, 1–4. évf. Gyermekkori fertőző betegségek. A védőoltások fontossága. Az ember életkori szakaszai. Helyes és helytelen szokások. Egészségkárosító szokások.	Értse a rendszeres mozgás és sportolás jelentőségét az egészségmegőrzésben, a csontok, az izmok, a tüdő, a szív fejlődésében. Ismerje a serdülőkor fontosabb testi és lelki változásait. Értse az érzékszervek alapműködésit, tudja az egészséges működés megőrzésének szabályait. Tudja, hogy mely környezeti ártalmak veszélyeztetik az ember egészségét.

		Természetismeret, 5. évf. Az egészséges táplálkozás. A zöldségek, gyümölcsök vitamin-, ásványianyag-tartalma és rostanyagai. A legfontosabb tápanyagaink.	

7. HÁZIÁLLATOK, HÁZ KÖRÜL ÉLŐ ÁLLATOK

Képességfejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**Továbbhaladás feltételei**
A háziasított állatok testfelépítésének és életmódjának ismerete alapján összehasonlítások végzése. Következtetések levonása a háziállatok testfelépítéséből az életmódjukra.	A házi sertés testfelépítése, életmódja-táplálkozása, szaporodása, gazdasági jelentősége.	Megfigyelések: Koponyák (szarvasmarha, sertés, ló, kutya, macska), fogazatok (gumós, redős, ragadozó, rágcsáló) és végtag preparátumok megfigyelése.	Ismerje a tanult háziállatok nevét, testfelépítésük főbb jellemzőit.
A tananyaghoz kapcsolódó vizuális információk (képek, magyarázó rajzok, folyamatábrák, faliképek, videofilmek stb.) megfigyelése, a megfigyelések nyomán a lényeges elemek szóban és írásban való kiemelése.	A szarvasmarha testfelépítése, (növényevő fogazat, összetett gyomor, páros ujjú patás végtag) életmódja és szaporodása. A szarvasmarha tenyésztés gazdasági jelentősége.	Csoportmunkában lexikonokból, elektromos médiából, ismeretterjesztő irodalomból képi és szöveges ismeretek gyűjtése: A háziasítás folyamatáról. A háziállatok őseiről, a régi magyar pásztoréletről, annak néphagyományairól, néprajzi emlékeiről, a csikósok, gulyások, kanászok, juhászok életéről. A háziállatok sokoldalú hasznosításáról az elmúlt évszázadokban.	Tudja, hogy a háziállatokat vadon élő ősökből tenyésztették ki. Tudja, hogy a háziállatokat milyen gazdasági célból tenyésztik
Az állattartás szabályainak ismeretében az ember felelősségének felismerése az állatok tartása során.	A házi ló testfelépítése, életmódja és szaporodása.		Ismerje a háziállatok testfelépítésének és életmódjának (táplálkozás) a kapcsolatát.

A védett területek jelentősége az ősi háziállatfajták (szürke marha, rackajuh, mangalica, stb.) fennmaradásában.	A lótenyésztés céljai régen és napjainkban.	A gyűjtött anyagból szemléletes beszámolók tartása, tablók készítése.	Tudja a tanult házi állatokat és ház körül élő állatokat szempontok alapján csoportosítani (testfelépítés, életmód, szaporodás, gazdasági jelentőség).
A házi kutya és a házimacska néhány jellegzetes viselkedésének megfigyelése, és abból következtetések őseik viselkedésére.	A házityúk, a házi pulyka a házi kacsa, házi lúd testfelépítése, életmódja szaporodása és gazdasági jelentőségük.	Folyamatos egyéni és csoportos megfigyelések: A ház körül élő állatok életéről, táplálkozásáról, viselkedéséről (fecskék, rigók, cinegék, verebek, vetési varjak, gólyák stb.). Feljegyzések készítése és beszámoló tartása a megfigyelések eredményeiről.	Ismerje az állattartás legfontosabb szabályait.
Hipotézisek megfogalmazása a megtelepedés okairól.	Az állattartás általános szabályai, az állatvédelmi törvény előírásai. A nagyüzemi állattartás jellegzetességei.	Önálló megfigyelések végzése a lakóhely környezetében megtelepedő állatokról.	Értse meg az ember felelősségét az állattartási szabályok betartásában.
Ismeretek szerzése a tenyésztett házi állatokról és gazdasági jelentőségükről.	A biogazdálkodás, a biotermékek előállításának a fogalma és jelentősége.	Tanulmányi kirándulás egy állattartó telepre: Közvetlen tapasztalatok szerzése a háziállatok tartási körülményeiről, a takarmányozásáról, a feldolgozás és értékesítés folyamatáról. Tanulmányi kirándulás a lakóhely környékének jellegzetes növényei és állatai megfigyelésére.	Tudja, hogy számos fertőző betegséget a házi állatok és ház körül élő állatok terjesztenek.
	A kutya, macska testfelépítése, életmódja, szaporodása, jellegzetes viselkedési formáik. A ragadozó életmód és a testfelépítés kapcsolata.		
	A házi egér és a patkány testfelépítése, életmódja, szaporodása.	Akvárium, terrárium, inszektárium berendezése a tanteremben. Az állatok folyamatos megfigyelése és rendszeres gondozásuk.	
	A házi veréb és a molnárfecske testfelépítése, életmódja, táplálkozása.		

	A házi légy testfelépítése, életmódja, betegségterjesztése. A háziállatok és ház körül élő állatok betegségterjesztése. Higiéniás szabályok a fertőzések megelőzésért. A város és jellemző élőhelyei és élőlényei.	Koncentráció: Környezetismeret, 1–4. évf.	

6. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 72 - Heti óraszám: 2

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Az erdő élete	15
2. Tájékozódás a térképen és a földgömbön	9
3. Kölcsönhatások	5
4. A Föld éghajlata	7
5. Magyarország	15
6. Vizek, vízpartok élete	12
7. Füves területek élete	9

A javasolt óraszámok magukban foglalják az ismétlésre, összefoglalásra, gyakorlásra, ellenőrzésre, kísérletek-vizsgálatok végzésére és kiegészítő anyagok feldolgozására fordítható órákat is.

1. AZ ERDŐ ÉLETE

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Oksági összefüggések keresése, pl.: hazai erdők típusai és a kialakulásuk környezeti feltételei között.	A hazai erdők kialakulásának környezeti feltételei.	Megfigyelések, vizsgálatok:	Ismerje a hazai erdők kialakulását meghatározó élettelen környezeti tényezőket.
A konkrét tapasztalatokból azonosságok és különbségek keresése, pl.: a megismert erdőtípusok (tölgyerdő, bükkerdő, fenyőerdő) között.	Hazánk leggyakoribb erdői: a tölgyesek, bükkösök és fenyőerdők.	Megfigyelések a lakóhely környéki természetes erdőben: 1. Az erdő mint élőhely. Az erdő sajátos élőhelyei (avar, talaj, kidőlt fa; mélyebben fekvő, időszakosan vízzel borított területek) megfigyelése. 2. Természetes és telepített erdők megfigyelése, összehasonlítása. 3. Termések, magvak gyűjtése (tölgy, bükk, fenyő), és cserépben való csíráztatásuk, növekedésük, fejlődésük. 4. A moha- és zuzmótelepek sokféleségének megfigyelése. Rajzok készítés egy-egy mohanövénykéről. A páfrányok spóratokjainak megfigyelése. 5. Az erdei avar és talajfelszín élőlényeinek megfigyelése. Az élőhelyeken önálló és csoportos megfigyelések végzésé.	Tudja a tölgyerdőket, a bükkerdőket és a fenyőerdőket jellemezni.
	A tölgyfa és a bükkfa jellegzetességei, az erdők szintezettsége.		
	Az őshonos fenyőerdők földrajzi elhelyezkedése hazánkban. Az erdei fenyő főbb tulajdonságai.		
A megismert élőlények szempontok alapján való csoportosítása.			Ismerje az erdőt alkotó fafajok nevét és főbb jellemzőit.
Az élőlények egymásrautaltságának megértése, példák felsorolása az élőlények közötti kapcsolatokra.	A természetes és a telepített erdők jellemzői. Az erdők jelentősége, védelmük.		Ismerje a cserje fogalmát, tudja azok jelentőségét az erdők életében.
Lényegkiemelő vázlatrajzok készítése a megismert élőlények néhány jellegzetes tulajdonságáról.	A cserjék fogalma, gyakoribb cserjefajok az erdőben. A cserjék jelentősége.		Tudjon példákat mondani az aljnövényzet virágos és virágtalan növényeire.
	Az erdő aljnövényzete. A lágy szárú virágos növények alkalmazkodása a környezethez.		
Képes határozókönyvek segítségével önálló ismeretbővítés.		kézinagyítóval.	Ismerje a kalapos gombák és a fák kapcsolatát.
Az elektronikus mé-			

diából, ismeretterjesztő művekből önálló ismeretek szerezése a hazai erdők növényeiről és állatairól Megfigyelés, tapasztalat és a megszerzett ismeretek alapján összefüggések keresése.	Az erdő virágtalan növényeinek szervezeti felépítése, jelentőségük az erdő életközösségében. Az erdő szintezettsége. A gyepszint, cserjeszint és a lombkoronaszint.	6. Az erdő hatása az élettelen környezeti tényezőkre (a levelek pormegkötő képessége; lejtős területeken a gyökérzet talajmegkötő képessége; fényviszonyok az erdő különböző szintjeiben; a páratartalom és a szél erejének változása az erdőn belül és az erdőn kívüli területek között.	Tudja a tanult emlősállatok testfelépítését és életmódját.
Megfigyelés, vizsgálat, ismeretek alapján elvonatkoztatási és általánosítási gondolkodási műveletek végzése:	Az erdő kalapos gombáinak jellemzői, szaporodásuk, jelentőségük. Az ehető és mérges gombák. A gombafogyasztás szabályai.	Tanulmányi kirándulás a lakóhely környéki erdőbe: Nagyvadakra utaló nyomok, árulkodó jelek keresése. Gipszöntvények készítése a pata- és láblenyomatokról. A természetes erdőfelújulás megfigyelése. Képes határozókönyvek segítségével, eredeti élőhelyükön minél több növény és állat megismerése. Az emberi beavatkozások megfigyelése a lakóhely környéki erdőkben: (erdőirtások, fakitermelések, utak építése, üdülőhelyek, lakóparkok létesítése az erdők helyén, továbbá a felelőtlen emberi magatartás nyomai (nem engedélyezett szemétlerakók, megcsonkított fák, szemetes turistautak stb.).	Ismerje az erdő gyakori énekes madarainak, ízeltlábú állatainak testfelépítését és jelentőségét az erdő életében.
Erdei tanulmányi kiránduláson, szempontok alapján, közvetlen tapasztalatok szerzése és azokból következtetések levonás.	A gímszarvas és a vaddisznó élőhelye, testfelépítése, életmódja és a szaporodása, alkalmazkodásuk a környezethez. A róka és a sün testfelépítése, alkalmazkodásuk környezethez, életmódjuk és a szaporodásuk.		Tudjon példákat mondani az élőlények környezethez való alkalmazkodásának különböző formáira.
A hazai erdők életének megismerésével annak megértése, hogy az erdők jelentősége fontos, nemzeti kincs a hazai erdők védelmét.	A hazai lombhullató- és fenyőerdők leggyakoribb énekes madarai. Élőhelyük, testfelépítésük és táplálkozásuk.		Értse meg, hogy az erdő élőlényei életközösséget alkotnak.
			Tudjon táplálkozási láncot készíteni az erdő élőlényeiből.

	Az erdők ragadozó madarainak testfelépítése, életmódja, táplálkozása, fészkelésük és szaporodásuk. A ragadozó életmód jelentősége a táplálkozási láncokban, a viszonylagos egyensúly fennmaradásában. Az erdő ízeltlábú állatai: a koronás keresztes pók, a szarvasbogár, a vöröshangya – testfelépítése, életmódja, szaporodása. Az ízeltlábúak jelentősége az erdők életében. Élet az avarban és az erdő talajában. Néhány jellegzetes avarlakó és talajban élő állat megismerése, jelentőségük az anyagok körforgásában. Az életközösség fogalma, főbb tulajdonságai. Az élőhely és az élőlények kapcsolata. Az ember felelőssége az erdő életközösségének fennmaradásában. A környezetbarát erdőgazdálkodás.	Folyamatos megfigyelés egy iskola környéki fás élőhelyen: Évszakonként végezzenek közvetlen megfigyeléseket a növényzet változásairól (levelek elszíneződése, lehullása, termések megérése, téli nyugalmi állapot, tavaszi rügyfakadás, levélzet kifejlődése, virágzás, magról kelő fiatal fák) és az állatokról. Állatkerti, vadasparki tanulmányi kirándulás: Végezzenek megfigyeléseket az állatok (szarvas, őz, vaddisznó, róka, nyest, borz, ragadozó madarak, stb.) testfelépítéséről, életmódjáról. Önálló és csoportos információgyűjtés a korábban élt csúcsragadozókról, kipusztulásuk okairól; az erdő és az ember kapcsolatáról, a fakitermelésről, a fa, mint ipari nyersanyag hasznosításáról; a környezetbarát erdőgazdálkodásról. Koncentráció: Környezetismeret, 1-4. évf. A lakóhely környéki élőhelyek jellemzői. Az erdő gyakoribb növényeinek, állatainak főbb tulajdonságai.	Tudjon példákat mondani az erdő életközösségét veszélyeztető környezeti hatásokra.

	Védett erdőink jelentősége a fajok sokféleségének megőrzésében.	Az emberi tevékenység hatása az élőhelyekre. A természetvédelem fontossága, helyes viselkedés a természetben. Példák a növények és az állatok egymásrautaltságára. A növények és az állatok életéhez szükséges környezeti feltételek. Természetismeret, 5. évf. A háziállatok és a ház körül élő állatok témakörökben megismert állatok testfelépítése, életmódja, szaporodása. Egynyári, kétnyári, évelő zöldségfélék. Hazánk nagy tájai, a nagy tájak leíró földrajza. Hazánk éghajlata.	

2. TÁJÉKOZÓDÁS A TÉRKÉPEN ÉS A FÖLDGÖMBÖN

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Az ismert tér fokozatos kitágítása.	A Föld mint égitest, elhelyezése a Naprendszerben, alakja.	A témához kapcsolódó információk értelmezése és feldolgozása tanári irányítással, egyéni és csoportmunkában. Könyvek, lexikonok, enciklopédiák, térképek, használata egyéni és csoportmunkában. A valóságból szerzett információk azonosítása térképi információkkal.	Ismerje a Föld mint égitest néhány fontos jellemzőjét: alakját, mozgásait és azok következményeit. Ismerje a földrajzi fokhálózatot. Legyen képes elemi szintű tájékozódásra a földgömbön és a térképen a fokhálózat alapján.
A térszemlélet fejlesztése az ábrázolt térben való tájékozódással, fokhálózat segítségével.	A földgömb. Elemi tájékozódás a fokhálózat alapján – szélességi és hosszúsági körök.		

Az információszerzés és a megszerzett információk feldolgozási képességének fejlesztése. Az alapvető szakkifejezések megismertetése és helyes használatuk gyakorlása. Az együttműködési képesség fejlesztése - képes legyen a társaival való közös munkára. A térkép segítségével való eligazodás és tájékozódás képességének fejlesztése. A matematikai kompetencia fejlesztése a mérések és becslések végzésével a térképen, földgömbön.	A Föld tengely körüli forgása – a napi időszámítás. A Föld Nap körüli keringése – az évi időszámítás. Tájékozódás az időben. Időmérés. Kontinensek, óceánok a Földön. Hazánk helye a Kárpát-medencében, Európában és a Földön. Térképolvasási gyakorlatok Tájékozódás Magyarország térképén; hely, irány és távolság meghatározása.	A Föld mozgásainak egyszerű modellezése. Helymeghatározási gyakorlat a fokhálózat segítségével. A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események idő-nagyságrendi és időtartambeli különbségeinek érzékeltetése. Időmérés gyakorlása. Napóra készítése. A kontinensekhez és az óceánokhoz kapcsolódó nélkülözhetetlen topográfiai fogalmak felismerésének és megnevezésének gyakorlása térképen, földgömbön. Tájékozódási gyakorlatok a lakóhelyen és annak környékén. A hely, az irány és a távolság meghatározása, a világtájakra és a térképekre vonatkozó ismeretek használata. Elemi leolvasások térképekről tanári irányítással. Távolságra vonatkozó becslések, egyenes vonal menti távolságok mérése.	Tudja érzékeltetni a Föld forgása és keringése közötti különbségeket. Tudja számszerűen jellemezni az időt. Tudja felsorolni a kontinenseket és óceánokat, valamint meghatározni földrajzi helyzetüket. Képes legyen hazánk elhelyezésére a Kárpát-medencében, Európában és a Földön.

3. KÖLCSÖNHATÁSOK

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A természet- és társadalom-tudományi gondolkodásmód alapjainak megismerése.	Az alapvető szakkifejezések megismertetése és helyes használatuk gyakorlása.	Megfigyelés, kísérletezés, mérés elvégzése vizsgálódásokhoz, modellalkotáshoz, problémamegoldásokhoz kötötten, megfelelő tanulói eszközök használatával – önállóan és csoportmunkában is.	
A vizsgálati eszközök balesetmentes használata.	Az alapvető fizikai kölcsönhatások: termikus, mechanikus, elektromos, mágneses és optikai kölcsönhatás A testek fizikai tulajdonságai a részecskeszemlélet alapján	Részecskék modellezése golyó-modellel	Ismerje az alapvető fizikai kölcsönhatásokat, és tudjon ezekre példát mondani. Tudja csoportosítani a különböző testeket fizikai tulajdonságaik szerint, és tudja értelmezni a fizikai tulajdonságokat részecskeszemlélettel.
A matematikai kompetencia fejlesztése a hosszúságmérés, a tömeg mérése és a sűrűség kiszámítása során.	A testek fizikai tulajdonságainak számszerű jellemzése: - hosszúságmérés - tömeg mérése - sűrűség kiszámítása	Hosszúság és tömeg mérése	Tudja számszerűen jellemezni a testek fizikai tulajdonságait. Tudjon alapvető méréseket végezni, és a mértékegységeket helyesen használni.
Digitális kompetencia fejlesztése	Fizikai változások, kémiai átalakulások	Kísérletek a fizikai és kémiai változások közötti különbségek érzékeltetésére.	Értse a fizikai és kémiai változások közötti különbségeket, és az ezeket kísérő energiaváltozásokat
A környezettudatos magatartás fejlesztése Az energiatakarékos magatartás megalapozása.	Az energia - fogalma - energiafajták - energiahordozók - energiaforrások - energiaátalakulások - energiatakarékosság	Anyaggyűjtés az Internet segítségével.	Ismerje az energia fogalmát, a különböző energiafajtákat, energiahordozókat és tudjon azokra gyakorlati példát mondani.
	Az energiamegmaradás Egyensúlyra vezető folyamatok	Tabló készítése az energiahordozókról. Tematikus térképek elemzése.	Ismerje az energiamegmaradás fogalmát, és tudjon az egyensúlyra vezető folyamatokra példát mondani.

4. A FÖLD ÉGHAJLATA

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A természet- és társadalomtudományi gondolkodásmód alapjainak megismerése.	Az éghajlati övezetek kialakulása. Az éghajlati övezetek leíró jellemzése.	Játékos feladatok megoldása. Az éghajlati övezetek kialakulásának modellezése. Könyvtári gyűjtőmunka az éghajlati övezetek jellemző állatairól és növényeiről. Könyvek, lexikonok, enciklopédiák, térképek, használata csoportmunkában. Meghatározott szempontok szerinti információk gyűjtése adott olvasnivalóból és az internetről. Tablókészítés az éghajlati övezetek jellemzőinek a bemutatására.	Ismerje azon fizikai okokat, amelyek az éghajlati övezetek kialakulását eredményezik.
Az információszerzés és -feldolgozás képességének fejlesztése a gyűjteményekben, ill. a bennük található információs anyagokban való tájékozódással és válogatással. A digitális kompetencia fejlesztése az interneten történő gyűjtések során.	Az éghajlatot alakító és módosító tényezők.		Legyenek elemi képzetei a földrajzi övezetekről. Ismerje az éghajlatot alakító és módosító tényezőket. Fel tudja tárni a földrajzi fekvés és az éghajlat közötti összefüggéseket.
A logikai gondolkodás képességének fejlesztése a természetföldrajzi összefüggések felismerésével, tanári irányítással.	Az éghajlatot alakító tényezők érvényesülése Európában. Az éghajlatot alakító tényezők érvényesülése a Kárpát-medencében és hazánkban.	Éghajlati diagramok elemzése tanári irányítással. Az alapvető szakkifejezések megismertetése és a korosztálynak megfelelő rendszeres használatuk. Kártyajáték készítése a Föld éghajlata témakörben.	

5. MAGYARORSZÁG

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A toleráns viselkedés megalapozása. Hozzájárulás az európai és regionális identitástudat kialakulásához. A kommunikációs kompetencia fejlesztése: képes legyen az olvasott szöveg szókincsének alkalmazására, tudjon saját szavaival történetet elmondani a Kárpát-medencei és hazai utazásokról, átélt élményekről.	A Kárpát-medence leíró jellemzése. Magyarország földrajzi helyzete.	Magyarország természeti és társadalmi viszonyairól tanult tartalmak feldolgozása egyéni és csoportmunkában, tanári irányítással.	Képes legyen hazánk nagytájainak leíró jellemzésére. Fel tudja ismerni a magyarországi régiók hasonló és eltérő földrajzi jellemzőit. Képes legyen felismerni leírás alapján, álló- vagy mozgóképről Magyarország nagytájait, a fővárost és néhány nevezetes települést Tudjon elemi szinten tájékozódni hazánk térképén.
	A nagytájak természeti és társadalmi-gazdasági értékeinek megismerése – leíró jellemzésük: a táj arculata, éghajlati jellemzők, természetes vizek, természeti értékek, települések jellemző sajátosságai, a természeti viszonyok és a gazdasági jellemzők közötti összefüggés.	Adatok, egyszerű adatsorok, diagramok ábrák elemzése, összehasonlítása.	
		Diagram- és grafikonkészítés gyakorlása.	
		Modellezés terepasztalon.	
A digitális kompetencia fejlesztése az interneten történő információkeresés, digitális lexikon használata során.	A magyarországi régiók hasonló és eltérő földrajzi jellemzői.	Információkeresés, adatbázisok felhasználása, földrajzi helyek és térképek megkeresése, digitális lexikon használata.	
A szemléleti térképolvasás fejlesztése.	Budapest természeti és társadalmi-gazdasági jellemzői.	Anyaggyűjtés az internet segítségével.	
		Tájékozódási gyakorlatok a térkép segítségével: felismerés, keresés, egyszerű helymeghatározás különböző méretarányú térképeken. Kontúrtérképek használata.	

Az ökológiai szemlélet formálása: a hazai tájak életközösségeinek ökológiai szemléletű jellemzése, az élőhelyek földrajzi sajátosságainak felismerése, és kapcsolataikban, valamint a földrajzi környezetre kifejtett emberi hatások és az azokból adódó problémák bemutatásán keresztül. Nemzeti identitástudat formálása. A tágabb lakókörnyezet, a hazai tájak természeti és társadalmi-gazdasági értékeinek megismertetése a hazához való kötődés kialakítása érdekében. Annak a felismerése, hogy a környezet állapotáért és védelméért mindannyian személyesen is felelősek vagyunk. Az együttműködési képesség fejlesztése. Képes legyen a társaival való közös munkára. A földrajzi-környezeti tudás megszerzésére irányuló igény kifejlesztése.	Hazánk környezeti állapota. A természet- és környezetvédelem Magyarországon. A táj arculatának a védelme. Hazánk nemzeti parkjai. Tájékozódás a lakóhely térképén. A természeti viszonyok és a gazdasági élet kapcsolata. A lakóhely múltja, híres szülöttei. Hagyományok. A lakóhely környezeti állapotának felmérése.	Kőzetgyűjtemény összeállítása Magyarország tájain előforduló legismertebb kőzetekből. Tablókészítés képek, prospektusok felhasználásával. Versek gyűjtése hazánk tájairól, a lakóhelyről és környékéről. A haza nevezetességeit ábrázoló műalkotások gyűjtése. Zenehallgatás. Projektek szervezése. Javasolt projekttémák: Magyarok a nagyvilágban, Nobel-díjasaink, A lakóhely múltja és jelene. Földrajzi-környezeti megfigyelések, vizsgálódások, végzése a lakóhely környékén tanári irányítással, egyéni és csoportmunkában. Néprajzi kiállítás berendezése. Hagyománygyűjtemény. Riportkészítés: a lakóhely környezeti állapota.	Ismerje a lakóhelye és a szomszédos területeinek környezetét leginkább károsító anyagokat és folyamatokat, valamint a környezetkárosítás csökkentési lehetőségeit.

		Környezetvédelmi gyakorlatok a lakóhely környékén – a levegő és a természetes víz vizsgálata. A lakóhely öröm- és bánattérképének elkészítése.	

6. VIZEK, VÍZPARTOK ÉLETE

Képességfejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**Továbbhaladás feltételei**
Az alkalmazkodásról korábban tanultak alkalmazása a vízi, vízparti élőlényekre. Az élőlények alkalmazkodásának különböző formáinak ismerete, annak megértése, hogy az alkalmazkodás és fennmaradás között összefüggés van. A tanulmányi kirándulásokon szempontok alapján a lényeges jegyek megfigyelése, azok rögzítése, a tapasztalatok felidézése és alkalmazása.	A víz alapvető fizikai és kémiai tulajdonságai. A víz jelentősége az élővilágban. A vizek mikroszkopikus élőlényei, jelentőségük az életközösségben. A vizek, vízpartok lágy szárú növényeinek szervezeti felépítése, az életközösségben betöltött szerepük.	Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek a vizek, vízpartok életéről: Tanári segítséggel vízminták vétele és egyszerűbb vízvizsgálatok elvégezése, Pl.: a víz, színe, szaga, átlátszósága, planktonszervezetek mikroszkópos megfigyelése. Kísérletek a víz fizikai tulajdonságainak megismerésére. A vizek parányi élőlényeinek megfigyelése mikroszkóp segítségével. A mikroszervezetek sokféleségének megismerése. Megfigyelések a hinarasok gerinctelen állatvilágának sokféleségéről, mintavételek sűrű szövésű hálóval:	Ismerje a vizek és vízpartok tanult növényeinek a nevét. Tudja a fontosabb szervezeti sajátosságait. Ismerje a szabad szemmel nem látható vízi élőlények jelentőségét az életközösségben. Tudjon példákat mondani a vízben élő és a vízparti gerinctelen és gerinces állatokra.

A korábban tanult és új biológiai ismeretek alkalmazásával kreatív gondolkodás, összehasonlítások, következtetések megfogalmazása.	A vízparti fák: a fűzfák, nyárfák, égerfák főbb jellemzői. A folyókat, tavakat kísérő ligeterdők jelentősége, sajátos élőlényei.	csíkbogarak, tegzesek, szitakötő- és szúnyoglárvák, keringőbogarak, poloskák stb. megfigyelése.	Értse, hogy az állatok különböző módon alkalmazkodtak a vízi környezethez.
Hasonlóságok és a különbségek megfogalmazása az élőlények környezethez való alkalmazkodásáról. Az elektronikus média, ismeretterjesztő irodalom segítségével, a témakörökhöz kapcsolódó szemléltető anyagok összeállítása. Bemutató tablók készítése egy-egy élőhely, élőlény bemutatására.	A hazai vizek leggyakoribb gerinctelen állatainak (az orvosi pióca, a folyami rák, a szúnyogok, szitakötők, csigák és kagylók) testfelépítése, életmódja, szaporodása	Csigák és kagylók gyűjtése, majd akváriumba téve testfelépítésük, mozgásuk, táplálkozásuk megfigyelése. A tanteremben akvaterrárium berendezése a lakóhely környéki vizes élőhelyről származó vízi növényzettel, és gerinctelen állatok (csigák, kagylók, nadályok, szitakötő- és szúnyoglárvák stb. betelepítésével. A vizek, vízpartok élőlényeinek különböző szempontok szerinti csoportosítása. pl.: testfelépítés, táplálkozás, szaporodás, környezethez való alkalmazkodás.	Tudjon példákat mondani az alkalmazkodás formáira.
Az egyes esetekből az általánosra való következtetés, továbbá általánosításokhoz szükséges alapvető emlékezeti és gondolkodási műveletek végzése.	A gerinctelen állatok jelentősége a vízi életközösség anyagforgalmában A növények és az állatok alkalmazkodása vizes élőhelyekhez.		Tudjon táplálékláncot készíteni a vizek, vízpartok élőlényeiből.
Biológiai folyamatok fontossága az életközösségek fennmaradásában.	A vizek, vízpartok gerinces állatainak (halak, békák, siklók, teknősök, gólyák, récék, barna rétihéják) testfelépítése, életmódja szaporodása, jelentőségük az életközösségben.	Egy üvegkádba helyezett hínár oxigéntermelésének megfigyelése. A vízi vízparti növények gyors megújulási képességének a bemutatására egy fűzfaág és egy félbevágott hínárféle hajtatása vízzel töltött edényben. A járulékos gyökerek kialakulásának megfigyelése.	Ismerje a vizek öntisztulásának folyamatát.

Ismeretek birtokában (pl. tűrőképesség) okokozati összefüggések meglátása és érvelés bizonyos környezeti ártalmak (vízszennyezés) káros hatásairól.	A vizek, vízpartok életközössége. Termelő, fogyasztó és a lebontó szervezetek.	Lényegkiemelő vázlatrajzok készítése a megfigyelt élőlények főbb szervezeti sajátosságairól.	Tudjon példákat mondani a vizek szennyezésére, a szennyezések következményeire.
	Táplálkozási láncok, táplálék hálózatok a vizek, vízpartok életközösségében.	Információk gyűjtése az elektronikus média, ismeretterjesztő irodalom felhasználásával. Pl. a vizes élőhelyekről, az ember és a folyók, tavak, mocsaras területek kapcsolatának, „együttélésének” történelmi változásairól. Néprajzi emlékek az ember és a vizek kapcsolatáról (halászat, árvízi gazdálkodás, nád és a gyékény felhasználása stb.).	
	Az élettelen környezeti tényezők hatása. Az vízi élőlények tűrőképessége a víz hőmérsékletével, oxigéntartalmával, fényviszonyaival szemben.		
	A vizek szennyezése, a vizes élőhelyek pusztulásának okai. Az élőlények szerepe a vizek öntisztulásában. A vizek védelmének alapismeretei.	Tanulmányi kirándulás: Egy lakóhely környéki vizes élőhely környezeti problémái (emberi beavatkozások, a szennyezések, a szennyezések következményei, a megelőzés formái). Koncentráció: Környezetismeret, 1-4. évf. Természetismeret, 5-6. évf. A háziállatok és a vadon élő állatok alkalmazkodása a környezethez.	

7. FÜVES TERÜLETEK ÉLETE

Képességfejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Azonosságok és különbségek, ok – okozati összefüggések keresése, pl.: élettelen környezeti tényezők és az életközösségek kialakulása között.	A füves területek kialakulásának környezeti feltételei. A természetes füves puszták földrajzi elhelyezkedésük.	Tanulmányi kirándulás egy lakóhely környéki füves terület életének megfigyelésére. Néhány szempont a megfigyelésekhez, vizsgálatokhoz: Csoportmunkában egyszerűbb vizsgálatok, megfigyelések végzése, a megfigyelések eredményeinek rögzítése szóban és írásban. Pl.: a természetes és a másodlagos rétek megfigyelése, összehasonlítása. Az élettelen környezeti tényezők (hőmérséklet, fényviszonyok, talaj, stb.) vizsgálata. Természetes vagy mesterséges-e a füves terület? Milyen emberi tevékenységek történnek a területen (kaszálás, legeltetés). Egy-egy fűféle gyökérzetének, szárának, virágzatának a megfigyelése. A nedves réten mocsári zsurló szervezeti felépítésének megfigyelése.	Tudja a füves területek kialakulásának környezeti feltételeit.
A korábbi ismeretekre építve az élő- és élettelen környezeti tényezőkhöz való alkalmazkodás példáinak felsorolása.	Őshonos füves területeink és a másodlagos rétek. A pázsitfűfélék tulajdonságai alkalmazkodásuk a környezeti feltételekhez. A nedves és a száraz rétek növényei (réti boglárka, mocsári zsurló, kosborfajok, siskanád, mezei zsálya, angolperje).		Ismerje a száraz és nedves réteken élő néhány jellegzetes növény- és állatfaj nevét, a testfelépítésük jellegzetességeit.
Az elektronikus médiából, ismeretterjesztő irodalomból szöveges és képi információk szerzése a hazai füves területek ritka, szigorúan védett élőlényeiről.	Az ízeltlábú állatok sokfélesége: a sáskák, szöcskék, tücskök, nappali lepkék testfelépítése, életmódja, szaporodásuk. A fürge gyík, a vakond, a mezei nyúl, a mezei pocok és a hörcsög testfelépítése, életmódja, szaporodása és a környezethez való alkalmazkodásuk.		Tudjon példákat mondani testfelépítésük környezethez való alkalmazkodására. Legyen képes táplálékláncot készíteni a füves területek élőlényeiből. Tudjon önállóan is megfigyeléseket végezni.

Az életközösségekről szerzett ismereteket alkalmazva általánosítások, (pl. ragadozók állományszabályozó szerepe az életközösségekben,) csoportosítások (pl. a megismert élőlények csoportosítása környezeti hatásokkal szembeni tűrőképességük alapján) végzése.	A füves területek ragadozó madarai (egerészölyv, vörös vércse, kék vércse).	Az állatok jelenlétére utaló nyomok keresése (vakondtúrások, pocok- és hörcsögjáratok,). Ízeltlábú állatok gyűjtése fűhálóval, a sokféleségük megfigyelése.	
	A füves területek életközössége. Táplálkozási láncok és táplálékhálózatok az élőlények között.	Önálló- és csoportmunkában kiegészítő ismeretek gyűjtése elektronikus információhordozók, ismeretterjesztő irodalom alapján. Szemléletes kiselőadások tartása, bemutató tablók készítése: pl. a legeltető állattenyésztésről, a pásztorok, a gulyások, a kondások, a csikósok életéről néprajzi anyagok gyűjtése és feldolgozása. Az ősi magyar szarvasmarha, sertés, juh- és házityúk fajtákról. Vizsgálatok, megfigyelések tanteremben: Cserépbe vessünk fűmagvakat, majd a kikelés után az egyik cserép füvét rendszeresen vágjuk vissza, a másikat hagyjuk szabadon fejlődni. A két növény összehasonlítása, a változások megfigyelése. Inszektáriumban tartott sáskák táplálkozásának, növekedésének, fejlődésének folyamatosan megfigyelése.	Értse meg a védett területek létesítésének szükségességét.
A környezettudatos szemlélet alakítása érdekében az emberi beavatkozások káros hatásainak megértése a hazai tájak életközösségeire.	Az életközösségek anyagforgalmának lényege. Termelő, fogyasztó és a lebontó szervezetek a füves területeken.		Tudja a természetvédelmi munka lényegét.
	A hazai füves területeket veszélyeztető környezeti tényezők.		
	Védett területeink, nemzeti parkjaink.		
	A védett területek és a nemzeti parkok jelentősége az élő és élettelen természeti értékek megőrzésében.		

		A hazai élővilág néhány kutatójának munkásságának feldolgozása. Koncentráció: Környezetismeret, 1-4. évf. Technika, 1–4. évf. Természetismeret, 5-6. évf. A felszíni formák kialakulása. Magyarország nagytájainak jellegzetességei.	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az ellenőrzés–értékelés–osztályozás kiemelt jelentőségű módszer a tanulók **személyiség**ének **fejlesztés**ében. Alkalmazása a pedagógus számára is fontos, mivel ezáltal kap **visszajelzés**t a tanulóktól, hogy milyen színvonalon sajátították el az ismeretanyagot, hol vannak hiányosságaik, mely anyagrészeket szükséges pótolni, vagy akár újra tanítani.

Az értékelés akkor lesz objektív, ha pontos követelményeket támasztunk a tanulók felé az ismeretanyag tartalmát, mennyiségét tekintve.

Fontos, hogy a kognitív szféra (tények, leírások, fogalmak, szabályok, folyamatok, életjelenségek ismerete) mellett az affektív szféra fejlesztésére (érdeklődések, értékek, érzelmek, attitűdök) is tűzzünk ki értékelési szempontokat.

A tanulók munkájának ellenőrzése történhet **folyamatos megfigyelés**sel. Milyen az érdeklődésük, aktivitásuk, feladatmegoldó képességük a tanórákon. Mindezeket szóban vagy érdemjegy formájában értékeljük.

Az ellenőrzés bevált formája a **szóbeli feleltetés, mely lehet** összefüggő felelet vagy kérdésekre adott válasz. A feleleteket mindig a követelményekhez viszonyítva értékeljük. Az értékelésnek alapvetően ki kell térni a pozitívumokra és a hiányosságokra, azok kijavításának formáira. Mindezek különösen a tantárgy tanításának kezdeti szakaszában fontosak, amikor még nem alakultak ki a tárgy tanulásának egyéni módszerei. A tanárnak személyre szabott javaslataival a tanuló egyéni tanulását kell hatékonyabbá tennie, azt kell elősegítenie. Ezért

nem helyes, ha a tanulói teljesítmények ellenőrzését nem követi értékelés, és csak osztályzatot kapnak rá. Ebben az esetben a személyiségfejlesztés fontos lehetőségéről mond le a tanár.

Az **írásbeli ellenőrzés**hez használjuk a felmérő lapokat, melyek – ha mérésmetodikailag jól kidolgozottak – alkalmasak az objektív értékelésre és osztályozásra.

Értékelésünk terjedjen ki az iskolai „kötelező" tananyag megtanulásához közvetlenül nem kapcsolódó tanulói teljesítmények ismeretére és értékelésére is. Pl. kiegészítő anyag gyűjtése, részvétel természetvédelmi munkában, szaktanteremben növények állatok gondozása, szemléltető anyagok összeállítása, pályázatokon, tanulmányi versenyeken való részvétel stb.

FIZIKA

7-8. évfolyam

BEVEZETÉS

CÉLOK ÉS FELADATOK

A természettudományos világkép kialakításában fontos szerepe van a természet ismeretének, ezen belül is a fizikának. Csak a természettudományos ismeretek megszerzésével válhatnak képessé a tanulók arra, hogy felismerjék a tudomány és az áltudomány közötti különbséget. Ehhez a fizikai ismeretek megfelelő hátteret biztosítanak.

A fizika tárgy tanításában támaszkodunk az 5– 6. osztályban, a természetismeret tárgy keretein belül már megszerzett fizikai ismeretekre és kompetenciákra – bővítve és továbbfejlesztve azokat. Támaszkodunk arra, hogy a természetismeret órákon a tanulók már találkoztak a természettudományos megismerés két, fontos módszerével: a megfigyeléssel és a kísérlettel.

A kísérletek és mérések elvégzésével a tanulók tapasztalatokat szerezhetnek, és értelmezhetik azokat. A számszerű összefüggések rávilágítanak az anyagi világ törvényszerűségeire. A fizika segít *a tanulók mindennapi környezeti, technikai, életviteli problémáinak megoldásában is.*

A fizika tanulása elengedhetetlen más tantárgyak (például földrajz, biológia, technikai ismeretek) anyagának mélyebb megértéséhez. A kísérletek és mérések elvégzése közben fejlődik a tanulók manuális készsége. Megismerik az alapmérésekhez használatos legfontosabb mérőeszközöket. A kísérlet pontosságra, alaposságra nevel. Megtanulják, hogy munka közben figyelniük kell társaikra, azok testi épségére, a balesetek megelőzésére. *A kísérlet és a mérés hatékonyan segíti a tananyag jobb megértését.*

Ebben az életkorban a *számítógép alapszintű használata* általánosnak mondható. Ez lehetőséget ad a számítógép célszerű használatára, egyszerűbb önálló feladatok elvégzésére.

Fontos az is, hogy a tanuló tudjon *önállóan és hatékonyan tanulni.* Tanulja meg beosztani a rendelkezésre álló időt, tudjon a tanulásához segítséget keresni a könyvtárban vagy az internetalapú szolgáltatásokban.

További cél a *testi-lelki egészség, a harmonikus személyiség kialakítása*. Ehhez elengedhetetlen a saját, belső környezet és a külső környezet iránti érdeklődés és igényesség. A természeti és a társadalmi környezet egymásra hatásának megismertetésével is ösztönözzük a tanulót a tudatos környezeti magatartásra, az energiaforrások ésszerű felhasználására. El akarjuk érni azt is, hogy *legyenek nyitottak és kritikusak a médiában, a sajtóban megjelenő környezeti gondok iránt, értsék a megoldások keresésének fontosságát.* Szűkebb környezetük védelme váljon természetes igénnyé. Környezettudatos magatartásukkal óvják a természetet, saját környezetükben legyenek képviselői a környezettudatos magatartásnak.

KULCSKOMPETENCIÁK

1. Anyanyelvi kommunikáció

A tanulóktól a fizikaórákon is elvárjuk a helyes és kreatív nyelvhasználatot. Arra kell törekednünk, hogy a tanulók értsék az olvasott és hallott szöveget; ismerjék a szakkifejezéseket, és legyenek képesek gondolataikat szóban és írásban is − a szaknyelv helyes használatával − szabatosan előadni. Legyenek képesek egyszerű gyűjtőmunkát végezni: különböző célokból megfelelő típusú szövegeket összegyűjteni, értelmezni és feldolgozni.

2. Idegen nyelvi kommunikáció

Legyenek képesek a tanulók az idegen szakszavak helyes olvasására, írására; a különböző nemzetiségű tudósok, feltalálók nevének helyes olvasása, kiejtése, írására.

3. Matematikai kompetencia

A fizikai számítások során fejlődik a tanulók problémamegoldó gondolkodása és feladatmegoldó készsége. Cél, hogy tudják alkalmazni a tanult matematikai ismereteket a fizikai problémák megoldására. Tudjanak táblázatokat és grafikonokat elemezni, illetve mérési eredményeket grafikonon ábrázolni.

4. Alapvető kompetenciák a természettudományok és azok alkalmazása terén

Szerezzenek a tanulók olyan fizikai ismereteket, amelyeket képesek mozgósítani *a mindennapi életben felmerülő problémák megoldása során. Ismerjék fel a természettudományok különböző területei közötti szoros kapcsolatokat. Legyenek kritikusak az áltudományos, illetve a tudomány- és technikaellenes megnyilatkozásokkal szemben.* Tanúsítsanak érdeklődést a ter-

mészettudományok − így a fizika − fejlődésének az egyénre, a táradalomra és az egész Földre gyakorolt hatásaival kapcsolatban.

5. Digitális kompetencia

A tanulók tudják használni a számítógépet. Legyenek képesek az interaktív média felelősségteljes használatára; információk megkeresésére, összegyűjtésére és feldolgozására.

6. Hatékony, önálló tanulás

A tanulók legyenek képesek a kitűzött cél érdekében kitartóan tanulni; saját tanulásukat megszervezni, a rendelkezésre álló idővel és információval helyesen gazdálkodni. Tudjanak heterogén csoportban is hatékonyan, képességeiknek megfelelően dolgozni, tudásukat másokkal is megosztani.

7. Szociális és állampolgári kompetencia

Ismerjék fel a tanulók, hogy a fizikai kutatások, felfedezések és azok alkalmazásainak célja csak a közjó szolgálata lehet; tudjanak különbséget tenni a tudomány eredményeinek humánus és antihumánus alkalmazásai között (atomreaktor − atombomba; környezetkárosító és környezetbarát technológiák, stb.). Egyéni- és csoportmunka során alakuljon ki bennük az egyénekkel, csoportokkal stb. való együttműködés készsége, a megkülönböztetés-mentesség. Legyenek képesek hatékony szakmai kommunikációra. Fizikai ismereteik is szolgálják a különböző közösségi tevékenységek és a különböző szinteken hozott döntések kritikus elemzését.

8. Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia

A tanulók ismerjék meg tágabb környezetüket, legyenek képesek a kínálkozó lehetőségek megragadására. Legyenek képesek fizikai ismereteik kreatív alkalmazására, álljanak készen az új ismeretek megszerzésére, vagy a meglévők bővítésére. Tudjanak tervet készíteni céljaik elérése érdekében.

9. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség

A természeti jelenségek megfigyelése a céltudatos információszerzésen kívül esztétikai élményt is jelent. Ugyanígy alkalmas az esztétikai tudatosság és kifejezőkészség fejlesztésére a megfelelően összeállított és kivitelezett kísérlet is. Az eszközök alkalmazása céljának és formai megjelenésének (formatervezés) céltudatos összevetése fejleszti az önkifejezés képességét.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 54 – heti óraszám: 1,5

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Mozgások	4
Erők	6
Munka és energia. Az egyszerű gépek	6
A nyomás. Nyugvó folyadékok és gázok fizikája	5
Hőtan	6
Összefoglalás, értékelés	10
Összesen:	37

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS 18 ÓRA

MOZGÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	Mozgás és nyugalom.	Beszélgetés: a környezetünkben megfigyelhető mozgásokról; azok jellemzéséről. Koordináció: mindennapi élet.	Ismeri a mozgás és a nyugalom viszonylagosságát. Ismeri a pálya, az út és az elmozdulás fogalmát és érti a köztük levő különbségeket.

Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	Az egyenes vonalú egyenletes mozgás.	A mozgás és a nyugalom viszonylagosságának megfogalmazása, a vonatkoztatási rendszer fogalmának bevezetése. Beszélgetés: A mozgások leírásához használt fogalmak bevezetése; azok „köznapi” és fizikai jelentésének összehasonlítása. Az elmozdulás vektor jellege. Az egyenletes mozgás kritériumai. A sebesség fogalma, mértékegységei. A sebesség vektor jellege. Demonstrációs kísérlet: buborék mozgása Mikola-csőben. Koordináció: Természetismeret 6.o.: hosszúság- és időmérés. Matematika: az egyenes arányosság; grafikus ábrázolás. Mindennapi élet: különböző mozgások; közlekedés.	Legyen képes egyszerű út-és időmérés elvégzésére, a mérési eredmények feljegyzésére, értelmezésére, út−idő grafikon készítésére és elemzésére, az út és az idő közötti összefüggés felismerésére. Ismerje meg a sebesség fogalmát, mértékegységeit, kiszámítását. Tudjon egyszerű feladatokat megoldani az út és az idő kiszámítására. Ismeri az átlagsebesség fogalmát, és tudja, hogy az átlagsebesség a mindennapi életben megvalósuló mozgások egyik fontos jellemzője. Ismeri az egyenletesen változó mozgás jellemzőit, a gyorsulás és a pillanatnyi sebesség fogalmát. Ismeri a szabadesést, tudja értelmezni a szabadesésre vonatkozó egyszerű kísérletek eredményét.
Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A változó mozgás.		
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	Az egyenletesen változó mozgás. A gyorsulás.	Beszélgetés: Milyen változások következhetnek be mozgás közben? A változó mozgást végző test út−idő grafikonjának elemzése. Az átlagsebesség fogalmának bevezetése; szerepe a közlekedésben.	

		A pillanatnyi sebesség fogalmának bevezetése. Beszélgetés: a sebesség időbeli változása. Koordináció: közlekedés; autók gyorsulása álló helyzetből indulva 100 km/h sebességre. Demonstrációs kísérlet: egyenletesen változó mozgások kísérleti megvalósítása, megfigyeltetése. Az egyenletesen változó mozgás sebesség−idő grafikonja. A szabadesés kísérleti megvalósítása, megfigyelése. Következtetések levonása.	

ERŐK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	Az erő.	Beszélgetés, vita: magyarázatot keresünk az előző órákon végzett kísérletekre. Az erő fogalmának bevezetése a sebességváltozás segítségével. Az erő mértékegysége; az erő vektor jellege.	A tanuló ismerje az erőhatás következményeit, az erő fogalmát; mértékegységét; tudja, hogy az erő vektormennyiség, tudja azt ábrázolni és írásban jelölni. Tud közös hatásvonalú erőket összegezni.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Newton törvényei: • a tehetetlenség törvénye, • hatás − ellenhatás,	Beszélgetés: az anyagok legfontosabb tulajdonságai; a tömeg fogalma. Koordináció: természetismeret 5−6. osztály.	Ismeri a hatás − ellenhatás törvényét. Ismerje meg az erő mérésére használt rugós erőmérőt és működésének alapját.

A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Az erő mérése. A rugalmas alakváltozás.	Demonstrációs kísérletek: a tehetetlenség és a hatás − ellenhatás gyakorlati példáit bemutató ábrák elemzése. Koordináció: mindennapi élet; közlekedés.	Ismerje a súly fogalmát, mértékegységét. Ügyeljen a súly és a tömeg megkülönböztetésére. Tudja értelmezni a tehetetlenség fogalmát, ismeri a tehetetlenség törvényét. Tudja, hogy egy test mozgásállapota nem változik meg akkor, ha a rá ható erők kiegyenlítik egymást.
Az anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A gravitációs kölcsönhatás. A gravitációs erő és a testek súlya.	Beszélgetés: már megismert fizikai mennyiségek és mérésük. Az erő mérésének lehetőségei. Demonstrációs kísérlet: a rugalmas alakváltozás bemutatása. A rugóerő fogalma. A rugós erőmérő és használata.	Ismerje meg a gravitációs kölcsönhatás főbb jellemzőit, hatásait a Föld közelében elhelyezkedő testekre. Tudja és értse a gravitációs erő és a súly közötti különbséget; tudja, mit jelent a súlytalanság.
A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A súrlódás és a közegellenállás.	Megbeszélés: jelenségek, amelyeket a tömegvonzás ismeretében magyarázhatunk. A tömegvonzás kölcsönössége. A tömegvonzás jelentősége a Földön és az égitestek világában. A súly és a súlytalanság. Mikrogravitációs kísérletek. Koordináció: mindennapi élet, csillagászat; űrkutatás.	Ismerkedjen meg a súrlódási erő és a közegellenállási erő fogalmával, a súrlódás és a közegellenállás gyakorlati vonatkozásaival.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	Több erő együttes hatása.	Demonstrációs kísérlet a különböző súrlódások szemléltetésére. A kísérlet eredményének közös értékelése, a kísérletek megismétlése változó feltételekkel. A gördülési és a közegellenállás szemléltetése; kísérletek.	

		A súrlódás és a közegellenállás szerepe (hasznos – káros) hatásainak csökkentése. Koordináció: közlekedés; technika, mindennapi élet. Kiselőadások.	
		Beszélgetés: az eddig megismert erőfajták áttekintése; együttes hatásuk értelmezése demonstrációs kísérlettel, illetve mindennapi példákon. Több erő együttes hatásának szemléltetése vektorokkal, az egyensúly fogalmának kialakítása.	

MUNKA ÉS ENERGIA. AZ EGYSZERŰ GÉPEK

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A munka.	Beszélgetés: a munka fogalma a mindennapi életben. Demonstrációs kísérlet: munkavégzés különböző testek mozgatásakor. A munka fizikai fogalmának meghatározása, mértékegysége. Koordináció: technika; mindennapi élet.	Tudja a tanuló a munka fizikai meghatározását, mértékegységét. Legyen képes egyszerű feladatok megoldásával a munka kiszámítására. -
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	A mechanikai energia. A energiamegmaradás.	Beszélgetés: az energia szó használata a köznyelvben. Koordináció: Természetismeret 5−6.o.: az energia fogalma, fajtái, energiaátalakulások.	Ismerje a mechanikai energia fogalmát, a munka és energia kapcsolatát. Ismerje a tanuló a mechanikai energia megmaradásának törvényét.

		Demonstrációs kísérletek a mechanikai energia-változás és a testek munkavégző képessége kapcsolatának bemutatására. Koordináció: technika; mindennapi élet. Az energia-megmaradás törvényének kvalitatív megfogalmazása.	
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A teljesítmény.		
	A hatásfok.	Beszélgetés: a teljesítmény fogalma a mindennapi életben. A munkavégzéssel (energia-változással) járó folyamatok időbelisége; összehasonlíthatósága. A teljesítmény fogalmának kialakítása; a teljesítmény mértékegysége. Koordináció: mindennapi élet; technika; biológia.	Ismerje a hatásfok fogalmát, és tudja azt egyszerű példákban kiszámítani. Ismerje a teljesítmény fogalmát, mértékegységét, kiszámítását.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	Az erő forgató hatása.		Kísérleti bevezetés után legyen képes az erő forgató hatásának megértésére, a forgatónyomaték fogalmának elsajátítására. Legyen tisztában az erőkar fogalmával. Ismerje a forgatónyomaték kiszámítását és mértékegységét.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	Munkavégzés egyszerű gépekkel.	Beszélgetés: a hatásfok fogalma a mindennapi életben. A hasznos munka és az összes munka fogalmának kialakítása. Belső koordináció: súrlódás, közegellenállás. Koordináció: mindennapi élet – különböző mozgások, munkavégzéssel és energia-változással járó folyamatok.	
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.		Demonstráció: kerékpározás. Az erőkifejtés közvetlen érzékelése forgató, illetve nem forgató helyzetekben. Az erőkar és	Ismerje az egyszerű gépeket, azok működésének fizikai alapjait. Ismerje fel hétköznapi eszközeinkben az egyszerű gépeket.

A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.		a forgatónyomaték fogalmának kialakítása. A forgatónyomaték. Belső koordináció: az erő. Koordináció: technika; mindennapi élet, közlekedés. Feladatok a forgatónyomaték kiszámítására. Demonstrációs kísérletek: az emelő és a lejtő típusú egyszerű gépek bemutatása, működésük elemzése, következtetések levonása. Koncentráció: mindennapi élet – hol, milyen egyszerű gépet használunk? A mechanikai energia-megmaradás érvényesülése az egyszerű gépek használata közben. Kiselőadások, kísérletbemutatók.	Tudja, hogy a mechanikai energia megmaradásának törvénye az egyszerű gépekkel történő munkavégzések esetében is teljesül.

A NYOMÁS. NYUGVÓ FOLYADÉKOK ÉS GÁZOK FIZIKÁJA

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A nyomás. A folyadékok nyomása.	Beszélgetés: a nyomás szó hétköznapi jelentései. Demonstrációs kísérletek a nyomásra – a nyomás fizikai fogalmának bevezetése, mértékegysége. Belső koordináció: erő. Koordináció: matematika – területszámítás. Mindennapi élet, technika, bioló-	A tanuló tudja értelmezni egyszerű kísérletek alapján a nyomást; legyen képes a felismert összefüggés matematikai megfogalmazására, az összefüggés alkalmazására. Ismerje meg a nyomásnövelés és a nyomáscsökkentés néhány fontos gyakorlati példáját.

Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A gázok nyomása. A légnyomás. A felhajtóerő.	gia: nyomásnövelés és nyomáscsökkentés. Egyszerű feladatok megoldása. Demonstrációs kísérletek a hidrosztatikai nyomás bemutatására – a kísérletek eredményeinek megbeszélése, következtetések levonása. A hidrosztatikai nyomás fogalmának kialakítása. A Pascal-törvény szemléltetése. Belső koordináció: természetismeret 5– 6. o.: az anyagok legfontosabb tulajdonságainak értelmezése; részecskeszemlélet. Fizika: az erő; a nyomás. Koordináció: matematika: térfogatszámítás; az egyenes arányosság. Demonstrációs kísérletek a légnyomás és a zárt térben levő gázok nyomásának bemutatására – a kísérletek eredményeinek megbeszélése, következtetések levonása. A légnyomás fogalmának kialakítása. Zárt térben levő gázok nyomásának értelmezése. Belső koordináció: természetismeret 5–6. o.: az anyagok legfontosabb tulajdonságainak értelmezése;	Végezzen a Pascal-törvényre vonatkozó egyszerű kísérleteket, legyen képes a kísérlet eredményeiből következtetések levonására. Ismerje a Pascal-törvény néhány fontos, gyakorlati alkalmazását. A hidrosztatikai nyomásról tanultak segítségével tudja értelmezni a közlekedőedények működését; tudja a közlekedőedények gyakorlati jelentőségét.

Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás fejlesztése	A közlekedőedények és alkalmazásuk. A hajszálcsövesség.	részecskeszemlélet. Fizika: az erő, a nyomás. Néhány, a nyomáskülönbségen alapuló eszköz bemutatása, működésük közös értelmezése. Kiselőadások	Ismerje a felhajtóerő fogalmát, Arkhimédész törvényét. Ismerje meg az úszás, a lebegés és a merülés feltételeit; tudja megkülönböztetni az úszás fizikai és hétköznapi értelemben vett fogalmát.
A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.		Beszélgetés: a felhajtóerővel kapcsolatos tapasztalatok. A felhajtóerő hatásának bemutatása demonstrációs kísérlettel. A felhajtóerő kiszámítása. Az úszás, a lebegés, a merülés bemutatása demonstrációs kísérlettel – a fogalmak tisztázása. Koordináció: mindennapi élet; közlekedés; biológia.	Legyen képes Arkhimédész törvényére vonatkozó egyszerű feladatok megoldására. Ismerje Arkhimédész törvényének fontosabb gyakorlati vonatkozásait. Ismerje a hajszálcsövesség jelenségét, és annak néhány fontos gyakorlati következményét.
		Néhány jól ismert közlekedőedény bemutatása, működésük megfigyelése, értelmezése – a közlekedőedény fogaménak kialakítása. Belső koordináció: a hidrosztatikai nyomás. Koordináció: mindennapi élet, technika. Beszélgetés: a kapillaritás jelentkezése mindennapjainkban. Demonstrációs kísérletek – a hajszálcsövesség jelenségének tisztázása, következményei, alkalmazásai. Koordináció: min-	Tudja, hogy a nyomás minden irányú, egyenletes terjedése a gázokban is megfigyelhető. Ismerje meg a légnyomás fogalmát, mértékegységét és a barométerek főbb típusait. Ismerje meg néhány fontosabb, a nyomáskülönbségen alapuló eszköz működését.

		dennapi élet; technika, építészet, biológia, földrajz. Kiselőadások, kísérletbemutatók.	

HŐTAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A hő terjedése.	Beszélgetés: mindennapi tapasztalataink a hő terjedésével kapcsolatban. Demonstrációs kísérletek a hővezetéssel, -áramlással és -sugárzással történő terjedésére. A kísérleti tapasztalatok megbeszélése, következtetések levonása. A fogalmak tisztázása. Belső koordináció: természetismeret 5−6. o: melegítés; az anyagok tulajdonságainak anyagszerkezeti értelmezése. Koordináció: mindennapi élet; technika; építészet; földrajz; meteorológia; csillagászat. Demonstrációs kísérletek a szilárd testek, a folyadékok és a gázok hőtágulásának bemutatására. A jelenségek megfigyeltetése, értelmezése. A hőtágulás jelentősége a mindennapi életben és a technikában.	A tanuló ismerje a hőterjedés fogalmát, jelenségeit, tudja felismerni azokat a mindennapi életben. Ismerje a szilárd testek, a folyadékok és a gázok hőtágulásával kapcsolatos jelenségeket, összefüggéseket, ismerje fel azok megjelenését a mindennapi életben.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Hőtágulás.		
	A fajhő. A testek belső energiája.		Ismerje a belső energia fogalmát, legyen képes a termikus kölcsönhatás során fennálló energiamegmaradás elemi szintű anyagszerkezeti magyarázatára.

Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	Halmazállapot-változások: • olvadás és fagyás, • párolgás, forrás és lecsapódás, • szublimáció.	Belső koordináció: hőterjedés; természetismeret 5−6.o.: melegítés. Koordináció: mindennapi élet; technika. Beszélgetés: a termikus kölcsönhatás során bekövetkező változások. Hőleadás, hőfelvétel. Demonstrációs kísérletek. A hőmennyiség és a fajhő fogalmának bevezetése, mértékegysége. A felvett és a leadott hő kiszámítása a fajhő ismeretében. Energia-megmaradás a termikus kölcsönhatás során. Belső koordináció: hőterjedés; energia-megmaradás. Természetismeret 5–6. o.: az anyagok legfontosabb tulajdonságainak ismerete; az anyagok tulajdonságainak anyagszerkezeti értelmezése; energia-átalakulások.	Ismerje a fajhő fogalmát, legyenek képesek a belsőenergia-változásra vonatkozó egyszerű feladatok megoldására.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	Az égéshő. Hőerőgépek: • gőzturbina, • négyütemű motor, • dízelmotor.	Megbeszélés: tapasztalataink a halmazállapot-változásokkal kapcsolatban. Koordináció: mindennapi élet, időjárás. A halmazállapot-változások megfigyeltetése lehetőség szerint csoportmunkával. Hőmérsékleti adatok feljegyzése, grafikon készítése, a tapasztalatok megbeszélése.	Figyelje meg egy szilárd anyag olvadását, illetve a folyékony halmazállapotú anyag fagyását, kövesse nyomon a hőmérséklet változásait; legyen képes hőmérséklet−idő grafikon készítésére, a grafikon elemzésére. Ismerje meg az olvadáshő fogalmát. Legyen képes egyszerű feladatok megoldására az olvadás – fagyás témaköréből. Figyelje meg különböző folyadékok párolgását, illetve az elpárolgott anyag lecsapódását. Mérje meg a párolgó anyag hőmérsékletét.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.			Tudja a belsőenergia-változásokat, a jelenség anyagszerkezeti magyarázatát.

		Belső koordináció: a termikus kölcsönhatás; a belső energia; energia-megmaradás. Koordináció: biológia, földrajz, mindennapi élet. Egyszerű számítási feladatok megoldása. Megbeszélés: mit tudunk az égésről? Az égéssel kapcsolatos belsőenergia-változások megtárgyalása, az égéshő fogalmának bevezetése, mértékegysége. Egyszerű számítási feladatok megoldása. A hőerőgépek működésének szemléltetése modellek segítségével; jelentőségük, alkalmazásaik Belső koordináció: munka, hasznos munka, összes és hasznos teljesítmény, hatásfok. Belső energia. Koordináció: kémia, közlekedés, ipar. Tudomány- és technikatörténet. Mindennapi élet: villamosenergia-ipar. Környezetvédelem: légszennyezés.	Figyelje meg egy folyékony halmazállapotú anyag forrását, kövesse nyomon a hőmérséklet változását; legyen képes hőmérséklet−idő grafikon készítésére, a grafikon elemzésére. Ismerje meg a forráshő fogalmát. Legyen képes egyszerű feladatok megoldására a forrás − lecsapódás témaköréből. Végezzen egyszerű kísérletet a szublimáció vizsgálatára, ismerje a szublimáció fogalmát. Ismerje az égéshő fogalmát; tudja, hogy milyen energiaváltozások történnek az égés közben. Ismerje az égés feltételeit, és így a tüzek eloltásának lehetőségeit is. Ismerje a hőerőgépeket; azok működését, alkalmazását, hatásfokát.

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 54 - heti óraszám: 1,5

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Elektromos alapjelenségek. Az egyenáram	12
Az elektromos áram hatásai. Az elektromágneses indukció	13
Fénytan	14
Összefoglalás, rész-összefoglalás, értékelés, gyakorlás	15
Összesen:	55

ELEKTROMOS ALAPJELENSÉGEK. AZ EGYENÁRAM

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Elektromos alapjelenségek.	Beszélgetés, vita: az elektromosság szerepe mindennapjainkban; elektromos eszközök; az elektromosság elnevezés eredete. Dörzselektromos kísérletek; erőhatások megfigyelése, következtetések levonása. Belső koordináció: erőhatás, erő. Koordináció: mindennapi élet.	A tanuló ismerje a testek lehetséges elektromos állapotait, értse az elektromos állapotú testek között fellépő erőhatásokat; tudja értelmezni azt, hogy egy test elektromosan semleges.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Az elektromos töltés.	Kísérletek elektroszkóppal; a kísérletek közös értékelése, következtetések levonása. Az elektromos töltés fogalmának kialakítása; tulajdonságai. Elektronátme-	Ismerje az elektromos töltés fogalmát; tudja értelmezni a testek elektromos állapotát a többlettöltés segítségével. Ismerje a dörzselektromos kísérletek anyagszerkezeti magyarázatát és az elektromos töltés mértékegységét.
	Vezetők és szigetelők. Az elektromos áram.		

Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Áramvezetés fémekben.	net – a dörzselektromos jelenségek anyagszerkezeti magyarázata. Az elektromos töltés jele, mértékegysége. Belső koordináció: elektromos alapjelenségek.	Ismerje az elektromos vezetés magyarázatát; a vezetők és a szigetelők közötti különbségeket; az elektromos áram fogalmát, mértékegységét.
	Az elektromos áramkör.	Demonstrációs kísérlet: az elektromos vezetés kísérleti vizsgálata elektroszkópokkal. Következtetések levonása; az anyagok új fizikai csoportosítása. Az elektromos töltések áramlásának jellemzése; az elektromos áram fogalma, jele, mértékegysége. Egyszerű feladatok megoldása. Belső koordináció: az elektromos töltés. Koordináció: természetismeret 5−6.o.: az anyagok tulajdonságainak anyagszerkezeti értelmezése; kémia; mindennapi élet, technika.	Alakítson ki szemléletes képet a fémekben történő áramvezetés mechanizmusáról.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	Az áramkör működése.		Ismerje az elektromos áramkör fogalmát, részeit, az áramköri jeleket. Tudja értelmezni az elektromos áramkör működését a folyadékmodell segítségével.
	A feszültség mérése.		
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	Elemek és telepek	Demonstrációs kísérlet: a vezetési elektronok elmozdítása elektromos térrel; az elektromos vezetés anyagszerkezeti magyarázata, a fémek vezetési mechanizmusának megismertetése. Belső koordináció: természetismeret 5−6.o.: az anyagok tulajdonságainak anyagszerkezeti értelmezése.	Ismerje a feszültség fogalmát, mértékegységét; a voltmérő használatát.
	Az áramerősség mérése. Az elektromos áram iránya. Az elektromos ellenállás.		

A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.		Koordináció: kémia; mindennapi élet, technika.	
	A fogyasztók kapcsolása: • soros kapcsolás, • párhuzamos kapcsolás.	Csoportmunka: Egyszerű áramkör összeállítása, működésének vizsgálata. A feszültség meghatározása, a feszültség mechanikai analógiájának bemutatása közlekedőedény segítségével. Az áramkör folyadékmodelljének ismertetése, a modell működésének megbeszélése, azonosságok és különbségek keresése. Az áramkör egyszerűsített ábrázolása: az áramköri jelek és a kapcsolási rajz. Belső koordináció: az elektromos áram. Koordináció: mindennapi élet; technika.	Legyen képes önállóan egyszerű áramkört összeállítani feszültség- és áramerősségmérést végezni a tanulókísérleti eszközök segítségével. Ismerje a párhuzamos kapcsolás fogalmát.
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. Az egyénekkel, csoportokkal való együttműködés készségének fejlesztése. Manuális készségek fejlesztése.			Ismerje a galvánelem fogalmát, tudják az elem és a telep közötti különbséget; ismerje a zsebtelep felépítését, működését.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.		Demonstrációs kísérlet: egyszerű áramkör összeállítása zsebteleppel; a zsebtelep pólusainak megkülönböztetése, a pólusok közötti feszültség értelmezése. Annak felismertetése, hogy az elektromos töltések mozgatásához s munkavégzés szükséges. A feszültség meghatározása a végzett munka és a mozgatott töltés segítségével, a feszültség	Ismerje a soros és a párhuzamos kapcsolást. Tudja a fizikai és a technikai áramirányt.
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.			

A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. Az egyénekkel, csoportokkal való együttműködés készségének fejlesztése. Manuális készségek fejlesztése.		mértékegysége. Egyszerű feladatok megoldása. Koordináció: mindennapi élet; technika.	
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.		Tanulókísérlet. A feszültségmérő megismerése, használata. Egyszerű áramkör összeállítása, a voltmérő bekötése, a párhuzamos kapcsolás fogalma. Kapcsolási rajz készítése, a mérési eredmények táblázatba foglalása. Csoportmunka. Koordináció: az áramkör működése; technika.	
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.		Beszélgetés: közismert áramforrások, különböző elemek és telepek: azonosságok és különbségek keresése. Demonstrációs kísérletek: galvánelemek bemutatása, működésük megfigyeltetése, következtetések levonása. A leggyakrabban használt elemek és telepek felépítése; működése. Koordináció: mindennapi élet; kémia. Kiselőadások, kísérletbemutatók.	
		Tanulókísérlet. Az áramerősségmérő megismerése, használata. Egyszerű áramkör összeállítása, az ampermérő bekötése, a soros kapcsolás	

		fogalma. Kapcsolási rajz készítése, a mérési eredmények táblázatba foglalása. Csoportmunka. A mérés tapasztalatainak megbeszélése, következtetések levonása. Koordináció: az áramkör működése; technika. Demonstrációs kísérlet: különböző ellenállású fogyasztók működése ugyanabban az áramkörben. Volt- és ampermérés, következtetések levonása. Az elektromos ellenállás fogalmának bevezetése, anyagszerkezeti magyarázata. Jele, mértékegysége. Gyakorlati jelentősége. Egyszerű feladatok megoldása. Belső koordináció: volt- és ampermérés; az elektromos áram; a feszültség. Beszélgetés: a háztartásban megtalálható elektromos kapcsolások; hasonlóságok és különbségek keresése. Demonstrációs kísérletek: soros és párhuzamos kapcsolás összeállítása, áram- és feszültségviszonyok megismerése méréssel. A mérési eredmények áttekintése, közös értékelése. Az eredő ellenállás fo-	

		galma, kiszámítása. Anyagszerkezeti magyarázat. Belső koordináció: feszültség, áramerősség, elektromos ellenállás. Koordináció: mindennapi élet; technika. Kiselőadások.	

AZ ELEKTROMOS ÁRAM HATÁSAI. AZ ELEKTROMÁGNESES INDUKCIÓ

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	Az elektromos áram hőhatása. Az elektromos munka.	Beszélgetés: az elektromos áram hőhatásán alapuló eszközeink. Koordináció: mindennapi élet; technika. Demonstrációs kísérlet: fűtőszál felmelegedése. A kísérlet eredményének megbeszélése, következtetések levonása. Anyagszerkezeti magyarázat. Az energiamegmaradás elvnek teljesülése a fűtőszál felmelegedése során. Az elektromos munka fogalma, jele, kiszámítása, mértékegysége. Egyszerű feladatok megoldása. Belső koordináció: munka, energia, energia-megmaradás. Az elektromos áram fémekben. Koordináció: mindennapi élet, technika.	A tanuló ismerje az elektromos áram hőhatását; annak következményeit; értse, hogy a vezető belső energiájának növekedését az elektromos munkavégzés fedezi. Ismerje az elektromos munka mértékegységeit; legyen tisztában az elektromos fogyasztás fogalmával. Legyen képes az elektromos munka kiszámítására vonatkozó egyszerű feladatok megoldására.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	Az elektromos teljesítmény. A fogyasztás. Az izzólámpa és az olvadóbiztosíték.		Ismerje az elektromos teljesítmény fogalmát, legyen képes az elektromos teljesítményre vonatkozó egyszerű feladatok megoldására.

A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.		Beszélgetés: a teljesítményről és a hatásfokról tanultak átismétlése. Az elektromos teljesítmény fogalma, kiszámítása, mértékegysége. Az elektromos fogyasztás kifejezés használatának indoklása; az elektromos fogyasztásmérő működésének megbeszélése. Egyszerű feladatok megoldása.	
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	Az elektromos áram kémiai hatása.		Ismerje az izzólámpa és az olvadóbiztosíték, működését; ismerje az elektromos áram hőhatásának más, gyakorlati alkalmazásait.
A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Az elektromos áram élettani hatása. Az elektromos készülékek biztonságos használata.	Megbeszélés: az izzólámpák használata mindennapjainkban. Bemutatás: az izzólámpa részei, szerepük, fizikai tulajdonságaik. Az üzemi feszültség fogalma, jelentősége. Az olvadóbiztosítékok működési elvének bemutatása, felhasználásuk ismertetése.	Ismerje az elektromos áram kémiai hatását; tudja, hogy hogyan történik az áramvezetés a szabadon mozgó ionokat tartalmazó oldatokban. Ismerje az elektrolízis fogalmát, és az elektromos áram kémiai hatásának néhány gyakorlati alkalmazását.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	A mágnesség.	Demonstrációs kísérlet tanulói közreműködéssel – különböző oldatok vezetőképességének bemutatása; az elektrolitoldat fogalmának meghatározása. A kísérlet eredményeinek értékelése. Elektrolízis bemutatása, magyarázata. A galvanizálás jelentőségének ismertetése.	
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	Az elektromos áram mágneses hatása.		Ismerje az elektromos áram élettani hatásait, az elektromos készülékek biztonságos használatának szabályait. Értse a szigetelés és a védőföldelés szerepét, fontosságát.

A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Az áramjárta tekercs mágneses hatása. Az elektromágnes.	Belső koordináció: az elektromos áram. Koordináció: kémia; ipari alkalmazások; mindennapi élet.	Ismételje át és bővítse ki a mágnességről korábban szerzett ismereteit.
		Beszélgetés: az elektromos hálózat szakszerűtlen használatából adódó balesetek. Az elektromos áram élettani hatásai. Demonstrációs kísérlet: a bőr ellenállása. Az elektromos készlékek biztonságos használata; a védőföldelés szerepe.	Tudja, hogy az elektromos áramnak van mágneses hatása.
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	Az elektromos motor.	Beszélgetés: mit tudunk a mágnesekről? Demonstrációs kísérletek a mágnesség jelenségeinek bemutatására. Mágnesezhető és nem mágnesezhető anyagok. A Föld mágneses tulajdonságai. Koordináció: mindennapi élet; földrajz; közlekedés; biológia.	Tudja, hogy az áramjárta tekercs mágneses tulajdonságokat mutat; ismerje a vasmagos tekercset és annak néhány gyakorlati alkalmazását.
	Az elektromágneses indukció.		
A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	Az indukált áram iránya.	Demonstrációs kísérletek az áram mágneses hatásának kimutatására; a paraméterek változtatása. A mágneses mező bemutatása mágnestűkkel, vagy vasreszelékkel. Demonstrációs kísérlet: áramjárta tekercs mágneses hatásának bemutatása, a tekercs jellemzői. A vasmag szerepe.	Ismerje az elektromos motor főbb részeit, működését, fontosabb felhasználási területeit.

Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése.	A váltakozó áram. A váltakozó áram hatásai.	Az elektromágnes gyakorlati alkalmazásai, jelentősége, előfordulása mindennapjainkban. Koordináció: elektrotechnika; mindennapi élet.	Végezzen egyszerű kísérleteket az elektromágneses indukció jelenségének megfigyelésre; az indukált feszültség vizsgálatára. Vizsgálja meg, mitől függ az indukált áram iránya. Legyen képes a mozgási és a nyugalmi indukció megkülönböztetésére.
		Beszélgetés, vita: a „villanymotorok” szerepe napjainkban; előfordulásuk, sokféleségük. Demonstrációs kísérlet: egyenáramú elektromotor modelljének működése; a modell részei, szerepük. A modell működésének megfigyelése, értelmezése. Belső koordináció: az elektromos áram; az elektromos áram mágneses hatása: az áramjárta tekercs és az elektromágnes, a mágnesség alapjelenségei. Koordináció: technika, mindennapi élet. Kiselőadások.	
A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Az elektromos energia előállítása és szállítása. A transzformátor.		Ismerje a váltakozó áram fogalmát, legyen képes az egyenáram és a váltakozó áram összehasonlítására. Tudja, hogy a hálózati áram váltakozó áram, és ismerje a váltakozó áram hatásait.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.		Beszélgetés: az elektromágneses indukció kifejezés jelentése; az elektromos és mágnes-jelenségek kölcsönössége. Demonstrációs kísérlet: a mozgási indukció bemutatása, a jelenség meghatározása. Az indukált feszültség nagysága.	
		Beszélgetés: hogyan teljesül az energiamegmaradás az elektromágneses indukció során? Mivel magyarázhatjuk a mozgási	Ismerje az elektromos energia előállításának és szállításának módjait. Ismerje a transzformátort, egyszerű kísérletekkel vizsgálja annak működését. Ismerje a transzfor-

		indukciós kísérletekben tapasztalt változó áramirányt? A Lenz-törvény megfogalmazása; az indukált áram iránya. Az indukált feszültség keltésének további lehetőségei – a nyugalmi indukció. Kísérleti bemutatás, a kísérlet eredményeinek megbeszélése. Belső koordináció: az elektromágneses indukció.	mátor szerepét az elektromos energia szállításában. Legyen képes a transzformátorokkal kapcsolatos egyszerű feladatok megoldására.
		Demonstrációs kísérlet: a váltakozó áram előállítása; a kísérlet eredményének magyarázata. A generátor működési elve, modellje. A váltakozó áram és a váltakozó feszültség mérése, a váltakozó áramú műszerek használata. A hálózati feszültség. A váltakozó áram hatásai. Belső koordináció: elektromágneses indukció. Koordináció: mindennapi élet.	
		Beszélgetés: „honnan jön” az áram? Hő-, atom- és vízerőművek. Az elektromos energia továbbítása: a transzformátor szerepe. Demonstrációs kísérlet: a transzformátor működése. A kísérlet eredményeinek értékelése, veszteségek.	

		Belső koordináció: az elektromos áram hőhatása, az elektromos munka és teljesítmény. Az elektromágneses indukció; az energiamegmaradás elve; a hatásfok. Koordináció: mindennapi élet. Vita: energiatakarékosság, környezetvédelem.	

FÉNYTAN

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	Fényforrások. A fény terjedése.	Beszélgetés: a fény szerepe életünkben, a látás fontossága. Koordináció: mindennapi élet, biológia. Különböző fényforrások bemutatása, a fogalmak tisztázása; a már ismert fényforrások besorolása Demonstrációs kísérletek a fény egyenes vonalú terjedésére. Következtetések levonása, a fénysugár „megalkotása”.	Ismerje a tanuló az elsődleges és a másodlagos fényforrásokat; az átlátszó és átlátszatlan testeket; a fény egyenes vonalú terjedését.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A fény visszaverődése. A síktükör.	Beszélgetés: a síktükör „mindennapi” eszköz. A síktükörben látott kép tulajdonságai, céltudatos megfigyeltetése. Demonstrációs kísérlet. A látszólagos kép fogalma. Koordináció: mindennapi élet; matematika.	Vizsgálja meg kísérletileg a fényvisszaverődés jelenségét; a megfigyelései alapján tudja megfogalmazni a visszaverődés törvényét. Vizsgálja meg, milyen képet ad a síktükör a valódi tárgyakról, ismerje a látszólagos kép fogalmát; a síktükör fontosabb gyakorlati alkalmazásait.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	A homorú tükör.		

A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A domború tükör.	Tanári közlés: a homorú tükör származtatása; demonstrációs kísérletek a homorú tükörrel. A látottak értékelése, következtetések levonása. A kísérlet eredményeinek táblázatos rögzítése. Koordináció: mindennapi élet; csillagászat; orvosi gyakorlat; matematika.	Vizsgálja meg kísérletileg a homorú tükör képalkotását, ismerje a fókuszpont fogalmát. Tudja, hogy mikor beszélünk valódi képről. Ismerje a homorú tükör néhány fontosabb gyakorlati alkalmazását.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A fény törése. A teljes visszaverődés.	Tanári közlés: a domború tükör származtatása; demonstrációs kísérletek a domború tükörrel. A látottak értékelése, következtetések levonása. A kísérlet eredményeinek táblázatos rögzítése. Koordináció: mindennapi élet; közlekedés; matematika.	Vizsgálja meg kísérletileg a domború tükör képalkotását. Ismerje a domború tükör néhány fontosabb gyakorlati alkalmazását.
A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A matematikai gondolkodás képességének fejlesztése.	A gyűjtőlencse.	Demonstrációs kísérlet. A fénytörés jelenségének vizsgálata, következtetések levonása. Fénytörés plánparalel lemezen és prizmán. A teljes visszaverődés jelenségének kísérleti előállítása. A teljes visszaverődés gyakorlati alkalmazásai. Belső koordináció: fény egyenes vonalú terjedése. Koordináció: mindennapi élet; közlekedés; távközlés.	Végezze el a fénytörés jelenségének kísérleti vizsgálatát; a megfigyelésekből vonjon le következtetéseket a beesési szög és a törési szög viszonyára, ha a fény levegőből vízbe (vagy plexibe) lép. Vizsgálja meg kísérletileg a teljes visszaverődés jelenségét.
A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. Manuális készségek fejlesztése.	A szórólencse.		Ismerje fel és tudják magyarázni a környezetükben gyakran megfigyelhető fénytani jelenségeket.
	Az egyszerű nagyító.		

		Beszélgetés: hol találkoztunk már gyűjtőlencsével? Mi az elnevezés oka? Koordináció: mindennapi élet, biológia, földrajz.	Ismerje a gyűjtőlencsét, annak jellemzőit; vizsgálja meg kísérletileg a gyűjtőlencse által a valódi tárgyakról adott képet.
A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A szem és a szemüveg.	Tanári közlés: a gyűjtőlencse származtatása; demonstrációs kísérletek a gyűjtőlencsével. Csoportmunka: a gyűjtőlencse képalkotásnak vizsgálata. A látottak értékelése, következtetések levonása. A kísérlet eredményeinek táblázatos rögzítése. Koordináció: mindennapi élet; matematika. Kiselőadások.	Ismerje a szórólencsét, annak főbb jellemzőivel; vizsgálja meg kísérletileg a szórólencse képalkotását (valódi tárgyról).
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A távcsövek.	Tanári közlés: a szórólencse származtatása; demonstrációs kísérletek a szórólencsével. A látottak értékelése, következtetések levonása. Koordináció: mindennapi élet; matematika.	Vizsgálja meg az egyszerű nagyító képalkotását. Ismerje a látószög fogalmát. Tudja, hogy a lupe a vizsgált tárgy látószögét növeli meg.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	A mikroszkóp. A fényképezőgép.	Beszélgetés: az egyszerű nagyító használata eddigi tanulmányainkban. Koordináció: biológia, fölrajz. Egyéni munka: különböző tárgyak vizsgálata egyszerű nagyítóval. „Mit nagyít” a nagyító? A szögnagyítás fogalma. Kiselőadások.	Ismerje a látás optikai alapjait, a szem törőközegeit; a szem alkalmazkodását. Ismerje a leggyakoribb szemhibákat: a közellátást és a távollátást; tudja, hogy ezek a látáshibák milyen szemüvegekkel javíthatók.

A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A diavetítő és az írásvetítő.	Beszélgetés a szemről és a látásról. Koordináció: mindennapi élet, biológia. Demonstrációs kísérlet: a szem fénytörése, a szemlencse képalkotása. Közel- és távollátó szem modellje, a szemüveg szerepe. Kiselőadások.	Ismerje a lencsés és a tükrös távcsövek főbb típusait (Kepler-féle távcső, Galilei-féle távcső; Newton-féle távcső)
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.	A fehér fény felbontása. A testek színe.	Beszélgetés: mit tudunk a távcsövekről? Koordináció: mindennapi élet; csillagászat. A távcsövek alaptípusainak bemutatása, működésük megismerése modell segítségével. Használatuk. Korszerű távcsövek; űrtávcső. Internetalapú eszközök használata. Kiselőadások.	Ismerje a mikroszkóp fontosabb részeit, felépítését, fontosabb gyakorlati alkalmazásait.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.		Beszélgetés: Mit tudunk a mikroszkópról? Mikor használtunk mikroszkópot, milyen céllal? Koordináció: földrajz, biológia; orvostudomány. A mikroszkóp részeinek bemutatása, működésének megismerése modell segítségével. Használata. Kiselőadások, bemutatások.	Ismerje a fényképezőgép fontosabb részeit, felépítését. Tudja a fotográfiai filmben végbemenő folyamatok alapszintű magyarázatát, a negatív és a pozitív kép közötti különbséget. Ismerje a digitális képalkotás és képfeldolgozás alapjait.
Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.			Ismerje a diavetítő fontosabb részeit, felépítését, működésük alapszintű magyarázatát.

Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományi ismeretek alkalmazása képességének fejlesztése. A megfigyelőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése.		Beszélgetés: Mit tudunk a fényképezőgépekről? Koordináció: mindennapi élet; tudomány, technika. A fényképezőgépek működésének bemutatása, működésük megismerése modell segítségével. Használatuk. Digitális fényképezőgépek – azonosságok és különbségek keresése. A számítógép használata a képfeldolgozás során. Kiselőadások, bemutatások. Beszélgetés: iskolai tanulmányaink két, leggyakrabban használt szemléltető eszköze. Felépítésük megismerése, működésük megértése. Koordináció: tanulás az iskolában. Demonstrációs kísérlet: a fehér fény felbontása összetevőire prizmával. A színkép színeinek megismerése, összehasonlítása a szivárvány színeivel. A spektrum szerepe a tudományban: mire jó a színképelemzés? Lehetőség szerint: abszorpciós spektrum előállítása. Emissziós spektrum vizsgálata zsebspektroszkóp segítségével.	Végezza el a fehér fény színekre bontását és újraegyesítését, ismerje a spektrum színeit; tudja, mit jelent a kiegészítő színpár kifejezés, és tudja, hogy egy test színét a róla visszavert, vagy a rajta áthaladó színek keveréke adja.

		Koordináció: időjárás; tudomány, technika. Miért látjuk színesnek a testeket? Egyszerű színkeverési kísérletek bemutatása. Koordináció: mindennapi élet; biológia. Kiselőadások.	

KÉMIA

7-8. évfolyam

BEVEZETÉS

A kémia tantárgy az általános iskola 7-8. évfolyamaiban elsősorban az *Ember a természetben* műveltségi területhez, de bizonyos vonatkozásokban a *Földünk – környezetünk* műveltségi területhez is kapcsolódik.

Figyelembe véve a *NAT* ajánlását az egyes műveltségi területek százalékos arányára vonatkozóan, a kémia tantárgyat 7. és 8. évfolyamon is lehet 1,5 óra/hét időben tanítani, az iskola pedagógiai programja, helyi sajátossága szerint (ez 56 tanítási órának felel meg egy tanév alatt).

CÉLOK ÉS FELADATOK

Legfőbb cél, hogy a tanulók egészséges személyiségükkel működjenek a saját életterükben.

A kémia tantárgy nemcsak a tantárgyhoz tartozó tudományos ismereteket közvetíti, hanem alkalmat ad a tanulók képességeinek fejlesztésére, ismereteik rendszerezésére, alkalmazására, természettudományos gondolkodásmódjuk alakítására.

A tanulók legyenek kíváncsiak környezetükre, figyeljék meg a körülöttük zajló változásokat. A látott jelenségeket képesek legyenek leírni és a megfelelő szinten értelmezni. Fontos hogy észrevegyék a saját mindennapi környezetükben bekövetkező természeti-kémiai változások, és a laboratóriumban végzett kísérletek közötti összefüggéseket. Hasonló jelenségek megfigyelésekor észrevegyék a hasonlóságokat és a különbségeket, képesek legyenek az általánosításra.

Ismerjék meg a környezetükben és a természetben leggyakrabban előforduló szervetlen anyagokat, oldatokat. Az anyagi világ szemlélésében legyen alapvető a részecskeszemléletük. Legyenek tisztában a részecskéket és a halmazt jellemző tulajdonságok közötti különbségekkel.

Értsék a fizikai és kémiai változások közötti alapvető különbséget.

A tanulók legyenek képesek az önfejlesztésre, önálló tanulásra, a különböző ismeretek megtalálására, szelektálására, megértésére. Véleményalkotásukban vegyék figyelembe tudományos ismereteiket.

Kapjanak képet a vegyipar jelentőségéről, a sokféle vegyipari termék megjelenéséről a hétköznapi életünkben. Átfogó cél a tanulók környezettudatos magatartásának formálása. Szemléletükben váljon meghatározóvá a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk meg-

előzésére való törekvés. Szerezzenek ismereteket az emberiség közös, globális problémáiról. Magatartásukban alakuljon ki és erősödjön meg a személyes biztonságra való törekvés. Saját ismereteik szintjén kerüljenek előtérbe a legfontosabb fogyasztóvédelmi szempontok.
A tanult kémiai anyagokkal, folyamatokkal kapcsolatos ismeretek segítsék a tanulókat abban, hogy felnőtt korukra helyes életmódot, életvitelt alakíthassanak ki.
Ismerkedjenek meg az egyes témákhoz kapcsolódóan a kémia tudománytörténetével, kiemelkedő tudósok, feltalálók tevékenységével, munkásságával, kiemelve a magyar vonatkozásokat.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

Fontos, hogy a tanulók képessé váljanak a megfigyeléseiket szavakkal kifejezni. A tanult anyagokban észre kell venniük a közös sajátságokat, és csoportosítaniuk kell különböző szempontok szerint.
Ismerniük kell a környezetünk és a természet leggyakoribb anyagainak jellemző sajátságait, a leggyakrabban előforduló szervetlen anyagokat. Ismerniük kell a különféle, háztartásban is használt oldatok gyakorlati alkalmazását. Végezzenek az oldatok összetételére vonatkozó egyszerű számításokat minél több gyakorlatból vett példán keresztül. Néhány példával képesek legyenek szemléltetni, hogy az anyag szerkezete meghatározza az anyag tulajdonságait. Ismerjék fel a tanult veszélyes anyagokat környezetükben, és járjanak el körültekintően.
A tanulók ismerkedjenek meg a legfontosabb szerves energiaforrásainkkal (kőolaj, földgáz), ezek felhasználásával, élelmiszereink összetételével, a műanyagok tulajdonságaival, a szappanok, mosószerek mint szerves kémiai anyagok sajátságaival, ismerjék meg a drogokat, mint kémiai anyagokat, ezek hatását, veszélyeit. Vizsgáljanak meg többféle élelmiszert, vonjanak le az élelmiszert felépítő szerves anyagra vonatkozóan következtetéseket. Ismerkedjenek a változatos megjelenési formájú műanyagokkal, vizsgálják meg néhány tulajdonságukat.
Gyakorlatot kell szerezniük a kísérletezésben, a precíz, balesetmentes laboratóriumi munka elsajátításában. Ismerjék meg a veszélyes anyagok helyes kezelését, a laboratóriumi munka biztonságos követelményeit. Egyszerű, mindennapi anyagokkal végzett kísérleteket képesek legyenek önállóan, leírás (recept) alapján elvégezni, értelmezni. Ehhez a fokozott figyelmen és a szabálykövetésen túl a tanulók manuális képességére is szükség van. Ugyancsak a kézügyességet és térábrázolást fejleszti a kísérleti berendezésről készített egyszerű ábra, metszeti kép, illetve a molekulamodellek készítése. Ismereteiket az iskolán kívül is alkalmazniuk kell tudni (otthoni, önálló kísérletek, megfigyelések).

Érzékletes példákon keresztül kapjanak képet arról, hogy a „kézzel fogható” világunk méreteihez képest a rendkívül parányi mikrovilág méretviszonyai sok-sok nagyságrenddel kisebbek. Érteniük kell a mól fogalmát, tudniuk kell hogy az a hatalmas mennyiségű részecske, amit az Avogadro-számmal kifejezünk, éppen mérhető mennyiségű anyagot jelenthet.

Jártasságot kell szerezniük a tanulóknak a kémiai jelek felismerésében, alkalmazásában. A legegyszerűbb kémiai reakciókat írják le egyenlettel is, ennek alapján végezzenek a mennyiségi viszonyokra vonatkozó egyszerű számításokat. A jelenségeket és magyarázatukat a tanult szakkifejezésekkel kell leírniuk, elmondaniuk.

Tudásukat többféle feladattípus segítségével kell fejleszteni és ellenőrizni, amelyek segítik a kreatív, asszociatív gondolkodásmód és egyéb készségek, képességek fejlődését. A kiscsoportban való működés fejleszti a kooperációt, a szolidaritást a társakkal, a közös gondolkodást, a team-munkát, segít *megtapasztalni* azt, hogy a csoport együtt többre képes, mint külön-külön az egyes tagok.

Érteniük kell a tanulóknak, hogy a modell a valóságot csak néhány fontos, kiragadott szempont szerint ábrázolja, nem azonos a valósággal. Érzékeltetnünk kell a tárgyiasult modell és a valóság méretarányait is. A tanulók maguk is alkothatnak modellt, amely szintén közelebb viheti a tanulókat a jelenségek megértéséhez.

Fejleszteni kell a szövegértést. Tudományos ismeretterjesztő szakirodalmat, szakmai szöveget (az adott szinten) érteniük kell a tanulóknak, és a szöveggel kapcsolatos kérdésekre válaszolniuk kell tudni. Egy adott témához kapcsolódó információkat a megfelelő módokon (könyvtár, internet, lexikon) be kell tudniuk szerezni, a multimédiás oktatási anyagokat pedig tudniuk kell használni. Egy feldolgozott témából szóban is és írásban is be kell tudniuk számolni. Ez több módon is történhet, pl. kiselőadás, poszter, iskolai újság, szóbeli felelet formájában.

Használjanak, készítsenek és értelmezzenek táblázatokat, grafikonokat.

A tananyag lehetőséget ad arra, hogy a tanulók egyszerű jelenségeket megismerjenek, vizsgáljanak, értelmezzenek, és szakkifejezésekkel leírják, így elvárható, hogy kialakuljon egy természettudományos gondolkodásmód, ami hosszabb távú tudást eredményezhet a kémiai ismeretek terén.

KULCSKOMPETENCIÁK JELLEMZÉSE

A megfigyelések saját szavakkal történő elmondása, a szövegértési feladatok gyakorlása fejlesztik az anyanyelvi kommunikációt. Ugyanennek a kompetenciának a fejlesztéséhez járul hozzá a szakirodalomban, interneten, lexikonokban való kutató munka, a szóbeli felelés, kiselőadások tartása, vagy írott formában poszterek, faliújságok készítése, illetve szakmai anyagok iskolai újságban történő megjelentetése.

Az interneten való kutató munka összefügghet a digitális írástudás kompetenciájával. Megkívánható, hogy a különböző szakanyagokat (pl.: posztert, kiselőadás szövegét, iskolai újságcikket számítógép segítségével szerkesszék meg a tanulók, amelyben nagy segítséget nyújthat egy jól felszerelt iskolai számítógéppark a megfelelő digitális eszközökkel és internethozzáféréssel. Ezekkel az önálló tanulást segítő módszerekkel hozzásegíthetjük a tanulókat a saját tanulási módszer kialakításához.

A természettudományok megértésénél előtérbe kerül a valóság „leképezése”, a modellalkotás. Ahhoz, hogy a tanulók értsék a modellalkotás lényegét és alkalmazni is tudják, több készségüket, képességüket használniuk kell. Például a halmazállapot-változások részecskeszemlélettel való értelmezésénél érteniük kell, hogy egy részecskét ábrázoló tárgyi modell nem csak méretben különbözik egy valóságos részecskétől, és csak a számunkra lényeges jellemzőket ábrázolja. Ezért lehet ugyanazt a valóságos részecskét akár többféle tárgyi modellel is ábrázolni. Érteniük kell, hogy a halmazban valójában számunkra felfoghatatlanul sok, parányi részecske van, amelyek különböző irányokban, sebességgel és energiával mozognak, és a részecskék között nincsen anyag. Ehhez képzelőerőre, absztrakciós képességre és kreativitásra van szükség. Tehát a kémiai parányok világát akkor lehet igazán eredményesen tanítani, ha ezt megelőzően a gyerekek fantáziáját, kreativitását, absztrakciós képességét már fejlesztették (nem véletlenül kerül ez a témakör a hetedik évfolyamra); ennek segítségével azonban kialakíthatunk egy olyan természettudományos gondolkodásmódot (modellhasználatot), amelynek a segítségével a tanulók, jelenségeket tudnak továbbgondolni, előre jelezni; jelenségeket tudnak értelmezni (pl.: kémiai és fizikai változások során a részecskék hogyan változnak meg, az egész halmaz hogyan változik meg, milyen energiaváltozások kísérik stb.), mindezek alapján értelmes cselekvésre képesek, és értő módon tudnak a természet felé fordulni. Fontos, hogy a modell és a gyakorlatban megfigyelhető jelenség között a tanulók kapcsolatot találjanak; illetve hogy a laboratóriumban elvégzett adott kísérlet és a természetben lejátszódó adott folyamat között összefüggést lássanak.

A kémiai számítási feladatok fejleszthetik a matematikai kompetenciát. Előnyös, ha a feladatok tartalma a gyakorlati élettel kapcsolatos. Ha előre megbecsültetünk bizonyos várható mennyiségeket, ez fejleszti a mennyiségi szemléletet. Ha önállóan kell a tanulóknak adatokat kikeresniük táblázatokból, grafikonokról, ezzel elősegíthetjük az adatkezelés, táblázathasználat képességét, a számok halmazában való eligazodást.

A kiscsoportos munka során fejleszthető a tanulók kooperációs készsége, szociális érzékenysége; átélhetik a csoporthoz tartozás élményét, az együttgondolkodás hatékonyságát. Fontos, hogy a csoporton belül mindig mindenkinek meghatározott feladata legyen, és érezze munkája fontosságát. Ezzel az állampolgári kompetenciákat fejleszthetjük. Ezeket erősíthetjük környezetvédelmi, fogyasztóvédelmi témakörök feldolgozásával.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 54 – heti óraszám: 1.5

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás, gyakorlat	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám 54 óra/tanév 1,5 óra/hét
Alapismeretek (a természetismeret-tananyag kémiai vonatkozásainak kibővítése)				
Balesetvédelem, a laboratóriumi munka	1	1		2
Az anyagok részecskékből épülnek fel	4	1		5
A fizikai és kémiai változások	4	1		5
Keverékek	6	4		10
Összefoglalás, számonkérés			2	2
Anyagszerkezet				
Az atom szerkezete	5	1		6
Összefoglalás, számonkérés			2	2
Kémiai kötések				
Ionkötés, kovalens kötés	4	1		
Összefoglalás, számonkérés			2	2
Mennyiségi ismeretek				
Anyagmennyiség	2	2		4
Összefoglalás, számonkérés			2	2
Kémiai változások				
A kémiai reakcióegyenlet és néhány reakciótípus	7	2		9
Összefoglalás, számonkérés, gyakorlás		3	2	5

Témakörök, tartalmak

A táblázat a témakörhöz tartozó, megtanítandó fogalmakat, jelenségeket, elméleteket tartalmazza, illetve ezekhez ad módszertani ajánlást. A tananyagoszlopban a **kísérletek, gyakorlatok vastag betűvel** kiemelten szerepelnek, **-gal és dőlt betűvel* vannak jelölve azok a tananyagrészek, amelyek esetén eldönthető, hogy az iskola a helyi tantervébe belefoglalja-e, vagy sem. Ezek a „kiegészítő" tananyagrészek két fő témakörbe sorolhatók:

– a redoxireakciók tárgyalása (tágabb értelemben elektronátmenettel tanítják-e, ha igen, akkor értelmezhető a 8. évfolyamon a fémek redukálóképességi sora is);

– a sav-bázis reakciók tárgyalása (protonátmenettel tanítják-e, ha igen, akkor értelmezhetők olyan fogalmak is, mint az oxóniumion, a hidroxidion, a 8. évfolyamon az egy- és többértékű savak).

1. ALAPISMERETEK

1.1. Balesetvédelem, a laboratóriumi munka

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Megfigyelőképesség fejlesztése. – Szakmai szókincs fejlesztése. – Lényeglátás (lényeges különbségek és azonosságok észrevétele). – Manuális készség fejlesztése.	Balesetvédelem. A laboratóriumi munka eszközei, szabályai. **A láng szerkezetének vizsgálata.** Veszélyességi jelek. A kémiai kísérletek megtervezése.	Tanulói tevékenységi formák: – A látott jelenség precíz megfigyelése, kérdésekre adott válaszokkal történő felidézése. – Hasonló jelenségek, változások összehasonlítása, hasonlóságuk, különbözőségük kérdésekre adott válaszokkal történő megállapítása. – Precíz, balesetmentes munka a kísérletezés során. – Tanulókísérlet elvégzése tanári utasításra. – Egyszerű ábra készítése a kísérleti berendezésről.	A tanuló – leírás alapján („recept"), önállóan el tudjon végezni egyszerű kémcsőkísérleteket, a balesetvédelmi és a vegyszerkezelési szempontok betartásával, – az elvégzendő kísérletben értse a folyamat lényegét.

		Koncentráció más tantárgyakkal: – Kísérletezés, a megfigyelésből levonható következtetések, általánosítás (→ fizika, → biológia).	

1.2. Az anyagok részecskékből épülnek fel

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Absztrakciós képesség fejlesztése (a megtapasztalható valóságtól való elvonatkoztatás – részecskékre vonatkoztatva). – Szakmai szókincs fejlesztése. – Lényeglátás (anyagcsoportok elkülönítése). – Matematikai kompetencia fejlesztése (különböző nagyságrendek, méretarányok érzékeltetése). – Manuális készség, térlátás fejlesztése (modellkészítés).	A természet egysége. **Az atommodellek (Demokritosz, Dalton).* Atom, viszonyított (relatív) atomtömeg. Diffúzió és **vizsgálata**. Részecske és halmaz. Atom, elem, vegyjel. Kémiai elemek (fémek, nemfémek) csoportosítása a **megfigyelhető tulajdonságaik** alapján. Molekula, elemmolekula, vegyületmolekula, vegyület, képlet. Egyszerű anyagok, összetett anyagok, kémiailag tiszta anyagok. Modell. **Molekulamodellek készítése**, értelmezése.	Tanulói tevékenységi formák: – Anyagok csoportosítása. – Molekulamodellek készítése. A modell és a valóság közötti kapcsolat megtalálása. A méretarányok közötti különbségtétel. – A kémiai jelek értése, alkalmazása. – Anyagismeret: fémes tulajdonságok felismerése. – Részecskékben való gondolkodás, részecskeszemlélet kialakítása. Koncentráció más tantárgyakkal: – Hővezetés (→ fizika). – Molekulamodell készítése. Munka gyurmával, méretarányok, stb. (→ rajz, → technika, → természetismeret).	A tanuló – érti, hogy minden anyag részecskékből áll, – tudja értelmezni a tanult molekulamodelleket (a tanult szinten), – felIsmeri a fémes tulajdonságú anyagokat. – tudja csoportosítani a tanult anyagokat.

1.3. A fizikai és kémiai változások

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenység-formák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Absztrakciós képesség fejlesztése (a megtapasztalható valóságtól való elvonatkoztatás – halmazra, illetve a halmaz változásaira vonatkoztatva). – Szakmai szókincs fejlesztése. – Lényeglátás (fizikai és kémiai változások elkülönítése). – Megfigyelőképesség fejlesztése.	Halmazállapot-változások. Olvadás, fagyás, párolgás, forrás, szublimáció értelmezése részecskeszemlélettel. A halmazállapot-változások értelmezése (modellalkotás). Olvadáspont, forráspont. Belső energia és változása. Endoterm és exoterm folyamatok. **Rendszer és környezet, közöttük energiacsere. **Zárt rendszer.* Kristályrács (víz molekularácsa). **Desztilláció**, desztillált víz. **Vízbontás elektromos árammal**. Durranógáz. Molekulán belüli, molekulák közötti kötések. Fizikai változás, kémiai változás (kémiai reakció).	Tanulói tevékenységi formák: – Részecske és halmaz között különbségtétel. – A víz halmazállapot-változásainak vizsgálata jelenség szinten (olvadáspont és forráspont értelmezése). – A víz halmazállapot-változásainak értelmezése részecskeszemlélettel (modellalkotás). – Fizikai és kémiai folyamatok közötti különbség értelmezése. Koncentráció más tantárgyakkal: – Légnyomás, nyomás. Forráspont függése a külső nyomástól (→ fizika) – Forrás - lecsapódás energiadiagram értelmezése (→ fizika). – Energiaváltozás (→fizika, → természetismeret). – Az energia - hőmérséklet grafikon értelmezése (→ fizika). – Exoterm, endoterm folyamatok (→ fizika). – A fizikai és kémiai változás összehasonlítása (→ természetismeret).	A tanuló – tudja értelmezni egy anyag halmazállapot-változásait jelenség szinten és részecskeszemlélettel, – legyen tisztában a víz halmazállapot-változásainak gyakorlati vonatkozásaival, – érti a fizikai és kémiai változások közötti különbségeket, ezeket kísérő energiaváltozásokat.

1.4. Keverékek

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Szakmai szókincs fejlesztése. – Lényeglátás (keverékek szétválasztása fizikai tulajdonságban való eltérésük alapján). – Matematikai kompetencia fejlesztése (%-os összetétel, grafikonok értelmezése). – Szövegértés (lexikoncikkely, ismeretterjesztő irodalom, szakmai szöveg értése az adott szinten). – Internet, digitális és multimédiás tananyag használatában való jártasság fejlesztése. – Környezettudatos gondolkodás fejlesztése.	Keverékek, elegyek. Oldás, oldat, oldószer, oldott anyag. **Vízburok (hidrátburok).* **Keverékek szétválasztása, szűrés, bepárlás.** ***Egyéb szétválasztási módok.* **Oldatkészítés.** Híg oldat, tömény oldat. Oldékonyság, zsíroldható, vízoldható anyagok. Oldhatóság- és hőmérséklet-függése. Gázok oldhatósága a hőmérséklet függvényében. Telített oldat. Oldhatósági grafikon. Oldatok töménysége, tömegszázalék, **térfogatszázalék.* Vizes oldatok kémhatása, indikátorok. **Különböző oldatok kémhatásának vizsgálata.** A különböző kémhatásokhoz tartozó pH-értékek. A természetes vizek. A víz körforgása a természetben. Levegő és **összetételének vizsgálata.** **Üvegházhatás, globális felmelegedés, szmog.*	Tanulói tevékenységi formák: – A víz, mint oldószer, vizsgálata. – Keverékek szétválasztása fizikai módszerekkel. – Megadott összetételű és telített oldat készítése. – Oldatok összetételével kapcsolatos egyszerű számítások (tömegszázalék). – Oldhatósági grafikon értelmezése. – Különböző kémhatású vizes oldatok és a desztillált víz vizsgálata indikátorokkal. – Környezetkémiai kérdések felvetése és megvitatása a természetes vizek és a levegő összetételével kapcsolatban (tanulói kiselőadás, önálló forrásfeldolgozás, tudományos ismeretterjesztő szakirodalom gyűjtése, multimédiás oktatási anyagok használata, saját mérés-sorozat értékelése vagy mért adatok elemzése stb.).	A tanuló – ismeri vízben oldódó és vízben nem, vagy rosszul oldódó anyagokat, – egyszerű fizikai módszerekkel tudjon szétválasztani egy megadott keveréket, – képes legyen a tanult kémiai anyagokat különböző szempontok szerint csoportosítani (fémek - nemfémek, elemek - vegyületek, kémiailag tiszta anyagok - keverékek), – el tudjon készíteni egy megadott tömegszázalékos oldatot (számolja ki a bemérendő szilárd anyagot, és Ismeri az oldatkészítéshez szükséges műveleteket), – tudjon értelmezni oldhatósági grafikonokat, – indikátor használatával el tudjon különíteni egymástól különböző kémhatású oldatokat, – legyen tisztában a természetes vizek és a levegő szennyezésének néhány alapvető környezetvédelmi kérdésével.

		Koncentráció más tantárgyakkal: – Grafikonok szerkesztése, értelmezése (→ matematika, → fizika). – %-számítás, arányosság (→ matematika). – Mértékegységek és átszámításuk (→ fizika). – Növényi indikátorok (→ biológia) – Vizek védelme, a víz körforgása (→ biológia). – Barlangok, cseppkövek keletkezése, a víz körforgása (→ földrajz). – A víz tulajdonságai. Kőzetek mállása, óceánok éghajlat módosító szerepe (→ földrajz). – A légkör (→ földrajz). – A levegő összetétele, szmog (→ egészségtan).	

2. ANYAGSZERKEZET

2.1. Az atom szerkezete

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Absztrakciós képesség fejlesztése (a megtapasztalható valóságtól való elvonatkoztatás – az atomok szerkezete). – Matematikai kompetencia fejlesztése (különböző nagyság-	Atom, elemi részecske, proton, neutron, elektron, atommag, elektronfelhő. Viszonyított (relatív) tömeg és töltés. Rendszám, tömegszám, izotóp. **Deutérium, trícium.* Elektronhéj. Vegyér-	Tanulói tevékenységi formák: – Az atomszerkezet és az elektronszerkezet értelmezése. – A viszonyított értékek értelmezése (relatív tömeg, relatív töltés, atommag és	A tanuló – tudja az atom felépítését (atommag, elektronfelhő), – érti az atom és atommag tömeg- és térfogatviszonyait.

rendek, méretarányok érzékeltetése). – Szakmai szókincs fejlesztése. – Lényeglátás (kémiai reakciók során az elektronszerkezet változik).	tékelektronok, atomtörzs. **Tudománytörténeti áttekintés.*	elektronfelhő tömegének és térfogatának arányai). Koncentráció más tantárgyakkal: – Elektromos töltések kölcsönhatása, atomszerkezet (→ fizika). – Izotópok, radioaktivitás (→ fizika).	

2.2.A periódusos rendszer

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Absztrakciós képesség fejlesztése (a periódusos rendszer felépítése). – Összefüggések meglátása, megértése, (periódusos rendszer felépülési elve). – Szakmai szókincs fejlesztése. – Lényeglátás (kémiai reakciók során az elektronszerkezet változik).	Az atomok elektronszerkezete és a periódusos rendszer. Nemesgáz-elektronszerkezet. Periódus, főcsoport.	Tanulói tevékenységi formák: – A periódusos rendszer néhány elemének atomszerkezeti értelmezése, a periódusos rendszerben elfoglalt helyével összefüggésben.	A tanuló – tudjon tájékozódni a periódusos rendszerben: Ismeri fel a tanult elemek helyét, vegyjelét, értelmezze a rendszám jelentését, az egyes elemcsoportok elektronszerkezetét, – legyen tisztában a nemesgáz-elektronszerkezet lényegével.

3. KÉMIAI KÖTÉSEK

3.1. Ionkötés

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Absztrakciós képesség fejlesztése (ionok keletkezése atomokból). – Összefüggések meglátása, megértése, (ionrács kialakulása)	Egyszerű ionok keletkezése. Nátrium és klór reakciója. Kation, anion. Elektronleadás, elektronfelvétel. Egyszerű ionok mérete. Ionkötés, ionkristály, ionvegyületek képlete.	Tanulói tevékenységi formák: – Anionok és kationok kialakulásának értelmezése atomokból.	A tanuló – érti az ionok kialakulását a megfelelő atomokból, – érti az ionrács kialakulását, – tudjon ionképletet írni, és tudja értelmezni.

– Matematikai kompetencia fejlesztése (anionok és kationok mennyiségi aránya az ionvegyületben).		– Ionrács kialakulásának értelmezése. – Ionképlet írása, értelmezése.	

3.2. Kovalens kötés

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Absztrakciós képesség fejlesztése (molekulák keletkezése atomokból). – Összefüggések meglátása, megértése, (molekula kialakulása) – Lényeglátás (kémiai reakciók során az elektronszerkezet változik, új molekulák jöhetnek létre). – Matematikai kompetencia fejlesztése (molekulák képletének írása).	Kovalens kötés, kötő elektronpár. **Nemkötő elektronpár. *Többszörös kovalens kötések.* Egyszerű molekulák szerkezeti képlete. **Elektronvonzó képesség. *Apoláris és poláris kovalens kötés. *Egyszerű molekulák polaritása. *Molekularácsos kristályok.*	Tanulói tevékenységi formák: – A kovalens kötés kialakulásának értelmezése a vegyértékelektron-szerkezettel összefüggésben. – Egyszerű molekulák elektronszerkezetének értelmezése, elektronszerkezeti képlet írása.	A tanuló – érti a kovalens kötés kialakulásának lényegét, – fel tudja írni a tanult molekulák elektronszerkezeti képletét.

4. MENNYISÉGI ISMERETEK

4.1. Anyagmennyiség

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Matematikai kompetencia fejlesztése (arányok, nagyságrendek).	Avogadro-szám. Az anyagmennyiség mértékegysége a mól. Moláris tömeg. Egyszerű számítási feladatok a móllal. Kémiai jelek (vegyjel, képlet) mennyiségi értelmezése.	Tanulói tevékenységi formák: – Az anyagmennyiség mértékegységének értelmezése, és számolás vele. Koncentráció más tantárgyakkal:	A tanuló – érti a vegyjel, képlet jelentését, – el tudjon végezni móllal történő egyszerű kémiai számításokat.

		– Tíz hatványai: rendkívül kis mennyiségek matematikai kifejezése (→ matematika).	

5. KÉMIAI VÁLTOZÁSOK

5.1. A kémiai reakcióegyenlet és néhány reakciótípus

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Absztrakciós képesség fejlesztése (kémiai jelek használata). – Összefüggések meglátása, megértése, (reakcióegyenlet írása). – Lényeglátás (kémiai reakciók során az elektronszerkezet változik, új molekulák jöhetnek létre). – Matematikai kompetencia fejlesztése (reakcióegyenlet rendezése tömegviszonyok szerint, anyagmennyiségek szerint).	Redoxireakciók. **Égés**. Tökéletes égés, nem tökéletes égés. Oxidok. Az égés feltételei. A tűzoltás. Oxidáció (oxigénfelvétel), redukció (oxigénleadás). **A redoxireakciók tágabb értelmezése elektronátmenettel.* Egyesülés, bomlás. **Egyszerű kísérletek**. Reakcióegyenlet írása az eddigi kísérletek alapján. Reakcióegyenlet rendezése. Tömegmegmaradás törvénye. Egyszerű számítási feladatok. Sav-bázis reakciók. Közömbösítés, **sósav és nátrium-hidroxid-oldat összeöntése indikátor jelenlétében**. Sav, lúg, só. **Sav-bázis reakciók értelmezése protonátmenettel. *Bázis. *Hidroxidion, oxóniumion.*	Tanulói tevékenységi formák: – Egy-egy bemutatott kémiai reakció (égés, bomlás, egyesülés) megfigyelése, a keletkezett anyag(ok) szerkezetének, képletének megállapítása, reakcióegyenlettel történő leírása, mennyiségi viszonyainak értelmezése (az eddig tanultak alkalmazása, gyakorlása, továbbgondolása). – Kísérletek különböző mennyiségű sav- és lúgoldatokkal indikátor jelenlétében (közömbösítési reakciók), és ezek értelmezése.	A tanuló – tudja értelmezni a tanult kémiai reakciókat (redoxireakciók, sav-bázis reakciók), fel tudja írni a tanult reakciókat reakcióegyenletekkel, el tudja végezni a reakcióegyenletek alapján az anyagmennyiségekkel kapcsolatos egyszerű kémiai számításokat, – legyen tisztában a tanult tananyag gyakorlati vonatkozásaival: égés, tűzoltás.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A 7. évfolyamon az egyszerű kísérleti eljárások gyakorlata, az atom szerkezetének ismerete, a periódusos rendszer felépítése és a mól fogalmának ismerete, illetve egyszerű számítások elvégzése kerül előtérbe. A minimális értékelhető tudáshoz a legegyszerűbb, tanult kísérleti eljárásokat, és az atom felépítését (atommag, elektronfelhő) ismerni kell. Ennél magasabb szintű a tudás, ha az elektronfelhő szerkezetét részletesen is ismeri a tanuló, és tisztában van az egyes elemek periódusos rendszerben elfoglalt helyének magyarázatával. Ha egyszerű számítási feladatokat (mól, tömegszázalék) el tud végezni a tanuló, és a kémiai anyagokkal kapcsolatos kísérleteket szakszerűen el tudja mondani, akkor tudása még jobb, illetve kiemelkedő, ha a kémiai változásokat reakcióegyenletekkel is le tudja írni, és képes ezt értelmezni anyagmennyiségekkel is.

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám 54 – heti óraszám: 1,5

Témák	**Új tananyag feldolgozása**	**Gyakorlás, gyakorlat**	**Összefoglalás, ellenőrzés**	**Teljes óraszám** 54 óra/tanév 1,5 óra/hét
Év eleji ismétlés			3	3
Nemfémes elemek és vegyületeik	17	3		20
Összefoglalás, számonkérés			2	2
Fémek	14	3		17
Összefoglalás, számonkérés			2	2
Környezetünk szerves anyagai	8	2		10
Összefoglalás, számonkérés			2	2

Témakörök, tartalmak

A táblázat a témakörhöz tartozó, megtanítandó fogalmakat, jelenségeket, elméleteket tartalmazza, illetve ezekhez ad módszertani ajánlást. A tananyag-oszlopban a **kísérletek, gyakorlatok vastag betűvel** kiemelten szerepelnek, **-gal és dőlt betűvel* vannak jelölve azok a tananyagrészek, melyek esetén eldönthető, hogy az iskola a helyi tantervébe belefoglalja-e, vagy sem. Ezek a „kiegészítő" tananyagrészek két fő témakörbe sorolhatók:

– a redoxireakciók tárgyalása (tágabb értelemben elektronátmenettel tanítják-e, ha igen, akkor értelmezhető a 8. évfolyamon a fémek redukálóképességi sora is);

– a sav-bázis reakciók tárgyalása (protonátmenettel tanítják-e, ha igen, akkor értelmezhetők olyan fogalmak is, mint az oxóniumion, a hidroxidion, a 8. évfolyamon az egy- és többértékű savak).

1. NEMFÉMES ELEMEK ÉS VEGYÜLETEIK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– Anyagismeret fejlesztése. – Absztrakciós képesség, térlátás fejlesztése (modellek használata). – Összefüggések meglátása, megértése, (az anyag szerkezete és az anyag tulajdonságai). – Matematikai kompetencia fejlesztése (gázok levegőhöz viszonyított sűrűsége). – Szakmai szókincs fejlesztése. – Szövegértés (lexikoncikkely, ismeretterjesztő irodalom, szakmai szöveg értése az adott szinten).	Szerves és szervetlen vegyületek elkülönítése. A tárgyalt elemek, vegyületek legjellemzőbb fizikai és kémiai tulajdonságai. Gázok sűrűsége a levegőhöz viszonyítva. Milyen tényezőktől függ egy anyag forráspontja? Oxidálószer, fehérítőszer, fertőtlenítőszer. A hidrogén. **Durranógázpróba**. A halogének, fluor, klór, bróm, jód. A sósav és a kloridok. **Sósavszintézis.* **Savak közömbösítési reakciói**. **Egyértékű sav.* Az oxigén és az ózon. Egy elem módosulatai. Ózonpajzs. Ózonbarát termékek.	Tanulói tevékenységi formák: – Anyagismeret bővítése (különböző nemfémes elemek és szervetlen vegyületeik vizsgálata érzékszervekkel, kísérletekkel; önálló, tanulókísérleti vagy csoportmunkában, illetve tanári bemutatás segítségével). – Az anyag szerkezete és tulajdonságai közötti összefüggések feltárása, a szerkezet modellezése (pl. kén olvasztása, a gyémánt keménységének és a grafit „puhaságának" vizsgálata). – Egyszerű számítások elvégzése a	A tanuló – ismeri a legfontosabb tanult nemfémes elemeket és ezek szervetlen vegyületeit, illetve ezek gyakorlati vonatkozásait, – érti a tanult esetekben az anyag szerkezete és a tulajdonságai közötti összefüggéseket, – ki tudja számolni a moláris tömeg segítségével a gázok levegőhöz viszonyított sűrűségét, – fel tudja írni a tanult, egyszerű kémiai reakciókat (redoxireakciók, sav-bázis reakciók), – legyen tisztában az ózonpajzs, a savas esők és a tavak

– Internet, digitális és multimédiás tananyag használatában való jártasság fejlesztése. – Környezettudatos gondolkodás fejlesztése.	„Ózonlyuk”. A hidrogén-peroxid. Katalizátor. **A hidrogén-peroxid bomlásának katalízise barnakőporral.** A kén és a kéndioxid. **Kénpor hevítése**. Amorf szerkezet. **Kén-dioxid vizsgálata**. Savas esők. A kénsav és a szulfátok. Vízelvonószer. **Kétértékű sav.* A nitrogén és az ammónia. **Ammóniaszintézis*. Szalmiákszesz. **A hidrogénkötés kialakulásának feltételei*. A salétromsav és a nitrátok. Választóvíz. A foszfor. A foszforsav és a foszfátok. **Háromértékű sav.* Természetes vizek algásodása (eutrofizáció). **Szennyvizek tisztítása*. A szén és módosulatai. Ásványi szenek. A szén oxidjai. **Üvegházhatás.* **Globális felmelegedés.* A szénsav és a karbonátok. **Hidrogénkarbonátion.* **Szén-dioxid reakciója vízzel**. Rétegrács, atomrács. A szilícium és a szilikátok. Kvarc. Üveg. **Cserép.*	moláris tömeg segítségével, gázok levegőhöz viszonyított sűrűségével kapcsolatban. – Redoxireakciók és sav-bázis reakciók értelmezése mindig az adott témában. – Környezetkémiai kérdések felvetése és megvitatása az ózonpajzzsal, savas esőkkel, tavak eutrofizációjával kapcsolatban (tanulói kiselőadás, önálló forrásfeldolgozás, tudományos ismeretterjesztő szakirodalom gyűjtése, multimédiás oktatási anyagok használata, saját mérés-sorozat értékelése vagy mért adatok elemzése, stb.). Koncentráció más tantárgyakkal: – Gázok levegőhöz viszonyított sűrűsége (→ matematika). – Milyen tényezőktől függ a forráspont? (→ fizika). – Természetes vizek algásodása (eutrofizáció) (→ biológia). – ózonpajzs, savas esők (→egészségtan).	eutrofizációjának néhány alapvető környezetvédelmi kérdésével.

BIOLÓGIA

FEJLESZTŐ SZAKASZ

7-8. évfolyam

BEVEZETÉS

Az 5−6. évfolyamos természetismeret tantárgy fontos fejlesztési feladata és a továbbhaladás feltétele volt, hogy a tanulók legyenek képesek a megfigyelt jelenségek, kísérletek, vizsgálatok eredményét, és az olvasott szövegek tartalmának a lényegét kiemelni, és azt néhány mondatban, szóban vagy írásban kifejteni. A 7−8. évfolyamos biológia kerettanterve, az 5−6. évfolyamos természetismeret tantervben megfogalmazott általános célokra, feladatokra, az ott kialakított kompetenciákra épül.

A 7−8. évfolyamon az ismeretek bővítése és a kulcskompetenciák fejlesztése érdekében megismerkednek a távoli tájak életközösségeivel, az élőlények és környezetük kapcsolatával, majd az eddig megismert élőlényeket csoportosítják a főbb rendszertani kategóriákba. A 8. évfolyam anyaga az ember testfelépítését és életműködéseit dolgozza fel. A főbb szervrendszerek megismerésén túl, foglalkozik az egészségmegőrzés feladataival is.

ALAPELVEK, CÉLOK

A biológia tárgy tanításának alapelvei

A tanulók **énképének és önismeretének** fejlesztése alapfeladat, mivel ezek a személyiségjegyek döntően meghatározzák tevékenységük jellegét és irányultságát. Az énkép és az önismeret − többek között − a tanuló saját képességeiről kialakított véleményét is tartartalmazza, ezért alapjaiban befolyásolja a tanulási tevékenység hatékonyságát, az ismeretszerzési folyamat aktivitásának mértékét, az igényeket és az elvárásokat a saját teljesítményével szemben.
A biológiai tudás − hasonlóan más tantárgyak ismeretanyagához − csak akkor válik az *énkép részévé*, ha a tanulók magukénak érzik a tárgy tanításának céljait, feladatait, elfogadják az általa közvetített értékeket. Megértik a biológiai művelődési anyag jelentőségét, fontosnak tartják az általa kialakított kompetenciákat. Mindehhez döntően arra van szükséges, hogy *lássák a megszerzett tudás értelmét és gyakorlati jelentőségét* a mindennapi életben.

A biológia tantárgy tananyaga és fejlesztési feladatai sajátos lehetőséget biztosítanak a tanulóknak önmaguk megismerésére, a felelősségtudatuk kialakítására, az önállóságuk, az önművelődés iránti igényük folyamatos fejlesztésére.

Az önbírálat, a reális önértékelés képességének a kialakítása szintén fontos eszköz az énkép, és az önismeret fejlesztésében. A biológia tantárgy tanításának-tanulásnak folyamata az önbírálat és az önértékelés fejlesztésére is számos lehetőséget nyújt (az önálló és csoportos feladatok végzése, és azok önértékelése).

A **hon- és népismeret** területén a biológia tanításának sajátos lehetőségei vannak:

A tárgy tanulása során, a hazáról alkotott fogalom tartalmi jegyei fokozatosan bővülnek és kiteljesednek. A szűkebb lakóhely, a szülőföld, a haza élettelen és élő természeti értékeinek megismerését, a távoli földrészek élővilágának megismerése követi.

A hazaszeretet elmélyítése érdekében tudatosítsuk, hogy a természeti örökségünk, az élő és élettelen természeti értékeink nemzeti kincsnek számítanak. Ezért a tananyagon túl, különböző információforrások segítségével, végezzenek minél több önálló gyűjtőmunkát szülőföldjük és hazájuk természeti értékekeiről, az ember és a természet történelmi múltjáról.

Ismerjék meg a tananyag feldolgozása során, a hazai biológiai kutatók életét és munkásságuk eredményeit (Pl.: Borbás Vince, Soó Rezső, Mathiász János, Tessedik Sámuel, Semmelweis Ignác, Szentgyörgyi Albert, Békésy László stb.).

A biológia tanítása lehetőséget biztosít arra is, hogy bemutassuk az ember és a természet kapcsolatának, együttélésének (történelmi ökológiájának) évszázados változásait. Pl.: Mi jellemezte régen az ember és természetes környezet kapcsolatát? (árvízi gazdálkodás, természet közeli állattartás, természetes anyagok használata az építészetben, halászat, őshonos állatfajták tenyésztése, természetes erőforrások használata stb.). Ismertessük, hogy az együttélés, a szoros kapcsolat megváltozása (erdőirtás, folyók szabályozása, az Alföld kiszárítása, tájidegen növények és állatok megtelepítése, városiasodás, civilizációs ártalmak stb.) milyen környezeti károkat okozott?

A tárgy tanításának sajátos lehetőségei, az élő és élettelen természeti értékeink megismerésére szervezett erdei iskolák, táborok, tanulmányi kirándulások, üzemlátogatások. A programokkal tovább bővül a hazáról alkotott kép.

Az erdei iskolák nemcsak sajátos lehetőségei a komplex természettudományos ismeretszerzésnek, hanem jó lehetőséget nyújtanak egy-egy kisebb hazai tájegység élő és élettelen természeti értékeinek a megismerésére. Tudják, és gyakorlatban alkalmazzák azokat a tevékenységeket, amelyekkel megőrizhetik hazánk természeti kincseit, szebbé tehetik környezetüket (élőhelyek védelme, környezetvédelmi akciókban való részvétel, fásítás, parkosítás stb.).

A népismeret és a szaktárgy egyik sajátos lehetősége, hogy megismertessük a tanulókkal mindazokat a szakmákat, foglalkozásokat, amelyek a biológiai műveltségen alapulnak (orvos, ápoló, kertész, agrármérnök, növénytermesztő, állattenyésztő stb.). Mindez a biológia iránt érdeklődő tanulók pályaválasztását is segíti.

A hazáról alkotott kép kiteljesedését jelenti, ha megismerik a tanulók hazánk múltját. Mutassuk be azokat a néprajzi, irodalmi, képzőművészeti emlékeket, amelyek a Kárpát-medencében élő emberek természethez fűződő, több évszázados kapcsolatáról szólnak. Ismerjék meg a természethez, a természeti erőforrásokhoz kapcsolódó régi, hagyományos mesterségeket (halászat, vadászat, erdőgazdálkodás, ártéri mezőgazdaság, pásztorkodás, kosár- és gyékényfonás,).

A haza biológiai értékeiről alkotott kép bővülését jelenti, ha a tárgy tanulása során megismerik a több évszázados, ősi, a Kárpát-medencéhez kapcsolódó termesztett növény- és állatfajtákat (szürke marha, racka juh, mangalica, kuvasz, komondor, puli stb.).

Az európai azonosságtudat − egyetemes kultúra kiemelt fejlesztési feladat területén mutassuk be a biológia tudomány egyetemes fejlődését, a nemzetközi jelentőségű tudományos eredményeket.

Ismerjék meg a napjainkban folyó, aktuális biológiai kutatómunka területeit és eredményeit, különös tekintettel az új kihívásokra, a betegségek leküzdésére, a globális és helyi környezeti problémák megoldására, a géntechnológiára, a betegségeknek ellenálló, nagy terméshozamú növény- és állatfajták kinemesítésre.

A tananyaghoz kapcsolódva példákon keresztül mutassuk be, hogy számos biológiai kutatási témákon, nemzetközi összefogással (team-munka) dolgoznak (orvostudomány, genetika, növénynemesítés, gyógyszerészet hatóanyag vizsgálat, ökológia, környezetvédelem stb.).

A távoli tájak életközösségei és az ökológiai témakör tanítása során ismerjék meg más népek szokásait, kultúráját, az emberek alkalmazkodását, életmódját és együttélését az adott természeti környezeti feltételekkel.

Mutassuk be a nagyobb életközösségeket sújtó környezeti ártalmakat, az ember felelősségét, és a Föld egészére kiható globális környezeti problémákat, a problémák kezelésének nemzetközi összefogásra épülő megoldásait.

Az **aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés** területén is sajátos lehetőségei vannak a biológia tanításának.

Ismerjék meg, és a lehetőségek függvényében kapcsolódjanak be a biológiával kapcsolatos intézmények, civil társadalmi szervezetek, lakóhelyi, szakmai közösségek, munkájába a (pl. természetvédelmi egyesületek, környezetvédelmi mozgalmak, szépítő egyesületek, állatvédő egyesületek, az élőhelyek megőrzésére vagy rekonstrukciójára, egyes élőlények aktív védelmére szerveződő mozgalmak, táborok, egyesületek) munkájában. Ilyen jellegű tevékenységekben tovább erősödnek a hazához és annak természeti értékeihez fűződő pozitív érzelmek, a tanulók a gyakorlatban alkalmazhatják a tanórai keretek között megszerzett tudásukat.

A felsorolt tevékenységekbe való bekapcsolódás egyben az aktív állampolgári lét elemeinek a gyakorolását is jelenti, amelynek alapelvei: a társadalmi együttélés szabályainak betartása (erőszakmentesség, emberi jogok tiszteletben tartása,) és a demokrácia értékeinek tisztelete. A tevékenységekben fejlődnek az aktív állampolgári léthez tartozó képességek is (pl. a konfliktusok kezelése, az együttműködési készség megalapozása és a társadalmi kapcsolatrendszerek felismerése; az attitűdök közül a felelősségtudat, az önállóság, a megbízhatóság, a tolerancia, és a társadalmilag elfogadott normák szerinti viselkedés).

A demokratikus beállítódás kialakítását alapozza meg, ha a tárgy tanulása során (is) a tanulók segítik egymás munkáját, odafigyelnek egymás munkájára, segítik a lemaradókat, a különböző okok miatt hátrányos helyzetben lévőket.

Környezettudatosságra nevelés a biológia tanításában

A biológia tanítása során, a tanulók legyenek tájékozottak a környezeti problémákról, azok okairól és következményeiről. Ezért a hazai és a távoli tájak életközösségeinek tanításakor szerezzenek tapasztalatokat arról, hogy az ember saját érdekeinek megfelelően alakítja és formálja a környezetet. A környezetbarát emberi tevékenységek csak az utóbbi időszakban váltak a közgondolkodás részévé, amelyet a konkrétumok csak lemaradva követnek.

A környezettudatosságra nevelés érdekében, ismerjék meg a hazai tájakon és a távoli földrészeken, a súlyos környezeti károkat okozó emberi tevékenységeket, a környezet szennyezését, az egyes életközösség pusztulásának okait, és következményeit.

A tantárgyon belüli (biológia) és a többi természettudományos tárgy ismeretanyagával koncentrálva, a kreativitás és a problémamegoldó gondolkodás képességeinek felhasználásával, értsék meg a Föld a globális környezeti problémáinak okait, a bioszféra kényes egyensúlyra épülő működésének veszélyeztetettségét.

Hazai és nemzetközi példák bemutatásával értsék meg, hogy mely konkrét emberi tevékenységek (a szén-dioxid, kén-dioxid kibocsátás, a fosszilis tüzelőanyagok kitermelése és használata, az ózonréteg elvékonyodását okozó ipari melléktermékek, az urbanizáció, a túlnépesedés stb.) vezettek a válság kialakulásához és elmélyüléséhez. Tudatosítsuk a modernizáció előnyös és káros hatásait. Ismerjék meg a környezeti konfliktusok nemzetközi kezelésének lehetőségeit és a károk enyhítésének módjait.

A környezeti nevelés feladata, hogy a tanulók váljanak érzékennyé a környezeti problémák iránt, ismerjék meg a lakóhelyük, szülőföldjük és az ország természeti értékeit, alakítsuk ki az értékek megőrzésének, védelmének az igényét.

Váljon az életmódjuk részévé a természet védelme, tisztelete, és a felelősségteljes viselkedés a természeti környezettel szemben.

A **tanulás tanítása**

A hatékony tanulás érdekében elsődleges feladat az alapkészségek folyamatos fejlesztése a biológia órákon is (pl.: értő olvasás, a lényeges elemek kiemelése a szövegből, írásbeli és szóbeli szövegalkotás, ismeret feldolgozási képességek fejlesztése, adatok, információk gyűjtése, elrendezése, csoportosítása, értékelése, stb.).

Az értelmes tanulás másik feltétele a *motiváció*. A tanítási tapasztalatok szerint a biológia tananyaga iránt magas a motivációs késztetés, mivel a témakörök érdekesek, sok előzetes élmény és tapasztalat kapcsolódik hozzájuk, amelyek felkeltik a tanulók kíváncsiságát. A tananyaghoz (távoli tájak életközösségei, az élőlények és környezetük, az emberi test felépítése, működése, egészségtana) számos, könnyen hozzáférhető információszerzési lehetőség van, (televíziós csatornák, videofilmek, CD-k, ismertterjesztő könyvek, folyóiratok) melyek szintén erősítik a tanulási motivációt.

A tárgy tanítása során tovább kell bővíteni a motívumokat, és fejleszteni kell az önálló ismeretszerzés és az önellenőrzés képességét.

A tanulás tanítása alapelv érvényesítésének egyik hatékony módszere a konkrét, gyakorlati példák elemezése, amelyek birtokában megértik a tanulók a megszerzett ismeretek hasznosságát a mindennapi életben.

Az értelmes, logikus tanulás és a tanulás elemeinek emlékezetben történő megőrzése mindig az előzetes tudástól, a korábban megszerzett tapasztalatoktól is függ. Az új ismereteket ezért − a tárgyon belüli, és a tantárgyak közötti koncentráció didaktikai elvének megfelelően − mindig a tanulók meglévő tapasztalataihoz és előzetes hipotéziseihez kell igazítani Segíteni kell a tanulókat a szaktárgyhoz kötődő, egyéni tanulási módszerek kialakításában és képessé kell tenni őket a csoportos, kooperatív munkára is. Az általánosan használatos egyéni tanulási módszerek mellett, a biológia tanulásában fontosak a vizuális információk. Ebben az életkorban már elvárható, hogy legyenek képesek képek, rajzok, folyamatábrák, filmek megfigyelésére, elemzésére, a biológiai folyamatok felismerése, annak lényegének kiemelésére.

Az értelmi képességek területén a biológia tantárgy sajátos ismeretanyagával hozzájárul a megfigyelőképesség, a figyelem, az emlékező képesség (a bevésésre, megtartás és a felidézés sikerességére), és a gondolkodási képességek (analízis−szintézis, összehasonlítás, általánosítás, összefüggések keresése, következtetések levonása, ítéletalkotás stb.) fejlesztésére.

A tanítás tanulásának alapkövetelménye, hogy a tanulók pontosan ismerjék a követelményeket, és aktív részvétellel, már a tanórán megértsék, és összefüggéseiben lássák tananyagot.

A sikeres tanulás feltételei a rendszeres ismétlések, ellenőrzések, értékelések beépítése a tanulási folyamatba. Ha ezek elmaradnak, csökken a motiváció szintje, a tanulási kedv, és a tanulás színvonala romlik.

Továbbra is nagy gondot kell fordítani az alsóbb évfolyamokon már kialakult helyes tanulási szokásokra és az egyéni tanulási hibák kijavítására (figyelmetlenség, rendszertelenség, akaratgyengeség, rossz időbeosztás stb.).

A testi és lelki egészség kiemelt fejlesztési feladatait, a biológia tanítása−tanulása a következő tevékenységekkel valósíthatja meg.

A tananyag lehetőséget biztosít az egészséges testi, lelki és szociális fejlődés tartalmi jegyeinek a bemutatására. Tudatosítani kell az egészséges életmóddal kapcsolatos pozitív beállítódásokat, magatartásmintákat, és a *helyes szokások* kialakításának fontosságát.

Értsék meg, hogy az egészséges életmód nemcsak a betegségek megelőzését jelenti, hanem értékként kell kezelni az egészséges testi és lelki állapotot.

A biológiaórák jó lehetőséget biztosítanak, hogy felkészítsük a tanulókat az életmódjukkal kapcsolatos helyes döntések meghozatalára, az egészséges életvitel fontosságára. Legyenek konkrét ismereteik a nem megfelelő életmód következményeiről.

A biológia tananyaga lehetőséget teremt arra is, hogy bemutassuk a környezetükben előforduló veszélyes anyagokat, és a talaj, a víz, a levegő szennyeződésének különböző formáit, azok egészségkárosító hatását.

Az ember testfelépítése és életműködése témakör tanítása lehetőséget teremt arra, hogy a tanulók belássák: könnyebb az egészséget megőrizni, mint a kialakult betegségeket gyógyítani. Fontos nevelési feladat, hogy elfogadó és segítőkész magatartást alakítsunk ki a sérült és testi fogyatékkal élő embertársaink iránt.

Az ember testfelépítése témakör tanítása során tudatosítsuk a függőséghez vezető helytelen, egészségromboló és életet is veszélyeztető szokásokat! Mutassuk be a káros szenvedélyek kialakulásának folyamatát, az alkohol, a dohányzás, a kábítószerezés romboló hatását!

Napjainkban az egészségmegőrzés egyik időszerű feladata, a helyes és helytelen táplálkozási szokások megismertetése, az elhízás veszélyeinek bemutatása.

A biológia tanításának sajátos szerepe van a szexuális kultúra megalapozásában, a nemiségre vonatkozó ismeretek, készségek fejlesztésében és a helyes magatartás elemeinek kialakításában.

A BIOLÓGIA TANÍTÁSÁNAK CÉLJAI

Ismerjék meg a tanulók:

- *az élet lényegét, sajátosságait, az élőlények közös tulajdonságait* (környezetükkel anyagcserét folytatnak; felfogják a külső környezet változásait, azokra fejlettségüktől függően válaszolnak; életfolyamataik szabályozottak; a fajok az állandóságuk mellett képesek megújulni és megváltozni; szaporodnak, utódaikról gondoskodnak, majd elpusztulnak);
- *az élő és élettelen természet szoros kapcsolatát*, a hazai és a Föld nagy életközösségeinek, a legjellemzőbb élőlényeinek testfelépítését és életmódját, a környezethez való alkalmazkodását;
- *az élővilág egységét,* valamennyi élőlényben egységesen előforduló szerves és szervetlen anyagokat, az életközösségek rendszerszerű működését (termelő, fogyasztó, lebontó szervezetek; egyirányú anyag- és energiaforgalom) és az életközösségek fejlődését, változásait;

- *az élőlények változékonyságát és evolúciójának lényegét*, a fajok állandóságát és változékonyságát, az örökítő anyag megváltozását, a változások jelentőségét az élővilág sokféleségének kialakításában.

Szerezzenek ismereteket:

- az *ember testfelépítéséről, életműködéseiről;*
- az *egészségmegőrzés feltételeiről és az egészséges életmód* főbb összetevőiről;

A biológiai műveltségükre alapozva ismerjék fel a *babonás, tudománytalan nézeteket.*

A biológiai ismeretek megszerzése a *természet szeretetére*, a tudatos és cselekvésekben megnyilvánuló, *aktív környezet- és természetvédelemre* való nevelést is jelenti.

KULCSKOMPETENCIÁK

Az iskolai műveltség – ezen belül a biológiai műveltség – tartalmát alapvetően a társadalmi elvárások, a gazdaság, a versenyképesség igényei, és a globalizáció kihívásai határozzák meg. Az Európai Unió országaiban meghatározták a kulcskompetenciákat és ezek iskolai fejlesztési lehetőségeit. A kulcskompetenciák birtoklása, tartalmuknál fogva biztosítják valamennyi polgárnak a gyors és hatékony alkalmazkodást a világhoz.

A kulcskompetenciákra minden egyénnek szüksége van, ezért az iskolai műveltség tartalmának meghatározásakor a kulcskompetenciákból kell kiindulni. Ezek jelentik a személyes boldogulás, a társadalmi beilleszkedés, a sikeres munkavégzés alapjait. Mindegyik egyformán fontos, azonos módon járul hozzá a sikeres élethez, a tudás alapú társadalomhoz.

A kulcskompetenciák részletes kifejtését és a hozzá rendelt tananyagot a tanterv *„Fejlesztési célok”* része tartalmazza.

Anyanyelvi kommunikáció

A biológia tanításában is − más tárgyakhoz hasonlóan – számos lehetőség kínálkozik az anyanyelvi kommunikáció képességeinek fejlesztésére.

Az ismeretszerzés folyamatában, a felfogás és az alkalmazás során értelmezik a szöveget, és szöveget alkotnak a tanulók. A biológiai műveltséggel kapcsolatos tények, fogalmak, gondolatok, képzetek, vélemények, érzések kifejezése szintén számos *szövegalkotási és szövegértési feladatot* jelent. Utóbbi különösen fontos, hiszen a szövegértés a feltétele az értelmes tanulásnak.

A biológia órákon az *anyanyelv használata* során lehetőség van a nyelvhelyesség szabályainak gyakorlati alkalmazására, az *általános és a speciális szókincs* (a biológia fogalomrendszere) bővítésére.

A tanórák nagy részén szóbeli és írásbeli kommunikáció folyik, amely jó alkalom az egyéni kommunikációs képességek fejlesztésére.

A biológiai művelődési anyag különösen jó lehetőséget biztosít arra, hogy ismeretterjesztő irodalomból, digitális információhordozókból gyakoroljuk, a tananyaghoz kapcsolódó *szöveges és vizuális információk* szempontok szerinti *összegyűjtésé*t, *elrendezését,* azok *feldolgozását és értékelését*.

Matematikai kompetenciák

A biológiaórákon egyes témakörök tanítása során felidézzük és alkalmazzuk az egyszerűbb kémiai és matematikai képleteket.

Az élőlények szervezettani struktúráinak és azok szabályszerűségeinek felismertetése szintén fejleszti a *matematikai tudásuk alkalmazási képességeit.* Számos lehetőség adódik pl. a növekedési, fejlődési és az életfolyamatok szabályozását bemutató *grafikonok* adatainak *elemzésére,* továbbá a táplálkozási, tápanyag - összetételi *táblázatok értékelésére, matematikai számítások végzésére* (pl. pulzus, légzésszám, vérnyomás, az úszó, lebegő, aljzatra süllyedő vízi élőlények felszíne, tömege, térfogata, sűrűsége stb.). A kapott adatokat, a vizsgálatok, számítások eredményeit a matematikai kompetenciák segítségével értékelik és indokolják.

A természettudományokhoz és azok alkalmazásához kapcsolódó kompetenciák

A természettudományos kompetenciák fejlesztésének alapfeladata a természettudományos tantárgyak tanulásához szükséges az *attitűdök (érdeklődések, értékek, érzelmek, magatartási, konkrét cselekvési elemek) folyamatos fejlesztése*. Ez megfelelő pszichés hátteret, kellő motivációt biztosít az értelmes tanuláshoz.

Az a természettudományos megismerés módszereinek elsajátításakor, olyan készségeket, képességeket kell kialakítani, amelyek birtokában *magyarázatok*at tudnak adni a biológiai folyamatokra (is), *előrejelzések*et készíthetnek bizonyos biológiai folyamatokról, és ezek birtokában a *cselekvés*eiket tudatosan irányítani tudják.

Meg kell ismerniük az alapvető természettudományos fogalmakat, folyamatokat, hogy megértsék az *emberi beavatkozások* különböző formáit, azok *hatásait a bioszférára*. Mindezek birtokában képesek csak elgondolkodni, és hipotéziseket felállítani a beavatkozások

kockázatairól. Az alapfogalmak ismeretének birtokában tudnak csak véleményt mondani a különböző döntéshozatalokról, azok erkölcsi vonatkozásairól.

A biológia tanítása során olyan képességeket is fejleszteni kell, amelyek birtokában nemcsak megértik az emberi tevékenységek hatását, hanem felébresztik az egyéni és a közösségi felelősségtudatot a fenntartható fejlődés iránt. A fenntartható fejlődés érdekében legyenek képesek az életük során lokálisan és globálisan cselekedni.

A *természettudományos műveltségük*nek ki kell terjednie a hétköznapi életben jelentkező, *biológiai problémák* megértésére és a különböző *megoldások* felismerésére. A műveltségük tartalmának része olyan ismeretek és képességek fejlesztése is, amelyek segítségével felismerhetik a *tudományellenes megnyilvánulásokat*, és az *áltudományos nézeteket.*

Digitális kompetencia

A biológia tanítása-tanulása során a digitális kompetencia fejlesztésének célja, hogy a tanulók legyenek képesek a *digitális eszközöket* (számítógép, tv, fényképezőgép, kamera, digitális táblák) magabiztosan *használni* és a művelődési anyaghoz kapcsolódó *információkat összegyűjteni,* ismeretforrásként − kellő tanári segítséggel − *felhasználni.*

Mindehhez az alábbi készségeket kell fejleszteni: információk felismerése, értékelése, tárolása, bemutatása. A digitális képességek birtokában tudjanak önállóan is a tananyaghoz, vagy annak kiegészítésére szöveges és vizuális információkat összeállítani, azokat szemléletesen bemutatni. Mindezekkel hozzájárulhatunk a számítógépes alkalmazások (szövegszerkesztés, információtárolás, az internet használata) képességeinek kialakításához, a tanulók kreativitásának fejlesztéséhez és az egyéni érdeklődés szerinti tanulás motiválásához is.

A hatékony, önálló tanulás

A biológia tanításának feladata − a többi tantárgyhoz hasonlóan −, hogy fejlessze az önálló tanuláshoz szükséges *alapképességeket* (írás, olvasás, szövegértés, lényegkiemelés, informatikai eszközök használata stb.) is, amelyekre minden ismeret elsajátításhoz szükség van. Bármely tantárgy hatékony tanulása csak az alapképességek magas színvonalán valósítható meg.

Az önálló tanulás *sajátos képességek* kialakítását is jelenti (pl.: a tanulási nehézségek leküzdését, az ismeretek felhasználását és alkalmazását, valamint a problémamegoldást).

Az *önálló tanuláshoz* szükséges képesség (egyéni tanulási stratégiák kidolgozása, motiváció, figyelem, a munka értékelése) fejlesztése minden tanóra feladta.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 54 – heti óraszám: 1,5

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. A távoli tájak életközösségei	20
2. A földi élővilág általános jellemzése	16
3. Az élőlények rendszerezése	18

A javasolt óraszámok magukba foglalják az ismétlésekre, összefoglalásokra, gyakorlásokra, ellenőrzésre, kísérletek, vizsgálatok végzésére, és kiegészítő anyagok feldolgozására fordítható órákat is.

1. A TÁVOLI TÁJAK ÉLETKÖZÖSSÉGEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A földrajzi ismereteinek alkalmazásával életközösségek megismerése, a világtérképen való elhelyezése.	Az esőerdők jellemzői, Elhelyezkedésük a Földön.	Egyéni érdeklődésnek megfelelő, önálló „kutatómunka” és szemléletes tanulói kiselőadások: Pl.: egy–egy élőhely és élőlény bemutatása; ismeretek gyűjtése a távoli földrészek termesztett növényeiről, állatairól. A túlnépesedés problémája az afrikai és az ázsiai kontinensen. A helyi és a globális környezeti ártalmak hatása a megismert életközösségekre. A különböző környezeti feltételek között élő (sivatagok, fagyos területek, mélytengerek, magashegységek, stb.) növények és állatok alkalmazkodásának sajátos formái.	Ismeri az esőerdők, a szavannák, a mérsékelt éghajlati övezet lombhullató erdőinek, a tajgaerdőknek, és a tundráknak az elhelyezkedését a Földön.
Más népek szokásainak, kultúrájának elfogadása. A távoli tájakon élő emberek alkalmazkodása, életmódja és együttélése a természeti környezetükkel.	A dél-amerikai esőerdők növényei, állatainak testfelépítése, életmódja, szaporodása. Az esőerdők jelentősége, pusztulásának okai, következményei. A szavannák kialakulásának környezeti feltételei. Az afrikai szavannák jellegzetes növény- és állatvilága, alkalmazkodásuk a környezethez.		Érti a környezeti tényezők és az esőerdők, a szavannák, a lomhullató erdők és tajgaerdők kialakulása közötti összefüggést.
Az élettelen tényezők, az éghajlati adottságok és az életközösségek kialakulása és összetétele közötti összefüggés.			
Az életközösségek bemutatásakor a földrajzi, a kémiai és a fizikai ismeretek alkalmazása.			

Azonosságok és különbségek keresése a különböző életközösségekre ható élettelen tényezők között (csapadék, hőmérséklet, talajadottságok stb.). A hazai életközösségeknél tanult fogalmak, folyamatok, szabályszerűségek kreatív használata a távoli tájak életközösségeinek megismerésekor.	A szavannák pusztulásának okai, az elsivatagosodás folyamata. A sivatagos területek elhelyezkedése a Földön, Jellegzetes élővilága.	Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek: Mikroszkópos és kézinagyítós megfigyelések, pl. plankton szervezetekről, zuzmókról, mohákról, moszatokról, szervmódosulásokról, (tövisek, tüskék, vízraktározó szövetek, kapaszkodó szár, stb.	Ismeri az egyes életközösségekre ható legfontosabb környezeti tényezőket jellemezni (talaj, hőmérséklet, csapadék). Tud táplálékláncokat készíteni az esőerdők, a szavannák, a lombhullató erdők, a tajga, a tengerek élőlényeiből.
	A Földközi-tenger környéki mediterrán tájak jellegzetes növényei és állatai.	A sejt anyagainak vizsgálata, kísérletek végzése Pl. a víz, az olaj-, a keményítő- és fehérjetartalom kimutatására a távoli tájak termesztett növényeiből.	Tud példákat mondani a tanult életközösségek élőlényeiből, a környezethez való alkalmazkodás különböző formáira.
Gondolkodási műveletek segítségével osztályozás, azonosságok és különbségek keresése, ítéletek alkotása és következtések levonása, pl.: a különböző élőhelyek és élőlényeinek megismerése alapján.	A forró éghajlati övezet és a mediterrán tájak termesztett növényei.	Lényegkiemelő vázlatrajzok készítése a tanult élőhelyek és élőlények néhány jellegzetes tulajdonságáról:	Tud a különböző tájakon élő tipikus növények nevét, főbb szervezeti felépítésüket.
	A mérsékelt éghajlati övezet lombhullató erdői.		
Összefüggések, összetartozó természeti jelenségek felismerése, pl.: az éghajlat és az élőhelyek kialakulása, és az életközösségek összetétele között.	A lombhullató erdők pusztulásának okai. Az erdők védelme.	Projektmódszerrel tananyag feldolgozás: Távoli tájak veszélyeztetett növény és állatfajai. Élet a fagyos területeken és sarkvidékek tengereiben. Az életközösségek veszélyeztetett csúcsragadozói. Híres vadrezervátumok a Földön.	Ismeri a tanult életközösségek állatainak a nevét, testfelépítését, életmódját és szaporodását.
	A mérsékelt övezet füves pusztái a prérik, a pampák és a sztyeppék élővilága. A füves puszták pusztulásának okai.		
Megadott szempontok alapján csoportosítások, továbbá a feladat elvégzéséhez szükséges gondolkodási műveletek végzése, pl.: a megismert élőlények megadott szempontok szerinti csoportosítása (élőhely, életmód, szaporodás, alkalmazkodási formák stb.).	A tajgaerdők kialakulása, elhelyezkedésük a Földön. Jellegzetes élőlényeinek alkalmazkodása környezethez.	Tanulmányi kirándulás: Egy lakóhely környéki állatkert vagy vadaspark meglátogatása.	Tud példákat mondani az egyes életközösségeket veszélyeztető környezeti ártalmakra.
	A tajgaerdőket veszélyeztető környezeti ártalmak.		Ismer a különböző földrészeken élő veszélyeztetett állatfajokat.

Szóban és írásban – a szövegalkotás követelményeinek megfelelően – élőhelyek, élőlények, alkalmazkodási formák, stb. az életközösség jellemezése.	A tundra növényzete és jellegzetes állatvilága.	Közvetlen megfigyelések végzése az állatok testfelépítéséről, életmódjáról, szaporodásáról, az utódok gondozásáról. Az állatkertek megváltozott szerepe a ritka, kihalás szélére sodródott fajok megmentésében.	
	A sarkvidéki fagyos területek élővilága.		
Egyszerű, lényegkiemelő, összehasonlító vázlatrajzok készítése, pl. a tanult élőhelyekről, élőlényekről, jellegzetes szervekről, stb.	Közép-Európa magashegységeinek élővilága, alkalmazkodásuk a környezethez.	Önálló és csoportos kiegészítő anyag gyűjtése az elektronikus média és ismeretterjesztő irodalom felhasználásával a távoli tájak egzotikus élőhelyeiről, az őslakosság és a természet kapcsolatáról, az együttélés formáiról, az élőhelyeket veszélyeztető környezeti ártalmakról, az élővilág védelméről	Tud példákat mondani az egyes életközösségeket veszélyeztető környezeti ártalmakra.
	A tundra növényzete és jellegzetes állatvilága.		
Az emlékezőképesség és gondolkodás révén a korábban megszerzett ismeretek, tapasztalatok felidézése és az új helyzetekre az összefüggések felismerésére való alkalmazása.	A sarkvidéki fagyos területek élővilága.		
	Közép-Európa magashegységeinek élővilága, alkalmazkodásuk a környezethez.		Ismer a különböző földrészeken élő veszélyeztetett állatfajokat.
A természettudományos ismeretek szintetizálása, ennek eredményéből, általánosítás, pl.: az élőlények alkalmazkodásának megismerése, annak megértése, hogy a különböző élőhelyek élőlényei, eltérő módon viselik el a környezet változásait.	A tengerek környezeti feltételei, A partközeli és a nyíltvizek legjellemzőbb növényei és állatai.	Tantárgyi koncentráció Természetismeret 5. 6. évfolyam: Biológiai témakörök: Hidegtűrő és melegkedvelő zöldségféléink termesztésének környezeti feltételei. A hazai tájak füves, fás, vízi, vízparti élőhelyek kialakulásának környezeti feltételei. Hazai életközösségeink legjellemzőbb növényeinek és állatainak testfelépítése, életmódja, alkalmazkodásuk a környezethez.	Érti, hogy a bioszféra sokféleségének megőrzése az emberiség alapvető érdeke.
	A tengerek szennyezése és a mértéktelen halászat, vadászat következményei.		
Az azonosságok és különbségek keresése a különböző élőhelyek élőlényeinek alkalmazkodásában.			
A tapasztalataik összegezése, a konkrét biológiai tényekből elvonatkoztatások, új összefüggések megértése, pl.: a táplálkozási jelentőség az	A távoli tájak védett területei közül néhány jellegzetes nemzeti park bemutatása. Kontinensek, óceánok elhelyezkedése. A Föld éghajlati övezetei.		

anyag- és energiaforgalomban, a bioszféra működésében. Problémafelvetés az életközösségek működéséről, az anyagforgalom zavarairól, az emberi tevékenységek hatásáról. Tények felsorakoztatása, érvelés, vita, önálló véleményformálás, pl.: a bioszféra működésével kapcsolatos problémákról, életközösségek sokféleségének megőrzésének a fontosságáról, az ember és környezete kapcsolatáról. Információk gyűjtése, azok elrendezése, értékelése és felhasználása, önállóan problémák megfogalmazása.	A Föld alakja, tengelyferdesége és az éghajlati övezetek kialakulása közötti összefüggés. A csapadék keletkezése, formái, felszínformáló hatása. Európa, Afrika, Ázsia, Amerika, Ausztrália és a sarkvidékek fekvése, felszíne, éghajlata, gazdasági élete. Természetes növény- és állatvilága, termesztett növényei és tenyésztett állatai.	Táplálkozási láncok a hazai füves, fás és vizes élőhelyeken. Az emberi beavatkozások, környezetszennyezések hatása a hazai életközösségekre. Az életközösségek pusztulásának okai. A védett területek jelentősége az élővilág sokféleségének megőrzésében. Földrajzi témakörök*:* Helymeghatározások a világtérképen, földgömbön, a fokhálózat használata. Koncentráció fizikával és kémiával.	

2. A FÖLDI ÉLŐVILÁG ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
A biológiai fogalmak, tények, elképzelések, és gondolatok tanórai kifejtése során a szövegalkotási és szövegértési képesség fejlesztése. A korábbi ismereteik felidézése, rendszerezése, és a konkrét ismeretektől elvonatkoztatva az ökológiai környezet fogalmának megértése.	A bioszféra fogalma, főbb jellemzői. Az élőlények tűrőképessége. A tűrőképesség és a környezethez való alkalmazkodás.	Önálló és csoportmunkában információk gyűjtése az elektronikus médiából, ismeretterjesztő irodalomból: pl.: a globális környezeti problémák kialakulásának okairól és következményeiről; az urbanizációról; az urbanizáció hatásáról az élő és élettelen környezeti tényezőkre.	Tuja a bioszféra fogalmát és kiterjedését. Érti, hogy az élőlények a környezeti feltételek változásait csak tűrőképességük határain belül képesek elviselni.

A matematikai kompetencia fejlesztése érdekében grafikonok elemzése, az adatok értékelése, pl.: tűrőképességi, hőmérsékleti, csapadékeloszlást bemutató grafikonok elemzése. A fenntartható fejlődés iránti felelősségtudat kialakítása a távoli tájak környezeti problémáinak, természeti erőforrásainak megismerése során.	Az élettelen környezeti tényezők biológiai jelentősége, hatása az életközösségek kialakulására (talaj, víz, levegő, fény, hőmérséklet). Élő környezeti tényezők. Az életközösségek fogalma és összetétele. A természetes és a mesterséges életközösségek jellemzői.	A tananyaghoz kapcsolódó tanulói kiselőadások tartása: pl.: a szélsőséges környezetben kialakult élőhelyekről és életközösségekről; az alkalmazkodás formái a mélytengerekben, sivatagokban, fagyos területeken, magas helységekben, barlangokban.	Tud példákat mondani az élőlények környezethez való alkalmazkodására.
A *digitális eszközök* (számítógép, tv, fényképezőgép, kamera, digitális táblák) *használata* és a művelődési anyaghoz kapcsolódó *információk összegyűjtés, azok,* ismeretforrásként − tanári segítséggel − való *felhasználása.*	Önszabályozás, a fajok sokfélesége a természetes életközösségekben	Projektmódszerrel ismeretszerzés és szemléletes beszámolók készítése. Témák: 1. Egy lakóhely környéki fás, füves, vagy vizes élőhely életközösségének megismerése, megfigyelések végzése, szempontok összeállítása, a csoportos megfigyelések, vizsgálatok elvégzésére. 2. Városi élőhelyek, élőlények. 3. A levegőszennyezés hatása 4. Egy lakóhely környéki természetvédelmi terület védett értékeinek megismerése. Szempontok alapján adatok gyűjtése, megfigyelések végzése.	Ismeri az élettelen környezeti tényezők jelentőségét.
A tapasztalatokról, a megszerzett ismeretekről szóban és írásban is, a nyelvhelyességi szabályokat alkalmazva beszámolók.	A populáció fogalma. A fajok (populációk) közötti kapcsolatok az életközösségekben: a versengés, az élősködés, a ragadozás és az együttélés.		Tud egy-egy táplálékláncot összeállítani a tanult életközösségek élőlényeiből.
Érvelés, vita, a másik véleményének elfogadása.	Anyagforgalom és energiaáramlás az életközösségekben. A táplálkozási láncok, táplálkozási hálózatok, táplálékpiramisok.		Érti a természetes és a mesterséges életközösségek közötti különbséget.
A korábbi ismeretek alapján a konkrét tapasztalatoktól való elvonatkoztatás, a tények szintetizálása, összefüggések kere-	A víz, a szén, a nitrogén és az oxigén körforgása a természetben.	Tanulmányi kirándu-	Ismeri a természetes életközösségek önszabályozó működésének lényegét. Tudja a populációk közötti kapcsolatok jelentőségét.

sése és a gondolkodási műveletek eredményeinek eddig nem ismert természeti folyamatokra, szabályszerűségekre való alkalmazása. A tapasztalatok szintézisével, érvek megfogalmazása, problémahelyzetekre megoldási javaslatok, hipotézisek megfogalmazása, pl.: a környezet- és természetvédelmi intézkedések szükségessége, globális problémák megoldása. A természettudományos ismeretek alkalmazásával, a globális környezeti problémák okainak és következményeinek megértése. Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek konkrét tapasztalataiból következtetések levonása. Természettudományos ismeretek alkalmazása, a környezeti károk, a természet pusztítása elleni javaslatok, ötletek, elképzelések megfogalmazása.	Környezetvédelem fogalma. A talaj, a víz és a levegő szennyezése. A természetvédelem fogalma, feladatai. A védett területek jelentősége az élővilág sokféleségének megőrzésében. Globális környezeti problémák (elsivatagosodás, esőerdők pusztulása, felmelegedés, éghajlatváltozás, üvegházhatás, ózonpajzs elvékonyodása, savas esők, tengerek szennyezése, pusztuló élőhelyek, veszélyeztetett növények és állatok).	lás egy lakóhely környéki életközösségbe: Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek végzése a terepen az élőlények és környezetük kapcsolatáról, az élettelen környezeti tényezők jelentőségéről, az élőlények alkalmazkodásáról, a talaj, a víz és a levegőszennyezés káros hatásairól. **Tárgyon belüli koncentráció: Környezetismeret, természetismeret:** Tapasztalatszerzés a növények, állatok életéről. Környezetünkben élő növények és állatok. Az állatok viselkedésének megváltozása az időjárás hatására. Az ember környezet-átalakító tevékenysége. Szennyező források a lakóhely környezetében. A hazai erdők és füves élőhelyek kialakulásának környezeti feltételei. A hazai életközösségek jelentősége pusztulások okai. Az emberi tevékenységek felszínformáló hatása. **Biológia:** Az esőerdők, a szavan-nák, a szubtrópusi siva-tagok, a mediterrán tájak, a mérsékelt öve-zeti lombhullató erdők, a tajga, a tundra kialakulásának környezeti	Tudja, hogy az életközösségek anyagforgalma a táplálkozási láncokon keresztül történik. Ismeri a talaj, a víz és a levegő szennyezésének leggyakoribb formáit. Érti a környezet- és természetvédelem feladatait. Ismeri a globális környezeti problémák kialakulásának okait és következményeit.

		feltételei. A korábban tanult élőlények alkal-mazkodása a szélsősé-ges környe-zeti feltéte-lekhez. Táplálkozási láncok. A távoli tájak életkö-zös-ségeinek veszé-lyeztetettsége. **Tantárgyak közötti koncentráció:** **Kémia:** Természetes vizek kémiája. Levegő-szennyezés, szén-dioxid, üvegházhatás, kén, kén-dioxid, kén-sav, savas esők, nit-rogén-dioxid, salét-romsav, szmog. Víz-szennyezés − szenny-víz, szerves szennye-ző anyagok, víztisztí-tás. **Fizika:** Nyomás a folyadé-kokban és gázokban. Az úszás, lebegés, elmerülés feltételei. A hőmérséklet, a hőtágulás. A testek felmelegedésének vizsgálata.	

3. AZ ÉLŐLÉNYEK RENDSZEREZÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékeny-ségformák Módszertani javas-latok	A továbbhaladás feltételei
Csoportosítások vég-zése, majd a lényeg-eges elemek kiemelé-sével egyszerűbb fogalmak alkotása. Szempontok adása a fajok osztályozáshoz.	Az élet kialakulása a Földön.	Tanulói tevékenysé-gek Az eddig megismert növény- és állatfajok csoportosítása meg-adott szempontok alapján:	Tudja az evolúció fogalom lényegét.

Az élőlények rendszerezése szempontjából fontos lényeges és lényegtelen elemek elkülönítése.	Az élővilág evolúciójának fogalma és főbb szakaszai.	(élőhelyük szerint, szártípusuk, virág, virágzat, gyökérzetük alapján, ill. testfelépítés, életmód, szaporodás).	Érti a faj, osztály törzs fogalmak jelentését az élőlények rendszerezésében.
Gondolkodási műveletek végzése (azonosságok – különbségek keresése, elvonatkoztatás, általánosítás, összefüggések keresése, következtetések levonása),	Az élővilág rendszerezése, a főbb rendszertani csoportok (faj, osztály, törzs).	Önálló és csoportmunkában információgyűjtések ismeretterjesztő irodalom és elektronikus média felhasználásával, tanulói kiselőadások: Pl.: a kihalt élőlényekről, az őshüllőkről és ősharasztokról; a „hasznos” és a betegséget okozó baktériumokról; a moszatok jelentőségéről a légkör oxigénszintjének biztosításában.	Tud példákat mondani a baktériumok jelentőségére.
Vizuális információk alapján pontos megfigyelések és összehasonlítások végzése és ezek alapján az élőlények rokon csoportjainak azonosságainak és különbségeinek kiemelése.	A sejtmagnélküli élőlények: baktériumok és a kékmoszatok. A baktériumok életműködései (lebontók, együtt élők, betegségokozók, erjesztők).		Ismeri a gombák és a baktériumok jelentőségét az anyagok körforgásában.
A képanyagok megfigyelése és elemzése során a kép és a szöveg kapcsolatának értelmezése, kapcsolatok felismerése, majd a felismerések szóbeli kifejtése.	Sejtmagvas egysejtűek főbb jellemzői, jelentőségük.	Megfigyelések, vizsgálatok mikroszkóppal és kézinagyítóval:	Tudja, hogy a gombák mely tulajdonságaikban különböznek a növényektől.
	A gombák közös tulajdonságai és jelentőségük az életközösségekben.	Az egyes rendszertani csoportokba tartozó növények főbb szervezeti sajátosságainak megismerésére (mohák, harasztok, spórák, virágok felépítése; a lágyszár és a bőrszövet jellemzői; levélkeresztmetszetek megfigyelése; gyökérzetek, módosult gyökerek, termések, stb.) Egyszerű vázlatrajzok készítése az élőlények főbb sajátosságairól.	Érti a moszatok jelentőségét az oxigéntermelésben.
Érvelés, ismeretek birtokában indoklás bizonyos biológiai folyamatok jelentőségéről, pl.: a növények jelentősége az életközösségek működésében.	A moszatok törzsei, élőhelyük; jelentőségük az életközösségekben.		Tudja a virágos növények szerveinek a nevét és működését. Ismeri a nyitvatermő –és a zárvatermő fogalmak lényegét.
Az élővilág fejlődéstörténetének főbb szakaszaiban való eligazodás, a biológiai evolúció lényege. Jártasság a nyomta-			Tud példákat mondani az egyszikű és a kétszikű növényekre.

tott és elektronikus információhordozók, az ismeretterjesztő irodalom szövegének feldolgozásában, a szöveg értelmezésében és a lényeges elemek kiemelésében.	A zuzmók, mohák, harasztok testfelépítése, élőhelyük, szaporodásuk, jelentőségük az életközösségekben.	A talajban és vizekben élő, szabad szemmel nem látható élőlények kézinagyítós és mikroszkópos megfigyelése.	Ismeri az egysejtű élőlények főbb tulajdonságait.
A digitális képességek alkalmazásával önálló szöveges és vizuális információk összeállítása, azok szemléletes bemutatása, pl.: az evolúció főbb lépéseiről, a törzsfejlődés folyamatáról	A virágos növények közös tulajdonságai.	Ízeltlábú és puhatestű állatok testfelépítésének megfigyelése (kültakaró, szájszerv, testfelépítés, stb.)	Tudja az ízeltlábúak és a puhatestűek törzsének jellemző tulajdonságait.
A korábban megszerzett ismeretek alkalmazásával a környezeti tényezők hatása az élőlények fennmaradásában és kipusztulásában.	A nyitvatermők törzsének és a fenyők osztályának főbb tulajdonságai.	Tanulmányi kirándulás a lakóhely környéki élőhelyre: A rendszerezés gyakorlása és a fajismeret bővítése a lakóhely környéki élővilág megismerésével. Képes határozókönyvek használata.	Tud a hazai fajok ismerete alapján példákat mondani a rovarok, a pókok és a rákok osztályába tartozó fajokra.
Az önálló és csoportos feladatok végzése és a beszámolók során, önbírálat, reális önértékelés kialakítása, tanári segítséggel folyamatos énkép és önismeret fejlesztése.	A zárvatermők törzsének főbb tulajdonságai.	Projektmódszer alkalmazásával: 1. Ismeretszerzés a lakóhely környéki múzeum őslénytárában, kövületek, csontmaradványok, stb. megfigyelése. Beszámoló készítése, a kihalt fajokról, a kihalásuk okairól. 2. Az ősóceánok meszes vázú és egyéb kihalt élőlényeiről adatok, képek gyűjtése. 3. Tudománytörténeti anyaggyűjtés és tanulói beszámolók kutatók munkásságáról. (pl.: Linné, Darwin, Borbás Vince, Soó Rezső stb.).	Ismeri a gerinces állatok közös tulajdonságait.
	Az egyszikűek és a kétszikűek osztályainak jellemzői, ismertebb fajaik.		Ismeri, hogy a tanult gerinces állatok melyik osztályokba tartoznak.
Annak megfigyelése, hogy az élővilág törzsfejlődése során a fejlettség mindig a jobb alkalmazkodó képességben nyilvánult meg.	A szivacsok és a csalánozók élőhelyei, testfelépítésük, életmódjuk és szaporodásuk.		Képes a környezetében élő leggyakoribb növényeket és állatokat a főbb rendszertani csoportokba besorolni.
	A gyűrűsférgek törzsének jellemzői: kültakaró, mozgás, légzés, táplálkozás, szaporodás.		

	A puhatestűek törzsének jellemzői, a csigák, kagylók, fejlábúak osztályai, ismertebb fajai. Az ízeltlábúak törzse. A rákok, rovarok, pókszabásúak osztályainak testfelépítése, életmódja, szaporodása. A gerincesek törzse. A halak, a kétéltűek, a hüllők, a madarak, az emlősök osztályaiba tartozó fajok közös és eltérő tulajdonságai. (kültakaró, a mozgás, a táplálkozás, a légzés, a vérkeringés, a szaporodás, az idegrendszer és érzékszervek fő jellemzői).	Kép- és folyamatábra-elemzések a gerinces állatok légzésének, vérkeringésének megismerésére, a fejlődési folyamat felismerésére, következtetések levonására. *Koncentráció* Környezetismeret, természetismeret: A vadon élő és a termesztett növények összehasonlítása. A közvetlen környezetünkben élő növények és állatok főbb tulajdonságai. A megismert növények és állatok csoportosítása megadott szempontok szerint: lágyszárú−fásszárú, ill. emlős, madár, gerinctelen állat. Csoportosítások a testfelépítés, az életmód és a szaporodás alapján. Zöldségeink, gyümölcsféléink szervezeti felépítése. A háziállatok és a ház körül élő állatok testfelépítése, életmódja, szaporodása. A hazai erdők, vizek, vízpartok és füves területek legjellemzőbb növényeinek és állatainak testfelépítése, szaporodása. Biológia*:* A távoli tájak életközösségeiben megismert növény és állatfajok testfelépítésének, életmódjának, szaporodásának és	

		környezethez való alkalmazkodásának a felidézése. Földrajz: A földtörténeti események időbeli változásai. Tájékozódás a földtörténeti időoszlopon. A kontinensek tipikus tájai és természetföldrajza.	

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 72 – heti óraszám: 2

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Az emberi test szerveződése	7
2. Az ember kültakarója és mozgása	8
3. Az anyagcsere főbb folyamatai	15
4. Az életfolyamatok szabályozása	12
5. Az ember szaporodása és egyedfejlődése	12
6. Egészségtan	18

A javasolt óraszámok magukba foglalják az ismétlésekre, összefoglalásokra, gyakorlásokra, ellenőrzésre, kísérletek, vizsgálatok végzésére, és kiegészítő anyagok feldolgozására fordítható órákat is.

1. AZ EMBERI TEST SZERVEZŐDÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A fizikai, kémiai ismereteket alkalmazása az ember szervezetét felépítő anyagok és az életműködések megismerése során,	Az ember szervezetének felépítése: sejtek, szövetek, szervek, szervrendszerek.	Mikroszkópi metszetek megfigyelése: Az ember szervezetét felépítő sejtek, szövetek	Ismeri az emberi test szerveződésének szintjeit.

Az ismeretszerzés során a vizuális információk a szöveggel egyenértékű felhasználása. A kép és a szöveg kapcsolatának megértése. .	A sejt és a főbb sejtalkotók. Az örökítő anyag elhelyezkedése. A gének feladata a fehérjék képzésében, a tulajdonságok öröklődésében.	Vázlatrajzok készítése: az ember szervezetét felépítő sejtekről és szövetekről. Szervezettani rajzok, faliképek, videofilmek, stb. segítségével az emberi test szerveződési szintjeinek értelmezése	Tudja, hogy az ember szervezete szervrendszerekből, szervekből, szövetekből és sejtekből épül fel. Érti, hogy az örökítő anyag a sejtmagban helyezkedik el.
Magyarázatadása arra, hogy miért kötelező az élelmiszereken feltüntetni azok tápanyag összetételét és vitamintartalmát.	A tulajdonságok öröklődésének alapfolyamatai.	Vizsgálatok kísérletek: a sejt fontosabb anyagainak (fehérjék, zsírok, szénhidrátok) kimutatására.	Tud példákat mondani az ember szervezetét felépítő szerves és szervetlen anyagokra.
Matematikai kompetenciái felhasználásával számítások végzése az egyes élelmiszerek tápanyag-, energia- és vitamin összetétele, és mindezekből a szervezet számára szükséges napi mennyiség kiszámítására.	Mikroszkópos vizsgálatok: az emberi testet felépítő sejtek, szövetek megfigyelhető tulajdonságai.	Tanulói kiselőadások A témakörben tanultakkal kapcsolatos kiegészítő ismeretek gyűjtése és beszámolók készítése, pl. az örökítő anyagról, az öröklődés alapjelenségeiről, az öröklődő betegségekről; a vitaminok jelentőségéről, a vitaminhiány okozta betegségekről.	
Érvek felsorolása, érvek megindoklása: pl.: miért fontos ismernünk a gyümölcsök, üdítőitalok, ásványvizek ásványi anyag összetételét?	Az ember szervezetét felépítő szerves anyagok: fehérjék, zsírok, cukrok, nukleinsavak. A szerves anyagok főbb biológiai és kémiai tulajdonságai.		Ismeri a legfontosabb vitaminokat és azok hatását a szervrendszerek működésére.
Információforrásokból a tanult a témákkal kapcsolatban önálló ismeret szerezése és azokról beszámoló készítése.	Az ember szervezetét felépítő szervetlen anyagok: a víz és különböző ásványi anyagok.	Projektmunkában feldolgozható témák: 1. Tudománytörténeti anyagok gyűjtése, az emberi test anatómiai megismeréséről és működéséről (Vesalius, Michelangelo, Harvey, stb.). 2. Információk gyűjtése a C-vitaminról, Szentgyörgyi Albert munkásságáról.	Ismeri az ember szervezetét felépítő szöveteket.
A tanultakhoz kapcsolódó vizuális információk értelmezése, a kép és szöveg tartalmi egységének kifejezése.	A fontosabb zsírban (A, D, E, K) és vízben oldódó (C, B1, B6, B12,) vitaminok. A létfontosságú vitaminok és ásványi anyagok előfordulása az élelmiszerekben.		Tudja az egyes szövetféleségek működését.

Csoportmunkában is hatékony ismeretszerzés, az együttműködés megszervezése, a feladatok közös megoldása.	Az emberi testet felépítő szövetek: hámszövet, kötő- és támasztószövetek, izomszövetek, idegszövet. A szövetek jellemző tulajdonságai.	3. Élelmiszerek tápanyag összetétele, a vitaminok, ásványi anyagok, rostanyagok jelentősége az egészséges táplálkozásban. Lényegkiemelő vázlatrajzok készítése, magyarázó szöveggel való ellátása. *Tantárgyon belüli koncentráció* Néhány emlősállat testfelépítésének és a környezethez való alkalmazkodásának a felidézése, megbeszélése. Az állatok felkészülése a téli álomra. *Tantárgyak közötti koncentráció* Kémia: Különbség a kémiai, fizikai, biológiai változások között. Különbség a kémiai, fizikai, biológiai tulajdonságok között. Az oldódás és az oldhatóság. Sav-bázis reakciók. Az emberi szervezet építőanyagai és energiahordozói. Zsírok, szénhidrátok, fehérjék. Életfontosságú anyagok: nátrium-klorid, vas, kálium, magnézium, kalcium.	

2. AZ EMBER KÜLTAKARÓJA ÉS MOZGÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A felépítés és működés közötti sajátos kapcsolatok megfigyelése, abból következtetések levonása.	Az ember bőrének felépítése és működése. A hám, az irha és a bőralja réteg jellemzői.	Megfigyelések, vizsgálatok, összehasonlítások: 1. Mikroszkópi metszetek (bőrszövet, lazarostos kötőszövet, zsírszövet) megfigyelése, rajzok készítése. 2. Mikrofotók megfigyelése és elemzése a vázizomzat felépítéséről (az izomfehérjék működéséről), a csontok szerkezetéről, a csontlemezekről, a mozgásszervrendszer sérüléseiről (ficam, csonttörés). 3. Csirke combcsont vizsgálata, tapasztalatszerzés a csont szerkezetéről és csontot felépítő szerves és szervetlen anyagokról (hevítéssel, ill. híg sósavba áztatással). 4. Az izomműködéssel kapcsolatos megfigyelések, vizsgálatok végzése a hajlító és a feszítő izmok működésének a bemutatása. 5. Megfigyelések az izmok működésről: a hajlításról és a feszítésről, az izületek és a csontok mozgásáról. Az izomerő mérése.	Tudja a bőr felépítését és részeinek a nevét, feladatát.
Szóban és egyszerű vázlatrajzokon a felépítés és működés egységének (pl. a hámszövet jellemzői) kifejezése.	A bőr, mint érzékszerv.		
Anatómiai atlaszok rajzainak, mikroszkopikus metszeteknek a megfigyelése, összehasonlítások végzése, azonosságok, különbségek keresése.	Az ember mozgásszervrendszere. A csontváz és a vázizomzat felépítése és működése. A csontok felépítése, kapcsolódási formái, a csontszövet jellemzői.		Ismerje a bőr egészségét veszélyeztető környezeti ártalmakat.
Érvelés, és magyarázat adás: miért életveszélyes állapot a bőr – akár csak kisebb kiterjedésű – harmadfokú égési sérülése.			Tudja a rendszeres tisztálkodás és bőrápolás feladatait.
A bőr felépítésének és működésének ismeretében a rendszeres tisztálkodás fontosságának megértése és igény kialakítása a rendszeres tisztálkodás.	Az izületek felépítése, főbb típusai.		Ismerje a csontok és az izmok működését a mozgásban.
	Az izmok felépítése és az izomműködés alapjelenségei. Az izomszövetek jellemzői.		Értse a rendszeres mozgás, helyes táplálkozás fontosságát a mozgásszervrendszer egészségmegőrzésében.

Az izomműködés megértésében a kémiai (az emberi szervezet energiahordozói, az égés feltételei, energiafajták, életfontosságú ásványi anyagok) és a fizikai ismereteik felhasználása (erő, ellenerő, egyszerű gépek, emelő). A gyógyszeres (kémiai) izomfejlesztők (anabolikus szteroidok) egészségkárosító hatásainak megfigyelése.	A mozgásszervrendszer egészségtana. A mozgásszervrendszer leggyakoribb betegségei. A rendszeres mozgás és az egészséges táplálkozás jelentősége az egészségmegőrzésben.	6. Vizsgálatokkal és megfigyelésekkel szerezzenek tapasztalatokat arról, hogy a bőr fontos érzékszerv is (tapintás, hőmérséklet, nyomás, fájdalom érzékelése, az érzékelő receptorok kimutatása. Az összefüggés felismerése a rendszeres mozgás, sportolás, megfelelő táplálkozás és a mozgásszervrendszer egészségmegőrzése között. Önálló ismeretszerzés és anyaggyűjtés (ismeretterjesztő könyvekből, elektronikus médiából): a csontok, izmok egészséges fejlődésének és működésének megőrzéséről, az egészséges életmód és a helyes táplálkozás jelentőségéről. *Tantárgyon belüli koncentráció:* Néhány jellegzetes emlősállat kültakarójának és mozgásának a felidézése, megbeszélése. *Tantárgyak közötti koncentráció:* Fizika: Erő, ellenerő; egyszerű gépek, emelő.	

		Kémia: Kémiai, fizikai, biológiai változások; az égés feltételei.	

3. AZ ANYAGCSERE FŐBB FOLYAMATAI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Képek, folyamatábrák, magyarázó rajzok, videofilmek, digitális segédanyagok szempontok szerinti megfigyelése, a lényeg kiemelése, és a szakkifejezések használatával a magyarázó szöveg megfogalmazása. Tapasztalatszerzés az ismeretlen szavak, biológiai fogalmak lexikonokban, ismeretterjesztő irodalomban történő megkeresésében.	Az ember táplálkozási szervrendszerének felépítése és működése.	Tanári irányítással, projektmódszerrel résztémakörök feldolgozása: 1. Az egészséges táplálkozás összetevői. Az elhízás, lesoványodás jelensége. 2. A bulimia és az anorexia 3. A nem megfelelő életmód és a tápcsatorna és a keringési szervek betegségei közötti kapcsolat. 4. Az egészséges életmód jelentősége a betegségek megelőzésében. 5. Az immunrendszer alapműködése. A témák feldolgozásához használják az ismeretterjesztő irodalmat, elektronikus médiát. Illusztrált írásos beszámolók készítése.	Érti a táplálkozási, a légzési, vérkeringési és a kiválasztó szervrendszer működését.
	Az emésztés folyamata A nyálmirigyek (nyál), a gyomor (gyomornedv), a máj (epe), a hasnyálmirigy (hasnyál) és a vékonybél (bélnedv) szerepe a tápanyagok lebontásában.		Ismeri az egyes szervrendszerek szerveinek a nevét és működését.
Meggyőző érvek felsorolása, magyarázatokban a szakkifejezések pontos használata az egészségmegőrzéssel kapcsolatos feladatoknál, pl.: rendszeres fogápolás fontossága, helyes napirend, egészséges táplálkozás jelentősége, a dohányzás káros hatásai, stb.	Élelmiszereink tápanyag-összetétele. A tápanyagok feladata a szervezetünk fejlődésében és egészséges működésében.		Tudja a szervrendszerek leggyakoribb betegségeinek a nevét.
	A táplálkozás egészségtana. A táplálkozási szervek leggyakoribb betegségei. Helyes és helytelen szokások a táplálkozásunkban.		Érti az egészséges életmód jelentőségét a betegségek megelőzésében.

A vitaminokról, ásványi anyagokról, az egyes élelmiszerek tápanyag összetételéről tanultak tudatos alkalmazása a táplálkozásban.	A légzőszervrendszer felépítése, az egyes szervek működése. A gége, a hangadás folyamata.	Az emésztésről szerzett ismeretek alkalmazása, magyarázata a hétköznapi problémáknak: Mi a diéta lényege? Miért „nehéz étel” a sok zsírt tartalmazó élelmiszer? Mit nevezünk kímélő étrendnek? Miért veszélyes az egyoldalú táplálkozás? Mit jelent az, hogy a betegnek „könnyű ételeket” kell fogyasztani?	Tud példákat mondani az egészséges életmód legfontosabb összetevőire.
A szervrendszerek működésével kapcsolatos összefüggések keresése és azok magyarázata, pl. a szívizomzat és az érrendszer fejlettsége és az egészséges életmód között.	A légzőszervrendszer leggyakoribb betegségei, a betegségek megelőzése. A levegőszennyező anyagok károsító hatásai a légzőszervünkre.		
A matematikai ismeretei alapján a keringési- és a légzőszervrendszer működéséről megfigyelések, mérések, vizsgálatok végzése, a kapott adatokat értékelése. A kapott adatok összehasonlítása, a serdülőkorban elvárható adatokkal. A vizsgálatok eredményeiből következtetések levonása.	Az ember vére, a véralkotórészek feladata. A szív felépítése és működése. A verőerek, gyűjtőerek, hajszálerek felépítése, feladata. A vér útja a kis- és a nagyvérkörben.	Csoportmunkában digitális információforrások használatával szemléltető anyag összeállítása az anyagcserében résztvevő szervekről, azok működéséről és a betegségek kialakulásának kockázatairól. Kísérletek, vizsgálatok, megfigyelések végzése: 1. tápanyagok lebontási (emésztési) folyamatainak bemutatása; 2. a légzőizmok működése; 3. a szív működése (percenkénti légvételek, ill. a pulzus száma); 4. a vérnyomás mérése; 5. a tüdő vitálkapacitásának mérése;	Érti a szervezetünkben zajló anyagcsere folyamatok lényegét.
A szervrendszerek működéséről, egészségmegőrzéséről és betegségeiről önállóan kiegészítő információk gyűjtése, az elektronikus média és az ismeretterjesztő irodalom felhasználásával. .	A nyirok és a nyirokkeringés fogalma. A főbb nyirokerek és a nyirokcsomók elhelyezkedése és feladata. A vérkeringés egészségtana. A keringési szervrendszer gyakori betegségei.		

A természettudományos tárgyakban megszerzett ismeretek alkalmazása az anyagcsere működésének megértésében.	A betegségek megelőzésének formái. A kiválasztás fogalma, jelentősége. A kiválasztó szervrendszer szerveinek felépítése és működése. A kiválasztó szervrendszerünk leggyakoribb betegségei. Az egészségmegőrzés fontosabb tudnivalói. Az anyagcsere folyamatok lényege. Építő és lebontó folyamatok szervezetünkben.	kapott adatok értelmezése; 6. sertés szív és sertés vese makroszkopikus megfigyelése; A gyűjtött anyag értelmezése, feldolgozása és beszámolók készítése Tanulói kiselőadások Önálló ismeretszerzés és beszámolók készítése az egyes életfolyamatok részletesebb bemutatására (pl. bélbolyhok tápanyagfelszívása, baktériumok hasznos működése a vastagbélben, az emészthetetlen rostanyagok fontossága a bélműködésre). Diagramok, grafikonok elemzése a szívműködés egyes fázisairól, a tüdő kapacitásáról, az élelmiszerek tápanyag- és ásványi anyag összetételéről. *Tantárgyak közötti koncentráció* Kémia: A keverékek és vegyületek elkülönítése. Az oldódás és az oldhatóság fogalma. Az ózon fogalma, szerepe. Energiahordozók az emberi szervezet-	

		ben, fehérjék, szénhidrátok, zsírok. A levegőszennyező anyagok. Fizika: A munka fogalma, értelmezése. A mozgási energia értelmezése. Nyomás a folyadékokban és gázokban. Az égéshő fogalma.	

4. AZ ÉLETFOLYAMATOK SZABÁLYOZÁSA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A szabályozás és a vezérlés folyamatairól tanult ismeretek alkalmazása a szervezetünkben zajló életfolyamatok szabályozására.	Az életfolyamatok idegi és hormonális szabályozása. Az idegi szabályozás folyamata.	Megfigyelések, vizsgálatok kísérletek: Az érzékszervek működéséről és az érzékelés folyamatáról. pl.: ízérzékelő receptorok a nyelven; a bőr fájdalomérzékelő receptorainak elhelyezkedése a különböző testrészeken; a szemlencse fénytörési hibái; a homorú és a domború lencsék képalkotása; a vakfolt érzékelése; optikai csalódások vizsgálata; a színlátás (színtévesztés) vizsgálata; a zajszint megfigyelése és mérése a lakóhely környékén. a feltételes és a feltétlen reflexek vizsgálata;	Érti a szabályozás folyamatának lényegét.
Kémiai és fizikai ismeretek alkalmazása. Annak megértése, hogy a szervezetünkben zajló életfolyamatok összehangolását kémiai hírvivő anyagok végzik.	Az idegrendszer felépítése, az agyvelő és a gerincvelő.		Tudja az idegrendszer központjait.
	Az agyvelő és a gerincvelő működése.		Tud példákat mondani a feltétlen és a feltételes reflexre.
A szabályozási folyamatok megértéséhez képek, ábrák, makettek megfigyelése, elemezése, a szöveges információkból a lényeg kiemelése, a kép és szöveg együttes értelmezése.	A feltételes és feltétlen reflex fogalma és a kialakulásának folyamata.		
			Ismeri a hormonok fogalmát,

Konkrét példák elemzéséből kiindulva annak megértése, hogy az életfolyamatok szabályozását az idegrendszer és hormonrendszer együttesen végzi (vészhelyzetek elemzése, nagy figyelmet igénylő problémahelyzetek elemzése,).	A vegetatív idegrendszer. A vérkeringés és a légzés szabályozása.	Konkrét példák (különböző életműködések) elemzésével a szabályozási folyamatok általános menetének megértése. A szabályozási folyamat megértésén alapuló, konkrét hétköznapi jelenségek megfogalmazása.	Tudja a hormonok hatását az életfolyamatokra.
	Az idegrendszer betegségei. A drogok, az alkohol hatása az idegrendszer működésére.		
Modellek, makettek, magyarázó rajzok segítségével az érzékszervek felépítésének és működésének kapcsolatának elemzése. Ismeretterjesztő anatómia könyvek használatában és az idegen szavak értelmezéséhez a lexikonok használatában való jártasság kialakítása.	Hormonális szabályozás. A hormon és a belső elválasztású mirigy fogalma.	A projektmódszer alkalmazása: Témák: Az idegrendszer fejlődése az evolúció során. A tanulás folyamata, a feltételes reflexek kialakulása. Az emlékezet és a gondolkodás képességének kialakulása. Ösztönös és tanult viselkedésformák, a magatartás elemi szabályainak kialakulása.	Ismeri az érzékszervek felépítését. Érti a látás és a hallás folyamatát.
Az érzékszervek működésének megértéséhez a fizikai, kémiai ismeretek alkalmazása, (rezgéshullámok és egyéb mechanikai ingerek; fényterjedés; fénytörés; homorú, domború lencsék; vízben, levegőben oldódó molekulák).	A belső elválasztású mirigyek működésének zavarai. A leggyakoribb hormonális betegségek. Az érzékelés folyamata és jelentősége. A látószerv felépítése és működése.	Tanulói kiselőadások: Tudománytörténeti anyaggyűjtés, Hevesy György Nobel-díjas kémikus jódizotópos vizsgálatairól, Pavlov reflexvizsgálatairól, a kémiai hírvivő anyagokról, stb.	Tudja a látási és a hallási folyamat lényegét. Tudja az idegrendszer és az érzékszervek egészségmegőrzésének szabályait.
Igény kialakítása az *egészséges életmód* követelményeinek a mindennapi életben való érvényesítésére.		*Tantárgyon belüli koncentráció* Az állatok életfolyamatairól, érzékszerveiről tanultak felidézése képek, magyará-	

Ismeretek alapján magyarázat a kábítószerek, az alkohol és dohányzás egészségromboló hatására.	A hallószerv és az egyensúly- érzékelő szerv felépítése és működése. Az ízérzékelés és a szaglás folyamata. Az érzékszervek egészségtana.	zó rajzok, filmek segítségével. Példák felidézése az állatok ösztönös viselkedésére. *Tantárgyak közötti koncentráció*: Fizika: Elektromos alapjelenségek. Az elektromos töltés. Energiatovábbítás rezgőmozgás esetén. Fényforrások, a fény egyenes vonalú terjedése. A lencsék képalkotása. A párhuzamos fénysugárnyaláb áthaladása domború és homorú lencsén. A domború lencse gyújtópontja (fókusza). A domború lencse képalkotása, a kép tulajdonságai. Kísérletek a domború és a homorú lencsékkel. A fehér fény színre bontása, a testek színe. Kémia: Különbségek a fizikai, kémiai, biológiai változások között. Szervetlen vegyületek, a nátrium és kálium. Az emberi szervezet építőanyagai.	

5. AZ EMBER SZAPORODÁSA ÉS EGYEDFEJLŐDÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A korábbi ismereteket alkalmazva, a szaporodás biológiai jelentőségének megértése.	A férfi és a női szaporító szervrendszere.	Tantárgyon belüli koncentráció Az élőlények szaporodásának lényege. A korábban tanult élőlény csoportokra jellemző szaporodási formák. A főbb állatcsoportok szaporodása, egyedfejlődése, és ivadékgondozása. A hormonális és az idegi szabályozás lényege.	Ismeri a szaporító szervrendszer felépítését, és működését.
Annak megértése, hogy a szaporító szervrendszer nem azonos ütemben fejlődik a többi szervrendszerrel, a nemi érés minden embernél különböző időpontban következik be, és nagy eltérések is lehetnek.	A petesejt és a hímivarsejt érési folyamata. A méh nyálkahártya változásai. A megtermékenyítés, a zigóta beágyazódása az anyaméhben. A magzati fejlődés, a szülés.		Tudja a férfi és a női ivarsejtképződés közötti különbséget.
Az ismert példák elemzésével annak megértése, hogy az állatoknál a szaporodás ösztönös folyamat.	A nemi hormonok szabályozó hatása. Testi és lelki változások a serdülőkorban. A másodlagos nemi jellegek kialakulása.	Folyamatábrák, filmek, ismeretterjesztő könyvek elemzése: A nemi érésről, testi változásokról, a nemi működésről, az ivarsejtképzésről, az utód neméről, az ikerterhességről, és a magzati fejlődésről.	Értse meg a nemi érés és testi érettség közötti különbséget. Ismeri a korai szexuális kapcsolatok veszélyeit.
A meglévő ismeretek alapján Annak megértése meg a nemi ösztönök jelentőségét a szaporodásban. Az embernél az ösztönök tudatos ellenőrzés alatt állnak. Az ösztönöknek és a nemi vágynak szerepe van a szaporodásban, de mindezeket a kölcsönösen mély érzelmek, a társ tisztelete, megbecsülése, a szerelem érzése szabályozza.	A nemi higiénia. A nemi betegségek és a nemi úton terjedő fertőzések.	Önálló információszerzés az egyes életkori szakaszok testi-lelki változásairól, majd az ismeretek megbeszélése és összegezése az egyes életkori szakaszok legfontosabb változásairól.	Tudjon példákat mondani a nemi úton terjedő betegségekre.
	Az ember egyedfejlődése, életkori szakaszai.		

A korai nemi kapcsolatok veszélyei a testi és lelki egészségre gyakorolt hatása. A korai nemi kapcsolatok hátráltatják a tartós érzelmek kialakulását. A nemi higiéné fontossága a nemi betegségek, és nemi úton terjedő fertőző betegségek elkerülésében. Az ember testfelépítéséről, az életkori szakaszok főbb jellegzetességeiről tanultak a magatartás részévé az idősekkel, a betegekkel, a testi fogyatékkal élőkkel szembeni helyes viselkedés részévé válása.	Az egyes életkori szakaszok fontosabb testi-lelki változásai.	Diagramok, grafikonok elemzése: az ember életkori szakaszaiban bekövetkező testi változásokról (testmagasság, testtömeg, nemi érés kezdete stb.). Ismertek szerzése a családtervezésről, a fogamzásgátlásról. a művi terhesség megszakítás veszélyeiről. Tapasztalatok feldolgozásával annak tudatosítása, hogy az ember egyedfejlődése nem azonos időpontban következik be. Ez a magyarázata annak, hogy azonos életkorú emberek között jelentős fejlettségbeli különbségek lehetnek.	Tudja az ember főbb életkori szakaszait, és az egyes szakaszokban bekövetkező testi és lelki változásokat.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az ellenőrzés, értékelés során kapunk visszajelzést arról, hogy a tanulók milyen szinten sajátították el a biológiai tananyagot, hogyan teljesítették a követelményeket.

Az *ellenőrzés* módszereinek alkalmazása során törekedjünk arra, hogy az legyen rendszeres, változatos és terjedjen ki a tanulók valamennyi tanórai, esetenként a tanórán kívüli tevékenységeire. Az ellenőrzésre többféle módszert alkalmazhatunk a biológia órákon is: történhet a tanulói tevékenységek *folyamatos megfigyelésével, szóbeli ellenőrzéssel* (kérdésekre adott feleletekkel vagy összefüggő felelettel), *írásbeli ellenőrzéssel* (feladatlapokkal, tantárgytesztekkel, tudásszintmérő lapokkal).

A szummatív értékelés előkészítéseként végzett ellenőrzés legyen *objektív*, vagyis a tantervi követelményekhez viszonyítjuk a tanulók szóbeli vagy írásbeli teljesítményét.

Az értékelés történhet *szóban, írásban* vagy kifejezhetjük a követelményekhez való viszonyítást *érdemjegyek* formájában is. Az egyes tanévre előírt követelmények 85–90%-os teljesítése már jeles osztályzatnak felel meg.

Törekedni kell arra, hogy az *ellenőrzés, értékelés, osztályozás* kellően *motiválja* a tanulókat, ezzel is biztosíthatjuk, hogy teljesítményüket a tanítási-tanulási célokhoz közelítsük. Fokozatosan törekedni kell arra is, hogy kialakítsuk a tanulókban az önellenőrzés, önértékelés képességét, így a módszer együttes alkalmazása kedvezően befolyásolja a tanulók *személyiségfejlődését.*

FÖLDRAJZ

FEJLESZTŐ SZAKASZ

7–8. évfolyam

BEVEZETÉS

A földrajz tantárgy feldolgozza a NAT által meghatározott, a Földünk–környezetünk műveltségi területben rögzített fejlesztési feladatokat.

Megismerteti a tanulókat a szűkebb és tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőivel, folyamataival. Vizsgálódásának középpontjában a természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok, jelenségek, valamint napjaink eseményei állnak, melyeket változásaiban, kölcsönhatásaiban és fejlődésében mutat be, és komplexen, a természet-, a társadalom- és a környezettudományok szempontjából dolgoz fel.

A globalizálódó gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok értékelésével lehetővé válik, hogy a tanulók megismerjék az emberiség egész bolygónkra kiterjedő természetátalakító tevékenységét, valamint az ebből fakadó – szintén világméretű – természeti és társadalmi problémákat.

Tartalmainak feldolgozása során fejlődik a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodása, helyi, regionális és globális szemlélete, fokozatosan kialakul a felelős magatartásuk a szűkebb és a tágabb természeti, illetve társadalmi környezetük iránt.

Elősegíti, hogy reális kép alakuljon ki a tanulókban nemzeti értékeinkről, a magyarság világban elfoglalt helyéről, hazánk kedvező és kedvezőtlen természeti, társadalmi-gazdasági adottságairól, jellemző társadalmi-gazdasági folyamatairól, valamint az európai integrációban betöltött szerepéről.

Megismerteti – lehetőség szerint a gyakorlatban – a szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezetben való tájékozódás, eligazodás alapvető eszközeit és módszereit.

Fontos azoknak a kulcskompetenciáknak a birtoklása, amelyek biztosítják az állandóan változó modern világhoz való gyors és hatékony alkalmazkodást. Ezért nagyon fontos a kulcskompetenciákkal kapcsolatos alapkészségek fejlesztése. A földrajz tantárgy tartalmi elemeinek feldolgozása nagymértékben hozzájárul ezek megszerzéséhez.

Nagyon fontos elem az anyanyelvi kommunikáció fejlődése, melyet különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával segíthetünk a földrajzi tartalmak elsajátítása során.

A tantárgy keretei lehetőséget biztosítanak a matematikai kompetencia fejlesztésére is. Az a cél, hogy a tanulók alkalmazni tudják az alapvető matematikai elveket és folyamatokat az ismeretszerzésben és a problémák megoldásában, főként az adatfeldolgozások, megfigyelések során és a térképen való mérések, becslések végzése közben.

A természeti, a társadalmi-gazdasági és a környezeti folyamatokban megfigyelhető kölcsönhatások feltárásával hozzájárul a természettudományi szemlélet és gondolkodásmód kialakulásához.

Az állandóan változó világunk természeti, környezeti és társadalmi-gazdasági folyamatainak megismeréséhez és megértéséhez nélkülözhetetlen a folyamatos tájékozódás és információszerzés. Az ismeretek elsajátítása szempontjából fontos a tanulók kezdetben még irányított, majd egyre önállóbbá váló információszerző tevékenysége. Ezért a tanítási-tanulási folyamat egészében nagy hangsúlyt kap az információszerzés és információfeldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek felhasználására.

A tanítási-tanulási folyamat kiemelt célja a folyamatos önképzés iránti igény, valamint az élethosszig tartó tanulás képességének kialakítása, melyre e tantárgy keretein belül is törekedni kell.

Hazánk társadalomföldrajzi jellemzőinek bemutatásával a tantárgy hozzájárul a szociális és állampolgári kompetencia fejlődéséhez.

Napjaink társadalmi-gazdasági folyamatainak megismertetése elősegíti a tanulóknak a gazdasági élet eseményeiben eligazodó, aktív, kreatív, rugalmas és vállalkozóképes állampolgárrá válását.

A Földünk–környezetünk műveltségi terület szervesen kapcsolódik az Ember a természetben és az Ember és társadalom műveltségi terület megfelelő fejlesztési területeihez. Ezek a kapcsolatok is alátámasztják a Földünk–környezetünk műveltségi terület integrált jellegét, valamint a természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jelenségek, folyamatok összefüggéseinek megláttatásában és kölcsönhatásainak feltárásában betöltött alapvető szerepét.

7–8. évfolyam

7-8. évfolyamon a földrajz tantárgy feladata, hogy az életkori sajátosságoknak megfelelően magasabb szinten továbbfejlessze, elmélyítse és differenciálja a tanulók alapozó szakaszban megszerzett tudását és képességeit.

A tanulás olyan fejlesztési stratégiákra épüljön, amelyek minden szinten a tanulók különböző fejlettségi állapotából indulnak ki, figyelembe veszik az egyéni sajátosságokat, és a

differenciált oktatás elveinek alkalmazásával, egyéni ütemben fejlesztik azt tovább. Törekedjen mind a mennyiségi (korrekció, felzárkóztatás), mind a minőségi differenciálás megvalósítására (tehetséggondozás).

A tanulási stratégiák fejlesztése során fontos a figyelem, a megértés, az emlékezet, valamint a problémamegoldó képesség fejlesztése. Ezért helyezi előtérbe a tananyag problémacentrikus feldolgozását olyan új módszerek alkalmazásával, mint pl. a projektmódszer.

Fontos a tapasztaláson alapuló ismeretszerzés előtérbe helyezése. Nyíljon lehetőség minél több megfigyelésre, vizsgálódásra.

Szükséges a sikerélmény-centrikus módszerek minél szélesebb körű alkalmazása.

A tantárgy oktatásának célja:

- szilárd földrajzi ismeretrendszer nyújtása, és az ezen alapuló tudatos földrajzi-környezeti gondolkodás kialakítása
- a tanulók ismerjék meg a természeti környezet, a társadalom és a gazdasági élet kölcsönös kapcsolatát, a földrajzi környezet szerepét – szerezzenek átfogó ismereteket a kontinensek természeti, társadalom- és gazdaságföldrajzi jellemzőiről, általános és regionális sajátosságairól, különbségeiről;
- hazánk természeti, társadalmi, kulturális és tudományos értékeinek megismertetésével járuljon hozzá a reális alapokon nyugvó nemzettudat kialakításához, a hazához való kötődéshez;
- a tanulók ismerjék meg Európa országainak, országcsoportjainak és tipikus tájainak legfontosabb természeti, társadalmi és gazdasági jellemzőit, az országok, térségek együttműködését – az európai kultúra, életmód, szokások, hagyományok megismertetésével pozitív viszony kialakítása a közös európai értékekhez;
- ismerjék meg a kontinensek népeit, a népesedési folyamatokat, a természeti környezet és a települések, az életmód és gazdasági tevékenység összefüggéseit;
- más népek megismertetése révén alakuljon ki a tanulókban az eltérő életfelfogású, életmódú és kultúrájú emberek iránti tisztelet és megbecsülés;
- a korszerű természettudományos műveltség fokozatos elmélyítése, hozzájárulva ezzel a természettudományos világkép alakításához;
- a tanulók érdeklődésének felkeltése a természeti környezetben lezajló jelenségek, folyamatok megfigyelése és magyarázata iránt;
- a tanulók megértsék azt, hogy a természet egységes egész, a Föld egységes, de állandóan változó rendszer, amelyben az ember természeti és társadalmi lényként él, és ez megköveteli az erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodást;

- a tanulók megismerjék az emberi tevékenységek környezetkárosító hatásait, azok megelőzésének és megszüntetésének lehetőségét – a konkrét ismereteken nyugvó környezettudatos magatartás formálása;
- ismerjék meg a szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezetben való tájékozódás, eligazodás alapvető eszközeit és módszereit;
- váljanak képessé az információszerzésre, azok értelmezésére és feldolgozására, valamint megfelelő kommunikálásukra;
- sajátítsák el a földrajzi információk előállítására szolgáló eszközök használatát, az internetalapú szolgáltatások elérésének módját;
- a tanulók váljanak képessé a korosztálynak megfelelő reális értékelésre és önértékelésre;
- a földrajzi ismeretek megszerzése közben fejlődjenek a tanulók kulcskompetenciákkal kapcsolatos alapképességei.;

7. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 54 – heti óraszám: 1,5

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Földtörténet	6
2. Az Európán kívüli földrészek	29
3. Észak-, Nyugat- és Dél-Európa természet- és társadalomföldrajza	19

1. FÖLDTÖRTÉNET

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A földtörténeti és a társadalmi-gazdasági folyamatok időtartamának nagyságrendi eltéréseinek érzékelése.	Eligazodás a földtörténet időegységeiben. A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek bemutatása. A földtörténeti események időbelisége és térbelisége. A Föld felszínének alakulása a földtörténet során.	Időszalag készítése. Tematikus térképek elemzése – a szárazföldek és óceánok elhelyezkedése a különböző földtörténeti korokban.	Ismeri a természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségét. Ismeri a főbb földtörténeti szakaszokat és azok legfontosabb történéseit.
A legegyszerűbb vizsgálati eszközök gyakorlati alkalmazásának és balesetmentes használatának ismerete a kőzetek vizsgálatánál.	A leggyakrabban előforduló ásványok és kőzetek, energiahordozók és nyersanyagok, valamint talajtípusok felismerése és jellemzőik összegyűjtése.	A tanult ásványok, kőzetek, energiahordozók, nyersanyagok vizsgálata tanári irányítással, egyéni és csoportmunkában. Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek tapasztalatainak önálló leírása, eredményeinek rögzítése és értelmezése.	Tudja felismerni a kőzetburok legfontosabb kőzeteit, érceit, ásványait.

2. AZ EURÓPÁN KÍVÜLI FÖLDRÉSZEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Az egyes kontinenseken zajló főbb földrajzi-környezeti jelenségek, folyamatok, összefüggések felismerése és értelmezése.	Afrika, Ausztrália és Óceánia, Amerika, valamint Ázsia természet- és társadalomföldrajzi jellemzői.		Ismeri Afrika, Ausztrália és Óceánia, a sarkvidékek, Amerika, valamint Ázsia általános természetföldrajzi jellemzőit.

A kritikai és a kreatív gondolkodás képességének fejlesztése a gondolkodási technikák megismerésével az egyes országok természet- és társadalom-földrajzi összefüggéseinek feltárása során.	A földrajzi övezetesség bemutatása a kontinenseken.	Tematikus térképek összehasonlító elemzése a természetföldrajzi övezetesség érzékeltetésére. Ábrák elemzése, összehasonlítása tanári segítséggel.	Legyen képes felsorolni a természetföldrajzi övezetesség fontos elemeit, bemutatni alapvető jellegzetességeit az egyes kontinenseken.
Annak tudatosítása, hogy a különböző földrészeken élő emberek származásuk, kultúrájuk, értékrendjük alapján különbözőek, de emberi mivoltukban egyenrangúak.	A földrészek, azok nagytájai, a tipikus tájak, országcsoportok, országok regionális sajátosságainak bemutatása. Hasonlóságaik és különbségeik felismertetése.	Egyszerű természet- és társadalom-földrajzi algoritmusok alkalmazása egyéni és csoportmunkában a kontinensek, tájak, országok jellemzésénél és elemzésénél. A természeti adottságok és a mezőgazdaság összefüggését bemutató ábrák elemzése.	Tudja elemezni a kontinensek, a tanult tájak, országok természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit bemutató képeket, ábrákat, adatsorokat.
Matematikai kompetencia fejlesztése a kontinensekhez kapcsolódó adatok feldolgozása során.	A természetföldrajzi adottságok gazdaságra gyakorolt hatásának bemutatása. A gazdasági élet jelenségeiben, folyamataiban megnyilvánuló kölcsönhatások bemutatása.	A kontinensek domborzati formáinak, légköri, vízrajzi és ökológiai jellemzőinek, a népesség, gazdálkodás méreteinek számszerűen kifejezhető adatai nagyságrendjének érzékelése, összehasonlítása. Diagramok, grafikonok elemzése, következtetések levonása. Alapvető adatok egyszerű ábrázolása: diagram- és grafikonkészítés.	Megadott szempontok alapján tudja bemutatni a tananyagban szereplő legfontosabb országokat. Tanári irányítással alkalmas alapvető összefüggések felismerésére. Legyen képes felhasználni a tanult térképi információkat.
A környezettudatos, a természetre nyitott gondolkodás fejlesztése az egyes kontinenseknél tapasztalt környezeti problémák kiváltó okainak megismerésével és a megoldási lehetőségek felvázolásával.	A globális környezeti problémákat okozó környezetkárosító emberi tevékenységek bemutatása az egyes kontinenseken.	Példák keresése a környezetszennyezésre, a környezetkárosításra és a környezeti problémák megoldására.	Tud példát mondani a környezeti állapotot befolyásoló tevékenységre

Az együttműködés, a konfliktuskezelés képességének továbbfejlesztése a projektek lebonyolítása közben. Az információszerzés és -feldolgozás képességének fejlesztése. Szemléleti térképolvasás önállóan, különféle méretarányú és ábrázolásmódú térképeken. Térszemlélet fejlesztése az ábrázolt térben való tájékozódással, a földgömb és a térkép koordinátarendszerének segítségével.	Jelentősebb magyar utazók, felfedezők szerepe az egyes kontinensek és népeik megismerésében. *Afrika* Társadalmi-gazdasági problémák Afrikában. Afrika jellemző országai és térségei. Az arabok lakta Észak-Afrika, a sivatagok és oázisok – mint a földrész tipikus tájainak bemutatása – kiemelten: Egyiptom. Az éhségövezet. A fejlődésnek indult Dél-Afrika – a Dél-afrikai Köztársaság mint Afrika legfejlettebb országa. *Ausztrália és Óceánia* Ausztrál államszövetség. *Sarkvidékek* Az Északi- és a Déli-sarkvidék közötti földrajzi különbségek bemutatása. *Amerika* Észak-, Közép- és Dél-Amerika eltérő természet- és társadalom-földrajzi képének bemutatása.	Szemelvények gyűjtése a trópusi esőerdők kiirtásáról és a talajerózióról. A kontinensek környezeti állapotával kapcsolatos tablók készítése megadott szempontok szerint és önállóan. Tantárgyi miniprojektek szervezése közvetett tanári irányítással a magyar földrajzi felfedezők és a kontinensek tipikus tájai témában. Természetföldrajzi jelenségek – pl.: homokbuckák mozgása a homoksivatagokban – modellezése terepasztalon. A szél és a víz által szállított homokszemek összehasonlítása. Leírások, beszámolók készítése a témakörben szereplő ismeretekről segédeszközök használatával, tanári irányítással. A hírekben hallott, a témakörhöz kapcsolódó információk értelmezése.	Képes projektben közreműködni Tudja megmutatni az egyes földrészekhez kapcsolódó minimális topográfiai fogalmakat különböző méretarányú és tartalmú térképen, illetve a földgömbön

	Az ültetvény, a farmvidék, a technológiai park, az agglomerációs zóna mint a földrész tipikus tájainak bemutatása. Az USA mint a világ vezető gazdasági hatalma. Mexikó. Brazília. *Ázsia* A tajga, a monszunvidék, a magashegység, az öntözéses gazdálkodás területei – mint a földrész tipikus tájainak bemutatása. Közép-Ázsia, Délnyugat-Ázsia, Délkelet-Ázsia; Kína mint a Föld legnépesebben fejlődő országa. India, a leggyorsabban emelkedő népességű ország. Japán, az ásványkincsekben szegény ipari nagyhatalom.	Topográfiai gyakorlatok – a kontinensekhez kapcsolódó minimális topográfiai fogalmak megmutatása különböző méretarányú és tartalmú térképen, valamint földgömbön.	

3. ÉSZAK-, NYUGAT- ÉS DÉL-EURÓPA TERMÉSZET- ÉS TÁRSADALOMFÖLDRAJZA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Az Európában zajló főbb földrajzi, környezeti jelenségek, folyamatok, összefüggések felismerése és értelmezése.	Európa általános természet- és társadalom-földrajzi képe. A földrajzi övezetesség jellemzői a kontinensen. Észak-, Nyugat- és Dél-Európa tipikus tájai,	Az ismert természet- és társadalomföldrajzi algoritmusok alkalmazása egyéni és csoportmunkában a tájak, országok jellemzésénél és elemzésénél.	Ismeri Európa általános természetföldrajzi jellemzőit. Tudja felsorolni a természetföldrajzi övezetesség fontos elemeit, valamint bemutatni alapvető

Matematikai kompetencia fejlesztése az Európához kapcsolódó adatok feldolgozása során. Igény kialakulása a közös európai kultúra, különösen annak földrajzi alapjai megismerésére és megőrzésére. Az idegen nyelvi kommunikáció fejlesztése. A környezettudatos, a természetre nyitott gondolkodás fejlesztése az Európában megtalálható környezeti problémák kiváltó okainak megismerésével, és a megoldási lehetőségek felvázolásával. Szemléleti térképolvasás önállóan, különféle méretarányú és ábrázolásmódú térképeken.	országcsoportjai, az országok sajátosságai, valamint hasonlóságaik és különbségeik felismertetése. A természet- és társadalomgazdaságföldrajzi összefüggéseik feltárása, különös tekintettel az Európai Unió tagországaira és a hazánkkal szomszédos országokra. Az Európai Unió fő céljai, értékei, általános társadalmi és gazdaságföldrajzi jellemzői. *Észak-európai* országok közös és egyedi földrajzi vonásai. *Nyugat-Európa* Egyesült Királyság mint a világ iparának bölcsője. Franciaország mint Európa éléstára. *Dél-Európa* Mediterrán táj, üdülőövezet, kikötői övezet – mint tipikus tájak jellemzőinek bemutatatása Olaszország és Spanyolország bemutatásán keresztül. Hazánk déli szomszédai - Horvátország és Szerbia földrajzi jellemzői.	A természetföldrajzi folyamatokat bemutató ábrák elemzése, összehasonlítása, összefüggések feltárása. A népesség alakulásához, a gazdasági élethez kapcsolódó adatok elemzése, összehasonlítása. Diagramok és grafikonok elemzése, következtetések levonása tanári irányítással. Adatok ábrázolása: diagram- és grafikonkészítés tanári segítséggel. A népek életét, szokásait bemutató irodalmi alkotások, filmrészletek földrajzi tartalmainak megbeszélése. Rövid beszámolók készítése a tanult idegen nyelven a tananyagban szereplő országról, az ott szerzett élményekről. Tantárgyi miniprojektek szervezése közvetett tanári irányítással, pl. Európa tipikus tájai és országai témakörben. Szemelvények gyűjtése a savas esők hatásairól.	jellegzetességeit Európában. Ismeri, hogy a földrajzi fekvés és helyzet milyen hatással van Észak-, Nyugat- és Dél-Európa országainak társadalmi, gazdasági életére, fejlettségére. Tudja elemezni az országok természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit bemutató képeket, ábrákat, adatsorokat. A tanult országokat legyen képes bemutatni megadott szempontok alapján. Felismeri az alapvető összefüggéseket. Fel tudja használni a tanult térképi információkat. Megadott szempontok alapján tudja bemutatni Európa tipikus tájait és a tananyagban szereplő országokat. Legyen képes alapvető összefüggések felismerésére tanári irányítással. A kontinens tipikus tájai, illetve országai bemutatása során legyen képes felhasználni a tanult térképi információkat.

		Felismerés, keresés, egyszerű helymeghatározás különböző méretarányú Európa-térképeken.	Tudja megmutatni az Európához kapcsolódó minimális topográfiai fogalmakat különböző méretarányú és tartalmú térképen

A TANANYAG FELDOLGOZÁSÁHOZ SZÜKSÉGES TOPOGRÁFIAI FOGALMAK

(A minimális topográfiai követelményeket *dőlt* betűvel jelöltük.)

Afrika

Gibraltári-szoros, Guineai-öböl, *Vörös-tenger*, *Szuezi-csatorna*; Madagaszkár;

Kongó, Niger, *Nílus,* Tanganyika-tó, Viktória-tó;

Eurázsiai-hegységrendszer, *Atlasz*, Dél-afrikai-magasföld;

Guineai-öbölpart vidéke, Kelet–afrikai-magasföld, Kilimandzsáró, Kongó-medence, *Szahara*, Szudán;

Algéria, *Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom,* Nigéria*;*

Johannesburg, *Kairó, Pretoria*.

Ausztrália és Óceánia

Ausztrália, Új-Zéland; Tasmania; Nagy-korallzátony;

Murray;

Ausztráliai-alföld, Nagy-Vízválasztó-hegység, Nyugat-ausztráliai-ősföld;

Canberra, Melbourne, Perth, *Sydney*;

Új-Guinea, *Melanézia, Mikronézia, Polinézia.*

Sarkvidékek

Jeges-tenger, Grönland, Északi-sark, Északi-sarkvidék (Arktisz), Déli-sark, Déli-sarkvidék (Antarktisz), Erebus.

Amerika

Észak-Amerika, Közép-Amerika, Dél-Amerika, Latin-Amerika;

Antillák, Bering-szoros, Hudson-öböl, Karib (Antilla)-tenger, Mexikói-öböl, Panama-csatorna, *Alaszka*, Floridai-félsziget, *Grönland, Hawaii-szigetek,* Kaliforniai-félsziget, Labrador-félsziget;

Golf-áramlás, Labrador-áramlás;

Amazonas, Colorado, *Mississippi,* Paraná, *Szt. Lőrinc-folyó; Nagy-tavak*;

Amazonas-medence, *Andok, Appalache,* Brazil-felföld, Guyanai-hegyvidék, Kanadai-ősföld, Kordillerák, Mexikói fennsík, Mississippi-alföld, Orinoco-medence, *Pacifikus-hegységrendszer,* Paraná-alföld, Patagónia, Préri, *Sziklás-hegység;*

Amerikai Egyesült Államok, Argentína, *Brazília,* Kanada, Kuba, *Mexikó,* Venezuela, *Brazília város*, *Buenos Aires,* Chicago, Havanna, *Los Angeles, Mexikóváros,* Montréal, *New York,* Ottawa, *Rio de Janeiro, San Francisco,* São Paulo, Toronto, *Washington.*

Ázsia

Dél-Ázsia, Délkelet-Ázsia, Délnyugat-Ázsia, Észak-Ázsia, Kelet-Ázsia, Közép-(Belső)-Ázsia,

Boszporusz, *Fekete-tenger,* Japán-tenger, *Mariana-árok,* Márvány-tenger, Perzsa (Arab)-öböl, Arab-tenger, Arab-félsziget, Fülöp-szigetek, Hindusztáni-félsziget, Indokínai-félsziget, Indonéz-szigetvilág, *Japán-szigetek,* Kamcsatka-félsziget, *Kis-Ázsia,* Koreai-félsziget, Tajvan;

Eufrátesz, Indus, Jangce, Jenyiszej, Gangesz, Léna, Ob, Sárga-folyó, Tigris; Aral-tó, *Bajkál-tó, Kaszpi-tenger;*

Arab-tábla, *Csomolungma (Mt. Everest),* Dekkán-fennsík, Dél-kínai-hegyvidék, Fuji, Góbi, *Himalája,* Hindusztáni-alföld, Iráni-felföld, Kaszpi-mélyföld, *Kaukázus,* Kínai alföld, Közép-szibériai-fennsík, *Mezopotámia,* Nyugat-szibériai-alföld, Pamír, *Szibéria,* Tibet, *Tien-san, Urál;*

India, Indonézia, Irán*, Izrael, Japán, Kína,* Szaúd-Arábia, *Törökország;*

Ankara, Bombay, Calcutta, Hongkong, Isztambul, Kanton, Mekka, Novoszibirszk, Oszaka, *Peking,* Sanghaj, Szingapúr, Szöul, *Tokió, Újdelhi*;

Észak-, Nyugat- és Dél-Európa

Dél-Európa, Észak-Európa, Kelet Európa, Közép-Európa, Nyugat-Európa, Kelet-Közép-Európa;

Adriai-tenger, Balti-tenger, Északi-tenger, *Földközi-tenger*, La Manche, Norvég-tenger, Oroszlán-öböl, Viscayai-öböl, *Appennini-félsziget*, Baleár-szigetek, *Balkán-félsziget,* Bretagne, *Brit-szigetek,* Ciprus, *Izland,* Kréta, Málta, *Ibériai-félsziget, Skandináv-félsziget*, Szicília;

Észak-atlanti-áramlás

Pó, *Rajna, Rhône, Szajna*, Száva, *Temze;*

Alpok, Appenninek, Balkán hegység, Balti-ősföld, Dalmácia, Dinári-hegység, Etna, Francia-középhegység, Holland-mélyföld, *Kárpátok,* Londoni-medence, *Mont Blanc,* Párizsi-medence, Pennine, Pireneusok, Pó-síkság, Riviéra, Rodope, Skandináv-hegység, *Vajdaság,* Vezúv;

Bulgária, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Koszovó, Luxemburg, Macedónia, Montenegro (Crna Gora), Nagy-Britannia, Norvégia, Olaszország, Portugália, Skócia, Spanyolország, Svédország, Szerbia, Törökország;

Amszterdam, Ankara, *Athén*, Belgrád, *Bern,* Birmingham, *Brüsszel,* Dublin, Glasgow, *Hága, Helsinki, Koppenhága,* Le Havre, *Lisszabon,* Liverpool, Ljubljana, *London,* Luxembourg, Lyon, *Madrid,* Manchester, Marseille, Milánó, Nápoly, *Oslo, Párizs,* Podgorica, *Reykjavík,* Rijeka, *Róma,* Rotterdam, Skopje, *Stockholm,* Strasbourg, Szabadka, *Szarajevó, Szófia, Tirana*, Torino, Újvidék, Várna, Velence, *Zágráb*

8. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 54 – heti óraszám: 1,5

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kelet- és Közép-Európa	24
2. Magyarország természeti és társadalom-földrajzi viszonyai	14
3. Magyarország tájai	16

1. KELET- ÉS KÖZÉP-EURÓPA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Igény kialakítása a közös európai kultúra – különösen annak földrajzi alapjai – megismerésére és megőrzésére.		Az ismert természet- és társadalomföldrajzi algoritmusok alkalmazása – egyéni és csoportmunkában – a tájak, országok jellemzésénél és elemzésénél.	Ismeri a földrajzi fekvés és helyzet hatását Kelet- és Közép-Európa országainak társadalmi, gazdasági életére, fejlettségére.
A Kelet- és Közép-Európával kapcsolatos főbb földrajzi, környezeti jelenségek, folyamatok, összefüggések értelmezése.	*Kelet-Európa* természet földrajzi viszonyai. Oroszország és Ukrajna jellegzetes társadalom-földrajzi vonásai, különös tekintettel az utóbbi évek változásaira.	Tematikus térképek elemzése a természet- és társadalomföldrajzi adottságok megismeréséhez, az összefüggések feltárásához.	Legyen képes a Kelet- és Közép-Európa országainak természeti és a társadalmi-gazdasági jellemzőit bemutató képek, ábrák, adat-sorok elemzésére. Megadott szempontok alapján be tudja bemutatni a tanult országokat. Felismeri az alapvető összefüggéseket. Tudja felhasználni a tanult térképi információkat.
A földrajzi térben zajló kölcsönhatások felismerése. A matematikai kompetencia fejlesztése az adatfeldolgozások segítségével.	Közép-Európa általános földrajzi képe. A különböző típusú közép-európai tájak (alföldek, rögvidék, magashegységek) természeti adottságai és gazdasági feltételei. *Közép-Európa* tipikus tájainak – középhegység, feltöltött alföld, medence, bányavidék, ipari körzet – bemutatása német-, cseh- és lengyelországi példákon keresztül.	Tematikus térképek és metszetek elemzése. Diagramok és grafikonok elemzése, következtetések levonása. Forráselemzés a német országegyesítésről.	Legyen képes bemutatni Kelet- és Közép-Európát, tipikus tájait, valamint a tananyagban szereplő országokat a megadott szempontok alapján.

Együttműködés és konfliktuskezelés képességének fejlesztése a projektek szervezése során. A környezettudatos, természetre nyitott gondolkodás formálása. Az információszerzés és -feldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel az Internetre. A digitális kompetencia fejlesztése. A konfliktuskezelés képességének fejlesztése döntéshelyzetekkel, vitákkal. Különböző típusú térképek használata az ismeretszerzésben. Szemléleti térképolvasás önállóan, okfejtő térképolvasás tanári irányítással, különféle méretarányú és ábrázolásmódú térképeken.	Németország szerepe az európai gazdaságban. Csehország és Lengyelország. Közép-Európa magashegyvidékei: az Alpok és a Kárpátok természeti adottságai. A társadalmi-gazdasági élet földrajzi vonásai. A gazdasági fejlettség különbségei, azok okai. Az alpokbeli országok földrajzi jellemzése: (kiemelt ország) Ausztria, Szlovénia. A kárpáti országok földrajzi jellemzése: Szlovákia, Románia.	Tantárgyi projektek szervezése közvetett tanári irányítással az Alpok és a Kárpátok témakörben. Egyszerű modellezés – a jég felszínformáló munkája. Az Alpokról készült űrfelvétel elemzése. A környezetszennyezéssel kapcsolatos (osztrák bőrgyárak, Romániából a folyókon érkező szennyeződések) információk összegyűjtése szakfolyóiratokból és az internetről. A különféle tanulói nézetek megfogalmazása kifejtése vita során – a környező országok környezetszennyezése kapcsán. Topográfiai gyakorlatok különböző méretarányú térképeken. A minimális topográfiai fogalmak ábrázolása kontúrtérképen.	Tudja alkalmazni a Kelet- és Közép-Európához kapcsolódó minimális topográfiai fogalmakat különböző méretarányú és tartalmú térképen.

2. MAGYARORSZÁG TERMÉSZETI ÉS TÁRSADALOMFÖLDRAJZI VISZONYAI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A nemzeti identitástudat fejlesztése a magyarság és Magyarország szerepének felismerésén keresztül.	A Kárpát-medence kialakulása és természetföldrajzi képe. A Kárpát-medence népei.	Egyszerű természet- és társadalomföldrajzi algoritmusok alkalmazása – egyéni és csoportmunkában – hazánk természeti és társadalmi viszonyainak	Tudja elemezni hazánk földrajzi fekvését, helyzetét a Kárpát-medencében és Európában.

A főbb földrajzi, környezeti jelenségek, folyamatok, összefüggések felismerése és értelmezése Magyarország területéről.	A magyarság a Kárpát-medencében. Magyarország földrajzi helyzete. Helye a Kárpát-medencében.	jellemzésénél és elemzésénél.	Legyen képes elemezni Magyarország földrajzi környezetének természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit a megadott szempontok alapján.
	Hazánk felszínének kialakulása, legjellemzőbb kőzetei.	Kőzetgyűjtemény készítése a hazánkban előforduló kőzetekből. Tematikus térképek értelmezése, összefüggések feltárása. Tematikus térkép készítése megadott információk és adatok felhasználásával.	
A digitális kompetencia fejlesztése. A matematikai kompetencia fejlesztése az éghajlati diagramok elemzésével és szerkesztésével.	Az ország természeti viszonyai (felszín, éghajlat, vízrajz, természetes növényzet), természeti erőforrásaink.	A Kárpát-medence és Magyarország időjárásának tanulmányozása az időjárás-jelentések felhasználásával (tv, internet). Éghajlati diagramok elemzése, következtetések levonása. Modellezés terepasztalon: felszín alatti vizek, folyószabályozás.	
Az információszerzés és -feldolgozás képességének fejlesztése.		Információk gyűjtése a népesedési válság kialakulásának okairól – szakirodalom és internet felhasználásával.	Tudja felsorolni és jellemezni hazánk környezeti értékeit. Tudjon példát hozni környezetvédelmi intézkedésekre.
Tematikus térképek használata az ismeretszerzésben.	A népesség alakulása és annak magyarázata. A nemzetiségek helyzete. Településeink. A gazdasági élet telepítő tényezői, általános vonásai és területi különbségei, annak okai.		Legyen képes kontúrtérképen elhelyezni az egyes témákhoz kapcsolódó minimális topográfiai fogalmakat. Tudjon jellemezni topográfiai fogalmakat.

A digitális kompetencia fejlesztése. A környezettudatos, a természetre nyitott gondolkodás formálása. Védett természeti, kulturális és gazdaságtörténeti értékeink ismerete. Különböző típusú térképek használata az ismeretszerzésben és a terepen való eligazodásban. Szemléleti térképolvasás önállóan, okfejtő térképolvasás tanári irányítással, különféle méretarányú és ábrázolásmódú térképeken.	A gazdaság szerkezetének átalakulása. Az ipar és a mezőgazdaság jellemzése, kihívásai. Hazánk nemzetközi kapcsolatai. Az Európai Unió és hazánk kapcsolata. Az uniós csatlakozás adta lehetőségek, és azok kihasználása. Környezetünk problémái, azok hazai és regionális kapcsolatainak bemutatása. Magyarország védett természeti, kulturális, néprajzi, gazdaságtörténeti értékei.	Egyes országrészek gazdasági különbségeinek feltárása tematikus térképek összehasonlító elemzésével. Információkeresés hazánk nemzetközi kapcsolatairól – adatbázisok felhasználása, digitális lexikon használata. Egyszerű PowerPoint megtervezése tanári irányítással. A különféle tanulói nézetek megfogalmazása, kifejtése esetelemzés, vita és egyszerű szerepjáték során, pl.: a hazánk környezeti állapota témakörben. A hírekben hallott földrajzi-környezeti tartalmú információk értelmezése. Tájékozódási gyakorlatok a térkép segítségével: a földrajzi fokhálózat használatának kibővítése – az ívperc használata.	Legyen képes elemezni hazánk természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit tartalmazó tematikus térképeket.

3. MAGYARORSZÁG TÁJAI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Hazánk tájaival kapcsolatos főbb földrajzi, környezeti jelenségek, folyamatok, összefüggések felismerése és értelmezése.	A hazai nagytájak földrajzi jellemzése: természetföldrajzi, valamint társadalmi-gazdasági jellemzőik, természeti erőforrásaik. A gazdasági élet ágazatai a tájakon.	Egyszerű természet- és társadalomföldrajzi algoritmusok alkalmazása – egyéni és csoportmunkában – hazánk tájainak jellemzésénél és elemzésénél. Tematikus térképek elemzése a természet- és társadalomföldrajzi adottságok megismeréséhez, az összefüggések feltárásához. Tematikus térkép készítése megadott információk és adatok felhasználásával. Modellezés terepasztalon – pl.: hordalékkúp kialakulása.	Különböző térképi információk felhasználásával legyen képes bemutatni hazánk jellemző tájtípusainak (alföldi, dombsági és középhegyvidéki tájak) természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit. Felismerje a természeti adottságok jelentőségét az egyes vidékek gazdasági életében.
Tematikus térképek használata az ismeretszerzésben.	A természeti és társadalmi-gazdasági környezet kapcsolatai a tájakon. Jellemző életmódok.	Tájleírások készítése a tájak jellegzetességeinek bemutatására.	
Együttműködési képesség fejlesztése. A konfliktuskezelés képességének fejlesztése döntéshelyzetekkel. A nemzeti identitástudat fejlesztése a hagyományok ápolásával.	A tájak környezeti állapota, védelme, környezeti, idegenforgalmi értékei.	Egy közösen választott tájunk feldolgozása projektmódszerrel	Legyen tisztában a főváros szerepével hazánk társadalmi-gazdasági életében.
A tanulók esztétikai befogadóképességének fejlesztése.	Budapest földrajza, szerepe az ország életében.	A tájak földrajzi adottságaival kapcsolatos népszokások gyűjtése.	
A környezettudatos, a természetre nyitott gondolkodás formálása.	A saját régió földrajzi jellemzői.	Hazánk tájait ábrázoló irodalmi és műalkotások gyűjtése.	

Különböző típusú térképek használata az ismeretszerzésben és a terepen való eligazodásban. Szemléleti térképolvasás önállóan, okfejtő térképolvasás tanári irányítással, különféle méretarányú és ábrázolásmódú térképeken.	Munkaerő-piaci alapismeretek.	Természeti, idegenforgalmi értékeinket feldolgozó tabló, tematikus térkép készítése. Természet- és társadalomföldrajzi algoritmusok alkalmazása a saját régió jellemzésénél. Tanulmányi kirándulás, üzemlátogatás. Tájékozódási gyakorlatok a térkép segítségével: felismerés, keresés, egyszerű helymeghatározás különböző méretarányú térképeken. Topográfiai gyakorlatok kontúrtérképen.	Legyen képes kontúrtérképen elhelyezni az egyes témákhoz kapcsolódó minimális topográfiai fogalmakat. Tudjon leolvasni tematikus térképet.

A TANANYAG FELDOLGOZÁSÁHOZ SZÜKSÉGES TOPOGRÁFIAI FOGALMAK

(A minimális topográfiai követelményeket *dőlt* betűvel jelöltük.)

Közép- és Kelet-Európa

Don, Dnyeper, *Duna-delta, Elba,* Garam, Inn, Moldva (Vltava), Morva, Nyitra, Odera, *Rajna, Rajna-Majna-Duna vízi út,* Száva, Vág, Visztula;

Alpok, Bécsi-medence, Burgenland, Csallóköz, Cseh-medence, Donyec-medence, Déli-Kárpátok, Erdély, Erdélyi-középhegység, Erdélyi-medence, Északkeleti-Kárpátok, Északnyugati-Kárpátok, Fekete-erdő, Gerlachfalvi-csúcs, Germán-alföld, Hargita, Kaszpi-mélyföld, Kárpátalja, Keleti-Alpok, Keleti-Kárpátok, Lengyel-alföld, Lengyel-középhegység, Magas-Tátra, Morva-medence, Német-középhegység, Nyugati-Alpok, Rajnai-palahegység, Román-alföld, Ruhr-vidék, Sváb-bajor-medence, Székelyföld, Szilézia, Szudéták, Vajdaság, Vereckei-hágó;

Ausztria, Csehország, Lengyelország, Moldova, Németország, Oroszország, Románia, Svájc, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna;

Arad, Bécs, Berlin, Beregszász, Bern, Brassó, Bréma, Brno, *Bukarest, Constanza,* Drezda, Eszék, Frankfurt, Gdańsk, Genf, Graz, *Hamburg,* Kassa, Katowice, *Kijev, Kolozsvár,* Krakkó, Lipcse, Linz, *Ljubljana, Marosvásárhely, Minszk, Moszkva, Munkács,* Murmanszk, *München, Nagyvárad,* Novoszibirszk, Odessza, Ostrava, Ploieşti, Plzeň, *Pozsony, Prága,* Salzburg, Steyer, Stuttgart, *Székelyudvarhely, Szentpétervár, Temesvár, Ungvár, Varsó,* Volgograd, *Zsolna.*

Magyarország

Balaton, Bodrog, Dráva, Duna, Fertő, Hernád, Ipoly, Kis-Balaton, Körös, Maros, Mura, Rába, Sajó, Sió, Szamos, Tisza, Tisza-tó, Velencei-tó, Zagyva, Zala;

Csepel-sziget, Mohácsi-sziget, Szentendrei-sziget, Szigetköz,

Aggteleki-karszt, Alföld, Alpokalja, Badacsony, *Bakony, Balaton-felvidék Baranyai-dombság, Bodrogköz, Borsodi-medence, Börzsöny, Budai-hegység, Bükk, Bükk-fennsík, Cserehát, Cserhát, Dráva menti síkság* (Dráva-mellék), *Duna-Tisza köze,* Dunakanyar, *Dunántúli-dombság, Dunántúli-középhegység* (Dunántúli-középhegyvidék), *Dunazug-hegység, Északi-középhegység,* (Észak-magyarországi-középhegység), *Gerecse Hajdúság, Hegyalja, Hortobágy, Írott-kő, Jászság, Kékes, Kisalföld, Kiskunság, Kőszegi-hegység, Maros-Körös köze, Mátra, Mecsek, Mezőföld, Móri-árok, Nagykunság, Nógrádi-medence, Nyírség, Nyugat-magyarországi-peremvidék, Őrség, Pilis, Somogyi-dombság, Soproni-hegység, Szekszárdi-dombság, Tapolcai-medence, Tihanyi-félsziget, Tiszántúl, Tokaj - Eperjesi-hegység, Tolnai-dombság, Velencei-hegység, Vértes, Villányi-hegység, Visegrádi-hegység, Zalai-dombság, Zempléni-hegység;*

Bács-Kiskun megye, Baranya megye, Békés megye, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Csongrád megye, Fejér megye, Győr-Moson-Sopron megye, Hajdú-Bihar megye, Heves megye, Jász-Nagykun-Szolnok megye, Komárom-Esztergom megye, Nógrád megye, Pest megye, Somogy megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Tolna megye, Vas megye, Veszprém megye, Zala megye;

Budapesti agglomeráció**,**

Ajka, Algyő, Baja, *Balatonfüred, Békéscsaba,* Biharkeresztes, *Budapest,* Cegléd, *Debrecen,* Dorog, Dunaújváros, *Eger, Esztergom,* Galyatető, Gyöngyös, *Győr,* Gyula, Hajdúszoboszló, Hatvan, *Hegyeshalom,* Hévíz, Hódmezővásárhely, *Hollókő,* Jászberény, Kalocsa, *Kaposvár,* Kazincbarcika, *Kecskemét,* Kelebia, *Keszthely,* Komárom,

Kőszeg, Komló, Lábatlan, Letenye, *Miskolc, Mohács,* Mosonmagyaróvár, Nagykanizsa, *Nyíregyháza,* Orosháza, Ózd, *Paks, Pannonhalma,* Pápa, *Pécs,* Rábafüzes, Rajka, *Salgótarján,* Sárospatak, *Siófok, Sopron,* Százhalombatta, *Szeged, Székesfehérvár, Szekszárd,* Szentendre, Szentgotthárd, *Szolnok, Szombathely,* Tata, *Tatabánya, Tihany, Tiszaújváros,* Vác, Várpalota, *Veszprém, Visegrád,* Visonta, *Záhony, Zalaegerszeg;*

Nemzeti parkok: *Aggteleki Nemzeti Park, Balaton-felvidéki Nemzeti Park, Bükki Nemzeti Park, Duna–Dráva Nemzeti Park, Duna–Ipoly Nemzeti Park, Fertő–Hanság Nemzeti Park, Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park, KörösMaros Nemzeti Park, Őrségi Nemzeti Park.*

Régiók: Dél-Alföld régió, Dél-Dunántúl régió, Észak-Alföld régió, Észak-Magyarország régió, Közép-Dunántúl régió, Közép-Magyarország régió, Nyugat-Dunántúl régió.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az ellenőrzés és az értékelés legyen a földrajztanítás folyamatának szerves része, fogja át a tanuló valamennyi tanórai és – a tantárggyal kapcsolatos – tanórán kívüli tevékenységét.

Mind az ellenőrzés, mind pedig az értékelés módszertanilag legyen változatos.

Az ellenőrzést mindig kövesse a konkrét teljesítmény, a topográfiai tájékozottság és a tantárgyhoz való viszony körültekintő és változatos, kvalitatív értékelése.

Az ellenőrzés módjai:

- folyamatos megfigyeléssel (milyen a tanulók érdeklődése, aktivitása, figyelme, ismeretszerző képessége, ismeretalkalmazása, hogyan vesznek részt a csoportmunkában, a projektfolyamatban stb.);
- szóbeli feleltetéssel (mely elsőbbséget élvez) – törekedni kell arra, hogy a tanulók ismereteiket, tapasztalataikat, megfigyeléseik lényegét összefüggően el tudják mondani;
- írásbeli ellenőrzéssel, azaz feladatlapokkal, mérőlapokkal, vázlatrajzok készíttetésével és a topográfiai tájékozottság mérésével;
- az ajánlott tevékenységformák között megjelölt gyakorlati feladatok, önálló kutatómunka (ábraelemzés, kiselőadás, sajtófigyelés) végzésével.

Az értékelés szempontjai:

- az alapvető ismeretelemek elsajátításának mértéke,
- a legfontosabb földrajzi kompetenciák birtoklásának szintje:
    a) a földrajzi térben való tájékozódás képessége,
    b) a földrajzi tartalmú információszerzés,
    c) az információk feldolgozásának, értelmezésének képessége.

Törekedjünk a sokoldalú, differenciált osztályozásra (szóbeli, írásbeli ellenőrzés, órai munka stb.).

ÉNEK-ZENE

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

1–4. évfolyam

CÉLOK ÉS FELADATOK

Az iskolai ének-zenei nevelés célja 1−4. évfolyamon, hogy *megalapozza* a zenei nevelést, s*egítse* kialakítani zene megszerettetéséhez és az egyes zeneművek élményt nyújtó megismeréséhez és megértéséhez vezető utat.

A zenei nevelés általános és legfőbb célja az érzelmi, értelmi és jellemnevelés, vagyis a teljes személyiség fejlesztése.

A sokszínű, igényes és céltudatos zenei élmények alakítják az éneklés, az aktív muzsikálás igényét, a zenehallgatási szokásokat, valamint az igényt a tanulókban arra, hogy *egyéni képességeik, lehetőségeik* figyelembevételével *egész életük során* bővítsék műveltségterületi és kulturális ismereteiket. Ennek érdekében szükséges a megszerzett zenei készségeket, képességeket, ismereteket az életkori sajátosságokból adódóan mind magasabb szintre emelni.

Fontos feladat a zenei világkép, az érzelmi és az értelmi vonatkozású hatások jellemformáló erejének és szerepének megalapozása. Az érzelmi-értelmi képességek alapozása mellett kiemelt fontosságúként kell kezelni a tanulói személyiség egészének fejlődését szolgáló tevékenységeket és a különféle műveltségterületekkel történő kapcsolódások keresését. A fejlesztés során nem csak a tantárgyi, hanem a képességterületi és a nevelési integrációs lehetőségekkel is foglalkozni kell.

Az *élményszerű helyzetek teremtésével* a tanulók tapasztalatokat szerezhetnek. Kiemelkedően fontos a zenei ízlésformálás, a zenei ítélőképesség fejlesztése, mert ez teszi lehetővé az értékes műalkotások felismerését és elfogadását, a kritikai képesség kialakulását.

A zene megszerettetéséhez a zeneművek élményt nyújtó megismerésén és megértésén át vezet az út. Ehhez nélkülözhetetlen a felszabadult alkotó légkör megteremtése, a közös éneklés és a zenehallgatás örömteli megélése, a tanulás-tanítás életkorhoz igazodó játékosságának biztosítása, a zenei élményt gátló feszültségek feloldása, az oldott iskolai környezet léte, valamint a tanulók pozitív viszonya tanítójukhoz.

A sokszínű, igényes és céltudatos zenei élmények alakítják az éneklés, az aktív muzsikálás igényét és a zenehallgatási szokásokat. Az éneklés a zenei élmény elsődleges forrása és az ismeretszerzés tapasztalati alapja. A mozgással, tánccal, játékkal egybekötött csoportos ének-

lés a közös muzsikálás, az egymásra figyelés és a közösségformálás mással alig pótolható lehetőségét kínálja.

A ritmuskészség fejlődése, amely a ritmusjátékok és az énekléshez kapcsolódó különféle mozgások nyomán gyorsan és látványosan halad, segíti az esztétikus, jól koordinált mozgás, a szép testtartás, a jó légzés, a jó fizikai állóképesség kialakítását, illetve erősödését.

Az éneklési kultúra megalapozása, a szöveg tartalmának megfelelő érzelmek, karakterek zenei kifejezése az előadói készséget gazdagítja.

A néphagyománynak, népszokásoknak, a szűkebb zenei környezet kultúrájának fontos szerepe van a zene megszerettetésében, a zenei anyanyelv megismerésében.

A zenei emlékezet, a belső hallás fejlesztése, a zenei ismeretek elsajátítása megteremti a játékos alkotás, a zenei improvizáció feltételét. A gyermekek csoport előtti éneklése, előadása módot ad az egyéni készségek kibontakoztatására, a helyes önértékelés kialakítására és a kiemelkedő adottságú gyermekek készségeinek fejlesztésére.

A gyermekhangszerek használata fejleszti a hangszínhallást, és kedvet ébreszthet a rendszeres hangszertanuláshoz.

Fejlesztési feladatok

Zenei alkotóképesség

Interpretáció

Az *énekhangra alapozott tanítás* az átélt zenei tartalmak énekhanggal való kifejezésére, a saját belső gondolati és érzelmi világ közvetítésére, az önkifejezésre, a múlt és a jelen, a magyar és az európai, illetve a világkultúrával való belső találkozásra, *a kommunikációra* nevel.

Az énekhang minden gyermek veleszületett „hangszere”. Ezért az énekes tevékenységek a zenei foglalkozások alapját képezik. Az éneklés a zenei élmény elsődleges forrása és az ismeretszerzés tapasztalati alapja. A mozgással, tánccal, játékkal egybekötött csoportos éneklés a közös muzsikálás, az egymásra figyelés és a közösségformálás mással alig pótolható lehetőségét kínálja.

Ezt erősíti meg sajátos jelrendszere, a zenei olvasás-írás tudománya. Az éneklési tevékenység kiegészül a tánc vagy éppen a hangszerjáték élményével is.

A zenei tevékenységek sorában az *éneklés* elsődlegességet élvez. Legfőképpen a *csoportos* énekléssel, a közösségi zenei tevékenységekkel szerezhetünk sikerélményt. A csoportos és egyéni éneklés kifejező szövegkiejtéssel, az előadásmód helyes megválasztásával a *zenei hallás fejlesztője* is.

Improvizáció

A zenei alkotás, az improvizáció feltételezi a személyiség nyitottságát, fejleszti a zenei fantáziát. Alapját a már megismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek képezik.

A *rögtönzési készség fejlesztésére* a már megismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználása ad lehetőséget.
Az énekes és ritmusvariációs játék ellenritmusértékek felhasználásával, az énekes párbeszéd, a visszhangjáték (névéneklés), a modellként tanult mondókák, a gyermekversek, az énekes játékok, a tanult dallami elemek, a zene és a szöveg, a zene és a mozgás, a zene és a képi kifejezés összekapcsolásával fejleszti a tanulók kreativitását.

Megismerő- és befogadóképesség

Zenehallgatás

A zenehallgatás az auditív befogadókészség fejlesztésének eszköze és a gyermeki élményvilág fontos része. A zeneértő és zeneérző képesség fejlesztésének eredményeképpen megvalósul a többször meghallgatott zeneművek tanári segítséggel történő felismerése, megnevezése, az emberi hangfajták, hangszerek hangszínének megkülönböztetése, a zenei karakterek különbségének felismerése.
A fejlesztés során kialakuló zenei tudat lehetővé teszi a művészi értékek felismerését, a kritikai gondolkodást, és az ízlés formálódását.
A cél az, hogy a zenehallgatás egyre inkább járuljon hozzá a meglévő ismeretek alkalmazásához, az értelmi és érzelmi erők mozgósításához, elősegítve ezáltal a személyiség belső harmóniájának kialakítását és az emocionális érzékenység kifejlesztését.

Zenei hallás és kottaismeret

A zenei hallásfejlesztés célja, hogy aktivizálja az emlékezetet, a zenei képzeletet és a gondolati tevékenységeket. A zenei hallásképzés eredményeként a tanulók eljutnak az önálló zenei gondolkodás kifejlődéséig, amely magában rejti az összehasonlítás, a viszonyítás lehetőségét, a sorszerkezet és a rövid zenei formák felismerését, az absztrakciót, az analizálást, a szinteti-

zálást és a fogalomalkotást. A hangzó zene és a kottakép megfeleltetésének kétirányú kapcsolata a zenei műveleti képességek alapja. Ezt a kapcsolatot a zenei olvasás-írás elemi ismerete, a belső hallás fejlesztése teremti meg. A zenei élményből kiinduló elvonatkoztatás alapvetően a ritmikai és a dallami elemek megismerését, felismerését és csoportos megszólaltatását szolgálja.

A zenei olvasás-írás tanult eszközeit tanári irányítással/segítséggel, csoportosan alkalmazva végezzék a tanulók azért, hogy minden tanuló szert tehessen bizonyos fokú sikerélményre. Lehetőleg minden tanulóban kifejlesztendő a kottakép követési képessége.

A hangzó zene és a kottakép megfeleltetésének kétirányú kapcsolata a zenei műveleti képességek alapja. Ezt a kapcsolatot a zenei olvasás-írás elemi ismerete, a belső hallás fejlesztése teremti meg. Az 1–4. évfolyamon az alapritmusok, az ütemfajták és a dallammotívumok felismertetése, olvasása és lejegyzése tanári segítséggel lehetséges. Lehetőség van a ritmushangszerek megismertetésére, használatára, a ritmikai többszólamúság megalapozására. A dalok ritmikai sajátosságainak megjelenítése mozgással, tánccal, kreatív játékokkal javasolt. A hangnevek meghatározása a vonalrendszerben a relatív szolmizáció alapján lehetséges.

1. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36– heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
Interpretáció	23 óra
Improvizáció	4 óra
Zenehallgatás	5 óra
Zenei hallás és kottaismeret	4 óra

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG
INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
Magyar népi mondókák, kis hangterjedelmű magyar népdalok	9 óra
Népi gyermekjátékok	5 óra
Ünnepkörök dalai	5 óra
Nemzetiségi és etnikai kisebbségek dalai. Művészi értékű komponált gyermekdalok	4 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Pontos szövegejtés, dallam és ritmus megszólaltatására való törekvés. Helyes levegővétel, testtartás alkalmazása. Megadott hangmagasság (kezdőhang) felismerése. Tempótartás, megfelelő tempóátvétel.	Magyar népi mondókák, kis hangterjedelmű magyar népdalok. Népi gyermekjátékok.	Hallás utáni daltanítás. Magyar népi mondókák ritmikus előadása, és kis hangterjedelmű magyar népdalok éneklése osztályszinten, kis csoportban, egyénileg szöveggel, pontos szövegejtésre törekvéssel. Éneklés emlékezetből. Megadott hangmagasság (kezdőhang) felismerése, átvétele csoportosan, egyénileg. Tempótartás, megfelelő tempóátvétel a népi mondókák, és a kis hangterjedelmű dalok éneklése során.	Pontos artikuláció, szövegejtés, dallam és ritmus megszólaltatása. Gyermekjátékdalok éneklése, előadása játékukkal együtt. Tempótartás, tempóátvétel a csoportos éneklésben.

Népi gyermekjátékok csoportos előadása. Felszabadult örömet nyújtó játék, játéklehetőség megteremtése. Memóriafejlesztés.	Stílus és ritmusjáték anyaga.	Stílus és ritmusjáték. Ismert gyermekdal csoportos éneklése különféle karakterben és hangszíneken Kis csoportokban a már megjelenített színek, karakterek megismétlése, ritmikus mozgással történő összekapcsolása és azok bemutatása. Közös éneklés a dalritmus tapsolásával, és az egyenletes járás összekapcsolásával.	A tanult dalok előadása, játékával együtt Dalok éneklése egyenletes járással, majd a dalritmus megszólaltatásával Ritmuskövetés, ritmikus mozgás gyermekdalokra.
Ünnepkörökhöz kapcsolható dalok, jeles napok szokásainak megismerése.	Ünnepkörök dalai.	Felkészülés az ünnepekre a hangszert tanuló gyermekek bevonásával.	Ünnepekhez kapcsolódó dalok csokorba szedése tanítói segítséggel, előadásuk csoportban és kisebb együttessel, illetve szólóban.
Életkornak megfelelő műdalok, nemzetiségi és etnikai kisebbség dalainak megszólaltatása.	Életkornak megfelelő műdalok.	Életkornak megfelelő műdalok megszólaltatása csoportosan. Életkornak megfelelő műdalok megszólaltatása szerepjátékszerűen.	Dalok ritmusának, megszólaltatása segítséggel.

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Ritmus és dallamhangszeres improvizáció.	2 óra
Kérdés-felelet, tempó és dinamikai elemek.	1 óra
Mozgásos improvizáció.	1 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Énekes és ritmikus variációs játékok önálló és csoportos megvalósítása. Dallammotívum-variációk és ritmus-variációk megszólaltatására törekvés. A ritmus- és dallam-hangszeres improvizáció készségének kialakítása.	Énekes és ritmikus variációs játékötletek.	Tanult mondókák, gyermekversek, énekes játékok dallam- és ritmusrögtönzése, variálása a tanult dallami, ritmikai elemek felhasználásával. Énekes és ritmikus variációs játék.	Énekes párbeszéd, visszhangjáték (névéneklés). Ritmus és dallammotívum variálása.
Kérdés-felelet, tempó- és dinamikai változások alkalmazása csoportos és egyéni munkaformában.	Tanult dallamok eltérő karakterben történő megjelenése.	Játék kérdés-felelet, tempó és dinamikai elemek alkalmazásával.	Kérdés-felelet játék alkalmazása tanult dallamokban.
Mozgás-improvizáció dallamra, ritmusra alkalmazva.	Ritmussorok, dallammotívumok	Mozgás dallamra, ritmusra. Ritmikus mozgással kísért dallam, mondóka. Mozgásos improvizáció szervezése a fantázia szabadságával egyénileg, kis csoportban.	Mozgásos improvizáció dallamra, dalra, ritmusra.

MEGISMERŐ ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG
ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Ellentétpárok (dinamika, tempó, hangmagasság, hangszín). Emberi hangfajták (gyermek-női-férfi).	2 óra
Hangszerek megfigyelése.	2 óra
Karakterdarabok. Énekes anyaghoz kapcsolódó vokális és hangszeres feldolgozások.	3 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Ellentétpárok hallás utáni megkülönböztetése.	Ellentétpárok (dinamika, tempó, hangmagasság, hangszín, karakter). Dalanyag az emberi hangfajták megfigyeléséhez (gyermek-női-férfi). Ritmushangszerek, metallofon, furulya, zongora, hegedű, megfigyelése	Játék az ellentétpárokkal (dinamika, tempó, hangmagasság, hangszín, karakter). Emberi hangfajták hallás utáni megkülönböztetése, felismerése, azonosítása (gyermek-női-férfi) csoportosan, egyénileg. Hangszerek felismerése hangzás és kép alapján (ritmushangszerek, metallofon, furulya, zongora, hegedű).	Ellentétpárok (dinamika, tempó, hangmagasság, hangszín. karakter) hallás utáni megkülönböztetése.
Hangzás alapján hangszerek hangjának felismerése.	Rövid zenei idézetek, zenehallgatási példák, képek, illusztrációk a különféle hangszerek megismerésére (eltérő korszakokból, stíluskörből). Énekes anyaghoz kapcsolódó vokális és hangszeres feldolgozások. Gyermekdalok és magyar népzenei feldolgozások a megismert hangszereken megszólaltatva.	Rövid zenei idézetek, zenehallgatási példák, képek, illusztrációk; a különféle hangszerek felismerése hangzás és kép alapján	Hangszerek felismerése kép és hangzás alapján.
Zenei karakterek hallás utáni megfigyelése, felismerése, azonosítása.	Karakterdarabok. Eltérő karakterű zeneművek, műrészletek (népzene – műzene).	Karakterdarabok meghallgatása, véleménynyilvánítás megfigyelési szempontok alapján.	Zenei karakterek hallás utáni felismerése, azonosítása.

Hangzás felismerése, egyéni érzékenység fejlesztése.	Ünnepkörökhöz tartozó, életkorhoz igazodó szemelvények Cselekményes zenék.	Cselekményes zenék hallgatása, a cselekmény megfigyelése,	

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Alapritmusok. Dalok ritmikai sajátosságai. Dallami elemek.	2 óra
Zenei olvasás-írás.	2 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A ritmika és a tempó sajátosságainak felismerése.	Dalok ritmikai, tempó és dinamikai jellegzetességei.	Elemi ritmusértékek, ritmusjelek, zenei hangsúly felismerése. Ismeretek gyűjtése a ritmikai, tempó, motívum és ütemhangsúlyról.	Ritmusértékek felismerése, a tempó jelzéseinek alkalmazása.
Belépő dallamhangok, dallami és dinamikai elemek felismerése.	Belépő dallamhangok, dallami és dinamikai elemek.	Magas és mély képzet kialakítása, a vonalrendszer, a relatív szolmizáció alapozása.	**Dallammotívumok hangoztatása, ismert dalokban ezek felismerése**
	Dallami elemek: magas-mély képzet, pentaton dallamelemek, szolmizációs szótagok.	Magas-mély képzet megkülönböztetése hallás után és kottaképről. Pentaton dallamelemek megfigyelése hallás után, szolmizációs hangok (*szó-mi, lá-szó-mi*). A vonalrendszer ismerete, a tanult pentaton dallamelemek, a szolmizációs hangok (kézjel, betűkotta, hangjegy) elhelyezése vonalrendszerben	Dallamhangok, szolmizációs hangok ismerete *(lá-szó-mi).* Dalrészletek olvasása, kottába írása segítséggel és egyénileg.

		segítséggel és önállóan. Dalrészletek olvasása, kottába írása segítséggel és önállóan	
Dalok dallami és ritmikai sajátosságainak felismerése.	*Ritmikai elemek:* egyenletes lüktetés, motívumhangsúly-ütemsúly, kettes ütem, elemi ritmusértékek (negyedhang és szünetjelek, páros nyolcad), a ritmus-visszhang-felelgetős, az ütem, a vonal, a záróvonal, az ismétlőjel.	*Ritmikai elemek:* egyenletes lüktetés, egyenletes járás érzetének kialakítása, lépés a különböző értékű ritmusértékekre (negyed, nyolcad). Motívumhangsúly-ütemsúly érzékeltetése tapssal, ritmus-hangszerrel, kettes ütem	**A tanult, gyakorolt dalok dallami és ritmikai fordulatainak megszólaltatása** Ritmusértékek érzékeltetése, elemi ritmusértékek ismerete, lejegyzés a vonalrendszerbe.

2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Interpretáció	18 óra
Improvizáció	4 óra
Zenehallgatás	10 óra
Zenei hallás és kottaismeret	4 óra

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG
INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Magyar népi mondókák, népszokások, népdalok.	6
Népi gyermekjátékok mozgással egybekötve.	4
Ünnepkörök dalai.	4
Nemzetiségi és etnikai kisebbségek dalai. Művészi értékű komponált gyermekdalok.	5

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák	A fejlesztés várható eredménye

		Módszertani javaslatok	
Pontos szövegejtés, dallam és ritmus megszólaltatására törekvés. Helyes levegővétel, testtartás alkalmazása. Megadott hangmagasság (kezdőhang) felismerése. Tempótartás, megfelelő tempóátvétel.	Magyar népi mondókák, kis hangterjedelmű magyar népdalok. Népi gyermekjátékok. Magyar népzenei dalanyag.	Magyar népi mondókák, kis hangterjedelmű magyar népdalok éneklése csoportosan, kisebb csoportban, egyénileg szöveggel, pontos szövegejtésre törekvés. Éneklés emlékezetből. Magyar népzenei dalanyag tanítása hallás után. Megadott hangmagasság (kezdőhang) felismerése, átvétele csoportosan, egyénileg. Dallammotívumok csoportos éneklése emlékezetből. Tempótartás, megfelelő tempóátvétel a népi mondókák, kis hangterjedelmű dalok éneklése során	Helyes levegővétel. Pontos szövegejtés, a tanult dalokban a dallam és a ritmus pontos megszólaltatása. Megadott hangmagasság átvétele csoportos éneklésnél Közös éneklésben a megfelelő tempótartás, a hangulatnak megfelelő tempóátvétel.
Népi gyermekjátékok mozgással egybekötött, csoportos előadása a koncentráció, a figyelemösszpontosítás fejlesztésével.	Stílus- és ritmusjáték anyaga. Népszokások dalai.	Ismert kiszámolók kísérése tapssal, csoportosan és egyénileg. Ismert népi gyermekjátékok csoportos játéka. Új szereplők választása és annak alapján a játék újrajátszása. Gyermekdalokhoz tartozó játékok ismerete, eljátszása cso-	Ritmuskövetés, ritmikus mozgás gyermekdalokra. Ismert és gyakorolt dalok előadása játékkal együtt

		portban. Részvétel tanult népszokások dramatikus előadásában. Kis csoportokban megjelenített színek, karakterek ritmikus mozgással történő) összekapcsolása és azok bemutatása.	
Ünnepkörök, jeles napok szokásainak, hagyományainak megismerése a lakóhelyen és szűkebb környezetében.	Ünnepkörök dalai.	Ünnepkörök dalai a jeles napok szokásaihoz kapcsolva, s ezáltal a szokások megismerése, és a szövegtartalom szerinti alkalmazás. Felkészülés az ünnepekre hangszert tanuló gyermekek bevonásával. Ünnepkörökhöz tartozó, életkorhoz igazodó szemelvények.	Ünnephez kapcsolódó dalok csokorba szedése. A dalcsokrok előadása tanítói segítséggel, ritmushangszerekkel csoportban és hangszerkísérettel, illetve szólóban.
Életkornak megfelelő műdalok tanulása	Művészi értékű komponált gyermekdalok.	Életkornak megfelelő műdalok megszólaltatása csoportosan, szerepjátékszerűen.	Dalok ritmusának felismerése, tempójának megtartásával csoportos előadása.

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Ritmus- és dallamhangszeres improvizáció.	3 óra
Mozgásos improvizáció.	1 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Ritmus és dallam-hang-szeres improvizáció készségének fejlesztése.	*Dallammodellként:* magyar gyermekdalok, népzenei-műzenei énekes anyag.	Irányított improvizáció zenei kérdés-felelet formára. Ritmusfelelgetős.	Énekes párbeszéd, visszhangjáték előadása. Ritmus- és dallam-motívum variálása, egyéni bemutatása

	Olvasógyakorlatok. Ritmus és dallamhangszeres improvizáció anyaga, ritmusfelelgető, ritmusosztinató. Dallammotívum és ritmus összekapcsolása.	Ritmusosztinató szerkesztése negyed és nyolcad ritmusértékkel. Motívumok és motívumpárok alkotása új ismeretek felhasználásával. Dallam alkotása ritmussorhoz. Ritmus és dallammotívum összekapcsolása, variálása.	Ritmusosztinató alkotása, ismert dal előadásához csoportos bemutatással
Mozgásos improvizáció kialakítása.	Mozgásos improvizáció, ritmikus mozgás. Mozgás dallamra, ritmusra.	Ritmikus mozgással kísért dallam, mondóka ritmizálása. Mozgás dallamra, ritmusra. Mozgásos improvizáció szervezése a fantázia szabadságával egyénileg, kis csoportban.	Mozgásos improvizáció dallamra, dalra, ritmusra.

MEGISMERŐ ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG

ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Zenei együttesek.	2 óra
Különböző karakterű nép-, és műzenei szemelvények.	5 óra
Magyar és rokon népek népzenei felvételei, feldolgozásai.	3 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Zenei együttesek felismerése hangzás alapján.	Újabb zenei együttesek felismerése hangzás alapján (gyermekkar; vonós- és fúvószenekar; hegedű, fuvola, fagott). Egyszerű zenei kérdés-felelet motívumpár hallás utáni felismerése.	Zenei együttesek és hangszerek felismerése, azonosítása kép és hangzás alapján (gyermekkar; vonós, fúvós zenekar; hegedű, fuvola, fagott). Egyszerű zenei kérdés-felelet motívumpár hallás utáni felismerése, elemzése.	Vokális és hangszeres hangszínek felismerése. Emberi hangfajták megkülönböztetése, megismerése hangzás alapján. Vonós és fúvós hangszerek hangszínének megkülönböztetése hangzás alapján.
Karakterek, hangmagasságok hallás utáni megfigyelése azonosítása.	Karakterek, hangmagasságok felismerése hallás után.	Különböző karakterek, hangmagasságok hallás utáni megkülönböztetése.	Dinamikai ellentétpárok felismerése.
Magyar és rokon népek népzenei felvételek, feldolgozások megfigyelése. A magyar, a tanult kisebbségi és rokon népek népzenei felvételeinek megfigyelése. Gyermekdalok és magyar népzenefeldolgozások megfigyelése. Cselekményes zenék azonosítása.	Népzenei felvételek, feldolgozások. Az ünnepkörökhöz tartozó, életkorhozigazodó szemelvények (vokális-hangszeres).	Többször meghallgatott zeneművek azonosítása, egyszerű formák felismerése hangzás után.	Vokális és hangszeres hangszínek felismerése.

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
Alapritmusok. Dalok ritmikai sajátosságai. Dallami elemek.	2 óra
Zenei olvasás-írás.	2 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Dalok ritmikai sajátosságainak felismerése.	Ritmikai sajátosságok.	Ritmikai és a dallami elemek megismerésének, felismerésének és csoportos megszólaltatásának gyakorlása.	Tanult ritmusértékek felismerése és megszólaltatása kottaképről.
Belépő dallamhangok, dallami és ritmikai elemek felismerése.	Ritmusértékek: félértékű ritmus- és szünetjel. Dalritmus. Dallammotívumok.	Újonnan belépő ritmusértékek megszólaltatása, gyakorlása tapssal, ritmusnévvel, ritmushangszerrel. Dalritmus megszólaltatása tapssal, ritmusnévvel. Újonnan belépő dallamhangok (*Dallami elemek:* pentaton dallamfordulatok - *lá-szó-mi, ré- dó- lá*).	Dalritmusok és pentaton relációk olvasása és írása irányítással a tanult ritmusértékek és hangkészlet körében.

3. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Interpretáció	21 óra
Improvizáció	4 óra
Zenehallgatás	7 óra
Zenei hallás és kottaismeret	4 óra

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG

INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Népdalok. Népdalkánonok	10 óra
Táncos mozgáselemek összekapcsolása énekes játékkal	5 óra
Ünnepkörök dalai	3 óra
Nemzetiségi és etnikai kisebbségek dalai. Műzenei szemelvények	3 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Pontos szöveg, dallam és ritmus megszólaltatására való törekvés.	Gyermekdalok és magyar népdalok. Alkalmazkodó ritmus, tempó giusto, parlando előadásmód.	Magyar népdalok éneklése, kisebb csoportban, egyénileg szöveggel.	Magyar népdalok éneklése csoportosan, kisebb csoportban, egyénileg, pontos szöveggel
	Légzéstechnikai és hangképző gyakorlatok.	A gyermekdalok és népdalok, valamint más népek gyermekdalainak a szöveghez igazodó hangulatos előadása.	
Helyes artikuláció fejlesztése, megfelelő levegővétel, testtartás alkalmazása.		Légzéstechnikai és hangképző gyakorlatok alkalmazása, a helyes artikuláció gyakorlása. Legato éneklés.	
		A szövegejtés pontosságának fejlesztése.	
	Népdalkánonok.		Daléneklés tisztán, pontos ritmusban a *c'–d*" hangok közötti magasságban.
Memóriafejlesztés.		Daléneklés tisztán, pontos ritmusban a *c'–d*" hangok közötti magasságban.	

Szöveghez igazodó előadásmód fejlesztése.		Memóriafejlesztő gyakorlatok alkalmazása az éneklési emlékezet gazdagítására. A tanult dalok közül a kánonéneklésre alkalmas dalok közös éneklése dallambújtatással. Felkészülés könnyű kétszólamú dalok előadására. Alkalmazkodó ritmus szerinti népdaléneklés. Hallás utáni daltanítás. Dallammotívumok csoportos éneklése emlékezetből (szöveggel, szövegelvonással, szolmizálva). Tanult mondókák és dalanyag felidézése emlékezetből. Népdalok szövegtartalomhoz közelítő előadása, az előadási kifejezés gazdagságának bemutatása, átadása.	Tudjon az osztály kánonokat és könnyű kétszólamú dalokat énekelni.
Népi gyermekjátékok mozgással egybekötött, csoportos fejlesztés.	Stílus és ritmusjátékok		
Ünnepkörök, jeles napok dalainak témához kapcsolása.	Ünnepkörök dalai. Iskolai ünnepek dalai.	Felkészülés az ünnepekre. Az ünnepekhez kapcsolódó dalok csokorba fűzése segítséggel.	Ünnepekhez kapcsolódó dalcsokor előadása csoportban, szólóban.

	Ünnepkörökhöz tartozó, életkorhoz igazodó szemelvények.	Az ünnepek alkalmával a hangszert tanuló gyermekek bevonása.	
Életkornak megfelelő műdalok, nemzetiségi és etnikai kisebbség dalainak felismerése. Zenei jellemzők kiemelése.	Életkornak megfelelő műdalok, nemzetiségi és etnikai kisebbségek dalai.	Életkornak megfelelő műdalok megszólaltatása csoportosan (tanári hangszerkísérettel).	Dalok ritmusának, tempójának reprodukálása

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Ritmus és dallamhangszeres improvizáció	2 óra
Mozgásos improvizáció szervezése	2 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Ritmus és dallam improvizáció készségének fejlesztése.	Ritmus és dallam improvizáció anyaga (énekes, hangszeres szemelvények). Ritmusfelelgetős. Olvasógyakorlatok: dallam és ritmus, jelek alapján való megszólaltatása.	Ritmusosztinató szerkesztése. Variációk készítése ritmustáblákkal. Motívumok és motívumpárok alkotása a meglévő ismeretek felhasználásával. Dallam alkotása adott ritmussorhoz. Ritmus és dallammotívumok variálása. Hiányzó ritmus- vagy dallammotívum pótlása, dallam kiegészítése csoportosan, páros munkában, egyénileg. Azonos dallamhoz	Énekes párbeszédvisszhangjáték szerkesztése. Ritmusosztinató alkotása ismert dalhoz. Ritmus és dallammotívum variálása.

		különböző befejezés rögtönzése. Olvasógyakorlatokban, műzenei példákban rejlő variációk megfigyelése, megnevezése.	
Irányított improvizáció egyszerű zenei szerkezetek, eltérő karakterek alkalmazása.	Egyszerű zenei szerkezetek bemutatására eltérő karakterű népzenei és műzenei szemelvények.	Irányított improvizáció zenei kérdés-felelet formájára. Játékok az előírt dinamikai és a tempójelzések szerint. Irányított és kötetlen csoportos mozgásgyakorlat zenére, szabad mozgás a térben.	Kérdés-felelet, és más játékos formák az ismert ritmus és dallammotívumok megszólaltatásával
Mozgásos improvizáció fejlesztése.	Mozgásos improvizációhoz zenei szemelvények.	Ritmikus mozgással kísért dallam, mondóka. Szabad mozgás dallamra, ritmusra. Mozgásos improvizáció szervezése a fantázia szerint, egyénileg, kis csoportban. Kreatív játékalkotás az ismert népi játékokhoz.	Mozgásos improvizáció dallamra, ritmusra.

MEGISMERŐ ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG
ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Zenei együttesek	1 óra
Karakterdarabok	3 óra
Magyar és rokon népek népzenei felvételei, feldolgozásai	3 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékeny-	A fejlesztés várható

		ségformák Módszertani javaslatok	eredménye
Zenei együttesek felismerése hangzás alapján.	Zenei együttesek A fúvószenekar. Nőikar, a férfikar és a vegyes kar. Illusztrációk és zenei szemelvények a hangszerek, a trombita, a kürt és az üstdob megismeréséhez.	Zenei együttesek fúvós zenekar, kórustípusok. Hangfajták felismerése hangzás alapján (női és férfi). Kórustípusok hallás utáni megnevezése (nőikar, férfikar, vegyes kar). Hangszerek: a trombita és a kürt hangjának, valamint az üstdob hangszínének megfigyelése, hallás utáni azonosítása.	Emberi hangfajták megkülönböztetése hangzás alapján. Hangszerek és kórustípusok hallás utáni felismerése a hangszínek azonosításával A nőikar, a férfikar és a vegyes kar hangzásának megfigyelése. Vonós és fúvós hangszerek hangszínének megkülönböztetése hangzás alapján.
Karakterek, hangmagasságok megfigyelése, azonosítása.	Karakterdarabok. Eltérő hangszíneket bemutató zenei szemelvények a hangmagasságok - mélységek érzékeltetésére. A természet hangjai. Cselekményes zenék. Indulók (eltérő stíluskörből).	Különböző zenei karakterek megfigyelése a zenékben. Különböző zenei karakterek, hangmagasságok hallás utáni megkülönböztetése. A tempó és dinamika különbségeinek megfigyelése a természet hangjain, zenei alkotásokban. Tartalom és zenei kifejezőeszközök összefüggéseinek megfigyelése a cselekményes zenék hallgatásakor. Az induló tempó fel-	Hangszínek megkülönböztetése. Dinamikai ellentétpárok felismerése. Az induló tempó felismerése hangzó zenében.

		ismerése hangzó zenében.	
Magyar és rokon népek népzenei felvételeinek, feldolgozásainak jellegzetességeinek megfigyelése.	Népzenei felvételek, feldolgozások (magyar és rokon népek dalai).	Többször meghallgatott zeneművek azonosítása, egyszerű formák felismerése. Népi játékok és néptánc alaplépések közös, egész osztály általi megismerése.	Többször meghallgatott zeneművek azonosítása, egyszerű formák felismerése. Néptánc alaplépések reprodukálása.

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Alapritmusok. Dalok ritmikai sajátosságai. Dallami elemek.	2 óra
Zenei olvasás-írás.	2 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Dalok ritmikai sajátosságainak felismerése. Belépő új ritmusképletek felismerése, azonosítása.	*Ritmikai elemek:* az egész értékű hang és szünetjele. Önálló nyolcadhang és szünetjele. A szinkópa ritmusképlet megismerése, érzékeltetése, jelölése. A négyes ütem. Olvasópéldák a rit-	Az egész értékű hangnak és szünetjelének megismerése. Önálló nyolcadhang és szünetjelének hangoztatása, felismerése dalokban és versekben. A négyes ütem és ritmusértékeinek megismerése. A szinkópa lüktetésének érzékeltetése. A lejegyzés és hangoztatás gyakorlása. A ritmusértékek önálló elhelyezése a négyes ütemben. Ritmikai azonosságok és különbségek megállapítása. Ritmikai és a dallami	Tanult ritmusértékek, ritmusképletek felismerése és megszólaltatása kottaképről. Megismert dallamrelációk, pentaton fordulatok felismerése, éneklése A tanult ritmusértékek önálló elhelyezése a négyes ütemben.

	mikai sajátosságok megfigyeléséhez.	elemek megismerésének, felismerésének és csoportos megszólaltatásának gyakorlása. Ritmuskíséret az ismert dalokhoz, ritmushangszerekkel és mozgással. Az eddig tanult ritmusok leírása és olvasása, felismerése kottaképről. Kétszólamú ritmusgyakorlatok hangoztatása. Ritmusképletek elrendezése, értelmezése ütemmutató szerint.	Az eddig tanult ritmusok leírása és olvasása, felismerése kottaképről.
Belépő dallamhangok, dallami és ritmikai elemek felismerése, azonosítása.	Olvasógyakorlatok, pentaton relációk. Dallammotívumok.	Újonnan belépő dallamhangok (kézjel, betűkotta, hangjegy), elhelyezése a vonalrendszerben. Dalritmus írása. Dallammotívumok csoportos éneklése szolmizálva kézjelről.	Újonnan belépő dallamhangok (kézjel, betűkotta, hangjegy), elhelyezése a vonalrendszerben. Dalritmus írása.

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Interpretáció	21 óra
Improvizáció	4 óra
Zenehallgatás	7 óra
Zenei hallás és kottaismeret	4 óra

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG

INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Népdalok. Népdalkánonok	11 óra
Táncos mozgáselemek összekapcsolása énekes játékkal	2 óra
Ünnepkörök dalai	4 óra
Nemzetiségi és etnikai kisebbségek dalai. Műzenei szemelvények	4 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Légzéstechnikai és hangképző gyakorlatok, helyes artikuláció kialakítása, fejlesztése. Pontos szövegejtés, dallam és ritmus megszólaltatására való törekvés. Helyes levegővétel, testtartás alkalmazása. A hangterjedelem növelése *g–e*” hangig. Törekvés a kétszólamúság megszólaltatására.	Magyar népdalok (alkalmazkodó ritmus, új stílus). Európai népdalok. Népdalkánonok. Könnyű kétszólamúság (kánon, bicínium). Himnusz.	Légzéstechnikai és hangképző gyakorlatok alkalmazása a helyes artikuláció fejlesztésére. Pontos szövegejtésre törekvés. Magyar népdalok éneklése csoportosan, kisebb csoportban, egyénileg szöveggel. Gyermek- és népdalok: a négy év során tanult dalok ismétlő gyakorlása. Éneklés emlékezetből. Alkalmazkodó ritmus szerinti népdaléneklés. Hallás utáni daltanítás. Daltanulás kézjelről és betűkottáról. Dallammotívumok csoportos éneklése emlékezetből.	Magyar népdalok éneklése csoportosan, kisebb csoportban, egyénileg pontos szöveggel. Kánonok éneklése csoportosan. Gyermek- és népdalok: a négy év során tanult dalok. A Himnusz éneklése Alkalmazkodó ritmus szerinti népdaléneklés. Kétszólamú, gyakorolt dal csoportos előadással. Dallammotívumok csoportos éneklése emlékezetből.

		Bicíniumok csoportos és páros előadása.	
	Népszokások dalai. Betlehemes játékok.	Részvétel tanult népszokások dramatikus előadásában. Népi játékok, népdalok szövegtartalmának kifejezése csoportos éneklés emlékezetből. Betlehemes játékok dramatizálása. Táncos mozgáselemek összekapcsolása énekléssel a gyermekjátékok előadásakor.	Játékos ritmusok, ritmikus mozgás gyermekdalokra. Táncos mozgáselemek összekapcsolása énekes gyermekjátékokkal.
Ünnepkörök, jeles napok dalainak és a szokások tartalmának megismerése.	Jeles napok, ünnepkörök dalai. Iskolai ünnepek dalai. Ünnepkörökhöz tartozó, életkorhoz igazodó szemelvények.	Felkészülés az ünnepekre, az ünnepekhez kapcsolódó dalok csokorba fűzésével, (tanári tevékenység) a hangszert tanuló gyermekek bevonásával.	Ünnephez kapcsolódó dalok előadása csoportban és kisebb együttesben, illetve szólóban.

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
Ritmus- és dallamhangszeres improvizáció	2 óra
Mozgásos improvizáció	2 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Ritmus- és dallamimprovizáció készségének fejlesztése.	Ritmusfelelgetős, énekes párbeszéd, visszhangjáték. Ritmus és dallammotívum variálása.	Ritmusosztinató szerkesztése. Variációk készítése ritmustáblákkal. Motívumok és motívumpárok alkotása a meglévő ismeretek	Ritmus és dallammotívum felismerése. Osztinató alkotása és előadása ismert dalhoz.

		felhasználásával, s az újak alkalmazásával. Dallam alkotása adott ritmussorhoz. Ritmus és dallammotívum variálása. Hiányzó ritmus- vagy dallammotívum pótlása, dallam kiegészítése csoportosan, páros munkában, egyénileg. Azonos dallamhoz különböző befejezés rögtönzése.	Hiányzó ritmus kitalálása, pótlása megszólaltatással. Dallamkiegészítés, a hangulatos befejezés gyakorlásával
Egyszerű zenei szerkezetek felismerése eltérő karakterek felhasználásával.	Egyszerű zenei szerkezeteket, eltérő népi és műzenei karaktereket bemutató szemelvények.	Irányított improvizáció zenei kérdés-felelet formára. Játékok a dinamikával és a tempóval.	Zenei kérdés-felelet alkotása, a tanult ritmus és dallammotívumok segítségével.
Mozgásos improvizáció alakítása.	Mozgásos improvizáció zenei szemelvényei	Ritmikus mozgással kísért dallam. Mozgásos improvizáció szervezése a fantázia szabadságával egyénileg, kis csoportban.	Mozgásos improvizáció dallamra, ritmusra.

MEGISMERŐ- ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG
ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Zenei együttesek (vonós, fúvós)	3 óra
Karakterdarabok	2 óra
Magyar és rokon népek népzenei felvételei, feldolgozásai	2 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Zenei együttesek felismerése hangzás alapján.	Zenei együttesek: (vonós, fúvós) felismerése. Vonós, fúvós, ütős hangszerek. Emberi hangfajták. Gyermek-, női-, férfikórusok.	Vonós, fúvós zenei együttesek, hangfajták felismerése és azonosítása hangzás alapján (női, férfi). Kórustípusok hallás utáni megnevezése (gyermek, női, férfi).	Hangszínek hallás utáni felismerése Emberi hangfajták, kórusok megkülönböztetése, felismerése hangzás alapján. Vonós, fúvós, ütős hangszerek hangszínének megkülönböztetése hangzás alapján.
Karakterek, hangmagasságok hallás utáni megfigyelése.	Szemelvények, zenei idézetek a karakterek és az eltérő hangmagasságok ábrázolására. Cselekményes zenék. Indulók az eltérő zenetörténeti korokból.	Különböző zenei karakterek, hangmagasságok hallás utáni megkülönböztetése. Tartalom és zenei kifejezőeszközök összefüggéseinek megfigyelése a cselekményes zenék hallgatásakor. Az induló tempó, karakter hallási felismerése.	Dinamikai ellentétpárok felismerése.
Magyar és rokon népek népzenei felvételeinek, feldolgozásainak felismerése.	Magyar és rokon népek népzenei felvételei, feldolgozásai.	Többször meghallgatott zeneművek azonosítása, egyszerű formák felismerése.	Vokális és hangszeres hangszínek felismerése, azonosítása.

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Alapritmusok. Dalok ritmikai sajátosságai. Dallami elemek	2 óra
Zenei olvasás-írás	2 óra

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Dalok ritmikai sajátosságainak felismerése. Belépő új ritmusképletek felismerése, azonosítása.	Ritmikai sajátosságok felismerése, rendszerezése.	Ritmikai és a dallami elemek megismerésének, felismerésének és csoportos megszólaltatásának gyakorlása. Az eddig tanult ritmusok felismerése kottaképről, olvasása és írása (tanári segítséggel és a nélkül). Ritmusképletek elrendezése, értelmezése ütemmutató szerint.	Tanult ritmusértékek felismerése és megszólaltatása, önállóan kottaképről, olvasása és írása tanári irányítással. Megismert dallamrelációk, pentaton fordulatok felismerése, éneklése szolmizálva tanári segítséggel.
Belépő dallamhangok, dallami és ritmikai elemek felismerése, azonosítása.	Újonnan belépő dallamhangok. Olvasógyakorlatok, pentaton relációk. A pentatónia jelentése, fogalma, jellemző jegyei. Ritmusértékek. A háromnegyedes ütemmutató és ütemfajta, pontozott félkotta és szünetjele, váltakozó ütem, nagy éles és nyújtott ritmus.	Újonnan belépő dallamhangok: a *fá* és a *ti* hang megfigyelése, tudatosítása, kézjele, helye, (kézjel, betűkotta, hangjegy), elhelyezése a vonalrendszerben. Olvasógyakorlatok, pentaton relációk éneklése. Dallammotívumok csoportos éneklése, szolmizálása kézjelről. A háromnegyedes ütemmutató és ütemfajta, pontozott félkotta és szünetjele, váltakozó ütem, nagy éles és nyújtott ritmus	Újonnan belépő dallamhangok: a *fá* és a *ti* hang, kézjele, helye (kézjel, betűkotta, hangjegy), elhelyezése a vonalrendszerben. A háromnegyedes ütemmutató alkalmazása. Pontozott félkotta és szünetjele, váltakozó ütem, nagy éles és nyújtott ritmus.

	Nagy éles ritmus, nagy nyújtott ritmus. A váltakozó ütem fogalma. Dalritmus írása. Dallammotívumok.	tudatosítása, alkalmazása, felismerése. Nagy éles ritmus, nagy nyújtott ritmus felismerése, gyakorlása ritmusgyakorlatokban a dalok ritmizálása során. Ritmusosztinató alkalmazása a dalok előadásakor. Kétszólamú ritmusgyakorlatok csoportos és egyéni megoldásokkal. A dalok szerkezetének elemzése, a zenei kérdés-felelet azonosítása.	A váltakozó ütem felismerése.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az ellenőrzés, értékelés, mérés célja elsődlegesen a tanulók évfolyamonkénti haladásának, fejlődésének megállapítása. Az ellenőrzés egyfajta folyamatértékelés, amely a fokozatos fejlődést, a képesség-, készségfejlesztés terén elért szintet rögzíti.

A szöveges értékelés bevezetését a kezdő és a bevezető szakaszban a jogalkotók vélhetően azért érezték szükségesnek, mert az iskolákban folyó sokrétű tanulás-irányítási tevékenység eredményessége, a személyiségfejlődés folyamata nem fejezhető ki az ötfokú osztályzati skálával. Míg az osztályzás egy bizonyos állapotot rögzít, rangsorol, kategorizál, addig a szöveges értékelés a változások nyomon követését, a fejlődési irány elmozdulását fogalmazza meg. Az ének-zenei nevelésben, nyugodtabb zenei fejlődést tesz lehetővé a szöveges értékelés. Az első-második osztályban a gyermekeknek az énekes játékok, gyermekdalok fontosak, mert élményanyaguk az óvoda életvitelét, játékközpontú szemléletét idézi. Fokozatosan kell kialakítani a képességet, hogy tudjanak a zenére figyelni. A zenei írás-olvasás megtanulásában kevés zenei ismerettel és sok készségfejlesztő játékkal foglalkozunk. Az éneklésben az éneklési kultúra kialakítására, a csoport egységes, szép éneklésére, a helyes légzésre és az értelmes szövegkiejtésre figyelünk. Fontos a tantárgyhoz való pozitív viszony, a közös tevékenységekben való részvétel. Később a 3-4. osztályban egyre nagyobb önállósággal és követelménnyel

bővítjük az értékelés szempontjait is. Éneklésben a helyes artikuláció, a pontos dalkezdés, az egyszerű, többszólamú éneklés és az önálló, emlékezetből történő éneklés is elvárás. A zenei-írás-olvasásban, a megismert szolmizációs hangok éneklése, a tanult dallami és ritmikai elemek felismerése, az emberi hangok megfigyelni tudása és megnevezése is elvárható. A szöveges értékelés legfontosabb célja a motiváció ébren tartása, a gyermek önismeretének pozitív alapozása, fejlesztése. A pedagógus értékelési mintáit követve a gyermekeket tanítsuk meg a reális ön- és társértékelésre, vagy akár a csoportban végzett munka minősítésére.
Az értékelés során fontos figyelembe venni a tanulók érdeklődését, aktivitását, a ritmus és dallamkészség színvonalát, az énekórákon tapasztalt fejlődését, zenei hallásának, éneklési készségének alakulását. Megkülönböztetett figyelemmel kell kísérni az improvizációs képesség és készség alakulását, a ritmikai érzék, tempótartás, mozgáskoordináció fejlődését, a ritmus és motívumfűzések, valamint a társakkal való együttes tevékenykedés színvonalát.

ÉNEK-ZENE

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

5–8. évfolyam

BEVEZETÉS

Célok és feladatok

Az iskolai ének-zenei nevelés célja, hogy *megszilárdítsa* a zenei alapműveltséget, *segítse* kialakítani az igényt a tanulókban arra, hogy *egyéni képességeik, lehetőségeik* figyelembevételével *egész életük során* képezzék magukat, bővítsék műveltségterületi és kulturális ismereteiket. Az ének-zene tanítás faladata a magyar népzene, mint a zenei anyanyelv megismertetése, megszerettetése, valamint a zenei értékek közvetítése, a tanulók értékszemléletének, hagyományőrző magatartásának formálása, a befogadó és reprodukáló képesség fejlesztése. Ennek érdekében szükséges a *korábban megszerzett* zenei készségek, képességek, ismeretek, az aktív zenélési módok összegzése, valamint az életkori sajátosságokból adódóan fejlettebb szintre emelése. Az ének-zenei nevelés *járuljon hozzá* a zenei világkép kialakításához, érvényesüljön érzelmi és értelmi vonatkozású hatása, jellemformáló ereje és szerepe. Az érzelmi, értelmi képességek fejlesztése mellett kiemelt fontosságúként kell kezelni a tanulói személyiség egészének fejlődését szolgáló

tevékenységterületeket, a különféle műveltségterületekkel történő kapcsolódások keresését. *Fejleszteni kell* nem csak a tantárgyi, hanem a képességterületi és a nevelési integrációs lehetőségeket is.

Kiemelten fontos a zenei ízlés formálása, a zenei ítélőképesség fejlesztése, mert ez teszi lehetővé az értékes műalkotások felismerésén keresztül azok elfogadását és a kritikai képesség kialakítását.

Élményszerű helyzetek teremtésével a tanulók tapasztalatokat szerezhetnek, maguk fedezhetik fel a művészeti, azon belül a zenei elemek közötti kapcsolatokat és összefüggéseket, amelyekből következtetéseket vonhatnak le, így korábbi tapasztalataikat, ismereteiket és készségeiket alkalmazni tudják.

A *differenciált tanulásszervezési módszerek alkalmazása* lehetővé teszi az egyes tanulók személyi szükségleteinek, tudásának, képességeinek, érdeklődésének és érdekeltségének megfelelő fejlesztést.

Fejlesztési feladatok

1. Zenei alkotóképesség

Interpretáció

A zenei tevékenységek sorában az *éneklés* elsődlegességet élvez. Legfőképpen a *csoportos* énekléssel, a közösségi zenei tevékenységekkel szerezhetünk sikerélményt. Az éneklés egyéni erőltetése helyett sok közösen megélt pozitív élményről és tudatosan ehhez illeszkedő zenei anyagról kell gondoskodni.

Az *énekhangra alapozott tanítás* az átélt zenei tartalmak énekhanggal való kifejezésére, a saját belső gondolati és érzelmi világ közvetítésére, az önkifejezésre, a múlt és a jelen, a magyar és az európai, illetve a világkultúrával való belső találkozásra, a *kommunikációra* nevel. Ezt erősíti meg sajátos jelrendszer, a zenei olvasás-írás tudománya. Az éneklési tevékenység kiegészül a tánc vagy éppen a hangszerjáték élményével is.

Az éneklési készség fejlesztése az 5–8. évfolyamon az élményt adó, örömöt hozó, szép és kifejező éneklés formálására, mint a zenei önkifejezés egyik alapvető formájának kialakítására, továbbfejlesztésére irányul. Fontos feladat az oldottabb metrikájú *parlando,* a szabadabb *rubato* és a feszes *giusto* lüktetéssel történő éneklés képességének kialakítása. Fejleszteni kell az ismeretszerzési, előadói képességet a magyar népdalok, a hazai nemzeti és etnikai kisebbségek, a szomszéd és más népek dalainak megismerésével, a műdalok éneklésével. Továbbá a dalok és a

szöveg kapcsolatára épülő előadói képességet, a népdaléneklés mozgással történő összekapcsolásával (a néptánc alapelemeivel).

A dalok zeneileg igényes megszólaltatása nyújtson élményt a tanulóknak. A többszólamúság készségének fejlesztése céljából ösztönözni kell a könnyű gyermekkari művek csoportos éneklését akár emlékezetből is.

A csoportos és egyéni éneklés kifejező szövegkiejtéssel, az előadásmód helyes megválasztásával a *zenei hallás fejlesztője* is. A közös éneklés a többszólamú éneklésbe fejlődve a többszólamú hallást, a hangközök tiszta intonálását, a tonalitás iránti érzéket erősíti. A zenei karakterek megéreztetéséhez, esztétikai minőségű megszólalásához is biztosabb út vezet a csoportos muzsikálás felől. Fontos azonban, hogy az egyén a tőle telhető igényességgel és aktivitással részt vegyen ebben a tevékenységben. A hangmagasság, a tempó, a dinamika önálló megválasztásával az önálló tevékenységre késztetés mellett az egyéni éneklés az önálló megszólalás természetes velejárójaként az önkontroll, az önreflexió lehetőségének biztosítását, valamint a kifejezni kívánt érzelmi tartalommal való belső találkozás élményét, ezzel pedig a saját belső világ felfedezésének lehetőségét biztosítja a tanulók számára.

Arra kell törekedni, hogy a kiválasztott dalanyag és maga a tevékenység is *énkép- és önismeretfejlesztő* hatású legyen, szem előtt tartva ennek célként való megjelenését.

Improvizáció

A zenei alkotás, az improvizáció feltételezi a személyiség nyitottságát, fejleszti a zenei fantáziát. Alapját a már megismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek képezik. Az éneklés során elsajátított dallami, ritmikai elemek összefüggések belsővé válását mutatja be. Ez képviseli a zenei, művészi tevékenységben az alkotás mozzanatát.

A *rögtönzési készség fejlesztésére* a már megismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználása ad lehetőséget. Mindez segíti az életre szóló tanulást is. A megtapasztalt saját, sikeres alkotás az önbizalmat erősíti, elősegíti a *problémamegoldó gondolkodáshoz* (a helyzet felismeréséhez, a megoldás kereséséhez és alternatív megoldásokhoz, az ismeretek alkotó alkalmazásához) szükséges képességek fejlesztését is.

A saját és mások rögtönzéseinek megítélése zenei eszközökkel járul hozzá *a kritikai gondolkodás fejlődéséhez.* Az önálló véleményalkotás, az annak alapjául szolgáló tényfeltáró, megismerő, összehasonlító, objektív értékelő, önálló érvelőképesség, a saját vélemény megformálása, a közösség nyilvánossága előtt való felvállalás nemcsak zenei, hanem az élethosszig tartó tanulás zenei téren túl is érvényesítendő gyakorlatához is az egyik legfontosabb képesség.

2. Megismerő- és befogadóképesség

Zenehallgatás

A személyiség belső harmóniájának kialakításához nagyban hozzájárul az értelmi és érzelmi erőket mozgósító zenehallgatás. A *zenei befogadóképesség fejlesztése* a zenehallgatás segítségével történik. A zenei hallás fejlesztését szolgálja a hangzó zene megfigyeltetése, amely lehetővé teszi a zenei folyamatok befogadását, megfigyelését, formai, tartalmi összefüggéseiknek észrevételét, valamint a zene valamennyi összetevőjének tudatosítását. Mindez jól kiegészíti az éneklési készség formálását is. A közös zenehallgatás a már meglévő ismeretek alkalmazásával és felhasználásával az ismeretlen zene tudatos megfigyelése felé irányuljon. A zenehallgatás területén a zene összetevőinek felismerése és értelmezése az elérendő cél, amely egyrészt *önálló munkára alapozva*, másrészt kisebb műhelymunkát igénylő elemzésekkel érhető el.

*A zeneértő- és érző képesség fejlesztés*éhez tartozik a tanult zenei korszakokhoz kapcsolódó zenei formák, műfajok felismerése, illetve megkülönböztetése, továbbá a zenemű gondolati tartalmait közvetítő kifejezőeszközök, a tempó, a dinamika, a tonalitás, a karakter, a hangszerelés, az átélési és értelmezési képességek fejlesztése is. Szükséges a hangszínhallás fejlesztése a meghallgatott zeneművekben előforduló hangszerek, hangszeres együttesek, zenekarok hallási felismerésére.

A zenehallgatás a más műveltségi területekhez tartozó kapcsolódások felfedeztetésére, bemutatására (pl. irodalom, társművészetek stb.), az önálló ismeretszerző képesség fejlesztésére (felkészülés kiselőadásra könyvtárhasználattal, internet segítségével) is lehetőséget biztosít. Lehetőséget kell adni a nagyobb formák, a hangzás után jól követhető stílusjegyek felismerésére, a *társművészetekkel,* a felfedezhető hasonlóságokkal való összevetésre, valamint a többször meghallgatott zeneművek műfaji jellegzetességeinek megfigyelésére.

Zenei hallás és kottaismeret

A zenei hallásfejlesztés célja, hogy aktivizálja az emlékezetet, a zenei képzeletet és a gondolati tevékenységeket. A zenei hallásképzés eredményeként a diákok eljutnak az önálló zenei gondolkodás kifejlődéséig, amely magában rejti az összehasonlítás, a viszonyítás lehetőségét, a sorszerkezet és a rövid zenei formák felismerését, az absztrakciót, az analizálást, a szintetizálást és a fogalomalkotást. A hangzó zene és a kottakép megfeleltetésének kétirányú kapcsolata a zenei műveleti képességek alapja. Ezt a kapcsolatot a zenei olvasás-írás elemi ismerete, a belső hallás fejlesztése teremti meg. A zenei élményből kiinduló elvonatkoztatás a ritmikai és a dallami elemek megismerését, felismerését és csoportos megszólaltatását szolgálja.

A zenei műveleti képességek alapja a hangzó zene és a kottakép megfeleltetésének kétirányú kapcsolata. Ezt a kapcsolatot a zenei olvasás-írás elemi ismeretének, a belső hallás képességének fejlesztése segíti elő.
Erre a tevékenységi területre az énekléshez, a zenehallgatáshoz, a zenei improvizációhoz, zenei élményszerzéshez *eszközként* szüksége van a tanulóknak. Rendkívül fontos, hogy mindezen tevékenységek is mindenkor az énekelt vagy meghallgatott zenéhez kapcsolódjanak, levezetésük pedig abból történjen.

Önművelés

Fontos feladat az életkori sajátosságoknak megfelelő tanulási módszerek elsajátítása és azok tudatosítása. A tanulók legyenek képesek a korszerű könyvtár- és informatikai ismeretek birtokában - kotta, szakkönyv, szótár, lexikon, hangzó anyag, CD (CD-ROM), internet felhasználásával - részfeladatok önálló feldolgozására segítséggel, irányítással, esetleg önállóan.

A zeneirodalmi alkotások megismerése hozzájárul más művészeti ágak formanyelvének megértéséhez.

A tömegkommunikáció zenei műsorkínálatának figyelemmel kísérése, a szelektálás képessége, a rendszeres hangverseny-látogatás, az iskola zenei életének megszervezése és működtetése fontos eszköz ahhoz, hogy az értékes zene a fiatalok életének szerves részévé váljon.

Kollektív művészi tevékenység

A kollektív művészi munka valamennyi színtere - énekkar, zenekar, néptáncegyüttes - fejleszti az előadói készséget és bővíti az önkifejezés eszköztárát. A zene szeretete, a zenehallgatás szokásának kialakítása együtt jár az ízlésformálással, és elősegíti a tanórán kívüli zenei alkalmakba (énekkari közreműködés, hangverseny-látogatás stb.) való bekapcsolódást.
Az ének-zene megmaradt tantárgyi struktúrája miatt különösen fontos a többi területre való rálátás képességének fejlesztése, hogy legalább a saját műveltségterületen belüli megújulás a "Művészetek" többi részterületével összehangoltan és egyirányú hatásban történjen. Ez szavatolja, hogy a tanulók az iskolai kereteken kívül is motiváltak legyenek az önművelésre, az ismeretbővítésre, esetleg bekapcsolódjanak a muzsikáló közösségekbe.

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Interpretáció	17
Improvizáció	4
Zenehallgatás	10
Zenei hallás és kottaismeret	5

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG
INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Népdalok a magyar népdal műfajaiból. Szózat.	10
Régi magyar dallamok. Középkori gregorián, reneszánsz és barokk zenei szemelvények témái.	4
Többszólamú szemelvények.	3

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Pontos szövegejtés és ritmus. Szép, kifejező, prozódiailag helyesen értelmezett előadás, önálló szöveges éneklés emlékezetből. Intonációs biztonságra való törekvés.	Magyar népdalok (régi és új stílusú). Más népek dalai.	Hallás utáni népdaltanulás. Új stílusú népdalok éneklése alkalmazkodó ritmusban csoportosan és egyénileg. Népdalok elemzése stílusrétegeződés szerint.	Népdalok éneklése csoportosan, emlékezetből. Új stílusú népdalok éneklése alkalmazkodó ritmusban.
Műzenei alkotások stílusjegyek szerinti azonosítása.	Gregorián ének. Reneszánsz és barokk zeneművek témái.	Műzenei alkotások stílusjegyeinek megfigyelése, jellegzetességek kiemelése.	Műzenei alkotások témáinak (reneszánsz, barokk) megszólaltatása tanári segítséggel.

		Gregorián énekek, reneszánsz, barokk zeneművek témáinak, részleteinek éneklése csoportosan, kis csoportban, egyénileg.	
	Egyszerű többszólamúság szemelvényei. Szózat.	Többszólamú szemelvények: quodlibetek, kánonok, biciniumok *megszólaltatása csoportosan, kis csoportban, duettben, tercettben.*	Szózat önálló éneklése.

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Rögtönzés: ismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználásával.	3
Dalalkotás az új stílusú népdalok mintájára.	1

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Rögtönzés: ismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználásával.	Ritmus és dallamminták.	Rögtönzött dallam és ritmusalkotás a kötött és a kötetlen improvizáció szabályai szerint. Könnyebb osztinato ritmus rögtönzése ritmushangszerekkel adott dallamokhoz.	Ritmus improvizálása a tanult ritmusképletekkel (ritmikai kérdés-válasz alkotása). Könnyebb osztinato ritmus rögtönzése ritmushangszerekkel adott dallamokhoz.
Dalalkotás új stílusú népdal mintájára.	Eltérő szerkezetű és szótagszámú új stílusú magyar népdalok. Magyar népköltések.	Új stílusú népdalok szerkesztése (megadott kezdősorral, megadott formákkal, adott és kitalált szöveggel).	Új stílusú népdalok szerkesztése megadott kezdősorral.

MEGISMERŐ- ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG

ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Népdalfeldolgozások, népszokások zenéje (magyar, kisebbségi és nemzetiségi népzene).	2
Zenetörténeti korok: a reneszánsz és a barokk stílusjegyei. Reneszánsz és barokk zenei szemelvények.	6
A barokk zenekar hangszerei, hangszercsoportjai.	2

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Népszokások kalendárium szerinti ismerete.	Népdalfeldolgozások, népszokások zenéje.	Népszokások zenei és tartalmi jellegzetességeinek megfigyelése. Népdalfeldolgozások éneklése csoportosan, kisebb csoportban, párokban.	Népdalfeldolgozások éneklése csoportosan.
Zenetörténeti korok: a reneszánsz és a barokk stílusjegyek, jellegzetességeinek, felismerése.	*Zenetörténeti korok*: a reneszánsz és a barokk zenei szemelvények.	Gregorián dallamok felismerése stílusjegyeik szerint hangzás alapján. (szillabikus, melizmatikus előadásmód megismerése). Reneszánsz és barokk zenei szemelvények meghallgatása, a stílusjegyek megfigyelése, azonosítása. Többször hallgatott reneszánsz és barokk művek felismerése részleteik alapján.	Zenetörténeti korok ismerete: a reneszánsz és a barokk általános stílusjegyek és a legjellemzőbb műfajok, felsorolása. Többször hallgatott reneszánsz és barokk művek (korszakonként 2-3) felismerése, megnevezése részleteik alapján.

	Együttesek: barokk zenekar. *Hangszerek:* orgona, csembaló, oboa, trombita. Zeneszerzők életútja, munkássága, rövid kortörténet: O. Lassus, G. P. da Palestrina; A. Vivaldi, J. S. Bach, G. F. Händel.	A meghallgatott szemelvények megnevezése, műfajaik meghatározása, csoportosítása (énekes: motetta, korál, oratórium; hangszeres: szvit, concerto). Zenei formák, szerkesztésmódok, meghallgatott zenemű részletek felismerése (rondó, menüett, fúga; solo-tutti). A barokk zenekar hangszereinek és hangszercsoportjainak felismerése, megnevezése. Zeneszerzők életútjának, munkásságának megismertetése. Rövid kortörténet, egyéni felkészülés, csoportmunka, könyvtári kutatómunka, internet felhasználásával.	Zenei formák, szerkesztésmódok, felsorolása a tanult korszakokban. A barokk zenekar hangszereinek és hangszercsoportjainak felismerése, megnevezése.
Hangszerfelismerés hallás után.	A barokk zenekar hangszereinek képi megjelenítése, zenei szemelvények a hangzás bemutatására.		

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Ritmikai fogalmak. Dallami ismeretek.	1
Hangnevek: ABC-s hangnevek G-kulcsban. Hangközök.	2
Hangsorok: hétfokúság. Tonalitás: dúr-moll tonalitás.	1
Előadási jelek.	1

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Ritmikai fogalmak bővítése, ritmusok felismerése. Dallami elemek azonosítása.	Az alkalmazkodó ritmus; a tizenhatod és kombinációi, szünetjele; a kis éles és nyújtott ritmus. Felső ré', mi'hangok.	Az alkalmazkodó ritmus felismerése és reprodukálása a népdalokban. A tizenhatod és kombinációi, szünetjele; a kis éles és nyújtott ritmus olvasása, írása, felismerése kottaképben és hallás után. Új ritmusértékek szüneteinek olvasása-írása. *Dallami ismeretek bővítése, gyakorlása.* Új dallami elemek olvasása-írása.	Új dallami és ritmuselemek olvasása-írása tanári segédlettel.
ABC-s hangnevek ismerete G-kulcsban. Tiszta hangközök felismerése kottakép alapján.	Dallamfordulatok, zenei példák az egész- és a félhang, a tiszta hangközök: (1, 4, 5, 8.) tanítására.	ABC-s hangnevek olvasása-írása *G*-kulcsban. Egész- és félhangtávolság; a tiszta hangközök ismerete, szolmizált éneklése, felismerése kottaképről.	Az ABC-s hangok megnevezése és leírása *G*-kulcsban (*C'–C"*).

A hétfokú hangsorok megbízható intonálása.	Hétfokúság. A dúr-moll tonalitás (maggiore – minore dallamok, zenei szemelvények).	Hétfokú dallamok gyűjtése az eddig megismert dalokból. A dúr-moll tonalitás különbözőségének érzékeltetése.	
Előadási jelek alkalmazása a tanult dalok előadásakor, és azonosításuk, meghatározásuk a meghallgatott zeneművekhez kapcsolódva.	Előadási jelek és meghatározásaik.	Tempó és dinamikai jelek alkalmazása a tanult dalokhoz és a meghallgatott zeneművekhez kapcsolódva.	Dinamikai és tempójelek felismerése, meghatározása.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Interpretáció	18
Improvizáció	5
Zenehallgatás	10
Zenei hallás és kottaismeret	3

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG
INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Népdalok, népszokások dalai. Nemzeti és etnikai kisebbségek dalai. Más népek dalai.	10
Történeti énekek. Ünnepek dalai.	3
Klasszikus műdalok.	3
Többszólamú szemelvények (kánonok, bicíniumok, karművek).	2

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Pontos szövegejtés és ritmus.	Újabb magyar népdalok. Népszokások dalai. Nemzeti és etnikai kisebbségek újabb dalai. Más népek dalai.	Hallás utáni népdaltanulás. Újabb magyar népdalok, népszokások dalainak előadása, a népszokások ismerete. Szerepjátszás, dramatizálás a népszokások dalainak felhasználásával. Nemzeti és etnikai kisebbségek újabb dalainak éneklése tanári hangadás után önállóan. Földrajzi azonosítás, tájolás. A tartalomhoz kapcsolódó kifejező éneklés gyakorlása.	Az énekes tananyag új rétegeiből választott legalább 10 szemelvény átélt, kifejező előadása emlékezetből. A népdalok szerkezetének, stílusrétegeződésének ismerete.
Szép, kifejező, prozódiailag helyesen értelmezett előadás, önálló szöveges éneklés emlékezetből.	Ünnepek dalai. Történeti énekek: históriás énekek, virágénekek, kuruc dalok.	Ünnepek dalainak hangulatához illeszkedő előadásmód, éneklés csoportosan, osztályszinten.	Előadásmódok, dinamikai jelzések, karakterek alkalmazása a művek megszólaltatása során.
Intonációs biztonságra való törekvés.	Klasszikus műdalok. Műzenei témák (énekelhető zenehallgatási szemelvények).	A dalok hangulatának megfelelő előadásmód gyakorlása. A dalok történelmi eseményekhez fűződő kapcsolatának keresése egyéni, illetve csoportmunkában.	
	Többszólamú szemelvények: könnyű kórusművek a már tanult zenetörténeti korokból és népdalfeldolgozások.	Zeneműrészletek témáinak éneklése szolmizálva. A 6/8-os ütem lüktetésrendjének gyakorlása. Klasszikus kánonok csoportos éneklése.	Többszólamú szemelvények: quodlibetek, kánonok, biciniumok megszólaltatása csoportosan, kis csoportban, duettben, tercettben.

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Rögtönzés az ismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználásával.	3
Improvizált mozgások.	2

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Dallamalkotás gazdagítása.	Énekes és zenehallgatási anyag részletei.	Dallamalkotás adott témára: nyitás – zárás.	Dallamalkotás adott témára: nyitás – zárás. Ritmusvariációk rögtönzése.
Rögtönzött dallam- és ritmusalkotás Fejlesztése. Könnyebb osztinató ritmus rögtönzése.	Dallammotívumok, ritmussorok, olvasógyakorlatok, hangszeres darabok kottaképe.	Ritmusvariációk rögtönzése 3/8-os és 6/8-os ütemformákban. Rögtönzött dallam- és ritmusalkotás a kötött és a kötetlen improvizáció szabályai szerint. Könnyebb osztinato ritmus rögtönzése ritmushangszerekkel adott dallamokhoz.	Rögtönzött dallam- és ritmusalkotás a kötött és a kötetlen improvizáció szabályai szerint.
Improvizált zenére történő mozgások finomítása.	Zenehallgatási anyag az improvizált mozgásokhoz.	Zenében megfigyelt dallamok, formák, jelenségek kifejezése mozgással. Mozgásos improvizáció a giusto népdalokra.	Kifejező mozgások alkalmazása zenére.

MEGISMERŐ- ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG

ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Népzenei és népzenei ihletésű művek a szülőföld és más földrész népzenéjéből.	3
Szemelvények a 16-18. század magyar történelmi zenéjéből.	4
Zenetörténeti kor: a bécsi klasszicizmus.	3

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Népzenei és népzenei ihletésű művek jellegzetességeinek meghatározása.	Népzenei és népzenei ihletésű művek (a szülőföld és más földrész népzenéjéből).	Népzenei felvételek hallgatása, előadó, stílus megfigyelése, elemzése.	Többször meghallgatott népdalfeldolgozások felismerése, megnevezése jellegzetes részletek alapján.
A 16-18. század magyar történelmi zenék jellegzetességeinek (hangszer, stílus) felismerése.	Szemelvények a 16-18. század magyar történelmi zenéjéből.	Szemelvények megszólaltatása csoportosan, egyénileg, lehetőség szerint hangszerkísérettel. Lant hangszínének megfigyelése, felismerése. A lantra írt művek jellegzetességeinek megfigyelése.	Szemelvények megszólaltatása csoportosan, egyénileg.
A bécsi klasszicizmus stílusjegyeinek, műfajainak, formáinak, együtteseinek felismerése.	*Zenetörténeti kor:* a bécsi klasszicizmus. *Zeneszerzők:* J. Haydn W. A. Mozart, L. van Beethoven. *Zenei műfajok*: *vokális*: dal, oratórium, opera;	*A bécsi klasszicizmus* műfajainak és formáinak szóbeli ismertetése. A zenei korszakhoz kapcsolódó alapvető stílusok, műfajok, formák és szerkezetek felismerésének gyakorlása.	

	hangszeres: szonáta, szimfónia, versenymű, szerenád/ divertimento. *Zenei formák, szerkezetek:* triós forma, szonátaforma, menüett/ scherzo, rondó. *Együttesek:* szimfonikus zenekar, vonósnégyes, trió.	Zenei formák, műfajok, művek hallás utáni felismerése. Önálló véleményalkotás a zenei élmény szóbeli megfogalmazásával. *A dúr-moll* színezet különbségének megfigyelése. *Felütés, csonka ütem, triola* keresése ismert dalokból, dallamokból. Az éneklés során a zenei előadásmódra vonatkozó kifejezések felismerése és alkalmazása.	

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Ritmikai ismeretek.	1
Dallami ismeretek.	1
Zeneelméleti ismeretek.	1

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Ritmusértékek, ritmusnevek felismerése, jelölése.	*Ritmika:* felütés, csonka ütem, triola.	*Felütés, csonka ütem, triola* keresése ismert dalokban, dallamokban. A felütés és a csonka ütem összefüggésének megfigyelése.	
Módosított hangok felismerése. Előjegyzések alkalmazása.	*Új dallami elemek:* ABC-s hangok a kis- és egyvonalas oktávban; módosító jelek (***#, b, feloldójel)*** és jelentésük; módosított hangok (#, *b*).	Tájékozódás *1#-es és 1b-s* hangnemekben. *Módosított* hangok ABC-s *megnevezése.* Előjegyzések, módosító jelek alkalmazása. Módosított hangok szolmizálása.	*Dúr* és *moll* hangnemek kottaképről történő azonosítása 1#-1*b* előjegyzési körig. A módosító jelek értelmezése kottakép alapján 1#-1*b*-ig.
Hangközök, hangsorok felismerése. Dúr-moll tonalitás kottakép és hallás utáni felismerése.	*Hangközök:* k2, n2, k3, n3. *Hangsorok:* dúr és moll. *Tonalitás:* dúrmoll hangnemek 1#-től 1*b*-ig. *Forma:* periódus.	A *szekund* és a *terc* hangközök felismerése *kottaképről, beírása* a vonalrendszerbe, éneklése szolmizálva. Periódus keresése ismert dalokból, dallamokból, zeneműrészletekből Előtag-utótag jelölése.	Tanult dallamok éneklése betűkottáról és kottakép alapján. A *szekund* és a *terc* hangközök felismerése kottaképről, beírása a vonalrendszerbe.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Interpretáció	15
Improvizáció	4
Zenehallgatás	12
Zenei hallás és kottaismeret	5

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG
INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Népdalok, népdalfeldolgozások. Más földrészek dalai.	7
Verbunkos zene.	2
Ünnepkörök dalai.	2
Romantikus zene.	4

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Pontos szövegejtés és ritmus. Szép, kifejező, prozódiailag helyesen értelmezett előadás, önálló szöveges éneklés emlékezetből.	Magyar népdalok. Népdalok Kodály Zoltán daljátékaiból. A nemzetiségi és etnikai kisebbségek újabb népdalai. Más földrészek dalai.	Hallás utáni népdaltanulás. Magyar népdalok éneklése szöveggel, emlékezetből. Népdalok elemzése szempontsor alapján. Oldottabb és kötött lüktetésű népdalok éneklése. Más földrészek dalainak éneklése, a zenei jellegzetességek megfigyelése. Összevetés a magyar népzenei anyaggal.	Régi és új stílusú népdalok önálló elemzése: szerkezet, dallamvonal, hangnem.
Verbunkos zene felismerése stílusjegyei alapján.	A verbunkos zene szemelvényei.	Kodály Zoltán daljátékaiban szereplő népdalok előadása, a feldolgozások megfigyelése. A verbunkos zene jellegzetességeinek megfigyelése (ritmus, sorzárlat, tempó).	Előadási és dinamikai jelek ismerete. Tempójelzések meghatározása (andante, allegro, vivace).

	Ünnepek zenéje.	Az ünnepkörökhöz kapcsolódó dalok hangulatnak megfelelő éneklése.	Az ünnepkörökhöz kapcsolódó dalok éneklése csoportosan.
A romantika stílusjegyeinek meghatározása az énekelt dalanyagból elvonatkoztatva.	Romantikus dalok, zeneművek, műfajok. A nemzeti romantika megjelenése Európában. A 19. század európai zeneművészetének alkotásai.	Romantikus dalok és zeneművek könnyebben elénekelhető témáinak megszólaltatása énekelve, esetleg hangszeren. Az érzelem, tartalom kifejezés zenei eszközeinek összegyűjtése. Énekelt és meghallgatott zenei szemelvények ritmikai, melodikai, szerkezeti stb. anyagához kötődő fogalmak ismétlése, gyakorlása. Többszólamú kórusművek éneklése, bemutatása kamara előadásban is.	Romantikus stílusjegyek szóbeli megfogalmazása. Romantika jellegzetes műfajainak felsorolása.

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok.	2
Tanult dalok, ritmusok olvasógyakorlatok.	1
Zenei élmény kifejezése mozgással.	1

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
	Kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok.	Kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok rögtönzése.	
Improvizációs lehetőségek gazdagítása.	Egy- és többszólamú ritmusgyakorlatok.	Ritmusvariációk rögtönzése 6/8-os ütemformákban	

	Dallammodellek: a tanult dalok és olvasógyakorlatok, (ritmikai, dallami, formai elemeik). Olvasógyakorlatok. Kérdés és felelet elvű dallamok.	Dallamalkotás adott témára: nyitás, zárás. Periódus rögtönzése.	Dallamalkotás a népdalok megtanult dallami és formai törvényszerűségei alapján.
Zenei élmény kialakítása.	Romantikus zenei szemelvények, cselekményes zenék a mozgás-improvizációhoz.	Zenei élmény kifejezése mozgással, tánccal.	

MEGISMERŐ- ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG

ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Népdalfeldolgozások.	2
Ünnepek zenéje.	1
A nemzeti romantika Európában.	7
A 19. század európai zeneművészetének alkotásai.	2

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Saját énkép erősítése a feldolgozott népzenei anyagok erkölcsi tartalmának felismerése által.	Hangszeres és vokális népdalfeldolgozások.	Énekes és hangszeres népdalfeldolgozások felismerése, a bennük feldolgozásra került népdalok megnevezése.	
	Ünnepek zenéje.	Az ünnepkörökhöz kapcsolódó dallamok, zeneművek hallgatása. Karácsonyi műsor zenei anyagának összeállításához gyűjtőmunka. Ünnepi műsor zenei anyagának összeállítása március 15-re.	

A romantika műfajainak azonosítása a stílusjegyek ismeretében.	Népies műdalok. A 19. sz. magyar zenéje. *Zeneszerzők:* Liszt Ferenc, Erkel Ferenc. *Műfajok:* rapszódia, programzene, szimfonikus költemény, romantikus dal. A 19. század európai zeneművészetének alkotásai. *Zeneszerzők:* F. Schubert, R. Schumann, F. Chopin, J. Brahms, A. Dvořak, B. Smetana, P.I. Csajkovszkij, M. Muszorgszkij, G. Verdi, R. Wagner.	Népies műdalok jellegzetességeinek összegyűjtése (megfigyelési szempontok szerint). Többször meghallgatott romantikus zeneművek felismerése témáik alapján. Hangfajták, hangszerek, újonnan megismert zenei műfajok felismerése, megnevezése hangzás alapján. Kiselőadás összeállítása a nemzeti opera keletkezéséről, jellegzetességeiről. Jelentős zeneszerzők, előadóművészek életrajzi történeteinek megismerése, feldolgozása önállóan vagy tanári segítséggel. Összefüggések keresése a zenei korok és a történelmi események között. A romantikus zene stílusjegyeinek és műfajainak megismerése az európai zeneszerzők alkotásaiból.	Liszt Ferenc és Erkel Ferenc zeneszerzői életútjának vázlatos ismertetése, és főbb műveinek felsorolása. A romantika stílusjegyeinek szóbeli megfogalmazása. A romantika jellegzetes műfajainak felsorolása. A 19. századi zeneművek megnevezése (szerző, cím) többször hallott részleteik alapján.

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Tájékozódás, elemzés a kottában.	3
Hangközök, hangsorok, dinamikai jelek.	2

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Tájékozódás az egyszerűbb vokális és hangszeres együttesek partitúráiban. Előadási és dinamikai jelek felismerése, alkalmazása. Hangközök, hangsorok felismerése kottaképről.	Az énekelt és meghallgatott zenei szemelvények ritmikai, melodikai, szerkezeti stb. anyagához kapcsolódó tartalmak. A zenehallgatáshoz illeszkedő partitúra részletek. Előadási és dinamikai jelek. A *szext* és *szeptim* hangközök. Dúr és moll hangnemek 2#- 2*b*-ig.	Az énekelt és meghallgatott zenei szemelvények ritmikai, melodikai, szerkezeti stb. anyagához kapcsolódó tartalmak megismerése, alkalmazása. Előadási és dinamikai jelek értelmezése. A *szext* és *szeptim* hangközök felismerése kottaképről. 2#-es 2*b*-s hangnemekben való tájékozódás. Tájékozódás a kottában, partitúrában: zeneművek (témák, szólamok) követése kottából. Dúr és moll hangnemek azonosítása kottaképről 2#- 2*b*-ig. Ismert dallamok írása (betűkottával és/vagy ABC-s nevekkel) emlékezetből a tanult hangnemekben. Elemzési feladatok megadott szempontok szerinti önálló megoldása.	Tájékozódás a kottában: zeneművek (témák, szólamok) követése kottából. Dúr-moll hangnemek azonosítása kottaképről 2#- 2*b*-ig.

		Dalok, zeneművek témáinak éneklése szolmizálva violin-kulcsban kottáról, a tanult hangnemekben 2#-2*b*-ig.	

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36– heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
Interpretáció.	15
Improvizáció.	4
Zenehallgatás.	14
Zenei hallás és kottaismeret.	3

ZENEI ALKOTÓKÉPESSÉG
INTERPRETÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
Népdalok, más földrészek dalai, egyházi énekek.	10
Többszólamú szemelvények (Bartók Béla, Kodály Zoltán, Bárdos Lajos művei).	3
Énekelhető szemelvények a 19. század vége és a 20. század zeneirodalmából.	2

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Szép, kifejező, prozódiailag helyesen értelmezett előadás, önálló szöveges éneklés. Intonációs biztonságra való törekvés.	Magyar népdalok a tanult stílusrétegből válogatva. Más földrészek újabb dalai. Egyházi énekek.	Népdalok, más földrészek dalai, egyházi énekek éneklése önállóan, emlékezetből, csoportosan, kiscsoportban és egyénileg. Népzenei anyag fo-	Népdaltípusok, népzenei anyag fogalmi meghatározása (parlando, rubato, tempo giusto ismerete).

Régies-népies szavak jelentésének megismerése.		galmainak összefoglalása, ismétlése.	
Énekes közreműködés csoportos zenei előadásban. Zenei karakterek, stílusjegyek kifejezése tanári vezénylés alapján a népdalfeldolgozások, a könnyű kórusművek, a műzenei szemelvények éneklésekor.	Bartók Béla, Kodály Zoltán és Bárdos Lajos műveinek énekes szemelvényei. Többszólamú szemelvények.	Bartók Béla, Kodály Zoltán és Bárdos Lajos műveinek, énekes szemelvényeinek megszólaltatása. duett, tercett, kisegyüttes, csoportos formában. Hangszeres szemelvények megszólaltatása. Osztály által összeállított énekes műsor előadása egy választott témakörben (pl. nemzeti ünnep, iskolai ünnepség, ballagás). A hangszert tanuló diákok bevonása a közös muzsikálásba.	Tud könnyű, kétszólamú műveket énekelni csoportosan.
Esztétikai élményszerzés biztosítása az énekelt dalanyaghoz kapcsolódóan. A zenei emlékezet erősítése.	A századforduló és a 20. század zeneirodalmának énekelhető szemelvényei.	A zenei könyvtár, internet használata: a tanult dalok, zeneművek földrajzi, korrajzi, néprajzi vonatkozásainak gyűjtése (team-munka).	

IMPROVIZÁCIÓ

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
Rögtönzés tanult dalok, ritmusok olvasógyakorlatok felhasználásával.	2
Kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok rögtönzése.	1
Zenei élmény kifejezése mozgással.	1

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Improvizációs lehetőségek gazdagítása.	Szekvenciát tartalmazó zenei szemelvények (népzenei – műzenei).	Szekvencia készítése adott alapmotívumra. Háromtagú szekvencia készítése adott hangközzel. Könnyebb osztinato ritmus rögtönzése ritmushangszerekkel adott dallamokhoz. Tanult dalok, ritmusok olvasógyakorlatok variálása (ritmus, dallam, tempó). Kitalált dallam éneklése, kitalált ritmus rögtönzése. Ritmus improvizálása megadott, tanult ritmusképletekkel.	Tud ritmust improvizálni megadott, tanult ritmusképletekkel. Képes rögtönzött dallam- és ritmusalkotásra a kötött és a kötetlen improvizáció szabályai szerint.
A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése megoldáskereséssel. Az ismeretek alkotó alkalmazásához szükséges képességek fejlesztése.	Szerkesztés: kupolás és visszatérő szerkezetű dallamok.	Dallamalkotás a népdalokban megismert dallami- és formai törvényszerűségek szerint. Népdalperiódus rögtönzése megadott dallamsorral. Kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok rögtönzése.	Képes dallamalkotásra a népdalokban megismert dallami- és formai törvényszerűségek szerint.
Zenei élmény verbális kifejezése. Kifejező mozgások alkalmazása zenére.	Zenei élmény kifejezése mozgással.	Zenei tartalmak, formák, hangulatok kifejezése mozgással, tánccal, ritmushangoztatással.	

MEGISMERŐ- ÉS BEFOGADÓKÉPESSÉG
ZENEHALLGATÁS

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám
A magyar és európai zeneművészet századainak rendszerező ismétlése.	5
A 20. század zenei irányzatainak kiemelkedő alkotásai, kortársművészet alkotásai (irodalom, képzőművészet, tánc, dráma).	6
A zene szórakoztató funkciói a különféle zenetörténeti korokban.	3

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A zenetörténeti korok általános jellemzőinek, stílusjegyeinek ismerete. A zenei műfajok áttekintésével a zenetörténeti korszakok közötti összefüggések megfigyelése. Társművészetek és a zene közötti kapcsolat felismerése. Önálló rendszerező tevékenység kialakítása: könyvtárhasználat, adatgyűjtés, képanyaggyűjtés; videó, CD, internet, egyéb oktatóanyagok és multimédiás anyagok önálló felhasználása.	Rendszerező ismétlés: a magyar és az európai zeneművészet századai. Bartók Béla, Kodály Zoltán életútja. A zenei műfajok, stiláris elemek korszakok szerint. A 20. század zenei irányzatainak kiemelkedő alkotásai. Kortársművészeti alkotások. *Szerzők:* I. Gershwin, C. Debussy, M. Ravel, A. Honegger, Sz. Prokofjev, B. Britten, I. Sztravinszkij, K. Pendereczki	Rendszerező ismétlés, összegzés zenetörténeti korszakonként (a magyar és az európai zeneművészet századainak áttekintése, a műfaji jellemzők összegzése a zenei szemelvények segítségével). Bartók Béla és Kodály Zoltán énekkari, zenekari és színpadi műveinek felismerése és megnevezése a hangzó részletek alapján Atonalitás, poliritmia követése kottából.	Stílusismeret a 19. és a 20. századi zeneművek hallgatása során. Képes Bartók Béla és Kodály Zoltán zeneszerzői életútjának vázlatos ismertetéséra, és főbb műveinek felsorolására. A zene és a társművészetek kapcsolataira utaló példák, kapcsolódások felismerése, felsorolása.

	Irányzatok: impresszionizmus, neoklasszicizmus, folklorizmus. Új kifejezési, megjelenési formák: *elektronikus zene, filmzene; rockopera.*		
	A dzsessz és a könnyűzene műfajai. Beatles együttes, E. Presley, L. Webber. A zene szórakoztató funkciói: táncok a különféle zenetörténeti korokban. A mai könnyűzene, populáris zene (aktualitások).	A dzsessz műfaji jellegzetességeinek kapcsolása a műzenei témákhoz a szvittől a rock and rollig. Tájékozódás a szórakoztató zene megjelenési formáiban, módjaiban (mindennapi hangzó zenei környezetünk jelenségeinek megismerése, értelmezése).	Ismer dzsessz műfajokat és előadók at, képes-néhány felsorolásáraa.

ZENEI HALLÁS ÉS KOTTAISMERET

Témakör	Témakör feldolgozásához javasolt óraszám:
Gyakorlás, rendszerezés, összegzés.	2
Atonalitás, poliritmia.	1

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Eddig megismert, zenei hallásképzéshez kapcsolódó ismeretek erősítése.	A tanult dallami, ritmikai ismeretek, hangközök, hangsorok, előadási és dinamikai jelek. Válogatás a tanult énekes és hangszeres szemelvények anyagából.	Ismétlés, rendszerezés, megerősítés. Dallami, ritmikai ismeretek, hangközök, hangsorok, előadási és dinamikai jelek alkalmazása.	Képes az elsajátított alapvető zenei paraméterek (dallami-ritmikai – formaalkotó elemek) alkalmazására.

A leggyakoribb tempó és dinamikai jelek alkalmazása a csoportos és egyéni éneklés során.		Könnyű dallamok, ritmusok olvasása-írása. A leggyakoribb tempó és dinamikai jelek alkalmazása egyéni és csoportos éneklés során.	
Atonalitás, poliritmika megfigyelése kottakép, illetve hallásélmény-hez kötve.	Atonalitás, poliritmia szemléltetésének zenei példái.	Atonalitás, poliritmia követése kottából.	

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az ellenőrzés, értékelés, mérés célja elsődlegesen a tanulók évfolyamonkénti haladásának, fejlődésének megállapítása. Fontos feladat a folyamatértékelés, amely a fokozatos fejlődést az egyes részek utáni állapot rögzítését, a képesség, készségfejlesztés terén elért szintet rögzíti, összhangban az általánosan elfogadott értékelési rendszerrel. Ezen felül a tanulók zenei képességeinek rendszeresebb, rövidebb időszakokra eső, tájékoztató, előrejelző funkciójú mérése is javasolt. Funkciója szerint a formáló (segítő) értékelés és a diagnosztikus értékelés kap hangsúlyos szerepet.

Az értékelésben a pedagógus értékelése mellett fontos az önértékelés, társértékelés, a csoportos számonkérés esetében pedig a csoport értékelése.

Amit alapvetően meg kell határozni az értékelés tervezésénél:

- Ki értékel? Pedagógus, diák vagy külső személy?
- Az értékelés formáit: pl.: megfigyelés, mely irányulhat a tevékenység, produkció minőségére; írásbeli tesztek, feladatok értékelése; szóbeli válaszok, feleletek értékelése; a minősítés szöveges vagy kategorizáló (osztályzat).
- Az értékelés alkalmait.
- Az értékelés szempontrendszerét.

Elsődleges cél a pozitív megerősítés, a pozitív elemek kiemelése. Kapjon megfelelő hangsúlyt a készség-, képességfejlődéshez szükséges értékelési módszerek, eljárások, a hiányosságok feltárását összegző értékelési tevékenység is!

Fontos célkitűzés az ellenőrzés, értékelés során a különböző tevékenységi formák, feladatok, egyéni és közös tevékenységek során a részvétel minősége is.

JAVASOLT KÖZÖS ZENEI ANYAG (*VÁLOGATVA*) 5–8. évfolyam

Népdalok	Énekes szemelvények a magyar zenetörténetből	Énekes műzenei szemelvények	Zenehallgatási anyag
A citrusfa levelestül…	Erkel Ferenc – Kölcsey Ferenc: *Himnusz*	J. S. Bach: *Már nyugosznak a völgyek* (korál)	A. Vivaldi: *A négy évszak – Tavasz, Tél*
A csitári hegyek alatt…	Egressy Béni - Vörösmarty Mihály: *Szózat*	J. S. Bach: *Üdv rád és házad népére* (duett a Parasztkantátából)	J. S, Bach: *Már nyugosznak a völgyek* (korálfeldolgozás vegyeskarra)
A jó lovas katonának…	Tinódi Lantos Sebestyén: *Egri históriának summája*	J. Haydn: *Erdő mélyén* (kánon)	G. F. Händel: *Halleluja (*kórus a *Messiás* című oratóriumból)
A Vidrócki híres nyája…	*Csínom Palkó*	W. A. Mozart: *Jöjj, drága május* (dal)	G. F. Händel: *Győzelmi dal* (kórusmű a *Judás Makkabeus* c. oratóriumból)
Ablakomba, ablakomba…	*Tyukodi nóta*	W. A. Mozart: *Csengettyű ária* a *Varázsfuvola* című operából	J. Haydn: *G-dúr (Üstdob) szimfónia (op. 94.)*
Által mennék…	*Ellopták szívemet* (Pálóczi Horváth Ádám gyűjtéséből)	L. van Beethoven: *Marmotte/ A mormotás fiú dala/ A tarisznyás fiú dala* (dal)	W. A. Mozart: *Egy kis éji zene*
Csillagok, csillagok…	*Kossuth Lajos azt üzente…*	F. Schubert: *A pisztráng* (dal)	W. A. Mozart: A *varázsfuvola (részletek)*
Erdő, erdő de magas…	*Esik eső karikára*	Kodály Zoltán: *Háry János* – (részletek)	L. van Beethoven: *D-dúr hegedűverseny*
Erdő, erdő, erdő, marosszéki…	*Most szép lenni katonának*	Bárdos Lajos: *Rétre hívó* (kánon)	F. Schubert: *A pisztráng* (dal)
Érik a szõlõ…	*Kecskemét is kiállítja*	Erkel Ferenc: *Keserű bordal* (ária a *Bánk bán* című operából) F. Schubert: A pisztráng – dal	F. Schubert: *A-dúr zongoraötös* – IV. tétel
Felülről fúj…	*Magasan repül a daru*	Erkel Ferenc: *Meghalt a cselszövő* (ária a *Hunyadi László* című operából)	R. Schumann: *"Álmodozás"* (részlet a *Gyermekjelenetek* c. zongorasorozatból)
Hull a szilva…			F. Chopin: g-*moll mazurka* (Op. 24. No. 1.)
Két tyúkom tavali…			F. Chopin: *Grande Valse brillante*
Madárka, madárka…			Liszt Ferenc: *XV. magyar rapszódia*

Megyen már a hajnalcsillag…			G. Verdi: *Rabszolgák kórusa* a *Nabucco* című operából
Nagyváradi kikötőben…			G. Verdi: *Radames románca* az *Aida* című opera I. fel-vonásából
Ősszel érik babám…			G. Verdi: *Bevonulási induló* az *Aida* c. opera II. felvonásából
Sárgul már a…			M. Muszorgszkij: *Egy kiállítás képei*
Sej, Nagyabonyban.,.			B. Smetana: *Moldva*
Szépen úszik a…			A. Dvořák: *e-moll (Újvilág) szimfónia*
			Erkel Ferenc: *Keserű bordal* a *Bánk bán* c. opera I. felvonásából
			Erkel Ferenc: *Bánk áriája* a *Bánk bán* c. operából
			Erkel Ferenc: *Meghalt a cselszövő* – zárókórus a Hunyadi László c. opera I. felvonásából
			Erkel Ferenc: *Palotás* a *Hunyadi László* c. operából
			C. Debussy: *Children's corner*
			Bartók Béla–Kodály Zoltán: *20 magyar népdal* (énekhangra, zongorakísérettel)
			Kodály Zoltán: *Mátrai képek*
			Kodály Zoltán: *Székelyfonó*
			Kodály Zoltán : *Háry* János
Érik a szőlő…			Kodály Zoltán: *Kállai kettős*
Felülről fúj…			Kodály Zoltán: *Fölszállott a páva*
Hull a szilva…			Kodály Zoltán: *Esti dal*
Két tyúkom tavali…			Bartók Béla: *Magyar képek*

Madárka, madárka…			Bartók Béla: *Gyermekeknek* (I/18, II/31.)
Megyen már a hajnalcsillag…			Bartók Béla: *Divertimento*
Nagyváradi kikötőben…			I. Sravinsky: *Petruska*
Ősszel érik babám…			B. Britten: *Változatok és fúga egy Purcell-témára*
Sárgul már a…			G. Gershwin: *Klára bölcsődala és Porgy dala* a *Porgy és Bess* című operából)
Sej, Nagyabonyban.,.			G. Gershwin: *A szegény ember gazdagságáról* – ária a *Porgy és Bess* című operából
Szépen úszik a…			Szörényi Levente – Bródy János: *István, a király* – szabadon választott részletek

VIZUÁLIS KULTÚRA

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

1–4. évfolyam

BEVEZETŐ

CÉLOK ÉS FELADATOK

A vizuális kultúra tanításának célja: hozzásegíteni a tanulókat a látható világ jelenségei, valamint a sajátos képi közlések, vizuális művészeti alkotások mélyebb átéléséhez, értelmezéséhez. Továbbá célja azon képességek, készségek fejlesztése, ismeretek átadása, amelyek a vizuális kommunikáció magasabb szintű műveléséhez, a látható világ használatához, alakításához, a kreativitás fejlesztéséhez szükségesek.

A vizuális kultúra tanítása a *rajz és vizuális kultúra* tantárgy keretében valósul meg. Ez a stúdium céljait és tematikáját illetően nem azonos a korábbi képzőművészet-centrikus rajztanítással. A vizuális kultúra nem csupán a „magas kultúra" körébe tartozó építészettel, képző-, illetve iparművészettel foglalkozik, figyelme kiterjed a kultúra minden, vizuálisan érzékelhető területére. Ez azonban nem egyszerűen „témagyarapodást", bővített tananyagú rajztanítást jelent, hanem egy új szemléletet is feltételez: a „köznapi vizualitás" jelenségei ugyanis nem értelmezhetők, értékelhetők a kizárólag hagyományos műelemző módszereket alkalmazó, hagyományos esztétikai normákra épülő megközelítésekkel.

A *vizuális kultúra* tanítása során törekedni kell a megfelelő arányok kialakítására a kultúra köznapi vizuális jelenségeinek kritikai feldolgozása, valamint a művészetet a gyerek nevelésének középpontjába állító művészeti nevelés között. Helyes, ha az órai tevékenységek egyaránt kapcsolódnak művészi alkotásokhoz és a mindennapi élet megnyilvánulásaihoz. Eltérő vonásaik mellett mindkettőnek célja a kritikai gondolkodás fejlesztése, az esztétikai fogékonyság, a fantázia fokozása. Mindkettő hozzájárul az észlelés érzékenységének, a kifejezés árnyaltságának fejlesztéséhez.

A vizuális kultúra tanításának fontos feladata az esztétikai nevelés. Ez azonban nem azonos a kötelező esztétikai normák sulykolásával. Az esztétikai nevelés feladata az érzékelés érzé-

kenységének fokozása, a világ gazdagságának felfedeztetése; ízlésbeli kérdésekben nem mutat követendő irányt, választási lehetőségeket kínál, felhívja a figyelmet az ízlés társadalmi-kulturális beágyazottságára, segít tudatosítani a tanulók saját ízlésítéleteit.

Különös figyelmet kell fordítani ezért a tanítást segítő műalkotások kiválasztására. Legfontosabb szempont a pozitív pedagógiai attitűd: olyan képeket, alkotásokat kell válogatni, amelyeknek egy-egy esztétikai rendszeren belül vannak vitathatatlan értékei. (E tekintetben segítségül szolgálhat az érettségi kötelező képanyaga.) Azt kell szem előtt tartani, hogy a tanulás a gyarapodást szolgálja, örömet okozzon és ne szorongások, előítéletek kialakulásához vezessen, ahogyan a negatív példák, a tiltások, a kategorikus esztétikai ítéletek. Már a kezdetektől a változatosságra kell törekedni a műfajok, a témák, a művészi felfogások, a színvilág vagy az anyagalakítás stb. tekintetében, ezáltal is segítendő a tanulók esztétikai preferenciáinak tudatosítását.

Mivel a vizuális nevelés köre a továbbiakban nem korlátozódik a művészetekre, lehetőség nyílik arra, hogy a rajzóra a mai élethez közelebb kerüljön. A jelenhez kapcsolódáson azonban nem kizárólag a köznapi vizualitással vagy a populáris műfajokkal való foglalkozást kell érteni. Fontos, hogy a kortárs művészet értékei már a legelső osztálytól minél gyakrabban szerepeljenek, szerves részét képezzék a tanításnak. A vizuális-művészeti nevelés, amely kizárólag a múlt értékeit tartja szem előtt, óhatatlanul elidegeníti a fiatalokat saját koruktól. (Ezt az a kronologikus művészettörténet-tanítási gyakorlat is táplálja, amely folytán a gyerekek a mai művészetről csak 8. osztályban tanulnak először.) A tanításnak hozzá kell segítenie a tanulókat a mai élet értékeinek felismeréséhez, megbecsüléséhez, gyarapításához. Fontos annak megértetése, hogy a múlt művészetének tanulása nem öncél, a kultúra folytonosságának felismerése segíti a mai kulturális jelenségek megértését végső soron önmagunk megismerését.

A vizuális nevelésnek sajátos lehetősége a teljességre törekvés, az a természetesen adódó lehetőség, hogy a tanulók gyakorlati tevékenységeiben a különböző helyekről származó élmények, ismeretek összekapcsolódjanak, hogy megvalósuljon a szellemi és gyakorlati (manuális) tevékenységek egysége. A helyes arányokat tartó tanítás pedig egységben láttatja a múlt és a jelen értékeit, a hagyomány és az újítás kapcsolatáról a diákok gyakorlati, élményszerű tapasztalatokat szereznek. A vizuális kultúra tanítása nagymértékben hozzájárulhat a nemzeti kulturális identitás megerősödéséhez, amelyben fontos szerepe van a hazai vizuális kultúránk

mai és múltbéli értékei, népművészeti hagyományai ismeretének. A közös kultúra ismerete mellett az összetartozás érzését azok a tanítási módszerek is segítik, amelyek a toleranciát, a kooperációra való hajlandóságot és képességet fejlesztik.

A vizuális nevelés különösen sokat tehet az önállóság, az alkotó magatartás kialakítása terén. Ez nem elsősorban az alkotó jellegű pályákra való felkészítés szempontjából fontos – épp ellenkezőleg: a játékos, alkotó légkör, az élményszerű tapasztalatok, motiváló feladatok nagy segítséget jelenthetnek az átlagos vagy éppen tanulási problémákkal küzdő diákok számára. Az itt folyó tevékenységek révén erősödhet önismeretük, önbecsülésük, problémamegoldó és koncentrálóképességük, ami nyilvánvalóan pozitív hatással lehet egyéb tanulmányaikra is.

A tantárgyban rejlő sajátos lehetőségek érvényesüléséhez a megfelelő tanítási módszerek megválasztása elengedhetetlen.

- A tantárgy csak akkor tudja céljait teljesíteni, ha megtartja *alkotó-gyakorlati* jellegét. A kreatív gyakorlati feladatok nem a „művész-pályára" vagy más szakterületekre való felkészítést szolgálják, hanem az elsajátítandó ismeretek mélyebb megértését, azon képességek hatékonyabb fejlesztését, amelyekre mindenkinek szüksége van ahhoz, hogy képes legyen saját életét önállóan alakítani (bár nyilván számos szakma legalapvetőbb ismereteit itt sajátítják el a tanulók). Még az olyan elméleti jellegű tananyagok tanítását, mint a művészettörténeti ismeretek is nagyban segíti, ha azokhoz kreatív-gyakorlati feladatok társulnak. Az *alkotói* és *befogadói* magatartás merev szétválasztása egyik oldal számára sem előnyös: a műalkotások értelmezése, átélése ugyanis szintén tartalmaz alkotói elemeket (valójában a mű a befogadóban nyeri el végleges formáját), és a megfelelő színvonalú alkotáshoz ugyancsak elengedhetetlenek bizonyos elméleti ismeretek.
- Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy az egyébként is szimultán hatású rajzórai feladatok valódi *komplex* feladatok legyenek, hogy egyidejűleg minél több készség, képesség fejlesztését szolgálják, minél több ismeret átadását tegyék lehetővé.
- A hatékony vizuális nevelés fontos módszere a *játék*, a játékosság – és nem csupán a bevezető szakaszban.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

1. Megismerő- és befogadóképesség (közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása; ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás; kommunikációs képességek).

2. Kreativitás (alkotóképesség; problémamegoldó képesség).

3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás.

A fejlesztés a korábbi ismeretanyagokra épül (kifejezés, képzőművészet; tárgy- és környezetkultúra; vizuális kommunikáció), ezekre alapozva kerül sor a fent említett képességek fejlesztésére. A fő fejlesztési célok és a témakörök is minden évfolyamon azonosak, de korosztálytól függően más-más részletei kerülnek előtérbe, eltérő konkrét formában, eltérő szinten jelennek meg. Ezt a spirális jelleget a tanítási programok készítésénél figyelembe kell venni.

A tantárgy sokirányú nyitottságának köszönhetően nagymértékben hozzájárul számos ***kulcskompetencia*** fejlesztéséhez.

A vizuális kultúra tanulási tartalmainak feldolgozása a szókincs gyarapodását szolgálja, segíti az árnyaltabb, pontosabb fogalmazást. Bár az anyanyelvi kompetenciát valamennyi anyanyelven oktatott tantárgy fejleszti, a vizuális kultúra tantárgy gyakori tevékenységi formája, a látvány, a kép, a téri helyzetek érzékletes leírására való törekvés, illetve a leírások visszafordítása a vizuális kifejezés, közlés „nyelvére”, különösen segíti a fogalmi és képi gondolkodás sajátosságainak megértetését, az *anyanyelvi kommunikáció* fejlesztését. Az órai csoportos vagy projektfeladatok, a munkák közös értékelése ugyancsak fejlesztik a kommunikációs készséget, *a szocializációt*. A vizuális alkotásokkal kapcsolatos ismeretfeldolgozás, a különféle manuális tevékenységekhez kapcsolódó feladatmegoldások, kedvező feltételeket teremtenek az *önálló tanulás képességeinek* fejlesztéséhez.

A tantárgy, azon jellegzetessége, hogy a tanítás önállóságra késztető kreatív gyakorlati feladatokon keresztül történik, a feladatok komplexitása folytán pedig lehetőség nyílik a különböző helyekről származó élmények és ismeretek integrálására, nagyban segítheti a motiváció, a *kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia* kialakulását. A saját érdeklődésre építő vagy játékos feladatok ugyancsak fokozzák az aktivitást, a motivációt.

Az önállóan megoldott projektfeladatok a strukturált, logikus gondolkodást is fejlesztik, ami – bizonyos, kifejezetten a matematika körébe tartozó tematikák mellett – hozzájárul a *matematikai kompetencia* fejlesztéséhez is. A vizuális kultúra tanítása során a tantárgy foglalkozik az alapvetően nem vizuális jelenségek, minőségek, mennyiségek vizuális megjelenítésével (grafikonok, táblázatok stb. alkalmazásával), valamint a sík- és térmértani alakzatok jellegzetességeinek megismertetésével. A *digitális kompetencia* elmélyítéséhez nagymértékben hozzájárul, hogy a projektfeladatok során a tanulók használják a számítógépet információszerzésre, szövegszerkesztésre. A vizuális kommunikációs feladatok pedig gyakran kifejezetten számítógépes képszerkesztési, képalakítási alkalmazásokat kívánnak meg.

Az e*sztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* fejlesztése, a kulturális értékek megbecsülésére nevelés kifejezett feladata a vizuális kultúra tanításának. A művészeti ismeretek, a saját környezet vizuális kultúrájával való foglalkozás megalapozza és fejleszti a nemzeti és európai azonosságtudatot, a szociális érzékenységet, az egyetemes művészet megismertetése pedig – sok más mellett – a toleranciát. Ugyanakkor a kultúra értékeivel való találkozás, a különböző alkotási lehetőségek tevőleges kipróbálása jelentősen hozzájárul az *énkép, az önismeret* kialakulásához, a koncentrálóképesség, az önszabályozás megalapozásához.

1−4. évfolyam

Az általános iskola bevezető és kezdő szakaszában a vizuális kultúra tanulása alapvetően két célt szolgál: egyrészt a kezdeti motiváltság, az örömteli alkotás fenntartását, másrészt pedig a vizuális műveltség megalapozását.

A kisiskolások az iskolai tanulmányaik megkezdésekor általában már – életkoruknak megfelelő szinten – használják a vizuális kifejezés eszközeit. Az első iskolai években mégsem ezek tudatosítása a tanító kiemelt feladata, hanem a változatos és a tanulók érdeklődését felkeltő játékos feladatokkal, új technikákkal, kifejezési módokkal a kifejezőképesség fejlesztése, a vizuális kommunikáció alapját képező ismeretek szinte észrevétlen átadása a játékos gyakorlati feladatokon keresztül.

Az életünket jelentősen befolyásoló média a rajz és vizuális kultúra tantárgy megkerülhetetlen problémaköre. A médianevelést célszerű már a bevezető szakaszban elkezdeni, ugyanis a média hatásainak a gyerekek már születésüktől ki vannak téve. Ezek feldolgozásához segítséget kell nyújtani, amire a vizuális nevelés óráin különösen jó lehetőség nyílik.

A vizuális kultúra tanítása természetes módon kínálja az együttműködést más művészetekkel és a más (pl. nyelvi vagy természettudományos alapú) tantárgyakkal. Erre az alsó tagozatban különösen jó lehetőség kínálkozik.

A bevezető szakaszban (1−2. osztály) a gyerekek életkori sajátosságaihoz alkalmazkodva a belső képek kialakulását segítő kifejezés, alkotás, valamint a tárgy- és környezetkultúra, tárgykészítés kerüljön túlsúlyba!

A kezdő szakaszban (3−4. osztály) növekedhet az elvontabb vizuális kommunikációt igénylő, a megfigyelőképességet, forma- és arányérzéket fejlesztendő feladatok aránya – az önkifejezés megőrzésének ösztönzése mellett –, ösztönözve az egyre céltudatosabb vizuális megismerést is.

1. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás	20 óra
2. Tárgy- és környezetkultúra	10 óra
3. Vizuális kommunikáció	6 óra

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása.	Az átélt események, emlékek, érzelmek (pozitív és negatív), hangulatok kifejezése térben és síkon.	Rajzolás különféle anyagok használatával.

A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. Az önismeret fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Főszínek, mellékszínek.	(Pl. Itt nyaraltunk, Szépet álmodtam, Fürdőszobánkban este, Nagymama mesél, Születésnapomon, Édesanyám velem,…) Évszakok, hangulatok. Beszélgetés a színekről.
A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése.	Korábbi megfigyelések megjelenítése.	Családi (otthoni), óvodai, iskolai témák. Állatfigurák, emberek. Természeti ritmusok: nappalok, éjszakák, évszakok…
A motiváció fejlesztése. A közvetlen tapasztalatszerzés, az anyagokkal való érintkezés, az érzékelés érzékenységének fokozása.	Az érzékelés különböző formáinak (látás, tapintás, hallás, kinetikus stb.) kapcsolata.	Festés ujjal, ronggyal, szivaccsal, ecsetekkel. Különböző anyagok élményszerű megtapasztalása, az élmények szóbeli megfogalmazása. Új technikák kipróbálása.
Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A verbális és vizuális kifejezés kapcsolatának tudatosítása.	Illusztrációk készítése.	Elképzelt események, versek, mesék képi kifejezései. Képzettársítások kiegészítésekkel. Történetek, versek, kitalált dolgok vizuális megjelenítése. Átélt, elképzelt vagy hallott esemény vizuális megjelenítése. Koncentráció: magyar, énekzene.
A művészettel való élményszerű találkozás. A látvány élvezetének kialakítása. Vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása, tudatosítása az alkotó tevékenységekben. Ismeretszerzés. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A tanulási képesség fejlesztése.	Műalkotások, természeti látványok megfigyelése, leírása, esztétikai minőségük jellemzése. Beszélgetés műalkotásokról.	Utalások kompozíciós megoldásokra, téma, háttér, kiemelés mérettel, színnel. Részletek kiegészítése különféle anyagokkal, technikákkal. A részletek. Az egész. A látható és az elképzelhető. Tetszik, nem tetszik.

A megfigyelőképesség fejlesztése.		
A beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása.	Közös verbális értékelés egymás alkotásainak megbeszélésével.	Véleménynyilvánítás kérdésekre adott válaszokból kiindulva.
A kooperáció fejlesztése. A kommunikáció fejlesztése. A beleélő képesség, a fantázia fejlesztése.		Dramatizált történet előadása közösen készített bábokkal. Koncentráció: dráma.

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**
A megfigyelőképesség fejlesztése. A logikus gondolkodás fejlesztése. A beszédkészség, a szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése	Tárgyaink, helyük. Felismerésük, formájuk, funkciójuk. Hétköznapi és művészi tárgyak.	Csoportosítások: konyhai eszköz, játék, öltözék, taneszöz stb.
A tanulási képesség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése. A koncentráció fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Papír, textil, agyag.	Játékok készítése tanítói bemutással, mintakövetéssel: papírból, textilből, agyagból.
A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A tanulási képesség fejlesztése A megfigyelőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Tárgyak térbeli viszonyai.	Tárgyak rendezgetésével kialakított térbeli kompozíciók. Épületek téri viszonyainak, tulajdonságainak vizsgálata, rajzos megjelenítése.
Ismeretszerzés. A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Jeles napok tárgyai.	Díszlet, textilminta, mintaterv készítése.
A kooperáció fejlesztése.	Terem berendezése.	Közös környezetalakítás, a gyerekek munkáinak elhelyezése.

		Közös kompozíció elkészítése. Önállóan alkotott tárgyak redezése csoportmunkában.
A motiváció fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Anyagok alakíthatósága.	Eszköz nélkül és kéziszerszámmal végzett anyagalakítás. Anyagalakítás képlékeny anyagokkal, edénykészítés szétnyomkodással, egyszerű kézi szerszámokkal. A kapott feladatok irányított és önálló értelmezése. Bizonyos munkafolyamatok, problémák tanári segítséggel történő megoldása. Részfeladatok önálló megoldása.
A fantázia fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. Ismeretszerzés.	Anyagok átlényegítése Bábkészítés.	Bábtípusok használata, síkbáb, ujjbáb, tárgybáb készítése. Díszletek. Bábjátékok közösen. Síkbábok. Elöl-hátul nézet kialakításával, „körbejárható”, soknézetű tárgyak készítése.
Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. Ismeretszerzés.	Használati tárgyak. Lépték.	Használati tárgyak készítése játékoknak, a játékhoz.
A tanulási képesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Tárgydíszítés. Egyforma – nem egyforma.	Díszített tárgyak nézegetése. Véleménynyilvánítás kérdésekre adott válaszokból kiindulva. Egyszerű tárgyak (pl. papírdoboz, füzetborító) azonosítást is segítő díszítése.
A tanulási képesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Origami.	Munkafolyamatok tanári segítséggel történő megoldása. Részfeladatok önálló megoldása.

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Vizuális ritmusok. A hang-kép kapcsolatának megjelenítése.	Egyszerű, színes formák kivágása, elhelyezése, rögzítése síkon. Tárgyak rendezgetésével, visszatérő forma- és színritmusok. Tapsolás, kopogás ritmusának vizuális megjelenítése. Koncentráció: ének-zene.
Belső képzetek gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése. A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Modell utáni ábrázolás erős érzelmi kötődés alapján.	Személyes tárgyak (pl. játékaim, a szobám) megfigyelés alapján történő megjelenítése. A megfigyelt tárgyak megszemélyesítése rajzban, festményben.
A motiváció fejlesztése. A kooperáció fejlesztése. A kifejezőképesség fejlesztése.	Testnyelv.	Gesztusok, pantomim szituációs játékokkal, fotók nézegetésével. Az emberi gesztusok értelmezése. Koncentráció: dráma.
A tanulási képesség fejlesztése. Ismeretszerzés. A manuális készség fejlesztése.	Jelek, jelzések.	Piktogramok: tankönyvi jelzések, utasítások képi megjelenései. Óvodai jelek, iskolai jelek. Táblák iskolába menet útközben. Egyszerű közlő ábrák értelmezése, készítése.
A térbeli tájékozódás fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Térbeli tájékozódás.	Beszélgetés rajzos megjelenítéssel: Emlékezetes objektumok az iskola környékén, az utcán iskolába menet. Az én padom az osztályban. Hová vezet a folyosó? Tájékozódás a lakóhelyen és annak környékén.

2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás	17 óra
2. Tárgy- és környezetkultúra	15 óra
3. Vizuális kommunikáció	4 óra

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Nyomhagyások Nyomatok készítése.	Terülődíszek készítése papírdúccal, krumplinyomdával. Nyomtatás talált tárgyakkal, természeti formákkal. A tárgykultúrában is használható nyomódúcok mintáinak tervezése.
Belső képzetek gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése. A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Képzettársításon alapuló rajzi játékok.	Adott papírfoltok kiegészítése lényekké – papírapplikáció. Festékes tenyérnyomok kiegészítése képpé, figurákká. Utóbbiak kivágása és felhasználása csoportmunkához, új, közös alkotáshoz. Mozgás: végtagok mozgathatósága jancsiszeggel.
Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. Az önismeret fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Személyes tartalmakat felvonultató kifejező alkotások készítése.	Különféle festészeti technikák megismertetése. A képek témája szorosan kapcsolódik a gyerekek mindennapi élményeihez, emlékeikhez (pl.: *Nyaraltunk!, Nagyiéknál, A Balatonnál, A tengerparton*).

A közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.		Képes úti beszámolók készítése családi fényképek, magazinokból kivágott fotók és térképrészletek, önálló alkotások, gyűjtött tárgyak felhasználásával (kollázs, montázs, plakát jelleggel, nagy méretben is).
A művészettel való élmény-szerű találkozás. A látvány élvezetének kialakítása. A vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása, tudatosítása az alkotó tevékenységekben. Az ismeretszerzés fejlesztése. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Műalkotások közös felfedezés, beszélgetések kapcsán. Árnyaltabb vizuális minőségek mejelenítése: színárnyalatok, vonalvastagságok, vonal, folt és színritmusok.	Műalkotások csoportosítása témák szerint: tájkép, csend-élet, arckép. A természeti látványok kincsestára otthonról hozott fényképek és műalkotások nézegetésével, egymás elé tárásával, személyes élménybeszámolókkal. A látott művek által inspirált képek festése.
A művészettel való élmény-szerű találkozás. A látvány élvezetének kialakítása. A vizuális, esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása, tudatosítása az alkotótevékenységekben. Ismeretszerzés. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Plasztikai alapfogalmak, szobor és dombormű közötti különbségek. Modellről készített plasztikai művek összevetése.	Műalkotások nézegetése képeken (vagy ha van ilyen, a környező épületek szobrászati díszeinek megtekintése). Egy tömbből mintázott, többfigurás körplasztika készítése agyagból (Anyóka mesét mond kis unokáinak, Medvemama kicsinyével).
Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Többfigurás kompozíciók.	Szerepjáték, drámajáték. Dombormű készítése. (Pl. Édesanyámmal, Édesapám és én, A kiscicánk, Akváriumunk lakói.) Koncentráció: dráma.
Az alkotóképesség fejlesztése. A fantázia fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Illusztrációk készítése.	Karakteres mesehősök megjelenítése.

A verbális és vizuális kifejezés kapcsolatának tudatosítása.		A mi utcánk – közvetlen lakóhelyünk sajátosságai, szépségei. Kompozíciók síkban. Nagyméretű, csoportos művé összeállított egyedi munkák (pl. Környékünkön). Koncentráció: magyar.

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A kooperáció fejlesztése. A térbeli tájékozódás fejlesztése.	Makettek, térbeli konstrukciók.	Terepasztal készítése csoportban játszható játékokhoz, környezetünk tereptárgyait idéző plasztikus elemekkel (Versenypálya, Akadálypálya az iskolaudvaron, Kedvenc játszóterünk).
A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés a nemzeti és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományaival. Az etikai normák iránti fogékonyság és az értékőrző magatartás fejlesztése.	Különféle tárgyak formája, funkciója, eredete, kora.	Régi tárgyak otthon, régi konyhai eszközök keresése, gyűjtése, bemutatása az iskolában. „Ahány ház, annyi szokás“: ünnepi készülődés otthoni minták alapján, a társak közötti különbözőségek, érdekes, eltérő szokások megismerése az iskolában.
Az ismeretszerzés fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése. Vizuális–taktilis jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A tanulási képesség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	A gyakorlati tevékenységekben használt technikák műveleti sorrendje. Anyagismeret: festékek viszonylatában: híg, sűrű. Az agyag halmazállapotai: képlékeny (gyúrható); bőrkemény (vájható), díszíthető (festhető, karcolható); csontszáraz (csiszolható, égethető).	Edények készítése agyagból: felrakással, üregesítéssel gyűrűs mintázófával. Edénykészítés agyaglapokból: dobozedény. Formára (gipsz félgömbre) tapasztott agyagedény készítése. Edénykészítés agyagból cserép présformába (virágcserépbe) préselve. Agyaghurkákból felrakással figurális edény készítése. Díszítés: pecsételés természeti formákkal, és saját készítésű agyag- vagy gipszpecsételőkkel.

A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés a nemzeti és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományaival.	Formálás: funkcionálisan és díszítve. Figurális edények.	Használati és dísztárgy különbözősége (anyag, forma, funkció). Díszítés formaredukcióval: motívumok megfigyeltetése a népművészet példáin. Motívumok tervezése természeti formákból kiindulva.
A manuális készség fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Vizuális ritmusok a tárgydíszítmények köréből.	Lehetőségek: formával, pozitív-negatív foltokkal, mérettel, színnel, az ismétlődő elemek számával.
Ismeretszerzés. Az alkotóképesség fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek. A manuális készség fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Viseletek, textil. Hétköznapi, ünnepi öltözet.	Síkbábok, ujjbábok, hengerbábok készítése. Kesztyűs bábok készítése textiltesttel, varrott vagy agyagból mintázott fejjel. Terménybábok készítése természetes formákkal. Kötözéses batiktechnika konyhai törlőkendőnek, rongybaba alapanyagának. Nemezelés: labda, gyűrű (az alapdarabok számtól és mérettől függően közös, csoportban játszható népi játékok tárgyaiként is értelmet kaphatnak).

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**
A megfigyelőképesség fejlesztése. Az ábraolvasó képesség fejlesztése. A rajzi kifejezőkészség fejlesztése.	A megfigyelés utáni ábrázolások gyakorlati szerepének tudatosítása. A síkbeli ábrázolás elemei: a vonalfajták (egyenesek, görbék, vékonyabbak, vastagabbak, határolók és felületkitöltők).	Egyszerű, vonalas magyarázó rajzok, szerelési útmutatók nézegetése, megbeszélése. Egyszerű vonalas magyarázó rajzok készítése (pl. Mit kell becsomagolni a kirándulásra?).
A kooperáció fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Testbeszéd és mimika.	Grimaszok és szerepek: egyszerű maszkok (pl. papírzacskók kifestésével) készítése adott mese dramatizálásához. Koncentráció: dráma.

A logikus gondolkodás fejlesztése. A kooperáció fejlesztése. A vizuális kommunikációs képesség fejlesztése.	Piktogramok csoportosítása.	Különféle típusú piktogramok gyűjtése, halmazokba rendezése. Saját piktogramjaink. Az osztály igényeinek felmérése. Projektfeladat. Egyszerű jelek tervezése, elkészítése és közös elhelyezése az osztályon belüli eszközök, anyagok rendszerezésének megkönnyítésére – csoportmunkában.

A FEJLESZTÉS VÁRHATÓ EREDMÉNYEI

Képes korának megfelelő, felismerhető ábrázolást készíteni.

Képes az alkotótevékenységnek megfelelő, rendeltetésszerű és biztonságos anyag- és eszközhasználatra, a felszerelését önállóan rendben tartja.

A képalkotó tevékenységek közül képes legalább a személyes ént kifejező alkotások létrehozására.

Alkotótevékenysége és látványok, műalkotások szemlélése során képes néhány forma, szín, vonal, térbeli hely és irány használatára, illetve felismerésére.

Tisztában van a szobor, festmény, tárgy, épület közötti különbségekkel.

Képes látványok, műalkotások néhány perces szemlélésére.

3. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. **Kifejezés, alkotás**	16 óra
2. Tárgy- és környezetkultúra	16 óra
3. Vizuális kommunikáció	4 óra

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A beszédkészség, a szóbeli szövegalkotás és a megértés Fejlesztése. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése.	A képmező. Kompozíció különféle formátumokban.	Személyes indíttatású témákról készített képek síkon. Az elhelyezés indoklása (pl. álló, fekvő téglalapon). A képmező formájának, állásának lehetséges módozatai, jellegzetességei, adott választás megfigyelése műalkotásokon, családi eseményekről készült fényképeken.
A vizuális művészeti szókincs gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Műalkotástechnikák: kő-, agyag-, bronzszobor, olajfestmény, akvarell.	Lehetőség szerint eredeti tárgyakon bemutatva. Ismeretek gazdagítása, a megismert műalkotások technikájának azonosítása.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. A verbális és vizuális kifejezés kapcsolatának tudatosítása. A beszédkészség, a szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése. A művészettel való élményszerű találkozás.	Az elbeszélő ábrázolás, a lényeges mozzanat kiemelésének képi eszközei.	Történetmesélés képekben. Illusztrációk, sorozatok, közös képeskönyvek készítése lapokból láncmesékhez. Időrend, fontossági sorrend, kiemelési választások képi eszközökkel. Beszélgetés képregényekről. Koncentráció: magyar. Egyetlen képbe sűrített történet a művészettörténet példái, középkori bestiáriumokból állatok életével példálózó ábrázolások, alkalmas fotók megtekintésével, beszélgetéssel.
A művészettel való élményszerű találkozás. A látvány élvezetének kialakítása. A vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása. Az alkotóképesség fejlesztése.	Képzőművészeti élmény, műalkotás újraértelmezése – nem a másolás szándékával.	Személyes választás alapján, a művek részleteiből kibontakozó érzelmi hatásra építve önálló képek, szobrok alkotása (a főfigura gyerekkorból, a mellékszereplők mindennapjai elképzeléséből fakadó belső képek alapján).

A manuális készség fejlesztése.		Kísérletek a képpel való azonosulás élményének felismertetésére.
Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. Ismeretszerzés. A manuális készség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. A vizuális memória fejlesztése.	A jellemző nézet és forma. Formaredukció, egyszerűsítés foltra, a felület betöltésének eszközei. A folt határai: körülhatároló és jelölővonalak.	Elöl- és oldalnézet megfigyeléssel, témába ágyazott képi kifejező feladatokkal. Pl. Eltévedt sünit találtunk az iskolaudvaron. (Kíváncsian figyelő gyereksereg hátulról.) Vízi madarak megfigyelése a tópartról. Az állatkerti látogatás mozzanatainak felelevenítése.
Amegfigyelőképesség fejlesztése. A rajzi kifejezőkészség fejlesztése.	Megfigyelés, modell alapján történő ábrázolás.	Virágtanulmányok (egyszerű, karakteres formák, pl. tulipánok). Feladatsorok a vizuális kommunikáció tanulságainak beépítésével.
A manuális készség fejlesztése. Közvetelen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Mozgás.	Kétfázisú mozdulatvariációk ceruzán felpöndörített lapon megelevenedő animáción (súlyemelő, ugrálókötelező, vadászó macska stb.).

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**
A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés a nemzeti és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományaival. A manuális készség fejlesztése. A konstruálóképesség fejlesztése. Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs bővítése.	Tárgytervezés, tárgykészítés. Tárgyak funkciója. Alak, szín, minta, anyag.	Egyszerű tárgyalkotó folyamat: terv, elkészítés, használat (eredmény). Agyagedény készítése. Lapokból szabásminták, anyagszükséglet. Díszítés nyomhagyással. Figurális agyagedény (régi fazekasedények összehasonlítása a maiakkal).
Tapasztalás útján szerzett ismeretek. A vizuális technikákkal kapcsolatos szókincs bővítése. A manuális készség fejlesztése.	Csomagolóanyagok, papírfajták. A papírmegmunkálás lehetőségei: nyomatok, kollázsok, papírmetszetek.	Csomagolóanyagok készítése a tárgyak elajándékozásához.

A megfigyelőképesség fejlesztése. A vizuális memória fejlesztése. A beszédkészség, a szóbeli szövegalkotás képességének fejlesztése.	Lakásbelsők.	Lakásbelsők régen és ma, személyes élmények, idős emberek, különleges, érdekes otthonok, épületek.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés más népek korok kultúrájával, hagyományaival.	A tárgyak anyaga. Természetes és műanyagok.	Játékszerek régen és ma (néprajzi gyűjtemények, szabadtéri múzeumok berendezési tárgyai). Különböző kultúrák játékszerei. Természetes anyagokból készíthető játékok. Anyaggyűjtés, anyagismeret, anyagszükséglet és - megmunkálás – játékkészítés.

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**
Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek. A kooperáció fejlesztése.	Növények környezetünkben.	Virágóra rajzolása, készítése Virágos növények ültetése közösen cserépbe vagy szabad földbe az iskolaudvaron. A rendezés: a növények egymás mellé ültetésének rendjét a virágok kinyílási sorrendje adja meg.
A vizuális kifejezéssel kapcsolatos szókincs gyarapítása. A manuális készség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Formaredukció, foltredukció emblémák készítéséhez.	Virágtanulmányaikat alapul véve foltredukcióval emblémák készítése.
A vizuális memória fejlesztése. A térbeli tájékozódás fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Útvonalrajz. Kép és szöveg együttes alkalmazása.	Virágmotívumok felhasználásával meghívókártyák tervezése családtagoknak az osztályban rendezett eseményekre, útvonaltérképek beépítésével az iskolát ritkán látogató meghívottak tájékozódásának megkönnyítésére, ábrákkal értelmezve a sarkalatos pontokat.

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. **Kifejezés, alkotás**	13 óra
2. Tárgy- és környezetkultúra	12 óra
3. Vizuális kommunikáció	11 óra

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. Az alkotóképesség fejlesztése.	Ellentétek: színkontraszt, vonalkontraszt.	Összetett vizuális minőségek tárházának bővítése, használata kifejező jellegű alkotásokon.
Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. Az alkotóképesség fejlesztése. A kifejezőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Kiemelések: Forma- és színminőségekkel, elhelyezéssel, mérettel, vonal- és foltminőségekkel, kontrasztokkal. Sötét-világos, hideg-meleg színek.	Egy ismert történet fordulópontjának megjelenítése, kiemelve a legfontosabb szereplőket forma- és színminőségekkel, elhelyezéssel, mérettel, vonal- és foltminőségekkel, kontrasztokkal. Sötét-világos, hideg-meleg színek. Koncentráció: magyar.
A vizuális kifejezés eszközeinek tudatosítása. Vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése.	Csendéletek. A képi komponálás. Szimmetria, egyensúly és feszültségkeltés.	A kifejező szándéka szerint választott vizuális elemek, eszközök, technikák. Színismeretek összefoglaló áttekintése: hideg-meleg vagy hőfokkontraszt, sötét-világos vagy fény-árnyék kontraszt, minőségi kontraszt (tiszta szín fehérrel való törésével), mennyiségi kontraszt (a színek képen belüli szerepeltetésében), kiegészítő vagy komplementer színkontraszt (vörös-zöld, kék-narancs, sárga-ibolya). A hattagú és a tizenkét tagú színkör.

Ismeretszerzés. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Művészeti technikák.	A technikák bemutatása lehetőség szerint valódi tárgyakon: falfestmény, fafaragás, zománc.
Az alkotóképesség fejlesztése. A fantázia fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A verbális és vizuális kifejezés kapcsolatának tudatosítása. A vizuális kifejezés szókincsének gazdagítása. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Szépirodalmi illusztrációk készítése montázzsal.	Formaátírás, színváltozatok, képi megszemélyesítés montázzsal (különleges lények, különleges külsők). Koncentráció: magyar.
Az alkotóképesség fejlesztése. A fantázia fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A vizuális kifejezés szókincsének gazdagítása. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Képzettársítások. Egyedi rajz, sokszorosítógrafika.	Bevezetés a grafika műfajaiba. Művészi példák nonfiguratív részleteinek továbbrajzolása. Tárgybábok tervezése használati tárgyak leképezéseinek felhasználásával.
A művészettel való élményszerű találkozás, a látvány élvezetének kialakítása. A beszédkészség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése.	Műalkotások elemzése, tetszésnyilvánítás indoklása. Vizuális szimbólumok.	Természeti látványok, hétköznapi képek és természetet ábrázoló műalkotások. Alapvető vizuális szimbólumok. Különleges lények, melyek több lény tulajdonságait egyesítik: griff, sellő, szfinx, kentaur.
A belső képzetek gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A vizuális kifejezés szókincsének gazdagítása.	Tárgyak jellemző nézetei a térbeliség megfigyelésével. Lépték.	Világos alapon körbeforgatott állatszobrok megfigyelése, árnyékuk változása. Óriás leszek, Vonallá soványodom – árnyékkísérletek a napfényes iskolaudvaron, sportpályán. (A bábkészítéssel összefüggésben.)

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A konstruálóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése.	Bábkészítés.	Óriásbábok készítése papírból, egész alakos emberi figurák, túldimenzionált méretű, parányi lények (pl.: rovarok).
A kreativitás fejlesztése. Ismeretszerzés.	Ékszerkészítés.	Mi mindenből készülhet ékszer? – anyaglehetőségek az igazgyöngytől az elefántfűig. Jeltárgyak: karikagyűrű, párta, széki kalap stb.
A fantázia fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés más nemzetek és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományaival. Az etikai normák iránti fogékonyság és az értékőrző magatartás fejlesztése.	Egyéni igények, stílus és hagyomány.	Varázserejű, sokfunkciós tárgyak készítése különleges küldetésekhez: mindent látó nagyító, távolbalátó sisak rostéllyal, útjelzők, iránytűk. Különböző kultúrák gyöngyfűzési, gyöngyszövési jellegzetességei. Lehetőségek: színnel, formával, számossággal operáló vizuális ritmusok kialakítása a kétágú gyöngyfűzesek egyéni útjain. Testékszerek, testfestések, divatjelenségek és ezek eredete.
A megfigyelőképesség fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek. A vizuális kifejezés szókincsének gyarapítása.	Az építészet kifejezőeszközei: méret, tömeg, tagoltság, anyag, környezet.	Természetes és organikus formák, valamint épületek megfigyelésével jellegzetes népi építészeti példák, épülettípusok. Agyagvár részeinek elkészítése páros, ill. csoportmunkában, a részek középkori várossá illesztése, terepviszonyok, tereptárgyak elhelyezése (lehetőleg külső térben). Rajzos épülettervek az agyagvárhoz.

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A kooperáció fejlesztése. A fantázia fejlesztése. A térbeli tájékozódás fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése.	Térképrajzolás.	Külső térbe készített közös város térképe és továbbgondolása társasjátékká megadott szabályok alapján.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A vizuális memória fejlesztése. A beszédkészség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése. Ismeretszerzés.	Plakát és betű. Kép és szöveg.	Példák a plakát történetéből. A figyelemfelkeltés eszközei a plakátokon. Beszélgetések a plakátokról: milyen típusai vannak (csak szöveges, kép és szöveg együtt, közérdekű plakátok – pl. eboltásra felhívás, kulturális hirdetések, árureklámok stb.). Melyik plakát kinek szól? (Ki a célközönség?)
A kooperáció fejlesztése. Az empátia fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése.	Tárgykészítést, új technikát bemutató ábrasorok értelmezése.	Egyszerűen kivitelezhető, alacsony eszközigényű munkák lépéseinek megfejtése és követése a kész tárgyig, páros munkában. Egymás tanítása magyarázó rajzok utasításainak kiegészítéseivel.

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI A 4. ÉVFOLYAM VÉGÉN

Életkorának megfelelően képes az alkotó, megfigyelésre, elemzésre vonatkozó feladatok értelmezésére.

Képes a tantervben meghatározott alkotási tevékenységek közül legalább a következőkre: élmény- és emlékkifejezés, illusztráció készítése; síkbáb és egyszerű jelmez készítése; egy tárgy modell utáni ábrázolása, jelek, ábrák készítése; egyszerű tárgyak alkotása.

Képes az újként megismert anyagok és eszközök tekintetében az alkotó tevékenységnek megfelelő, rendeltetésszerű és biztonságos anyag- és eszközhasználatra.

Alkotó tevékenysége során képes a legismertebb formák, színek, vonalak, térbeli helyek és irányok, illetve komponálási módok használatára, ezeket az ismereteket látványok, műalkotások olvasásába is be tudja építeni.
Felismeri a szobrászati, festészeti, tárgyművészeti, építészeti területek közötti különbségeket (pl. festészeten belül: arckép, csendélet, tájkép).
Korának megfelelően képes látványok, műalkotások néhány perces szemlélésére és megfigyeléseinek, gondolatainak, érzéseinek elmondására a tantervben meghatározott legfontosabb fogalmak használatával.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A rajzórai munka során kitüntetett szerepe van a tanulás folyamatát kísérő, a tanulók fejlődését segítő formatív értékelésnek, a biztatásnak, a fejlődést segítő kritikai észrevételeknek. Ez szinte kizárólag szóbeli, de a tanár gesztusai, mimikája is fontos tényező lehet. Lényeges, hogy a gyerekek megőrizzék a kezdeti motiváltságot, hogy örömteli legyen számukra az alkotás, hogy „játszva tanuljanak”. Jellemző a tantárgy értékelésére a formatív (fejlesztő) értékelési funkció.
Amire figyelünk, amit értékelünk az a szemlélet, a vizuális gondolkodás érési folyamata, és az alkotóképesség bontakozása. A vizuális nevelés tevékenységformái a szöveges értékelés szempontjából: a kifejezés, a tárgy és környezetkultúra, a vizuális kommunikáció, az anyag- és eszközhasználat technikai fejlődése. A gyermek az élményeiből táplálkozó kifejező képekben a személyiségét valósítja meg. Ezért ezek értékelésekor nem közös követelményekhez, hanem alkati sajátosságaihoz, fejlettségi szintjéhez tudunk viszonyítani. A tárgy- és környezetkultúra tevékenységi körében már több az oktatási feladat. A teljesítményben a funkcióra való alkalmasságot vizsgáljuk képi úton, illetve szóban is. A szóbeli értékelés általában a tanító feladata, de már a kezdeti szakaszban kérjük ki a tanulók véleményét is munkáikról. A vizuális kommunikáció képességének készségei nem csak a rajz tantárgyban alakulnak ki. Amikor bármely tantárgy ismereteinek átadása vizuális úton történik, akkor szükséges, hogy a visszamondás is képi (ábrázolásos, rajzos, ábrás) legyen. A megjelenítés készségének szintje jól látható.

A tanulói munka év végi szummatív értékelése a *munkafolyamat* (a fejlődés) és a „*végső produkció*” (az aktuális teljesítmény) alapján történhet. Az értékelés a tanuló aktuális teljesítményét, fejlettségét veti össze az elvárható, a kívánatos normákkal, fejlettségi kritériumokkal.

Erre vonatkozóan a *továbbhaladás feltételei* adnak támpontot az értékelést végző tanítónak. Az értékelés akkor éri el célját, ha segíti a tanulókat a velük szemben támasztott követelmények megértésében, esetleges hibáik, hiányosságaik javításában, önmaguk fejlesztésében.

VIZUÁLIS KULTÚRA

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

5–8. évfolyam

BEVEZETÉS
CÉLOK ÉS FELADATOK
Alapozó szakasz (5-6. évfolyam)

Az alapozó szakaszban fontos céllá válik a korábbi, közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek rendszerezése, tudatosítása. A belső képekre épülő rajzi tevékenységet fokozatosan felváltja a látvány megfigyelésén alapuló, komolyabb koncentrációt igénylő rajzolás, festés. Fontos ugyanakkor a játékosság, az örömteli tevékeny, alkotó légkör fenntartása.

A tanulás hatékonyságát fokozza, ha a tanulás más tantárgyi ismeretekhez, fejlesztési feladatokhoz is kapcsolódik. Erre vonatkozóan a kerettanterv csak utalásokat tehet, a tanítás során a tanmenetet elkészítő szaktanárnak kell felmérni, hogy diákjai az egyéb tanórákon mivel foglalkoznak, mely tantárgyakkal érdemes akár közös projektfeladatokat is kidolgozni.

A motiválás erősítését, fenntartását szolgálja, ha a feladatok a jelenhez kapcsolódnak, a mai élet (a tanulók életének) problematikáit dolgozzák fel vizuális eszközökkel. Kiemelten kell foglalkozni a mai vizuális környezettel, hiszen a tanulók ezzel szembesülnek nap mint nap, ezt kell, hogy értsék, használják, alakítsák.

Ebben a szakaszban már nem csupán alkalomszerűen találkoznak az órákon műalkotásokkal. Elkezdik a kronologikus művészettörténet tanulását. A tanítás sikere azon múlik, hogy megértik-e, mi köze van pl. az egyiptomi művészetnek mai életükhöz. Teret kell adni annak, hogy a más helyekről (pl. médiából) származó ismereteiket itt kamatoztathassák, hogy az órákon ne csupán passzív befogadóként üljenek. A tantárgy lényege – az „alkotva tanulás”

– a művészettörténet tanulására is érvényes: sokkal inkább megértik, megőrzik azokat az ismereteket, amelyekhez „felfedezőként” jutnak el.

A mai vizuális kultúra jelenségeinek megértését is segítheti, ha a régi korok műalkotásait mai művekkel hasonlítják össze, ha a tanár rávezető kérdéseivel segít a tanulóknak felfedezni azok rokon, ill. eltérő vonásait és megérteni a különbségek okait.

Az önálló vagy csoportos tananyag-feldolgozás, a vázlatkészítés, jegyzetelés, bizonyos ismeretek vizuális megjelenítése pedig nagymértékben segítheti a más tantárgyak tanulása során is kulcsfontosságú önálló tanulási technikák elsajátítását.

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás	20
2. Tárgy- és környezetkultúra	10
3. Vizuális kommunikáció	6

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Élményszerű ismeretszerzés. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Az alkotóképesség fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Az észlelés érzékenységének fokozása.	Színtapasztalatok gazdagítása. Mozgás kifejezése ritmusokkal. Mozgás képzetét keltő technikai eszközök.	Színtapasztalatok rendszerezése, gazdagítása új ismeretekkel, új technikai tapasztalatokkal. Telt színek, tört színek. Személyes élményen alapuló képek, szobrok létrehozása a mozgás kifejezésének képi eszközeivel.	Tudjon különböző festékek keverésével létrehozott színeket is alkalmazni kifejező szándékú képein. Legyen képes különböző színek, formák alkalmazásával változatos ritmusokat megjeleníteni.

		Formaismétlés, mozgásfázisok, monoton és pulzáló ritmusok. Egyszerű animációs technikák: fenakisztoszkóp, stroboscop.	
Élményszerű ismeretszerzés. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Az alkotóképesség fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Kísérletezés különböző vizuális kifejezőeszközökkel. Az észlelés érzékenységének fokozása.	Kifejezőeszközök: – textúra, faktúra, – folt, – fedőfesték. Környezetünk texturális hatásának felhasználása a képi építkezésben.	Környezetünk textúrái: képek készítése felületi hatások felhasználásával, gyűjtött frottázsmintákkal. „Faktúravadászat.“ Fedőfesték felhordása különböző eszközökkel. Foltképzés, faktúraképzés különböző eszközökkel. Festékfelhordás több rétegben, visszakaparás, a színkeverés egyéb, sajátos megoldásai. Környezetünk minimális látvány szeleteinek megjelenítése (pl. repedés a falon, járófelület részlete, festékfoltok, karcolások a rajztáblán, a padon stb.).	Ismeri a textúra és faktúra fogalmát. A fedőfestéket a festék adottságainak megfelelően használja. Tudjon létrehozni különböző faktúrákat festékkel. Legyen képes vizuális minőségek, egyszerűbb képi közlések szóbeli megfogalmazására, olvasására.
Emberi jellemvonások, karakterek képi kifejezése.	Emberi jellemvonások, karakterek képi kifejezése. Szöveg és kép.	Irodalmi művek, mesék, történetek hőseinek megjelenítése a szöveges jellemzés alapján rajzi és festői eszközökkel.	Legyen képes – korának megfelelő szinten – az emberi külsőt jellemezni.

Az ember külső és belső kapcsolatának tudatosítása. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Az alkotóképesség fejlesztése. A vizuális kifejező-képesség fejlesztése.	Szöveg és kép összerendezése különböző konkrét célú közlésekben. Montázs. Vegyes technika.	Koncentráció: irodalom. Szereplőválogatás – játék: egy tanult irodalmi alkotás szereplőinek kiválasztása az osztálytársak közül. Koncentráció: dráma. Különféle kitalált céllal kiadható arcképes bérletek készítése (montázzsal, vegyes technikával).	Szöveges leírás alapján, korának megfelelő szinten, tudjon megjeleníteni emberi jellemeket. Tudja megfelelően alkalmazni a montázst és a vegyes technikát alkotásaiban.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A formai és térbeli problémák meglátása. A koncentrálóképesség fejlesztése. A megjelenítőképesség fejlesztése. Az eszközhasználat egyre tudatosabb választása, alkalmazása.	Közvetlen megfigyelésen alapuló tanulmányok. Formaértelmező rajzok. A formák jellemzése.	Különböző rajzeszközökkel készített tanulmányrajzok organikus (természeti) formákról (pl. csiga, banán, érdekes formájú gyökerek, rózsa stb.).	Rávezető kérdések segítségével legyen képes az összetettebb organikus formák jellemzésére, és tudjon róluk látvány alapján – a formákat, arányokat többé-kevésbé helyesen visszaadó – rajzot készíteni. Legyen képes ki-emelni az ábrázolás-ban az egyszerűbb, modellek, alakok egyes tulajdonságait.
A formai és térbeli problémák meglátása. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Az alkotóképesség fejlesztése. A vizuális kifejező-képesség fejlesztése.	A térmélység érzékeltetésének módjai: – takarás, – előtér-háttér, – fény-árnyék, – vetett árnyék.	Az előtér-háttér érzékeltetése takarással: személyes élményen alapuló témák képi feldolgozása különös tekintettel az előtér és a háttér látványos megkülönböztetésére.	Tudja érzékeltetni a térmélységet a képi kifejezésben az előtér-háttér megkülönböztetéséve l, valamint takarással. Értse a vetett árnyék fogalmát.

Élményszerű ismeretszerzés.		Egymásra rajzolt tárgyak vagy geometrikus formák festése két változatban: először úgy, hogy az térmélységet fejezzen ki; másodszor úgy, mintha a tárgyak átlátszóak lennének. Beszélgetés a feladathoz kapcsolódó művekről (pl.: Vajda Lajos művei). A vetett árnyék. Árnyjátékok élő szereplőkkel, bábokkal. Koncentráció: dráma.	Legyen képes élményeit, érzelmeit, fantáziaképeit, gondolatait változatos vizuális eszközökkel kifejezni.
A megfigyelőképesség fejlesztése. Az időbeli folyamatok tagolási képességének fejlesztése. A megjelenítőképesség fejlesztése	Időbeli változások megjelenítése.	Folyamatok, változások, ok-okozati összefüggések megjelenítése több képben.	Legyen képes időbeli folyamatokat értelmezhető jelenetekre bontani, folyamatokat, változásokat több képben megjeleníteni.
A művészettel való élményszerű találkozás, a látvány élvezetének kialakítása. A látvány értelmező vizsgálata. Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Újonnan szerzett ismeretek alkalmazása.	Műalkotások elemző vizsgálata: – előadásmód, – korstílus, – átírás, – redukció.	Tanár által vezetett elemző beszélgetés – feladatokhoz kapcsolódóan – régi és mai műalkotásokról, képekről, fotókról, hétköznapi látványokról. Az „előadásmód”, a korstílus formai jegyei művészeti alkotásokon. Művek képi és plasztikai átírásai, redukciói – megfelelően indokolva az eljárást.	Képek, látványok nézegetése során szerzett tapasztalatait tudja érthetően megfogalmazni. Legyen képes megfogalmazni az egyes művek stílusának különbségeit. Tudjon redukcióval egy-egy látványt, képet beazonosíthatóan megjeleníteni.

A megfigyelőképesség fejlesztése. A tanulási technikák elsajátítása. A művészettel való élményszerű találkozás. A vizuális művészetekkel kapcsolatos ismeretek, szókincs gyarapítása. A beszédkészség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése.	Művészettörténet „Alkotva tanulás.“ A művészet kezdetei. Mezopotámia, Egyiptom, az antik görög és római művészet. Az alkotások műfaja, címe, technikája. Művészeti ágak: építészet, szobrászat, festészet, tárgykultúra.	Gyűjőmunka megadott szempotok alapján: példák a tanult kultúrák térábrázolási konvencióira. Az alkotások műfaja, címe, technikája. A különböző korok művészetéhez kapcsolódó alkotó feladatok: Pl.: ősi kőépítményeket modellező terepasztal (kavics, agyag, faragott hungarocell stb.). Csoportos projektfeladat: egy iskolai jelenet megfestése az egyiptomi falképek stílusában, nagy méretben papíron (az osztályterem egyik falán elhelyezve). Görög mitológiai jelenetek illusztrálása a vázaképekre emelékeztető stílusban (vörös alapon feketével). Ivóedény (kylix) készítése agyagból stb.	Tudjon adott témához megfelelő képeket keresni. Legyen képes csoportmunkában társaival együttműködni. Ismeri, ill. tudja megkülönböztetni a vizuális művészeti ágakat és műfajokat, segítséggel alkalmazza a műalkotások elemzésének megismert módjait. Ismeri a tanult művészettörténeti korok fő stílusjegyeit, felismeri és nevezzen meg koronként legalább három-három alkotást.
A művészettel való élményszerű találkozás. A vizuális művészetekkel kapcsolatos ismeretek, szókincs gyarapítása. Egyéni vizuális preferenciák tudatosítása.	Múzeumpedagógia.	A gyűjtés, a gyűjtemény. Magángyűjtemény – közgyűjtemény. Késztetés „saját gyűjtemény“ kialakítására a legkedveltebb művek reprodukcióiból.	Legyen képes szóban érthetően, korának megfelelő árnyaltsággal megfogalmazni vizuális élményeit. Alkalmazza megfelelően a vizuális kultúra, művészetek tanult fogalmait, kifejezéseit.

		Az érintett művészettörténeti korszakok egy-egy Magyarországon megtekinthető eredetijének felkeresése, kiállítások megtekitése – megfelelő előkészítést követően – rajzos, ábrákkal tűzdelt, rejvényekkel gazdagított, különféle feladattípust felvonultató feladatlapokkal. A látogatások tapasztalatainak összegzése beszélgetéssel és a vizuális inspirációk képekké formálásával. A rómaiak tárgyi emlékei. Szépművészeti Múzeum, Nemzeti Múzeum.	

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékeny-ségformák Módszertani javas-latok**	**Továbbhaladás fel-tételei**
A konstruálóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Bábkészítés.	Az árnyjátékhoz áttört felületű, dekoratív síkbábok tervezése, kivitelezése papírból. Történetmesélés, drámajáték. Koncentráció: irodalom, dráma.	Legyen képes felis-merhető sziluettek alkotására.
A megfigyelőképesség fejlesztése.	Használati tárgyak régen és ma.	A görög és a mai ivóedények összehasonlítása (az azonos funkció	Tudjon rajzban és szóban tárgyakat összehasonlítani.

A tanulási technikák elsajátítása. Élményszerű találkozás a vizuális kultúra jelenségeivel. A kooperációs készség fejlesztése. A kreativitás fejlesztése.	Tárgyak leírása, megértése, értékelése, rendeltetésük és üzenetük megfejtése.	ellenére az eltérő forma és anyaghasználat lehetséges okai). Ivóedények keresése más korokból is. Összehasonlító rajzok. Csoportos projektfeladat: A görög edények és mai megfelelőik – gyűjtés, tablókészítés rajz- és kollázstechnikával.	Legyen képes társaival együttműködve kutató- és dokumentáló munkát végezni.
A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az ismeretszerzés fejlesztése A kreativitás fejlesztése A manuális készség fejlesztése	Tárgy és reklámja.	Szokatlan tárgy tervezése. A tárgy (szokatlan) rendeltetését bemutató rajzok. A tárgyhoz reklámváltozatok tervezése: a tárgynak mint árucikknek a vásárlásra rábeszélő, ill. a vásárlásról lebeszélő reklámja a tárgy, azaz a termék felhasználásával, átalakításával.	Ismerje a tárgyak reklámozásának leggyakoribb formáit. Legyen képes megrajzolni egy kevésbé összetett látványt, kitalált tárgyat emlékezet, képzelet alapján is.
A népművészettel való élményszerű találkozás. A népművészettel kapcsolatos ismeretek, szókincs gyarapítása. A kreativitás fejlesztése.	Népművészeti tárgyak megismerése, készítése.	Kooperatív gyűjtőmunka: különböző népek étkezési szokásai, az étkezés tárgyi kellékei – egy-egy lapon dokumentálva (rajz és szöveg). Közös album készítése a lapokból. Egy étkezési eszköz elkészítése (pl. favilla).	Legyen képes társaival együttműködve kutató- és dokumentáló munkát végezni. Tudja csoportosítani a gyűjtés eredményeit. Legyen gyakorlati ismerete egy népművészeti technikáról.

A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés más népek és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományaival. Az etnikai normák iránti fogékonyság és az értékőrző magatartás fejlesztése. A tolerancia fejlesztése.		Rögtönzött étkezési eszköz készítése (pl.: ivócsésze papírból, kagylóból, lopótökből stb.). Egy magyar népművészeti díszítőtechnika kipróbálása (pl.: tojásfestés, hímzés, spanyolozás).	
A logikus, rendszerező gondolkodás fejlesztése. A beszédkészség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése.	A tárgyalkotó művészet területei: – kézművesség, – népművészet, – iparművészet, – dizájn.	Környezetünk tárgyainak osztályozása az elkészítés módja szempontjából (példák, kuriózumok gyűjtése).Egyedi tárgy-tömegtermék. Konkrét tárgyi példákkal illusztrált beszélgetés a kézművesség, népművészet, iparművészet és dizájn különbségeiről.	Ismerje az egyedi és tömegtermék fogalmát, előnyeit és hátrányait. Értse a népművészet és az iparművészet különbségét.

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**Továbbhaladás feltételei**
Élményszerű találkozás a vizuális kommunikáció jelenségeivel. Ismeretszerzés. A gesztusnyelv tudatosítása.	A közvetlen kommunikáció és a vizuálisan rögzített közlés. Az öltözék üzenete. Üzenetet hordozó tárgyak. Az írás.	Testbeszéd, gesztusnyelv, mimika. Üzenetet hordozó öltözék, tárgyi kiegészítők (pl.: gyászruha, vezéri pálca). Festmények és sajtófotók tanulmányozása az üzenethordozó öltözékek és tárgyak szempontjából.	Ismerje a saját környezetében használt gesztusok, üzenethordozó tárgyak, öltözékek jelentését. Ismerjen néhány írásfajtát.

		Rögzített ismeretek – kép-írás. Az írás története.	
Ismeretszerzés. Az alkotóképesség fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése A logikai gondolkodás fejlesztése.	Képírás. Hangjelölő írás. A kódolás, színkódolás.	Különféle kultúrák, korok írásmódjai. A latin ábécé. Pannóniai eredetű, kőbe vésett szövegrészletek gyűjtése. Egyszavas felirat készítése tussal, választott betűtípussal. Képírásos szövegek, kipuk stb. értelmezése. Saját képi jelek alkotása, rendszerbe foglalása, kommunikációs kísérletek rejtvények megalkotásával (pl.: színjelek, ábrarend). Üzenetek ismeretleneknek: palackposta üvegfestéssel, egyéni jelekkel.	Ismerje a képírás és a hangjelölő írás különbségét. Legyen képes egyszerű képi jelek felismerésére, saját jelek alkotására. Ismerje a kódolás lényegét, a színkódolás alkalmazást. Tudjon rövid feliratot készíteni.
Ismeretszerzés. A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Személyes kommunikáció-tömegkommunikáció. A tömegtájékoztatás fő típusai. A tömegkommunikáció képi közléseinek elemzése, hatásának jellemzői.	Írott és elektronikus sajtó, tv, rádió. Tárgyak, események reklámjai. Reklámtervezés szabadon választott célra, szabadon választott technikával (pl.: reklámozza az iskolai büfét, a nyári tábort vagy önmagát mint jó barátot).	Ismerje a személyes kommunikáció és a tömegkommunikáció különbségét. Legyen tisztában a tömegkommunikáció főbb formáival.
A megfigyelőképesség fejlesztése.	Látszati rajzok, téri helyzetek.	Egyszerű, kedvelt személyes tárgyak arányainak,	Ismerje az arányok jelentőségét a tárgyak formai karakte-

A megjelenítőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. Élményszerű ismeretszerzés.	A tárgyak karakterét meghatározó arányok.	színviszonyainak, téri helyzetének megfigyelése, komponálási lehetőségek, lejjebb-feljebb helyezés, elöl-, oldal- és félnézetek, takarás.	rének meghatározásában, ábrázolásában. Ismerje a téri helyzetek megjelenítésének néhány módját.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A fantázia fejlesztése A vizuális megjelenítőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	A tárgyak metszete.	Tárgymetszetek rajzolása látvány és elképzelés alapján.	Legyen képes egyszerű tárgyak képzeletbeli metszetét megrajzolni.
Élményszerű ismeretszerzés a rajzeszközök kifejező hatásáról. A kifejezőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	A rajzeszköz, a technika „üzenete“.	Kísérletek különböző rajzeszközökkel: Ugyanaz az ábra különböző eszközökkel. A hatáskülönbségek megvizsgálása. Puha és kemény ceruzák nyomhagyása, a vonal mint értelem és érzelem hordozója. A vonal, mint élőlény: életjelenségek, történések kifejezése különböző vonalfajtákkal.	Tudja kiválasztani a rajzi feladatokhoz a célnak legmegfelelőbb eszközt. Több-kevesebb önállósággal tudja alkalmazni a tanult ábrázolási technikákat.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 - heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás.	20
2. Tárgy- és környezetkultúra.	10
3. Vizuális kommunikáció.	6

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A megfigyelőképesség fejlesztése. A koncentrálóképesség fejlesztése. A vizuális megjelenítőképesség fejlesztése.	Tanulmányok. Formakarakter, formakontrasztok. Plasztikusság, térmélység kifejezése fény-árnyék alkalmazásával.	Tagoltabb testesebb formák ábrázolása síkon és térben az arányok, a belső szerkezet, a színviszonyok szem előtt tartásával. Térkifejezési módok gazdagítása. Fény-árnyék különbségek megfigyelése a forma tömegének, testességének hangsúlyozása tónusfokozatok alkalmazásával.	Legyen képes összetett természeti és mesterséges tárgyak arányainak, szerkezetének, formai sajátosságainak, színének megfigyelésére, és karakteres ábrázolásukra síkon, ill. térben. Törekedjen a tárgyak testességét, a térmélységet fény-árnyék hatások segítségével is kifejezni.
Élményszerű ismeretszerzés. A vizuális művészetekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A vizuális memória fejlesztése. A látottak felidézésének, megjelenítésének képessége.	A kifejezés eszközei az építészetben: tömeg, szerkezet, tengelyes, centrális térelrendezés.	A művészettörténetből ismert épületek és modern épületek képeinek nézegetése alapján rávezető beszélgetés tanári irányítással az építészeti hatáselemekről: tömeg, szerkezet, térelrendezési formák (tengelyes, centrális). Fényviszonyok, kiemelések.	Képek, látványok nézegetése során szerzett tapasztalatait legyen képes érthetően megfogalmazni.

A beszédkészség, a szóbeli szövegalkotás fejesztése.		Egyensúly, kiemelés, ritmus, szimmetria és ellentéte. Építészeti séta a környéken: néhány épület építészeti vizsgálata a hatáselemek szempontjából. A láttottak felidézése síkbeli és térbeli kompozíciókon.	Tudja felidézni a korábban látott épületet és annak főbb jellemzőit (tömeg, arányok, tagoltság), valamint legyen képes síkban és térben megjeleníteni.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A történetek tagolási képességének fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Események képi, plasztikai megjelenítése.	Mozgalmas események, történelemből vett példák feldolgozása képi-plasztikai módon, kép a képben. Koncentráció: történelem.	Képes egy képbe sűrítve egy eseményt bemutatni.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A történetek tagolási képességének fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	A mozgás, az idő megjelenítése álló- és mozgóképeken. Mozdulatok, történések megjelenítése fázisképekben, képsorokban.	Mozdulatvázlatok, fázisrajzok. Rajzos vagy plasztikai tanulmány alak mozgásáról. Mozgássor ábrázolása, képi sűrítés. Képregény készítése (kép és szöveg együttes használata). Gyűjtött képekből képes történet összeállítása.	Legyen képes egy történést több képben bemutatni.
A művészettel való élményszerű találkozás, a látvány élvezetének kialakítása. A látvány értelmező vizsgálata. Saját vizuális preferenciák	Elemző beszélgetés műalkotásokról.	A fogalmi keret gazdagítása. Táblakép, szárnyas oltár, mozaik, kisplasztika, emlékmű. Önálló választás adott művek köréből, a választás indoklása, elemzés megadott	Segítséggel tudja alkalmazni a megismert műleírási, -elemzési módokat. Művészeti példákban ismerje fel és különböztesse meg a művészeti ágakat és műfajokat.

tudatosítása. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Újonnan szerzett ismeretek alkalmazása.		szempontsor alapján a vizuális feladatokhoz kötötten. Művek összehasonlítása. A vizuális közlés tartalma és célja közötti összefüggés.	Legyen képes megfogalmazni az egyes művek stílusának különbségeit. Tudja indokolni vizuális preferenciáit.
A művészettel való élményszerű találkozás, a látvány élvezetének kialakítása. A látvány értelmező vizsgálata. Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gyarapítása. Újonnan szerzett ismeretek alkalmazása. A beszédkészség, szóbeli szövegalkotás fejesztése.	Művészettörténet „Alkotva tanulás“ Az ókeresztény művészet. A román kor. A gótika. A reneszánsz. A honfoglaláskori magyar művészet emlékei.	Csoportos projektfela-dat: térkép vagy tabló készítése Magyarország középkori emlékeinek jelölésével. Színes fény-, üvegablak-imitációk készítése a művészettörténeti tanulmányok tanulságai alapján választott motívumok felhasználásával. Az üvegművészet sajátosságai. Iniciálék festése.	Tudjon adott témához megfelelő képeket keresni. Legyen képes csoportmunkában társaival együttműködni. Ismerje és különböztesse meg a vizuális művészeti ágakat és műfajokat, segítséggel alkalmazza a műalkotások elemzésének megismert módjait. Ismerje a tanult művészettörténeti korok fő stílusjegyeit, ismerjen fel és nevezzen meg koronként legalább három-három alkotást.
A művészettel való élményszerű találkozás. A vizuális művészetekkel kapcsolatos ismeretek, szókincs gyarapítása. A kreativitás fejlesztése.	Múzeumpedagógia.	„Rovargyűjtemény” – önállóan, vágással, nyírással, tépéssel, ragasztással, festéssel, talált tárgyak felhasználásával készített fantáziarovarok összeállítása.	Vizuális élményeit tudja szóban érthetően, korának megfelelő árnyaltsággal megfogalmazni.

A logikai, rendszerező gondolkodás fejlesztése.		A rovarlények elrendezése, életmódjuk leírása, kalandjaik. Néprajzi Múzem, Kelet-ázsiai Múzeum, Iparművészeti Múzeum.	

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés más népek és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományaival. Az etikai normák iránti fogékonyság és az értékőrző magatartás fejlesztése. A tolerancia fejlesztése.	A tárgyak funkciója. Jelképes tárgyak. Nemzeti jelképeink.	Jelképes és gyakorlati funkciók összefüggése a tárgy formájával, anyagával, színével, felületi kiképzésével és díszítményeivel. Történelmi jelképek. Képgyűjtemény (kooperatív munka): nemzeti történelmünk jelképes tárgyai (pl.: Szent Korona, Szent László ereklyetartó).	Ismerje nemzeti történelmünk néhány kiemelkedő fontosságú jelképes tárgyát. Legyen képes társaival együttműködni.
A kreativitás fejlesztése. A problémamegoldó képesség fejlesztése. Az empátia fejlesztése. Élményszerű ismeretszerzés. A beszédkészség, szóbeli szövegalkotás fejesztése.	Tárgytervezés. Rendeltetés, forma és a felhasznált anyagok összefüggései. Kézművesség-sorozatgyártás.	Konkrét használati vagy élvezeti tárgy kitalálása és tervezése szabadon választott valós személy számára (pl.: egy ötletes „rejtett kamera“, személyre szóló alkalmi csokoládé, kisgyereknek rogybaba, házikedvenc lakóhelye stb.). Vázlatok, rajzos napló az ötlettől a megvalósításon át a használatig.	Legyen képes elkészíteni egy egyszerű, szabadon választott tárgyat. Tudja dokumentálni a tervezés és elkészítés menetét.

		Irányított beszélgetés: egy kézműves- és egy sorozatgyártott tárgy összehasonlítása.	
Elképzelt dolgok megjelenítési képességének fejlesztése. A kreativitás fejlesztése. A gondolkodás fejlesztése.	A tervezés rajzi megnyilvánulásai.	Tervvázlatok a saját tervezésű tárgyhoz, a kivitelezéshez: szabásminták, szabásrajzok, vonalas ábrák, felnagyított részletábárák.	Legyen képes saját elgondolású tárgyát rajzban megfogalmazni, az elkészítéshez tervrajzokat készíteni.
A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása.	Textilek a népművészetben.	Növényi és állati szálas anyagok: előállítás, technológia, felhasználási kör. Fonás, szövés. Különböző magyarországi népi viseletek. Viselet és jelentéstartalom.	Ismerjen néhány magyarországi népi viseletet.

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**Továbbhaladás feltételei**
A kooperációs képesség fejlesztése. Ismeretszerzés. A tanulási képeségek fejlesztése. A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés más népek és kultúrájával Az értékőrző magatartás fejlesztése.	Jelek, jelképek. (A jelképes tárgyakhoz kapcsolódóan) jelképek nemzeti történelmünkből. Heraldika.	Kooperatív gyűjtőmunka: magyar királyi, nemzeti címerek, zászlók. Saját település és a környező települések címere. A környező országok címerei, zászlói. Koncentráció: történelem, földrajz.	Ismerje történelmünk legfontosabb Jelképeit. Tudja a heraldika jelentését.
A vizuális	Jel és jelentés verbá-	Egyéni zászlók	A hangulat, az ér-

kifejezőképesség fejlesztése.	lis összefüggéseinek keresése, megfogalmazása. Személyes érzelmek elvont kifejezése.	készítése (pl.: a jövő hét zászlója, osztályzászló stb.). Adott érzelmek kifejezése színekkel, elvont formákkal. Játék a zászlókkal, térberendezés. Zászlókiállítás rendezése.	zelmek kifejezését, átírással, szubjektív módon tudja megoldani.
Élményszerű ismeretszerzés. A térbeli tájékozódás fejlesztése.	A színek értelmező, jelentést hordozó szerepe a köztereken, a magyarázó rajzokban.	Térképek, katonai egyenruhák, bizonyos köztéri objektumok (pl.: postaládák, buszmegállótáblák, márkajelek, emblémák, útjelző táblák stb.) tanulmányozása a színek gyakorlati alkalmazása szempontjából. Példák keresése képregényekben, könyvillusztrációkban, filmekben. Koncentráció: földrajz, történelem.	Ismerje a környezetében alkalmazott színjelzéseket, közléseket. Tudja a színek gyakorlati alkalmazásának lehetőségeit.
A vizuális közlés, kifejezés eszköztárának gazdagítása. A problémamegoldó képesség fejlesztése.	Nézőpont: A vetületi ábrázolás alapjai. A térmélység ábrázolásának módszerei. Vonalperspektíva. Méretperspektíva.	A nézőpont szerepe a téri helyzetek megítélésében: rálátás, szemmagasság, alálátás. Kísérletek az osztályban és az iskolaudvaron, valamint a környéken. Külső és belső terek	Legyen képes a teret és térformákat a távolsági viszonylatoknak, a nézőpontnak, a térmélységnek megfelelően megjeleníteni, vetületi ábrákról a formák térbeli helyzetét meghatározni, alaprajzot, útvonalrajzot, metszetrajzot olvasni.

		szabadkézi rajz a vonalperspektíva és a méretperspektíva alkalmazásával. Többnézetű ábrák készítése a tárgytervező feladatokkal összefüggésben.	
Élményszerű ismeretszerzés. A kreativitás fejlesztése. A kritikai gondolkodás fejlesztése. A beszédkészség, szóbeli szövegalkotás fejesztése fejlesztése.	A sokszorosított információ. A környezetünkben található képek. A képek értelmezése.	Beszélgetés az információ sokszorosításáról, a nyomtatásról. A sokszorosítás jelentősége. Képértelmező, „képolvasó“ csoportos gyakorlatok. A képek értelmezését befolyásoló tényezők: a kép előfordulási helye (pl.: könyv, képes magazin, film, fotó, reprodukció, plakát), a képpel kapcsolatos egyéb információk (pl.: szöveges kiegészítések). Fotók, plakátok, karikatúrák átértelmezése szövegváltoztatással.	Értse a képek értelmezésében szerepet játszó tényezők szerepét. Legyen tisztában a sokszorosítás jelentőségével. Tudjon képeket szóban és írásban értelmezni, átértelmezni.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A rajzórai munka során kitüntetett szerepe van a tanulás folyamatát kísérő, a tanulók fejlődését segítő formatív értékelésnek, a biztatásnak, a fejlődést segítő kritikai észrevételeknek. Ez szinte kizárólag szóbeli, de a tanár gesztusai, mimikája is fontos tényező lehet. Lényeges, hogy a gyerekek megőrizzék a kezdeti motiváltságot, hogy örömteli legyen számukra az alkotás, hogy „játszva tanuljanak". Mivel erre rendszeresen sor kerül, a tanár minden tanuló fejlődését figyelemmel kísérheti, egyúttal az egész osztály teljesítményéről is képet kaphat. Ezért is elsődleges fontosságú a tantárgy gyakorlati jellegének fenntartása.

Az osztályzattal történő értékelés már általában nem problémamentes a vizuális nevelésben. Az ismeretek számonkérése (pl.: művészettörténet) rendszerint a hagyományos módszerekkel történik, a gyakorlati munkák, az alkotó tevékenységek osztályzása annál nagyobb gondot okoz. Ennek egyik oka az a tévhit, amely a tanulói munkákat művészeti produkciónak és nem tanulmányi jellegű munkának tekinti. A művészeti produkciók szubjektív esztétikai ítéletek alapján történő értékelése, osztályzása pedig igen elhibázott lenne. Ezt elkerülendő gyakori, hogy az osztályzásra kényszerülő rajztanár normatív értékeléshez folyamodik: a tanulók munkáit az osztályon belül egymáshoz méri (továbbra is meghatározatlan szubjektív szempontok alapján) vagy a tanuló saját képességeihez; az osztályzattal igyekezetet vagy éppen a hanyagságot fejezve ki.

A tanulás hatékonysága érdekében szükséges az előre megadott szempontok szerinti (szummatív) értékelés, ahol adott kritériumoknak való megfelelés alapján dől el, hogy egy-egy munka milyen osztályzatot érdemel. Fontos, hogy a tanulók értsék, miért jó, ha az adott feladatot elvégzik (hogy az milyen képességeket fejleszt, milyen ismeretekhez juttatja őket); lényeges, hogy tudják, milyen szempontok alapján kerül majd sor munkájuk értékelésre, végül pedig fontos a visszajelzés (az osztályzat, illetve a különböző szempontok alapján kapott pontérték) ahhoz, hogy tudják, miben jók, mit kell még javítani. Ilyen szummatív értékelést évente kettő-négy alkalommal ajánlott végezni, viszont fontos, hogy minden óra végén maradjon idő a munkák közös értékelésére, amelynek során lehetőséget kapnak a tanulók is, hogy saját véleményüket elmondhassák. A saját és mások munkájának kritikai vizsgálata, a vélemények megfogalmazása segíti a kritikai érzék és a kulturált vitakészség kialakulását.

A tanulói munka év végi szummatív értékelése a *munkafolyamat* (a fejlődés) és a „*végső produkció*” (az aktuális teljesítmény) alapján történhet. Az értékelés a tanuló aktuális teljesítményét, fejlettségét veti össze az elvárható, a kívánatos normákkal, fejlettségi kritériumokkal. Erre vonatkozóan a *Továbbhaladás feltételei* adnak támpontot az értékelést végző tanítónak. Az értékelés akkor éri el célját, ha segíti a tanulókat a velük szemben támasztott követelmények megértésében, esetleges hibáik, hiányosságaik javításában, önmaguk fejlesztésében. A záró értékelés tartalmát összességében az adott időszak fejlesztési prioritásai határozzák meg.

TECHNIKA

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

5–8. évfolyam

BEVEZETÉS

Az Életvitel és gyakorlati ismeretek műveltségterület célja

1. A mesterséges környezet területeinek és összefüggéseinek bemutatásával a tanulók tájékozottságának, biztonságérzetének növelése.
2. Az emberi alkotások megismertetésével a világ teljességének és szépségének átélése.
3. A civilizáció társadalmi, környezeti vonatkozásainak feltárása révén a felelős, környezettudatos, toleráns beállítottság kialakítása.
4. A fenntartható fejlődés megértése, elfogadása, a kritikus fogyasztói magatartás elsajátítása.
5. Az alkotás örömének átélése, a munka megbecsülése, pozitív alkotói magatartás kialakítása.
6. A munkafolyamatok és egyes szakmák vázlatos bemutatása, pályaorientáció megalapozása.
7. A problémák megoldása, konfliktusok kezelése.
8. Szakmai identitás, autonóm személyiségfejlesztés segítése.

Az életvitel és gyakorlati ismeretek területén kiemelt jelentőségű kompetenciák

1. A természettudományok és azok alkalmazására vonatkozó kompetenciák.
2. Digitális kompetencia.
3. Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia.
4. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség.

Alapelvek és célok

- A tanterv a központi kerettanterv-tervezet modernizációs elemeit az *Életvitel és gyakorlati ismeretek* műveltségterületre teljes egészében feldolgozza.
- A tanterv az 5–8. osztályokra vonatkozóan heti *1 óra* tervezésével készült, de az anyag megnövelt óraszám esetén is alkalmas feldolgozásra.
- A tanterv jellege, a téma megfogalmazása, a tartalom, a fejlesztési feladatok a továbbhaladás feltételei a kerettantervi tervezetnek maradéktalanul megfelel.
- A tanterv összehangolja a kerettanterv kompetenciáit, alapelveit, céljait, az ajánlott műveltségi témaköröket, a részletesen kifejtett fejlesztési feladatokat, és az iskola (várható) cél- és értékrendszerét.
- A tanterv olyan témafeldolgozást javasol, amely a logikai láncot követve bővülő térben dolgozza fel a tananyagot és fejlesztési követelményeit. Így a szűk élettérből (otthon) az egyre táguló térbe vezeti a tanulót.
- A feldolgozás témacsoportjai integráló, szintetizáló szemléletűek, míg az órai témák és tartami tervek analizáló, a kreativitásra építő jelleget hordoznak.
- A *feldolgozás témacsoportjaiban komplexen*, az életkori sajátosságokhoz igazítva jelennek meg az ajánlott műveltségterületi témakörök: *Munkakultúra; Termeléskultúra; Háztartáskultúra; Környezetkultúra; Közlekedéskultúra; Gazdálkodáskultúra; Egészségkultúra; Biztonságkultúra; Fogyasztói kultúra; Szabadidő-kultúra; Információs kultúra; Pályaorientáció.*
- A tanterv figyelembe veszi a feltételezett helyi adottságokat, tartalmi javaslatot ad esetleges szabadon tervezhető órák tartalmi kitöltéséhez is.
- A tanterv javaslatot tesz (az iskolai tapasztalatok alapján) a technika/életvitel és technika/életvitel és gyakorlati ismeretek órák maximális tanulói létszámára. Ez nagy létszámú osztályok esetén csoportbontást jelent. Ezt a munkavégzés team-jellege, a balesetveszély és a feltételrendszer indokolja.
- A tanterv olyan alternatívát kínál, amelyet a tanár életszerűen, egységben tud feldolgozni.
- A tanterv messzemenően figyelembe veszi a sajátos szerkezetben megadott fejlesztési feladatokat.
- Cél, hogy a tanulás-tevékenység eredményeként minden tanuló legyen képes technikai környezetben jól eligazodni, élni, dolgozni, tanulni a technika világában.
- Az iskolák és a település speciális feltételrendszereit (műhelytermek, iskolai számítógépes hálózat, internet, közkönyvtár, médiatár stb.) a tanterv átlagosnak tételezi fel.

A tanterv szelleméhez igazodó lényeges módszertani elvek

- a problémacentrikus oktatás;
- a modellezés elveinek alkalmazása;
- a technikatörténet felhasználása;
- a rendszerszemléletű tevékenység;
- algoritmus-szemléletű tanulás;
- a tervszemléletű tanítás-tanulás;
- a környezetgazdálkodási szemléletű tanulás;
- az alkotó és cselekvő munkára ösztönzés;
- egyéni, páros és csoportos munkavégzés, együttműködés;
- komplex, projektelvű munkavégzés, szervezett munkamegosztás.

Jelen tantervet mindazoknak az iskoláknak és pedagógusoknak ajánljuk, akik fontosnak tartják a komplex szemléletű, „gyakorlati" életre való nevelést abban a szellemben, hogy gyermekeinknek a *legkorszerűbbet,* a legérdekesebbet és további életükben a lehető *legjobban hasznosítható* információkat, gyakorlati tudnivalókat, praktikus készségeket nyújtsuk.

A tanterv tananyaga az iskolák többségében megvalósítható – a korábbi feltételek fenntartása vagy részleges fejlesztése mellett.

Amennyiben az eszközfeltételek nem adottak, az órákat eszközöket nem igénylő témák részletesebb és mélyebb feldolgozására kell fordítani.

Tanulók száma legfeljebb: 16 fő.

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36– heti óraszám: 1

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óra-szám
1. Az ember átalakítja környezetét	2
2. Anyagok és alkalmazásuk – *a lakás és anyagai*	4
3. Anyagok és alkalmazásuk – *a ruházkodás és anyagai*	4
4. Anyagok és alkalmazásuk – *a táplálkozás és anyagai*	3
RÉSZÖSSZEFOGLALÓ	1
5. Települések kialakítása és fejlesztése – *településtípusok és -szerkezetek*	4
6. Települések kialakítása és fejlesztése – *zöld területek*	2
7. Települések kialakítása és fejlesztése – *közlekedés a településeken*	6
8. Kommunikáció és technika	5
9. Élet a településeken	4
ÖSSZEFOGLALÓ	1

Jellemzők

Évi óraszám: 37 óra

Heti óraszám: **1 óra/hét** (rugalmasan átalakítható)

Otthoni előkészület, dokumentumgyűjtés: 1 óra/hét

Cél

A tanulók

- jól el tudjanak igazodni és otthonosan éljenek a szűkebb és tágabb technikai környezetben, magabiztosan és szakszerűen használják az eszközöket, tárgyakat, épületeket;
- legyenek képesek a tárgyak, eszközök, árucikkek, szolgáltatások megfigyelésére, kritikus elemzésére, összehasonlítására, beszerzés előtti döntés előkészítésre és döntésre;
- rendelkezzenek a technológiai folyamatok alapvető ismereteivel;
- legyenek képesek egyszerű tárgyakat, maketteket, modelleket tervezni, kivitelezni;
- készüljenek fel a technika világának megismerésére.

Ajánlott szempontok a tanulói teljesítmények értékeléséhez

- Tevékenység megfigyelése és szóbeli megbeszélése.
- Az elkészített dokumentumok (tervek, műszaki rajzok, technológiai leírások, sorrendek, adattáblák) előre megadott szempontok szerinti elemzése és osztályozása.
- Elkészített modellek, tárgyak, rendszerek elemzése és osztályozása.
- Mérések, vizsgálatok menetének és eredményeinek csoportos és önelemzése, szóbeli értékelése.

Feltételek

Technika szaktanterem (mezőgazdasági gyakorlókert/tankonyha).

Szerszámok, kisgépek.

Szemléltető eszközök.

Oktatástechnikai eszközök, internetes kapcsolat.

Iskolai könyvtár.

1. AZ EMBER ÁTALAKÍTJA KÖRNYEZETÉT

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
1. *A háborítatlan környezet. A környezetet átalakító ember.* Növénytermesztés, állatok háziasításának története.	A közvetlen környezet vizsgálata, jellemzése. A környezettel kapcsolatos helyes viselkedés kialakítása. Technikatörténeti érdekességek megismerése.	Megfigyelés. Elemzés. Időlétra-elemzés. Táblázatelemzés, összefüggések feltárása.	Tudja a környezet elemeinek helyes besorolását.
2. *Az ember alapvető szükségletei* Levegő, víz, élelmiszerigények.	Szükségletek felismerése, technikai eszközök szerepének felismerése a szükségletek kielégítésében.	Anyagfelhasználási mérleg készítése. Alkati jellemzők mérése és értékelése.	Ismeri az alapvető szükségleteket.

2. ANYAGOK ÉS ALKALMAZÁSUK – *A LAKÁS ÉS ANYAGAI*

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
2.1. A lakás, a ház. Építési módok, építőanyagok. Épületek körvonalrajza. Lakás egységei, jellemzői.	A társadalmi-, természeti- és művi környezet összefüggéseinek megismerése. A lakás funkcióinak feltárása, megismerése.	Épületek modellezése építőelemekkel. Lakásalaprajz készítése.	Ismeri a lakás és részei funkcióit. Képes egyszerű lakásalaprajz önálló elkészítésére.
2.2. Hagyományos építőanyagok a lakásépítésben. Építőanyagok és tulajdonságaik.	Építőanyagok keresése prospektusokban, ismertetőkben, szakkönyvekben, interneten. Anyagok szerkezetének, tulajdonságainak, funkcióinak megismerése.	Gyűjtőmunka. Ház- (kunyhó-) makett készítése természetes anyagokból.	Felismeri a hagyományos építőanyagokat.
2.3. Környezet hatása a lakásra. Perem és tulajdonságai. Lakás ki- és bemenetei.	Tapasztalatszerzés mesterséges környezetről és rendszereiről.	Megfigyelés. Játékos applikáció készítése. Ábrák, képek, makettek elemzése.	Ismeri a lakás anyag-, energia- és információáramait.
2.4. Lakószerkezetek modellezése. Problémafelvetés, tervezés. Kicsinyítés, nagyítás. Anyagszükséglet-számítás. Makett és modell.	Egyszerű alapanyagok alakítása, kéziszerszámok használata. Munkamegosztás, önálló munkaszervezés kialakítása. Önellenőrzés, saját és társak munkájának értékelése.	Tervkészítés. Műveleti sorrend készítése. Szerszámszükséglet megállapítása. Megmunkáló műveletek alkalmazása. Balesetelhárítási szabályok megismerése és alkalmazása.	Tud képekről, rajzokról, egyszerű modelleket készíteni. Képes kreatív modellezésre.

3. ANYAGOK ÉS ALKALMAZÁSUK – *A RUHÁZKODÁS ÉS ANYAGAI*

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
3.1. Öltözködés. Praktikus ruházat Az öltözködés célja, szerepe.	A személyes hatások, lehetőségek felismerése. Történeti érdekessé-	Beszélgetés, egyéni vélemények, tapasztalatok rendszerezése. Képek, szakkönyvek	Tud ruházatot kiválasztani különböző alkalmakra és időjárási viszonyokra.

Ruházattal szemben támasztott követelmények.	gek megismerése.	tanulmányozása. Ruhatár elemzése. Öltöztető baba ruházatának tervezése és kivitelezése.	
3.2. Ruházati alapanyagok. Összetétel–szerkezet–tulajdonság–funkció.	Dokumentumok használata. Ruházati alapanyagokra való érzékenység elemzése. Ruházati alapanyagok kezelése.	Anyagvizsgálat megfigyelési szempontok alapján. Tapasztalatok összegzése. Kezelési útmutatók, piktogramok elemzése. Próbamosások végzése.	Képes textíliák tulajdonságainak megismerésére egyszerű vizsgálatok alapján.
3.3. Ruházati alapanyagok feldolgozása. Szövés, pókozás, ragasztás. Textilalapú dísztárgyak. Népművészeti alkotások.	Alkotói magatartás kialakítása. Önellenőrzés fejlesztése.	Szövés egyszerű szövőkeret segítségével. Ruházati és népművészeti üzletek termékeinek megismerése. Textilkép készítése.	Egyszerű textil dísztárgyak önálló készítése.
3.4. Tanulmányi séta, üzlet-/üzemlátogatás. Gyermek- és felnőttruházat összehasonlítása.	Véleményalkotás: erősségek, gyengeségek elemzése, elhatárolása.	Hétköznapi ruházatunk elemzése. Ruházati áruház megtekintése.	Minőség értékelése, objektivitás szempontjainak megfogalmazása.

4. ANYAGOK ÉS ALKALMAZÁSUK – *A TÁPLÁLKOZÁS ÉS ANYAGAI*

Tananyag	**Fejlesztési célok**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
4.1. Táplálkozás különböző korokban. Az egészséges életmód jellemzői.	Viselkedési minták kialakítása. Történeti érdekességek megismerése.	Beszélgetés. Tapasztalatok összegyűjtése, rendszerezése. Ételreceptek gyűjtése.	Ismer hagyományos magyar ételeket.
4.2. Élelmiszerek összetétele, szerkezete, tulajdonságai. Tápanyagok és szerepük. Változatos és kiegyensúlyozott étrend.	Élelmiszerszakkönyvek használata.	Napi, heti étrendek összeállítása. Gyümölcsfalatkák és frissítők készítése.	Ismeri a helyes táplálkozást.

4.3 Az ételkészítés alapjai Házimunkák: a konyha berendezése és használati tárgyai.	Táplálkozással kapcsolatos tevékenységek és szakmai pályák megismerése.	Egyszerű ételek, italok tervezése, elkészítése.	Ismeri az ételkészítéssel kapcsolatos balesetmegelőzési szabályokat.
4.4.Étrendek. A családi asztal. A családi étkezés szokásai.	Étkezéssel kapcsolatos szokások, problémák elemzése. Étrendtervezés, gazdaságosság számítás.	Alkalomnak megfelelő terítési módok gyakorlása. Szalvéták hajtogatása minták alapján. Asztalt díszítő kellékek készítése.	Ismeri a hazai terítési szokásokat.

RÉSZÖSSZEFOGLALÓ

Tananyag	**Fejlesztési célok**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Részösszefoglaló. Környezetátalakítás: lakás, ruházkodás, táplálkozás.	Felelős befogadói és alkotói magatartás kialakítása. Célszerű gazdálkodás (anyaggal, energiával, munkával, idővel) alapjainak kialakítása.	Beszélgetés előre kiadott szempontok szerint. Csoportmunka egy-egy résztéma feldolgozásában.	Képes, tervszerű tevékenység végzésére.

5. TELEPÜLÉSEK KIALAKÍTÁSA ÉS FEJLESZTÉSE – *TELEPÜLÉSTÍPUSOK ÉS -SZERKEZETEK*

Tananyag	Fejlesztési célok	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
5.1. Településtörténet, városiasodás. Településtípusok. Életmódtípusok. A város funkciói. A világ nagy városai.	Emberi szükségletek, igények, anyagok, szerkezetek, formák tapasztalati megismerése.	Lexikonok tanulmányozása. Táblázatok kitöltése megadott szempontok szerint. Séta a településen.	Képes saját települése jellemzésére és besorolása a települési kategóriák közé.
5.2. Településfunkciók és -szerkezetek A település funkcionális egységei. Szerkezeti rajzok.	Tapasztalatok általánosítása, képességek kibontása.	Adatsorok besorolása és rendezése. A település szerkezeti vázlatának elkészítése. A település térképének tanulmányozása.	Tudja kistelepülés szerkezetét önállóan, vázlatosan ábrázolni.

5.3. Települési modellek I. Tervezés. Kivitelezés előkészületei. Kiviteli terv.	Házelemek tervezése, vázlatrajzok készítése. Kiviteli tervezés.	Anyagvizsgálatok elvégzése (papír, fa, hugarocell). Házmakettek készítése papírból, hálózati rajzok felhasználásával.	Képes egyszerű makett készítésére egyéni munkával.
5.4. Települési modellek II. Munkaszervezés és munkamegosztás. Kivitelezés, ellenőrzés.	Időbeli és térbeli konstruálás.	Településszerkezeti modell készítése és archiválása (digitális fotó). Települési terepasztal építése (utak, vízfelületek, telkek, építmények).	Képes településmakett készítésére csoportmunka keretében.

6. TELEPÜLÉSEK KIALAKÍTÁSA ÉS FEJLESZTÉSE – *ZÖLD TERÜLETEK*

Tananyag	Fejlesztési célok	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
6.1. Zöld növényzet környezetünkben A természeti és a technikai környezet kapcsolata. Növények szerepe az ember életében. Kerttípusok.	Személyes hatás szerepe a környezetalakításban. Zöld növényzet kialakításával összefüggő tevékenységek megismerése.	Tanulmányi séta. Térképek tanulmányozása. Növényápolási munkák gyakorlókertben, előkertben. Települési terepasztal kiegészítése zöld felületi makettekkel.	Ismeri a kertek típusait és jellegzetességeit.
6.2. Növényápolás Gyomtalanítás jelentősége, formái. Gyomnövények felismerése. Öntözés.	Növényápolási ismeretterjesztő könyvek és folyóiratok használata. Beültetési terv ismertetése, rögzítése vázlatrajzban, elemzése.	Minikert megvalósítása az iskolában. Erkélyláda beültetése. Munkaműveletek szakszerű elvégzése. Tantermi „zöld sarok” kialakítása.	Tudja a kerti és szobanövényeket gondozni.

7. TELEPÜLÉSEK KIALAKÍTÁSA ÉS FEJLESZTÉSE – KÖZLEKEDÉS A TELEPÜLÉSEKEN

Tananyag	**Fejlesztési célok**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
7.1. A közlekedés történetéből. A közlekedés elemei, ágazatai.	Technikatörténeti érdekességek megismerése.	Szakkönyvek, történeti filmek tanulmányozása.	Ismeri a közlekedési eszközök sajátosságait.

		Közlekedési múzeum látogatása.	
7.2. A közlekedés rendszere Ember, közlekedési pálya, jármű.	Társadalmi, természeti és technikai környezet összefüggéseinek megismerése.	Megfigyelés. Képek tanulmányozása, műtárgyak és részeik megnevezése.	Ismeri a különböző közlekedési ágakat.
7.3. Közlekedési eszközök modellezése I. Találmányok. Alkatrészek és műszaki rajzaik.	Elemi kézügyesség, eszközhasználati jártasság kialakítása.	Megfigyelés: kocsimodell részei, anyaga. Műveleti sorrend összeállítása. Famegmunkálás alapműveletei: fűrészelés, ráspolyozás, csiszolás, fúrás, szerelés.	Képes szerszámok szakszerű, balesetmentes használatára.
7.4. Közlekedési eszközök modellezése II. A fa és tulajdonságai. Nemesített fák, fapótlók.	Anyagminőség, -szerkezet és formaválasztási jártasság kialakítása.	Anyagvizsgálatok elvégzése.	Képes működőképes, esztétikus modell készítésére.
7.5. Gyalogos és kerékpáros közlekedés. Közlekedési jelzőtáblák. Gyalogos és kerékpáros közlekedés szabályai.	Az egyéni életszervezés összefüggéseinek felismerése. Egészséges életmódra szoktatás.	Jelzőtáblák tanulmányozása. Biztonságos útvonaltervezés. Kerékpáros gyakorlópálya tervezése, kivitelezése.	Ismeri az alapvető közlekedési szabályokat és betartja
7.6. A kerékpár A biztonságos kerékpár jellemzői.	Egyszerű eszközök és szerszámok figyelmes, elővigyázatos és szakszerű használata.	Kerékpár karbantartó szerelése, egységek (kormánymű, fékek, világítás, hajtókar és pedál, gumiköpeny) vizsgálata. Gumiszerelés.	Képes a kerékpár biztonsági berendezéseit ellenőrizni. El tud végezni egyszerű karbantartási munkákat. Tud kisebb sérüléseket ellátni.
7.7. Tömegközlekedés Autóbusz, villamos, trolibusz, földalatti jellemzői.	Közlekedési eszközökön elvárható viselkedés tudatosítása.	Közlekedési eszközök sajátosságainak megfigyelése. Városon belüli útvonaltervek összeállítása (Internet használat).	Ismeri a tömegközlekedési eszközök előnyeit.

8. KOMMUNIKÁCIÓ ÉS TECHNIKA

Tananyag	Fejlesztési célok	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
8.1. A kommunikáció Információ és kommunikáció. Jelek (morze, kotta, piktogram).	A kommunikációs eszközök funkcióinak felismerése és tudatos használatuk.	Játékos kommunikáció nem nyelvi eszközökkel.	Felismeri a kapcsolatot és a különbözőséget az információ és megjelenési formája között.
8.2. Az információtechnika eszközei Beszéd. Írás. Hírközlés.	A technikai eszközök, tárgyak segítik a környezet megismerését és átalakítását.	A hír terjedésének megfigyelése és a jellemzők feltárása.	Képes információk kifejezésére beszéddel, írással, rajzzal, jelekkel.
8.3. Az információtechnika történetéből. Az információtechnika történetének jelentős találmányai és feltalálói. A fejlesztés.	Technikatörténeti érdekességek megismerése. A szakképzettség szerepének tudatosítása.	Adatgyűjtés írott és elektronikus források felhasználásával. Titkosírások készítése és megfejtése.	Ismeri az információtechnika jelentős történeti egyéniségeit.
8.4. A műszaki kommunikáció. Vetületi ábrázolás. Vonalfajták- és vonalvastagságok. Méretezés.	Dokumentumok, előírások (szabványok) használatának és szerepének megértése.	Vetületi képek azonosítása. Reprodukálás vetületi képek alapján.	Képes vetületi kép készítésére egyszerű testekről. Rajzolvasás ismerete.
8.5. Az otthon szerszámai és használatuk. Fa-, fém- és műanyag megmunkálás eszközei. Szerelés szerszámai.	Egyszerű anyagok megmunkálása kéziszerszámokkal. Balesetmegelőzés.	Makettek, modellek, egyszerű tárgyak készítése (közlekedési tábla / kerékpártároló / tömegközlekedési megálló makettek, látványtervek).	Egyszerű tárgy önálló elkészítése előre megtanult megmunkálási algoritmusok használatával.

9. ÉLET A TELEPÜLÉSEKEN

Tananyag	**Fejlesztési célok**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
9.1. Egészségünk fejlesztése. A környezet állapotának és hatásainak jellemzése.	Az emberi szervezetet károsító anyagok ismerete.	Környezeti szférák vizsgálata: levegő, víz, talaj állapotának elemzése. Települési tér bejárása, szebb környezetet bemutató modellek megfogalmazása, készítése (padok, hulladéktárolók, kerékpárutak).	Ismeri az egészséges lakókörnyezet feltételeit. Képesek környeze fejlesztésére.
9.2. Gazdálkodás életünk része. Termékelemzések. „Vásárlói kosár” vizsgálata.	A különböző termékek rendeltetésének felismerése, a legkedvezőbbek kiválasztása.	Különböző termékek életút elemzése. Hulladékgyűjtési módok elemzése. Értékbecslés játékosan. Figyelemfelkeltő plakát tervezése. Szerepjáték a szelektív hulladékkezelés fontosságáról.	Ismeri egy család jövedelemforrásait és kiadásait. Ismeri a célszerű gazdálkodást
9.3. Karbantartás, állagmegóvás. Ruházat karbantartása. Játékok, egyszerű eszközök javítása, működés ellenőrzése.	Technológiai terv lépéseinek elemzése.	Szerszámok, berendezések, kisgépek használata. Egyszerű ruhajavítási módok gyakorlása.	Tud egyszerű háztartási eszközöket szakszerűen üzemeltetni. Ismeri a karbantartás főbb szabályait.
9.4. Házimunkák a kertben. Kerttervezés. Munkaszervezés. Termékek felhasználása és értékesítése.	Dísz- és haszonnövények gondozása.	Ágyások, balkonládák beültetésének tervezése, ápolás szervezése. Tantermi zöld sarok növényeinek gondozása.	Képes szakszerűen és kitartóan gondozni a rábízott növényeket.

ÖSSZEFOGLALÓ

Tananyag	**Fejlesztési célok**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Összefoglaló. Települések funkcionális egységeinek megismerése. Települési életformák.	Az emberi szükségletekkel, igényekkel összefüggő tapasztalatok levonása, érdeklődés felkeltése.	Beszélgetés előre kiadott szempontok szerint. Csoportmunka egy-egy résztéma feldolgozásában.	Ismeri az időbeosztás szerepét. Képes önálló „idő-fénykép” (napirend, munkaterv) készítése.

TESTNEVELÉS

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

1–4. évfolyam

BEVEZETÉS

A tanterv alapfeladatként fogalmazza meg a mozgásműveltség kialakítását, a kondicionális és koordinációs képességek (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség) fejlesztését. A tananyag tartalma, annak feldolgozása közvetlenül szolgálja az egészségvédelmet, a tanulók fizikai állapotának javítását, teherbíró képességük növelését. A tanító segítse a gyermek természetes mozgásigényének érvényesülését, alakítsa ki bennük a mindennapi testedzés iránti igényt. Ennek érdekében alapvető cél a testmozgás, testnevelés tantárgy megszerettetése. A testnevelési óra minden egészséges tanuló számára kötelező. A tanulók mozgástulajdonságai, fizikai állóképességük az alsó tagozatban – különösen az 1−2. osztályban – nagyon eltérőek (egy év eltérés is lehet a naptári és biológiai életkor között).

A testnevelés célja és feladata:

- Az egészség biztosítása és megőrzése.
- Differenciált nevelő-oktató tevékenységgel a gyengébb tanulók közepes szintre hozása.
- A testtartási hibák megelőzése.
- A tanulók kedvező erkölcsi, akarati tulajdonságainak formálása.
- A mozgásműveltségük formálása, fejlesztése testgyakorlatokkal és játékokkal.
- Minden testnevelési óra a gyermek számára az öröm, siker forrása.
- A közúti közlekedéshez szükséges képességek, készségek fejlesztése.
- Játékos mozgástevékenységgel gazdagítsa és fejlessze a tanulók…
    - mozgásműveltségét;
    - pótolja az esetleges elmaradásokat;
    - koordinációs képességeiket fejlessze olyan szintre, hogy alkalmassá tegye őket a későbbi hatékony mozgásos cselekvés tanulására, sportolásra;

- elégítse ki a tanulók mozgásszükségletét;
- fejlessze mozgásos cselekvési biztonságukat, alapvető mozgás- és feladatmegoldó képességüket;
- járuljon hozzá a sportolás eszközeivel a tanulók életigenlő, az egészséget sajátos értékrendjükben kiemelt helyen kezelő személyiséggé formálásban.

Kulcskompetenciák fejlesztése

- Anyanyelvi kommunikáció. A testnevelés nyelvezetét rendszeres gyakorlással kell elsajátítani.
- A mozgást nagymértékben segíti, ha a tanulók megismerik saját testi-lelki adottságaikat, ezáltal eredményesebben fejleszthető önismeretük, önértékelésük.
- A testnevelés mozgásanyagának segítségével, nagy hatékonysággal fejleszthetők a korosztályok értelmi képességei.
- A higiéniai szokások kialakítása, az egészségfejlesztési eljárások, módszerek, megismertetése segíti az egészség megőrzését.
- Vállalkozói kompetencia. Cél az aktív életvitelű, pozitívan gondolkodó állampolgár formálása, aki elviseli a fizikai igénybevételt, stresszt, megmérettetést, értékelést.
- Az élet értékéért felelős magatartás megalapozása, a pozitív hozzáállás.
- Leendő munkavállalóként gondot fordít saját fizikai állapotára, szellemi frissességére.
- A testnevelés sajátos eszközeivel alakítja a környezettudatos magatartást, a természet és épített környezet védelmét.
- A szép, harmonikus mozgás segíti az esztétikai-művészi tudatosság fejlesztését.
- A mozgáskultúra kialakításán túl a szervezet edzettségi szintjének emelése, alakítása is folyik.

Bevezető–kezdő szakasz (1−4. évfolyamok)

Célok és feladatok

Az iskolai testnevelés és sport az iskola egységes nevelő-oktató munkájának szerves részeként a testkultúra eszközeinek (testgyakorlatok, mozgásos játékok, sportági tevékenységek és az ezekhez kapcsolódó intellektuális ismeretek), valamint a természet egészségfejlesztő tényezőinek integrált hatásaként hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók életigenlő, az egészséget saját értékrendjükben kiemelt helyen kezelő személyiséggé váljanak. Ennek feltétele, hogy ismerjék motorikus képességeik szintjét, a motorikus képességek fejlesztésének és fenntartásának módját, legyen személyes és társas élményük a mozgásos játék, a versengés öröme. A testnevelés és a sport hozzájárul ahhoz, hogy a diákok megbecsüljék társaik teljesítményét, motorikusan képzettek legyenek, mozgásuk kulturálódjon, felismerjék a testnevelés és a sport egészségügyi és prevenciós értékeit. Cél, hogy a rendszeres fizikai aktivitás váljon magatartásuk részévé. Az 1−4. osztályos testnevelés a testkultúra elemeiből nyert értékekből olyan testi műveltséggel (ismeretekkel, jártasságokkal, készségekkel, képességekkel) ruházza fel a kisiskolásokat, amely későbbi cselekvési biztonságukat, rendszeres fizikai aktivitásukat megalapozza. Ez teszi alkalmassá őket arra, hogy a későbbiekben képesek lesznek sportági feladatok és mozgásrendszerek eredményes elsajátítására, motorikus képességeik hatékony fejlesztésére. Az alsó tagozatos testnevelési óra sajátos módszereivel, elsősorban mozgásos játékokkal és versengésekkel segíti a zökkenőmentes átmenetet a kötetlenebb óvodai élet és az önálló munkát követelő iskolai élet között, ezen kívül kötődést jelentő élményeket nyújt a gyerekek mozgásvágyának fenntartásához.

Az egészséggel kapcsolatos feladatok: a testi fejlődés, érés támogatása; a higiéniai szokások kialakítása, erősítése; az ellenálló képesség, edzettség fejlesztése; az ortopédiai elváltozások megelőzése, ellensúlyozása; megfelelő felkészítés keringési és légző rendszeri megbetegedések megelőzésére, a károsodás csökkentése; a prevenció lényegének és a relaxációs eljárásoknak a megismerése, megértése.

A mozgáskultúra fejlesztése: az alapvető (genetikus) mozgáskészségek megfelelő szintű kialakítása, fejlesztése; az úszás elsajátítása; a kondicionális és a koordinációs képességeknek az életkorhoz és az egyéni adottságokhoz igazított fejlesztése. Sokoldalú mozgástapasztalat és jól alkalmazható mozgáskészség-készlet megszerzése; a feladatmegoldáshoz, készségfejlesztéshez és a játékhoz, sporttevékenységhez, azok károsodás nélküli végzéséhez kapcsolódó

ismeretek (szabályok, történeti vonatkozások, mechanikai-biomechanikai törvényszerűségek, feladatmegoldó sémák, egészségügyi megfontolások) megszerzése; mozgáskommunikáció.

Tanulási, játék- és sportolási élmények nyújtása: elsajátítás, teljesítmény, kollektív siker, a tevékenység öröme.

Értékes személyiségvonások fejlesztése: a félelem leküzdése, a szabályok betartása, összpontosítás, céltartás, a nehézségek leküzdése, kudarc tűrése, a természet szeretete, környezetkímélő magatartás.

FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNYEK

A NAT kiemelt fejlesztési feladatai a bevezető-kezdő szakaszban:

Énkép, önismeret

- Találja meg helyét saját közösségében.
- Pozitívan értékelje saját elért eredményét, ismerje el társai teljesítményét.

Hon- és népismeret:

- Az iskolán kívüli sportmozgások-játékok, túrák, kirándulások alkalmasak a közöttük élő emberek, szokások, értékek természetes és épített környezet megismerésére.

Demokráciára nevelés

- A testnevelési- és népi játékok alkalmas terület a konfliktusok kezelésére, szabályok betartására, a durva játék, viselkedés megelőzésére, kezelésére.

Óvják, védjék környezetüket, a testnevelési szereket, az eszközöket, a pályákat, az épület berendezéseit.

A bevezető-kezdő szakasz a legmegfelelőbb alkalom a sokoldalú mozgástanulásra, ennek tudatosítására.

Könnyített feladatokkal, fokozott figyelemmel alakítsuk a lemaratottakat a testi-lelki egészségük fejlesztéséhez.

Fejlesztési célok	1–2. évfolyam Bevezető szakasz	3–4. évfolyam Kezdő szakasz
Tananyag		
Anyanyelven folyatott kommunikáció	Játék az ujjakkal, körjátékok, járások és futások	Ugróköteles játékok, járások és futások
A tanulás megtanulása	Madzagos játékok, szökdelések és ugrások	Rímfaragás, szökdelések és ugrások
Vállalkozói kompetencia	Megfigyelőkészséget fejlesztő játékok, dobások	Kiesős játékok, dobások
Anyanyelven folytatott kompetencia	Testtartást, járást fejlesztő játékok, egyensúlygyakorlatok	Tapsos játékok, egyensúlygyakorlatok
Anyanyelven folytatott kommunikáció	Babzsákos játékok, labdás feladatok	Megfigyelőkészséget fejlesztő játékok, labdás feladatok
Vállalkozói kompetencia	Fogócskák, küzdő feladatok	Testtartást, járást fejlesztő játékok, küzdő feladatok
Interperszonális, szociális kompetencia	Szabadidős sporttevékenység, úszás	Szabadidős sporttevékenység, úszás

1–2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 108 – heti óraszám: 3

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám (1–2. évfolyam)
Anyanyelven folyatott kommunikáció Játék az ujjakkal, körjátékok, járások és futások	16
Tanulás megtanulása Madzagos játékok, testtartást fejlesztő játékok, szökdelések és ugrások	16
Vállalkozói kompetencia Megfigyelőkészséget fejlesztő játékok, dobások	16
Anyanyelven folytatott kompetencia Testtartást, járást fejlesztő játékok, egyensúlygyakorlatok	16
Anyanyelven folytatott kommunikáció Babzsákos játékok, labdás feladatok	16
Vállalkozói kompetencia Fogócskák, küzdő játékok	16
Interperszonális, szociális kompetencia Szabadidős sporttevékenység, úszás	13

JÁTÉK AZ UJJAKKAL+ KÖRJÁTÉKOK, JÁRÁSOK ÉS FUTÁSOK

A témakör feldolgozására javasolt óraszám	1−2. évfolyam 16		
Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
A *biztonságos járás kialakítása zárt és szabad térben* – járás közben feladatok végeztetése, – a szép, harmonikus járás elsajátítása, – a kötetlen, tartós futás megismertetése, – a tanulók futógyorsaságának fejlesztése, – reakció- és cselekvésgyorsaság kialakítása. *A játékok: fogójátékok ismerete.* A futásgyakorlatok játék közben való végzése – a szép, természetes járás kialakítása, – járás közben a társsal való együttműködés megteremetése, – változatos feladatok végrehajtása járás közben, – a futómozgások: játékosság, – a tartós egyenletes iramú futás időtartamának egyénre szabott, fokozatos növelése, – a gyors indulással a gyors reagálóképesség fejlesztése.	**Játék az ujjakkal:** Egér a házamban Fa Pocsolyában Aranygyűrűk Lépcsőn pici láb **Körjátékok:** Zsófi a nap körül Az én kiskacsám Nyuszi ül a fűben Szállhat mind a szép galamb Sellő Ki jön a gyűrűmbe? Mosónő Száll, száll a szél Csengő Glória Jézus anyja **Járásgyakorlatok:** Utánzó járások: „hegymászó”, „gólya”, „óriás”, „törpe”, „majom” stb. Járás dalra, zenére: „Kis kacsa fürdik...”, „Tekeredik a kígyó...”, „A gazda rétre megy...”, „Megy a gőzös...” stb. **Futásgyakorlatok:** Kötetlen tartós futás. Futás végtelenített akadálypályán. gyorsfutás. Futás: – irányváltoztatással, – tárgykerüléssel, – cikcakkban.	A futó-ugró-dobó mozgások változatos alkalmazására törekedjünk, változtassuk a külső és belső körülményeket, az egyes tanulók egyéni képességit vegyük figyelembe (pl.: futás távjának kijelölésénél).	Tud járásgyakorlatokat végezni. Tud egyenletes iramban (gyengébbeknek kisebb séta beiktatásával) 4-6 percig futni, vagy 6-8 percig tartó fogó- és futójátékban részt venni. Tud szépen, harmonikusan járni. harmonikus. Ismeri a futómozgás változatait. Tud: 6-8 percig futni megállás nélkül.

MADZAGOS JÁTÉKOK. SZÖKDELÉSEK, UGRÁSOK

A témakör feldolgozására javasolt óraszám	1−2. évfolyam 16		
Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Koordinációs képességek fejlesztése összetett feladatokkal. – futás közben végeztetett szökdelések, ugrások megtorpanás nélkül a biztonságos mozgás érdekében. Ugrókészség fejlesztése: sorozatugrásokkal, ügyelve a folyamatosságra, a rugalmas talajra érkezésre. *Alapvető ugrásformák elsajátítása játékos formában.* Eredményre törekvés kötélhajtásban. Folyamatos elugrás futásból. *Ugrókészség fejlesztése:* az ugrás hosszától függően. Az elugrás irányának változtatása. Biztonságos átugrás alacsony akadályok felett (40-50 cm). Pontos feladatvégrehajtásra nevelés, szakkifejezések megértése, a játékok nevének, szabályinak és végrehajtási módjának ismerete alapján.	**Madzagos játékok:** Bagoly Sárkány Törpesapka Sátor **Szökdelések:** – páros és egy lábon helyben, haladással, előre, hátra, oldal irányba, – páros és egy lábon vonalak ugrókötelek fölött, – különböző feladatokkal. Ugrókötél-áthajtási kísérletek. – páros és egy lábon, – egyenes- és **Ugrások:** – helyből, páros lábról, – fel- és elugrások egy és páros lábról, futásból, – akadályok fölött, – felfutás tornaszerekre, leugrás, – dalra, zenére: „Mackó, mackó” stb. Játékok: „Pám-pám paripám”, „Koszorú, koszorú”, (békaugrás, nyúlugrás, galopp). – sorozatugrások, – fel- és leugrások, – célbaugrások, – ugrás távolba, – ugrás talajszőnyegre, – átugrások.	Ne használjunk edzésre, atlétikai órára a testnevelés órát, ellenkezőleg, a játékosság, a verseny, versengés legyen elsődleges. Az egyes technikai részmozdulatok alapvető jegyeit sajátíttassuk el. Játékosan tanítsuk meg az ugrókötél, hullahopp-karika használatát.	Ismeri a gyakorláshoz felhasznált szerek, eszközök nevét Ismeri a testnevelési órán tanított, kidolgozott mozgásformákat és gyakorlatokat. Képes ezeket önállóan bemutatni, fel-, leugrani, egy és páros lábról egyensúlyvesztés nélkül, rugalmasan talajra érkezni. Szakkifejezések megértése: váltott lábú szökdelés Tudja a futásból ugrásba történő átmenetet.

MEGFIGYELÉST ÉS TESTTARTÁST FEJLESZTŐ JÁTÉKOK, DOBÁSOK

A témakör feldolgozására javasolt óraszám	1−2. évfolyam 16		
Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
− az *alapvető fogásbiztonság fejlesztése,* – *a különféle feldobásokban, elkapásokban jártasság kialakítása,* – a pontosságra törekvés *a célba dobásokban,* – a dobásoknál az erőközlés mértékének érzékelése (távolságbecslés, téri tájékozódó képesség), – eredményre törekvés a kislabdahajításban és dobásokban, − öntevékeny és kreatív feladatmegoldások. *Dobókészség kialakítása:* egykezes felsődobás. Dobókészség fejlesztése: dobás különböző súlyú labdával. Figyelem összpontosítása a célba dobásnál. Öntevékenység a szerek elhelyezésében. A tanítás-tanulás során igénybevett sportpályák, gyakorlóhelyek ismerete, azok rendeltetésszerű használata.	**Testtartást fejlesztő játékok:** A földműves vetőmagja Nagymama papucsa Farkas úr Király Anya, szabad? „Nappal és éjszaka” „Kecskézés” „Utolsó pár előre fuss” „Tűz, víz, repülő” „Házatlan mókus” Gimnasztikai alapgyakorlatok: nyak, kar, törzs, lábgyakorlatok, testtartásjavító törzsgyakorlatok. **Dobások** különböző méretű és súlyú szerekkel távolba és célba (különböző testhelyzetekből). Babzsák feldobása, elkapása helyben, járás közben. Célba dobás 4-5 m-re lévő vízszintes, és függőleges célba. Játékok: „Célba dobó verseny babzsákkal”, „Dobáló őrbácsi”. Dobás távolba és célba: – különböző testhelyzetből, – különböző szerekkel.	Az „atlétika jellegű” óráknál nagyon fontos a tanulók felkészítésére való bemelegítés lazító-nyújtó gimnasztikai gyakorlatokkal. Az időjárás körülményeihez igazodva a futás legyen állandó része a testnevelési óráknak (télen is).	Ismeri az egy- és kétkezes dobásokat Tudj célba dobni 4-5 m-es távolságra, Ismeri a használt szerek nevét. Érti a használt szakkifejezéseket.

TESTTARTÁST, JÁRÁST FEJLESZTŐ JÁTÉKOK, EGYENSÚLYOZÓ GYAKORLATOK

A témakör feldolgozására javasolt óraszám	1−2. évfolyam 16		
Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Támaszhelyzetben való haladás a test súlyának kézre helyezésével. *Mászási kísérletek*nél kitartás az erőfeszítésben. Mászás fölfelé és lefelé folyamatos fogással mászókán, bordásfalon, kötélen vagy rúdon. Ügyesség és általános erőfejlesztés lejtős padon, támaszfeladatok végzésénél. *Egyensúlyérzék fejlesztése hely- és helyzetváltozásokkal.* Bizonytalan egyensúlyi helyzetben és függésben korrekciós mozgások. *Általános erő- és ügyességi fejlesztés-utánzó járásokkal,* szereken történő átjutással. A tanult támasz- és függésgyakorlatok sikeres alkalmazása természetes akadályokon (mászórács, létra). *Biztonságos mozgás függésben.* Akadálypályák − útmutatással, tanári segítséggel történő felépítése, lebontása.	**Testtartást fejlesztő játékok:** A földműves vetőmagja Nagymama papucsa Farkas úr Király Anya, szabad? „Nappal és éjszaka” „Kecskézés” **Egyensúlyozó gyakorlatok:** a.) – haladásutánzó járásokkal, (kutyafutás, pókjárás, sántaróka), – csúszás, átbújás, kúszás, átmászás, – guruló átfordulások, – tarkóállás, – „kiscsikó”, – felugrás zsámolyra, szekrényre, és leugrások Játékok: sor- és váltóversenyek „Sántaróka”, „Pókjárás”, „Kúszó őrbácsi” stb. b.) – játékos függésgyakorlatok természetes akadályokon, tornaszereken, – feladatok bordásfalon, mászókötélen, mászókán. Játékok: „Kötélhúzás”, „Függőfolyosó”, „Lajhármászás” stb.	Az erőfejlesztést ebben a korban nagyon óvatosan, körültekintően végeztessük. Elsősorban dinamikus (mozgásos) gyakorlatokat részesítsük előnyben. Az ügyesség fejlesztését a gyakorlatok változatos alkalmazásával, az iram, mozgás-mozdulat gyorsasággal érjük el. Fejlesszük helyzetfelismerő képességüket a mozgásos feladatok végzésénél (pl.: az egyes szereken, bordásfalon való továbbhaladás mikéntjét ne korlátozzuk egy változatra).	A gyakorlatokhoz használt szerek, eszközök nevének ismerete: bordásfal, mászórúd, mászóka stb. Szakkifejezések megértése tovahaladása szereken támaszban, függésben. Szakkifejezések megértése. Képes a testnevelési órákon tanított támasz- és egyensúlygyakorlatok segítséggel való bemutatására.

BABZSÁKOS JÁTÉKOK, LABDÁS FELADATOK

A témakör feldolgozására javasolt óraszám	1−2. évfolyam 16		
Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Ismerkedés a labda sajátosságaival. A hajító mozdulat elsajátítása. Egyszerű labdakezelési módokkal a dobás- és fogásbiztonság fejlesztése. A labdatovábbítások, elkapások ismerete. Labdajátékok elsajátítása *A labdaérzék fejlesztése:* gurítással, labdapattintással, labda elfogásával, megállításával. Kétkezes átadások helyben és mozgás közben. A dobás erejének és ívének változtatása a feladatoknak megfelelően. Helyben és mozgás közben labdás ügyesség fejlesztése labdavezetéssel.	**Babzsákos játékok:** Van nálunk egy kisegér **Labdás feladatok:** – a labda fogása, gurítása, terelgetése kézzel, lábbal, gurítás társhoz odavissza terpeszülésben, – labdaadogatás, feldobott labda elfogása, – labdapattogtatás, – labdadobás távolba, célba (gumilabdával). Játékok: „Labdacica”, „Dobáló őrbácsi”, „Vigyázz a labdára”, „Váltóverseny labdával” stb. – labda egyensúlyozása, pörgetés (talajon) gurítása, – guruló labda megállítása, felvétele kézzel, – utánzójárásokban labdaterelgetés kézzel, fejjel, lábbal, – labda feldobása, elkapása, – különböző irányból érkező labda elkapása.	A „labdás” órák elsődleges feladata a tanulók „labdás ügyességének” fejlesztése. Mindig törekedjünk a változatos gyakorlatanyag kijelölésére. A rendetlenség elkerülésére határoljuk be a gyakorlóhelyet, egyéni, páros- és csapatfeladat (játék) végzésénél. Ne féljenek tanítványaink a feléjük érkező labdától, tanítsuk meg őket arra, hogy hogyan védjék magukat. Kezdetben közepes méretű gumilabdával dolgozzunk! Ideális, ha minden tanulónak, tanulópárnak jut egy labda. Az óra előkészítését szolgálja, ha előkészítjük a labdákat (az óra végén számoljuk meg). Egy-egy gyakorlat, „labdakezelés” a jó beidegződés végett legalább 20-25-szöri ismétlésig tartson.	A gyakorlatokhoz használt szerek, eszközök nevének ismerete, Szakkifejezések megértése. Ismeri: – a labdafogást, – a labdagurítást, − a labdaadogatást. Tud: – labdát gurítani, vezetni, feldobni, elkapni.

FOGÓCSKÁK, KÜZDŐ JÁTÉKOK

A témakör feldolgozására javasolt óraszám	1−2. évfolyam 16		
Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
– *az akarati tulajdonságok fejlesztése,* a szabályok megtartására nevelés, – együttműködés a közös tevékenységben, – pontos feladatvégrehajtás – biztonságos mozgás kialakítása a küzdőfeladatok végzésekor, – *az akarati tulajdonságok fejlesztése,* a szabályok megtartására nevelés, – együttműködés a közös tevékenységekben, – a pontos feladatvégrehajtás, – a biztonságos mozgás kialakítása a küzdőfeladatok végzésekor, – a balesetveszély elhárítása, – a fegyelem fenntartása a feladatok végzése közben.	– állásban húzásoktolások párokban („Húzd-told el a párodat!”) – a társ áttolása (háttal ülve egymásnak), – lábra lépés, – kakasviadal. Játékok: „Lovascsata”, „Körszakítás” stb. – karemelés, illetve leszorítás társ ellenállásával szemben („Ne engedd, hogy társad mélytartásból oldalsó középtartásba emelje a kezét és viszont!”) – állásban húzásoktolások, párokban – a társ áttolása (háttal ülve egymásnak), – leülések, felállások párokban karfogással, hátukat összetámasztva. Játékok: „Lovascsata”, „Körszakítás”, „Kakasviadal − Ki a legény a csárdában?”, „Vöröpecsenye” − kézvívás fekvőtámaszban.	A biztonságos mozdulatokat, mozgásokat fokozatosan, sérülésmentesen alakítsuk ki!	Biztonságos mozgás a páros gyakorlatok végzésében.

SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉGEK, ÚSZÁS

A témakör feldolgozására javasolt óraszám	1.-2. évfolyam 13		
Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A fejlesztés várható eredménye**
Legyen örömszerzés forrása a szabadban eltöltött óra. Az úszástanítással, -tanulással kapcsolatos célkitűzés a ráfordítható időkeret miatt behatárolt. A legtöbb iskolában az 1−2. osztályban, valamint a 3−4. osztályban legfeljebb 2-szer 16-26 órás tanfolyamszerű oktatásra kerülhet sor. Olyan mértékű haladás érhető és várható el, amely szerint az 1-2. osztályban a tanuló képes legyen fennmaradni a vízen és 6-10 m-t levegővétellel (vagy anélkül) leúszni (háton, illetve hason). Az *alapmozgások elsajátítása.*	– görkorcsolyázás, gördeszkázás, – duatlon, (triatlon), – csúszkálás, korcsolyázás, szánkózás, – hógolyózás. Játékok: – a jégen, – hóember építése, – távdobás, célba dobás hógolyóval, hógolyócsata, − korcsolyázás, szánkózás, – hógolyózás. **Úszás:** – vízhez szoktatás, – víz alatti tartózkodás- merülés – légzés-lebegés, – „felhajtóerő”, haladás, siklás, – vízfekvés- és siklási gyakorlatok, – segédeszközök használata a siklásnál, – lábmunka bevezetése, levegővétel nélkül, majd levegővétellel.	A szabadtéri órákat előre tervezzük meg és a tanulókat idejében tájékoztassuk a megfelelő ruha és cipő kiválasztását, a felszerelésről történő gondoskodást illetően. Törekedjünk az érdekes és változatos óravezetésre (kellő bemelegítés, sok játék stb.). Gyakorlás közben folyamatosan figyeljük a gyerekek állapotát, reagálását, fokozatosan ügyeljünk a sérülések megelőzésére.	Vízbiztonság elérése helyes vízfekvés ismerete, lábmunka alkalmazása eszköz nélkül is

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Mozgáskoordináció

- Mozgása összerendezett.
- Mozgásának összerendezettsége fejlődő.
- Mozgása bizonytalan, összerendezetlen.

Önszabályozása a mozgásos feladathelyzetekben

- A sportjátékok, versengések, mozgássorozatok szabályait érti és igazodik ezekhez. Konfliktushelyzetekben is sportszerűen viselkedik.
- A sportjátékok, versengések, mozgássorozatok szabályit érti, de időnként nem tarja be azokat. Előfordul, hogy türelmetlen, sportszerűtlenül viselkedik a társaival.
- A sportjátékok, versengések mozgássorozatok szabályit többnyire ismeri, de gyakran előfordul, hogy nem tartja be azokat. Meggondolatlan (türelmetlen) erőszakos viselkedésével veszélyezteti saját és mások testi épségét.

Labdajátékok

- A labdajátékokban ügyes, aktív, kezdeményező.
- A labdajátékokban aktív, de nem kezdeményező.
- A labdajátékokban egyre ügyesebb, aktívabb, kezdeményezőbb.
- A labdajátékokban nem elég aktív, kezdeményező.

Gimnasztika

- A gimnasztikai gyakorlatokat ütemtartással, pontosan hajtja végre.
- A gimnasztikai gyakorlatokat többnyire ütemtartással, de néha pontatlanul hajtja végre.
- A gimnasztikai gyakorlatokat nem mindig hajtja végre ütemtartással, fegyelmezetlenül végzi.

Atlétika jellegű mozgások

- Gyors és kitartó futásra is képes.
- A szökdeléseket, ugrásokat megfelelő ritmusban hajtja végre.
- A szökdeléseket, ugrásokat nem tudja megfelelő ritmusban végrehajtani.
- A kislabda hajítás adott technikáját elsajátította, képes a szert távolba és célba juttatni.
- A kislabda hajítás adott technikáját nem tudta elsajátítani, nem képes a labdát távolba és célba juttatni.
- Képes különböző testhelyzetekből dobásokra álló és mozgó célpontokra.

Torna jellegű mozgások

- Szívesen végzi a játékos feladatokat támasz- és függéshelyzetben.
- A támasz- és függésgyakorlatok sikeres végzéséhez erősíteni kell izomzatát.
- Képes gurulóátfordulást végezni előre és hátra.
- A gurulóátfordulást előre biztonsággal végzi.
- A gurulások kivitelezése mindkét irányban nehézséget okoz.

Labdajátékok

- A labdajátékokban ügyes, aktív, kezdeményező.
- A labdajátékokban aktív, de nem kezdeményező.
- A labdajátékokban egyre ügyesebb, aktívabb, kezdeményezőbb.
- Különböző méretű labdák kezelésében ügyes, labdaérzéke jó.
- Különböző méretű labdák gurításával, fogásával, felkapásával és elkapásával részt vesz az óra munkájában, de labdakezelése bizonytalan.
- Különböző méretű labdákkal végzett mozgások közben gyakran ejt hibát. Labdaérzéke, ügyessége külön fejlesztést igényel.
- A csapatjátékokban együttműködő, képes a szabályok betartására és alkalmazására.

3. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 108 – heti óraszám: 3

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Járások és futások	16
Szökdelések és ugrások	18
Dobások	20
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlás	20
Labdás gyakorlatok	20
Küzdő feladatok és játékok	9
Szabadidős sporttevékenységek	6

A rendgyakorlatok, gimnasztika a felsorolt témakörök keretében kerül feldolgozásra.

RENDGYAKORLATOK, GIMNASZTIKAI PREVENCIÓS FELADATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
– *az alkalmazott szervezési szakkifejezések elsajátítása,* –az alapvető személyi és mentálhigiéniás szokások kialakítása, – a sportöltözet, sportfelszerelés használatának tudatosítása, – a felelősök munkájának megszervezése, – *a* tanult *gimnasztikai alapformák* szép *kivitelezése,* pontos *bemutatása,* – a gimnasztikai alapformák összekapcsolása, – gimnasztikai gyakorlatok összeállítása.	Harmadik, negyedik osztályban a testfordulatokat két ütemben hajtassuk végre. A menetelés megindítását helyben járással kezdjük. Rendszeresen végeztessünk változatos keringésfokozó, a szervezetet sokoldalúan felkészítő fejlesztő gyakorlatokat.	Az eddig tanultak gyakorlása kettes oszlop alakítása. Megindulás, megállás két ütemben. Fejlődések, szakadozások járás közben. Vonulások lépéstartással. Nyitódás, zárkózás tér- és távköz felvétele. Statikus és dinamikus alapformájú szabadgyakorlatok. Tartásjavító gyakorlatok. Páros gyakorlatok. Pad, bordásfal, labdagyakorlatok. Ugrókötélgyakorlatok.	Ismeri a szervezési szakkifejezéseket Képes: – a tanult szabad- és kéziszergyakorlatok alkalmazására, önálló kombinálására tanórán (tanórán kívül is).

JÁRÁSOK ÉS FUTÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Fejlesszük: – a jelzésekre történő gyors reagálást, – a járásvariációkat (pl. utánlépéssel történő járás), – az árnyékmozgást. Végeztessünk változatos feladatokat járás közben. *Valósítsuk meg:* a rendszeres futás lehetőségét tanítványa-	Járások mint előbb, valamint hátrafelé, ütem- és lépéshosszszabályozással, oldalirányú keresztlépéssel, magas térdemeléssel. Állóképesség fejlesztés: – tartós futással, – játékos formában, – iram és irányváltoztatással,	A futás megszerettetéséhez hozzájárul a változatosság. Irány-, iramváltás. Gyorsfutás különböző testhelyzetből indulva. Futás egyéni iramban. Akadályfutás. Váltófutás. Tartós futás. Futás feladatokkal. A futást egész évben	Tud egyenletes iramban futni.

ink számára, ezáltal az egészséges életmódra nevelést, – az ellenállóképesség növelését a szabadtéri órákon. Alakítsuk ki tanulóink gyors indulását a különböző jelre végzett feladatokban, a futás közben feladatok pontos végrehajtását.	– végtelenített akadálypályán. A futógyorsaság fejlesztése: – változatos feladatok futás közben, – gyorsfutás, szlalomfutás, – fokozófutás. Reakció- és cselekvésgyorsaság fejlesztés: – rajtversenyek, indulások különböző testhelyzetekből. Állórajt és guggoló rajt. Játékok: „Szalagos fogó”, „Szalagszerző”, „Négykézláb fogó”, „Félperces fogó”, „Páros fogó”, „Fészek fogó”, „Nyúl a bokorban”.	végeztessünk, ha a rossz időjárás nem akadályoz ebben! Kerüljük a kemény felületen, poros helyen való rendszeres futást, mert különféle panaszokat okozhat.	

SZÖKDELÉSEK ÉS UGRÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Fejlesszük a tanulók öntevékenységét a szerek elhelyezésében. Cél: − a különböző mozgásformák összekapcsolása, – a sorozatugrásoknál: emelkedő elugrás, gördülékeny talajra érkezés, – összetett feladatokkal a koordinációs képesség fejlesztése.	Szökdelések – páros és egy lábon, különböző kartartásokkal (továbbá váltott lábos is), – ugrókötéllel előre, hátrahajtással, helyben, guggolásban (egyidejű koordináció képességfejlesztés) – szökdelés cikcakkban, – futás, szökdelés összekapcsolása, – szökdelések zenére, taps ritmusát követve.	Az előkészítő gyakorlatok végzésénél az ugróerő, az ügyesség fejlesztése kerüljön előtérbe, hogy ha a távol- vagy magasugrásra kerül sor, akkor az ugrás egyes fázisaira figyelni tudjanak. Az egész mozgást kell tanítani, de csak egy szempontot emeljünk ki, mert többre nem tudnak figyelni. Sorozatugrások. Játékok: „Jöjj velem”,	Tud szökdelni. Jártasság szinten tud néhány lépés nekifutással távolba ugrani.

Növeljük a tanulók ugróerejét, ugró állóképességét.	Ugrások: – futó-, ugrásgyakorlatok akadályok fölött, – átugrás szereken (zsugorkanyarlati ugrás), – ugródeszkáról történő felugrás (felbukfenc szekrényre), – ugrás távolba (nekifutással egy lábról, páros lábra), – ugrási kísérletek (magasba).	„Kenguru fogó”, „Kecskézés”, „Akadályváltó”.	

DOBÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
– dobókészség fejlesztése a dobás szabályozásával kapcsolatos feladatokkal, – távolba dobáskor felgyorsuló, erőteljes hajító mozdulat, – célunk, hogy a tanulók a dobásoknál eredményesen alkalmazkodjanak a labda súlyához, és a dobás távolságához (célba dobásoknál) megfelelő módosítás, –a tanult dobásmód pontos kivitelezése, – teljesítményre törekvés (vízszintes, függőlege cél, és a távolság növelése terén), – általános erősítés	Dobások: – különböző szerekkel egy és két kézzel, – távolba és célba (helyből, járva, társra) – mozgásból, – kislabda hajítás néhány lépés nekifutással távolba. Játékok: „Labdacica dobással”, „Célbadobó versenyek”, „Döngető”, „Fogyasztó”.	Kislabda hajításnál ne töltsünk hosszú időt a helyből hajítással, inkább többször térjünk vissza rá, csiszolva a hajító mozdulatot, javítva a hibákat.	Tud: – állásból, célba dobni, – kislabdával távolba dobni.

TÁMASZ-, FÜGGÉS- ÉS EGYENSÚLYGYAKORLAT

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
– biztonságos haladásfüggésben, – gyors haladás az akadályra fel- és lemászásban, az utánzó járásokban, – koordinációs képesség fejlesztése összetett feladatokkal, – váll- és izomzat erősítése a teherbiróképesség növelése, – akarati tulajdonságok fejlesztése: kitartás az erőfejlesztésben, figyelemben, – pontos kitartó munkára nevelés.	a) – utánzó járások – csúszás-, kúszásgyakorlatok – gurulóátfordulások előre és hátra guggolótámaszból, terpeszállásból, − sorozat- gurulóátfordulások előre – haránt-, oldalspárga kísérletek, – zsugorfejállás, fejállás és kézállási kísérletek, – lépegetés kézállásban – cigánykerék – zsugorkanyarlati és bátor ugrás b) – mászási kísérletek kötélen − vízszintes függeszkedés bordásfalon – lajhármászás rézsutosan elhelyezett szereken – gyűrűn húzódzkodás, – függésben térd-, lábemelés, lengés, lengetés. c)– egyensúlygyakorlatok különböző testhelyzetek változtatásával, akadályok leküzdésével (tornapad, létra, mászóka stb.).	A mászás a kar, a váll izomzatát erősíti, fejleszti az önuralmat és akaraterőt. hernyószerű mozgás, ahol a kar, a törzs és a láb összehúzódása és kinyúlása periodikusan követik egymást. Jó végrehajtása elsősorban a kar húzóerejétől függ. A jó végrehajtást gyorsítja, segíti a mászókulcsolás megtanítása. A gurulóátfordulások végzésekor hangsúlyozottan gondoljunk a gerinc csigolyaizületeinek fokozott bemelegítésére, az azon végiggurulás érzékeltetésére (az oktatás eredményességét felgyorsíthatjuk ezáltal). Ügyeljünk arra, hogy a tarkóállás alátámasztási pontjait a felkar-vállaknyakcsigolyák és a tarkó adja. A tarkóállásnál a törzs teljesen nyújtott. Kézállásnál törekedjünk arra, hogy a fellendülés közben a karok nyújtva legyenek, és a csípő minél jobban az alátámasz-	KÉPES növekvő erőkifejtésekre a függés gyakorlatokban végzett haladásban. Tud guruló átfordulást végezni

	Játékok: „Mozdulatlanság”, „Pókfoci”, „Csőszjáték”, „Talicska verseny”. Sor- és váltóversenyek utánzó járásokkal.	tási pont fölé kerüljön. a lendítő láb legyen nyújtott, míg az elrugaszkodó a talajt elhagyva nyúlik ki és lendül a másik mellé.	

LABDÁS GYAKORLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A labdás ügyesség fejlesztése a labda mozgatásával. Javítsuk az irányítás pontosságát a dobásokban, átadásokban. Folyamatos haladás labdavezetéssel tárgykerüléssel. Egymás segítése a feladatok jó megoldásában, együttműködés a labdagyakorlatokban.	Labdás ügyességfejlesztés: – labda pattogtatása, váltott kézzel, különböző testhelyzetekben és tovahaladással, egy lábon, szökdeléssel, szlalomozva, – labda gurítása, vezetése helyben, mozgás közben feladatokkal, – átadások: egy -, kétkezes, felső, pattintott stb., – dobások, hajítások távolba, célba, – rúgások távolba, célba, labdavezetés lábbal meghatározott útvonalon, valamint kis területen az ütközések elkerülésével	A labda fogását, dobását, elkapását, rúgását, vezetését különböző méretű gumi- műanyag, bőrlabdával végeztessük, ügyelve a kétoldalasság kialakulására.	Ismeri a labda birtokba vételének, továbbításának módját, vezetését kézzel, lábbal, mozgás közben is.

KÜZDŐ FELADATOK ÉS JÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
– *a mozdulatgyorsaság fejlesztése,* – az ellenfél megbecsülése, – az akarati tulajdonságok fejlesztése: kitartás az erőkifejtésben, – a társ mozgásához igazodás, – az önellenőrzés mozgás közben, tudatos feladatmegoldás, – *a balesetveszély elhárítása.*	Grundbirkózás. Mögékerülés, kiemelés. Vívás két kézzel. Kézráütés mellső fekvőtámaszban.	Változatos játékokkal, egyszerű feladatokkal (sérüléseket elkerülve) kedveltessük meg a test-test elleni küzdelmet.	Ismeri és betartja a játék- és magatartási szabályokat.

SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉGEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Tervezzünk és végezzünk mind a négy évszaknak megfelelő foglalkozást a szabadban. Legyen örömszerzés forrása a szabadban eltöltött óra, ennek érdekében célunk és feladatunk: – a szabadtéri órákat előre tervezzük meg és a tanulókat idejében tájékoztassuk a megfelelő ruha, cipő kiválasztását, a felszerelésről történő gondoskodást illetően,	– számháború (a lehetőségek függvényében) – járőrversenyek (tájékozódási feladatokkal) – görkorcsolyázás, kördeszkázás, – duatlon (triatlon) – csúszkálás, korcsolyázás, szánkózás – hógolyózás Játékok: – a jégen – hóember építése – távdobás, célba dobás hógolyóval, hógolyócsata,	Készítsük fel tanítványainkat időben a szabadban végzett sporttevékenységre (szerek-eszközök, egyéni felszerelés, öltözet stb.).	Képes rendszeres mozgásos tevékenységre a szabadban. Ismeri a speciális szabadtéri játékokat: ugróiskola, labdaiskola, labdajátékok.

– törekedjünk az érdekes, változatos óravezetésre (kellő bemelegítés, sok játék).	– szánkó húzó-toló verseny – lesikló verseny szánkóval.		

4. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 108 – heti óraszám: 3

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Járások és futások	16
Szökdelések és ugrások	18
Dobások	18
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlás	20
Labdás gyakorlatok	20
Küzdő feladatok és játékok	10
Szabadidős sporttevékenységek	7

A rendgyakorlatok, gimnasztika a felsorolt témakörök keretében kerül feldolgozásra

RENDGYAKORLAT, GIMNASZTIKA, PREVENCIÓS FELADATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A rendszeresség, önállóság, az óra előtti és utáni teendők (átöltözés, tisztálkodás stb.) elvégzésének tudatosítása. Különböző alakzatok kialakítása a tanulók kijelölésével, az elhelyezkedés helyének megjelölésével, a tanulók önálló, gyors beállásával. Szakkifejezések megismertetése, pl. támadóállás, lépőállás stb. A tanított mozgásformák,	Sorakozás kétsoros vonalban, kettes oszlopban. Vigyázz és pihenj állás. Vonulások, fejlődések, szakadozások egyes, kettes, hármas, négyes oszlopba és oszlopból. Testhelyzetek: támadóállás, lépőállás, hajlított terpeszállás, combon fekvés, oldalfekvés stb.	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtsuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. A kombinációk számát emeljük magasra, és ne ismételjük meg a feladatokat 2-3 alkalomnál többször.	Igényli a külső rendet, tudatosul annak hasznossága és a rend szépsége. Tud: – sorakozni vonalban (segédvonal nélkül) – testfordulatot végezni ütemtartással, – járni tapssal, dalra, zenére, – fejlődésekre, szakadozásokra, – igazodásra, takarásra.

gyakorlatok önálló gyakorlásának elsajátítása.	Az előző osztályban tanultak, alkalmazásával általános hatású, valamint erőt fejlesztő, nyújtó és izületet lazító gyakorlatok.	A bemutatott kombinációk haszna akkor jelentkezik, ha magas variabilitással és alacsony ismétlésszámmal alkalmazkodásra késztetjük az idegrendszert.	Ismeri: a kiinduló és belépő helyzeteket. Ismeri a szakkifejezéseket.

JÁRÁSOK, FUTÁSOK

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
A különböző feladatokkal, változatos megoldási lehetőségekkel a tanulók mozgásműveltségének gyarapítása. Az elöl haladók lépéseire történő gyors reagálás. A járásgyakorlatoknál a játékosság biztosítása árnyék- és társas gyakorlatokkal. Szereken a járás biztonságára törekvés. Futó állóképesség fejlesztése (az egyéni képességek fokozott kibontakoztatása az egyénre szabott feladatok végeztetésével). A gyorsaság növelése változatos feladatokkal. Iramjátékos futás, indulás, iram- és irányváltoztatásnál a technikai végrehajtás csiszolásával. Játékosságra törekvés a rajtversenyeknél.	Járások: – behunyt szemmel előre, hátra, oldalra, – jelre a tanult testhelyzetek gyors felvétele, – meghatározott lépésszámmal, – oldalpárban, kéz-, vállfogással, érintőjárás, – járás tapssal, dobbantással, énekszóra, járás lépcsőn, tengerészjárás oldalirányba kitámasztással) Futások: – kötetlen, tartós futás (8-10 perc), – futás összetett feladatokkal, – futás végtelenített akadálypályán, – futás iram-, irányváltoztatással. Gyorsfutás: – 30-60 m-en, – speciális feladatokkal, – cikcakkban, – akadályok felett, – gyors indulások, – rajtok, rajtversenyek.	Engedjük, hogy a tanulók is kitalálhassanak különböző kombinációkat, amit utánzással akár az egész osztály is együtt hajthat végre. Engedjük szabadjára a saját és a tanulók fantáziáját. Használjuk ki azok mosolyt fakasztó hatásait is. A tanulás kezdeti szakaszában a tanulókkal végrehajtandó feladatok variálását először a mozgásban résztvevő végtagok pozíciójának változtatgatásával kezdjük, mert ezt viszonylag alacsony képzettségi fokon is könnyen el lehet sajátítani.	Változó feltételeknek megfelelően tudja szabályozni járását, futását. Járás közben pontosan, fegyelmezetten hajt végre különféle feladatokat, Tud egyenletes iramban 8-10 percig futni, 12-15 percig tartó futómozgást tartalmazó játékban részt venni. Ismeri az állórajttal történő indulást.

Akadályfutásban folyamatos haladás minél kisebb sebességcsökkentéssel.	Fogójátékok: „Üsd a harmadikat”, „Félperces fogó”, „Árokfogó”, „Csapatfogó”, „Kotló és a kánya”, futóversenyek stb.		

SZÖKDELÉSEK, UGRÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az ismert mozgásformák feladathelyzetben való alkalmazása. Végeztessük könnyedén, folyamatosan a sorozatugrásokat. Futás közben végzett ugrások − szökdelések gördülékeny összekapcsolása. Biztonságos talajra érkezés a sorozatugrásoknál és a mély ugrásoknál. Erőteljes fölfelé történő elugrás a nagy ívű ugrásoknál.	Szökdelések: – páros és egy lábon, továbbá feladatokkal, – fordulatokkal, ugrókötéllel, – lengőkötéllel, – különböző alakzatban. Ugrások: – futás közben felugrás, – futó-, ugrógyakorlatok akadályok között, – sorozatugrások, egy és páros lábon, – felfutás lépcsőzetesen elhelyezett szerekre (elugrással) – ugrás dobbantódeszkáról, – ugrási kísérlet magasba, leugrás függésből, – ugrás távolba nekifutással elugrásból, helyből magasugrás. Játékok: versengések, kötélugró iskola stb.	Elsődleges célunk ebben az előkészítő fázisban az, hogy a tanulók intra- és intermuszkuláris koordinációját fejlesszük, ami elsősorban az idegrendszer alkalmazkodóképességének a fejlesztésében jelentkezik. Éppen ezért a feladat végrehajtások tekintetében bármelyik mozgásvégrehajtás elfogadható, hiszen jelen esetben nincs modelltechnika, aminek konkrét elsajátítására törekszünk.	Tud szökdelést végezni. Képes ugrásgyakorlatot végrehajtani – páros és egy lábon, továbbá negyed- és félfordulattal, – ugrókötéllel előre, hátrahajtással, – lengőkötéllel (társak által hajtott), – különféle alakzatban. – futás közben felugrással jelekre, – futó-, ugrógyakorlatot akadálypályán, – lépcsőzetesen elhelyezett szereken, – el- és felugorva néhány lépés nekifutással. Tudjon távolba ugrani nekifutással 60 cm-es elugró sávból nekifutással. Tudjon ugródeszkáról páros lábbal szabályosan elugrani, ugrási kísérletet végezni magasba.

DOBÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A koordinációs képesség fejlesztése az összetett feladatok gördülékeny összehangolásával (pl.: akadályversenyekbe épített dobásfeladatok). A dobás távolságától és a szer súlyától függően a dobások erejének szabályozása. Dobásoknál haladás közben a figyelem célpontra irányítása (vízszintes, függőleges cél). Dobókészség fejlesztése az egy- és kétkezes, illetve alsó és felső dobásoknál. A különböző feladathelyzeteknek megfelelő dobásforma megválasztása.	Dobások: – különböző nagyságú szerekkel: jobb-, bal-, két kézzel, – különböző dobásmódokkal, – távolba, célba, helyből, mozgással. Kislabda hajítás helyből, kidobóállásból, befordulással és kilépésből. Tömött labda lökése távolba (egy és két kézzel). Játékok: „Bombázó”, „Céllabda”, „Vadászlabda”, „Szabadulás a labdától”, „Léggömbvadászat”.	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtsuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. A kombinációk számát emeljük magasra, és ne ismételjük meg a feladatokat 2-3 alkalomnál többször. A bemutatott kombinációk haszna akkor jelentkezik, ha magas variabilitással és alacsony ismétlésszámmal alkalmazkodásra késztetjük az idegrendszert. Engedjük, hogy a tanulók is kitalálhassanak különböző kombinációkat, amit utánzással akár az egész osztály is együtt hajthat végre. Engedjük szabadjára a saját és a tanulók fantáziáját. Használjuk ki azok mosolyt fakasztó hatásait is.	Képes dobásokra célba, állásból, járásból, futásból vízszintes és függőlegesen elhelyezett tárgyra. Távolba dobásra helyes technikával. Ismeri az egy- és kétkezes dobásokat, lökéseket, hajításokat A mozgásfolyamat lényegi hibáinak felismerése, megnevezése, kijavítása (pl.: a kar helytelen helyzete dobásnál, lökésnél).

TÁMASZ, FÜGGŐ, ÉS EGYENSÚLY GYAKORLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Általános erő- és állóképesség fejlesztése. A koordinációs képesség fejlesztése. Haladás közben gördülékeny akadályleküzdés kéztámasszal. A jó időkihasználásra nevelés. Térbeli tájékozódásképesség növelése. Az egyes gyakorlatok önálló, szép bemutatása, kivitelezése.	a) – nyúlugrás, bátorugrás, bakugrás társon át, „hosszú bukfenc” – fekvőtámaszban végzett gyakorlatok, guggolótámaszból vetődés előre, mellső fekvőtámaszba és vissza, – kézálllási kísérletek bordásfalnál (kézállás), cigánykerék, bordásfalnál hátsó guggolótámaszból járás a lábakkal kézállás felé és vissza, – zsugorkanyarlati átugrás, – függőleges repülés, – „kismacska”-ugrás. – bordásfalon végzett – majomugrás, – mászás kötélen (lefele függeszkedés), – gyűrűn: húzódzkodás, zsugorfüggés, lebegőfüggés, lefüggés, ugrással átfordulás hátsó függőállásba és vissza, hintázás futással. – járás, futás különböző szereken, – egyensúlyozás állásban, leülésfelállásban, libikókán, változatos szereken, kézben, fejen tartott tárgyakkal, – gurulások tárgyakkal szerekkel, – gyakorlatok labdával (szereken állva).	Vegyük figyelembe, hogy a mai hallgatók fizikai és koordinációs képességei nem jók, ami adott esetben túlsúllyal is párosulhat. Ettől eltekintve a dobbantó és trambulinos valamint az egyensúlyozó feladatsorokat az előbb említett szempontok figyelembevétele mellett tegyük változatossá és sokszínűvé. Továbbra is adjunk lehetőséget a tanulóknak kreativitásuk és aktivitásuk megmutatkozására adott esetben értékelésére. A talaj és ugrás valamint az egyensúlyozó gyakorlatokkal egy időben fejlesszünk fizikai képességeket is. Mindezek figyelembevétele mellett a biztonságot tartsuk mindig szem előtt. Abban az esetben, ha a hallgatók fizikális képességei nem teszik lehetővé a gyakorlatok végrehajtását, adjunk nekik megfigyelési, hibajavítási feladatot, vagyis fejlesszük a kognitív képességeket.	Tudatosan végzi az általános erő- és állóképesség gyakorlatait (láb-, kar-, has-, hátizom). Betartja a játék és magatartási szabályokat, Képes a feladatok pontos végrehajtására, teljesítmény javítására. Tudja: – a tanított mozgásformák, gyakorlatok eredményes, szép kivitelezését, – a térbeli tájékozódást fordított testhelyzetben (fejállás, kézállás, lefüggés), – részt vesz az általános erő- és állóképességben (láb-, kar-, has-, hátizom).

LABDÁS GYAKORLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– biztonságos labdavezetés, irányváltoztatással, haladással, – helyezkedés a labda elkapásához, – labdajáték közben a kedvező helyzetben lévő társ gyors megtalálása és pontos célzás képessége, – labdajátékok elsajátítása: zsinórlabda, zsámolylabda (mini kosárlabda, kézilabda), – a rendszeres testgyakorlási igény megszilárdítása, megszerettetése.	Labdás ügyességi feladatok helyben, mozgás közben: – terelgetés iram-, irányváltással, – gurítás kézzel, lábbal, – feldobás. elkapás, ütögetés, pörgetés, – érkező labdák elfogása, elkapása, – labdavezetés feladatokkal (mindkét kézzel kis területen, társhoz igazodva), – átadások, hajítások, dobások, rúgások helyből, nekifutással távolba, társnak, célba, – labda fejelése, visszafejelése, passzolási kísérletek párokban helyben, – labda levegőben tartása kézzel, lábbal, fejjel, kapura dobási, rúgási kísérletek, kosárdobási kísérletek helyből.	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtsuk végre. A feladatokat minden esetben végezzük el különböző méretű és súlyú labdákkal. A labdavezetés minden esetben történjen meg lábbal és kézzel egyaránt akár egyszerre is. Párokban történő munkánál használjunk egy vagy akár több labdát, melyek lehetnek egyformák és különbözőek is. Hajtassuk végre a feladatokat nyitott szemmel és csukott szemmel egyaránt. Az is elfogadható, ha csak az egyik szem van becsukva, de ilyenkor mindkét szemmel dolgozzunk felváltva. Engedjük szabadjára a saját és a tanulók fantáziáját. A gyakorlatosotok összeállításánál vegyük figyelembe, hogy nem kifejezetten az egyes labdajátékokban alkalmazható továbbítási és érintési módokat gyakoroltatjuk. Ezért nyugodtan használjunk kosárlabda helyett, röplabdát, vagy focilabdát, de adott esetben a pöttyös labda és a	Tud önállóan játszani a tanult játékok felhasználásával. Ismeri a legmegfelelőbb labdafogást, elkapást, birtoklást, feladathelyzetben, játék közben. Tud alkalmazkodni a labda méretéhez, súlyához, a repülő labda útjához, ívéhez, irányához, sebességéhez.

		teniszlabda is megfelelő egy esetleges alkarérintéshez. Ne a már megszokott és az ismert sportágaknak megfelelő szereket válasszuk ki.	

KÜZDŐ FELADATOK ÉS JÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– a mozdulatgyorsaság fejlesztése, – az ellenfél megbecsülése, – az akarati tulajdonságok fejlesztése, kitartás az erőkifejtésben, – a társ mozgásához igazodás, – önellenőrzés mozgás közben, tudatos feladatmegoldás, – balesetveszély elhárítása.	Szabadulás csuklón fogásból. Grundbirkózás. Kötélhúzás. Mögékerülés, kiemelés. Vívás két kézzel. Kézráütés mellső fekvőtámaszban. „Legyező” (szemben álló kézfogó társsal dőlés hátra karnyújtásig és vissza).	A fejlesztendő képességek tekintetében ajánlott az egyéni, páros és együttes osztályfoglalkozások gyakori váltogatása a sokféle szituációs helyzet kialakítása érdekében. Ösztönzzük a tanulókat az alapjátékok szabályainak módosítására a kreativitás és innovatív gondolkodás fejlesztése érdekében. Ne féljünk a gyakori szabálymódosítástól még akkor is, ha az pillanatnyilag megértési problémákat okozhat a tanulók fejében. A lehetőségek figyelembevétele mellett ösztönözzük a tanulókat, hogy bátran készítsenek saját csapatjátékot, az ő álltaluk kitalált szabályok megtartása mellett.	Helyzetfelismerés a védekező és támadó helyzetben. Képes a mozgásban előforduló hibák felismerésére, azok kijavítására. Teljesítmény: szabályok ismeretében, betartásával – mögékerülés, grundbirkózás.

SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉGEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Tervezzünk és végezzünk mind a négy évszaknak megfelelő foglalkozást a szabadban. Legyen örömszerzés forrása a szabadban eltöltött óra.	– számháború (a lehetőségek függvényében) – járőrversenyek (tájékozódási feladatokkal) – görkorcsolyázás, kördeszkázás, – duatlon, (triatlon), – csúszkálás, korcsolyázás, szánkózás, – hógolyózás. Játékok: – a jégen, – hóember építése, – távdobás, célba dobás hógolyóval, hógolyócsata, – szánkó húzó-toló verseny, – lesikló verseny szánklóval.	A szabadtéri órákat előre tervezzük meg és a tanulókat idejében tájékoztassuk a megfelelő ruha, cipő kiválasztását, a felszerelésről történő gondoskodást illetően Törekedjünk az érdekes, változatos óravezetésre (kellő bemelegítés, sok játék stb.). Gyakorlás közben folyamatosan figyeljük a gyerek állapotát, reagálását. Fokozatosan figyeljünk a sérülések megelőzésére.	Elviseli az időjárás kellemetlen hatásait. Felkészül a szabadtéri foglalkozásokra (ruházat, felszerelés). Képes az évszaknak megfelelő mozgás (játék) űzése a szabadban.

ÚSZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A rendelkezésre álló időt gazdaságosan kell felhasználni, ezért az oktatás hatékonyságát biztosítani: – segédeszközök felhasználásával, – a szervezési formák változataival, célszerű alkalmazásával, – együttgondolkodás helyzetének kialakításával, a végrehajtást követő értéke-	Az eddig elsajátított úszásnem mellett egy további úszásnem kar- és lábtempójának elsajátítása (gyors- és hátúszás, vagy mellúszás oktatása). – siklás levegővétellel, – siklás hason-háton, majd kar- és lábtempóval (összekapcsolva), – merülés, vízbe ugrás,	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtsuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. A kombinációk számát emeljük magasra, és ne ismételjük meg a feladatokat 2-3 alkalomnál többször. A bemutatott kombinációk haszna	Tud: – a víz alatt 5-10 mp-ig tartózkodni. – biztonságosan, egyensúlyvesztés nélkül a vízen fennmaradni, – mély vízben lemerülni. Ismeri: – a siklást, az úszásnem kar-, lábtempóját, légvételét, ezek összekapcsolását, – a vízbe ugrásokat

léssel, – hibajavítással, felzárkóztatással, iskolázással. Az úszás tudatos fejlesztése terén: – a gyermekek úszástudásának továbbfejlesztése, – tanítványaink ismerjék meg, szeressék meg a vizet, de reális képük alakuljon ki a víz (vadvíz) veszélyeiről, – a két úszásnem technikájának megtanítása.	– folyamatos úszás sekély, mély vízben (légvétellel), – úszás mély vízben, – segédeszközzel úszás mély vízben: technika csiszolása, – tartós-folyamatos úszás, – játék a vízben (víz alatti fogó, fejelő csata).	akkor jelentkezik, ha magas variabilitással és alacsony ismétlésszámmal alkalmazkodásra késztetjük az idegrendszert.	(talpas, fejes), – vízi játékokat, – tartós úszást (két úszásnemben).

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Önszabályozása a mozgásos feladathelyzetekben

- A sportjátékok, versengések, mozgássorozatok szabályit érti és betartja. Minden helyzetben sportszerűen viselkedik.
- A sportjátékok, versengések, mozgássorozatok szabályit érti, de időnként nem tartja be. Előfordul, hogy türelmetlenül, sportszerűtlenül viselkedik.
- A sportjátékok, versengések, mozgássorozatok szabályit többnyire érti, de gyakran nem tarja be.

Gimnasztika

- A gimnasztikai gyakorlatokat az utasításoknak megfelelően, pontosan, esztétikai igényességgel hajtja végre.
- A gimnasztikai gyakorlatokat az utasításoknak megfelelően hajtja végre, de esztétikai igényességre még nem törekszik.
- A gimnasztikai gyakorlatokat legtöbbször pontatlanul hajtja végre, nem törekszik az utasítások tudatos megfigyelésére.

Torna jellegű mozgások

- A tornagyakorlatokat koordinált mozgással és esztétikai igényességgel hajtja végre, tud egyensúlyozni, támasz-, és függéshelyzetben saját testtömegének megtartására és mozgatására is képes. A kötélmászást lábkulcsolással végzi.

- A tornagyakorlatok végrehajtásában mozgása és egyensúlyozása időnként bizonytalan. Támasz-, és függőhelyzetekben saját testtömegét nehezen tudja megtartani, mozgatni alig képes. A kötélmászást hibás technikával végzi.
- A tornagyakorlatok végrehajtásában mozgása és egyensúlyozása gyakran bizonytalan. Támasz-, és függéshelyzetekben saját testtömegének megtartására és mozgatására nem képes. Egyelőre nem tud felmászni a kötélre.

Atlétika jellegű mozgások

- Tud kitartóan futni, futással együtt járó tevékenységet végezni, futását változó feltételeknek megfelelően szabályozni. A szökdeléseket, ugrásokat összerendezetten hajtja végre. a kislabda hajítás mozdulatait megfelelő technikával végzi.
- Tud kitartóan futni, futással együtt járó tevékenységet végezni, de futását nem mindig képes a változó feltételeknek megfelelően szabályozni. Az ugrásokat összerendezetten hajtja végre, de kar- és lábmunkája, illetve elrugaszkodása nem elég erőteljes. A kislabda hajítás mozdulatait gyakran hibás technikával végzi.
- Nem tud kitartóan futni, futással járó tevékenységet végezni, de rövidebb távon képes a változó feltételeknek megfelelően szabályozni. Az ugrásokat nem összerendezetten hajtja végre, mert kar- és lábmunkája nincs összhangban, illetve elrugaszkodása nem elég erőteljes. Kislabda hajítás mozdulatait gyakran hibás technikával végzi.

5-8. évfolyam

AZ ALAPFOKÚ NEVELÉS-OKTATÁS ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZA 5–8. ÉVFOLYAM

BEVEZETŐ

Kiemelt fejlesztési feladatok az alapozó és a fejlesztő szakaszban

Az előző két szakasz szerves folytatásaként fogalmaztuk meg kerettantervünkben a fejlesztés feladatsorát. Az 5–6. évfolyamon jellemzően az integratív-képi gondolkodásra alapozunk, míg a 7–8. évfolyamon, az elvont fogalmi és elemző gondolkodás lehetőségei hasznosulnak.

Az énkép és önismeret fejlesztésében fontos kihasználni azt az érzékenységet, amely az alapvető erkölcsi normák iránti fogékonyságból adódik. A tanulók ebben az életkorban, személyes életükben, sorsuk alakulásában már sokféle tapasztalattal rendelkeznek. A pedagógus felelőssége és lehetősége a reális önismeret továbbfejlesztése, értékeinek folyamatos tudatosítása, a környezettel való harmonikus viszony formálása. Az önmegismerés és önkontroll, a feladatokkal vállalt felelősség magatartást irányító tevékenység. A kiskamaszok énképe a róluk alkotott vélemények ellenére, az önmagukkal szemben támasztott követelmények, elvárások hatására formálódik. Arról kell gondoskodni, hogy egyre kompetensebbnek érezzék magukat saját fejlődésükben.

Hon –és népismeretben kitüntetett szerepe volt a sajátélményű tanulásnak az alsóbb évfolyamokon. A felsős évfolyamokon fokozatosan előtérbe kerül az önálló tanulás, a történelmi változások figyelemmel kísérése, az egyéni vélemények megfogalmazása, a vita, a demokratikus polgári lét magatartásformáinak kialakítása.
A fejlesztés kiemelt területei*:* a személyiség és az emberi jogok tiszteletére nevelés, a nemzeti identitás, a történelmi és állampolgári tudat erősítése, az elemi szintű jogismeret, a szociális érzékenység, az életkornak megfelelő társadalmi problémák iránti nyitottság, a környezetért érzett felelősség, más kultúrák megismerése és elfogadása, a humánus, értékeket védő magatartás fejlesztése, a demokratikus intézményrendszer használatához szükséges ismeretek és képességek kialakítása. Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy további ismereteket szerezzenek a helyi hagyományokról, a lakóhely múltjáról, továbbá a környék, a lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről.
Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra kiemelt fejlesztési feladaton belül az Európai Unió tagországaként, tanulóinkat a különböző kultúrák, különböző nemzetiségek elfogadására, a másság tiszteletére neveljük. Személyes tapasztalatok felhasználásával, a nemzetközi együttműködésről szerzett információkkal gazdagítjuk tudásukat. Képes ebben a korban a tanuló önálló vélemény megfogalmazására társadalmi, történelmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Segíteni kell az érvek gyűjtésében a saját vélemény alátámasztására. Fejlesztő feladat lehet az érvek gyűjtése meghatározott álláspontokhoz, melyek az EU híreihez kapcsolódnak. Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek hátteréről, feltételeiről, okairól. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen.

***Az aktív állampolgárságra, demokráciára* nevelés**fejlesztési feladat, a civil életben fontos polgári lét alapjait segíti megteremteni. A társadalmi együttélés közös szabályait, követelményeit tudatosítja tanulóinkban. Ismeretek, képességek és megfelelő beállítódás szükséges ehhez. Az 5–8. évfolyamon az aktív állampolgársághoz szükséges részképességek fejlesztésére kell gondolni. Ilyenek: A konfliktuskezelés képessége, az együttműködés képessége, az iskolai élet demokratikus gyakorlatában elsajátítható felelősségvállalás, közéleti szerep gyakorlása.

Gazdasági nevelés: a gazdálkodás és a pénz világára vonatkozó tudás-elemek beépítését kívánja a helyi tanterv tartalmaiba. Egyszerű eszközök, szerszámok használatában fontos a figyelem és az elővigyázatosság megtanulása. A rend és az időbeosztás hatását a hatékony munkavégzésben tapasztalhatják a tanulók. Az érdeklődés és munkamód befolyással lehet az időbeosztásra.

A környezettudatosságra nevelés átfogó célja, hogy az élő természet és a társadalmak fenntartható fejlődését segítse elő a nevelésben, a tanulók szemléletformálásával.
A környezettudatos, a természet kincseit védő, óvó magatartás a Föld iránt érzett felelősség kialakításához járul hozzá. A kiemelt fejlesztési feladat arra hívja fel a tanulók figyelmét, hogy az ember része a természetnek, annak rendszereivel megbonthatatlan egységet alkot, társadalmi és egyéni cselekvései a természet folyamatainak részét képezik. Ez az összefonódás mutat rá az ember, az emberiség és az egyének sajátos felelősségére is.
A hétköznapokban egyre inkább érik a gyerekeket, a fiatalokat olyan hatások, amelyek sokszor semmibe veszik a természettudományos összefüggéseket, törvényeket. A rajzfilmek butaságaitól kezdve a számítógépes játékok irreális mozzanatain keresztül a reklámok blődségekkel teli információi veszélyesek, és ezzel kapcsolatban egy kritikus gondolkodásmód kialakítása nagyon is indokolt. A tantárgyak lehetőségei szerint, minden évfolyamon lehetőség van a környezetkímélő magatartás felismertetésére, adott helyzetek kritikus megítélésére.

A tanulás tanítása

A pedagógus fontos feladata, hogy megismerje a tanulók sajátos tanulási módjait, stratégiáit, stílusát, szokásait. Vegye figyelembe a megismerés életkori és egyéni jellemzőit, és ezekre alapozza a tanulás fejlesztését. Gondosan kutassa fel és válassza meg a fejlesztés tárgyi-cselekvéses, szemléletes-képi és elvont-verbális útjait, és életszerű tartalommal ruházza fel azokat. Törekedjen a gondolkodási képességek, elsősorban a rendszerezés, a valós vagy szimulált kísérleteken alapuló tapasztalás és kombináció, a következtetés és a problémamegoldás fejlesztésére, különös tekintettel az analízis, szintézis, összehasonlítás, általánosítás és konkre-

tizálás erősítésére, mindennapokban történő felhasználására. Olyan tudást kell kialakítani, amelyet új helyzetekben is lehet alkalmazni. A tanulás az iskola alapfeladata, amely magába foglalja valamennyi értelmi képesség és az egész személyiség fejlődését, fejlesztését.
A kiemelt fejlesztési feladat 5–8. évfolyamon a tanulás elengedhetetlen előfeltételeinek – alapozó munkában a biztonságos készség-, képesség- szinteknek az elérését hangsúlyozza. Az elmaradó tanulók esetében az érzékelés pontosságának fejlesztése, a tudatosodás segítése hatékony lehet. Ugyanígy a tárgyak tulajdonságainak kiemelése (analizálás); összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; osztályokba sorolás, sorba rendezés különféle tulajdonságok szerint a különféle érzékszervek tudatos működtetésével járul hozzá a fejlődéshez. A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése; a tudatos, célirányos figyelem elengedhetetlen feltétele az ismeretek hatékony elsajátításának.

Testi és lelki egészség

Az 5–8. évfolyamon az egészséges életvitellel kapcsolatos szemlélet és magatartás formálása, az alsóbb évfolyamok fejlesztését folytatja. Az egészségkultúra területén az egészséges életmód, a korszerű táplálkozás, a napi testmozgás szerepéről és jelentőségéről sok ismerettel és tapasztalattal rendelkeznek a tanulók. Felkészítésükben az önálló életvitelre, a helyes döntéshozásra, a megelőzésre helyezzük a hangsúlyt. A veszélyhelyzetek egyéni és közösségi szintű kezelésére, a balesetvédelemben. A veszélyes anyagokkal való bánásmódban a helyes kezelésre a megelőzés érdekében. A káros függőségek kialakulásának megelőzésében, a függőséghez vezető szokások kialakulásának megakadályozásával szükséges segítséget nyújtani.
Mindezekben az iskolai környezet, de a pedagógus életvitele is hatást gyakorol.

Felkészülés a felnőttlét szerepeire

Az iskolának átfogó képet kell nyújtania a munka világáról. A megszerzett ismeretek alapján segíteni kell, hogy a tanulók tudatos szemléletévé és a gyakorlatban előhívható magatartási mintává váljon a környezet és a természet védelme, az egyéni életük biztonságát is szem előtt tartva. A legfontosabb pályák, foglalkozási ágak tartalmának, s a hozzájuk vezető utak megmutatása mellett, be kell mutatni az emberi alkotásokban megtestesülő használati, esztétikai, formai és etikai értékeket. Az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret hozzájárul, hogy a tanulók érdeklődésüknek megfelelő területen ismerkedjenek adott pályákkal. A pályaorientáció tanórai és tanórán kívüli tevékenységek összehangolásával, tudatos szervezésével valósulhat meg eredményesen.

AZ ÉRTÉKELÉS ÁLTALÁNOS SZEMPONTJAI AZ 5-8. ÉVFOLYAMOKON

Az értékelés, mint a pedagógiai folyamat része jelentős szerepet tölt be a napi gyakorlat légkörének, hatékonyságának alakításában. Az 1-4 évfolyamban követett szöveges értékelési gyakorlat után az 5-6. évfolyamokon, az új elvárásoknak való megfelelés nehéz helyzet elé állítja a tanulókat.
Pedagógiailag várhatóan pozitív hatást vált ki, hogy az 1-4. osztályokban alkalmazott eljárás nem címkézte a tanulókat, tartalmában komplex volt, a továbblépésre mindig konkrét javaslatokat fogalmazott meg. Összességében a formáló és diagnosztizáló funkcióval alkalmazott értékelést ezért, ezekben az osztályokban is előtérbe kell helyezni (különösen az első félévekben).

Az alapozó szakaszban – az 5.-6. évfolyamon - részben *nem szakrendszerű* oktatás, részben szakrendszerű oktatás megszervezéséről kell gondoskodni. A nem szakrendszerű idősávban, a tanulók százalékos eloszlását az alapkészségekben, öt elsajátítási szint (előkészítő, kezdő, haladó, befejező, optimális) szerint különböztetjük meg. A százalékos eloszlás (országos kompetenciamérési tapasztalatok szerint) a vizsgált csoport fejlesztésének feladataira utal. Például azoknak a tanulóknak, akiknek az olvasáskészsége még előkészítő szinten van, problémáik vannak egyes betűk felismerésével, összeolvasásával. A kezdő és a haladó szintet elért tanulóknak sem megfelelő az olvasáskészsége, nem képesek az olvasás eszközszerű használatára. Ezeknek a tanulóknak, a felzárkóztatást biztosító időkeretben továbbra is szövegesen érdemes értékelést adni. A szaktárgyi tanulás óráin térhetünk át az osztályzattal való értékelésre.
A tantárgyak kritérium szerinti értékelése, a kerettantervekben javasolt tantárgyi diagnosztikus mérések megtervezése, a helyi tanterv számára is követendő példa.

Az íráskészség a kézírással működő írásbeli kifejezés, közlés kritikus feltétele, amely a tevékeny iskolai tanulás ma még nélkülözhetetlen eszköze. Gyakorlottság szerint kétféle íráskészség létezik: rajzoló és kiírt íráskészség. A jól működő rajzoló íráskészséggel a nyelv milliónyi szavának bármelyikét le tudjuk írni. Ez a fajta íráskészség azonban csak nagyon lassú, a betűk rajzolására koncentráló írást tesz lehetővé, gyakorlati célra használhatatlan. Mivel a 4-5. évfolyamon már használni kellene az íráskészséget, gyakorlatlansága miatt alig olvashatóvá esik szét. Ebből a problémából kiindulva célszerű lenne az iskolákban az 5., 6. évfolyamokon több gondot fordítani a kiírt íráskészség kifejlesztésére is.

Az elemi számolási készség összefoglaló megnevezés alatt a számírás készségét, a mértékegység-váltás és a négy alapművelet 100-as számkörbeli készségeit értelmezzük. A felmérés eredményei lehetővé teszik az elemi számolási készség elsajátítási szintjének (kiépülésének, vagyis az összetevők elsajátításának) értékelését a 4. évfolyam végén a készség kiépülési kritériumához, valamint a közoktatás évfolyamain megvalósuló fejlődési folyamathoz viszonyítva. Belátható, hogy ezeknek az elemi készségeknek az optimális kiépülése és optimális gyakorlottsága nélkül bizonytalan alapokra épül a matematika tanítása, a kutatások pedig azt mutatják, hogy ebben az életkorban az elemi számolási készség fejlettsége szorosan összefügg az intelligencia fejlettségével. Vagyis ezeknek az elemi készségeknek az optimális szintű elsajátítása kulcsfontosságú feladat. Ennek az a feltétele, hogy ismerjük az optimális elsajátítás kritériumait és az azokhoz viszonyítva elért szinteket, de ezek az adatok a 4. évfolyamos országos mérés iskolai jelentéseiből könnyedén kinyerhetők minden iskolában.

Az alapozó funkciók között elsődlegesen az önálló tanuláshoz szükséges készségeket, képességeket tartjuk számon. Célszerű minden iskolában diagnosztikus méréssel tájékozódni az alapozó funkciókat illetően. Kerettantervünkben a Magyar nyelv és irodalom tantárgy tantervében konkrét javaslatok vannak ehhez. A diagnosztikus felmérés célja az, hogy a pedagógiai döntések, beavatkozás, fejlesztés előtt a pedagógusok részletes információt szerezzenek arról, hogy a tanulóik milyen feltételekkel kezdik a nevelés –oktatás adott szakaszát, melyek azok a területek, ahol lemaradtak, mely területeken kiemelkedők. A felmérésen elért eredmények alapján a tanulók induló tudásának feltárása biztosított lehet, beazonosítható, hogy mire építhet az iskola, feltárható, hogy mennyire rendelkeznek a tanulók azokkal az ismeretekkel, készségekkel, képességekkel, amelyekre a tantárgy 5., illetve 6. tanév eleji tanításának megkezdésekor, vagy egy adott tantervi tematikus egység (modul) megkezdése előtt támaszkodhatunk. A diagnosztikus mérés eredményét nem javasolt osztályozni, de az elért eredmény alapján a tanuló szövegesen értékelhető. Így a szülő részére a pontosabb tájékoztatás céljából hasznos információ adható a tanuló további fejlesztése céljából.

5–8. évfolyam

Alapozó és fejlesztő szakasz (5-8. évfolyamok)

CÉLOK ÉS FELADATOK

Az iskolai testnevelés célja, hogy az iskola egységes nevelő-oktató munkájának szerves részeként a testkultúra eszközeinek (testgyakorlatok, mozgásos játékok, sportági tevékenységek és az ezekhez kapcsolódó intellektuális ismeretek), valamint a természet egészségfejlesztő tényezőinek integrált hatásaként járuljon hozzá, hogy a tanulók életigenlő, az egészséget saját értékrendjükben kiemelt helyen kezelő személyiséggé váljanak, akik ismerik motorikus képességeik szintjét, fejlesztésének és/vagy fenntartásának módját, a mozgásos játék, a versengés örömét, és igénylik is azt. Megbecsülik társaik teljesítményét, felismerik a testnevelés és sport egészségügyi és prevenciós értékeit, a rendszeres fizikai aktivitás magatartásuk részévé válik. A testnevelés célja továbbá az 5−8. évfolyamon, hogy szoros összefüggésben az 1-4 osztály számára megfogalmazott célokkal, vegye figyelembe az élettani, valamint az azokkal összefüggő lélektani változásokat, amelyek ezt az életszakaszt jellemzik; támogassa a tanulók egészséges testi fejlődését, az alapvető mozgáskészségben esetlegesen még mutatkozó hiányok felszámolását; ragadja meg a koordinációs alapkészségek fejlesztési lehetőségének utolsó éveit, az élettani és az előképzettségből adódó lehetőségek figyelembevételével fejlessze tovább a tanulók kondicionális képességeit. Az 1−4. osztályok kezdő szakasz jellegére építve, gazdagítsa tovább a tanulók sportági mozgáskészségét, fejlessze motorikus cselekvési biztonságukat, mozgás és sportolás iránti igényüket. A kötelező tanórák és a sportórák lehetőségeinek igénybevételével sajátítsák el legalább két sportági rendszer technikáját olyan szinten, hogy az élmény és siker forrása legyen számukra. Ismerjék meg a motorikus feladatmegoldásokban érvényesülő törvényszerűségeket, és tanuljanak meg feladatmegoldó sémákat, transzferálható cselekvési elveket.

Az egészséggel kapcsolatos feladatok: testi fejlődés-érés támogatása; a higiéniai szokások kialakítása, erősítése, az ellenálló képesség, edzettség fejlesztése; az ortopédiai elváltozások megelőzése, ellensúlyozása; megfelelő felkészítés a keringési és légzőrendszeri megbetegedések megelőzésére, a károsodások csökkentésére. A tanulók értsék és ismerjék a prevenció lényegét, ismerjenek relaxációs eljárásokat.

A mozgáskultúra fejlesztése: az alapvető mozgáskészségek megfelelő szintű kialakítása, fejlesztése; az úszás elsajátítása; a kondicionálás képességének az életkorhoz és az egyéni adottságokhoz igazított fejlesztése, sokoldalú mozgástapasztalat és jól alkalmazható mozgáskészség megszerzése; a feladatmegoldáshoz, a képességfejlesztéshez, a játék- és sporttevékenységhez, azok károsodás nélküli végzéséhez kapcsolódó ismeretek (szabályok, történeti vonatkozások, mechanikai-biomechanikai törvényszerűségek, feladatmegoldó sémák, egészségügyi megfontolás) megszerzése; mozgáskommunikáció.

Tanulási, játék- és sportolási élmények nyújtása: az elsajátítás, a teljesítmény, a kollektív siker és a tevékenység öröme.

Értékes személyiségvonások fejlesztése: a félelem leküzdése, a szabályok betartása, összpontosítás, céltartás, a nehézségek leküzdése, empátia, kudarctűrés, a természet szeretete és környezetkímélő magatartás.

Fejlesztési követelmények (a teljesítményképes szint az emelt óraszámban tanított mozgásfeladatokra értendő)

Az alapozó szakasz kiemelt fejlesztési feladatai:

Énkép, önismeret

- Egyénre szabott, bővülő tananyag egymásra épülő minőségi változásainak különbözősége.
- Igazodás a nemi különbségekhez, teljesítménybeli meghatározottsághoz.

Hon- és népismeret:

- A sportolás és játék során ismerkedik meg a tanuló a távolabbi környezettel, ezek pozitív hatásait ki kell használni.

Demokráciára nevelés

- Elsősorban a testnevelési és sportjátékok alkalmasak arra, hogy az adódó konfliktusokat, szabálytalanságokat, durvaságokat a tanulók bevonásával kezeljük.

A különböző felelősi feladatok segítik a környezet tudatosabb szemlélését, védelmét, értékek megvédését, épített környezet használatát. Egyszerű szabályokkal megoldható szituációkat éljenek át, és kapjanak lehetőséget a sikeres végrehajtást biztosító szabályok kialakítására, kombinációs lehetőségek kipróbálására.

Az egészséges testi fejlődés segítése

A tanulók tudatosan vegyenek részt testük fejlesztésében. Alkati adottságaiknak megfelelően, károsodástól mentesen következzenek be a prepubertás és a pubertás kori fejlődés változásai. rendszeresen végezzenek mozgástevékenységet, hogy megfelelően fejlődjön keringési, légzési és mozgató rendszerük. Előzzék meg a testtartási rendellenességek kialakulását, kerüljék a gerincoszlopot károsító helyzeteket, mozgásokat. Egészségük szilárduljon. Váljanak ellenállóvá a terhelésekkel és a megbetegedésekkel szemben. Ismerjék a mozgástevékenységnek és a sportolásnak az egészséges életmódban betöltött szerepét, és alkalmazzák azt.

A mozgáskultúra fejlesztése

Teljesítményképes tudás szintjén birtokolják az atlétikában tanult technikákat. Sajátítsanak el egyszerűbb torna jellegű elemeket, elemkapcsolatokat. A tanult elemekből legyenek képesek összefüggő gyakorlatot végrehajtani. Tudjanak játszani két sportjátékot. Ismerjék azok szabályait, és alkalmazzák a játéknak megfelelő támadási és védekezési magoldásokat. Továbbfejleszthető szinten tudják két úszásnem alaptechnikáját. Sajátítsanak el önvédelmi fogásokat. Ismerjenek meg és tudatosan alkalmazzanak cselekvési elveket, törvényszerűségeket, a rokon szerkezetű és funkciójú tevékenységekben érvényesíthető feladatmegoldó sémákat. Fejlődjenek erőben, gyorsasági erőben, állóképességben. Motorikus képességeiket fejlesszék, ez mutatkozzon meg atlétikai, torna-, sportjáték-, úszás- és küzdősportbeli teljesítményeikben. Ismerjenek meg és alkalmazzanak egyszerűbb képességfejlesztő eljárásokat. Fejlődjön izomérzékelésük, ritmus- és reakció készségük, térbeli tájékozódási képességük, labilis egyensúlyi helyzetben is biztonsággal uralják testüket.

Fejlesztési célok	**5−6. évfolyam** Alapozó szakasz	**7−8. évfolyam** Fejlesztő szakasz
	Tananyag	Tananyag
Anyanyelven folyatott kommunikáció	Atlétika jellegű feladatok	Atlétika jellegű feladatok
Tanulás megtanulása	Tornajellegű feladatok	Tornajellegű feladatok
Vállalkozói kompetencia	Testnevelési játékok	Testnevelési játékok
Anyanyelven folytatott kompetencia	Szabadidős sporttevékenységek	Szabadidős sporttevékenységek
Anyanyelven folytatott kommunikáció	Önvédelmi sportok, küzdősportok	Önvédelmi sportok, küzdősportok
Vállalkozói kompetencia	Szabadidős sporttevékenységek	Szabadidős sporttevékenységek
Interperszonális, szociális kompetencia	Úszás	Úszás

5. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 108 – heti óraszám: 3

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Atlétika jellegű feladatok	23
Torna jellegű feladatok	23
Testnevelési játékok	43
Szabadidős sporttevékenységek	9
Önvédelmi sportok, küzdősportok	10

A rendgyakorlatok, gimnasztika a felsorolt témakörök keretében kerül feldolgozásra

RENDGYAKORLAT, GIMNASZTIKA, PREVENCIÓS FELADATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– a tanulók szabályhoz és alakzathoz kötött mozgásának kialakítása, – az alaki formaságok megismertetése, begyakoroltatása, elsősorban rendgyakorlati órarészek keretében. Minden órán következetesen (minden osztályban) használjuk és alkalmazzuk az egységes vezényszavakat. Gimnasztikai feladatok végeztetésével célunk a kitartó, figyelem-összpontosításra nevelés, illetve a pontos végrehajtás.	– sorakozzanak egyes és kettes oszlopban, vonalban, hármas, négyes oszlop, – igazodás, takarás, oszolj, – vigyázz-, pihenjállás, térköz, távköz, – jelentésadás, – testfordulatok, – nyitódás és záródás, fejlődés, – megindulás, megállás, menet lépéstartással, vonulások zárt rendben. Kéziszergyakorlatok: – botgyakorlat, – kézisúlyzó-gyakorlat, – labda- és nagylabda-gyakorlatok, – ugrókötél-gyakorlatok, – karikagyakorlatok.	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtsuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. A kombinációk számát emeljük magasra, és ne ismételjük meg a feladatokat 2-3 alkalomnál többször. A bemutatott kombinációk haszna akkor jelentkezik, ha magas variabilitással és alacsony ismétlésszámmal alkalmazkodásra késztetjük az idegrendszert. Engedjük, hogy a tanulók is kitalálhassanak különböző kombinációkat, amit utánzással akár az egész osztály is együtt hajthat végre. Engedjük szabadjára a saját és a tanu-	Képes fegyelmezett, pontos, szép kivitelezésre a tanult mozgásfeladatoknál, valamint a gyakorlatok önálló összeállítására . Tud 6-8 gyakorlatot (4 ütemű) önállóan összeállítani és bemutatni. Képes 10-12 percen át folyamatosan (állandó mozgással) gimnasztikai gyakorlatot végezni.

		lók fantáziáját. Használjuk ki azok mosolyt fakasztó hatásait is. A tanulás kezdeti szakaszában a tanulókkal végrehajtandó feladatok variálását először a mozgásban résztvevő végtagok pozíciójának változtatgatásával kezdjük, mert ezt viszonylag alacsony képzettségi fokon is könnyen el lehet sajátítani.	

1. ATLÉTIKA JELLEGŰ FELADAT MEGOLDÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
– motorikus, ezen belül elsősorban atlétikus mozgáskészségek alapjainak elsajátítása, – a munkabíró képesség kialakítása, – a futó-, ugró-, dobókészség fejlesztésében a sokoldalú képzés biztosítása, – a helyes futótechnika kialakítása. Ismertessük meg az állórajtból indulást az elöl és hátul lévő láb indulásával. Rövid nekifutással jussanak át a tanulók a különféle akadályok fölött. Erőteljes láblendítés és felugrás a magasugrásnál. Alakítsuk ki a távolugrás guggoló technikáját.	**Futások, szökdelések, ugrások, dobások** – rajtok (indulások jelre különböző kiinduló helyzetből megkötés nélkül; állórajt) – gyorsfutás, – iramfutás, – kitartó futás, – váltófutás-, futásfeladatokkal, – helyből távol, magas, ötös ugrása, – szökdelések feladatokkal, – távolugrás (guggoló technika) ugrósorból, magasugrás megkötés nélkül és átlépő technikával, – hajítások, lökések, vetések célba és távolba helyből és 3-4 lépéssel, lendületből egy és két kézzel	A tanulás kezdeti szakaszában a tanulókkal végrehajtandó feladatok variálását először a mozgásban résztvevő végtagok pozíciójának változtatgatásával kezdjük, mert ezt viszonylag alacsony képzettségi fokon is könnyen el lehet sajátítani. Ezt kövesse a végtagok sebességének vagy a mozgás tempójának a variálása. Ennek oka abban keresendő, hogy ez már egy bizonyos előképzettséget kíván meg a tanulók részéről, még olyan egyszerű mozgások esetén is mint a járások és futások. Az egyes mozgásban résztvevő végtagok teljes vagy részleges blokkolásával tovább	A teljesítménypróbákban az egyéni teljesítmény javulása, továbbá a mozgás-, mozdulatügyességben mutatott fejlődés. Tudja: – a magas- és távolugrás alapvető fázisait, a nekifutás és az ugrás lényeges elemeit, – a hajítás legjellegzetesebb mozzanatát, az ívképzést. Meg tidja választani a futás távjának megfelelő iramot.

	– kislabdahajítás helyből, nekifutással.	nehezíthetjük a feladatokat. A legvégső stádiumban, vagyis a tanulás legmagasabb fokán próbálkozhatunk a mozgás és a mozgásban résztvevő végtagok téri, idői, sebességi komponenseinek együttes változtatásával. Ne feledjük, hogy ennek a blokknak a jelentősége és elsődleges célja nem abban keresendő, hogy a tanulók minél tökéletesebben hajtsanak végre egy jól begyakorolt atlétikus járást, futást, szökdelése vagy esetleg egy hajító mozdulatot.	

2. TORNA JELLEGŰ FELADATMEGOLDÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Győződjünk meg a tanulók tornászos előképzettségéről. (A fejlettebbek akár több oktatási fokozatot is átléphetnek.) Az oktatás során biztosítsuk a differenciált haladást. A torna mozgásanyaga járuljon hozzá a tanulók helyes testtartásának kialakításához. Ismertessük meg és gyakoroltassuk a kúszással, mászással, csúszással járó feladatokat talajon, szereken.	**Támaszhelyzetek, kúszás, mászás, egyensúlyozás, aerobik** – célgimnasztikai, rávezető, képességfejlesztő gyakorlatok, – gurulóátfordulások előre, hátra, – tarkóállás (nyújtott testtel) feladatokkal, – mérlegállás, híd, zsugorfejállás (fejállás), – fellendülés kézállásba segítséggel (önállóan)	A szertorna veszélyességéből kifolyólag minden esetben körültekintően szervezzük meg az órai anyagot. Vegyük figyelembe, hogy a mai hallgatók fizikai és koordinációs képességeik nem jók, ami adott esetben túlsúlylyal is párosulhat. Ettől eltekintve a dobbantó és trambulinos valamint az egyensúlyozó feladatsorokat az előbb említett szempontok figyelembevétele mellett tegyük válto-	Ismeri és helyesen megvalósítja az egyes talajelemeket. Képes nem szokványos testhelyzetben, átfordulásokra. Tud lendületesen nekifutással, elugrást végezni. Ismeri és végrehajtja az egyes tanult elemeket. Alakuljon ki biztonságérzetük függéshelyzetben.

Ismertessük meg és fejlesszük: – az előkészítő célgimnasztikai feladatokat, – a rávezető gyakorlatokat, – a mászást, függeszkedést, – fekvőtámaszban a karhajlítást és nyújtást, – a gurulóátfordulásokat, – a tarkóállást, a mérlegállást, (segítséggel) a kézállást, – a mérleget, a hidat, a cigánykereket, – szereken a tartalomban felsorolt gyakorlatokat.	– kézenátfordulás oldalra, – összefüggő talajgyakorlat – ugrás a szekrényre: függőleges repülés: gurulóátfordulás; „gyertyaugrás”, „huszárugrás”, bátorugrás, zsugorkanyarlat, vetődési ugrás – gyűrűn lendületek előre, hátra, bordásfalon lendületek oldalra, – kúszás, mászás, – egyensúlygyakorlatok gerendán, vízszintes és ferde padon, járások előre, hátra, oldalra, – haladások térdelőtámaszban, hason, – kötél- és rúdmászás. Aerobic: – alapjárás, karemelések és lendítések (csak lányoknak), lábemelések.	zatossá és sokszínűvé. Továbbra is adjunk lehetőséget a tanulóknak kreativitásuk és aktivitásuk megmutatkozására adott esetben értékelésére. A talaj és ugrás valamint az egyensúlyozó gyakorlatokkal egyidőben fejlesszünk fizikai képességeket is. Mindezek figyelembevétele mellett a biztonságot tartsuk mindig szem előtt. Abban az esetben, ha a hallgatók fizikális képességei nem teszik lehetővé a gyakorlatok végrehajtását, adjunk nekik megfigyelési, hibajavítási feladatot, vagyis fejlesszük a kognitív képességeket. Ebben a tematikus blokkban bátran adjunk lehetőséget a hallgatóknak az anyanyelvi kommunikáció gyakorlására. Teremtsünk olyan helyzeteket, ahol a hallgatóknak a hallott szövegértés mellett az olvasott illetve rajzolt ábrák alapján is meg kell érteni a feladatokat. Törekedjünk arra, hogy a hallgatók egymásnak segítsenek ne csak a feladatok végrehajtásában, hanem akár adott esetben, szóban vagy írásban történő fogalmazások esetében is.	Be tusd mutatni három tanult talajelemből önállóan összeállított gyakorlatot.

3. TESTNEVELÉSI ÉS SPORTJÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
KÉZILABDA Képezzük és fejlesszük tanulóink: – sokoldalú mozgásismereteit, – koordinációs képességeit, – labda és gondolkodási ügyességét. Segítse a kreatív gondolkodást, önmegvalósítást. KOSÁRLABDA – a kosárlabdázás sokoldalú megalapozása a futó-, ugró- és dobókészség kialakításával, – a koordinált együttes tevékenység fejlesztése, – a csapattárs és az ellenfél teljesítményének, eredményeinek tisztelete, – a megállás, irányváltoztatás, sarkazás ismerete. LABDARÚGÁS Megjegyzés: A tanulók egyre kevésbé képzetten jönnek az 5. osztályokba, ezért indokolt (új feladatként, esetleg ismétlésként) a motorikus, az ügyesség fejlesztését célzó játékelemek oktatása.	KÉZILABDA – alapállás, alapmozgás, indulás, megállás, **irányváltoztatás labda nélkül,** – a labda fogása, – egykezes felső átadás, labdaátvétel helyben, majd tovahaladással, – labdavezetés, – **felugrásos dobás** – kapura lövés, – **kapus játék** (kapus kiválasztása), – a védő mozgása, – szabályok ismerete. KOSÁRLABDA – alapállás, sarkazás, indulás (hosszú és rövid indulás), megállás labda nélkül és labdával, – kétkezes labdafogás mellmagasságban, – kétkezes mellső átadás, – labdavezetés állásban, járás és futás közben, – kosárradobás helyből, fektetett dobás, – játék egyszerűsített szabályokkal. LABDARÚGÁS technikai: – belsővel, belső csüddel való rúgások, – a labda megállítása,	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtsuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. Törekedjünk arra, hogy a tanulók az általunk megjelölt feladatot alapjaiban sokszor hajtsák végre, de a végrehajtásoknak nem kell hasonlítaniuk egymáshoz. Más szavakkal kifejezve csak a mozdulat főbb vonalainak a rögzítésére törekedjünk a finomításra ne adjunk instrukciót csak abban az esetben ha az a hallgató képzetlensége miatt elengedhetetlen. Törekedjünk arra, hogy a tanulók maguktól jöjjenek rá arra, hogy egyes feladatot miért nem tudnak sikeresen végrehajtani. Használjuk ki annak a lehetőségét, hogy a tanulók egymásnak javíthassák a hibáit és a vélt és valós hibaforrásokra saját maguk jöjjenek rá. A tanár irányadó szerepét csökkentsük a minimálisra a lehetőségek figyelembevétele mellett.	KÉZILABDA Képes fogásbiztonságra a fej- és térdmagasság között, a szemből és oldalról érkező labdák helyben történő megfogására és a labda átadására, – tud 3-5 m-es távolságra pontos átadásokat végrehajtani, – képes alabdavételre való helyezkedésre,el tud szakadni a védőtől KOSÁRLABDA – tudja fogás- és dobásbiztonsággal, mozgás közben a társakkal végzett labdaadogatást – – labdaátvételre való helyezkedésben el tud szakadni a védőtőli LABDARÚGÁS – Tudja az álló és szemből lassan guruló labda rúgását Képes, eltalálására, a labda megállítására, labdavezetésre belsővel, – védekezésben, a támadó fedezésében,

	– labdaátvétel, – labdavezetés belsővel, – átadás mozgás közben, kapura		– támadásban a védőtől való elszakadásban, üres helyre helyezkedésben

4. SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉGEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Elsődleges cél és feladat, hogy a gyerekek a szabad levegőn tartózkodva szokják azt, váljanak ellenállóbbá az időjárással szemben, növekedjen edzettségi szintjük. Az időjárás változásainak megfelelően, (a lazább keretek ellenére) aprólékosan szervezzük meg a foglalkozásokat (sérülés, télen megfázás, fagyás elkerülése érdekében). A szabadban végzett mozgásokra készítsük fel tanítványainkat (öltözet, felszerelés). A szánkóval, sível stb. történő foglalkozások lebonyolításához gondosan válasszuk ki a terepet, mely megfelel a tanulók tudásának, felkészültségének. A szabadban eltöltött képességfejlesztő órákon biztosítsuk a fokozatosan növekvő terhelést.	– megfelelő öltözékkel, felszereléssel készüljenek a szabadban végzett mozgásokra, – **ismerjék meg a téli foglalkozások örömét és veszélyeit**, – *vállalják a szabadtéri tevékenységet,* – **alkalmazkodjanak a növekvő terhelés elviselésére,** – a szabadban végzett futás váljék számukra tudatos, örömöt adó tevékenységgé.	Valósuljanak meg az évszakok változásaitól függetlenül a szabadtéri tanórák, Képezzék a tananyagot a téli sportok, (korcsolyázás, síelés, szánkózás, hó csaták), túrakerékpározás, BMX, görkorcsolya, gördeszka, változatos akadálypályák.	Képes részt venni szabadtéri órákon. Jellemzi az ott eltöltött idő hatékonysága, aktív, intenzív hozzáállás alapján értékelhető tevékenysége

5. ÖNVÉDELMI SPORTOK, KÜZDŐJÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
− a mozdulatgyorsaság fejlesztése, – az ellenfél megbecsülése	Húzások-tolások párokban, („húzd át a határon - told át a határon” − kéz, lábvívás).	A fejlesztendő képességek tekintetében ajánlott az egyéni, páros és együttes osztályfoglalkozások gyakori váltogatása a sokféle szituációs helyzet kialakítása érdekében. Ösztönzzük a tanulókat az alapjátékok szabályainak módosítására a kreativitás és innovatív gondolkodás fejlesztése érdekében. Ne féljünk a gyakori szabálymódosítástól még akkor is, ha az pillanatnyilag megértési problémákat okozhat a tanulók fejében. A lehetőségek figyelembevétele mellett ösztönözzük a tanulókat, hogy bátran készítsenek saját csapatjátékot, az ő álltaluk kitalált szabályok megtartása mellett.	Ismeri a grundbirkózás szabályait.

6. ÚSZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A rendelkezésre álló időt gazdaságosan kell felhasználni, ezért az oktatás hatékonyságát biztosítani: – segédeszközök felhasználásával, – a szervezési formák változataival, célszerű alkalmazásával, – együttgondolkodás helyzetének kialakításával, a végrehajtást követő értékeléssel, – hibajavítással, felzárkóztatással, iskolázással. Az úszás tudatos fejlesztése terén: – a gyermekek úszástudásának továbbfejlesztése, – tanítványaink ismerjék meg, szeressék meg a vizet, de reális képük alakuljon ki a víz (vadvíz) veszélyeiről, – két úszásnem technikájának elsajátítása.	Játék a vízben, a választott úszásnem technikájának tökéletesítése, teljesítménynövelés.	Törekedjünk az érdekes és változatos óravezetésre (kellő bemelegítés, sok játék stb). Gyakorlás közben folyamatosan figyeljük a gyerekek állapotát, reagálását, fokozatosan ügyeljünk a sérülések megelőzésére.	Képes a tanult rendgyakorlatok végrehajtására az utasításoknak megfelelően. Képes sokoldalú előkészítő és gimnasztikai gyakorlatok végzésére. Ismeri az atlétikai és tornamozgásokban, a saját test feletti uralmat, alkalmazza a támasz- és függésgyakorlatokban. Be tud kapcsolódni a választott sportjátékba. A test-test elleni küzdelmet felvállalja.

6. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 108 – heti óraszám: 3

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Atlétika jellegű feladatok	23
Torna jellegű feladatok	21
Testnevelési játékok	43
Szabadidős sporttevékenységek	10
Önvédelmi sportok, küzdősportok	11

A rendgyakorlatok, gimnasztika a felsorolt témakörök keretében kerül feldolgozásra

RENDGYAKORLATOK, GIMNASZTIKA, ELŐKÉSZÍTŐ, ALAPOZÓ ÉS PREVENCIÓS FELADATMEGOLDÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az alábbi formaságok szabályainak elsajátítása mind kötelékben, mind egyénileg végrehajtva. Gimnasztikában az 5. osztályban megismertek szerint, továbbá: – általános és sokoldalú képességfejlesztés, – koordinációs képességek (térérzékelés, végtaghelyzet érzése, testhelyzet érzése, izomérzékelés) fejlesztése, – kéziszergyakorlatokkal a szimmetrikus terhelésbiztosítása, – a különféle támaszgyakorlatok előkészítése.	Táv- és térköz felvételének pontos végrehajtása. Megindulás, vonulás és megállás. Általános és sokoldalúan fejlesztő, a nagyobb izomcsoportokra, illetve testrészekre erősítő, nyújtó hatású egyszerű: – kéziszergyakorlat, – szergyakorlatok, (pad, bordásfal, zsámoly), – tartásjavító, a gerincoszlop izomegyensúlyának és a medence középállásának automatizálását biztosító gyakorlatok, – egyszerű relaxációs eljárások, – játékos előkészítő feladatmegoldások.	Vegyük figyelembe, hogy a mai tanulók fizikai és koordinációs képességeik nem jók, ami adott esetben túlsúllyal is párosulhat. Ettől eltekintve a dobbantó és trambulinos valamint az egyensúlyozó feladatsorokat az előbb említett szempontok figyelembevétele mellett tegyük változatossá és sokszínűvé. Továbbra is adjunk lehetőséget a tanulóknak kreativitásuk és aktivitásuk megmutatkozására adott esetben értékelésére.	Képes formaságok végrehajtására: – igazodás, takarás; – fordulatok, – nyitódás, zárkózás, – a menet megindítása, megállítása, Tud gyakorlatokat zenére, illetve vezényszóra végezni. Tud 6-8 (4 ütemű) gyakorlatot (önállóan) összeállítani (esetleg saját zenére). Képes 12-15 percen át folyamatosan gimnasztikai gyakorlatot végezni.

1. ATLÉTIKA JELLEGŰ FELADATMEGOLDÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az atlétikai feladatok változó feltételek közötti végrehajtásával a sokoldalúság fokozása: – iramfutásnál fokozatosan érjük el a 250-300 m-es távot, – térdelőrajtnál a rajthelyzet felvétele (atlétikai szabályok), – a váltófutásnál váltás az átadó bevárása; a bot bevárása lassú mozgás közben (két- és egykezes váltás), – magasugrás lépő- vagy guruló (flop-) technikával, a meredek felugrásra törekvés, – távolugrásnál 10-15 lépés nekifutással. a felugrás helyzetét tartva, leérkezés párhuzamosan előre tartott lábbal, – kislabdahajítás távolba, nekifutással, minél hosszabb úton történő gyorsítással. A helyes technika kialakításának egyik feltétele a rugalmas talajfogás. A különböző sebességgel végzett futások alkalmával hagyjuk érvényesülni a futómozgás egyéni jegyeit.	**Futások, szökdelések, ugrások, dobások** – speciálisan előkészítő és célgyakorlatok a feldolgozandó anyag hatékonyabb elsajátítása érdelében (futó-, ugró- és dobóiskolák), – gyorsfutás - iramfutás - tartós futás, fokozófutás, – rajt (rajtversenyek), váltófutás, akadályfutás, (álló-, guggoló-, térdelőrajt), – fel-, át-, leugrások szekrényre, – ugrások helyből, – sorozatugrások, szökdelő versenyek (egy-, váltott-, páros lábon), – magasugrás (verseny), távolugrás (verseny), magasugrás (átlépő technika), távolugrás (elugró vonalról), – 1-2 kg-os tömött labdával hajítás, lökés, dobás, egy- és két kézzel helyből, nekifutásból, – célba dobások (verseny), – kislabdahajítás távolba nekifutással, vízszintes, függőleges célba.	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtsuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. A kombinációk számát emeljük magasra, és ne ismételjük meg a feladatokat 2-3 alkalomnál többször. Elsődleges célunk ebben a fázisban az, hogy a tanulók intra- és intermuszkuláris koordinációját fejlesszük, ami elsősorban az idegrendszer alkalmazkodóképesség ének a fejlesztésében jelentkezik.	Tud: lassú mozgás közben az egy-, és kétkezes váltással dobni, – alkalmazza tapasztalatai alapján az energikus kar- és láblendítést a felugrásban,, – ismeri a dobószer minél hosszabb úton való gyorsításának módját, – alkalmazza az egyéni teljesítmény javítására a távolba történő dobásokban.

2. TORNA JELLEGŰ FELADATMEGOLDÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Fejlesszük a tanulók koordinációs képességét új tornagyakorlati elemek megtanításával, gyakorlásával, összetett feladatok gördülékeny összekapcsolásával. Fejlesszük biztonságérzetüket a különféle: – támaszhelyzetekben, – fordított testhelyzetekben, – függésgyakorlatok végzése során. Fokozzuk és fejlesszük tanulóink segítségadó tudását, képességét.	**Támaszhelyzetek, támaszugrások, függőhelyzetek, egyensúly gyakorlatok** – megnövelt nehézségi fokkal: rávezető; célgimnasztikai; képességfejlesztő gyakorlatok, – bátorugrás, – kézálláskísérletek falnál, szabadon, támlázás oldalirányba, magas padon, KTK-n, gerendán, – cigánykerék, **mérleg, spárga, híd,** – összefüggő talajgyakorlatok, – szekrényugrás: széltében 3-4 rész, gurulóátfordulás előre – gyűrűn: **alaplendület; lebegőfüggés; hátsófüggés; fészek, leugrás,** két kötélen, gyűrűn: fellendülés zsugorlefüggésbe, emelés zsugorlefüggésbe, R.G. (csak lányoknak): – járások talajra rajzolt vonalon, vízszintes és ferde padon, gerendán előre, hátra, oldalra térdelő és négykézláb támaszban – kúszás hason és hanyattfekvésben.	A szertorna veszélyességéből kifolyólag minden esetben körültekintően szervezzük meg az órai anyagot. Vegyük figyelembe, hogy a mai hallgatók fizikai és koordinációs képességeik nem jók, ami adott esetben túlsúlylyal is párosulhat. Ettől eltekintve a dobbantó és trambulinos valamint az egyensúlyozó feladatsorokat az előbb említett szempontok figyelembevétele mellett tegyük változatossá és sokszínűvé. Továbbra is adjunk lehetőséget a tanulóknak kreativitásuk és aktivitásuk megmutatkozására adott esetben értékelésére. A talaj és ugrás valamint az egyensúlyozó gyakorlatokkal egyidőben fejlesszünk fizikai képességeket is. Mindezek figyelembevétele mellett a biztonságot tartsuk mindig szem előtt.	Ismeri a tanult gyakorlatelemek helyes technikájának végrehajtását. Képes az ugrás során támaszhelyzeteket követően második ívet létrehozni. Ismeri a helyes ugródeszka használatot. . Képes a felsorolt feladatok végrehajtására. Lendületes és törésmentes a feladat végrehajtása függésgyakorlatokban, mászás kísérletben. Be tud mutatni 3 gyakorlatelemből álló gyakorlatot.

		Abban az esetben, ha a hallgatók fizikális képességei nem teszik lehetővé a gyakorlatok végrehajtását, adjunk nekik megfigyelési, hibajavítási feladatot, vagyis fejlesszük a kognitív képességeket.	

3. LABDAJÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
KÉZILABDA Az ötödik osztály előírásai szerint, továbbá: – a lábmunka csiszolása csoportos foglalkozás keretében, – dobások, átadások, kapura lövések fejlesztése, – cseles mozgások megtanítása, – kapusok; játéktudásuk alapmozgásainak bővítése. KOSÁRLABDA – labda nélküli mozgások fejlesztése, – indulás, megállás, sarkazás, irányváltoztatás technikájának készségszintű elsajátíttatása (labdával labda nélkül), – labdavezetés önindítás, kosárra dobás technikájának csiszolása. LABDARÚGÁS – a labdás feladatok végzése által: fizikai, technikai, taktikai képzés megvalósítása.	Speciálisan előkészítő, labdás ügyességfejlesztő feladatok és testnevelési játékok. KÉZILABDA – alapmozgások labdával, labda nélkül, – alapállás, védőállás, – dobások, átadások, kapura lövések (beugrással is), – különböző magasságból és irányból érkező labda elfogása, – helycserék támadásban, – egyéni (és társsal való) védekezés, – cselek, testcsel, induló átadási csel, – kapus: a kapus cselei, csúsztatott és felpattanó labda védése, – védekezés a kapu előtti szabaddobás esetén. KOSÁRLABDA – sarkazás, megállás labda nélkül és labdával (3 ütemre), – irányváltoztatás,	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtsuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. Törekedjünk arra, hogy a tanulók az általunk megjelölt feladatot alapjaiban sokszor hajtsák végre, de a végrehajtásoknak nem kell hasonlítaniuk egymáshoz. Más szavakkal kifejezve csak a mozdulat főbb vonalainak a rögzítésére törekedjünk a finomításra ne adjunk instrukciót csak abban az esetben ha az a hallgató képzetlensége miatt elengedhetetlen. Törekedjünk arra, hogy a tanulók maguktól jöjjenek rá arra, hogy egyes feladatot miért nem tudnak sikeresen végrehajtani. Használjuk ki annak a lehetőségét, hogy a tanulók	A labdajátékokban a tanult technikai elemek alkalmazása. KÉZILABDA Képes: – védekezésben a labdát birtokló ellenfélhez legközelebb állót zavarni a labda továbbításában, illetve a kapura lövésben, – tudja készségszinten a következő technikai elemeket: alapmozgások, egykezes felső átadás, kapura lövés. KOSÁRLABDA Tud: – járás és futás közben mindkét kézzel, irányváltoztatással labdát vezetni, – egy leütés után fektetett dobást végrehajtani. Ismeri a sarkazás gyakorlati jelentőségét. Képes: – kosárra dobásra egy leütéssel,

– racionális cselekvés e különböző feladathelyzetekben, – önfegyelem sajátos formáinak kialakítása a közös eredményért.	– egykezes felső átadás, kétkezes átadás, – labdavezetés a futás ritmusának változtatásával, – állásban, különböző testhelyzetekben, – kosárra dobás helyből 2-3 m-ről egy - és kétkezes felső dobással, – büntetődobás kétkezes alsó dobással, – a védekező mozgás- és lábmunkája, – támadásban és védekezésben az egyéni szerep vállalása. Szabályok. Kétszer indulás, szabálytalan indulás, sarkazás. Kosárlabda játék. LABDARÚGÁS – álló és mozgó labda rúgása belsővel, álló és mozgó célra, – kézből leejtett labda rúgása teljes csüddel, – guruló labda átvétele belsővel, – fejelés állóhelyben a homlok középső részével előre és oldalt, – a kapus játéka: alapállás; guruló és félmagas labdák elfogása, – egyéni védekezés, – szabály: a vonal, a kezezés, az érintés szabályai. Játék: lábtenisz, kispályás labdarúgás. RÖPLABDA – alapvető technikai és taktikai elemek.	egymásnak javíthassák a hibáit és a vélt és valós hibaforrásokra saját maguk jöjjenek rá. A tanár irányadó szerepét csökkentsük a minimálisra a lehetőségek figyelembevétele mellett.	– labdával indulásra, megállásra, – irányváltoztatásra, – büntetődobásra. LABDARÚGÁS – fejlett a speciális labdaügyessége – a tanult technikai elemeket alkalmazza – ismeri a védők és a támadók feladatait.

4. SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉGEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Elsődleges cél és feladat, hogy a gyerekek a szabad levegőn tartózkodva szokják azt, váljanak ellenállóbbá az időjárással szemben, növekedjen edzettségi szintjük.	A téli sportok megvalósítható formái és téli játékok. Tájékozódási futás (ahol a feltételek adottak). Divatos helyváltoztatási eszközök alkalmazása (kerékpár, görkorcsolya, gördeszka, roller stb.).	Az időjárás változásainak megfelelően, (a lazább keretek ellenére) aprólékosan szervezzük meg a foglalkozásokat (sérülés, megfázás, fagyás elkerülése érdekében). A szabadban végzett mozgásokra készítsük fel tanítványainkat (öltözet, felszerelés). A szánkóval, sível történő foglalkozások lebonyolításához válasszuk ki a terepet, mely megfelelő a tanulók tudásának.	Ismeri a szabadban végzett mozgásoknak megfelelő öltözéket, felszereléseket. Vállalja a szabadtéri tevékenységet, alkalmazkodik a növekvő terhelés elviseléséhez.

5. ÖNVÉDELMI SPORTOK, KÜZDŐJÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az eddigi előkészítő munka eredményeként a tanulók már rendelkeznek bizonyos konkrét feladatokhoz kötődő megfigyelési képességekkel, illetve képesek adott rejtett törvényszerűségek megfigyelés útján történő felismerésére. A most következő tematikus blokkban, ami a küzdősportok illetve a sportjátékok és az ehhez köthető versengési feladatokhoz kapcsolódnak, fej-	A dzsúdó elemi guruló- és esésgyakorlatai gurulóesés előre, hátra, csúsztatott esés oldalra, zuhanó esés előre és hátra. Az aikodó anyagából szabadulások kézlefogásból. Húzások és tolások párokban és csoportokban.	A fejlesztendő képességek tekintetében ajánlott az egyéni, páros és együttes osztályfoglalkozások gyakori váltogatása a sokféle szituációs helyzet kialakítása érdekében. Ösztönzzük a tanulókat az alapjátékok szabályainak módosítására a kreativitás és innovatív gondolkodás fejlesztése érdekében. Ne féljünk a gyakori szabálymódosítástól még akkor is, ha az pillanatnyi-	Ismeri az önvédelmi fogásokat, a begyakorolt esetekben.

leszteni kívánjuk a tanulók helyzetfelismerő képességeit, valamint a vállalkozói kompetenciához köthető innováció és kockázatvállalás képességét.		lag megértési problémákat okozhat a tanulók fejében. A lehetőségek figyelembevétele mellett ösztönözzük a tanulókat, hogy bátran készítsenek saját csapatjátékot, az ő álltaluk kitalált szabályok megtartása mellett.	

6. ÚSZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A vízbiztonság javítása.	A választott úszásnem technikájának csiszolása.	Törekedjünk az érdekes és változatos óravezetésre (kellő bemelegítés, sok játék stb). Gyakorlás közben folyamatosan figyeljük a gyerekek állapotát, reagálását, fokozatosan ügyeljünk a sérülések megelőzésére.	Képes egy meghatározott távolság leúszására.

7. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 108 – heti óraszám: 3

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Atlétika jellegű feladatok	20
Torna jellegű feladatok	16
Testnevelési játékok	46
Szabadidős sporttevékenységek	15
Önvédelmi sportok, küzdősportok	11

A rendgyakorlatok, gimnasztika a felsorolt témakörök keretében kerül feldolgozásra

RENDSZERGYAKORLATOK, GIMNASZTIKA ELŐKÉSZÍTŐ, PREVENCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A rendgyakorlatok alaki formaságaiban előtérbe kerülnek a menet közben történő alakzatváltozások, szakadozások. Ezen alakváltozásoknak a megtanítása fontos mind zárt, mind a nyitott oszlopok sorainak többszörösére növelésével az órát előkészítő gimnasztikai anyaghoz, illetve a sportnapon, sportünnepélyek alakzatainak kialakításához. További célunk: – fejlesszük a tanulókat a sportöltözet, sportfelszerelés használatában, a személyi higiénia szükségességének tudatosításában.	A rendgyakorlatok, gimnasztika 5−6. osztályos anyaga, továbbá: – a fejlődés, szakadozások a nyitott oszlopok sorainak többszörösére növelésével, – menetsebesség és lépéshossz változtatása, – a menet irányának megváltoztatása egyes oszlopban járás közben, egyszerű ellenvonulások, fejlődések, szakadozások ellenvonulásban. Gimnasztika: – 2-4-8 ütemű szabadgyakorlatok és szabadgyakorlati alapformájú társas, kéziszeres- és egyszerű szabadgyakorlatok.	A pedagógus számára a rendgyakorlatok büntetésként való felhasználása a pedagógiai tehetetlenség jele. A tanulók igényeljék a külső rendet, tudatosuljon ennek hasznossága és a rend szépsége. Értsék meg az alaki formaságok fontosságát, az együttes mozgásban rejlő harmóniát, rendet. A gimnasztika terén következetesen követeljük meg tanulóinktól: – a pontos kiinduló és befejező helyzeteket, – a mozgások kiterjedésének csorbítatlan megvalósítását.	KÉPES mozgáskultúrájában, higiéniai szokásainak változásában, fegyelmezett, kitartó munkavégzésében történt pozitív vagy negatív változás alapján.

1. ATLÉTIKAI JELLEGŰ FELADATMEGOLDÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
5. osztály szerint, továbbá: Célgimnasztikai, valamint rávezető gyakorlatokkal, feladathelyzetekkel készítsük elő az atlétikai mozgások oktatását. – *futás egyéni ütemre*	**Futások, ugrások, szökdelések, dobások** Futásokat, ugrásokat, dobásokat speciálisan előkészítő és célgyakorlatok. Állórajt, indulás elöl és hátul lévő lábbal.	A tanulás kezdeti szakaszában a tanulókkal végrehajtandó feladatok variálását először a mozgásban résztvevő végtagok pozíciójának változtatgatásával kezdjük, mert ezt viszonylag	Képes fokozni teljesítményét a kitartó, iram, fokozó és akadályfutásban. Tud gyorsfutásban, 30- 60-100 m-en időt javítani.

a táv növelésével, – akadályfutás 3-4 akadállyal, 100-110 cm-es sáv átugrásával, – térdelőrajtnál: indulás fokozatosan növekvő, és gyorsuló lépésekkel, – váltófutásnál a váltóhatárt kisegítő vonal alkalmazásával, – szökdelések, ugrások változatosan összeállított szereken, – a **guggoló,** távolugró technika csiszolása, – a dobásnál hátulról történő indítások tudatosítása.	Térdelőrajt helyes technikai végrehajtása, vezényszavak ismerete. Gyorsfutások 60, 100 m-en. Vágtafutások. Iramfutás 1000 m-es. Tartós futás iramnehezítéssel. Kitartó futás 10-12 percig. Futás akadályok felett. Váltófutás két- és egykezes váltással. Távolugrás guggoló technikával. Magasugrás lépő, vagy (ugródomb esetén **flop**) (**guruló** technika) *átlépő technikával.* Kislabdahajítás távolságra, célra. Súlylökés helyből (3 kg). Lökések tömött labdával helyből egy és két kézzel. Játékok: Egyéni-páros, csapat-, sor-, és váltóversenyek futó, ugró és dobó feladatokkal.	alacsony képzettségi fokon is könnyen el lehet sajátítani. Ezt kövesse a végtagok sebességének vagy a mozgás tempójának a variálása. Ennek oka abban keresendő, hogy ez már egy bizonyos előképzettséget kíván meg a tanulók részéről, még olyan egyszerű mozgások esetén is mint a járások és futások. Az egyes mozgásban résztvevő végtagok teljes vagy részleges blokkolásával tovább nehezíthetjük a feladatokat. A legvégső stádiumban, vagyis a tanulás legmagasabb fokán próbálkozhatunk a mozgás és a mozgásban résztvevő végtagok téri, idői, sebességi komponenseinek együttes változtatásával. Ne feledjük, hogy ennek a blokknak a jelentősége és elsődleges célja nem abban keresendő, hogy a tanulók minél tökéletesebben hajtsanak végre egy jól begyakorolt atlétikus járást, futást, szökdelése vagy esetleg egy hajító mozdulatot.	Képes a nekifutás sebessége, a kitámasztás- és a lendítés közötti összefüggésre vonatkozó tapasztalatokat, alkalmazni az ugrásokban. Ismeri meg az optimális nekifutási sebességet a magas- és távolugrásban. .

2. TORNA JELLEGŰ FELADATMEGOLDÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A torna mozgásanyagának hatékony, intenzív feldolgozásához vegyük figyelembe: – azonos szerigényű anyagok oktatásának, a különböző osztályokban azonos időszakra ütemezését, – a foglalkoztatási formák helyes megválasztását (együttes osztály stb.), – a fokozott tanulói segítségadás bevonását, – a minél jobb bemutatás érdekében a tanulók aktív részvételével minél több versenyszerű helyzet kialakítását, – a haladás ütemének fokozása érdekében a feladatoknak a tanulók képességeihez történő igazítását.	Támaszhelyzetek, támaszugrások, függéshelyzetek, gerenda – célgimnasztikai, rávezető, képességfejlesztő gyakorlatok, – repülő gurulóátfordulás nekifutással, – fejállás különböző kiinduló helyzetekből, – kézenátfordulás oldalt, – **csúsztatás, vetődés,** – **fellendülés kézállásba (kísérletek)** – **mérlegállás, híd, spárga, tarkóbillenés, fejbillenés (kísérlet)** – összefüggő talajgyakorlat, – **terpeszátugrás ugrószekrényen (3-4 rész) hosszában, bakugrás,** – guggolóátugrás ugrószekrényen (3-4 rész) széltében (segítséggel) – gerendán futólépés, érintőjárás, hármaslépés, karkörzések, – gyűrűn: *alaplendület, zsugorlefüggés, nyújtott lefüggés, lebegőfüggés, lefüggés, hátsó függés,* homorított leugrás hátra lendületből.	A szertorna veszélyességéből kifolyólag minden esetben körültekintően szervezzük meg az órai anyagot. Vegyük figyelembe, hogy a mai hallgatók fizikai és koordinációs képességeik nem jók, ami adott esetben túlsúlylyal is párosulhat. Ettől eltekintve a dobbantó és trambulinos valamint az egyensúlyozó feladatsorokat az előbb említett szempontok figyelembevétele mellett tegyük változatossá és sokszínűvé. Továbbra is adjunk lehetőséget a tanulóknak kreativitásuk és aktivitásuk megmutatkozására adott esetben értékelésére. A talaj és ugrás valamint az egyensúlyozó gyakorlatokkal egyidőben fejlesszünk fizikai képességeket is. Mindezek figyelembevétele mellett a biztonságot tartsuk mindig szem előtt. Abban az esetben, ha a hallgatók fizikális képességei nem teszik lehetővé a gya-	Tudja a támasz- és függőszereken tanult gyakorlatelemek jellegzetes kulcsmozzanatait: – talajon az alapelemeket, – támaszugrásoknál az alapugrást, ellökést, – gyűrűn az alaplendületeket, – gerendán a hely- és helyzetváltoztatásokat. Tud bemutatni összekötő elemeket is tartalmazó 2-3 (3-4) elemből álló önálló talajgyakorlatot. Biztonsággal tud mászni (függeszkedni).

		korlatok végrehajtását, adjunk nekik megfigyelési, hibajavítási feladatot, vagyis fejlesszük a kognitív képességeket.	

3. LABDAJÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
KÉZILABDA A kézilabdajáték célja lényegét tekintve megegyezik az 5−6. osztályban megfogalmazottakkal, de magasabb szinten realizálódik. A gyermek fejlődési sajátosságaiból fakadóan előtérbe kerülnek: – az értelmi képességek, – a felelősség, csapatszellem, – az ésszerűségen alapuló helyzetfelismerés képessége, – a sportszerűség betartása, – az önfegyelem sajátosságainak formálása. KOSÁRLABDA Az 5−6. osztályban kitűzött célok itt is követendők magasabb szintű megfogalmazással. A kosárlabdázás továbbra is képezze és fejlessze a tanulóink: – **sokoldalú mozgásismeretét,** – **koordinatív és kombinatív képességeit,**	Speciálisan előkészítő, a labdás ügyességet fejlesztő feladatok és testnevelési játékok. KÉZILABDA – egyéni védekezés, – a gólveszélyes terület védelme, – a kapura törő játékos sáncolása, – támadásból védekezésbe való gyors visszarendeződés, – résekre helyezkedés, – labda átvétele helyből indulva, mozgásból, – kapura lövés, gyors átadások, bejátszások, – esések, **bevetődések,** – védekezés egy zavaró játékossal (5+1), – támadás felállt védelem (5+1) ellen. KOSÁRLABDA – átadás futás közben párokban, – labdavezetés irányváltoztatással, – fektetett dobás labdavezetéssel,	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtsuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. Törekedjünk arra, hogy a tanulók az általunk megjelölt feladatot alapjaiban sokszor hajtsák végre, de a végrehajtásoknak nem kell hasonlítaniuk egymáshoz. Más szavakkal kifejezve csak a mozdulat főbb vonalainak a rögzítésére törekedjünk a finomításra ne adjunk instrukciót csak abban az esetben ha az a hallgató képzetlensége miatt elengedhetetlen. Törekedjünk arra, hogy a tanulók maguktól jöjjenek rá arra, hogy egyes feladatot miért nem tudnak sikeresen végrehajtani. Használjuk ki annak a lehetőségét, hogy a tanulók egymásnak javíthassák a hibáit és a vélt és valós hiba-	KÉZILABDA készség szinten: – végzi a rövid és változó irányú adogatást élénk ritmusban, – képes a védők helyezkedésének megzavarására, – tud mozgásból végrehajtott kapura lövést végezni. Az egyén szereplésének mérése: – egyéni védekezés, – támadásból a védekezésbe való gyors visszarendeződés, –résekre helyezkedés, –gyors átadás, bejátszás, –esések, bevetődések, – kapura lövés, kapus játéka, – szabályismeret. KOSÁRLABDA: – a tanulók támadásban állandó mozgással szakadnak el védőiktől a labdaátvételre, a kosárra dobáshoz, – kellő időben adja át a labdát a legkedvezőbb helyzetben lévő társnak, – tud futás közben

– labdás ügyességét és kreatív gondolkodását, – csapatjátékból adódóan a társsal, a csapattal szembeni pozitív elvárások érvényre jutását. LABDARÚGÁS Lényegi eltérés nincs, de az elvárások magasabb szinten kell, hogy realizálódjanak, mint az 5−6. osztályban. Célunk: – a technikai tudás fejlesztése a labda le- és átvételében, a csüddel történő rúgásban, a fejelésben, alapszerelésben, labdavezetésben, – taktikai megoldásoknál összjáték a támadásokban, védőjátékosok mozgása, helyezkedése, szerelése, – kapusképzés, – szabályok ismerete.	– **összetett technikai feladatok: sarkazás-megindulás-labdavezetés, megállás-sarkazás:** előredobott labdával megállás, sarkazás, egy leütés után fektetett dobás, – büntetődobás, – egyéni védekezés lábmunka, – bejátszás befutó játékosnak, – **szerelés, emberfogásos védekezés a labdát birtokló játékos helyzetének megfelelően,** – ötletjáték könnyített szabályokkal. LABDARÚGÁS – álló és mozgó labda rúgása belső csüddel, álló és mozgó célba, – labdaátvétel talppal, – **levegőből érkező labda átvétele belsővel,** – fejelés állva, mozgás közben, – alapszerelés, – labdavezetés, elhúzó csel, RÖPLABDA: Támadás és védekezés alapvető megoldásai.	forrásokra saját maguk jöjjenek rá. A tanár irányadó szerepét csökkentsük a minimálisra a lehetőségek figyelembevétele mellett.	labdát kezelni, egy leütés után fektetett dobást végrehajtani, sarkazni, – tud egy lépés után megállni két ütemben, páros lábról felugrani a lehető legmagasabbra, az ugrás „holtpontján” taposni, labdával célba dobni. LABDARÚGÁS – fejlődik technikai tudása a labda birtoklásában: átvételében, labdatovábbításban, labdavezetésben, – tudja az elmozduló társnak a labdát pontosan továbbítani.

4. ÖNVÉDELEM, KÜZDŐSPORTOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Tudatosítsuk tanítványainkban: az önvédelmi sporttól túlzott elvárást ne tanúsítsanak (a sportág ismerete nem teszi őket legyőzhetetlenné). – A speciális előkészítő gyakorlatok megismertetése, – az esések, zuhanások, gurulások leghétköznapibb, leginkább alkalmazható fajtáinak megtanítása, – fogások, lefogások ismerete, – a fej védelme, – a kéz leérkezést tompító hatásainak kiiktatása, – a helyes gördüléssel a gerincoszlop védelmének biztosítása, – a tömeges izmokon való átgördülés (esés) elsajátítása, – számtalan esésből eredő sérülés megelőzése a helyes eséstechnika elsajátítása révén.	1. Speciális előkészítő gyakorlatok: – alap kézgyakorlatok, – húzó-taszító kézgyakorlatok, – hajító-feszítő kézgyakorlatok, – lenyomó-emelő kézgyakorlatok, – forgató-csavaró kézgyakorlatok. 2. Botgyakorlatok. 3. Esések, zuhanások. 4. Gurulások, csípődobás. 5. Leszorítások. 6. Szabadulás a fogságból, lefogásból. Küzdő játékok: „Ne lépj ki a körből”, „Vedd el a botot”, „Bottal körben”. A birkózás egyszerűbb elemei (grundbirkózás).	Módszertani ajánlás: A dzsúdó nem önvédelmi gyakorlatokat tartalmaz. AIKIDO dzsúdóhoz kapcsolt önvédelmi mozgásanyag	Ismeri a helyes eséstechnikát: – a nagy izomcsoportokra érkezést, – a fej védelmét, – a kéz, könyök, térd megóvásának lehetőségeit. Képes gurulásoknál a háton átlós vonalú gördüléssel védeni a gerincoszlopát. Képes önismeretre (az elbizakodottság,a vigyázatlanság, a félelem legyőzésére.)

5. SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉG

Fejlesztési célok	Tantárgyi tartalmak, tevékenységi formák	Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltétele
Az iskolai környezet és az időjárást figyelembe véve a tanórákat lehetőleg a szabad téren valósítsuk meg. A változó hőmérséklethez igazodva fokozzuk tanítványaink tűrőképességét, edzettségét, fizikai teljesítményüket. A szabadidős-sportágakat nagyobb arányban ismertessük meg tanulóinkkal, mert ha megszeretik valamelyiket, valószínű meghatározóvá válik a szabadidejük eltöltésében. Biztosítsunk széles kínálatot, hogy mindenki találjon számára megfelelő sportágat.	– túrázási formák, gyalog-, kerékpártúra (duatlon) a helyi tantervben pontosan meghatározott időpontban, szép élményt adó helyszínen, – különböző helyváltoztató eszközök: BMX, görkorcsolya, gördeszka, futball stb. – téli sportok: szánkózás, síelés, korcsolyázás, (jégkorong), – vízi sportok: evezés, kajak, kenu, (hétvégi program - tábor keretében, szünidőben), – asztalitenisz, tollaslabda – futással, dobással, ütéssel kombinált népi játékok (várméta, stb.)	Az időjárás változásainak megfelelően, (a lazább keretek ellenére) aprólékosan szervezzük meg a foglalkozásokat (sérülés, megfázás, fagyás elkerülése érdekében). A szabadban végzett mozgásokra készítsük fel tanítványainkat (öltözet, felszerelés). A szánkóval, sível stb. történő foglalkozások lebonyolításához gondosan válasszuk ki a terepet, mely megfelelő a tanulók tudásának, felkészültségének.	Ismeri a szabadtéri testedzés (testnevelési óra) legfontosabb egészségi és balesetvédelmi rendszabályait. Képes szabadtéri sporttevékenységek végzésére.

8. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 108 - heti óraszám: 3

Témakör	A témakör feldolgozására javasolt óraszám
Atlétika jellegűfeladatok	20
Torna jellegű feladatok	14
Testnevelési játékok	46
Szabadidős sporttevékenységek	16
Önvédelmi sportok, küzdősportok	12

A rendgyakorlatok, gimnasztika a felsorolt témakörök keretében kerül feldolgozásra.

RENDGYAKORLATOK, GIMNASZTIKA, PREVENCIÓ, RELAXÁCIÓ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A rendgyakorlatoknál a célkitűzés az előző osztályokéhoz hasonlóan – nemcsak osztályközösségben, hanem nagyobb egységben felvonuláshoz az alakzatok mozgatása; szabadtéri tanévnyitó, tanévzáró ünnepek, Gimnasztikai gyakorlatoknál: – játékos szabadgyakorlati alapformájú, – határozott formájú szabadgyakorlat, – kéziszer, illetve szergyakorlatok végeztetése.	A testnevelésben alkalmazott rendgyakorlatok köre, elsősorban: – testfordulatokat helyben, – menet megindítása, megállítása, – menetből átmenet futásba, futásból átmenet lépésbe. Tartásjavító a gerincoszlop izomegyensúlyának és a medence középállásának automatizálását biztosító gyakorlatok, valamint az egyéb ortopédiai elváltozásokat megelőző ellensúlyozó gyakorlatok.	A pedagógus számára a rendgyakorlatok büntetésként való felhasználása a pedagógiai tehetetlenség jele. A tanulók igényeljék a külső rendet, tudatosuljon ennek hasznossága és a rend szépsége. Értsék meg az alaki formaságok fontosságát, az együttes mozgásban rejlő harmóniát, rendet.	Ismeri az alaki formaságok elrendelő vezényszavait Tud: – önállóan összeállítani 8-6 ütemű gyakorlatot, – zenére bemutatni (saját összeállítású) 32 ütemű gyakorlatfűzést, – társuknak levezényelni 4-5 gyakorlatelemet tartalmazó szabad kéziszergyakorlatot .

1. ATLÉTIKA, FUTÁS, SZÖKDELÉS, UGRÁSOK, DOBÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A munkabíróképesség növelése. Sokoldalúság az oktatásban: atlétikai feladatok változó feltételek közötti végrehajtásával, a többi sportágban jelentkező mozgáskészségek összekapcsolásával. Törekednünk kell annak megvalósítására, hogy az atlétikai oktatási anyag keretén	**Futások, ugrások, dobások** Eredményes végrehajtás feladathelyzetben. – Gyorsfutás 30-60-100 m-en. Iramfutás a táv fokozatos növelésével. Fokozó futás. Álló-, térdelőrajt a törésmentes indulásra, továbbá a célbafutás helyes végrehajtására tö-	A tanulás kezdeti szakaszában a tanulókkal végrehajtandó feladatok variálását először a mozgásban résztvevő végtagok pozíciójának változtatgatásával kezdjük, mert ezt viszonylag alacsony képzettségi fokon is könnyen el lehet sajátítani. Ezt kövesse a végtagok sebességének vagy a mozgás tempójának a	Ismeri, hogyan kell fokozni az állóképességet, a különböző kitartó mozgást követelő feladatokkal. Tud gyorsfutás közben váltani. Képes futásra nehezítésekkel. Javul a teljesítmény a rövid-, közép-, hosszú távú futásokban.

belül fizikai és koordinációs képességek a korábbinál még inkább harmonikusan fejlődjenek. fokozzuk a tanulók érdeklődését az atlétikai mozgásformák iránt. Az oktatás során az egyénre szabott technikák kialakítása, csiszolása, javítása, gyakoroltatása kerül előtérbe.	rekvés. Futás nehezítésekkel (terep, akadály). – Váltófutások. Magasugrás. Távolugrás. Kislabdahajítás (10-15 lépés) nekifutással. Súlylökés helyből, becsúszással. Vetések tömött labdával mindkét oldalra (két kézzel). Játékok: versengések az atlétika egyes számaiban.	variálása. Ennek oka abban keresendő, hogy ez már egy bizonyos előképzettséget kíván meg a tanulók részéről, még olyan egyszerű mozgások esetén is mint a járások és futások. Az egyes mozgásban résztvevő végtagok teljes vagy részleges blokkolásával tovább nehezíthetjük a feladatokat. A legvégső stádiumban, vagyis a tanulás legmagasabb fokán próbálkozhatunk a mozgás és a mozgásban résztvevő végtagok téri, idői, sebességi komponenseinek együttes változtatásával. Ne feledjük, hogy ennek a blokknak a jelentősége és elsődleges célja nem abban keresendő, hogy a tanulók minél tökéletesebben hajtsanak végre egy jól begyakorolt atlétikus járást, futást, szökdelése vagy esetleg egy hajító mozdulatot.	Képes az ugrásoknál, dobásoknál az ugró-, dobótechnika összhangjának megteremtésére.

2. TORNA JELLEGŰ FELADATMEGOLDÁSOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Alakítsuk ki (aktív közreműködésükkel) a tanulókban: – a mozgások fizikai törvényszerűségeinek megértését, az értelmes mozgásta-	**Támaszhelyzetek, támaszugrások, függéshelyzetek, gerenda, sportgimnasztika** – gurulóátfordulások előre, hátra, soro-	A szertorna veszélyességéből kifolyólag minden esetben körültekintően szervezzük meg az órai anyagot. Vegyük figyelembe, hogy a mai	– biztonságosan tud mászni (függeszkedni), – támaszban, függésben karhajlítást és nyújtást végezni, – egyensúlyozva járni

nulás igényét, – az egyes elemkapcsolatok önálló módon történő feldolgozását, – a mozgásuk állandó tökéletesítésének fontosságát, – a segítségnyújtás magas szintű készségét.	zatban is, – repülő gurulóátfordulás fekvő társon át, – fejállás feladatokkal, – fellendülés kézállásba, tarkóbillenés, fejbillenés, kézenátfordulás oldalra, – összefüggő talajgyakorlatok, a tanult elemekből, – gerendán különböző testhelyzetek, járásmódok, állások, – gyűrűn alaplendületből fellendülés előre lefüggésbe; alacsony gyűrűn: támaszkísérletek: 4-5 elemből álló összefüggő gyakorlatok, – támaszugrás: „Kismacska”, Terpesz és guggolóátugrás keresztbe állított 3-4 részes szekrényen. Mászás, vándormászás kötélen, függeszkedési kísérletek.	hallgatók fizikai és koordinációs képességeik nem jók, ami adott esetben túlsúlylyal is párosulhat. Ettől eltekintve a dobbantó és trambulinos valamint az egyensúlyozó feladatsorokat az előbb említett szempontok figyelembevétele mellett tegyük változatossá és sokszínűvé. Továbbra is adjunk lehetőséget a tanulóknak kreativitásuk és aktivitásuk megmutatkozására adott esetben értékelésére. A talaj és ugrás valamint az egyensúlyozó gyakorlatokkal egyidőben fejlesszünk fizikai képességeket is. Mindezek figyelembevétele mellett a biztonságot tartsuk mindig szem előtt. Abban az esetben, ha a tanulók fizikális képességei nem teszik lehetővé a gyakorlatok végrehajtását, adjunk nekik megfigyelési, hibajavítási feladatot, vagyis fejlesszük a kognitív képességeket.	talajon, szereken, – egyéni adottságokhoz viszonyított hajlékonyságot, lazaságot, rugalmasságot a szereken történő feladatvégzés közben biztonságot mutat, – tud az 5-8 osztályban tanult tornaelemeket bemutatni talajon, szereken, – képes 3-4 (5) elemből önállóan összeállított talaj-, (illetve szer-) gyakorlatokat bemutatására.

3. TESTNEVELÉS ÉS SPORTJÁTÉKOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
KÉZILABDA A 7.osztály megfogalmazása szerint, továbbá célunk az, hogy: tanítványaink technikai, taktikai ismeretanyagból a védekező, támadójátékból a sportoláshoz legszükségesebb tudásanyagot alapszinten, az ügyesebbek magasabb szinten sajátítsák el. KOSÁRLABDA Az 5−7. osztály megfogalmazása szerint, továbbá: – **koordinált, egymáshoz igazodó feladat végrehajtás,** – önzetlenségben előbbre jutás, – az ellenfél és csapattárs, a játékban résztvevők tevékenységének tisztelete, a durvaságmentes játék, – a kombinatív lehetőségek felismerésével fejlesszük a tanulók kreatív, logikus gondolkodását, – a célszerűséget az eredmény elérésében. LABDARÚGÁS – a technikai ismeretekben a tudáskü-	KÉZILABDA **Védekezésben:** **– tudják tartani helyüket a zóna számukra kijelölt helyén, alkalmazzák a testtel való feltartást,** **Támadásban:** **– a folyamatos játék biztosítása:** gyors, változatos irányú adogatás, betörés, áttörés **– a megfelelő pillanat kiválasztása társas, egyéni akciók végrehajtására,** KOSÁRLABDA Taktika: – emberfogásos védekezés során tudjon a védő a támadó és a kosár között maradni, **– a támadásban ismerje a védőtől való elszakadás egyéni módját** Technikai: Sajátítsa el készség szinten a: **– a fektetett dobást oldalról kapott labdával, tempódobást páros lábról felugrás után az ugrás „holtpontján”,** – büntetődobás egy- vagy kétkezes dobással, **– labdavezetés irányváltoztatással,**	Az óra anyagát az osztály egyidejű mozgatásával hajtsuk végre. Törekedjünk arra, hogy a lehető legváltozatosabb és legtöbb kombinációs lehetőséget hozzuk létre. Törekedjünk arra, hogy a tanulók az általunk megjelölt feladatot alapjaiban sokszor hajtsák végre, de a végrehajtásoknak nem kell hasonlítaniuk egymáshoz. Más szavakkal kifejezve csak a mozdulat főbb vonalainak a rögzítésére törekedjünk a finomításra ne adjunk instrukciót csak abban az esetben ha az a hallgató képzetlensége miatt elengedhetetlen. Törekedjünk arra, hogy a tanulók maguktól jöjjenek rá arra, hogy egyes feladatot miért nem tudnak sikeresen végrehajtani. Használjuk ki annak a lehetőségét, hogy a tanulók egymásnak javíthassák a hibáit és a vélt és valós hibaforrásokra saját maguk jöjjenek rá. A tanár irányadó szerepét csökkentsük a minimálisra a lehetőségek figyelembevétele mellett.	KÉZILABDA – átadások járás, futás közben, – különböző magasságból érkező labda elfogása, – átvett labdával beugrásos kapura lövés; **sánc fölött kapura lövés;** szabad- és büntetődobások, – a védőjátékos mozgása, a védők helyezkedése, – sáncolás, – a kapus mozgása, a védés kézzel, lábbal, **– védekezés két zavaró játékossal (4+2),** **– támadás felállt védelem ellen (4+2),** – gyors indítás; betörés és kapura lövés. KOSÁRLABDA – fektetett dobás oldalról kapott labdával, – kosárra dobások állóhelyből egy és két kézzel, – büntetődobások az egyéni adottságoknak megfelelő technikával, – labdavezetés irányváltoztatással, aktív védő mellett, – támadás 3:2 ellen, – gyors indulás, – támadás emberfogás ellen, – egyszerű elzárások, – elszakadás a védőtől, – ötletjáték (a 3-10 és a 30 mp-es szabá-

lönbség kiegyenlítése páros és egyéni labdás feladatok végzésével, – a posztonkénti feladatok elsajátítása, – a támadójáték csiszolása, – az emberfogásos védekezés alkalmazása, – a kapus technikai, taktikai tudásának bővítése, – a játékrendszer ismerete.	Feladathelyzetben **tudja alkalmazni:** **– a gyors indulást,** **– az indulócselt,** **– a gyors irányváltozást.** LABDARÚGÁS Csiszolják a tanulók a technikájukat: – **külső, belső és teljes csüddel történő rúgásnál, belsővel történő rúgásnál mozgás közben,** – **az ügyetlenebb lábbal történő rúgásnál,** – **fejelésnél, alapszerelésnél.** Taktika: – **támadásnál pontos összjáték,**		lyok nélkül). LABDARÚGÁS – pattanó és guruló labda rúgása teljes csüddel állóhelyben és mozgás közben, álló és **mozgó célra,** – fejelés felugrással páros lábról előre és oldalt, – szlalom labdavezetés belső és külső csüddel, – rálépős csel, – alapszerelés.

4. ÖNVÉDELEM, KÜZDŐSPORTOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Tudatosítsuk tanítványainkban: az önvédelmi sportról túlzott elvárást ne támasszanak (a sportág ismerete nem teszi őket legyőzhetetlenné). – A speciális előkészítő gyakorlatok megismertetése, – az esések, zuhanások, gurulások leghétköznapibb, leginkább alkalmazható fajtáinak megtanítása, – fogások, lefogások ismerete, – a fej védelme,	1. Speciális előkészítő gyakorlatok: – alap kézgyakorlatok, – húzó-taszító kézgyakorlatok, – hajító - felkészítő kézgyakorlatok, – lenyomó - emelő kézgyakorlatok, – forgató - csavaró kézgyakorlatok. 2. Botgyakorlatok. 3. Esések, zuhanások. 4. Gurulások, csípődobás, fejenátdobás. 5. Leszorítások. 6. Szabadulás a fogságból (fojtófogás hárítással)	A dzsúdó önvédelmi gyakorlatokat tartalmaz. AIKIDO dzsúdóhoz kapcsolt önvédelmi mozgásanyag.	Ismeri a helyes eséstechnikát: – a nagy izomcsoportokra érkezést, – a fej sohasem érintheti a talajt, – óvja a kezet, könyököt, térdet. Gurulásoknál a háton átlós vonalú gördüléssel védi gerincoszlopát. Tudja, hogy az óvatosság, a bátor kiállás, a józan helyzetmegítélés a sport eredményességéhez tartozik.

– a kéz leérkezést tompító hatásainak kiiktatása, – a helyes gördüléssel a gerincoszlop védelmének biztosítása, – a tömeges izmokon való átgördülés (esés elsajátítása), – számtalan esésből eredő sérülés megelőzése a helyes eséstechnika elsajátítása révén.	Küzdő játékok: „Ne lépj ki a körből”, „Vedd el a botot”, „Bottal a körben”.		

SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉGEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Az iskolai környezetet és az időjárást figyelembe véve a tanórákat lehetőleg a szabad téren valósítsuk meg. A változó hőmérsékletekhez igazodva fokozzuk tanítványaink tűrőképességét, edzettségét, fizikai teljesítményét. A szabadidősportágakat nagyobb arányban ismertessük meg tanulóinkkal, mert ha megszeretik valamelyiket, valószínűleg meghatározóvá válik a szabadidejük eltöltésében. Biztosítsunk széles kínálatot, hogy mindenki találjon számára megfelelő sportágat.	Futással, dobással, ütéssel kombinált (népi játékok) nemzetek labdája, kötélhúzás. – túrázási formák: gyalog-, kerékpártúra (duatlon) a helyi tantervben pontosan meghatározott időpontban, szép élményt adó helyszínen, – különböző helyváltoztató eszközök: BMX, görkorcsolya, gördeszka, futball, stb. – téli sportok: szánkózás, síelés, korcsolyázás, (jégkorong), – vízi sportok: evezés, kajak, kenu, (hétvégi program - tábor keretében, szünidőben),	Az időjárás változásainak megfelelően, (a lazább keretek ellenére) aprólékosan szervezzük meg a foglalkozásokat (sérülés, megfázás, fagyás elkerülése érdekében). A szabadban végzett mozgásokra készítsük fel tanítványainkat (öltözet, felszerelés). A szánkóval, sível stb. történő foglalkozások lebonyolításához gondosan válasszuk ki a terepet, mely megfelelő a tanulók tudásának, felkészültségének.	Évszaktól függetlenül ismeri a szabadtéri testedzés lehetőségeit. Ismeri a szabadtéri testedzés (testnevelés óra) legfontosabb egészségi és balesetvédelmi rendszabályait. Részt vesz rendszeresen szabadtéri sporttevékenységben Képes egy szabadtéri sportágban jó teljesítmény nyújtására.

A foglalkozásokat a lazább keretek ellenére aprólékosan szervezzük, (tervezzük), gondosan határozzuk meg a játékszabályokat, ezzel is biztosítva a sérülések elkerülését.	– asztalitenisz, tollaslabda (tenisz a testnevelési órán a legalapvetőbb technikai elemek, elsősorban a sportág megismertetése lehetséges, főleg az órán kívüli keretben végezhető).		

6. ÚSZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
A vízbiztonság javítása.	Az úszás távolságának növelése a választott úszásnemben.	Törekedjünk az érdekes és változatos óravezetésre (kellő bemelegítés, sok játék stb). Gyakorlás közben folyamatosan figyeljük a gyerekek állapotát, reagálását, fokozatosan ügyeljünk a sérülések megelőzésére.	Tud adott távot választott úszásnemben leúszni.

TÁNC ÉS DRÁMA

ALAPOZÓ SZAKASZ

5–6. évfolyam

BEVEZETŐ

Dráma és tánc – választható modul tantárgy

Általános irányelvek és célkitűzések az 5-6. osztályban

A tantárgyi modul célja, a felszabadult örömet nyújtó játéklehetőség megteremtése, melynek gyakorlatai és játékai során lehetőség adódik a tanulók saját teljesítményükhöz való optimális haladáshoz, különféle készségeik és képességeik területén. Az egész osztályos, és a kiscsoportos, páros és egyéni játékok és gyakorlatok sora, mind az egyén különféle megnyilvánulását igényli, mely az iskolába járó gyermekek önbizalmának növelését eredményezi. A magasabb évfolyamokon a játékélmény megteremtésén túl a játékokban és gyakorlatokban való tudatos részvétel, azaz a játék egy magasabb szintű befogadása, és ennek megfelelő tanulói megnyilatkozás a cél. Ennek érdekében olyan gyakorlattípusok kerülnek be a témakörök közé: amely a koncentráció, a figyelemösszpontosítás, a térbeli tájékozódás, az improvizáció, a beszédkészség, az érzékelés fejlesztésére irányul, de valamennyi gyakorlat kapcsán a színház és színházi kifejezéssel való közvetlen kapcsolat kimutatása és ennek tudatosítása a cél, ugyanakkor még mindig fontos a játékélmény maga, és a játékban való közreműködés alapján a reális önértékelés feltételeinek megteremtése, valamint a magasabb óraszám adta lehetőséggel az intenzívebb fejlesztési hatás elérése.

A dráma és tánc keretein belül is fontos célkitűzés az ismeretek megszerzése, de ezek megszerzésének legfőbb elve a tevékenység központúság. A tevékenységközpontúság mellett már fontos cél az ismeretek megszerzése is – versek, novellák, népi játékok szabályai, szövegei, dallamai –, még akkor is, ha mindez játékokon és gyakorlatokon keresztül történik. A hatodik az évfolyamon vesznek részt először a tanulók komplex drámaórán, melynek célja egy olyan jellegű együttműködés, melyben a tanulók érzelmi, szellemi és fizikai értelemben is megtapasztalhatják a nagyon intenzív részvétel – jelenlét – élményét, mely minden dramatikus megnyilatkozás egyik legfontosabb eleme.

Általános fejlesztési követelmények az 5-6. osztályban

A csoportos játékhoz és a megjelenítéshez szükséges képességek és készségek

Rögtönzési és együttműködési képesség

Ismeretszerzési, tanulási és problémamegoldó képesség, kifejezőkészség

Megismerő befogadóképesség

A fejlesztési követelményekhez rendelt témakörök feldolgozására álló óraszám keretében lehetőség nyílik a gyerekek olyan jellegű komplex fejlesztésére, mely által a tanulók a mindig örömet és izgalmat jelentő játékok és gyakorlatok sokaságán keresztül kommunikációs képességeik, térbeli tájékozódási képességeik, rögtönzési és együttműködési képességeik, kifejezőkészségük, önismeretük és a társak ismerete érzékelése a saját fejlettségüknek megfelelően fejlődik. Mindez kapaszkodót ad a kultúra értékeinek befogadáshoz, valamint olyan közösségi élményt nyújt, mely az összetartozás érzését teremti meg.

A tantárgy célja

A gyermekkori társas kapcsolatok megismerése, azokban való eligazodás és az együttműködés képességének kialakítása fejlesztése,

– a társas kapcsolatok gyakorlása különböző élethelyzetekben,

– az emberi érzelemvilág megismerésének elősegítése, az érzelem kifejezés különböző módjainak gyakorlása, ismert és spontán helyzetekben egyaránt,

– a szöveg mögötti vagy szöveg nélküli kommunikációs lehetőségek, formák meg- és felismerése, megértése, megtanulása (pl. testbeszéd, egyéb metakommunikációs jelrendszer stb.),

– művészeti alkotások (pl. színházi darab), táncformák, táncfajták megismerése, jelentéshordozó és érzelemközvetítő szerepük, megértése, elfogadása stb.

Témakörök	Témakör feldolgozására javasolt óraszám	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
	5. évfolyam	***6. évfolyam***
ÉVI ÓRASZÁM	18	18
A kifejező közlés alapjainak elsajátítása. Beszédkézség, kommunikációs képesség és a koncentráció fejlesztése.	2	2
Nonverbális kommunikációs eszközök.		
Bizalom gyakorlatok, önismeret társismeret kialakítására irányuló gyakorlatok.	1	1
Alapfokú színpadi mozgástréning.	3	3
Maszkos játékok.	1	1
Jeles napok játékai.	3	3
Alapvető drámai kifejezési formák (konvenciók).	1	1
Alapvető színházi, dramaturgiai alapfogalmak megismerése és alkalmazása.	2	2
Improvizáció, történetváz alapján, irodalmi művek és történelmi események kapcsán.	3	3
Színházi előadás.	2	2
	16	***16***

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Beszédkészség, kommunikációs képesség és a koncentráció fejlesztése. Nyelvgyötrők és a beszédfejlesztéshez alkalmazott versek ismerete.	**A kifejező közlés alapjainak elsajátítása.** Beszédgyakorlatok. Légzőgyakorlatok, kommunikációs játékok, kiejtésgyakorlatok, ritmusgyakorlatok.	Légzőgyakorlatok számsorokkal, hét napjaival, hónapok neveivel, vers részletekkel, versekkel. Kiejtésgyakorlatok színekkel, számokkal, nyelvgyötrőkkel, versekkel. áll- és szájmozgás megfigyeltetése és gyakorlatok a pontosításokra. Kommunikációs gyakorlatok: Szólánc, felelgetős, veszekedés számokkal, halandzsajáték, Látogatás a börtönben, Az a	Részvétel a közös beszéd és koncentráció gyakorlatokban a szabályok pontos betartása mellett. A szöveges nyelvgyötrők és versek ismerete.

		fontos hogy mondom, Szavanként beszélünk, kulcsmondat című gyakorlatok. Beszédritmust javító gyakorlatok, tapsos, effektes koncentrációs gyakorlatok nevek, versek ritmusainak megfigyeltetésére, pontosítására.	
Nonverbális kifejező eszközök használatának tudatosítása, kifejező erejük szabályozása.	**Nonverbális kommunikációs eszközök.** A beszédet kísérő nonverbális eszközök használatának megfigyeltetése és használatuk tudatosítása.	Gesztustükör, Add tovább a mozdulatsort, Csinálj úgy! című játékok, valamint egész osztályos gyakorlatok, melyben meghatározott szövegrészletet adogatnak tekintettel egymás felé fordulva a körben álló játékosok. A gyakorlat kezdetén minden lehetséges eszköz igénybevételével (hangerő, hangsúly, hanglejtés, beszédtempó, gesztusok, mozdulatok, testtartás, helyváltoztató mozgások, ritmikus mozgás, hirtelen mozgás, állókép, mimika, tekintet), később egyre szűkítve a kifejezés eszközeit.	Aktív részvétel a nem verbális eszközök megfigyelésén alapuló játékokban, gyakorlatokban az eszközök egyre tudatosabb használata mellett.
A reális önismeret kialakítása, a társak megismerési képességének megalapozása, a bizalom kialakítása az adott csoporton belül.	**Bizalom gyakorlatok**, önismeret társismeret kialakítására irányuló gyakorlatok.	Kövesd a társad kezét,! Farkasszem, Sziámi, Páros fogó, Szinkronjáték, Tükörjáték, Ki nézi magát?, Vakvezetéses gyakorlatok, Szigetek, Sok jó ember, Mocsárjárás, Bizalomkör, Döntögetős stb. című játékok, párban és egész osztály által	Aktív partnerre és saját működés megfigyelésére irányuló részvétel a gyakorlatokban.

Alapfokú mozgás-gyakorlatok ismerete és alkalmazása mozgásos improvizáció-ban.	**Alapfokú színpadi mozgástréning.**	Háttükör, Leolvadás, Kargyakorlatok, Test-részvezetéses futás, Fázismozgások, Tá-maszkeresők, eresz-kedések, Páros séta vállérintés tartásával, Páros vezetéses gyakor-latok, keresztező nyol-cas, „Járj úgy, mint a …”! A középmagasság ele-mei, Támasztó kör, stb. mozgásos gya-korlatok. Mozgásos improvizációk, az elemek szabad, kötet-len használatával.	Aktív részvétel mozgásgyakorlatokban a mozgások pontos kivitelezése mellett. Mozgásos improvizáció bemutatása a társsal az ismert elemek alkalmazásával.
Maszk készítése, Maszkos játék bemutatása, színházi fogalmak alkalmazása mellett.	**Maszkos játékok.** A Maszk készítése, fajtái, szerepe a színháztörténetben. Maszk használatával páros jelenetek tervezése és bemutatása.	Maszk készítése előre elkészített sablonok alapján. Páros jelenetek megtervezése és előadása maszkban, a már ismert és az újonnan bevezetendő színházi fogalmak alkalmazásával (mese, cselekmény, feszültség, szándék, konfliktus, fordulópont).	A tanuló a tanár irányításával maszkot készít, melyet utána abban a páros jelentben felhasznál, amelyben a már kialakult színházi fogalmakat tudatosan alkalmazza, továbbá az újonnan bevezetendő fogalmak alkalmazására is törekszik.
Jeles napokhoz kötődő szokások ismerete, dramatikus jellemzőik azonosítása.	**Jeles napok játékai.** Két-három szokás felelevenítése. (A helyi hagyomány bemutatásával.)	Néhány ismertebb szokás megismerése (regölés, lucázás, betlehemezés). Az egész osztály által és a felolvasó színházi szabályoknak megfelelő előadása.	A tanuló a tanár irányításával jeles napokhoz kötődő szokásokat megismeri, dramatikus jellemzőit felismeri.
Görög mitológiai néhány történetének ismerete, valamint ezen ismeretek alkalmazása a drámai konvenciókban	**Alapvető drámai kifejezési formák (konvenciók).** A görög mitológiai történetek feldolgozási lehetőségei dramatikus formákkal.	Kis csoportos tablók készítése egy-egy ismert görög mítosz fon-tos pillanatáról, mely-ből hiányzik a főhős. Az előbbi jelene-tek hősei közül egyhez szertartás (ima, tánc, fohász) kitalálása és bemutatása kis csopor-	A tanuló aktívan részt vesz a tablók, kiscsoportos jelentek létrehozásában, melyben a görög mitológiára vonatkozó ismereteire támaszkodik.

		tokban. Kis csoportok-ban új isten kitalálása és bemutatása. Az előbb kitalált istenek közül egy kiválasztása és részletes bemutatása kis csoportokban (múlt-ja, csodatétele, papjai, papnői).	
A Színházi, dramaturgiai alapismeretek tudatos alkalmazása a színpadi jelenet létrehozásakor.	**Alapvető színházi, dramaturgiai alapfogalmak megismerése.** Kiscsoportos kötött jelenetek a megismert színházi formái elemek hatásának tanulmányozására.	Rövid párbeszédes jelenetek előadásának megtervezése és bemutatása, mely során a színházi formanyelv ismérveit igyekeznek alkalmazni a résztvevők. A jelentek megtekintése után elemző, értékelő megbeszélés, annak legfontosabb észrevételeinek beépítése a jelenet újbóli bemutatásakor.	A tanuló aktívan részt vesz a páros jelentben, melyben a „szövegkönyv" konkrét megszólaltatása mellett a színházi fogalmakat tudatosan alkalmazza, továbbá az újonnan bevezetett fogalmak alkalmazására is törekszik. Az értékelő elemzésben részt vesz, jelenetére vonatkozó észrevételeket beépíti a jelent újbóli bemutatásakor
Improvizációs képesség. Ismeretek alkalmazása a dramatikus tevékenységek során. Együttműködési képesség. Témakoncentráció, problémamegoldó képesség.	**Improvizáció**, történetváz alapján, irodalmi művek és történelmi események kapcsán.	Kiscsoportos tablók komponálása *János vitéz* tulajdonságairól. Kiscsoportos képregény alkotása a mű leglényegesebb mozzanatairól. Kiscsoportos stílusjáték a francia udvarban történtekről. Hangulatokat ábrázoló gesztusok improvizációja és utánzása közösen. Hangulatvers megteremtése szavanként adott címre (pl.: Nyár, Magány, Sötétség, Hajnal) közösen.	A tanuló a z adott témára orientáltan aktívan és kreatívan részt vesz a közös játékokban.

		Páros, néma jelenetek rögtönzése a társak által megadott hangulatok kifejezésével, a jelenetek elemző megbeszélése. Kiscsoportos jelenet, filmajánló reklámfilm tervezése és bemutatása a *Toldi* című filmhez. Kiscsoportos tablók komponálása Toldi tulajdonságairól. Kiscsoportos jelenetek Toldi mindennapjaiból. A mű cselekményének megbeszélése, a mindennapokról szóló jelenetek átalakítása a cselekmény figyelembevételével. Közös megbeszélés egy középkori végvári vitéz jelleméről, életmódjáról, tulajdonságairól. Az egri vár alaprajzának közös megrajzolása, a katonák szálláshelyének, étkezőhelyének, őrhelyének, harcoló helyének stb. pontos bejelölésével. Kiscsoportos jelenetek, melyben a résztvevők bemutatják a középkori katonaélet előnyeit és hátrányait. Egész csoportos tabló, amely azt ábrázolja, hogy a környékbeli emberek miként fogadták a katonákat, mikor ki-kijártak portyázni. Egész csoportos improvizáció a katonák toborzásáról.	

		Egész csoportos lassított jelenet, melyben a résztvevők megmutatják, miről álmodik egy katona a közelgő török elleni csata előtt. Egész csoportos improvizáció arról, mikor Dobó kapitány és tisztjei megtudják, hogy egy áruló miatt a szomszéd vár elesett. Egész osztályos tablókészítés a törökök és magyarok szembenállásáról. Fórumszínház, melyben három nap kemény csata után a vár feladásáról vagy végsőkig való védelméről döntenek.	
A látott előadás megbeszélése a színházi formai elemek megfigyelésén alapuló ismeretek alkalmazása.	**Színházi előadás.** Ifjúsági színházi, bábszínházi előadás közös megtekintése.	Beszélgetés az előadásról (pl.: cím és történet kapcsolata, szereplők, főszereplő, helyszín, történet, cselekmény, kellékek, díszlet, jelmez, fény- és hanghatások, indítás, befejezés, a legemlékezetesebb pillanat, a szereplők jelleme, a szereplők szándékai, viszonyuk egymáshoz, konfliktus, fordulópont, feszültségfokozási eszközök stb.). Házi dolgozat címe: Színházi jegyzetek	A tanuló részt vesz a közös elemző megbeszélésen és megteszi a legfontosabb szakmai, kritikai észrevételeit.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az 5-6. évfolyamon megjelölt témakörökben megfogalmazott tananyag olyan gyakorlatok sorozata, mely során a gyerekek

– Koncentrált, aktív és kreatív részvételükről, együttműködési képességükről.
– A felelevenített történelmi és irodalmi ismereteikről.
– A maszkos játék és a maszk nélküli játék néhány alapvető különbségének meghatározásáról.
– A rögtönzött és a megtervezett jelenet bemutatása közötti különbségek meghatározásáról.
– Az elsajátított színházi formanyelvek tudatos alkalmazásáról.

adnak számot. Azaz értékelésükkor ezen tényezők figyelembevétele a legfontosabb.

Hon- és népismeret

6. évfolyam

Évi óraszám: 36 óra

Hon és népismeret modulból A és B változat készült, önálló cél- és feladatrendszerrel, illetve eltérő tartalommal. A helyi tanterv készítésénél az A változatot használjuk, és a törvény adta lehetőség szerint a 6. évfolyamon.

„A” változat

Célok és feladatok

A hon és népismeret új tantárgy. Egyik központi rendező elve a hagyományismeret. E modul témaköreiben részletezett példák általában a 19. század végén és a 20. század első felében élt gazdálkodó parasztcsalád életéből valók. Ezt tudjuk szemléltetni a szakirodalom alapján és a szabadtéri múzeumok és a tájházak berendezései is többségükben ezt a kort mutatják.

A hagyományismeret tanításának célja: a hagyományos paraszti kultúra és értékrend megismertetése. A természetközelben élő, a természetet tisztelő, azt felhasználó és nem kihasználó paraszti életmód értékeinek bemutatása. A szűkebb szülőföld hagyományainak alaposabb ismeretén keresztül a hazaszeretet megerősítése, olyan egészséges identitástudat kialakítása, amely pátosz és túlzó romantika nélkül tanítja meg nemzeti örökségünket megbecsülni, szeretni és tisztelni.

Saját kultúránk megismerése mellett először a közvetlen környezetben, majd a tágabb hazában élő más hagyományú kisebbségek, nemzetiségek kultúrájának, tiszteletének megtanítása. Ösztönzés a szülőföld cselekvő felfedezésére, felkészítés a magyar kultúra egyre tágabb és egyre mélyebb megismerésére.

A saját szűkebb környezet, szülőföld példáin keresztül általános kép kialakítása a hagyományos paraszti kultúra rendjéről és szokásairól.

Nagyobb városok esetében a tágabb régiót, Budapest esetében szabadon választható néprajzi tájakat hozzunk fel példának, illetve olyan vidékeket, amelyekhez a gyerekek érzelmileg kötődnek, akár közös élmény, akár rokoni kapcsolatok révén.

Az érdeklődés felkeltése a „hétköznapi történelem", a néprajz, a művelődéstörténet, a népköltészet iránt. A történelem és a néprajz forrásainak (archív fotók, filmek, múzeumi tárgyak, régi dokumentumok, családi történetek, fényképek és iratok, könyvek stb.) bemutatása. A hagyományos családi formák, a természet ismeretéhez alkalmazkodó munkarend, a paraszti erkölcs- és értékrend megismertetésén keresztül olyan biztos háttér nyújtása, amely segít eligazodni a világban, amely megvéd a fogyasztói társadalom szélsőséges megnyilvánulásaitól és az értékválságtól.

Fejlesztési követelmények

A bemutatott példák, a tevékenységek és az olvasmányélmények alapján váljanak világossá a természeti környezet, a gazdálkodás, a társadalom, a tárgyi és a szellemi kultúra kölcsönhatásai és összefüggései. Ezek ismeretében a történelem és a földrajz tantárgyak elsajátítása is élvezetesebbé és könnyebbé válik.

A 6. évfolyam végére (a történelemben párhuzamosan tanultak segítségével is) váljon egyértelművé, hogy a hagyományismeret modulban tanult, megismert tárgyak, jelenségek is változnak az időben, ugyanakkor a népművészeti alkotásoknak tájankénti eltérései vannak. Azaz tudatosodjon, hogy másképpen éltek az emberek az egyes történelmi korszakokban és az egyes földrajzi tájakon.

A tárgyi kultúra (a ház külseje, a szoba berendezése, a használati tárgyak, a gazdasági épületek száma és nagysága) alapján a tanuló tudja megkülönböztetni a szegény és módosabb rétegeket (a differenciáltabb szétválasztásra a zsellértől a parasztpolgárig az adott korosztálynál nincs szükség), valamint a szobában lévő képek és dísztárgyak alapján a katolikus és a protestáns felekezetűeket.

Ismerjen néhány népművészeti motívumot, és azokat tudja térben elhelyezni, illetve ismerje azok díszítési technikáit is (szövés, hímzés, nemezelés, faragás, festés stb.) legalább elméletben, ha a gyakorlati foglalkozásra nincs mód.

Ismerjen néhány fontos népszokást, azok vallási tartalmát és hátterét, a hozzá kapcsolódó szövegfolklórt (dramatikus játékot, kántálást, éneket stb.) és a szokáshoz kötődő hiedelmeket.

Belépő tevékenységformák

Rajzoljanak vagy fessenek le néhány helyi népművészeti motívumot.
Tanuljanak meg kívülről helyi folklóralkotásokat: népdalokat, balladákat, meséket, játékokat.
Bővüljön a szókincsük, a fogalomismeretük egyrészt a paraszti háztartás és gazdálkodás tárgyainak megismerésével, másrészt a népköltészeti szövegek, a szokások megismerése révén.
A különleges, ma már nem használt eszközöket, tárgyakat (pl. köpülő, gereben, rokka, guzsaly, sütőlapát, teknő stb.) képi formában is mutassuk be, ha lehet, használatuk közben, s a tanulók ezeket rajzolják, fessék le.
Az irodalmi olvasmányélményeket (népköltészet, Petőfi, Arany, Móra, Móricz stb.) építsük be az egyes témakörök példái közé.
A munkákról, a családról, az emberi kapcsolatokról tanultakhoz játsszanak el a gyerekek élethelyzeteket, munkafolyamatokat (pl. kenyérsütés, kenderfeldolgozás).
Gyűjtsünk a diákok közreműködésével régi családi fotókat, festmények reprodukcióit például a lakásbelsőről vagy a viseletről tanultaknál, a képeket csoportosítsuk korok, földrajzi helyzet vagy társadalmi réteg (szegény paraszti, módosabb paraszti, városi, polgári) szerint.
Kérdezzenek önállóan a nagyszülőktől a saját gyerekkorukról, életükről, háztartásukról.
Családi fényképek alapján fedezzék fel például az épületek, a lakásbelsők, a viseletek változásait.

Akár írott, akár képi formában hasonlítsuk össze a magyar paraszti kultúráról tanultakat más kultúrákkal (néprajzi vagy nyelvjárási tájegységgel, szomszédos néppel, vagy városi kultúrával stb.).

Beszélgessünk közösen (vagy írjanak fogalmazást) arról, hogy mi változott meg a paraszti világból mára végérvényesen.
Használják a diákok a könyvtárat, ismerjék meg a legfontosabb néprajzi, népköltési gyűjteményeket, a magyar szólások és közmondások gyűjteményét stb.

Ismerjenek meg filmekről minél több munkafolyamatot és szokást.
Ismerjék meg Kecskemét nevezetességeit, helytörténetét.

A ház 3 óra	Hajlékok típusainak bemutatása (kunyhó, jurta, veremház, boronaház, több helyiséges lakóház). Az éghajlat, a természeti környezet és az építkezési alapanyagok összefüggéseinek bemutatása (összehasonlítás távolabbi kultúrák hajlékaival: iglu, fűkunyhó stb.). Az életmód és az építkezés technikájának összefüggése a nomád népeknél (szállítható sátrak, illetve jurta, utalás a honfoglalás előtti magyar életmódra). A magyar paraszti lakóházak külső jellegzetességei.
A szoba 2 óra	Mi van a szobában? Miből készült, hogyan készült, mire használják? Ezek kapcsán utalás a munkamegosztásra (fafaragás – férfiak, szövés – nők), életmódra, felekezeti hovatartozásra (szentsarok, kegytárgyak), társadalmi helyzetre. Bútortípusok és elnevezések: sarokpad, kamarásasztal, nyoszolya, dikó, gyalogszék, sublót, szuszék, szökröny, tálas stb., mire használták, hogyan díszítették. Textilek: hímzés és szőttes megkülönböztetése, hétköznapi lakástextíliák (abrosz, ágynemű), tisztaszoba textíliái (díszpárnák, lepedővégek stb.). A szűkebb lakókörnyezet motívumkincsének megismerése. Dísztárgyak: a szentsarok és a sublót dísztárgyai (pl. kegyszobrok, szentképek, hazafias tárgyú nyomatok, emlékpoharak, emlékcsészék).
A konyha 2 óra	Tűzhelyek típusai: a kandalló, a kemence, a rakott tűzhely, a kályha elhelyezkedésük a szobában és a konyhában, használatuk módja. A füst elvezetésének módjai: füstös konyha, szabadkémény, zárt kémény.

	Konyhai eszközök: kerámiaedények típusai (tálak, fazekak, szilkék, sütőedények, vizeskorsók, kancsók). Néhány jellegzetes forma párosítása az elnevezéssel és a használat módjával. Egyéb eszközök, például köpülő, dagasztóteknő, sütőlapát, krumplinyomó, mozsár, vajformázó, szita, hurkatöltő. Az edények és a többi eszköz bemutatásán keresztül utalás a kenyérsütésre, tejfeldolgozásra, disznóölésre, ételhordásra, víztárolásra.
Hétköznapok a paraszti házban és a ház körül 2 óra	19. század végi, 20. század eleji gazdálkodó paraszti család munkamegosztása (helyezze előtérbe a szűk környezet hagyományait, pl.ahol volt, a nagycsaládi formát). Nemek, korosztályok szerinti munkák a házban és a ház körül: a kisebb gyerekek játékai, a munkákat utánzó gyerekjátékok; a 10-12 éves lányok, illetve fiúk csoportos játékai és munkái: vízhordás, állatetetés, takarítás, mosás, főzésben segítés, ételhordás, libapásztorkodás, disznó őrzése; a felnőttek munkái: fafaragás, kosárfonás, idénymunkák (lekvárfőzés, szövés, fonás stb.). A napi, a heti és az éves munkarend, munkaritmus: egy nap és egy hét munkarendje, az évenkénti munkák ideje (lekvárfőzés, tollfosztás, fonás, szövés). Az étkezések rendje: téli és nyári étrend (jellegzetes paraszti ételek). Hétköznapi viselet: a hagyományos paraszti ruhadarabok típusai (gatya, pendely, ing, kapca, kötény, kendő stb.) és anyagai.
Az ünnep 2 óra	Általános összefoglaló az ünnep szerepéről, világi és vallási ünnepek.
Ünnep a paraszti házban 2 óra	A liturgikus év ünnepei a paraszti házban. Ünnepi előkészületek: böjt, munkatilalmak, ételek, viselet, szokások stb.
A karácsonyi ünnepkör 2 óra	Az advent, Miklós napja, Luca napja, a téli napforduló. A helyi hagyományban ma is élő vagy újra felelevenített szokások (pl. karácsonyi kántálás, betlehemezés, bölcsőske, regölés, névnapi köszöntés, aprószentek napi vesszőzés, újévi köszöntők). A vízkereszt fogalma, háromkirályjárás.
A farsang 2 óra	A farsang változó időpontjának magyarázata. Farsangi köszöntők és maszkos alakoskodások, például állatmaszkos alakoskodás felelevenítése

A kamra és a gazdasági épületek 2 óra	A gazdálkodás a használati tárgyakon és a telek épületein keresztül: a kamra tárgyai (gabonatárolók, favilla, tiloló, gereben, vonószék, taliga stb.), mikor mire használták; a gazdasági udvar épületei (a góré, a csűr vagy pajta), az itt található eszközök: eke, borona, henger, csép, rosta, petrencerúd stb. használatának alkalma és módja; az állattartás épületei (ólak, istállók), a bennük élő háziállatok és azok haszna.
A paraszti munka éves rendje 3 óra	A gazdasági év tavasztól őszig, a legfontosabb jeles napok és a hozzájuk köthető gazdasági tevékenységek: a szántás, a vetés, a boronálás, az aratás (Péter-Pál napja), a cséplés ideje, az állatok ki- és behajtása (Szent György Szent Mihály és Szent Márton napja). a férfi és a női munkák szétválasztása. A gazdálkodáshoz nélkülözhetetlen természetismeret (pl. természeti megfigyelések, egyes napokhoz kötődő időjóslások).
A munka-alkalmakhoz kapcsolódó szokások 3 óra	A gazdálkodáshoz szorosan kapcsolódó ünnepek (pl. arató és szüreti mulatságok, húsvéti határkerülés, Szent György napi pásztorünnepek, Szent Márk napi búzaszentelés), ezekkel kapcsolatos szólások, énekek.
A falu közössége 2 óra	A falu teljes közösségének közös munkaalkalmai, egymás segítése több munkaerőt igénylő nagyobb munkák elvégzésekor, a kalákamunkák: aratás, szüret, tollfosztás, kukoricafosztás, disznóölés. A fonó ideje és helye, az itt végzett munka, a fonóbeli szórakozások, játékok és az udvarlás módja a fonóban.
Társadalmi kapcsolatok a falun belül 2 óra	A családon kívüli kapcsolatok. A komák, a komatál küldése (lásd még fehérvasárnap a húsvéti ünnepkörben). A faluban élés a születéstől az öregkorig: közös gyerekjátékok, leány- és legénycsoportok tevékenységei, munkái, leány- és legényavatás, ismerkedés és a párválasztás alkalmai, a felnőtt és idősebb férfiak falubeli tisztségei, az idős asszonyok feladatai a közösségben.

Az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó szokások 2 óra	A gyermek megszületéséhez és a keresztelőhöz kapcsolódó hiedelmek és szokások. A házasságkötés szokásai (a lakodalom szokásai. Egy lakodalmas (lehetőség szerint helyi) megismerése.
Húsvéti ünnepkör 2 óra	A húsvét újszövetségi eredete. A falunak a húsvéti ünnepkörhöz kötődő népszokásai, továbbá más egyéb hagyományos népszokások például virágvasárnapi kiszehajtás, villőzés, a locsolás, köszöntő versek, komatál küldése.
A pünkösdi ünnepkör és a nyári napforduló 2 óra	A pünkösdi ünnepkör népszokásai, például pünkösdölés, pünkösdi királynéjárás, hesspávázás. Egy kiválasztott szokás eljátszása. Szent Iván napja mint a nyári napforduló, a szertartásos tűzgyújtás ünnepe.
Értékelés 1 óra	Az évi munka értékelése

A továbbhaladás feltételei

Népművészeti tárgyak és azok technikáinak felismerése, néhány jellegzetes motívum képi megalkotása. A naptári év legfontosabb népszokásainak ismerete,, ezek közül egy karácsonyi vagy egy húsvéti népszokás ismertetése. A régi paraszti háztartás és gazdálkodás eszközeinek felismerése, használatuk ismerete. A paraszti kultúra térbeli és időbeli változásának néhány példával való indoklása, a városi kultúrától való eltéréseinek felismerése. annak felismerése, hogy a társadalmi változások a történelem részét képezik. Néprajzi kézikönyvek, ismeretterjesztő könyvek, filmek, fotók ismerete, ezek forrásként való használata. Kecskemét főbb nevezetességeinek ismerete.

Értékelés módja:

Szöveges értékelési formát használunk, a következő minősítésekkel: kiváló
jó
megfelelt

EMBER ÉS TÁRSADALOM

ETIKA

ÁLTALÁNOS IRÁNYELVEK ÉS CÉLKITŰZÉSEK A 7. OSZTÁLYBAN

Az **aktív állampolgári** létre való felkészülés-felkészítés fontos feladata a közoktatásnak. Az eredményes megoldáshoz szükséges megfelelő ismeretek az Ember és társadalom műveltségi területre koncentrálódnak. Az ismeretközvetítési folyamatot erősíti az Etika c. önálló tantárgy beemelése az oktatási folyamat fejlesztő szakaszának befejező évfolyamain. A képességek, értékorientációk, beállítódások fejlődéséhez az iskolai tanulás teljes folyamata és az iskolai élet teremt lehetőségeket.

A NAT legutóbbi átdolgozása a tananyag szempontjából viszonylag kis mértékben érintette az Ember és társadalom műveltségi területet. A fejlesztési feladatok szerkezete változatlan maradt. Az ember világát megragadó földolgozásban a múltra irányuló, közös emlékezetet megjelenítő történelem diszciplína dominanciája nem csorbult., ugyanakkor a jelen és az „örökkévalóság" aspektusait kifejező társadalomismeret és emberismeret is *mutatis mutandis* megőrződött. A NAT 2007–ben a műveltségi területen kiemelten fejlesztendő ismeretek, képességek és attitűdök felsorolása nem változott, ezek:

- a személyiség és az emberi jogok tiszteletére nevelés,
- a nemzeti identitás, a történelmi és állampolgári tudat erősítése,
- a szociális érzékenység, az életkornak megfelelő társadalmi problémák iránti nyitottság,
- a környezetért érzett felelősség,
- más kultúrák megismerése és elfogadása,
- a humánus, értékeket védő magatartás,
- a demokratikus intézményrendszer használatához szükséges ismeretek és képességek fejlesztése.

A kiemelten fejlesztendő területeken viszont a hangsúlyok eltolódása figyelhető meg egyfelől a kulcskompetenciák középpontba állítása, másfelől az általános részben megfogalmazott Kiemelt fejlesztési feladatok fejezet két új részlete, az Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés és a Gazdasági nevelés témakörök megjelenésével. Ezek az új momentumok számos ponton felülírják a korábbi arányokat. A szociális és állampolgári kompetencia, az aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés és a gazdasági nevelés igénye a közoktatásban kivált-

képp a fejlesztő szakaszra és az általános műveltséget elmélyítő, pályaválasztási szakaszra ró ki újabb feladatokat.

- A személyes, értékorientációs, interperszonális, interkulturális, szociális és állampolgári kompetenciák a harmonikus életvitel és a közösségi beilleszkedés feltételei, … lefedik a magatartás minden olyan formáját, amely révén az egyén hatékony és építő módon vehet részt a társadalmi és szakmai életben, az egyre sokszínűbb társadalomban, továbbá ha szükséges, konfliktusokat is meg tud oldani. Az állampolgári kompetencia képessé teszi az egyént arra, hogy a társadalmi folyamatokról, struktúrákról és a demokráciáról kialakult tudását felhasználva, aktívan vegyen részt a közügyekben.
- A demokratikus jogállamban a társadalom fejlődésének és az egyén sikerességének, boldogulásának s nem ritkán boldogságának is egyik fontos feltétele az egyén részvétele a civil társadalom, a lakóhelyi, a szakmai, kulturális közösség életében és/vagy a politikai életben. Olyan részvétel, amelyet a megfelelő tudás, a társadalmi együttélés szabályainak kölcsönös betartása, az erőszakmentesség jellemez, és az emberi jogok, a demokrácia értékeinek tisztelete vezérel. A Magyar Köztársaság közoktatási rendszerének tehát egyik alapvető feladata olyan formális, nem formális és informális tanulási lehetőségek biztosítása, amelyek elősegítik a tanulók *aktív állampolgárrá válását.*
- A gazdálkodás és a pénz világára vonatkozó tudás nélkül nem érthetjük meg a bennünket körülvevő világ számunkra fontos folyamatainak jelentős hányadát; e tudás általános műveltségünk részévé vált. A gazdaság alapvető összefüggéseit értő és a javaikkal okosan gazdálkodni képes egyének nélkül nem képzelhető el sem működő demokrácia, sem életképes piacgazdaság. Minden olyan országnak, amely anyagi biztonságra törekszik és szeretne helytállni a globális versenytérben, elemi érdeke, hogy állampolgárai nyitottak legyenek a gazdaság világa felé. A társadalom számára is nélkülözhetetlen, hogy tagjaiban pozitív attitűd alakuljon ki az értékteremtő munka, a javakkal való gazdálkodás és a gazdasági ésszerűség iránt. A gazdasági nevelésnek alapvető szerepe van abban, hogy a tanulók tudatos fogyasztókká váljanak, mérlegelni tudják a döntéssel járó kockázatot, hasznot vagy költséget. Hozzájárul annak a képességnek a kialakításához, hogy egyensúlyt találjanak a rövidebb és hosszabb távú előnyök között. Elősegíti, hogy képessé váljanak a rendelkezésükre álló erőforrásokkal való gazdálkodásra, beleértve a pénzzel való bánni tudást is. Nemcsak az egyén létérdeke, hogy okos döntéseket tudjon hozni, amikor hitelekről vagy megtakarításokról van szó, hanem a társadalomé is, amely számára komoly veszélyt jelenthet a pénz-

ügyek megingása. Ezért is fontos, hogy az iskolai nevelés során kellő figyelmet fordítsunk a gazdálkodással és a
pénzügyekkel kapcsolatos kérdésekre, és a személyiségnevelés fontos részének tekintsük az okos gazdálkodás képességének a kialakítását.

A végzősök érdeke, hogy a klasszikusan nagybetűs életbe kilépésük előtt a még a felnőttek által is kevéssé tapasztalt demokrácia építésének ismeretekkel, képességekkel és megfelelő attitűdökkel már valamilyen szinten rendelkező alkotóivá váljanak. Az iskola érdeke is persze, hogy diákjaikat ezeken a területeken is fejlesszék, ugyanis **a diákok**, akik természetesen tanáraikkal egyetemben **iskolapolgárok** kell legyenek, korukból és pozíciójukból következően (7., 8. vagy 11., 12. ill. 13. osztályosok) példaképek a helyi társadalomban, az oktatási intézményben, és sok múlik azon, hogy milyen mintát kapnak tőlük rájuk felnéző fiatalabb társaik.

ÁLTALÁNOS FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNYEK A 7. OSZTÁLYBAN

Ismeretszerzés, tanulás:

- Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyeléséből, hallott és olvasott elbeszélő szövegekből, filmekből, a tömegkommunikációs eszközökből.
- A műveltségi területhez kapcsolódó szövegek értő olvasása. Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegekben.
- Információk gyűjtése adott témához iskolai vagy más könyvtárban, médiatárban, múzeumokban, interneten.
- A gyűjtött adatokról rövid tartalmi ismertető készítése.
- Néhány kézikönyv, atlasz, lexikon használata.
- A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben

Kritikai gondolkodás:(a különösen fontos elemek kiemelten szerepelnek)

- Kérdések önálló megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban.
- A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből**, tételmondat meghatározása, szövegtömörítés, szöveg átfogalmazása adott szempont szerint.**
- A fikció megkülönböztetése az igaz történettől. **Adott történetben a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése.**
- Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása.
- **Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelése.**

- A környezetünkben élő személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása cselekedeteiknek, viselkedésüknek mozgatórugóiról.
- A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása.
- Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására.
- Ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására.
- **Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi jelenségek hátteréről, feltételeiről, okairól. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen.**
- Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges, a lehetetlen és a valószínű élethelyzetek megítéléséről (pl. helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).

Kommunikáció:

- Beszélgetés és vita egy-egy emberismereti, társadalmi témáról.
- A tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése.
- Saját vélemény érthető megfogalmazása. Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele.
- Események, történetek elbeszélése emlékezetből élőszóban.
- Szóbeli beszámoló a saját tapasztalatokról, önálló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretekről.
- Fogalmazás írása valamely társadalmi témáról.
- Rajz készítése társadalmi témáról. Rajzos vázlat készítése.
- Események, történetek, jelenségek mozgásos, dramatikus megjelenítése.

Tájékozódás térben és időben:

- Az idő tagolására szolgáló kifejezések használata: hónap, év, évtized, évszázad, emberöltő.
- Az idő ábrázolása téri-vizuális eszközökkel, kronológiai adatok rendezése.
- Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása.
- A családtörténetből megismert helyek megkeresése a térképen.

A tartalom kulcselemei:

Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy

- szerezzenek további ismereteket a helyi hagyományokról, a lakóhely múltjáról, továbbá a környék, a lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről;
- szerezzenek ismereteket arról, milyenek voltak az emberek hétköznapjai a különböző korokban és kultúrákban;
- szerezzenek ismereteket a politikai konfliktusokról (forradalmakról, háborúkról), különösen azok hétköznapi, emberi, erkölcsi vonatkozásairól;
- értelmezzenek különbözőképpen egyes történeteket a múltból aszerint, hogy melyik szereplő nézőpontját fogadják el;
- ismerkedjenek a lakóhelyen élő nemzeti és etnikai kisebbségek életével, kultúrájával, közös múltunkkal;
- folytassanak kommunikációt felkészültségüknek megfelelő szinten olyan témakörökről, mint az emberek közötti különbségek, a nemek közötti kapcsolatok, az egyén és a közösség viszonya, a gazdálkodás kérdései, a demokrácia és az emberi jogok;
- szembesüljenek a szabadság és a felelősség emberi dimenzióival a magán- és a közélet különböző területein;
- ismerkedjenek olyan köznapi és kiélezett élethelyzetekkel, konfliktusokkal, amelyek rávilágítanak az erkölcsi értékminőségek és az emberi helytállás jelentőségére, illetve az azokkal kapcsolatos problémákra.

A reflexiót irányító kérdések:

- Miben különbözik az emberi cselekvés az állati cselekvéstől és a természeti történésektől?
- Mi a kultúra? Mi az ember társadalmi természete?
- Mit jelent az, hogy minden embert egyenlő méltóság illet meg?
- Mit tehet az egyes ember másokért, a közösségért, a rászorulókért?
- Milyen szerepet játszik a természeti környezet az egyes emberek, az egyes országok, civilizációk életében?
- Mitől függnek az egyes emberek, embercsoportok érdekei?
- Mi a hit, a vallás szerepe az egyes ember és a társadalmak életében?
- Van-e célja az emberi életnek?
- A lehető legnagyobb boldogságra, vagy inkább a lehető legkisebb boldogtalanságra kellene-e törekedni?

A MŰVELTSÉGI TERÜLET KULCSKOMPETENCIÁI A 7. OSZTÁLYBAN

Anyanyelvi kommunikáció

Amellett, hogy a fejlesztés tárgyi-cselekvéses és szemléletes-képi útjait is preferáljuk, a társas lét etikai aspektusú elvont-verbális vizsgálatát kiváltképp fontosnak tartjuk. Ez utóbbi a nyelvi közvetítést messzemenően igényli. Életszerű helyzetek elemzésével törekszünk a gondolkodási képességek, elsősorban a rendszerezés, a szimulált kísérleteken alapuló tapasztalás, a következtetés és a problémamegoldás fejlesztésére, különös tekintettel az analízis, szintézis, összehasonlítás, általánosítás és konkretizálás erősítésére, és ezeknek a mindennapokban történő felhasználására. Fontos kiemelni a vitakultúra fejlesztését, kiváltképp a konszenzuskereső problémamegoldásokhoz felhasználandó érvelési eljárások gyakorlását.

Idegen nyelvi kommunikáció

A kulturális sokféleség tiszteletben tartásának tudatosításával és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti érdeklődés felkeltésével a pozitív attitűd elsajátításához járulunk hozzá.

Matematikai kompetencia

Mind a logikailag helyes következtetések alkalmazása az érvelésekben, mind a statisztikai számítások, táblázatok olvasása, feldolgozása erősíti a matematikai kompetenciát A kreatív és a kritikai gondolkodás technikáinak alkalmazása a vitákban lesz hasznos eszköz. A modellek használata, a hasonlóságok és analógiák felismerésén alapuló struktúrák alkotása a társas kapcsolatokban, a vertikális és horizontális relációk szerint történő besorolásban lesznek nagyon fontosak.

Természettudományok és azok alkalmazásának kompetenciája

Az emberi tevékenység okozta változások megértésének és az ezzel kapcsolatos, a fenntartható fejlődés formálásáért viselt egyéni és közösségi felelősségnek a problémája közvetlenül megjelenik a tantárgy oktatásában. Az etikai kérdések iránti érdeklődés felkeltése és kiművelt kielégítése eminens feladat. A biztonság és a fenntarthatóság tisztelete a tudományos és technológiai fejlődésnek az egyénre, a családra, a közösségre és az egész emberiségre gyakorolt hatása kritikai elemzésével formálódik. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás is mint meghatározó erkölcsi alapelv bekerült a megvitatandó témák közé. Fontos az egészségtanban (6. osztály) tanultak felelevenítése.

Digitális kompetencia

Azoknak a képességeknek a fejlesztése, amelyek felölelik az információ megkeresését, összegyűjtését és feldolgozását, a kritikus alkalmazást, a valós és a virtuális kapcsolatok megkülönbözetését, a tantervi témaválasztásban elhagyhatatlan. A komplex információ előállítását, bemutatását és megértését elősegítő eszközök használata, valamint az internet alapú szolgáltatások elérése, a velük való kutatás, az IST alkalmazása a tantárgy kritikai gondolkodást fejlesztő célkitűzéseiben nélkülözhetetlen.

Hatékony, önálló tanulás

A tantárgy elsősorban a pozitív hozzáállás erősítését segíti azzal, hogy a diákoknak korábbi tanulási és élettapasztalataikat a téma megértéséhez és feldolgozásához fel kell használniuk. Az előzetes tudás és tapasztalat mozgósítása nem céltalan, a többiekkel elvégzendő közös munkában fontos értéket képvisel minden egyes diák alkalmazott ismerete.

Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség

A nemzeti, az európai és az egyetemes kultúra értékeinek befogadására való képesség fejlesztését támogatja az erkölcsi, a. gazdasági, a környezeti témájú képek, reklámfilmek, plakátok bemutatása. Az esztétikai befogadóképesség fejlesztése egyes, a környezetet ábrázoló műalkotások erkölcsi tartalmú elemzésével valósul meg.

A TANTÁRGY CÉLJA

Ebben az életkorban a gyermekek többsége sokat foglalkozik saját értékrendjének, életszemléletének mibenlétével, ami kedvező feltételt teremt a tárgy iránti megismerési vágy felkeltésére, tehát ez az időszak kulcsfontosságú a társadalomismereti kérdéseket vizsgáló tantárgyak oktatásban. Ha a témák a diákok érdeklődési köréhez közel állnak, és változatosak, nem lesz gondunk a felfedezési vágy felkeltésével sem, hiszen a problémamegoldó tevékenység élményt nyújtó folyamatában ez csak fokozódni fog. Hasznos kombinálni az ember- és társadalomismereti tananyagot a művészettel, természettudománnyal. Olyan tudást kell kialakítanunk az emberről, a társadalomról és benne az erkölcsről, amelyet új helyzetekben is lehet alkalmazni.

További célok: a csoportos munkára való képesség, a csapatszellem kialakítása; a felelősségérzet és az önfegyelem tisztelete; a döntéshozatal, az elkötelezettség és a kockázat felvállalá-

sa; a kezdeményezőkészség, a kíváncsiság, a kreativitás erősítése; a szakmai öntudat, a kiválóságra törekvés, a versenyszellem ösztönzése.

Módszertani észrevételek:

A diákok a tanév elején elkezdenek egy átfogó munkát. A feladat alapvetően induktív jellegű: kiindulópontja **egy elképzelt jövőbeni élethelyzet értelmezése**. Az én gyermekem iskolája címmel készítik el a produktumaikat.

A produktum lehet:

- kérdőíves felmérés készítése,
- interjú(k) készítése,
- audiovizuális produktum (CD, fotósorozat stb.),
- tematikus faliújság-sorozat készítése,
- műsorsorozat, önálló kiadvány készítése az iskolaújság, iskolarádió, iskolatelevízió számára.

A munka értékelése folyamatos, a tevékenységet egyéni konzultációval ellenőrzi és segíti a tanár, maga a folyamat az értékelés alapja. A legjobb produktumok bemutatása az utolsó órákon történik.

Hasonlóan hosszabb távon dolgoznak majd a második félévben: csoportokban (min. 4 fő) szervezett kutatási házi feladat valamely választott reális társadalmi struktúra (csoport , réteg, intézményi kollektíva, gazdasági szervezet, stb.) aktuális vizsgálata előre megadott szempontok szerint, de a műfaj itt is az előbbiek értelmében változatos. A produktum elkészítése során a diákok, a tanárok, a szülők és (amennyiben ez lehetséges) a vizsgált közösség egyes tagjai partnerként működnek együtt.

A befejezés (a közös produktum leadása) határideje a tavaszi szünet vége. Itt a „végtermék” az értékelés tárgya.

7. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 36 - heti óraszám: 1

	Témák	Új tananyag feldolgozása	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
1.	Az ember helye az univerzumban	6	1	7
2.	Társas kapcsolatok	8	2	10
3.	Érdekek és értékek	8	1	9
4.	Gazdaság és erkölcs	4	1	5
5.	Az élet minősége	4	1	5

1. AZ EMBER HELYE AZ UNIVERZUMBAN

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**Továbbhaladás feltételei**
A demokratizmus, a humanizmus, az egyén tisztelete, a lelkiismereti szabadság, a személyiség fejlődése, a személyes cselekvés lehetőségének határai. A környezetünkben élő személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása cselekedeteiknek, viselkedésüknek mozgatórugóiról. A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása. Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására.	Egyed, egyén, személyiség. Cselekvő lény. Fizikai, verbális és mentális cselekedetek. Van-e minden cselekvésnek célja? Hogyan kellene élnünk az életünket?	A diákok szerezzenek ismereteket arról, milyenek voltak az emberek hétköznapjai a különböző korokban és kultúrákban; egyéni munka, forráskutatás az iskolai könyvtárban és az interneten. Miben különbözik az emberi cselekvés az állati cselekvéstől és a természeti történésektől? Dramatikus improvizációk. Mit jelent az, hogy az ember cselekvő lény? – vita.	A „gondolkodó lény”, a „társas lény”, és az „alkotó ember” kifejezések közötti különbségek és azonosságok felismerése. Példák adása a fizikai, a verbális és a mentális cselekedetekre.

Ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására.			
Beszélgetés és vita egy-egy emberismereti, társadalmi témáról. A tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése. Saját vélemény érthető megfogalmazása. Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele. A személyes cselekvés lehetőségének határai.	Testi és lelki egészség, életvitel, magatartás. Az Egészségtanban 6. osztályban tanultak felelevenítése.	*Hogyan mérhető az élvezet? Minden élvezet egyenlő-e?* - vita a konszenzuskereső problémamegoldásokhoz felhasználandó érvelési eljárások gyakorlására. Kitalált történetek eljátszása a „csak kipróbáltam" szituációról. Interjú egy elvonókúráról visszatért fiatallal.	Az emberi szervezetet veszélyeztető anyagok szervezetre gyakorolt fontosabb hatásainak megismerése. Az alkohol, a drogok, a kábítószerként fogyasztott gyógyszerek, a dohányzás egészségkárosító hatásainak megismerése. Kapcsolat a drogprevenciós iskolai csoporttal – legalább egy feladat elvállalása munkájukban. Az öröklődés és az egészség közti kapcsolat felismerése, öröklött kockázatok, betegségek létének tudatosulása, e tudás alkalmazása a jövőkép formálásában.
A környezetünkben élő személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása cselekedeteiknek, viselkedésüknek mozgatórugóiról. A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása. Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására.	Az ember és természeti, az ember és társadalmi, az ember és mentális környezete.	Milyen szerepet játszik a természeti. környezet az egyes emberek, az egyes országok, civilizációk életében? Három új osztálytársunk érkezett: Amerikából, a csángók földjéről, Svájcból - szituációs játék. Mi a kultúra? Mi az ember társadalmi természete? – vita. A mentális környezet otthona az anyanyelv. A verbális és a nonverbális kommunikáció gyakorlása.	A rendszer és a környezet elválasztása, a határok önkényességének megértése.

Ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására.		Mondd el szóban, mondd el cselekvéssel!	

3. TÁRSAS KAPCSOLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A szűkebb földrajzi környezetben és a gyakorlati életben való eligazodáshoz szükséges személyes technikák kialakítása. Az egyén és a kisebb-nagyobb társadalmi közösségek (pl. család, lakóközösség, állam) szerepének belátása a környezet értékeinek, harmóniájának megóvásában. Az idő tagolására szolgáló kifejezések használata: hónap, év, évtized, évszázad, emberöltő. Az idő ábrázolása téri-vizuális eszközökkel, kronológiai adatok rendezése. Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása. A családtörténetből megismert helyek megkeresése a térképen. A fikció megkülönböztetése az igaz történettől. **Adott történetben a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése.**	Család. Iskola. Rokonság. Barátok. **Lakóhelyi közösségek.** **Civil szervezetek.** Pl. cserkészek, úttörők, Green Peace, Harry Potter baráti kör, stb. **Nemzet – haza.** **Európai Unió.** Emberiség.	Családfa készítése: minimum öt nemzedék felkutatása és bemutatása – önálló házi feladat Társadalmi rendszerek elemzése: az egyensúly jelentőségének felismerése a rendszerállapot megőrzésében. A dinamikus egyensúlyra vezető társadalmi folyamatok bemutatása képekkel, karikatúrákkal illusztrált (tanári) előadás keretében, legjobb lenne oktatóprogrammal. Csoportokban (min. 4 fő) szervezett kutatási házi feladat elindítása: valamely választott társadalmi struktúra (csoport, réteg, intézményi kollektíva, gazdasági szervezet, stb.) vizsgálata megadott szempontok szerint, a befejezés (a közös produktum leadása) határideje a tavaszi szünet vége.	Legyen tisztában a családi munkamegosztás és a családi költségvetés jellemzőivel. Írásban értelmezze a szülő-gyermek kapcsolat jellegzetes (erkölcsi) problémáit. Tudjon beszélni a nők és a férfiak társadalmi szerepéről a **család**ban és a **munkahely**eken. Az életből vett és irodalmi példák segítségével érzékeltesse: a **barátság** sajátosságait. Ismerje az iskolai életet szabályozó helyi dokumentumok le- és előírásait.

Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárása. **Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelése.** A környezetünkben élő személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása cselekedeteiknek, viselkedésüknek mozgatórugóiról. A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása.			
Ismerkedjenek a lakóhelyen élő nemzeti és etnikai kisebbségek életével, kultúrájával, közös múltunkkal; Folytassanak kommunikációt felkészültségüknek megfelelő szinten olyan témakörökről, mint az emberek közötti különbségek, a nemek közötti kapcsolatok, az egyén és a közösség viszonya.	Egyén és közösség. Az ember egyidejűleg különböző társadalmi csoportokba tartozó lény.	Írásban mutassa be a versengés, illetve a kölcsönös segítség jelentőségét a diáktársadalomban. Mit jelent a nyilvánosság az életünkben? Hogyan alakulhatott ki a mai nyilvánosság? – vita. Hogyan vizsgálhatjuk valamely korban és társadalomban a nyilvánosságot? - történeti források gyűjtése a könyvtárból és az internetről.	Az eleme, a részhalmaza, és a halmaz fogalmak pontos értelmezése az ember és az embercsoportok relációjában.

4. ÉRDEKEK ÉS ÉRTÉKEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből**, tételmondat meghatározása, szövegtömörítés, szöveg átfogalmazása adott szempont szerint.**	1. Államformák és kormányzati rendszerek. 2. Az állampolgár alapvető jogai és kötelességei. 3. Európai parlamenti, országgyűlési és önkormányzati képviselői választások, népszavazások. 4. Az állam feladatai és a legfőbb hatalmi ágak. 5. Az igazságszolgáltatás. 6. A helyi önkormányzat. Az iskolai demokrácia.	A történelem tantárgy keretében a 8. osztályban az állampolgári ismeretek tematikaként kerül földolgozásra. Itt csak előkészítjük a témát.	Rövid írásos feleletválasztó teszt eredményes kitöltése az ismeretek ellenőrzésére. Értékelhető házi feladat beadása a hat téma valamelyikének kifejtéséről. Az iskolában megvalósuló demokratikus gyakorlatot alapul véve. mindenki megalkotja a gyermeke iskoláját bemutató verbális, képi vagy egyéb digitalizált önálló munkáját Határidő: 3 hónap
Felkészültségüknek megfelelő szinten kommunikáljanak olyan témakörökről, mint az emberek közötti különbségek, a nemek közötti kapcsolatok, az egyén és a közösség viszonya, a gazdálkodás kérdései, a demokrácia és az emberi jogok; szembesüljenek a szabadság és a felelősség emberi dimenzióival a magán- és a közélet különböző területein; ismerkedjenek olyan köznapi és kiélezett élethelyzetekkel, konfliktusokkal, amelyek rávilágítanak az erköl-	Az erkölcsileg megítélhető, (másik) emer(ek)re irányuló cselekedetek: a tett és hiánya, a beszéd és hiánya, a gondolat és hiánya, (fizikai, verbális és mentális cselekedetek).	Alternatív beszélgetési témák. Miben különbözik az emberi cselekvés az állati cselekvéstől és a természeti történésektől? Ez minden emberre mindig vonatkozik-e? Befolyásol-e minket ítéleteinkben Isten létezése vagy nem létezése? Mekkora a szándék jelentősége? Mit értünk azalatt, hogy „hatással van másokra”?	Ismerje a fogalmakat: tabu, szokáserkölcs, tekintélyelv, szankció, lelkiismereti szabadság, konszenzus. Magyarázza meg példákkal a következő ellentétpárokat a cselekedet erkölcsi megítélése szempontjából: eszköz - cél, szándék - következmény, magánérdek - közjó. Értelmezze a tetteinkért, illetve a másokért viselt felelősség fogalmát.

csi értékminőségek és az emberi helytállás jelentőségére, illetve az azokkal kapcsolatos problémákra.	Mi köze van mindennek az erkölcshöz? – beszélgetés.	Mit értünk „sérelem” és „előny” alatt?	
Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására. Ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására.	Az erkölcsi személyiség kialakulásának folyamata az egyén szocializációja során: a példa- és szabálykövetéstől a tudatos meggyőződésen alapuló lelkiismereti döntésig.	Mi a hit, a vallás szerepe az egyes ember és a társadalmak életében? Van-e kapcsolat a vallásos hit és moralitás között? Mi a humanizmus? Lehet-e valaki vallásos és ugyanakkor humanista is? Milyen nehézségekbe ütközik egy ateista számára erkölcsi ítéleteket hozni? Szükségszerű-e, hogy minden ateista szerint az erkölcs szubjektív vagy relatív legyen?	A szabálykövetés fogalmának megértése.
Szerezzenek további ismereteket arról, milyenek voltak az emberek hétköznapjai a különböző korokban és kultúrákban; mit tekintettek alapértéknek.	Erkölcsi alapértékek az európai civilizációban. A szeretet jelentősége a zsidó-keresztény hagyományban, és ennek hatása az európai erkölcsi gondolkodásra. Fogalmak értelmezé-	Töltsük ki a kérdőívet, majd vitassuk meg a válaszokat! Van rá okod, hogy ne higgyél az óriásokban? Van rá okod, hogy ne higgyél a tündérekben? Hihetnéd-e azt, hogy valami hamis, és aztán kiderül, hogy igaz? Hihetnéd-e azt, hogy valami igaz, és aztán kiderül, hogy hamis? Kiderülhet-e, hogy a te hited hamis, és neked mégis sok okod van rá, hogy higgyél benne?	A kulcsfogalmak ismerete: a demokratizmus, a humanizmus, az egyén tisztelete, a lelkiismereti szabadság, Az alapértékek ismerete és elfogadása a személyiség fejlődése, az alapvető közösségek (család, nemzet, az európai nemzetek közössége, az emberiség) együttműködésének kibontakoztatása, a népek, nemzetek, nemzetiségi, etnikai csoportok és a nemek

	se: meggyőződés, hit, kétely, nyitottság, türelem, előítélet.	Kiderülhet-e, hogy a te hited igaz, annak ellenére, hogy nincs semmi érved arra, hogy higgyél benne? Megpróbálhat-e valaki rávenni téged arra, hogy valami hamis dologban higgyél? Megpróbálhat-e a barátod rávenni arra, hogy valami hamis dologban higgyél? Megpróbálhat-e valaki rávenni téged arra, hogy valami igaz dologban higgyél? Szeretnéd, hogy minden, amiben hiszel, igaz legyen? A színlelés igaz-e, hamis-e vagy sem, nem igaz sem nem hamis?	egyenlősége, a szolidaritás és a tolerancia a hazaszeretet és a nemzeti és európai identitás.

4. GAZDASÁG ÉS ERKÖLCS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
A gazdaság és a helyi környezet érdekeinek összehangolása, a felelős környezeti magatartás. A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása. Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására. Ellenérvek gyűjtése meghatározott állás-	Az emberiség természetátalakító tevékenysége, és a beavatkozások következményei. A gazdasági cselekvéseket és döntéseket befolyásoló erkölcsi konfliktusok kezelésének problémái. *a)* egyéni döntések: a gazdasági tevékenységben aktív szerepet játszó embernek erkölcsi választása alkalmával két kérdésre kell felelnie. Emberi lény-	Vitajavaslatok: Vannak-e természettől való jogaink a természet leigázására? Létezik-e bármilyen általános elv, amely alkalmazható a környezetvédelmi kérdésekben? Nevezhető-e egy önérdektől vezérelt cselekvés erkölcsösnek?	Kitalált történet írása, amely egy vállalatnál játszódik, és éppen állásinterjú készül.

pontok cáfolására. Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi jelenségek hátteréről, feltételeiről, okairól. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen. Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges, a lehetetlen és a valószínű élethelyzetek megítéléséről (pl.: helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).	ként mit kell tennem? Szakemberként mit kell tennem? A két válasz között konfliktusok lehetnek, és újabb kérdés vetődik föl: ha van konfliktus, hogyan kezeljem azt? *b)* testületi döntések: a **gazdasági érdek és az erkölcsi érték konfliktusának** kezelésére döntési alternatívákat kell kigondolni, és lehetőség szerint az optimálisat választani.		

5. AZ ÉLET MINŐSÉGE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Saját vélemény érthető megfogalmazása. Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele. Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi jelenségek hátteréről, feltételeiről, okairól. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen.	A munka és a szabad-idő világának átalaku-lása a **globalizáció** korában. Főbb fogalmak: világgazdaság, fogyasztói társadalom, környezetszennyezés, energia- és nyersanyag-források kimerülése, demográfiai robbanás, népességcsökkenés, globális felmelegedés és klímaváltozás, géntechnológia, atomenergia-ipar, biztonság, ökológiai katasztrófa, globális migráció, in-formációs társadalom, tudásipar, tömegkultúra, szórakoztatóipar, reklám, telekommunikáció	Vitassuk meg: A lehető legnagyobb **boldogság**ra, vagy inkább a lehető legkisebb boldogtalanságra kellene-e törekedni?	Az egész világot érintő átfogó kérdésekre vonatkozóan az egyén, az állam, a civil szféra, a kisebb és nagyobb közösségek felelősségének felismerése
Kreativitás,	Az én gyermekem	A legjobb dolgoza-	

magabiztosság.	iskolája.	tok, produktumok bemutatása.	

Ajánlott szempontok az értékeléshez:

* az értékelés célja az elért haladás megerősítése, nem pedig a sikertelenség büntetése;
* az egyéni képességek, a közös értékek és a csapatszellem a tudás keresésével egyenlő elismerést élvezzenek;
* az „A gyermekem iskolája” c. egyéni produktum kutató tevékenysége 30%-kal súlyozva veendő figyelembe;
* az év végi érdemjegy megállapításában a legnagyobb súllyal, 50%-kal a közös vizsgálódás értékelése szerepel.

Alapfogalmak

1. alapító okirat – küldetés nyilatkozat	**42. lelkiismereti döntés**
2. alkohol	**43. lelkiismereti szabadság**
3. ateista	**44. magánérdek – közjó**
4. atomenergia-ipar, biztonság	**45. meggyőződés**
5. az iskola pedagógiai programja	**46. mentális cselekedetek**
6. barátság	**47. mentális környezet**
7. család	**48. moralitás**
8. demográfiai robbanás	**49. Nemzet – haza**
9. dohányzás	**50. nemzeti identitás**
10. döntés	**51. népességcsökkenés**
11. drog	**52. nikotin**
12. egyén és közösség	**53. nonverbális kommunikáció**
13. előítélet	**54. nyilvánosság**
14. energia- és nyersanyagforrások kimerülése	**55. nyitottság**
	56. ökológiai katasztrófa
15. erkölcs	**57. példakövetés**
16. erkölcsi alapértékek	**58. reklám**
17. erkölcsi ítélet	**59. relatívizmus**
18. erkölcsi személyiség	**60. szabálykövetés**
19. eszköz – cél	**61. szándék – következmény**
20. Európai Unió	**62. szankció**
21. felelősség	**63. szeretet**
22. fizikai cselekedetek	**64. szocializáció**
23. fogyasztói társadalom	**65. szokáserkölcs**
24. gazdasági érdek és erkölcsi érték konfliktusa	**66. szolidaritás**
	67. szórakoztatóipar
25. géntechnológia	**68. tabu**
26. globális felmelegedés és klímaváltozás	**69. társadalmi környezet**
27. globális migráció	**70. társas lény**
28. globalizáció	**71. tekintélyelv**
29. gondolkodó lény	**72. telekommunikáció**
30. hazaszeretet	**73. természeti környezet**
31. hit	**74. testi és lelki egészség**
32. humanizmus	**75. tolerancia**
33. identitás	**76. tömegkultúra**
34. információs társadalom	**77. tudásipar**
35. kétely	**78. vallás**
36. konfliktus	**79. vallásos hit**
37. konszenzus	**80. verbális cselekedetek**
38. kölcsönös segítség	**81. verbális kommunikáció**
39. környezetszennyezés	**82. világgazdaság**
40. kultúra	
41. lelkiismeret	

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

FEJLESZTŐ SZAKASZ

8. évfolyam

BEVEZETÉS

A mozgóképkultúra és médiaismeret tanításának legfőbb célja, hogy hozzásegítse a tanulókat az őket körülvevő, mediatizált világban való eligazodáshoz, illetve bátorítsa és fejlessze kreatív önkifejezésüket. A tantárgy – céljaiból adódóan – nagy hangsúlyt fektet a megismerésre, a kritikai attitűd kialakítására, a kéretlen befolyásolás elleni védekezőképesség kifejlesztésére, valamint az önálló alkotásra. Különös jelentőségét az adja, hogy a mai, mediatizált világ szövegeinek értelmezése, üzeneteinek dekódolása, az ezek mögé rejtett szándékok felismerése olyan alapképesség, amely elengedhetetlen az egyén versenyképességéhez, érvényesüléséhez és társadalmi beilleszkedéséhez. A tantárgy sokrétűségének és flexibilis határainak köszönhetően szinte valamennyi, *kulcskompetenciaként* meghatározott fejlesztési területet érinti.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy a média mára nemcsak „betolakszik" a családok életébe, szűkítve a hagyományosnak tekintett kommunikációs lehetőségeket, hanem egyre inkább átveszi a családok, a tradicionális közösségek és az iskola szerepét a társadalmi szocializációban. A média eligazít, mintát ad, divatot diktál, információkat szolgáltat és szórakoztat; megkerülhetetlen szocializációs tényező, amely egyszerre mutathat az egyénnek utat és tévutat. A médiától való függés kiszolgáltatottságot jelent, ám ugyanakkor az általa kínált lehetőségek kihasználása minden korábbinál nagyobb szabadságot biztosít. A helyes értelmezés alapjainak elsajátítása, a modern tömegkommunikáció nyújtotta lehetőségek kihasználása segítséget nyújthat a szociális és kulturális hátrányok ledolgozásában, az esélyek kiegyenlítésében. A térben és időben korlátozhatatlan kommunikáció és csatornáinak sokrétűsége az információk hatalmas tárházát nyitja meg előttünk, amelynek révén a tudás és a műveltség sokkal könnyebben elérhetővé válik, mint bármikor korábban.

A tantárgy a gyerekek világának „kitágításával" elültetheti bennük a kulturális sokféleség tiszteletben tartását, a különböző tradíciók, nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció és párbeszéd iránti érdeklődést. A megfelelő műalkotások kiválasztása, illetve az egyéni és csoportos feladatok kreatív kijelölése megalapozhatja a gyerekek állampolgári és normatudatát, toleranciáját és empátiáját az elesettek iránt. A tantárgy tanítása során lehetőség nyílik számos, a demokráciákat és a plurális, sokrétegű társadalmakat jellemző probléma megvitatására és kreatív feldolgozására. Így szóba kerülhet például a tudományos és technológiai fejlődés hatása

az egyénre, illetve annak szűkebb és tágabb közösségére, a fenntartható fejlődés és a környezettudatos élet kérdése, valamint a világban tapasztalható, mindenkire hatással lévő folyamatokért viselt egyéni és közösségi felelősség ügye. Mindezzel hozzájárulhat ahhoz, hogy majdan a társadalomnak minél több olyan tagja legyen, aki önállóan és felelősen tud dönteni, aki képes élni a számára is biztosított „adói és vevői" szabadsággal, képes a társadalomba beilleszkedni, a közjóért tenni, a közügyekben aktívan részt venni, vagyis fejlett s*zociális és állampolgári kompetenciával* bír.

Fontos cél a közösségi és egyéni alkotás megszerettetése, a gyerekek együttműködési készségének és döntési kompetenciájának fejlesztése. A mozgóképkultúra és médiaismeret oktatása lehetőséget kínál a gyermekekben a kritikai szellem felkeltésére, személyiségük fejlesztésére, valamint kreativitásuk és alkotóvágyuk bátorítására. Mindezek által fejlődik a gyerekek önismerete, *kezdeményező képessége és vállalkozói kompetenciája*, a játékos feladatkijelölés pedig fokozza aktivitásukat és felelősségvállalásukat. A tantárgy jelentős mértékben épít a tanulók egyéni megfigyeléseire, saját kommunikációs és médiafogyasztói szokásaik felmérésére, a választási tudatosságuk önálló kutatására. Az önmaguk és társaik megfigyelése, a közös alkotómunka során kapott visszacsatolások, reflexiók, a saját álláspont ütköztetése a viták során egyaránt alakítja a tanulók önmagukhoz való viszonyát és önkontrollját.

A mozgóképkultúra és médiaismeret széles lehetőséget biztosít a gyerekek számára arra, hogy megfigyeljék a különböző kommunikációs aktusokat, ilyeneket maguk is létrehozzanak, gyakorolják a különféle nyelvi stílusokat, valamint kipróbálják kifejezőképességüket különböző helyzetekben. A tantárgy segítséget nyújt abban, hogy a gyerekek képesek legyenek a különféle típusú - például objektív és szubjektív tartalmú - szövegeket megkülönböztetni, adatokat gyűjteni, csoportosítani és rendszerezni, illetve vitákban érvelni, saját álláspontjukat tisztán és világosan kifejteni. Ízelítőt kaphatnak abból, hogy a különböző stílusú szövegek milyen hatást váltanak ki, milyen a társadalmilag felelős nyelvhasználat, és ezek révén öntudatlanul is fejlesztik *anyanyelvi kommunikációjukat.*

A tantárgy fejleszti a gyermekek *digitális kompetenciáját*, bevezet az információs társadalom eszközeinek használatába, megismerteti az információk és adatok felismerésének fontosságával, visszakeresésének módszereivel, az adatbázisok használatával, a hálózati kommunikáció általános gyakorlatával és szabályrendszerével. Tudatosíthatja a világháló használatának írott és íratlan normáit, a jogkövető magatartás legfontosabb alapelveit, valamint a felhasználóra leselkedő veszélyeket.

A filmművészet formanyelvének, alapelemeinek, a valóság és a reprodukció kapcsolatának bemutatása, az ábrázolás különböző módozatainak és stílusainak tanulmányozása, a történet-

mesélés lehetőségeinek, a tér és az idő kezelésének áttekintése hozzájárul a tanulók önkifejezési képességeinek kiteljesítéséhez, a filmek befogadásához, a művészi szándékok és értékek alaposabb megértéséhez, az *esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* fejlesztéséhez.

A cél elsősorban nem az, hogy a gyerekek a médiumok fejlődésével kapcsolatos lexikális tudást megszerezzék, hanem az, hogy a helyes viszonyrendszer alapjai kialakuljanak bennük. Ez az alap pedig a különböző képességek és attitűdök fejlesztésével, a tanulók személyiségének „kinyitásával" rakható le. A tantárgy nem elsősorban válaszokat ad, hanem az azokhoz vezető utat nyitja meg; esztétikai, ízlésbeli kérdésekben nem ítél, hanem választási lehetőséget kínál, nem mutat követendő irányt, csak orientál. Célja, hogy kibontsa, elmélyítse a sikeres társadalmi beilleszkedéshez és alkalmazkodáshoz szükségek kompetenciákat és tudást, és a terület szédítő tempójú változásain keresztül bemutassa, hogy világunkban milyen fontos szerepe van a folyamatos, *hatékony és önálló tanulásnak*.

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 36 – heti óraszám: 1

A heti plusz fél órát kommunikációs gyakorlatokra és filmelemzésre használjuk.

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Kommunikáció a hétköznapokban	1	1	0	2
A tömegkommunikáció alapjai	2	1	0	3
A tömegkommunikáció legfontosabb eszközei	3	1	1	5
Internet a hétköznapokban	1	1	0	2
A mozgókép nyelvének alapfogalmai	5	1	1	7

KOMMUNIKÁCIÓ A HÉTKÖZNAPOKBAN

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Megfigyelés, együttműködés. Megfigyelés, kommunikáció. Ismeretszerzés, megfigyelés, kommunikáció, együttműködés.	Információáramlás a mindennapi életben, jelek, amelyek üzenetet hordoznak. Párbeszéd magunkkal, testünkkel, másokkal és a minket körülvevő világgal. A kommunikációs alapséma: adó, vevő, kód, csatorna, üzenet. A szereplők változása és ennek hatása.	Különböző jelrendszerek megfigyelése és kidolgozása kiscsoportokban. Verbális és nonverbális kommunikációs gyakorlatok. Kísérletek arra, hogy miként torzul az üzenet, ha változnak a körülmények, a szereplők.	A tanuló legyen tisztában azzal, hogy milyen elemekből épül fel a kommunikáció folyamata, milyen szerepet töltenek be annak szereplői és alkotói. Ismerjen fel különböző jelrendszereket, tudjon egyszerű üzeneteket különböző kódokkal közvetíteni, illetve értelmezni.

A TÖMEGKOMMUNIKÁCIÓ ALAPJAI

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Megfigyelés, ismeretszerzés. Ismeretszerzés, kommunikáció. Ismeretszerzés, kommunikáció, alkotásra való beállítódás. Ismeretszerzés, kommunikáció, alkotásra való beállítódás. Ismeretszerzés, kommunikáció, megfigyelés.	Különbség az interperszonális és a tömegkommunikáció között. A tömegkommunikáció célja, jellegzetességei, csatornái és résztvevői. Az információ és a hír kapcsolata. A hírérték. A hírértéket növelő tényezők, a hírkészítés alapjai, szabályai. A sajtóban megjelenő szubjektív és objektív műfajok, különbségeik és jellegzetességeik.	Tömegkommunikációs üzenetek jellemzőinek megfigyelése adott szövegben. Közös látogatás egy szerkesztőségben, lapindító értekezlet az órán. Információk hírré alakítása, cikkek írása különböző műfajokban. Képaláírások készítése és különböző stílusú címek adása adott szövegeknek. Hírműsorok megfigyelése, kijegyzetelése.	A tanulónak legyen világos képe arról, hogy mi a tömegkommunikáció jellegzetessége, mi tekinthető médiumnak. Ismerje a legfontosabb tömegkommunikációs csatornákat, azok sajátosságait, értse a közvetítő közeg jelentőségét. Tudja, mi különbözteti meg a meggyőzést és a tájékoztatást, a hírt és a véleményt. Ismerje a hír formai és tartalmi elemeinek összefüggéseit, a hírértéket növelő tényezőket.

A TÖMEGKOMMUNIKÁCIÓ LEGFONTOSABB ESZKÖZEI

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Ismeretszerzés, megfigyelés. Ismeretszerzés, megfigyelés, önismeret. Megfigyelés, kommunikáció, együttműködés, alkotásra való beállítódás. Ismeretszerzés, kritikai gondolkodás, problémaérzékenység, tolerancia, alkotásra való beállítódás.	A technikai fejlődés hatása az információáramlása. A tömegkommunikációs eszközök kialakulása. A nyomtatott sajtó, a rádió és a televízió fejlődésének fontos állomásai. Rádiós és televíziós műsortípusok. A reklám fejlődése és célja.	Különböző technikai eszközök kipróbálása, üzenetek továbbítása. Újságolvasási, rádiózási, televíziózási szokások felmérése otthon. Ugyanannak a témának kiscsoportos feldolgozása különböző műsortípusoknak megfelelően. Reklámszlogenek írása, pl.: a környezettudatos magatartásért, az előítéletmentességért, a tájékozottságért.	A tanuló ismerje a nyomtatott sajtó, a rádiózás és televíziózás történetének, technikai fejlődésének fontosabb állomásait, a főbb rádiós és televíziós műsorok jellegzetességeit. Tudja, mi a kapcsolat a reklám és a médium között, milyen szerepe van a hirdetéseknek a sajtó működésében.

INTERNET A HÉTKÖZNAPOKBAN

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Ismeretszerzés, megfigyelés, együttműködés. Ismeretszerzés, megfigyelés, önismeret. Megfigyelés, önismeret.	A globalizálódás és a „világfalu” kialakulása, ennek hatása a médiára, a hírközlésre. Az internet felhasználási lehetőségei. A kommunikációs szokások átalakulása.	Internethasználat közösen, adatok, információk egyéni felkutatása a világhálón. Internethasználati szokások megfigyelése.	A tanuló legyen képes az internet segítségével adatokat gyűjteni, rendszerezni, felkutatni.

A MOZGÓKÉP NYELVÉNEK ALAPFOGALMAI

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Továbbhaladás feltételei
Ismeretszerzés, kommunikáció, választás, önismeret. Ismeretszerzés, megfigyelés. Ismeretszerzés, kommunikáció alkotásra való beállítódás, együttműködés. Megfigyelés, értelmezés, elemzés, tolerancia, együttműködés, kommunikáció, alkotásra való beállítódás. Megfigyelés, értelmezés, elemzés. Tolerancia, önismeret. Tolerancia, önismeret, problémaérzékenység.	A filmezés technikai fejlődése és a filmtörténet legfontosabb állomásai. A film kettős szerepe: az ábrázolás és a reprodukció. A mozgóképi alkotások típusai, alapfogalmak, elemi szövegalkotó kódok felismerése, használata. A tér és idő használata, a folyamatosság megszakítása, a montázsjelenség. Cselekmény- és történetmesélés. Karakter- és konfliktusviszonyok. A mozgóképen megjelenő emberi viselkedés értelmezése, megvitatása. Sztereotípiák a mozgóképen, tipikus konfliktusmegoldások a filmekben.	A mozgóképi memória működtetése egyszerű mozgóképi történetek felidézésével. Saját fogyasztói szokások megfigyelése. Adott esemény mozgóképi megjelenítésének megtervezése, story-board készítése közösen és egyénileg. Egyszerű történetek megjelenítése képsorozatokkal. Jelenetek beállítása, annak kipróbálása, hogy a szöveg miként kap más jelentést a változó környezetben. Mozifilm értékelése megadott szempontok alapján, megvitatása, összevetése az egyéni tapasztalatokkal.	A tanuló legyen tisztában az ábrázolás és a reprodukció közötti különbséggel. Ismerje a filmtörténet fontosabb állomásait. Ismerje a legfontosabb filmtípusokat, műfajokat és alapfogalmakat, pl.: beállítás, cselekmény, jelenet, beállítás, dialógus, elbeszélés. Legyen képes ezeket céljuk, tulajdonságuk szerint osztályozni, felismerni és leírni. Legyen képes a korának megfelelő szövegek megértésére. Tudjon különbséget tenni az idő és tér különböző felhasználási módjai között. Ismerje a történetmesélés alapelemeit, pl.: expozíció, fordulat, epizód, lássa az okokozati viszonyokat a történetmesélésben.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A mozgóképkultúra és médiaismeret tanításának kiemelkedő célja a tanulók kritikai gondolkodásának fejlesztése és egyéni, illetve közösségi alkotókedvének felkeltése. Mivel az alkotás és a véleményformálás objektív szempontok alapján nehezen mérhető, ezért a tanulói teljesítmény értékelésekor elsősorban az adott gyerek szorgalmát, a munkában, vitákban való részvételét, egyéni (szerzői) teljesítményét, az önálló gondolkodásra és véleménykifejtésre való készségét, illetve álláspontjának logikai felépítettségét kell figyelembe venni. A tantárgy egyik fő feladata, hogy a tanulók kritikai látásmódját fejlessze, és növelje nyitottságát. Ezért a művészettel, annak egyes formáival, műfajaival, alkotásaival és szerzőivel kapcsolatos gondolkodás- és látásmódbeli különbségei között nem állítható fel értékbeli rangsor. A kritikai képesség fejlesztésének nem célja, hogy a tanulók értékvilágát és szokásait a pedagógustól kapott negatív visszajelzések módosítsák, sokkal fontosabb, hogy a gyerekek ezt az órákon elsajátított szabad szellemiség, kreativitás és befogadott ismeretanyag révén esetleg maguk tegyék meg. Az alkotókedv bármilyen – az általános etikai és jogi normákon belül megjelenő – formáját bátorítani kell.

Az értékeléskor mindazonáltal figyelembe kell venni, hogy a tanuló milyen biztonsággal tud különbséget tenni a kommunikációs folyamat alkotóelemei között, mennyire értette meg az interperszonális és a tömegkommunikáció közötti különbséget, mennyire ismeri a legfontosabb tömegkommunikációs csatornákat. Figyelemmel kell lenni arra is, hogy a tanuló mennyit tud a nyomtatott sajtó, a rádiózás és televíziózás történetének, technikai fejlődésének fontosabb állomásairól, a főbb rádiós és televíziós műsorok jellegzetességeiről, mennyire érti a különbséget a tájékoztatás szubjektív és objektív elemei között, illetve milyen biztonsággal ismeri fel ezeket. Ismerje a filmtörténet fontosabb állomásait, a filmtípusokat, műfajokat és alapfogalmakat, legyen képes a korának megfelelő szövegek megértésére, valamint tudjon különbséget tenni az idő és tér különböző felhasználási módjai között.

Az évet átfogó ajánlott közös projekt egy újság készítése, amelybe a tanulók különböző űfajú cikkeket írnak.

EGÉSZSÉGTAN

6. és 8. évfolyam

BEVEZETÉS

A helyi tantervnek biztosítania kell, hogy a tanulók életkorához, az egyes tantárgyak sajátosságaihoz igazodva a tanulók elsajátíthassák az egészségfejlesztéssel, a fogyasztóvédelemmel, a környezetvédelemmel, a közlekedésre neveléssel, a társadalmi bűnmegelőzéssel, az áldozattá válással, az erőszakmentes konfliktuskezelő technikákkal összefüggő ismereteket, felkészüljenek azok gyakorlati alkalmazására az infokommunikációs technológiák alkalmazásával.

Az egészségtan tanításának célja tehát, hogy a tanulók korszerű ismeretekkel és azok alkalmazásához szükséges készségekkel és jártasságokkal rendelkezzenek az egészségük védelme érdekében. Ismerjék fel, hogy milyen összefüggés van az életmód, a környezet, a viselkedés és az egészségi állapot között.

Ismertesse meg a tanulókkal az egészségi állapot szempontjából fontos viselkedésmódok, szokások kialakulását, feltételeit, valamint az ezeket befolyásoló tényezőket.

Nyújtson segítséget a tanulóknak abban, hogy készség szintjén alkalmazzák azokat a megküzdési stratégiákat, amelyek alkalmazásával megőrizhetik, illetve újrateremthetik életük egyensúlyát.

A tanulók az egészségnevelés terén szerzett ismereteik, készségeik és jártasságaik birtokában *ismerjék fel* az életmód és életvitel szerepét egészségük szempontjából.

Ismerjék az egészségfejlesztéssel kapcsolatos alapfogalmakat.

Legyenek tisztában azzal, hogy az egészség nem a betegség hiánya, hanem a testi, lelki, szellemi és szociális jólét állapota.

Tudatosuljon bennük, hogy a mindennapi életvezetés, az életmódbeli szokások fogják döntő mértékben meghatározni későbbi egészségi állapotukat, életkilátásaikat.

KULCSKOMPETENCIÁKHOZ KAPCSOLÓDÓ CÉLOK ÉS FELADATOK AZ EGÉSZSÉGTAN TANÍTÁSÁBAN

Az egészségtan oktatásának céljait és feladatait a kulcskompetenciákhoz kötötten vázoljuk fel. Hozzákapcsoljuk az egészségtan tanításában konkrétan az adott kulcskompetencia fejlesztése terén követhető célokat és vállalható feladatokat.

Anyanyelvi kommunikáció

Szóbeli és írásbeli kommunikáció-fejlesztés történik minden anyag feldolgozásánál. Csoportosan és egyénileg történő lényegkiemelés, megbeszélés, vita formájában.

Idegen nyelvi kommunikáció

Az idegen nyelvi kommunikáció olyan képességeket is igényel, mint például a közvetítés, más kultúrák megértése.

A tantárgy esetében az említett külföldi tudósok nevének helyes kiejtése illetve írása. A fejlesztő szakaszban gyűjtőmunkaként idegen nyelvű szövegek fordítása a tanulókat érdeklő témában.

Matematikai kompetencia

A kompetenciában és annak alakulásában a folyamatok és a tevékenységek éppúgy fontosak, mint az ismeretek. A matematikai kompetencia – eltérő mértékben – felöleli a matematikai gondolkodásmódhoz kapcsolódó képességek alakulását, használatát, a matematikai modellek alkalmazását (képletek, modellek, struktúrák, grafikonok/táblázatok), valamint a törekvést ezek alkalmazására.

Lehetőség van egyszerű számítási feladatok elvégzésére, grafikonok elemzésére a környezet-egészségüggyel kapcsolatban.

Alapvető kompetenciák a természettudományok és azok alkalmazása terén

Az egészségtan különösen alkalmas a különböző természettudományos ismeretek integrálására. Az egészség nem választható el az egészséges környezettől és ezzel együtt az élő és élettelen környezeti tényezők rendszerétől. Az ökológiai rendszerek – benne az ember –rendkívül összetett egymásrahatások következtében változnak az alkalmazkodás érdekében. A biztonság megőrzése, a technológiai fejlődés Földünkre gyakorolt hatásai és a negatív hatások ellensúlyozása, kivédése, egyaránt szükségessé teszi a rendszerben gondolkodás elsajátítását.

Szerezzék meg azokat az ismereteket és azok alkalmazásához szükséges jártasságokat, amelyek segítségével képesek lesznek megelőzni az egészségügyi problémákat, illetve csökkenteni azok súlyosságát. Képesek legyenek holisztikusan szemlélni saját életműködéseiket (testi-lelki egészség) és tudatosuljon bennük az ember és az őt körülvevő környezet kölcsönhatásainak következménye.
Az egészségtan tanítása nyújtson segítséget az embert veszélyeztető környezeti, társadalmi hatások felismeréséhez és adjon tanácsokat azok kivédésére, elhárítására.

Digitális kompetencia

A digitális kompetencia felöleli az információs társadalom technológiáinak magabiztos és kritikus használatát a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén. Ez a következő készségeken, tevékenységeken alapul: információ felismerése, visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása és cseréje; továbbá kommunikáció és hálózati együttműködés az interneten keresztül.

A megfelelő honlapok felhasználásával készíthetnek a tanulók beszámolókat, illetve kiselőadásokat egyénileg és csoportokban, egymást segítve.

A hatékony, önálló tanulás

A szöveg értelmezése és a lényegkiemelés gyakorlása történik az új anyag feldolgozásánál. Képek, rajzok megfigyelése és a következtetések levonásának gyakorlása. Asszociációs feladatokkal a különböző agyterületek együttes aktiválása, feltételes reflexek kialakítása, amely a tanulás alapja. A motiváció folyamatos fenntartásával, a tanulónak képesnek kell lennie a közös munkára, saját munkája értékelésére és szükség esetén támogatás kérésére.

Szociális és állampolgári kompetencia

A tanulónak testi-lelki egészség megőrzéséhez és fejlesztéséhez szükséges ismeretek elsajátításával lesz lehetősége az egészséges életmód alkalmazására, amely az egészséges interperszonális és interkulturális lét alapja. Az elsajátítandó ismeretek alkalmazásával lesz lehetősége alkotó részvételre az állampolgári tevékenységekben, a fenntartható fejlődés támogatásában és mások értékeinek, magánéletének a tiszteletében.

Az egészségtan oktatása tudatosítsa az önismeret, a helyes önértékelés fontosságát az egyéni döntések meghozatalában. Hangsúlyozza az empátia szerepét egy másik ember megítélésében. Sajátíttassa el azokat a technikákat, amelyek az elsősegélynyújtáshoz szükségesek.

A modul oktatása ösztönözze a diákokat arra, hogy kialakuljon bennük az önmagukkal szembeni felelősségérzet. Ismerjék fel, miért szükséges a jövő tervezése, az életút tudatos építése, s lássák be, hogy ebben meghatározó szerepet játszanak az egyéni döntések, helyzetmegoldási, megküzdési technikák. Nyújtson segítséget abban, hogy a tanulók helyesen értelmezzék azt a tényt, hogy az egészség megőrzése egyéni tetteken, választásokon, személyközi kapcsolataik minőségén is múlik.

Segítse a tanulókat az egészség helyes értelmezésében, és az önmagukkal szembeni felelősségérzet kialakításában. Ismertesse meg a tanulókkal szervezetük életkori sajátosságait és készítse fel őket a változások helyes kezelésére. Ösztönözzön a helyes viselkedésmódok elsajátítására, környezet-egészségvédő szokásrendek kialakítására. Fejlessze a már kialakult higiénés ismereteket és készségeket. Adjon javaslatokat az egészséges életmód kialakítására, a természet adta lehetőségek kihasználására.

Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia

Az egészséges életmód kialakításához megszerzett ismeretek és alkalmazásuk gyakorlása során szert tesznek a tanulók olyan készségekre mint a tervezés, szervezés, irányítás, elemzés, kommunikálás, tapasztalatok kikérdezése, értékelése, kockázatfelmérés és -vállalás, egyéni és csapatmunkában történő munkavégzés.

Az egészségtan tanítása adjon támpontokat, értelmezési kereteket az életmódbeli döntések meghozatalához, ezzel is segítve, hogy az egészséget támogató magatartásformák, megoldási módok alternatívaként jelenjenek meg a tanulók mindennapi életében.

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség

Az egészségtanban szereplő témák mindegyike kapcsolatba hozható a művészetekkel. A mozgás a tánccal, a többi témánál pedig a különböző ábrázolások, irodalmi idézetek felhasználása teszi befogadhatóbbá a tananyagot. A tanulók cselekedtetése (tánc, szerepjátékok, tornagyakorlatok, vázlatrajz, plakátrajz fejleszti művészi, esztétikai érzéküket és érzelmi életüket.

FEJLESZTÉSI CÉLOK, TEVÉKENYSÉGFORMÁK

Az oktatás során *használjuk fel* a tanulók már meglévő ismereteit. A szervezettani, élettani ismereteiket fokozatosan *bővítsük*. Az egészség megőrzéséhez és a betegségek megelőzéséhez szükséges ismereteiket konkrét példák, események *megvitatásával,* a tanulói aktivitás kihasználásával, a pozitív minták *megerősítésével* fejlesszük.

A témakörök az egészségmegőrzés szempontjából a legkritikusabb területeket fedik le: a mozgást, a táplálkozást, a személyes higiénét, a testi-lelki biztonságot, a környezeti egészséget, a szexuális fejlődést, a társadalmi kapcsolatokat, az élvezeti és kábítószerek hatását. A különböző témákat egymással *összefüggésbe hozva*, a kapcsolódó pontokra rávilágítva tárgyaljuk.

Fejleszthetjük a tanulók felelősségérzetét, a tettek következményeinek továbbgondoltatásával *szituációs játékok* segítségével. A meglévő életviteli szokások *elemzésével*, az életkorra jellemző kritikai képességek kihasználásával és fejlesztésével vezessük rá a helyes konklúzió *felismerésére*. A *beszélgetés, megbeszélés* során oldott légkört teremtve fejleszthetjük a tanulók kifejezőkészségét, önismeretét, önbizalmát. *Csoportosan* megoldandó feladatok alkalmazásával fejleszthetjük empatikus és együttműködési készségüket. Problémák felvetésével, azok *alternatív megoldási* lehetőségeinek mérlegelésével a döntéshozatalhoz szükséges *felelősségérzet* kialakulását segíthetjük elő. A mindennapi élet példáinak felhasználásával alakítsuk ki a *kritikus szemléletmódot* a tapasztalatok értékelésében.

Helyezzünk hangsúlyt a *helyi problémák megvitatására*, elemzésére és egy közös (egészségügyi, környezetvédelmi) *projekt kidolgozására*.

Az oktatás során a tanulók szerezzenek közvetlen tapasztalatokat a lényeges fogalmak értelmezése terén, váljon érthetővé és élményszerűvé számukra az „egészséges” – „kevésbé egészséges” tevékenységformák, anyagok közötti megkülönböztetés, a pozitív életszemlélet. Értsék meg, hogy az egészség – a kiegyensúlyozott életvitel – eszköz a boldog és sikeres élet folytatásához.

A modulban foglaltak tudatosítsák a tanulókban, hogy az egészséges életmód igen sokféle lehet: mindig az aktuális élethelyzettől, kulturális, etnikai, társadalmi csoport hovatartozástól függően mérlegelhető és értékelhető egy adott életmód, szokásrendszer minősége.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 18 – heti óraszám: 0,5

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
A biztonság megőrzése	3,5	1		4,5
A táplálkozás	1		1	2
Mozgás és személyes higiéné	1	1		2
Veszélyes anyagok	2		1	3
Az emberi szexualitás	1			1
Családi élet és kapcsolatok	1	1		2
A környezet	2		1	3
Összesen:	12	3	3	18

Az **alapozó szakasz** funkciója elsősorban az iskolai tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák, képességegyüttesek megalapozása. Ebben a szakaszban történik az iskolai tudás (és a tanítás folyamatának) erőteljes tagolódása, amely megköveteli az ilyen típusú tanuláshoz szükséges és ehhez rendeződő képességnyalábok, kompetenciák célzott megalapozását.

1. A BIZTONSÁG MEGŐRZÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Önismeret, önkontroll. A felelősség önmagukért; az önállóság; az önfejlesztés igénye és az erre irányuló tevékenységek. *Környezettudatosságra nevelés:* Magatartásukban alakuljon ki és erő-	Az emberi egészséget veszélyeztető néhány tényező: a „kockázatos” és a „veszélyes” viselkedési módok (otthon, iskolában, járműveken, természetben). Az érzelmek és a viselkedés kapcsolata.	Megismerkedés az egészséges életvitel szempontjából kiemelten fontos viselkedésmódokkal. A tanulók megismerkednek a személyes biztonság megőrzésének fontosságával és lehetőségeivel. Szituációs játékok	Ismeri a verbális és a testi kommunikációból egyaránt a különböző érzelmeket és a biztonságukat veszélyeztető viselkedést. Ismeri a tűzhely, fűtőtest, elektromos berendezések használati veszélyeit. Ismeri az iskolai bal-

sődjön meg a személyes biztonságra való törekvés. *A tanulás tanulása* Az alapkészségek kialakítása (értő olvasás, íráskészség, számfogalom fejlesztése), az előzetes tudás és tapasztalat mozgósítása; a csoportos tanulás módszerei, kooperatív munka; az emlékezet erősítése, célszerű rögzítési módszerek kialakítása; a gondolkodási kultúra fejlesztése; az önművelés igényének és szokásának kibontakoztatása; az egész életen át tartó tanulás eszközeinek megismerése, módszereinek elsajátítása. *Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés:* Az iskolai élet demokratikus gyakorlatában való aktív részvétel. *Testi, lelki egészség:* Ismerjék meg a környezeti – elsősorban a háztartás, az iskola és a közlekedés, veszélyes anyagok – egészséget, a testi épséget veszélyeztető leggyakoribb tényezőket.	Veszélyes foglalkozások. Az életmentő technikák. Elsősegélynyújtási alapismeretek.	segítségével megtanulják, hogy a veszélyhelyzetek felismerésében, megítélésében, elhárításában nagy szerepe van a lelki egyensúlynak, a jó közérzetnek. Tankönyv olvastatása, vázlatírás, megbeszélés, szituációs játékok.	eset- és tűzvédelmi rendszabályokat, valamint a testnevelés, a technika és életvitel tantárgyak és a szabadidős tevékenységek veszélyforrásait. Legyen tisztában az utazás, kirándulás biztonságos viselkedési formáival. Tudja alkalmazni a tanult elsősegélynyújtási ismereteket.

2. A TÁPLÁLKOZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Hon-és népismeret A tanulók ismerjék népünk kulturális örökségének jellemző sajátosságait, nemzeti kultúránk nagy múltú értékeit. Ismerjék meg a mindennapi életet. Ismerjék meg a városi és a falusi élet hagyományait, jellegzetességeit. *Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés:* Fontos az egyén részvétele a civil társadalom, a lakóhelyi közösség életében. *Gazdasági nevelés:* Fontos, hogy a tanulók tudatos fogyasztókká váljanak, mérlegelni tudják a döntéssel járó kockázatot, hasznot vagy költséget. Elő kell segíteni a pénzzel való bánni tudást is. *Környezettudatosságra nevelés:* Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzése váljék *A tanulás tanulása:* Hangsúlyt kell helyezni a tanulói döntéshozatalra, az alternatívák végiggondolására, a kockázatvállalás, az értékelés, az érvelés és a legjobb	Az étrend fontossága, szerepe az egészség megőrzésében. Javaslatok az étrend megváltoztatására. Az élelmiszerek, tápanyagok viszonya A tápanyagok felhasználás szerinti csoportosítása (építők, fűtők, raktáranyagok) A legfontosabb vitaminok hatása (A, B, C, D) A tápanyagok és vitaminok előfordulása. Az egészséges, változatos étrend. Az étkezés kultúrája és egészségtana. Ünnepeinkhez kötődő ételek.	A mindennapi életből vett példák alapján megismerik az étkezési, italfogyasztási szokásokat és azok kulturális, társadalmi hátterét. Megismerkedhetnek régi magyar ételekkel és az azokhoz kapcsolódó adomákkal. Az élelmiszereket, ételeket „egészséges” és „kevésbé egészséges” vagy „egészségtelen” kategóriákba sorolják és gyakorolják az egészséges táplálkozás formáit. Gyűjtőmunka révén megismerkednek az életmóddal, táplálkozással, egészséggel foglalkozó reklámok hatásmechanizmusával. Plakátok készítése. Felmérik a helyi élelmiszerbolt kínálatát és újságcikkeket, riportokat készítenek a vásárlókkal. Interjút készítenek családtagjaikkal a vásárlási szokásaikat illetően. Csoportosítás, asszociációs feladatok. Egyszerű kísérletek elvégzése, rajzolás.	A tanuló értse meg, hogy az étrendnek meghatározó szerepe van az egészség megőrzésében. A tanuló ismeri meg az egészséges táplálkozás alapvető kívánalmait. Tud különbséget tenni az egészséges és az egészségtelen anyagok között. Készségszinten ismeri az étkezés kultúráját és higiénéjét. Ismerje meg a mindennapi életből vett példákon, a mindennapi és az ünnepi étkezés és italfogyasztás formáit és a társadalmi szokásait Ismerje meg a fejlődő szervezet számára különösen fontos anyagok forrásait. Legyen tisztában a nem megfelelő táplálkozás élettani hatásaival. Alakuljon ki benne a reklámokkal kapcsolatos kritikus szemlélet. Legyen képes bizonyos tápanyagok kimutatásával, vizsgálatával kapcsolatos egyszerű kísérletek elvégzésére. Tudjon egyszerű számításokat végezni a táplálékenergia tar-

lehetőségek kiválasztására. Fontos feladat a kritikai gondolkodás megerősítése. *Felkészülés a felnőttlét szerepeire:* A szociális és társadalmi kompetencia fejlesztésének fontos részét képezik a gazdasággal, az öntudatos fogyasztói magatartással, a versenyképesség erősítésével kapcsolatos területek (pl.: vállalkozó, gazdálkodó és munkaképesség).			talmát illetően. Tudatosuljon benne, hogy a természethez hasonlóan étkezésünkben is a változatosság a legfontosabb. Tudjon önálló kutatómunkával előkészített kiselőadást tartani (pl.: régi ételek).

3. MOZGÁS ÉS SZEMÉLYES HIGIÉNÉ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Testi és lelki egészség: Váljanak érzékennyé a mozgás kiváltotta jóleső érzés tudatos megtapasztalására. *Énkép, önismeret:* Különböző tevékenységük motivációjában kontrollként jelenjen meg az, hogy annak színvonala nagymértékben függ az önmagukról, képességeikről, igényeikről alkotott képtől, illetve az önmagukkal szemben támasztott elvárásoktól.	A mozgás mennyisége, intenzitása és az egészség. A testkép megerősítése. A külső megjelenés összetevői, jelentése és hatása. A mozgás szervezeti és élettani feltételei (csontok, izmok, inak, idegek, tápanyagok, oxigén). A mozgás mennyisége, intenzitása és az egészség A sportolás testi és lelki hatásai. A mozgás, a külső megjelenés és a higiéné kapcsolata. A bőr szerepe és egészsége.	Csoportmunkában készítsenek felmérést a saját fizikai aktivitásukról és higiénés szokásaikról. Egy egészséges napirend megtervezése. A rendszeres mozgás, aktivitás érdekében született elhatározásokat (napi rendszeres torna, futás, stb.) kisebb csoportokban is megbeszélik, egymás között versengve is gyakorolják. Felismerik, hogy ebben az életkorban a testi változások következtében, külön figyelmet érdemel személyes higiénéjükkel való foglalkozás, amely befolyásolja önértékelésüket, álta-	Tudatosuljon a tanulóban, hogy a mozgás, az aktív életmód az egészséges élet záloga valamint, hogy a külső megjelenésnek, a higiénének egészségügyi és társadalmi vonatkozásai vannak. Ismerje meg a tanuló a mozgásban résztvevő alapvető tényezőket. Legyen tisztában a mozgás, a sport testi és lelki hatásaival. Legyen tájékozott az iskola, illetve a lakóhely nyújtotta sportolási lehetőségekről. Csoportmunkában alkalmazzk az egészséges életmód érdeké-

		lános közérzetüket és személyes kapcsolataikat. Elsősegélynyújtás bemutatása (vérzések, törések ellátása, mentőhívás). Gyakorolják (amennyiben van rá lehetőség kerekes széket is kipróbálva), hogy bizonyos mozgáskorlátozottság milyen nehézségekkel jár.	ben eltervezett mozgásformákat (úszás, futás, ülőgyakorlatok). Ismerje meg a bőr szerepét a szervezet működésében. Ismerje fel az izmok és bőr jelzéseit (izomgörcs, viszketés, kiütések). Ismerje fel, hogy az életkorra jellemző fizikai sajátosságok következtében különös figyelmet igényel a személyes higiénével való foglalkozás. Tudja alkalmazni a tanult higiénés ismereteket (bőrápolás) Ismerje fel a ruházkodás szerepét az egészség megőrzésében és a külső megjelenésben. Ismerje fel a táplálkozás a mozgás és a bőr kapcsolatát (energia, allergia). Tudjon elsősegélynyújtásban részesíteni sportbaleseteseket.

4. VESZÉLYES ANYAGOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Énkép, önismeret: Az egyén önmagához való viszonyának alakításában alapvető célként tűzhető ki az önmegismerés és önkontroll; a felelősség önmagukért; az önállóság;	Az élvezeti szerek túlzott fogyasztásának (üdítők, édességek) hatásai. Az alkohol és a dohányzás egészségkárosító hatásai (emésztőszervrendszeri- és	Képek, könyvek filmek, internet felhasználásával gyűjtsenek információkat az élvezeti és függőséget okozó szerekről és a használatuk következményeként keletkező egészségkároso-	A tanuló ismerje meg a dohányzás, az alkohol, a kábítószerek egészség- és környezetkárosító hatásait és azok elhárítási módjait. Értse meg a hozzá-

Gazdasági nevelés: A személyiségnevelés fontos részének tekintsük az okos gazdálkodás képességének a kialakítását. *Tanulás tanulása:* Számfogalom fejlesztése, az előzetes tudás és tapasztalat mozgósítása; a csoportos tanulás módszerei, kooperatív munka; az emlékezet erősítése, célszerű rögzítési módszerek kialakítása. *Testi, lelki egészség:* Önvédelmi képességük olyan irányú fejlesztése, amely a káros anyagok elutasításához vezet.	idegrendszeri problémák, légzőszervi gyulladások, daganatok, vérkeringési zavarok). A legelterjedtebb kábítószerek hatásai. A szenvedélybetegségek közös vonásai. A gyógyszerek, vegyszerek használatának szabályai.	dásokról, valamint a fogyasztásukkal kapcsolatos társadalmi és, szociális problémákról. Szituációs játékokban bemutatják, a kínálás elhárítását. Rajzokkal vagy egyszerű folyamatábrával szemléltetik a veszélyes anyagok hatásait és azok következményeit. Egyszerű számításokat végeznek a károsító hatással kapcsolatban (anyagi vonzatok kiszámítása). Lehetőség szerint egy gyermekvédelmi vagy addiktológiai szakember meghívása.	szokásból adódó veszélyeket. Tudjon mértéket tartani az édesség és a szénsavas üdítőitalok fogyasztásában, tekintettel az esetleges élettani és anyagi problémákra. Ismerje fel azokat a társadalmi helyzeteket, amelyekben legális vagy tiltott anyagokkal kínálhatják őt. Alkalmazza a mérgezésekkel kapcsolatban tanultakat.

5. AZ EMBERI SZEXUALITÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Testi, lelki egészség: A szexuális kultúra és magatartás kérdéseivel való foglalkozás, a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítés. *Felkészülés a felnőtt életre* A segítéssel, együttműködéssel kapcsolatos viselkedésformák fejlesztése, a jogaikat érvényesítő állampolgári magatartás erősítése.	Kamaszkor: a testi és érzelmi változások kora. A nemi érés tudatosulása. A nemi identitás kialakulása. Sztereotípiák a nemi szerepekben a különböző nemzedékek körében. A serdülőkor jellemző testi és lelki változásai. A nemi éréssel kapcsolatos higiénés követelmények.	Megismerkednek az egészséges életvitel szempontjából kulcsfontosságú viselkedéselemekkel, azok kontextusával és befolyásolási módjaikkal. Gyűjtőmunka a különböző segélyszervezetekről. Segítségkérés gyakorlása. Csoportokban írják össze a „férfias” és „nőies” viselkedésformákat, foglalkozásokat. A csoportok egymással vitassák	A tanuló ismerje meg saját szervezete serdülőkor okozta változásait. Tudja alkalmazni a nemiséggel kapcsolatos higiénés szabályokat. Alakuljon ki benne a saját, életkorának megfelelő nemi identitástudat. Tudja kezelni a változásokkal együtt járó esetleges kedélyhullámzást.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Az aktív állampolgári magatartáshoz szükséges részképességek (pl.: konfliktuskezelés, együttműködés) képességek fejlesztése.	A nemi szerepek változása a történelem során. A nemiséggel kapcsolatos egészségügyi problémák (fitymaszűkület, hüvelygyulladás, érzelmi labilitás, tanulási problémák) és azok orvoslása (gyermeknőgyógyász, urológus, pszichológus).	meg az összegyűjtött véleményeket.	Ismerje fel a nemiségével kapcsolatos problémákat és azokat a fórumokat, ahol segítséget kérhet. Tudjon arról, hogy milyen a társadalom által leginkább elfogadott nemi kapcsolat, s melyek azok, amelyeket nem tekinthetünk természetesnek.(vérségi kapcsolatok, fajtalankodás). Legyen képesek a veszélyhelyzetek elkerülésére.

6. CSALÁDI ÉLET ÉS KAPCSOLATOK

Fejlesztési célok	**Tananyag**	**Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok**	**A továbbhaladás feltételei**
Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra: Váljanak nyitottá és megértővé a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások, a másság iránt. *Énkép, önismeret:* Önmegismerés és önkontroll fejlesztése. *Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés:* A társadalmi együttélés szabályainak kölcsönös betartása, az erőszakmentesség elfogadása.	A kapcsolati hálók fontossága. A barátság, mint a kapcsolati rendszer egyik alapja. Az önismeret jelentése, szerepe és fontossága. A családi, rokoni kapcsolatrendszerek. Konfliktusok kialakulása és azok kezelési módjai.	Egy háromgenerációs családfa ábrázolása. A konfliktuskezelés kulturált formáinak gyakorlása. (megbeszélés, önkritika, tévedés beismerése, egy kívülálló bevonása). Gyűjtsék össze, hogy melyek a legfőbb személyiségjegyei egy igaz barátnak. Játékos formában egy-egy személyiségjegy említésével a csoporttárs felismerése.	Ismerje meg a tanuló, az önismeret jelentését, szerepét és fontosságát. Tudatosuljon benne, hogy a barátság a kapcsolati rendszer egyik alapja. Legyen tisztában a családi, rokoni kapcsolatrendszerekkel. Tudjon különbséget tenni az érdekek és érzelmek között. Ismerje fel az őszinte barátság jellemzőit. Igyekezzen minél jobban megismerni önmagát. Próbáljon minél nagyobb empátiával viszonyulni másokhoz (szülők, társak).

7. A KÖRNYEZET

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Gazdasági nevelés: Egyensúlyt találjanak a rövidebb és hosszabb távú előnyök között. Képessé váljanak a rendelkezésükre álló erőforrásokkal való gazdálkodásra, beleértve a pénzzel való bánni tudást is. *Környezettudatosságra nevelés:* A tanulók ismerjék meg azokat a jelenlegi folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak. Konkrét hazai példákon ismerjék fel a társadalmi-gazdasági modernizáció egyénre gyakorolt pozitív és negatív hatásait a környezeti következmények tükrében. A környezeti ártalmakra vonatkozó korszerű ismeretek elsajátításán túl kiscsoportokban végzett projektmunka révén kialakul a tanulókban a személyes felelősség és érdekeltség szerepe környezethez való viszonyban és a környezetünk átalakítására irányuló döntésekben. Váljanak érzékennyé környezetük állapota iránt, akkor képesek lesznek a környezet sajátosságainak, minő-	A jelen hatása a jövőre. A technológiai fejlődés káros következményei. Az ipari méretű árutermelés hatása a környezetre. Az emberiség összefogása a természet védelme érdekében.	Az iparosodás következtében bekövetkezett természeti változások, a környezetszennyeződéseket és azok egészségkárosító hatásainak megismerése. A csomagolóanyagok csoportosítása, környezet-egészségügyi hatásuk szerint. Elképzeléseik megbeszélése egy helyi környezetvédelmi probléma kezelésével kapcsolatban. Projekt kidolgozása egy környezeti probléma kezelésére: – Egyszerű számítások végzése a környezet- és egészségkárosító hatásokkal kapcsolatban. – Plakátok készítése, amellyel felhívják a figyelmet a környezetszennyezések csökkentésére (füstszűrő a gyárak kéményére, víztisztítók, tömegközlekedés, kerékpárutak, szelektív hulladékgyűjtés, komposztálás, zöldesítés).	A tanuló legyen tisztában azzal, hogy bizonyos technológiai eljárások a környezetre nézve káros következményekkel járhatnak. Ugyanakkor a technológiai fejlődés teszi lehetővé a keletkezett környezeti károk csökkentését, illetve megelőzését is. Tudatosuljon benne az emberiség összefogásának szükségessége a természet védelmében. Tudatosuljon benne, hogy az ember nem tud a természet nélkül élni, de a természet tud az ember nélkül létezni. Ismerje fel a helyi környezetvédő akciók (zöldesítés, szelektív hulladékgyűjtés, madárvédelem) fontosságát. Legyen tisztában alkotmányos jogaikkal. Ismerje meg a jelen környezeti problémáinak jövőbeni hatását. Váljon igényévé a tiszta környezet érdekében való tenni akarás.

ségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére. a környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerésére és megőrzésére, a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességeik vállalására és jogaik gyakorlására. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás. *Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra:* Szerezzenek információkat az emberiség közös, globális problémáiról, az ezek kezelése érdekében kialakuló nemzetközi együttműködésről. *Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés* Aktív állampolgárrá válás ösztönzése a környezeti problémák megoldásában.			

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 18 – heti óraszám: 0,5

A megvalósítás a biológia tantárgy kiegészítésével történik.

Témák	Új tananyag feldolgozása	Gyakorlás	Összefoglalás, ellenőrzés	Teljes óraszám
A biztonság megőrzése	3	1		4
A táplálkozás	1		1	2
Mozgás és személyes higiéné	1	1		2
Veszélyes anyagok	2		1	3
Az emberi szexualitás	3			3
Családi élet és kapcsolatok	1			1
A környezet	2		1	3
Összesen:	13	2	3	18

„A **fejlesztő szakasz** alapvető feladata – az előző szakaszokhoz kapcsolódva – a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben a már megalapozott kompetenciák fejlesztése, azaz megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságának, variabilitásának növelése.” (*NAT 2007*)

1. A BIZTONSÁG MEGŐRZÉSE

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Énkép, önismeret: A tanulókban tudatosuljon, hogy az egyén maga határozza meg tevékenysége irányát, és aktivitásának mértékét. Érezzék magukat egyre kompetensebbnek saját fejlődésük, sorsuk alakításában. Érezzék a felelőssé-	Az egyén és a csoport viszonya a kockázatok felmérésében és kivédésében. Az ember egészségét veszélyeztető tényezők: fizikai, kémiai, biológiai, társadalmi. A szűrővizsgálatok és a védőoltások szerepe az egészség megőrzésében.	A tanulók megvizsgálják a kortárscsoport személyes biztonságra gyakorolt hatását. Szerep és szituációs játékok során megtanulják, hogy az érzelmek felismerése és kifejezésre juttatása, a hiteles személyközi kommunikáció sze-	A tanuló ismerje fel azokat a veszélytényezőket, veszélyhelyzeteket, amelyek az egyén és a csoport testi-lelki biztonságát fenyegetik. Ismerje meg azokat a lehetőségeket, amelyekkel megelőzhetők, illetve leküzdhetők a veszélyek.

get önmagukért. *Testi, lelki egészség:* Készüljenek fel a veszélyhelyzetek egyéni és közösségi szintű megelőzésére, kezelésére. *Környezettudatosságra nevelés:* A tanulók kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzése váljék meghatározóvá. Magatartásukban alakuljon ki és erősödjön meg a személyes biztonságra való törekvés. Szerezzenek személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén.	A lelki egészség biztonsága.	mélyes jóllétük fontos részét képezik. Fontos szerepet játszanak a lehetséges veszélyek és kockázatok felismerésében és kezelésében. Szerepjátékok segítségével jeleníthetik meg a szűrővizsgálatok ajánlását. Plakátok készítésével hívják fel a figyelmet a szűrővizsgálatok, a véradás, a védőoltások fontosságára. Készítsenek felhívásokat a vízi-balesetek, tűzesetek, vegyi-balesetek megelőzésére. Lehetőség szerint egy katasztrófavédelmi szakember meghívása.	Ismerje meg a környezet és az ember által létrehozott eszközök fizikai hatásait és azok élettani következményeit. Legyen tisztában bizonyos munkahelyek, foglalkozások egészségügyi hatásaival. Tudjon arról, hogy bizonyos betegségekre való hajlam öröklődik. Tudjon azokról a lehetőségekről, amelyeket kihasználva megelőzheti az egészségügyi problémákat. Tudjon különbséget tenni a kockázatos és veszélyes dolgok, tevékenységek között.

2. A TÁPLÁLKOZÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Hon-és népismeret: A tanulók váljanak nyitottá hagyományaink, szokásaink megismerésére. Legyen természetes számukra, hogy nemzeti identitásuk fontos személyiségjegy. Váljon természetessé a magyar és a szomszédságunkban élő	A változatos táplálkozás. A különböző tájak, népek étkezési szokásai, étrendjei (pl.: mediterrán étrend). Példák az egészséges étkezésre. Mit tartalmazzon az egészséges étrend? Régi magyar ételek újszerűsége.	Megismerkednek különböző étrendekkel, a javasolt táplálékok elkészítési módjával. Tápanyagtáblázatok segítségével különböző egészséges étrendeket állítanak össze. Gyakorolják az élel-	A tanuló ismerje fel a kiegyensúlyozott és változatos táplálkozás alapvető jelentőségét az egészség megőrzésében. Ismerjen meg régi magyar ételeket és a környező népek egy-egy nevezetes ételét. Tudjon példákkal szolgálni az egészsé-

más népek, népcsoportok értékeinek megbecsülése és emlékeinek, hagyományainak feltárása, ápolása. *Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra:* Váljanak nyitottá és megértővé a különböző szokások, életmódok, kultúrák iránt. *Gazdasági nevelés:* Az okos gazdálkodás képességének kialakítása.	Élelmiszeradalékok.	miszerek, táplálékok „egészséges” és „kevésbé egészséges” kategóriákba rendezését. Párban, vagy kis csoportokban dolgozva vizsgálat tárgyává teszik saját étkezési szokásaikat, valamint annak változásait. Receptgyűjtés az internet segítségével (korok, népcsoportok, alkalmak szerinti csoportosítás).	ges étrendhez. Legyen tisztában az élelmiszerek legjellemzőbb tápanyagaival és a vitaminokkal. Tudja megítélni, hogy életkori tápanyagszükségletüket menynyi és milyen élelmiszer biztosítja. Tudatosuljon benne, hogy bizonyos ételek, italok túlzott fogyasztása milyen következményekkel jár. Ismerje fel a változatos, kiegyensúlyozott táplálkozás jelentőségét, az egészség fenntartásában. Válassza a környezetbarát módon termesztett és csomagolt élelmiszereket.

3. MOZGÁS ÉS SZEMÉLYES HIGIÉNÉ

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Énkép, önismeret: Reális kép kialakítása önmagáról, képességeiről, igényeiről és az önmagával szemben támasztott elvárásokról. *Hon-és népismeret:* Igény kialakítása arra, hogy a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális emlékeit, hagyományait feltárja, ápolja. Késztetés kialakulása az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre.	Rendszeres testmozgás és testápolás szerepe az egészség megtartásában. A rendszeres testmozgás megtervezése (úszás, kocogás, tánc stb.). A pihenés, a relaxáció szerepe, formái. A mozgásukban korlátozottak vagy sérültek egészségmegőrzésének lehetőségei, módjai. A rendszeres testmozgás és testápolás szerepe az egészség megőrzésében.	Izomfejlesztő tornagyakorlatok megtervezése. Egyszerű statikus és jógagyakorlatok elsajátítása és gyakorlása. Önálló irodalmazással információk gyűjtése az alternatív gyógymódokról (talpmasszás, akupresszúra, akupunktúra). Relaxációs gyakorlatok végzése, relaxációs kazetta alkalmazásával. Táncbemutató a kedvenc táncokból. Bőrápolási tanácsok kigyűjtése az írott és az	A tanuló számára váljon szükségletté a rendszeres testmozgás és testápolás, tudatosan alkalmazva a relaxáció különböző formáit. A tanuló legyen képes megmagyarázni a mozgás szervezetre gyakorolt hatásait. Ismerje meg a mozgásszervrendszerére káros viselkedési módokat. Ismerje meg a relaxáció szerepét, formáit. Legyen tisztában a testmozgás higiénés szabályaival. Váljon természetessé a

		elektronikus médiumokból. A gyógynövények, gyógyvizek szerepe a bőrápolásban. A táplálkozás és a bőr kapcsolatának bemutatása rajzosan. Látogatás a Jövő Házában (Ability Park).	mozgáskorlátozottak, sérültek segítése. Legyen tudatában az aktív életmód kínálta előnyöknek, elsősorban a rendszeres testmozgás kedvező élettani hatásainak. Lássa be az aktív életvitel fontos szerepét a személyközi kapcsolatokban és az önbecsülésben.

4. VESZÉLYES ANYAGOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Tanulás tanulása: Az önálló ismeretszerzés érdekében a tanulóknak el kell sajátítaniuk a könyvtári ismeretszerzés módszereit mind a nyomtatott dokumentumok, mind az elektronikus dokumentumok használata terén. El kell sajátítaniuk az adatgyűjtés, témafeldolgozás, forrásfelhasználás technikáját, az interneten való keresés stratégiáját. *Testi, lelki egészség:* A káros függőségekhez vezető szokások (pl. dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, helytelen táplálkozás) megelőzési stratégiájának fejlesztése.	A „legális és „illegális szerek”, függőség, hozzászokás, fogalma, törvényi szabályozása. A függőség válfajai és fokozatai, társadalmi megítélésük. A „legális” és „illegális” szerek hatása (kávé, cigaretta, alkohol, gyógyszerek, kábítószerek). A társadalmi megítélés.	Gyűjtőmunkával ismerkedjenek az illegális szerek használatával kapcsolatos jogi szabályozással és a következményekkel. Csoportmunkában gyűjtsék össze és elemezzék a drog-használat hátterében lévő okokat. Csoportmunkában elemezzenek a témával kapcsolatos grafikonokat, táblázatokat és azokból vonjanak le következtetéseket. Egyszerű számításokkal támasszák alá a függőség okozta egészségi és anyagi károkat. Hasonlítsák össze a „legális és illegális szerek” szervezetre és személyiségre, viselkedésre gyakorolt hatását. Szerepjáték alkalmazásával és figyelem-	A tanuló ismerje meg a legális és illegális szerek szervezetre, személyiségre, viselkedésre kifejtett hatását. Tudatosuljon benne az egyéni döntés felelőssége. Sajátítson el elhárító viselkedési formákat. Ismerje meg a segítségkérés illetve segítségnyújtás lehetőségeit, módjait. Legyen tisztában a dohányzás, az alkohol és a kábítószerfogyasztás egészségi, jogi és társadalmi következményeivel. Tudjonk különbséget tenni a kábítószert is tartalmazó gyógyszerek használata és visszaélésszerű fogyasztása között.

		felhívó plakátok készítésével mutassák be egyes illegális drogok hatását és a helyettük javasolt életérzést javító tevékenységeket.	

5. AZ EMBERI SZEXUALITÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Énkép, önismeret: Alapvető cél az önmegismerés és az ennek segítségével kialakítható önkontroll; a felelősség önmagukért; a személyes méltóság megőrzése. *Tanulás tanulása:* A kritikai gondolkodás megerősítése. Alakuljon ki a konfliktusok kezelésének, az értelmi, érzelmi egyensúly megteremtésének, a teljesebb élet megszervezésének igénye. *Testi, lelki egészség:* A családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészülés igényének kialakítása. Az egészséges, harmonikus életvitelt megalapozó szokások fejlesztése. *Művészeti tudatosság és kifejezőképesség* Önismeretük, emberi viszonyaik gazdagítása a művészi önkifejezés és a kulturális életben való részvétel révén.	A biológiai nem és a kultúra. Tájékozódás szexuális kérdésekben. Az abortusz erkölcsi, kulturális és vallási vonatkozásai. A szexualitás megnyilvánulási formái A párkapcsolatok stabilitásának feltételei. Születésszabályozás, családtervezés. Az abortusz következményei. Az egészséges utódokért. A terhesgondozás jelentősége A szülés és az újszülött gondozása	Elmélyítik ismereteiket a testi és lelki fejlődés különböző aspektusaival kapcsolatban. Áttekintik a bennük végbement változásokat. Megismerkednek a szexualitás társadalmi értelemben problematikus megnyilvánulási formáival, valamint az azokhoz kapcsolódó közösségi reakciókkal. Szerep és szituáció játékok keretében gyakorolják azokat a kommunikációs megoldásokat, amelyek segítik kapcsolataik stabilizálását, a nemi szerepekhez tartozó viselkedésmódok elsajátítását. Gyűjtőmunkával készülhetnek a szerelem, párkapcsolatok művészi megjelenítését (irodalom, zene, képzőművészet) ábrázoló alkotások bemutatására.	A tanuló legyen tájékozott szexuális kérdésekben. Tudatosuljon benne az abortusz egészségügyi, erkölcsi, kulturális és vallási vonatkozása. Ismerje meg a biológiai nem kialakulásának hátterét. Ismerje meg a biológiai nem és a kultúra kapcsolatát. Sajátítsa el a nemi szerepekhez tartozó viselkedésmódokat. Ismerje meg a szexualitás megnyilvánulási formáit. Ismerje meg a párkapcsolatok stabilitásának feltételeit. Legyen tisztában a terhesség megelőzési lehetőségeivel. Szembesüljön az egyéni döntés felelősségével. Ismerje meg azokat a feltételeket, amelyek az egészséges utódok felneveléséhez szükségesek.

		Felvilágosító film-részletek megtekintése a fogamzásgátlásról, szülési módokról.	Legyen tájékozott a szülési módok és a törvényes lehetőségek vonatkozásában. Legyen tisztában a szexuális élet alapvető higiénéjével.

6. CSALÁDI ÉLET ÉS KAPCSOLATOK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Énkép, önismeret: Alapvető cél az önmegismerés és az ennek segítségével kialakítható önkontroll; a felelősség önmagukért; az önfejlesztés igénye a személyes méltóság megőrzése. A konfliktusok kezelése, az életminőség javítása. *Testi, lelki egészség:* Az egészséges életvitellel kapcsolatos szemlélet és magatartás fejlesztése. *Felkészülés a felnőttlét szerepeire:* Az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret fejlesztése. Annak tudatosulása, hogy életpályájuk során többször kényszerülhetnek pályamódosításra. *Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra*	Hogyan látnak minket mások? Jellegzetes kamaszkori problémák megoldási módjai, technikái. A reális énkép és a személyiség kapcsolata. Mások szemszögéből látni a dolgokat (empátia). Az empátia és a kommunikáció szerepe a konfliktusok kezelésében. A pozitív gondolkodás hatása személyiségünkre.	**Gyakorolják csoportokban a konfliktusfeloldó technikákat.** **Megfelelő szempontok alapján elemezzék viselkedésüket, jellembeli tulajdonságaikat. (például: segítőkészség).** **A megadott irodalom segítségével gyűjtsenek és mutassanak be egyszerű gyakorlatokat a pozitív gondolkodás fejlesztésére.** Helyzetelemzések révén gyakorolják az empatikus viselkedésmódokat. Szerep- és szituációs játékok során megtanulják, hogy az érzelmek felismerése és kifejezésre juttatása, a hiteles személyközi kommunikáció személyes jól-létük fontos részét képezi.	Váljon igényévé saját személyisége alapos megismerése. Tudatosuljon benne, hogy a lelki élet problémáinak szervi megnyilvánulásai lehetnek. Ismerje fel a kommunikáció jelentőségét a konfliktusok kezelésében. A tanulóban alakuljon ki egy reális énkép és érezzék fontosnak a kommunikáció és az empátia szerepét a konfliktusok kezelésében. A tanuló tekintse át a benne végbement változásokat különös tekintettel érdeklődési körükre, családi és kortárs kapcsolatara.

Váljanak nyitottá és megértővé a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások, a másság iránt.			Rendelkezzen olyan kommunikációs készségekkel, amelyek segítik őt a pozitív életérzés kialakulásában, társas kapcsolatai harmóniájában és konfliktusai kezelésében.

7. A KÖRNYEZET

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A továbbhaladás feltételei
Hon-és népismeret: Igény kialakítása arra, hogy a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális emlékeit, hagyományait feltárja, ápolja. Késztetés kialakulása az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre. *Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra:* Váljon igényükké, hogy legyen friss információjuk az emberiség közös, globális problémáiról, az ezek kezelése érdekében kialakuló nemzetközi együttműködésről. Növekedjék érzékenységük a problémák lényege, okai, az összefüggések és a megoldási lehetőségek keresése, feltárása iránt. *Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés:*	**„Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!”** **Marketingtechnikák és a környezetvédelem.** **Az ember és a környezet kölcsönhatása.** **A globális problémák.** A mesterséges környezet és az ember. Természet- és környezetvédelem a mindennapokban.	Dolgozzanak fel csoportmunkában projektmódszerrel egy-egy globális problémát és annak csökkentését. Készítsenek figyelemfelhívó plakátot egy-egy környezeti probléma hatásairól (parlagfű, hulladék, zaj, légszennyezés stb.) Csoportmunkában állítsanak össze egy tudósítást a helyi újság számára. Készítsenek csoportmunkában felméréseket, interjúkat környezet-egészségügyi témában.	A tanulóban tudatosuljon, hogy az ember, a természetes és az általa teremtett mesterséges környezet összhangjával tud csak fennmaradni. A tanuló ismerje meg az emberi beavatkozás természeti következményeit és azok hatását az emberi szervezetre. Legyen tisztában a mesterséges környezet egészségügyi hatásaival. Ismerjen meg olyan lehetőségeket, amelyekkel a káros hatások kivédhetők. Ismerje fel lakóhelye környezeti problémáit.

Az aktív állampolgárrá válás elősegítése. *Környezettudatosságra nevelés:* A környezeti ártalmakra vonatkozó korszerű ismeretek elsajátításán túl kiscsoportokban végzett projektmunka révén kialakul a tanulókban a személyes felelősség és érdekeltség szerepe környezethez való viszonyban és a. környezetünk átalakítására irányuló döntésekben. Váljanak érzékennyé környezetük állapota iránt, akkor képesek lesznek a környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerésére és megőrzésére, a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességeik vállalására és jogaik gyakorlására. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás kialakítása.			Tudjon projektet megtervezni problémák kezelésére. Élje át a szűkebb vagy tágabb környezetért vállalt felelősség érzését, ismerje fel egyéni lehetőségeiet a természet- és környezetvédelem területén.

Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái

Az iskola belső értékelési rendszere a tanulói teljesítmények ellenőrzése és értékelése szempontjából:

Belső értékelési rendszerünkben elsősorban a folyamatos értékelést valósítjuk meg a szakaszos, témák utáni méréssel kombinálva. Ellenőrizzük a megvalósítás módját és tempóját is, annak érdekében, hogy a megkezdett folyamatot időben befolyásolhassuk, szükség szerint korrigáljuk, megváltoztassuk vagy megerősítsük. A folyamatméréssel nyomon tudjuk követni a tanulók fejlődését, illetve regisztrálni tudjuk azokat a területeket, ahol korrigálásra van szükség. Így tudjuk személyre szólóan elvégezni a képességfejlesztést.

Az értékelés célja:

- Motiváció: Dicsérettel, szóbeli és írásbeli szöveges értékeléssel, érdemjeggyel, esetleg elmarasztalással késztetjük a gyermeket a továbbhaladásra. Felhívjuk a figyelmét a hiányosságok pótlására. Segítjük a helyes önértékelés kialakítását.
- Tájékoztatás – teljesítményszint és a tudásszint jelzése:

  Jelezze a pedagógus számára a tanuló fejlődését, fejleszthetőségét.

  Tájékoztassa a szülőt, hogy gyermeke viszonya milyen az iskola követelményeihez.

  A tanuló, a szülő és a pedagógus tudja, hogy az adott időszakban hol tart a gyermek tudása.

Elsősorban az elért eredményt, szintet értékeljük, a tantervi követelményekhez viszonyítunk. Értékeljük a gyermek önmagához mért fejlődését, kiemelkedő teljesítményét, esetenként a tantárgyakhoz való viszonyát. /Versenyre készülés, kutató-gyűjtő munka, stb./. A tantárgy jellegének megfelelően irányulhat együttműködési képességekre, eszközhasználatra, szabálytiszteletre, feladatvégző képességre.

<u>A magatartás és szorgalom értékelésének és minősítésének követelményei és módja:</u>

Példás (5) **magatartású** az a tanuló, aki a tanórákon elősegíti a zavartalan munkamenetet. Bekapcsolódik a munkába, fegyelmezett és figyel. A gyülekezés ideje alatt és az óraközi szünetekben iskolánk házirendje szerint viselkedik. (A felnőttekkel szemben tisztelettudó, társai-

val udvarias, nem használ durva szavakat.) A közösség hasznos tagja, szívesen dolgozik a közösség érdekében. Pozitív hatást gyakorol a közösségre.

Jó (4) magatartású az a tanuló, aki a fenti pontokban felsoroltaknak szintén megfelel, aki kisebb hibáit ki akarja és ki is tudja javítani. A rábízott közösségi munkát képességeinek megfelelően végzi.

Változó (3) magatartású az a tanuló, aki vét a közösség magatartási szabályai ellen. Órákon ismétlődően figyelmeztetni kell a helyes magatartásra. Közösségi megbízatását gyakran nem, vagy csak felületesen látja el.

Rossz (2) magatartású az a tanuló, aki gyakori figyelmeztetés ellenére is vét a magatartási szabályok ellen. Tanítási órákon passzív, sőt magatartásával zavarja a közösség munkáját. Közösségi munkát nem vállal, szándékosan árt a közösségnek.

Példás (5) **szorgalmú** az a tanuló, aki képességeihez és körülményeihez mérten maximális eredménnyel végzi munkáját. Munkaeszközeit mindig elhozza. A házi feladatát pontosan elvégzi. Az órákra rendesen felkészül.

Jó (4) szorgalmú az a tanuló, aki képességeihez mérten tanul, órákon dolgozik, feladatait elvégzi, órákra felkészül. Hibáit nevelői figyelmeztetésre kijavítja.

Változó (3) annak a tanulónak a szorgalma, aki nem tanul rendszeresen, képességei alatt teljesít, órákon nem elég aktív, figyelmeztetni kell a pontos munkavégzésre. Írásbeli feladatait nem mindig készíti el, munkaeszközeit otthon felejti.

Hanyag (2) aki tanulmányi munkájában megbízhatatlan, figyelmetlen, feladatait nem végzi el. Felszerelését gyakran otthon hagyja. Hibái kijavítására nem törekszik. Érdektelenség jellemzi.

A szorgalom jegyek elbírálásában döntő a képesség és a teljesítmény összevetése, az eltérés mértéke.

Magatartás, szorgalom értékelésmódja:

A tanulók magatartását és szorgalmát havonta az osztályfőnök, félévkor és év végén az osztályban tanító pedagógusok az osztályozó konferencián értékelik.

Az osztályfőnök a magatartás és a szorgalom értékelésében minden évfolyamon bevonhatja a tanulókat.

Az iskolai szóbeli, írásbeli beszámoltatás formái, rendje, korlátai,
a tanulók tudásának értékelésében betöltött szerepe, súlya

Az értékelés formái:

Leggyakoribb a mindennapos szóbeli, az órai munkák értékelésekor és szóbeli számonkérés után. Ez történhet a nevelő és a gyerek által, vagy önértékeléssel. Szóbeli értékelés történik a fogadó órákon és a szülői értekezleteken is. Az írásbeli szöveges értékelést az írásbeli munkák végén gyakran alkalmazzuk. A szaktanári, osztályfőnöki beírás – dicséret vagy elmarasztalás – is az írásbeli értékelés formája.
A negyedik évfolyam végén és az 5.-8. osztályokban tanulóink a tantárgyakban elért teljesítményét továbbra is hagyományos módon érdemjegyekkel értékeljük, félévkor és tanítási év végén osztályzattal minősítjük. Az érdemjegy, illetőleg az osztályzat megállapítása a tanuló teljesítményének, szorgalmának értékelésekor, minősítésekor nem lehet fegyelmezési eszköz.

Az értékelés gyakorisága:
Szóbeli értékelés minden órán történik. Jegyekkel történő értékelést havonta legalább 1-4 alkalommal elvégezni, a tantárgy jellegétől, óraszámától függően.
A munkaközösségek maguk állítják össze ellenőrzési és értékelési rendszerüket, határozzák meg a témák utáni mérési feladatokat, azok értékelési módját.
Egységes követelmény, hogy elégtelen témazáró után addig kell a tanulónak tovább foglalkoznia a témával, amíg legalább elégséges eredményt nem ér el.
Diagnosztizáló mérésekre az év elején, szummatív minősítő értékelésre a témák lezárásakor, valamint félévkor és év végén kerül sor.
Az írásbeli beszámoltatást előre tervezzük – a tanuló egyenletes terhelése érdekében – naponta maximum két tárgyból.

Szöveges értékelés az alapfokú nevelés-oktatás bevezető és kezdő szakaszában (70.§ (3)):
Az 1.-3. évfolyamon – félévkor és év végén, továbbá a negyedik évfolyamon félévkor – szöveges minősítéssel kell kifejezni, hogy a tanuló kiválóan, jól vagy megfelelően teljesített, illetve felzárkóztatásra szorul. Ha tanuló „felzárkóztatásra szorul” minősítést kap, az iskolának a szülő bevonásával értékelni kell a tanuló teljesítményét, fel kell tárni a tanuló fejlődését, haladását akadályozó tényezőket, és javaslatot kell tenni az azok megszűntetéséhez szükséges intézkedésekre.
Az iskolai oktatás korai, bevezető és kezdő szakaszában a tanulók eltérő fejlettségi, érettségi szinten állnak. A hátrányok és előnyök a szakmai tapasztalatok szerint az iskolai oktatás negyedik évfolyamának végére többé-kevésbé kiegyenlítődhetnek.

Az iskolai oktatás egyik legfontosabb célja, hogy elősegítse a meglévő hátrányok kiegyenlítődését, függetlenül attól, hogy az a tanuló személyiségéből vagy családi helyzetéből, szülei iskolázottságából adódik-e.

A szöveges értékelés előnye, hogy differenciáltságából, személyességéből adódóan egyéni fejlődést segít, belső motivációt fejleszt, feladattudatot, munkafegyelmet erősít, versengés helyett együttműködésre szocializál. Kölcsönös, interaktív, oda-vissza viszonyt teremt, alakít ki gyerek és felnőtt, diák és tanár között. Kapcsolatot hoz létre, fejleszti az empátiát, érzelmi biztonságot nyújt, és ezzel az értelmi intelligencia fejlesztése mellett hozzájárul az érzelmi intelligencia fejlődéshez, fejlesztéséhez is.

Az eltelt néhány tanév tapasztalatai azt mutatják, hogy a tanulók személyiségformálására pozitív hatással van a szöveges értékelés bevezetése, mert a tanulóink nyugodtak, kiegyensúlyozottak, szeretnek iskolába járni. Ez minden fáradságot megér!

Szöveges értékelési rendszerünk tartalmi kidolgozásánál figyelembe vesszük a Pedagógiai Programunk nevelési célrendszerében megjelölteket:

- a kommunikációs kultúra fejlesztését,
- a problémamegoldást,
- a döntések milyenségét,
- az együttműködés képességét,
- az önálló életvitel készségeinek fejlődését,
- a teljesítményképes tudás elsajátítását, stb..

A tartalmi kritériumok kidolgozásánál figyelemmel vagyunk a Nemzeti Alaptanterv által meghatározott kulcskompetenciákra, melyek meghatározók a személyiség formálódása, az iskolai eredményesség tekintetében:

1. *Anyanyelvi kommunikáció:*
   - Miként tudja követni a tanuló a beszédfolyamatokat? Megérti-e a magyarázatokat, a feladatok utasításait, szövegét? Értelmezni tudja-e a környezetből feléje irányuló jelzéseket?
   - Hogyan képes kifejezni saját gondolatait szóban, írásban, mozdulatokkal, egyéb jelekkel? Mennyire értelmes, követhető a közlés? Mekkora a szókincs? Milyen a kifejezés választékossága? Alkalmazkodik-e stílusa a kommunikációs helyzethez?

- Miféle információs források használatában szerzett gyakorlottságot?
- Az információ-kiemelésnek milyen a megbízhatósága? Használja-e a már a megszerzett tudást?

2. *Matematikai kompetencia:*
   - Milyen szinten állnak rendelkezésre a matematikai gondolkodásmódhoz kapcsolódó képességek?
   - Hogyan képes matematikai úton indokolni az eredményeket?
   - A lényegkiemelésre önállóan, segítséggel, szempontokkal irányítva vagy egyáltalán nem képes a tanuló?
   - Milyen a gondolkodási műveletekben való gyakorlottsága? (Pl.: az összehasonlításban, az oksági összefüggések felismerésében, az osztályozásban, a rendezésben, a következtetésben, a bizonyításban.) Milyen szintre jutott az önállósága e műveletek alkalmazásában?
   - Felfedezi-e a problémákat? Hogyan oldja meg azokat (konkrét tárgyak, eszközök, modellek, rajz segítségével vagy elvont gondolkodás szintjén)?
3. *Természettudományos kompetencia:*
   - Milyen szintű ismeretei vannak az őt körülvevő élő és élettelen környezetről?
   - Elfogadja-e a természeti világ alapelveinek, alapvető tudományos fogalmaknak, módszereknek, technológiai folyamatoknak, valamint ezek emberi alkalmazása során kifejtett tevékenységek természetre gyakorolt hatását? Ezek ismeretében megérti-e a tudományok szerepét a társadalom formálásában?
4. *Digitális kompetencia:*
   - Hogyan „barátkozik” a számítógéppel?
   - Hogyan és milyen gyakran él az internet által kínált lehetőségekkel? Ezáltal hogyan tudja hasznosan eltölteni a szabadidejét?
5. *Hatékony, önálló tanulás:*
   - Mi motiválja a gyermeket a tanulásban? (Pl.: külső késztetés, biztatás, érdeklődés, a feladattal való megküzdés igénye, kíváncsiság?)
   - Mennyire tartósan, folyamatosan végzi a tanulási tevékenységet?
   - Mennyire jellemzi tanulását az elmélyültség?
   - Hogyan gazdálkodik az idővel és a kapott információkkal?

6. *Szociális kompetencia:*
   - Hogyan illeszkedik be a szűkebb vagy tágabb közösségbe? Hogyan tudja megoldani az esetleges konfliktusait?
   - Megérti-e és képes-e alkalmazni a tanuló a szabályokat (pl. közösségi, munkavégzési, feladatmegoldási, védelmi)? Következetes, kialakulatlan, esetleg konformista vagy ellenszegülő az alkalmazásban?
   - Együttműködő-e az iskolai tevékenységekben? Milyen hangnemet használ a felnőttekkel, a kortársakkal? Mennyire tiszteli a körülötte lévők véleményét?

7. *Esztétikai-művészeti tudatosság:*
   - Milyen kreativitással fejezi ki érzéseit, élményeit?
   - Hogyan viszonyul a művészetekhez, zenéhez, tánchoz, bábozáshoz stb.?
   - Hogyan tudja értékelni társai vizuális munkáit?

A kulcskompetenciákra épülnek a Nemzeti alaptanterv kiemelt fejlesztési feladatai. Ezek közül kiemeltük a szöveges értékelés megtervezésekor az <u>énkép, önismeret fejlesztését.</u>
Az egyén önmagához való viszonya, önmagáról alkotott képe saját befogadó-alkotó tevékenysége során alakulnak ki, csakúgy, mint a személyiségre jellemző egyéb tulajdonságok. Az egyén maga határozza meg tevékenysége irányát, és aktivitásának mértéke, színvonala is nagymértékben függ az önmagáról, képességeiről, igényeiről alkotott képtől és az önmagával szemben támasztott elvárásoktól. Az értékek és kompetenciák csak akkor épülnek be a tanulók önképébe és válnak magatartást irányító tényezőkké, ha a tanulók maguk is részeseivé válnak az értékek megnevezésének, megértik következményeiket. Az egyén önmagához való viszonyának alakításában alapvető célként tűzhető ki az önmegismerés és az önkontroll, a felelősség önmagukért, az önállóság, az önfejlesztés igénye és az ezekre irányuló tevékenységek.
Mindezek fontosságát hangsúlyozzuk, amikor 1. osztály év végétől <u>önismereti tesztet</u> töltenek ki a tanulók, amit természetesen sok-sok beszélgetés előz meg.

Az önismereti teszt két részből áll:
- amit tudok – amiben ügyes vagyok
- amit nem tudok – amiben fejlődni szeretnék ← cél a következő félévre

Az önismereti teszt megvalósításának formái:

- 1. évfolyamon: rajzos formában
- 2.-3.-4. évfolyamon: írásban, és rajzzal kiegészítve

Az iskolaotthonos rendszer kitűnő lehetőség a megvalósításra, mindezt sok-sok beszélgetés kíséri.

A szöveges értékelés technikája: A szöveges értékelés lehet előzetes szempontok alapján fogalmazott ill. szabadon fogalmazott szöveg.

Az értékelés szempontjai:

1. *Osztályfőnöki értékelés:*
   - együttműködés a tanárokkal és a társakkal
   - konfliktuskezelés
   - szabályok betartása
   - közösségben, osztályban elfoglalt hely
   - felelősségtudat
   - kezdeményezőkészség
   - önbizalom
   - érdekérvényesítés képessége
2. *A tanulás értékelése általában:*
   - a munkavégzés rendezettsége
   - munkafegyelem
   - felszerelés
   - házi feladat elkészítése
   - az odafigyelés és összpontosítás
   - az önállóság
   - segítségkérés és segítségadás
   - együttműködés
   - érdeklődés
   - aktivitás
   - munkatempó
   - hatékonyság

3. *Magatartás:*

- szabálytudat – házirend, szokások megtartása
- fegyelem/önfegyelem
- közösségi munka
- hatása a közösségre
- véleménynyilvánítása

Társakkal szemben:

- tolerancia
- alkalmazkodás
- segítőkészség
- konfliktushelyzetek
- helye/szerepe a közösségben

Felnőttekkel szemben:

- udvariasság
- együttműködés
- nyíltság
- tolerancia
- irányíthatóság

4. *Szorgalom:*

- képességeihez, körülményeihez mért teljesítés
- felkészülése, felszerelése
- feladattudat, feladattartás
- feladatmegoldó képessége
- pontosság – feledékenység
- utasítások elfogadása, követése
- környezetének/eszközeinek rendben tartása
- munkatempója
- tanuláshoz való viszonya
- önellenőrzése

A szaktárgyi értékelés szempontjai a tanagyaggal kapcsolatos követelményeknek megfelelően:

1. *Magyar nyelv és irodalom:*
   - Beszédkészség
   - Szóbeli szövegek alkotása megértése
   - Írásbeli szövegek alkotása
   - Íráskép, helyesírás
   - Ismeretek az anyanyelvről
   - Ismeretek az irodalomról
   - Ítélőképesség, erkölcsi érzék
   - Népi gyermekjátékok, mondókák, kiszámolók, mozgásos és figyelemfelkeltő játékok
   - Játékbátorság, rögtönzések, kreatív játékok, csoportos improvizáció

2. *Idegen nyelv:*
   - Beszédértés
   - Beszédkészség } az európai szintekhez mérten
   - Olvasásértés
   - Írás
3. *Matematika:*
   - Tájékozódás térben és időben
   - Megismerés:
     - tapasztalat
     - képzelet
     - emlékezés
     - gondolkodás
     - ismeretek rendszere
     - ismerethordozók használata
   - Ismeretek alkalmazása
   - Problémamegoldás, problémakezelés
   - Kreativitás
   - Önfejlesztő képességek:
     - kommunikáció
     - együttműködés
     - motiváltság
     - önszabályozás

4. *Ember és társadalom:*
   - Ismeretszerzés
   - Kritikai gondolkodás
   - Kommunikáció
   - Tájékozódás térben- és időben
   - A tartalom kulcselemei
   - A reflexiót irányító kérdések

5. *Ember a természetben:*
   - Technika – tudomány - társadalom
   - Természettudományos megismerés
   - Élő és élettelen természet

6. *Ének-zene:*
   1. Zenei alkotóképesség
      - Interpretáció
      - Improvizáció
   2. Megismerőtevékenység, befogadás
      - Zenehallgatás
      - Zenei hallás
      - Kottaismeret
      - Ritmus és térérzékelés, térkitöltő gyakorlatok, alapfokú tánctechnikai elemek

7. *Vizuális kultúra:*
   - Élmények feldolgozása – motoros készségek
   - Tárgyak gyűjtése, csoportosítása, elemzése
   - Kommunikációs képesség
   - Kreativitás: - alkotókészség
     - problémamegoldó képesség
   - Önismeret, önértékelés

8. *Technika és életvitel:*
   - A fenntartható fejlődés: - a munka és technika szükségessége
   - Dokumentumismeret
   - Az alkotás folyamata: – problémakezelés
     - problémafelismerés
     - konstruálás, kivitelezés
   - A tevékenység és eredményének értékelése
   - Munkavégzési és tanulási szokások
9. *Informatika:*
   1. Eszközhasználat
   2. Alkalmazási ismeretek
      - Írásos formátumok gépi megvalósítása
      - Adatbázisok
   3. Infotechnológia
      - a problémamegoldás módszerei, eszközei
      - algoritmizálás, adatmodellezés
   4. Infokommunikáció
   5. Médiainformatika
   6. Könyvtári informatika

Az egyéni értékelés mellett tanév végén a csoportot is értékeli a tanító. Ebben leírja:

- a tananyagot
- módszereket
- eredményességet
- a közös munka örömeit, nehézségeit.

<u>A szöveges értékelés összetevői:</u>

- a tanulói önértékelés
- a pedagógus értékelése írásban

A szöveges értékelés rendszere:

Az értékelés ellenőrzéshez, mérésekhez kötődik. Mit mérünk?

- 1. évfolyamon: kompetenciákat diagnosztizálunk:
    - szociális motívum és készség
    - írásmozgás – koordináció
    - relációszókincs
    - beszédhanghallás
    - összefüggések megértése, következtetés
    - elemi számolás
- 2. 3. 4. évfolyamon: a természettudományos gondolkodás mérése (KOMP csoport) kerül előtérbe a minden évfolyamon tanított műveltségtartalmak elsajátítási szintjének szummatív mérése mellett.

Az írásos értékelés rendje/ideje:

1. évfolyam		
negyed évi	minden év nov. 15. diagnosztizál	
félévi	formatív	tv. szerinti időben,
év végi	szummatív	ig. utasítás alapján
2. évfolyam		
félévi	formatív	tv.szerint,
év végi	szummatív	ig. utasítás alapján
3. évfolyam		
félévi	formatív	tv.szerint,
év végi	szummatív	ig. utasítás alapján
	diagnosztizáló	

4. évfolyam

félévi formatív

A 3.-4. munkaközösség vezetője azt kérte, hogy az ELTE-es szöveges értékelés az 1.-3. évfolyamon egységes legyen, a 4. évfolyam első félévében aláhúzásos rendszerben kapjanak értékelést a tanulók, mivel ez véleményük szerint jobban előkészíti a 4. évfolyam végén esedékes érdemjeggyel történő értékelést.
A tantestület ezt a javaslatot egyhangúlag elfogadta.

Az írásos értékelés elkészítői az osztályfőnök és a tantárgyak szaktanárai.
Az intézményben kidolgozott negyedévi és félévi értékelő dokumentumok mellett tanév végén az OM. által, az 1993. évi LXXIX. tv. 72.§. (2) jóváhagyott nyomtatvány használható.

Az otthoni, napközis, tanulószobai felkészüléshez előírt
írásbeli, szóbeli feladatok meghatározásának elvei és korlátai

Iskolánkban az 1.-4. osztályokban napközis és iskolaotthonos formában történik a tanulók másnapi felkészülése, melynek szabályai a következők:

- A tanuló köteles az iskolában elvégezni a másnapi felkészüléshez szükséges feladatait, melynek ellenőrzése, mennyiségi és lehetőség szerint minőségi vonatkozásban a napközis tanító feladata.
- A tanuló nem vihet haza házi feladatot hét közben, csak hétvégén.
- A hétvégi házi feladat mennyisége ne legyen több az 1.-3. évfolyamon, mint egymásfél óra, a 4. évfolyamon legfeljebb két óra.
- Kivételt képez a feladatvégzés tekintetében az olvasás gyakorlására szánt szöveg, mely minden nap, minden évfolyamon hazaküldhető, ennek elvárható időtartama ne haladja meg a fél órát.
- Abban az esetben, ha a szülő elviszi gyermekét a napköziből, a feladatok elvégzéséért ő a felelős.

Az 5.-6. évfolyamon, ill. a Fülöpházáról, Kunbaracsról iskolabusszal bejáró tanulóknak, tanulószoba működik. A tanulószobát vezető tanár irányítja a feladatok elvégzését, szükség esetén segítséget nyújt.

- A tanuló köteles a tanulószobán megjelenni, feladatait ott elvégezni, amit a pedagógus ellát kézjegyével.
- Lehetőség szerint az elméleti tudnivalókat is megtanulja.

A szaktanároknak ügyelni kell arra, hogy a tanuló otthoni terhelése, tanulásra fordított ideje ne haladja meg a napi két órát.

<u>A moduláris oktatás értékelése, minősítése</u>

Modulok

- Tánc és dráma	5. évfolyam	heti 1 óra	önálló
- Hon- és népismeret	6. évfolyam	heti 0,5 óra	önálló
- Informatika	6. évfolyam	heti 1 óra	
	Technika tantárggyal csoportbontásban		
- Etika	7. évfolyam	heti 1 óra	önálló
- Mozgókép és médiaism.	8. évfolyam	heti 1 óra	önálló
- Egészségtan	6. évfolyam	heti 0,5 óra	önálló
	I. félév: a-b osztályok	heti 1 óra	
	I. félév: c-d osztályok	heti 1 óra	
	8. évfolyam	heti 0,5 óra	biológiába beépül

A tanárok a tanulók teljesítményét év közben érdemjegyekkel félévkor, illetve év végén osztályzattal minősítik.
A továbbhaladás feltétele a moduláris tantárgyak tantervi követelményének teljesítése is.

AZ ISKOLA MAGASABB ÉVFOLYAMÁRA LÉPÉS FELTÉTELEI 71.§

A tanuló az iskola magasabb évfolyamára akkor lép, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette.

A tanuló az 1.-3. évfolyamon csak akkor köteles megismételni az évfolyamot, ha követelményeket mulasztás miatt nem tudja teljesíteni.
A szülő kérésére a 1.-3. évfolyamon is engedélyezni kell az évfolyam megismétlését.

A 4.-8. évfolyamon tanuló év végén egy vagy két tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott, javítóvizsgát köteles tenni, ha tanköteles.

Ha a tanulónak egy tanítási évben az igazolt és igazolatlan mulasztásainak összege eléri a 250 órát, a tanév végén csak a nevelőtestület jóváhagyásával tehet a továbbhaladáshoz szükséges osztályozó vizsgát, ha mulasztásainak 50 %-a igazolt.

A tanuló – a szülő kérésére – elsőtől negyedik évfolyamon az eredményesen befejezett évfolyamot megismételheti.

A tanuló valamennyi évfolyamon félévkor tanulmányi értesítőt, tanév végén bizonyítványt kap.

Tantervi követelmények megvalósításához szükséges eszközök és felszerelések jegyzéke

Magyar nyelv és irodalom

CD, DVD a differenciáláshoz, magnetofon, applikációs táblák, írásvetítő, fóliák, diavetítő, diafilmek, interaktív tananyag, Apáczai Kiadó tankönyvcsaládja, interaktív tananyag, előírt fóliák, nyelvtani applikációs készlet, falitáblák, Ablak-zsiráf, helyesírási gyakorlólapok, szemléltető táblák a szójegyzékből, Írók, költők arcképei, fogalmazáshoz képek, történelmi olvasmányhoz képek, szótárak, lexikonok, térképek, tablók, betűtanításhoz hívóképek, betűsín, betűkirakó, betűk, szókártya, szótagkártya, háztartási csomagolópapír, filctoll, mágnes, tábla, kréta, fehér, színes kréta, táblatörlő szivacs, mágnes, bábok + paraván, nyomdák

Hiányzó eszközök

Írók, költők arcképe, nyelvtani összefoglaló táblázatok, Mesélnek a századok doboz, Írott ábécés tábla, Fejlesztős játékok, szókészlet a helyesírás gyakorlásához, bábok, bábparaván, fejlesztő feladatok, memóriakártyák, kis és nagybetűs falitáblára, applikációk különböző témakörben, Laptop, mobil-internet (játékos, fejlesztő feladatok megoldására), CD lejátszóra, üres Cd-k, esetleg DVD, hanganyag az olvasmányokhoz, digitális tananyag – más kiadóktól, pendrive, interaktív tananyag, írásvetítő + tollak (alkoholos), fóliázott képek (figyelemkoncentrációhoz), több mágnes, több kréta, gyurma-ragasztó, vastag filctoll, egy osztálynyi szorobán + feladatlapok, ventilátor, asztali hegyező, olló (nagy), papírvágó, tollak, új székek, asztalok

Matematika

Tankönyvek, munkafüzetek, kézikönyvek (füzetek), számképek 1 – 20-ig, számkártyák 1 – 100-ig, számegyenes, szorzó-bennfoglaló kártyák, helyiérték játék, korongos készlet, számoló pálcika, méterrúd, szögestábla, síkidomok, vonalzó (egyenes, derékszögű), vonalzók, körzők, (kicsi, nagy), szögmérő, negatív és pozitív számok szemléltetéséhez falra helyezhető tábla, tantermi fejlesztő játékok (társas játékok kártya, bábok, űrmértékek – edények, mérleg – súlyokkal, mértékegység-készletek (űr, hosszúság, tömeg), mértékismeret tanításához szükséges eszközök (űr-, tömeg-, hossz-, idő), mértékváltáshoz összefoglaló táblázatok, mérőeszközök, méterrúd, mérőszalag, mérőedények, l-es és dl-es mérőedény, mérleg, logikai készlet, tükör,

testek, labda, mm-papír, hangszerek, könyvtári könyvek, óra, írólap, olló, ragasztó, színesrúd-készlet, dobókocka, mese nyomdák (nyomó), DVD-k a differenciált tanításhoz, projektor, digitális tábla, interaktív tananyag, applikációs képek, laptop –logikai feladatok, játékok, interaktív tananyag, Cd-és magnó, Cd-ék zenehallgatáshoz, magnetofon, írásvetítő, írásvetítő fóliára írt feladatok, vetítő fólia + toll, táblafilc

Hiányzó eszközök

Síkidomok, mérleg, hiánytalan tömegmértékegység-készlet, űrmérték hengerek, területmérés bemutatásához applikációs „szőnyeg", negatív és pozitív számok szemléltetéséhez falra helyezhető tábla, matematikai fejlesztő játékok pl. LÜKÜGYI, applikációs képek, kazettás magnetofon, üres Cd, interaktív tananyag, internetre az osztályban, taugram, internet elérhetőség, Blue-tech, logikai készlet, óriás vonalzó (hosszú, derékszögű, körző).

Környezetismeret

Tankönyv, munkafüzet, füzet, feladatlapok, fóliák, számítógép, DVD, laptop, interaktív tananyag, képek letöltése az internetről, játékos feladatok, applikációk, írásvetítő, térképek, nagy térképek, Magyarország domborzati térképe, Magyarország közigazgatási térképe, vaktérképek; preparált állatok, ásványok, iránytűk stb. ásványok gyűjteménye, képgyűjtemény, szemléltetőkártyák, naptárak, földgömb, atlasz, iránytű, évszakkerék, könyvek a témákhoz, „Varázslatos világ" (könyvtári)

Hiányzó eszközök

DVD lejátszó, Ismeretterjesztő filmek, interaktív oktató program, Magyarország domborzati térképe, Európa térkép, nagyító gyerekeknek, mikroszkóp, iránytűk, kísérletekhez 3 – 4 főzőpohár, Bunsen égő fém háromláb, azbeszttáló, kálium permanganát, mágnes, virágláda, cserepek, virágföld, öntözőkanna, szelektív szemétgyűjtéshez kukák, szemetes zsákok.

Ének-zene

Tankönyv, füzet; lemezjátszó, magnetofon, szalagos magnó; ritmushangszerek, ritmuskártyák, kotta applikáció, CD, dallamkirakó, triangulum, kasztanyetta, dob, metallofon

Hiányzó eszközök

Magnetofon, CD lejátszó – mesék és dalok, gyermek zenei CD-k, több hangfelvétel, üres Cd-k, ütőhangszerek, csörgőhangszerek, triangulum, hangvilla

Technika, rajz

Ragasztó, olló, nagyméretű karton, csomagolópapír, fűzőkészlet, fonal.

Hiányzó eszközök

Szivacsok, rajzszög, kartonok, tűzőgép, damil, nagy kiszerelésű tempera (alapszínek), tanári ollók (különböző méretű), vödör festékes vízhez, kaleidoszkóp

Testnevelés

A tornacsarnokban használható eszközök (zsámoly, pad, karika, ugrókötél). Udvari játékok (labdák, ugrókötél, tollaslabda stb.), stopperóra

Hiányzó eszközök

Gumilabdák, ugrókötelek, jelzőtrikók, jelzőszalagok csapatjátékhoz.

5. – 8- évfolyam

Magyar nyelv és irodalom

CD-k, filmek, kazetták, interaktív terem, magnó, videó, DVD-lejátszó, nyomtató, papír, fénymásoló, Fénymásolatok, Magnó – CD –lejátszó, Interaktív tábla, Projektor, Írásvetítő, Internet, szövegszerkesztő, Interaktív tábla, Térképek, arcképek, írásvetítő, szótárak, könyvek, fejlesztők, tablók, térkép, táblázatok, plakátok, poszterek, Bluetech ragasztó, olló, filctoll – többféle színű, csomagolópapír

Hiányzó eszközök

Varázsdoboz; irodalomtörténeti térkép, Móricz-novellák, Alapfokú helyesírási gyakorló, helyesírási szótárak, interaktív anyagok, laminálló gép, CD-ék, filmek, projektor, számítógép, jó minőségű lejátszó

Matematika

Síkmértani modellek (nagyon elhasználtak), színes rudak (nagyon elhasználtak), térfogatmérő eszközök (nagyon elhasználtak), tömegmérő eszközök (nagyon elhasználtak), hosszúságmérő eszközök (nagyon elhasználtak), táblai szerkesztő eszközök, testmodellek, hálók, interaktív tábla, színesrúd készlet, tábla, kréta, írásvetítő, laptop

Hiányzó eszközök

Minden felsős osztályba mértékegység táblázat, új sík- és térmértani modellek
1 m^3 – es összerakható kocka, tollak, iratgyűjtők, papír, körzők, több tanterembe projektor, a táblák helyett olyan táblák, melyekre alkoholos tollal lehet írni. interaktív tananyag, projektor, internet elérés

Történelem

Térképek, arcképek, vaktérkép, atlasz, tablók, könyvek, évszámkártya, munkafüzet, dokumentumok, fénymásolat, mágnesek, írásvetítő, lejátszók,

Hiányzó eszközök

XX. századi térkép (magyar – egyetemes), 1956-os térkép, Történelmi arcképcsarnok, Történelmi olvasókönyv 5 – 8 – ig, kopott térképek cseréje, Dualizmus, történelmi filmek, Dokumentumfilmek, évszámkártyák, időszalag, projektor, filmek, számítógép tollak, csomagolópapír, tanári szoba felújítása

Biológia

Applikációs képek (modellek), preparátumok, dia, szemléltető eszköz (pl. csontváz, földgömb, faliképek), metszetek, mikroszkóp, videó, interaktív tananyag, kréta, szivacs, főzőpohár, borszeszégő

Hiányzó eszközök

Mikroszkóp 1 db (jó minőségű), denaturált szesz, metszetkészlet, interaktív tábla, projektor

Földrajz

Applikációs képek (modellek), preparátumok, dia, szemléltető eszköz (pl. csontváz, földgömb, faliképek), metszetek, mikroszkóp, videó, interaktív tananyag, kréta, szivacs, kőzetminták

Hiányzó eszközök

Mikroszkóp 1 db (jó minőségű), denaturált szesz, metszetkészlet, interaktív tábla, projektor, térkép (Európa, Föld országai, tájai), iránytű (működő), homokasztal, interaktív tábla.

Kémia

Fémeszközök, faeszközök, üvegeszközök, tálcák, vegyszerek, írásvetítő.
A legszükségesebbek rendelkezésünkre állnak, vegyszereket rendeltünk, megkaptuk.

Hiányzó eszközök

Tanulói asztalok cseréje, írásvetítő vászon cseréje. A tábla helyett olyan, amire alkohollal lehet írni. Nagyobb méretű periódusos rendszer, hordozható periódusos rendszer, műanyag tálcák (magas peremű) (fotólaborokban használnak ilyet) 8 – 10 db, vízbontó készülék

Fizika

Mérleg, rugós erőmérő, mérőhenger, különböző anyagú méretű testek, mérőműszerek, elektromos kapcsolások, kiskocsi – sínpálya, Mikolacső, hőmérők

Hiányzó eszközök

Közlekedőedények, optikai pad, mérőhenger, Hőtágulás bemutatására szolgáló, skálával ellátott mérőeszköz

Háztartástechnika

Villanytűzhely 2 db, konyhai eszközök, hűtőszekrény

Hiányzó eszközök

Poharak 20 db, evőeszközök fajtánként 20-20 db, konzervnyitó, hámozó, szeletelő kés, mikrohullámú sütő, hűtőszekrény (jó lenne cserélni)

Kézimunkához

Gyöngyök, üvegfesték, hőre keményedő gyurma, színes papírok, ragasztó, néhány olló

Rajz és vizuális kultúra

Diavetítő, diaképek, mértani testek (kocka, négyzetes oszlop, henger), építőkészlet, táblai körző, vonalzó, festékező henger, üveglap (monotípiához)

Hiányzó eszközök

Szaktanterem, szertár, mértani testek pótlása, nagyméretű művészettörténeti poszterek, modellállvány, világító berendezés, Híres festők életrajza CD-én, Híres múzeumok képanyaga Cd-én, magnetofon – a művészeti stílusokhoz zenei anyag, tablók, vizes vödör.

Számítástechnika

Projektor, Szemléltető eszközök (rossz alkatrészek), ECDL feladatok, Laptop, Interaktív tábla, számítógép, falikép, tábla, fali táblák, táblaíró filc, filc

Hiányzó eszközök jegyzéke

Számítógépek fejlesztése; Elhasználódott alkatrészek cseréje (egér + billentyű); Gyorsabb internet

Angol

Nyelvvizsgára felkészítő könyvek, CD- lejátszós magnó, CD, VHS/DVD-filmek, VIDEO, fénymásoláshoz papírok, labda, kartonpapírok, ragasztó, filcek, kréták, tábla

Hiányzó eszközök
Fénymásoláshoz több papír, projekt munkához: kartonok, ragasztó, filcek. Dolgozatjavításhoz piros tollak. A dolgozatok rendszerezéséhez mappák.

Német

CD-lejátszó, videó-lejátszó, magnetofon, számítógép, nyomtató, fénymásoló, írásvetítő, fólia, tábla, kréta, papír

Hiányzó eszközök
Színes tollak, fólia filcek, laminálóó gép, papír, jegyzettömb, nagyobb tábla, esetleg filctollas tábla, még magnó, mappák, ragasztó

Média

CD-lejátszó, Videó-lejátszó, magnó, tábla, fénymásoló, számítógép, nyomtató, írásvetítő, fólia, kréta

Hiányzó eszközök
Színes tollak, fólia filcek, laminálóó gép, papír, jegyzettömb, nagyobb tábla, esetleg filctollas tábla

Testnevelés

Minden eszközt használunk, ami a rendelkezésünkre áll.

Hiányzó eszközök
Gumilabda, szöges cipő, jelző trikó, ugrókötél, gumikötél, kosárlabda, röplabda, kézilabda, kapuháló

Az alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek és taneszközök kiválasztásának elvei

Olyan programcsomagokat alkalmazunk, amelyek megfelelnek a kompetencia alapú oktatás feltételeinek. Előnyt élveznek az egymásra épülő modulrendszerek, programok, amelyek megteremtik a folytonosságot a nevelésben és az oktatásban.

Nem szakrendszerű oktatás az ötödik és hatodik évfolyamon.

A nem szakrendszerű oktatás megvalósításához intézményünk - az 5-6. évfolyamon - a rendelkezésre álló kötelező tanítási időkeretnek csak a **22 %-át** használja fel, mert a kompetencia alapú programcsomagok és az új tanulásszervezési technikák alkalmazása további lehetőséget ad a tanulók képességeinek sokoldalú fejlesztésére mind a tanórán, mind pedig a tanórán kívüli tevékenységek során.
A nem szakrendszerű oktatásra felhasznált órakeret évfolyamonkénti bontásban a következőképpen alakul:

Tantárgy	**Heti kötelező óraszám felosztása**					
	5. évfolyam			**6. évfolyam**		
	Szakrend-szerű óra	**Nem szakrend-szerű óra**	**Összesen**	**Szakrend-szerű óra**	**Nem szakrend-szerű óra**	**Összesen**
Magyar nyelv és irodalom (dráma)	2	2	4	2	2	4
Történelem és állampol-gári is-meretek, hon- és népismeret	1	1	2	1	1	2
Matematika	3	1	4	3	1	4
Természetismeret	1	1	2	1	1	2

A Rész-pedagógia program elfogadása és jóváhagyása

A Rész-pedagógiai programot a tagintézmény diákönkormányzata

…….-i ülésén véleményezte és elfogadásra javasolta.

Kelt: Kecskemét, 2010. május……

…….
tagintézmény diákönkormányzat-vezetője

A Rész-pedagógiai programot a tagintézmény szülői közösségének iskolai vezetősége

……..-i ülésén véleményezte és elfogadásra javasolta.

Kelt: Kecskemét, 2010. május …….

…….
tagintézmény szülői közösségének elnöke

A Rész-pedagógiai programot a tagintézmény nevelő testülete

……-i ülésén elfogadta.

Kelt: Kecskemét, 2010. május ……

……..
tagintézmény-vezető

A Rész-pedagógiai program jóváhagyása:

A II. Rákóczi Ferenc Tagiskola rész-pedagógiai programját ……..

testülete…….i ülésén…….számú határozatával jóváhagyta.
Kelt: Kecskemét, 2010……

……..